

Wier, Johannes

Ioannis VVieri De Praestigiis Daemonum, & incantationibus ac ueneficiis
Libri sex, postrema editione sexta aucti & recogniti

Basileae 1583

4 Phys.m. 103

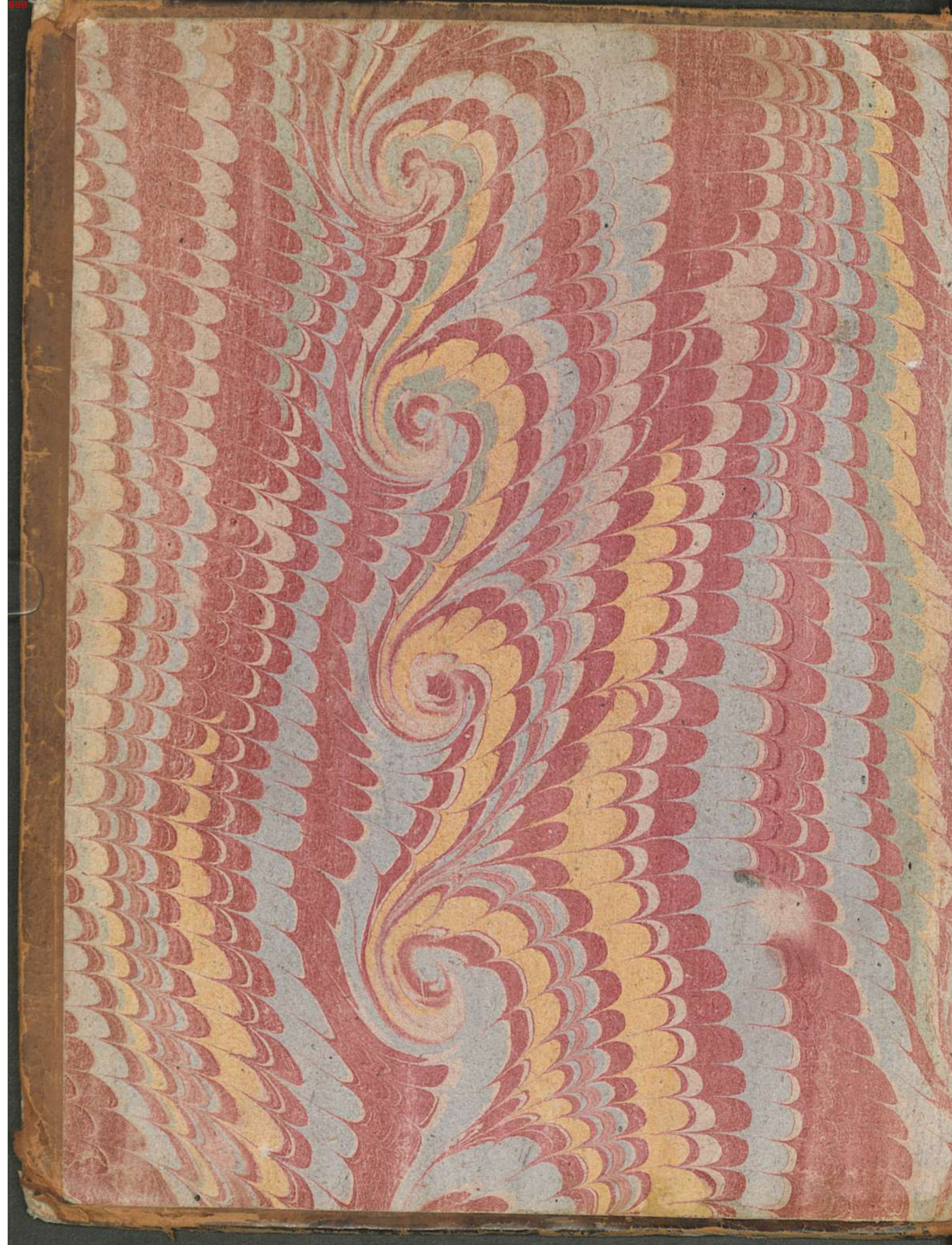
urn:nbn:de:bvb:12-bsb00022757-4

VD16 W 2668

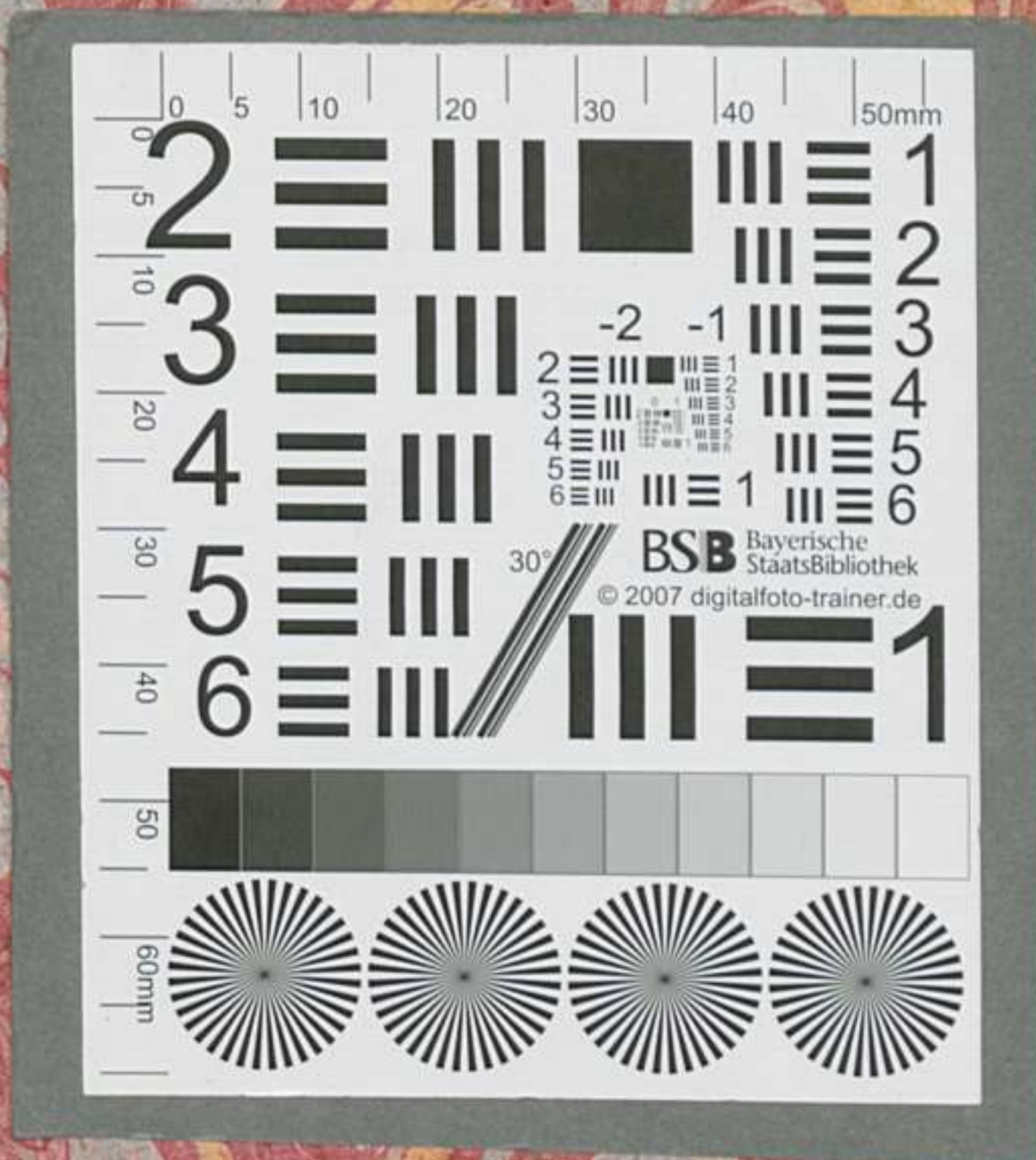

<36602759030017

<36602759030017

Bayer. Staatsbibliothek

33

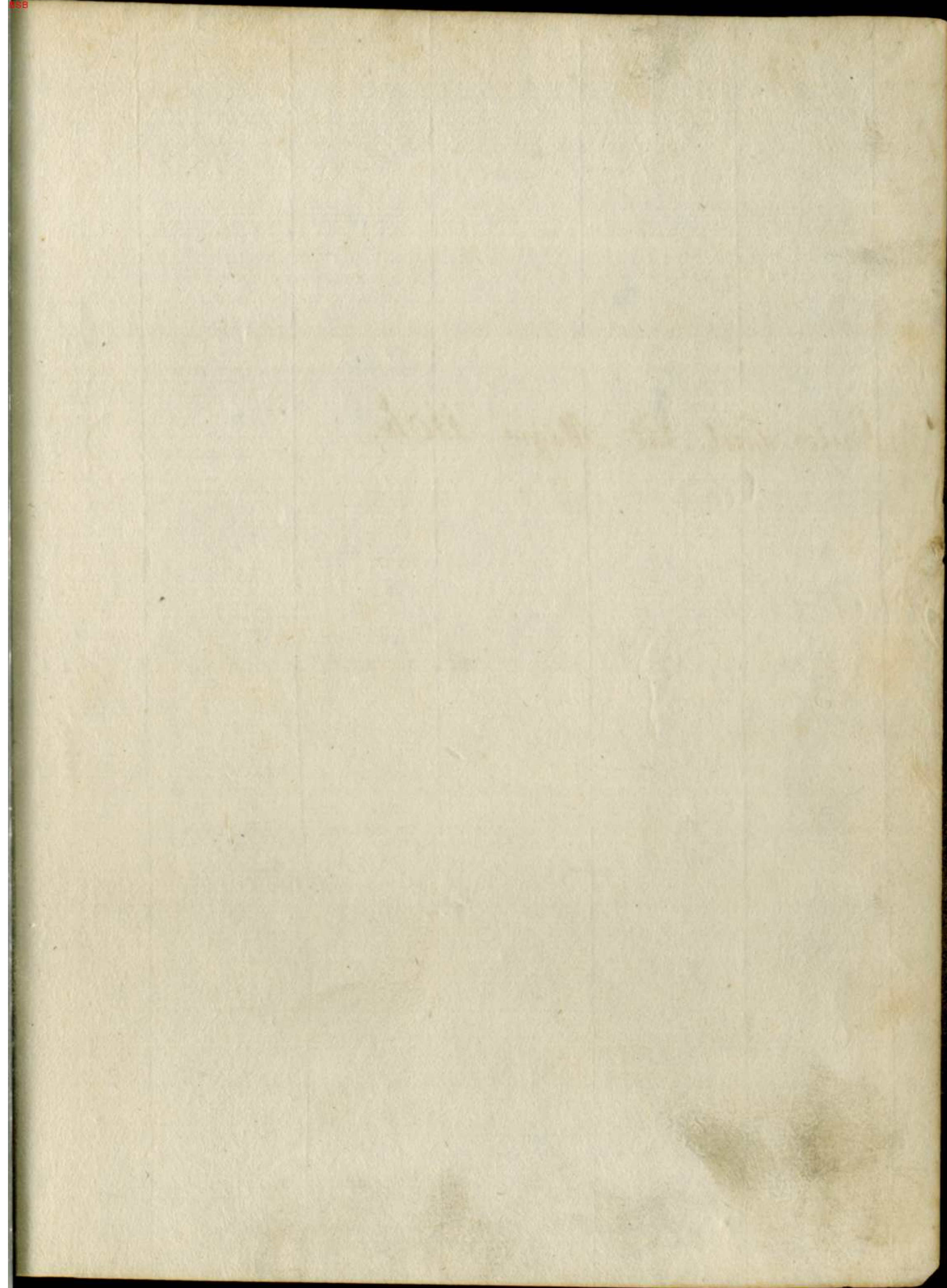
4^e Phys. m.

Viennois

103

103

If. 1527

Philos. Theol. Nat. Magia. jioh.

R

IOANNIS VVIERI
DE PRAE-
STIGIIS DAEMO-
num, & incantationibus ac ue-
nificiis Libri sex, postrema
editione sexta aucti &
recogniti.

ACCESSIT
LIBER APOLOGE-
TICVS,

ET
PSEUDOMONARCHIA
DAEMONVM.

Cum Rerum ac uerborum copioso
INDICE.

Sum
ex Bibliotheca
Christoph. Finance

Cum Cæs. Maiest. Regisq; Galliarum gratia
& priuilegio,

BASILEAE, EX OFFICINA
Oporiniana. 1583.

VINCE

TE IPSVM.

EFFIGIES IOANNIS WIERLIANNO
ÆTATIS LX. SALVTIS M.D.LXXVI.

Εἰς Ἰωάννην τὸν Βιῆρον ἰατρὸν
Γ. Φαλκεπυργεῖα.

Ἦρα βίη ὁ Βιῆρ ἐφυ μέγας. Ἦρα γὰρ αὐτὸς
Ἰητὴρ νοσέροισι κ' δὲ πεμέεσσι φέρει,
Φάρμακα δ' ἔς νοσέροισι βιοτήσια τῆς υἱείης,
Ἦ πα θυμοφθόρος φάρμακα πᾶσι χόλῃ.
Εἰς τὴν αὐτὸν.

Σώμαϊ ἀνδρομέα μὲν μόνον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι,
Ἀλλὰ σὺ καὶ ψυχῆς οἶδας ἀκεσορῆν.
Τῆνεκα καὶ πελέθεις πᾶσον προφερέτερ ἄλλων,
Οἶσον τῆς ψυχῆς σῶμ' ἀμεινότερον.

ILLVSTRISSIMO ATQVE
EXCELLENTISSIMO PRINCIPI AC DOMINO,
D. Gulielmo Cluizæ, Iulizæ & Mont. Duci, Comiti Marchizæ ac Raues-
burgi, Domino in Rauestein, &c. suo Domino Clementissimo, per-
petuam in Christo IESV felicitatem precatur

IOANNES VVIERVS

MEDICVS.

Nam pernicioſa uarietate fanaticarum & peſti-
lentium opinionū, quibus hoc æuo miſerè orbem con-
cutit Chriſtianum Sataz, non minimi eam momen-
ti eſſe ſentio, Princeps illuſtriſſime: quam idem ille
uelut perditiffimum ſeminariū, mentibus hominum
inſeuit incantamentorum nomine. Eſi enim multi-
fariam in religionis noſtra controuerſijs, uel ob di-
uerſos ceremoniarum ritus, uel non æquè intellecta
Scriptura loca, animi diſtrahantur, ſententiæq; ua-
rient, faces ſubdente antiquo ſerpente: non tamen

Controuer-
ſiz de reli-
gione.

inde tam deploranda ſubſequitur calamitas, quàm ex ſemel imbibita, ipſius inſtin-
ctu, perſuaſione de eo mali genere, quod hominibus & beſtijs citra ueneni uel propi-
nationem uel applicationē, inferre creduntur quedam dementiæ anis, quas La-
mias uel Sagas nuncupant. Licet enim ex prioribus quidem diſceptationes hinc in-
de oriantur diuerſæ uel pro hominū affectu, uel prout cuiſlibet ſua ſatisfacere mens
uidetur, aut pro talenti à Deo donati pondere & qualitate: tamen momenti tan-
tum ea ſæpius non habebunt, ut aut animæ ſalutē aliquo attingant modo, aut etiam
amicitias omnino turbent, uel diſſuant. At quàm execrabilem à Deo alienatio-
nem, quàm coniunctam cum demone neceſſitudinem, quanta inter proximos odia,
quàm rixoſas uicinarum factiones, quas ruſticorum ſimilitates, quæ urbium diſſi-
dia, quàm frequentes inſontium cades, parente tragædo diabolo, gignat ſæcundiſſi-
ma illa calamitatum mater, opinio nimirum concepta de Lamiarum maleficij (non
inquam ueneficij) prodigioſa poteſtate, quotidiana docet experientia. Et quum
pauci ſint morbi, quorum cauſas ad Lamiarum opus non referat, peruerſè in reli-
gione Chriſtiana inſtitutum uulguſ: uix alius hominum ordo comperitur, cui uni-
verſum hoc impietatis negotium penitus ſit notum, & iuſtior de hoc actionem in-
ſtituendi occaſio incumbat, quàm medicorum: quorum eo incredulitatis genere ita
turbantur animi, & aures raduntur, ut nihil in ijs æquè concrepet apud agrotos,
quàm mordax illa falſaq; innocentium muliercularum de inſlicto eiufcemodi ma-
lo criminatio. Quam Camarinam aliquandiu non tam uirulentum expirantem
factorem, cum paulatim ſana ex Dei uerbo inſtitutione prorſum interituram ſpes
eſſet, eam denuò grauiter moueri, ut contagionis uirus iam multò longius latiusq;

Rom. 14.

Opinio de
Lamijs.

Cauſa ſeri-
bendi.

4
cum plurimorum perniciē, procellarum spiritu horribiliter afflante, exhalet, quā
hactenus unquam, indies magis ac magis sentio. Tanta uigilantia quamcūq; ob-
seruat occasionē ueterator ille, somnolenter huius artes permittentibus ijs, quorum
intererat die noctūq; doctrina Euangelica machinis, ipsius propugnacula concute-
re, funditusq; euertere. Dum itaque ad grauē hanc impietatem silentio conui-
uent Theologi pleriq; omnes: dum opinionum falsitatem in morborū causis, eorumq;
impijs curationibus tolerant Medici: dum sententias ex persuasionē, longa anno-
rum serie & praescriptione non tam ratione discussa, quā praēiudicio quodam ci-
tra contradictionem usurpata, hic pronunciant Iurisconsulti: dum denique nemi-
nem audiam, qui mortalium misertus, aut totum hunc Labyrinthum nobis aperue-
rit, aut saltem exitiali medendo uulneri manum admouerit: opera mihi precium
facturus uidebar, si ego uelut ἡγεμὼν καὶ τῶν μέσων, garritu saltem alijs ueternum
excuterem: & arduam hanc rem, qua nostrae religioni Christianae summa sit contu-
melia, altius perscrutandi, discutiendiq; qualemcūq; ansam fusiori oratione &
quantulacūq; demonstratione subministrarem. Etsi non eram nescius, praua opi-
nionis sine ratione pertinaciam, inextinguibilem esse tincturam, & quae elui nequeat,
ut scitè à Galeno nostro scribitur, his uerbis: ἐστὶ δὲ ἡ δεινὰ βαφὴ δόσοποιος οὗτως,
ὥς τὸ τῆς αἰδοῦ λογισμὸς περὶ τὰ μοχθηρὰ δόγματα πάθος: ἔγχαρ ἐστὶ μεταπείσας τῶν
αὐτῶν ἐν τῇ αἰδοῦ. Sic enim educatos, ad resipiscentiam aut ueritatis frugem non
posse reduci arbitratur. Tam non facile est, nouam rem ad communem hominum
mentem & assensum accommodare.

Praua opi-
nio, inextin-
guibilis tinctu-
ra.

Nec tamen hoc meum institutum quisquam calumniabitur, quasi nimis Suffe-
nus, minusq; tenuitatis meae conscius, quicquam praē alijs intelligere, aut posse, mihi
temerè praesumam. Quam si mihi curta supellex, probè noui, & me certius ne-
moratque hoc scio, quod nescio. Nemini hic praēiudicatur. Accedunt quotidianae
medicationes, & profectiones assidue, quae certè ferias eiusmodi lucubrationibus
sedulo donandas, mihi praeipiunt: ut hoc nomine superioribus uenationibus Ham-
bachi institutis, dum tua Cels. atq; eiusdem illustri generosaq; soboli ex officio in ser-
uirem, huic potissimum studio uacauerim.

Veritas in
profundo
abstrusa.

Complures igitur alios infinitis partibus longè meam hanc infantiam superare
potuisse & posse etiamnum penitiorē ueritatis inquisitione, oratione luculentiorē,
& demonstratione euidentiorē, magisq; neruosa, cum ob ingenij acumen, ac doctri-
nae excellentiam, tum uerò maximè propter amplioris ocij accessionem, non modò li-
benter & ingenuè agnosco, sed quoq; palam liberè profiteor. At interea ieiuno meo
scripto felicia illa ingenia prouocatum iri sperare uolo, ut uel dicendo, me rectius
erudiant, qui eiusmodi collationum solet esse fructus: uel, tacendo meam hanc sen-
sentiā ab inolita religioso illo seculo opinione δὲ τῶν πασῶν dissonātem, compro-
bent. Hac ratione reportasse me ex laboribus usuram satis uberem confidam: nec me
praestita pœnitebit opera, si saniorē doctrina in ueritatis cognitionem reuocet, aut
saltem in rara paucisq; audita opinione confirmer. Etenim ut naturam in profun-
do ueritatem penitus abstruisse, rectissimè docuit Democritus: ita eam uigilantius
inquirere,

inquirere, inuestigare & rimari decet. Id siquidem cum maiori æquitate coniunctum est: quàm sententiã, quam temerè quis amplexus sit, pertinaciter defendere.

Argumentum autem huius commentationis nostræ partim est Theologicum, quo diaboli artes & studia, Sacrarum literarum testimonijs produntur: & quo ijs modo tutissimè obuiam iri possit, docetur. partim etiam Philosophicum, dum naturalibus conuincuntur rationibus uana satanæ ludibria, & corrupta sagarum imaginatio: partim item Medicum, ubi secundum naturæ legem, morbos, eorum causas & symptomata Lamij perperam hætenus imputata, oriri demonstratur. Partim id etiam Iurisprudentiæ placita spectat, quum de magorum infamium, lamiarum & ueneficorum pœnis, pro delicti qualitate & magnitudine, alio quàm hætenus usurpatum est modo, differatur.

Argumenti operis.

Theologicum.

Philosophicum.

Medicum.

Iuridicum.

Historias autem inserui passim uarias, eo potissimum fine, quòd quum tam diuersa tamq; multifaria sæpenumerò in hoc satanæ negotio à multis referantur: ex nostrarum narrationum collatione, ἀναλογία & qualicunq; explicatione, citius in actionum præstigijs, demoniacarum, & rerum multijugarum cognitionem ac iudicium perueniri posse arbitratus sim.

Cur uariæ inferantur historiæ.

Ne autem hic mei ingenij metas & professionis limites temerè præfractaq; opinionione, nimis proprio sisus cerebro, transiisse censerer, hæc mea τὸ δόξαν plerisque doctissimis, etiam ex tuæ Celsi familia uiris, Theologis, Legum peritis, & collegis excellentissimis, eo animo legenda excutiendaq; proposui, ut horum censura uel starent, si ratione niterentur: uel caderent, si conuincerentur erroris: uel mutarentur, si qua aut additione aut castigatione egerent. Nec enim quicquam eodem tempore simul inchoatum ac absolutum fuit.

Iam uerò si maleficarum Malleum hoc absoluisse pensum quis obijciat, is ubi illius libri congestas à Theologis, Henrico Institoris & Iacobo Sprenger ineptias absurdas, sæpe etiam impias, legerit: & cum hoc nostro scripto, affectu omni seiuncto, contulerit: sententiam profectò aliam omnino, imò contrariam me sustinere ac defendere intelliget. Penelopes enim telam retexere, actumq; agere, sanè lubet minimè. Pauca quidem in hanc rem dixit Vlricus Molitor, Sigismundi Bohemæ regis consiliarius, in Dialogis de Lamij & Pithonici: nonnihil quoq; de strigibus scripsit Ioannes Franciscus Picus: Abbas item Spanheimensis Ioannes Tritemius quæstiones quinq; Maximiliano Cesari proposuit: nostræ quoq; lingua argumentum hoc attigerunt quidam Germani: quo autem iudicio, operis nostri collatione innotescet.

Malleus maleficarum.

Ceterum præter multas grauesq; causas, quæ ut tuæ Celsitud. has meas qualescunque cogitationes consecrarem, me impulerunt, hæc quoq; induxit potissimum: quòd quum iã in uicesimum sextum annum tuæ Celsitud. à medicinis fuero, ac diuersas sæpenumerò in tuæ Celsi aula audierim de Lamiarum iam denuò in amplissimis ditionibus tuis renatarum, potentia & incantamentis sententias: uix à nemine tamen certiozem, meæ consonam magis, & è ueritatis fontibus erutam penitus, me unquam hic cognouisse, atq; illam quam aliquoties à tuæ Celsitud. ore his

Sententia
ducis Cli-
nen. de La-
mijis.

Veneficiū.

Mores prin-
cipum plus
legibus ua-
lent.
Esther 1.

Cland.

Kerll.

hauferim auribus, uelim nolim fateri cogor: nimirum Lamias nemini ulla uolun-
tate maligna, quacumq; dira imprecatione, aut intuitu malicioso nocere posse: sed ui-
tiata per occultos demonis cuniculos phantasia, eas tanquam melancholia agita-
tas, in mentem sibi inducere, quacumq; mala ab ipso satana illata, uel naturali occa-
sione ex abstruso Dei consilio prognata, abs se perpetrari. Vbi enim actionum modus
ad trutinam uocatur, & earum organa indagine circumspectiore obseruantur, lu-
ce clarius mox omnium oculis patet rei aduaria & falsitas. Veneficiū solum-
modo à φάρμακός τε καὶ uel ueneficis, ueneno uel propinato uel illito, noxiè fe-
ri in hominum & animantium internecionem, doctè, prudenter & piè concedit
tua Celsitudo. Hinc fit, quòd non multorum more, pœnam delusis aniculis statim se-
uerè infligi iubeat: sed matura deliberatione prius de ueneno dato exactè inquire,
post si de ea indubitanter constet, legum præscripto satisfieri, à Deo ad hoc constitu-
ta tua Celsitud. uelit. Hoc profectò accedit meriti ad reliquas præclarissimas & in-
numeras animi ingenijq; dotes, quibus ita quotidie quam nactus es Spartam (κα-
τὰ τὸ ἀπόφθεγμα à tua Cels. celebrari solitum) adornas, illustrasq;, ut & tuorum
& uicinorum omnium oculos in te conuerias. Nihil hic præter institutum dicam,
de non uulgari tua pietatis studio: cuius ut plurima, & quidem memorabilia, ita
imitatione dignissima possem adducere exempla, ni hinc potius inclementiam ex-
pectandam, quam fauorem, uererer. Sit autem hoc unum, quòd neq; solem exorien-
tem unquam uideas, neq; uesperem te lecto componas, quin ardentem prius fuis ad
Deum precibus, à sacra lectione te totum, & omnes tua Cels. subiectos, ipsius patro-
cinio fideliter commiseris. Nihil addam de temperantia in potu, quo unico nomine
non modo tuis subditis omnibus numerosissimis exemplar existis admirabile: sed et
tui ordinis illustrissimis, eisdemq; potentissimis heroibus optimo praeluces iure: ut e-
briam tuam Cels. uidisse neminem, non minima laus sit: imò ratam esse uelis. As-
sueri regis legem, qua ne quis poculorum certamen urgeat, seuerè cauetur. Sed ta-
men non sic inflectere sensus Humanos edicta ualent, quam uita regentis. Quo
fit etiam, ut nemo te presente non solum deicere, uerum etiam iurare audeat. Con-
sciū est enim unusquisq;, quàm Celsitud. tua odio plusquàm Vatiniano prosequatur o-
mnes, qui assiduis suis deicationibus tremendum Dei nomen prophanare non eru-
bescunt: qua blasphemia omnes propemodum horribiliter concrepare aulas, est
quòd Christiana religionis homines meritiò doleant, lugeantq;, plagis hinc enatis
palàm uisis. Taceo continuos in quorumcumq; libellorum supplicum, & aliorum scri-
ptorum quotidie affluentium lectione, maturaq; responsione labores: quo uel unico
incomparabili exemplo, uerè paternum affectum erga commissum tua tutelae sub-
ditorum gregem, quis non exosculetur? quibus ut nec contemptum hic Karlorum
nomen, in aliorum ore innatans assidue, unquam à tua Celsitud. obiectum fuisse,
quis audiuit, ita saepenumero eos blandissimo filiorum nomine dignaris: nec quic-
quam usqueadco tua Celsitud. studio curaq; esse norunt omnes, quàm tuam rempu-
blicam in summa tranquillitate perpetuò conseruare: id quod cum rara, imò diui-
na prudentia proximis aliquot annis turbulentiſſimis, unde quaq; bellico strepitu
circum

circum maximas tuae Cels. ditiones sauiente, nec tamen eas concutiente, testatus es. Nec postremam meretur laudem, quinimò apud omnem posteritatem propagandam, quòd uelut doctorum Mecenas, singularem facias interdum ingeniorum delectum in ijs, quos ad exterarum regiones & praeclaras in quacumq; facultate Academias tuis impensis ablegari, ali, studiorumq; curriculum feliciter perficere uoluisti, quò aliquando tuae Cels. & reipublicae decori usuiq; esse queant: ut ea ratione insignibus doctrina, prudentia, existimatione, & rerum cognitione usuiq; uiris, illustrem illum tuae Cels. comitatum esse ornatum, ad reliqua celeberrima tuae aulae ornamenta, non immeritò referri debeat. Minus tamen id mirum uideri debet, quòd ipse doctus, eruditus semper eo prosequutus sis studio, ut quibuscumq; honorarijs & stipendijs eos in tuam amplissimam pellicere accireq; familiam, iam inde à quo princeps es, non intermiseris. Sic prouidentia non uulgari factum est, quòd hic in uenerando ordinis Senatorij confessu, primo sit dignata loco tuae Cels. uirum doctrina multijuga, nec uulgari prudentia, rerumq; uariarum usu & eximijs animi corporisq; dotibus clarissimum, D. Henricum Barzium cognomine Olislegerum, Ll. Doctorem & Cancellarium Cluensem uigilantissimum, patrieq; amantissimum. At prorsus calamo hic imperasse praestat, quàm leuiter oratione ieiuna uerè heroicas tuae Cels. uirtutes omnem omnium laudem post se relinquentes attigisse: quas non aliorum relatu cognoui, sed hisce oculis in tua Cels. uelut in lucidissimo speculo quotidie contueor. Tali itaq; ac tanto Principe patrocinium non denegante, mordaces uilitigatorum insolescentium dentes haud difficulter uicturum me confido: praesertim cum à meis partibus in procinctu stare inuictam ueritatem non dubitem. Precor Deum opt. max patrem Domini nostri IESU CHRISTI, ut quod pro sua bonitate immensa in tua Celsitud. feliciter cepit, maiore sui Spiritus accessione uberrime augeat, ad nominis sui gloriam, Celsitud. tuae salutem, & florentissimarum ditionum tuarum felicitatem.

P R A E F A T I O D E T O T I V S O P E -
ris argumento.

REM profectò arduam, & omnino tenuitatis meæ vires exuperan-
tem aggressum me esse fateor, qui cum fraudulentis spiritibus, lar-
uis & mundi dominis in theatrum prodire, luctarique audeam:
quum tot illi habeant modos fallendi incomprehensibiles, & cu-
niculos, occultosq; elabendi recessus, quibus ob essentiae subtili-
tatem, motus celeritatem, uitæ longissimæ usum, & uoluntatis perversitatem,
longè lateq; crassitiem nostram terream eludant, ut quibuscunq; eos adoriaris
rationibus, defraudatum te esse palàm uideas. Quanquam uera hæc esse nō in-
ficiar: in alia tamē enutritus schola, atq; ab alijs institutus præceptoribus, quàm
Act. 9. Proclus apud suum Marcum, dæmonum clientem: ex D. Pauli, uasis electi, & pu-
gilis aduersus spirituales astutias in cœlestibus inuicti consilio, manibus indubi-
Philip. 2. tatae fidei firmissimis arripui doctrinam Conditoris cœli & terræ, omniumque
Ephes. 6. quæ in eis sunt, & uerbum Christi (in cuius nomine horum spirituum genua fle-
ctuntur, ipsiq; dicto citius fugantur) gladium quippe spiritus ancipitem, tenta-
turus quid cum diuini luminis radio & rationum machinis, in luce cum recto-
ribus tenebrarum seculi huius potero, in eo potissimum fraudium genere, quo
illi hætenus tam densas hominum oculis offuderunt nebulas, ut quò se conuer-
tere securè debuerint, tanquam in ipsa caligine palpitantes, ignorarint quam-
Occas. ope- plurimi. Id autem est ille incantamentorum labyrinthus: cuius ut, inuento qua-
ris. licunq; filo, explicandi commonstrarem uiam multò aliam, quàm hætenus ob-
seruatam uidere licuit, hoc institui Opus. Ne uerò obscuritatem gigneret ora-
tionis perpetuitas, in sex illud distribui libros: ut eius ordo tamen, quasi rectè in-
stituta rerum œconomia, suis conuenienter cohæreret partibus.

ARGVM. Cæterum quum uniuersum id negotium sit dæmonum præstigijs ac dolo
libri Primi. implicatum, ut ad eorum quæ in reliquis dicentur libris, intelligentiam sterne-
retur uia, in Primo libro, diabolus quid sit, quæ eius origo, qui primi dolosi eius
conatus, perniciosiq; progressus ab Eua in rerum primordijs, ad hæc usque tem-
pora, quæ item ipsius potentia, quid etiam prorsus non possit: quodque limites
illi à Deo præfigantur, ultra quos ferri nequit, describitur.

SECUN- Hinc, quid per suam clientelam operetur, ostensurus: ad magos infames, dæ-
DI. monum operâ quascunq; præstigias oculis nostris destinato studio multifariam
Magi infames. obijcientes, diuinationumque uarijs laruis alios deludentes, & medicinæ sacra
suis imposturis satanicis scdè conspurcantes, progredior: quos etiam Tertio li-
TERTII. bro à Lamijs segrego, ut quæ sexu inconstantes, fideiq; lubricæ, & ætate non sa-
Lamia. tis mentis compotes, diaboli ludibrijs magis sint obnoxiae: qui in illarum uim
imaginatiuam siue uigilantibus siue dormientibus se insinuans, quascunq; for-
mas ipsis inducit, ea dexteritate concitatis in hunc dolum humoribus & spiri-
tibus, ut nihil aliud illæ sciant, aut queant fateri, quàm rerum à dæmone ex Dei
abstrusa uoluntate uel consensu peractarum, aut plagarum hominibus bestijs uel
inuectarum, siue designatorum flagitiorum, aut malorum pronatorum naturæ
ductu, se effectrices esse: quemadmodum mentem quoq; lædi, multifarijsq; im-
bui imaginibus, sæpe in ijs quorum cerebrum atra bilis uel eius uapor uitari-
spectamus.

ſpectamus. Nullos quoq; libros eas habere, nullos exorcifmos, characteres, aut ſimilia monſtra, uelut magi infames: nullos etiam præceptores alios, præter læſam à dæmone mētem, aut corruptam imaginationem: unde & à Magis illis infamibus non parum differre, omnibus erit perſpicuum. Hi namq; uiri ſunt ſæpe docti & cordati, ſed curioſi, longius etiam peregrinantes, ut artem imbibant dæmoniacam, qua ſaltem præſtigias & rerum ludibria, præternaturalem morem oſtendant: illæ uerò ut plurimum fœminæ, eadēq; uetulæ, & mente titubantes, domiq; latentes: in quarum, uti organorum conuenientiū, phantaſiam propè torpidā, uelut ſedem ſuis ſtudijs accommodatā, in melancholiæ morbo, mœrore, uel extrema deſperatione, ut ſpiritus eſt, illabitur: nec tam præſtigijs deludens, quàm quæcunq; hominum infortunia, calamitates & interitus tanta uehementia imprimens, ut qualia quantaq; ea ſint, ſe perpetræſſe, ut dixi, arbitrentur: à quibus tamen hæ fuere alieniſſimæ & proſus inſontes. Has itidem à ueneficis, quos *φάρμακονόες* Græci dicunt, ſeparo: qui ueneno uel propinato uel illito, uel eo loco ubi halitu feriat collocato, homines uel beſtias lædūt. Sic plurimum intereſſe inter prophanos magos, lamias & ueneficos intelligetur: de quibus tamen, uelut iſdem hætenus confuſe actum, diſputatum, & pronunciatum eſt.

*Venefici.**φάρμα-**κονόες*

Vt autem hæc innotefcerent clarius, Quarto libro eos qui Lamiarum maleficio affici putantur, propono, demonſtrans eos à dæmonibus exerceri, uel obſeſſos eſſe, ex occulta Dei permiſſione, citra ullam ullius Lamiae aut hominis alterius cooperationem.

QVARTI.

Hinc iuſto ordine, libro Quinto, ad eorum qui eiufmodi maleficio collaſi creduntur, curationē, infinitis partibus aliam quàm hucusq; obſeruata ſit, me confero: ubi, quæcunq; curationes illicitæ à dæmonijs in ſui regni confirmationem effictæ, per ueritas cōiurationes, characteres, ligaturas, periapta uel appenſa, annulos, ſigilla, imagines, & ſimiles umbrarum furias, ſacroſanctæ Scripturæ autoritate & rationum pondere conuincuntur, explodunturq;: ut ab ijs ſæcibus, uelut expurgato Augiæ ſtabulo, liberatæ mentes, in quacunq; afflictione ad ordinata à Deo remedia poſthac cōfugiant, puris manibus in cœlum ſublatis, ac medicinæ ſacra in hoc negotio incorruptius conſcientia ſynceriores tractentur: qui præcipuus fuit huius inſtituti mei laboris ſcopus.

QVINTI.

In hac tamen graui meditatione aliquandiu ſuprà quàm dici poteſt occupatus, tantumq; nō (nouit ille quem nihil lateat) excruciatuſ, quòd uetulas illas dementatas, à dæmone illuſas, Lamias uulgò dictas, quæ nihil flagitij ſingularis cōmiſſent (non enim loquor de ueneficis) tam atrociter, ſine ulla commiſeratione multis in locis in caliginoſos ſqualidoſq; carceres, horrida umbrarum hoſpitia & dæmoniorum domicilia inconfideratius præcipitari, inde in carnificinam truculentius rapi, ac demum flammis deuorandas temerè obijci uiderem: propriæq; amentium anicularum confeſſioni ſtari, nec ſatis inter Lamias & ueneficas diſcerni: & Magos ſacrilegos, in lege ueteri mulctatos grauiter, iam impuniuſ, imò cum laude apud pleroſque uerſari: non potui non inquam argumenti ratione, conſcientiæ impulſu actus, meam hac de re ſententiam qualemcunq; quinque ijs libris adiungere: Sextoq; libro uelut appendice declarare, quid & quibus rationibus nixuſ, ſentiam de punitione Magorum infamium, à CHRIS-
TI ueritate rempubl. cum Simone & Elima auertentium, eamq; ſedatam turbantium: quid item de modo puniendi Lamias à diabolo ſeduſtas, uelut melan-

SEXTI.

Act. 13.

b cholia

Haretici. cholia agitata, uix autem hæreticas (ex enim mente illæsa, sed præfracta constant:) postremò etiam, quid de ueneficorum supplicio statuendum existimem, *Contra ueneficas edictum* subiunxi: ubi locum habere uidetur promulgatum ex Dei uoluntate Moſis editum, Græcè à Septuaginta senioribus redditum, & uelut explicatū in uaria illa *Moſis.* Hebraicarum uocum ſignificatione, *Exodi 22.* *Lib. 4. cap. 3.* *antiq. Inda.* *παράνομοι ἢ περιβόητοι*, Veneficos (uel ut Hebræi habent, ueneficas) non finetis ſuperuiuere. Ad uenena uſurpantes legem hanc quoq; refert Iosephus Iudæus.

Nec ſibi hîc leges à me arrogantius præſcribi crimentur Magiſtratus, aut legum periti. hoc enim meum fuiſſe inſtitutum minimè, teſtor Deum: ſed ex commiſeratione meditationem meam ſolummodò alijs cordatioribus & pijs uiris, necnon ueritatis inquirendæ potius, quàm opinionis inconfideratiſ multis ſeculis imbibitæ affectu defendendæ ſtudioſis, excutiendam ſereno mentis oculo, ſummiſſè offero. Qui operæ precium me præſtiſſe agnoſcent, ingenuam hanc libertatem bene interpretentur: qui ſecus cenſebunt, ignoſcant bene uolenti. Interim mea quali acunq; argumenta, quibus toto hoc Opere nitor, *αὐτὸν παθῶν* conferri cupio, dū in conſilium uocantur Speculator & Iohann. Andr. titulo de Sortilegijs: aut Summiſtæ, Hoſtienſ. Gotfridus Reinerius in Summ. de Sortilegijs: Canon in c. 1 & 2. ubi Alb. poſt Iohan. And. de ſortil. in antiquis: Alb. conſ. 55. 1. uolum. incip. Caſus talis, per Oldrad. conſilio illo 210. incip. Regularis: uel etiam recentiores poſt gl. in c. accuſatus. §. de hæretic. initijs: Alber. de Roſatis in Dictionario, ſuper uerbo Sortilegium: ſiue Bonif. de Vitalin. in titul. de Sortilegijs, in tractatu Criminalium: aut Matth. de Affli. in conſtitution. Neapolit. de malis & noxijs medicamentis, parte tertia: item auditor eius Grillandus, aut etiam 2. Lib. Sylueſtri Prieratis de Strigomagiſ: ſeu Bonauent. ſuper 3. Sent. Quibus autem firmamenti ſua ſcripta munierit quilibet author, horum librorum collatione maniſteſtius intelliget æquus Lector.

Porro de re ipſa & materia, quoniã ad ueritatis doctrinam, & Eccleſiæ CHRISTI quietem, ac proximi utilitatem ſpectat, non eſt quòd multis agam: quum ea ſit huiusmodi, ut quantumlibet inelegantem ſit ſortita artificem, ſatis tamè ipſa per ſe, omnium oculis ſeſe queat & debeat commendare: præſertim ob res non paucas in lucem magis erutas, quæ haſtenus uel ut incognitæ, uel ut obſcuræ latuère. Solitum uerò eſſe apud Græcos olim prouerbij loco, hominibus parum ſcitè in re præclara uerſantibus obijci, Proba quidem materia, ſi probum naſta fuerit artificem, non ignoro: at cuiſlibet liberum permitto de artificis opere ſtatuerè, quod illi libitum erit. Quod enim ad me attinet, ut nullius uel naſuti Mommi, aut perſpicacis Ariſtarchi reprehentionem, ſiue ſeueri Catonis cenſuram deprecor, ſi merear: ita nec auram popularem, aliã uel laudem magnopere uenor, bona fretus conſcientia, qua hanc aggreſſus ſum telam. Dies erit, quando unicuiq; à Domino laus ſua accedet: dummodò illius accreſcat gloria,

& ſaranæ tyrannis imminuatur, abundè ſatis erit
factum meis uotis,

AD

AD AVGVSTISSIMVM TOTIVS ORBIS CHRISTIA-
ni Cæsarem, Reges serenissimos, Principes & Duces illustrissimos, Comites
generosos, & quoscunque ullum magistratum gerentes,
tam seculares quàm ecclesiasticos, Li-
bellus supplex.

INVICTISSIME Imperator, Reges & uiri principes, quibus ordine legiti-
mo, rationibus grauissimis gladium ad coercendam merito supplicio maleficorum
effrenem inobedientiam: ad eos uerò qui se rectis politiæ legibus inculpate submit-
tunt, uigilanter defendendos, eoq; nomine tranquillitatem reipublicæ ritè constitu-
tæ sedulo conseruandam, commendauit Rex regum, & Dominus dominantium: uo-
bis demissa oratione hunc supplicem libellum cum omni subiectione reuerenter offero, ex cordis pe-
netralibus orans, obsecrans & obtestans quàm humillimè, ut concedere non dedignemini in illis dæ-
monum præstigijs, quibus à rerum primordijs tam densas hominum oculis offudit tenebras ille pri-
mus uniuersi mali architectus: & in ijs quas senescente mundo demum idem ille ueterator mille arti-
fex in deliris stupidisq; quibusdam mulierculis fabricatus est in Christianæ Europæ scedissimam la-
bem, hominum errorem crassissimum, cædem insontium frequentissimam, & uulnus conscientiarum
magistratus haud profectò leue: concedere inquam clementer, mihi minimo obsequentissimoq; ue-
stro clienti, tempus apud uos proponendi his sex libris meam qualemcunq; sententiam. Quæ si su-
premi ordinis uestri punctum non tulerit, eam uti meritò exhibendam explodendamq; , ut quàm
ocysimè, ita & libentissimè palmodia suppressere non grauabor, rationibus argumentisq; neruosio-
ribus conuictus. Sin uerò authoritatis uestre calculo ea confirmabitur, operæ precium me fecisse, in
animum inducam: non minori denuò supplicans studio, ut huic sententiæ tum locus detur, semota ue-
tustatis religione, & opinionis tot seculis imbibitæ affectu posito: si quando in uestri Imperij regnis,
prouincijs & ditionibus se offerat occasio deliberandi, iudicandi & pronunciandi de causis illis dia-
bolicis, & potissimum de Lamiarum negotio hætenus tam multifarijs tricis inuoluto. Hoc modo se-
reniore mentis oculo huiusmodi demonum ludibria discretum iri, omnesq; uerè Christianos non tan-
tam eorum esse potentiā cognituros, ut dubito minimè: sic quoq; minus innoxij sanguinis, quem aui-
dissimè sitit ille ab initio homicida, fundetur: nec ita quietis publicæ, cui ipse tragoediarum author
inuidet summopere, compages luxabuntur: & conscientie rariore pungentur acu-
leo: satanæ item imperium indies magis ac magis collabascet, atq;
Christi regnum longius latiusq;
propagabitur.

IOANNES EVVICH DOCTOR
Medicinæ.

Dæmonis exortum, studium, viresq; dolosq;
Qui uelut in media luce uidere cupis:
Qui quæ carminibus sit uis, & quanta nocendi,
Si defint sacris philtre parata modis:
Qui miserè uarijs homines cruciatibus actos
Nosse cupis, quaq; hos arte leuare queas:
Tandem quæ poena infandæ legitima sectæ,
Insonti ut parcas, constituenda fiet:
Hunc lege, quem Ianus Vuierus condidit arte,
Iudicio, & magna sedulitate, librum.
Viue opus eximium, meritumq; attolle trophæum,
Victa est Circeæ turba prophana scholæ:
Viue etiam æternos, Author, foeliciter annos,
Non erit ingenij fama sepulta tui.

IOANNES BRACHELIUS LL.
Licentiatus ad Lectorem.

Cùm Deus immensi spaciola uolumina cœli
Conderet, & medio suspenderet æthere terras,
Ornaretq; polum stellis, atq; æthera nimbis:
Ille sibi pariter famulos, diuina creauit
Corpora, qui tenues ferrent sua iussa per auras,
Quiq; procul curis agerent terrestribus æuum.
Horum de numero genitor iustissimus unum,
Sic meritum, Stygias cœlo detrusit ad undas:
Illic & manicis & dura compede uinctus,
Ad scelerum poenas sedet, æternumq; sedebit,
Tristia commissæ persoluens crimina culpæ.
Quas tamen interea fraudes, quasq; improbus artes
Nocte dieq; struat miseris, quæ retia tendat,
Quidûe potis, si sortè tibi cognoscere curæ est,
Hoc lege, Lector, Opus, docti monumenta VVIERI:
Hinc optata seres, hinc te tua uota docebis.
Insuper & magicis quæ sit fiducia rebus
Attribuenda, modò crudelia pharmaca desint:
Quamûe ueneficijs presso medicaberis arte,
Quamûe satis dignam pendent sub iudice poenam
Sagarum furiale genus, miro ordine narrat.
Sed tibi cur tantos memorande VVIERE labores
Sumpseris, haud equidem sat adhuc discernere possum.
Publica me, dicis, mouerunt commoda. Sed quis
Publica nunc curat, præclaraq; pectora uulgò
Suspicit, & meritos rebus persoluit honores?
Tu tamen hoc fessam nimium solabere mentem,
Quòd tua non ullo moritura est tempore fama.

EIVSDEM ΕΙΣ ΤΑ ΤΟΥ ΒΙΗΡΟΥ
 πείμαγείας ὀκτάστιχον.

Δαίμονα τὸν θυγερὸν τὸν ἀτάσθαλα μηχανάοντα,
 Τῷ δίνος ἡδὲ βίβω μεγάλην, καὶ ἐπὶ κλοπῇ ἦθος,
 Στρίγγα τε νυκτερινὰν, καὶ ψύδρα πολλὰ γούτων,
 Οὐ μόνον ἐν τῶν ἰσθμῶν πεφιλημένε βίβλων,
 Ἀλλὰ καὶ ὡς μέλλεις τὸ γούτιον ἄλγος ἀλλάλῃν
 Ἀνέρι, τὸν φίλτροις γαῦς φαρμακείας δάμασσαν,
 Τίς δὲ τελευτᾷον τίσις ἔσεται, ὦ διὰ πολλὸν
 Ἐλλαχὼν σῦχος ἐνὶ ξυμπᾷσι βροτοῖσι βίηρος.

IN IOHAN. VVIERVM ILLV-
 STRISS. CLIVORVM DV-
 cis Archiatrum.

E' CAR. VTENHOVII F. AL-
 lusionum Lib. 1.

EPIGRAMMA.

Ille VIA tota totoq; ERRARE uidetur
 ERRO uagus caelo, docte VVIERE mihi,
 Qui Paracelsistae latitans sub nomine sectae
 Nomen ab ERRANDO credidit esse tibi.
 Ni quod ABERRANTES recto de tramite, rectam
 (Ceu Paracelsistas) cogis inire uiam.
 Nam neq; cognomen tibi DEVIVS indidit ERROR,
 Quem neq; transuersum DEVIVS ERROR agit.
 Non VIA tartarei quae fert Acherontis ad undas
 LATIOR: Angustum dat tibi nomen ITER.
 Fit VIA VI quae nos supera ad conuexa polorum
 Ducit, et acclivi surgit in astra VIA.
 Tu modò qua ducit VITAE VIA, perge, beate,
 VI' QVE tibi caelo sterne VVIERE VIAM.
 Sic fueris Latia VITAE' QVE VIAE' QVE CVPIDO,
 Argolicaq; BIOY uoce VVIERVS ΕΓΩΣ.

ΟΥΘΕΝ, ἀπὸρ μυσίων καὶ χαρίτων, ὁ-ΒΙΟΣ.

14
AVTHORES IN HOC
Opere citati.

A.	Athenagoras.	Cleopatra.
Abdias Bab. episc.	Auerrhoes.	Coelius.
Abenezra.	Augerius Ferrerius.	Columella.
Accursius.	Augustinus.	Constant. Imperat.
Aelianus.	Augustinus Steuchus Eugub.	Cornelius Nepos.
Aelius Spartanus.	episc. Kifam.	Costaben Luca Hebr.
Aetius.	Auicenna.	D.
Aeneas Syluius.	Azaraius.	Damascenus.
Henr. Corn. Agrippa.	B.	Damon.
Aias.	Baldus.	Dauid Kimhi.
Albertus de Rosat.	Bartolus.	Decretalia.
Albertus Mag. Teutonicus.	Bartholomæus Anglicus.	Democritus Abderites.
Alchindus Arabs.	Bartholomæus Pisanus.	Diodorus Siculus.
Alciatus.	Basilus Magnus.	Dion Niceus.
Alcimius.	Bassianus Landus.	Dionysius.
Alexander I.	Benno Cardinalis.	Dioscorides.
Alexander ab Alexan.	Bernardus.	Duris.
Alexander Benedictus.	Berno.	E.
Alexander Trallianus.	Berosus.	Eduardus.
Almansor.	Boccatius.	Empedocles.
Aloysius Cadamustus.	Boetius.	Epiphanius.
Amatus Lusitanus.	Bonauentura.	Erasmus.
Ambrosius.	Bonesacius de Vital.	Eucherius.
Andreas Masius.	C.	Eurycles.
Andreas Theuet Angoul. hist.	Cesar Constantinus.	Euripides.
Andreas Vesalius.	Iul. Cesar Scaliger.	Eusebius.
Angelonius.	Hier. Cardanus.	Eustachius.
Angelus Politianus.	Carolus Bouillus.	F.
Anselmus Parmensis.	Carpocrates.	Gabr. Fallopius.
Antiphon.	Casspar Peucerus.	Ferdinandus Cortesius.
Antonius Beniuenius.	Cassianus.	Ioan. Fernellius.
Apollonides.	Cassiodorus.	S. Fontanus.
Apollonius Molon.	M. Cato.	Franciscus Morand.
Apollonius Tyaneus.	Celsus.	Fulgentius Placiades.
Appion Grammaticus.	Chrysippus.	Fulgosus.
Apuleius.	Chrysostomus.	C. Furius Cresinus.
Archelaus.	Cicchus Asculus Florent.	G.
Aristophanes.	Cicero.	Galenus.
Aristoteles.	Cyprianus.	Garcias ab Horto.
Arnoldus de Villa noua.	Cyrellus.	Gaudentius Merula.
Artemon.	Claudianus.	Gaufridus Antisiod.
Artephius.	Clemens author libr. Recogn.	Gellius.
Athanasius.	Beat. Clemens de Constant. A-	Georgius Agricola.
Athenæus.	postol.	Georgius Pictorius.

Georgius Sabinus.

Gerson.

Gesnerus.

Gyraldus.

Giselbertus.

Gordonius.

Gotfridus Reincrius.

Gratianus.

Gregorius.

Gregorius Nazianzenus.

Grillandus.

Grugna Stryac.

Guilielmus Brabantinus hist.

Guilielmus Malmes hist.

Guilielmus Turnerus Angl.

H.

Harpocraton.

Haymo.

Hector Boethius hist.

Helinandus.

Heliodorus.

Heinricus Instit.

Helmoldus.

Hermes.

Hermogenes.

Herodotus.

Hesiodus.

Hieronymus.

Hilarius.

Hildebertus.

Hildegardis.

Hippocrates.

Hippol. Marsil.

Homerus.

Honorius.

Horatius.

Hugo Cluniacensis.

Hugo de S. Victore.

Hugo Eterianus.

I.

Iacobus de Chusa.

Iacobus D. in Leichtenburch.

Iacobus Meyerus.

Iacobus Ruffus.

Iacobus Sprenger.

Iamblichus.

Iason Pratenfis.

Idiota.

Igmarus Remensis archiepisc.

Ioan. And.

Ioan. Anglicus.

Ioan. Baptista Porta.

Ioan. Francisc. Picus.

Ioan. Franc. Ponzibius Placentinus.

Ioann. Genadius.

Ioann. Guinterius Ander.

Ioann. Herold.

Ioann. Kentmannus.

Ioann. Langius.

Ioann. Leo African.

Ioann. Nider.

Ioann. Salisberienfis.

Ioann. Sleidanus.

Ioann. Vasseus.

Iodocus Damhouderius Brug.

Iosephus.

Irenaeus.

Ifodorus.

Ifogonus.

Ifychius.

Iulianus Apostata.

Iulianus philosophus.

Iulius Caesar.

Iulius Obsequens.

Iustinus.

Iuuenalis.

L.

Labeo.

Lactantius.

Laelius.

Laertius.

Leo.

Leui Gersonis filius.

Lilius Gregorius Gyrald.

Lysimachus.

Liuius.

Lucanus.

Lucianus.

Lucretius.

Ludouicus Coelius Rhod.

Ludouichus Milichius.

Ludouic. Roman. Patrit. hist.

M.

C. Manilius.

Marcellus.

Marcus heremita.

Marcus Marius Fryschius.

Martianus.

Marsilius Ficinus.

Martinus de Arles.

Matthaeus Curtius.

Matth. de Afflict.

Matthiolus.

D. Maximus.

Maximus Tyrius.

Melanchthon.

Memphodorus.

Menander.

Mercurius Trismegistus.

Mesue.

Methodius.

Moses Aegyptius.

Moses Bar-cepha Syrus episc.

N.

Nauclerus.

Nicolaus.

Nicolaus Monardis.

Nonius.

O.

Octavianus.

Oenomaus.

Olaus Magnus.

Oldralus.

Olympiodorus.

Origenes.

Ouidius.

P.

Pamphilus.

Paulinus.

Paulus Aegineta.

Paulus Venetus.

Pausanias.

Petrus Aponensis de Ebano.

Petrus Argelas.

Petrus Alphonsus.

Petrus Bellonius.

Petrus Blesens.

b 4

Petrus

Petrus Cantor.
 Petrus Cluniacensis.
 Petrus Damianus.
 Petrus Lombardus.
 Petrus Pomponatius.
 Petrus Præmonstratensis.
 Pherecydes.
 Philarchus.
 Philastrius.
 Philo.
 Philochorus.
 Philostratus.
 Picatrix Hispanus.
 Pythagoras.
 Platina.
 Plato.
 Plinius.
 Plinius Iunior.
 Plotinus.
 Plutarchus.
 Pontanus.
 Porphyrius.
 Possidonius.
 Primasius.
 Priscianus Philos.
 Proclus.
 Propertius.
 Prosper.
 Psellus.

Q.

Quintilianus.

R.

Rabanus.
 Rabi Ismael.
 Rabi Moses.

Rabi Simon.
 Radulphus.
 Raymundus.
 Remigius.
 Reuchlinus.
 Rhases.
 Robertus Anglicus.
 Rogerius Bachon.
 Rondeletius.
 Ruffinus.
 Ruffus Ephesius.
 Rupertus.

S.

Saadias.
 Sabellicus.
 Salonius.
 Saxo Grammaticus.
 Saxonie Chronicon.
 Sedulius.
 Seneca.
 Serapion Ascalonites.
 Q. Serenus.
 Seuerus Sulpitius.
 Sigebertus.
 Iac. Syluius.
 Syluester Priorat.
 Synesius.
 Smaragdus.
 Socrates.
 Solinus.
 Sophronius.
 Speculator.
 Strabo.
 Suetonius.
 Suidas.

T.

Tacitus.
 Tatianus Assyrius.
 Tertullianus.
 Thebit.
 Themison.
 Theocritus.
 Theodoretus.
 Theodorus Byzant.
 Theophrastus.
 Theophrast. Paracels.
 Theophylactus.
 Thomas Aquinas.
 Tibullus.
 Ioan. Tritemius.

V.

Valerius Maximus.
 Varignana.
 Varro.
 Vegetius.
 Vincentius.
 Virgilius.
 Vlpianus.
 Vlricus Molitor.
 Volaterranus.
 Vopiscus.

X.

Xanthus.
 Xenocrates.
 Xiphilinus.

Z.

Zonaras hist.
 Zoroaster.
 Zozimus.

DE DIABOLO, EIVS ORIGINE, STUDIO ET POTENTIA, Liber I.

17 DE DIABOLI ORIGINE,
quando sit creatus, quæ eius essen-
tia, & de illius lapsu.
Cap. I.

DEMONVM præ-
stigias & incan-
tamenta expli-
caturus, à pri-
mario eorū au-
thore diabolo,
huius artibus,
studijs & pote-
state exordiar:

ut eo cognito, illiusq; autoritate ac
existimatione perspecta, euidentius
cunctas eius actiones unusquisq; dilu-
cido mētis oculo introspicere, & post-
hac minus impedite penitusq; diju-
dicare queat.

Religionis autem Christianæ sacræ 20
amplexus doctrinam, fideiq; indubi-
tatae confelsionem, quemadmodum
Aristotelis & Peripateticorū, adeoque
Sadducæorum, non esse dæmones in
rerum natura contendeatium, placita
prorsus reiicio: sic & Platonis cōmen-
ticiam distinctionem omnino appro-
bare, aut etiam Porphyrij, Pselli, Pro-
cli, Plotini & Iamblichii opinionibus
subscribere nequeo, qui copiose qui- 30
dē de dæmonibus, uerū multa quæ
non uidēre aut cognouēre, tanquam
rei notæ historiam conscripserunt.

Gen. 1. Omnipotentem itaque uniuersi ar-
Hebr. 1. chitectum Deum, ante aspectabilis hu-
ius mundi opificium, incorpoream il-
lam cœli machinam admirandis spiri-
tuum ordinibus in ministerium pul-
chrè ornatam condidisse, ex historia
Exod. 33. sancta Moſis, diuinæ Maiestatis lega-

18 ti, atque fidelissimi scribæ (cum quo
facie ad faciem quasi cum amico lo-
quutum esse Deum, perhibet Sacra-
rum literarū ueritas) firmiter creden-
dum est.

Boni uerò hi spiritus erant omnes, ^{Angeli}
quemadmodum omnia à summo bo ^{quid.}
no creata: naturæ nimirum intelligē- ^{Dionys. de}
tes, ^{ἐσώματα} essentia sua diuinæ natu ^{Diuin. no-}
ræ quadantenus conformi, sed finita: ^{min.}
à quibus agnosceretur & coleretur
Deus eo, quo ipse uellet & præscribe-
ret modo: quibus & suam uicissim bo-
nitatem in omni æternitate cōmuni-
caret. quare illis excellentem intelli-
gentiam, eximiam perspicaciam, no-
tionesque æternæ & immotæ iusticiæ
suæ illustres, tanquam radios de æter-
na sapientiæ suæ luce accensos indi-
dit. Ac de angelorum quidem natura,
præter alios, Nazianzenus scribit in
Oratione *eis τὸ ἅγιον βᾶπτισμα*: unde ue-
rò *ἀγγελικὰ δυνάμεις*, idem etiam *eis τὰ*
γενέθλια.

Sed ubi quidam, ob dotes quibus ^{Dæmonum}
condecorati erant, præstantissimas, ^{origo.}
proprio efferrentur arbitrio, & adeò ^{2 Pet. 2.}
insolescerent, ut sese tandem Deo cō- ^{Iud. epist.}
ferrent, non seruātes suam originem, ^{Ioh. 4.}
relinquentes suum domiciliū, ac pec- ^{Luc. 10.}
cantes: eos honoribus nudatos, mini-
strorum suorum numero exclusit ira-
tus Deus, repulit ac præcípites egit,
uinculisque perpetuis sub caligine ad
magni illius diei iudicium seruauit.
Huc illud Esaiæ uaticinium de super- ^{Esai. 14.}
bissimi Babylonæ regis (quem Luci-
ferum uates nuncupat) fastu & altissi-
mo lapsu contorquent quamplurimi.
Hic draco ille magnus, in terram pro-
iectus

Peripat. ne-
gant dæmo-
nes.

Act. 23.

Fabula de
demonibus.

Angeli quā-
do creati.

Exod. 33.

Petrus Cantor.
 Petrus Cluniacensis.
 Petrus Damianus.
 Petrus Lombardus.
 Petrus Pomponatius.
 Petrus Præmonstratensis.
 Pherecydes.
 Philarchus.
 Philastrius.
 Philo.
 Philochorus.
 Philostratus.
 Picatrix Hispanus.
 Pythagoras.
 Platina.
 Plato.
 Plinius.
 Plinius Iunior.
 Plotinus.
 Plutarchus.
 Pontanus.
 Porphyrius.
 Possidonius.
 Primasius.
 Priscianus Philos.
 Proclus.
 Propertius.
 Prosper.
 Psellus.

Q.

Quintilianus.

R.

Rabanus.
 Rabi Ismael.
 Rabi Moses.

Rabi Simon.
 Radulphus.
 Raymundus.
 Remigius.
 Reuchlinus.
 Rhases.
 Robertus Anglicus.
 Rogerius Bachon.
 Rondeletius.
 Ruffinus.
 Ruffus Ephesius.
 Rupertus.

S.

Saadias.
 Sabellicus.
 Salonius.
 Saxo Grammaticus.
 Saxonia Chronicon.
 Sedulius.
 Seneca.
 Serapion Ascalonites.
 Q. Serenus.
 Seuerus Sulpitius.
 Sigebertus.
 Iac. Syluius.
 Syluester Priorat.
 Synesius.
 Smaragdus.
 Socrates.
 Solinus.
 Sophronius.
 Speculator.
 Strabo.
 Suetonius.
 Suidas.

T.

Tactus.
 Tatianus Assyrius.
 Tertullianus.
 Thebit.
 Themison.
 Theocritus.
 Theodoretus.
 Theodorus Byzant.
 Theophrastus.
 Theophrast. Paracels.
 Theophylactus.
 Thomas Aquinas.
 Tibullus.
 Ioan. Tritemius.

V.

Valerius Maximus.
 Varignana.
 Varro.
 Vegetius.
 Vincentius.
 Virgilius.
 Vlpianus.
 Vlricus Molitor.
 Volaterranus.
 Vopiscus.

X.

Xanthus.
 Xenocrates.
 Xiphilinus.

Z.

Zonaras hist.
 Zoroaster.
 Zozimus.

DE DIABOLO, EIVS ORIGINE, STUDIO ET POTENTIA, Liber I.

17
DE DIABOLI ORIGINE,
quando sit creatus, quæ eius essen-
tia, & de illius lapsu.
Cap. I.

DEMONVM præ-
stigias & incan-
tamenta expli-
caturus, à pri-
mario eorū au-
thore diabolo,
huius artibus,
studijs & pote-
state exordiar:

uteo cognito, illiusq; autoritate ac
existimatione perspecta, euidentius
cunctas eius actiones unusquisq; dilu-
cido mētis oculo introspicere, & post-
hac minus impedite penitusq; diju-
dicare queat.

Religionis autem Christianæ sacræ 20
amplexus doctrinam, fideiq; indubi-
tatae confessionem, quemadmodum
Aristotelis & Peripateticorū, adeoque
Sadducæorum, non esse dæmones in
rerum natura contendeatium, placita
prorsus reiicio: sic & Platonis cōmen-
ticiam distinctionem omnino appro-
bare, aut etiam Porphyrij, Pselli, Pro-
cli, Plotini & Iamblichi opinionibus
subscribere nequeo, qui copiose qui-
dē de dæmonibus, uerū multa quæ
non uidēre aut cognouēre, tanquam
rei notæ historiam conscripserunt.

Gen. 1.
Hebr. 1.
Angeli quā-
do creati.
Exod. 33.
Omnipotentem itaque uniuersi ar-
chitectum Deum, ante aspectabilis hu-
ius mundi opificium, incorpoream il-
lam cœli machinam admirandis spiri-
tuum ordinibus in ministerium pul-
chrè ornatam condidisse, ex historia
sancta Moſis, diuinæ Maiestatis lega-

18
ti, atque fidelissimi scribæ (cum quo
facie ad faciem quasi cum amico lo-
quutum esse Deum, perhibet Sacra-
rum literarū ueritas) firmiter creden-
dum est.

Boni uerò hi spiritus erant omnes, ^{Angeli}
quemadmodum omnia à summo bo ^{quid.}
no creata: naturæ nimirum intelligē- ^{Dionys. de}
tes, ^{Diuin. no-} ^{min.} ^{essentia sua diuinæ natu}
ræ quadantenus conformi, sed finita:
10 à quibus agnosceretur & coleretur
Deus eo, quo ipse uellet & præscribe-
ret modo: quibus & suam uicissim bo-
nitatem in omni æternitate cōmuni-
caret. quare illis excellentē intelli-
gentiam, eximiam perspicaciam, no-
tionesque æternæ & immotæ iusticiæ
suæ illustres, tanquam radios de æter-
na sapientiæ suæ luce accensos indi-
dit. Ac de angelorum quidem natura,
præter alios, Nazianzenus scribit in
Oratione *eis τὸ ἁγιὸν βᾶπτισμα*: unde ue-
rò *ἀγγελικὰ δυνάμεις*, idem etiam *eis τὰ*
γενέθλια.

Sed ubi quidam, ob dotes quibus ^{Dæmonum}
condecorati erant, præstantissimas, ^{origo.}
proprio efferrentur arbitrio, & adeò ^{2 Pet. 2.}
insolescerent, ut sese tandem Deo cō- ^{Iud. epist.}
ferrent, non seruātes suam originem, ^{Ioh. 4.}
30 relinquentes suum domiciliū, ac pec-
cantes: eos honoribus nudatos, mini-
strorum suorum numero exclusit ira-
tus Deus, repulit ac præcipites egit,
uinculisque perpetuis sub caligine ad
magni illius diei iudicium seruauit.
Huc illud Esaiæ uaticinium de super- ^{Esai. 14.}
bissimi Babylonæ regis (quem Luci-
ferum uates nuncupat) fastu & altissi-
mo lapsu contorquent quamplurimi.
Hic draco ille magnus, in terram pro-
iectus

Peripat. ne-
gant dæmo-
nes.

Act. 23.

Fabula de
demonibus.

Apoc. 12.
Ejaia 27.

iectus cum suis angelis, serpens antiquus, qui uocatur Diabolus & Sathanas, ut Ioannes ait, tortuosus serpens Ejaia. Hunc casum non solum nostri & Hebræorum Theologi docent: uerum etiam Assyrij, Arabes, Ægyptij & Græci suis dogmatibus confirmant. Homerus sub Ates deæ nomine eum obscurasse uidetur. Alij per γιγαντομαχίαν eundem tacite significasse, & graphicè huius angeli supercilium depinxisse uolunt:

*Qui ausus similem regi componere sedem,
Non ueritus summi regis, nec fulminis ictus,
Paulatim carpens sublimia tecta tonantis,
Cum superimpositum Pyndo subuertit Olympū
Ira Iouis, tetramq; dedit sub Tartara pestem.*

Pherecydes item dæmonū lapsum describit: & Ophin, hoc est, serpētem dæmoniacum, rebellantis, & à diuinæ mentis placito deficientis exercitus caput & antesignanum fuisse tradit. Eandem ruinā & Trismegistus in Pimandro depingit: & uetustissimum Empedoclem, demones ἀπαινοῦντας cœlo ruentes uocantem, eorū casum nouisse, significat Plutarchus in sermone de Fœnore.

Tract. in Io-
an. 42.

Eleganter hīc Augustinus: Quæris unde diabolus? Inde utique, unde & cæteri angeli. Sed cæteri angeli in sua obedientia perstiterunt, ille inobediendo & superbiendo lapsus est angelus, & factus est diabolus. Item de Vera religione, cap. 13. Diabolus in quantum angelus est, non est malus: sed in quantum peruersus, propria uoluntate. Magis enim seipsum quàm Deū diligendo, subditus ei esse noluit, & intumuit per superbiam, & à summa essentia defecit.

Item lib. 8. de ciuit. Dei, cap. 22. Dæmones esse credendum est spiritus nocendi cupidissimos, à iusticia penitus alienos, superbia tumidos, inuidentia liuidos, fallacia callidos, qui in hoc

quidem aëre habitant, quia de cœli superioris sublimitate deiecti, meritò irremissibilis transgressionis in hoc sibi congruo uelut carcere prædamnati sunt. Nec tamen quia supra terram & aquas aëri locus est, ideo & ipsi sunt meritis superiores hominibus, qui eos non terreno corpore, sed electo in auxilium Deo uero, pia mente faciliè superant. Sed multis planè participatione ueræ religionis indignis, tanquā captis subditisq; dominatur, quorum maximæ parti mirabilibus & fallacib. signis siue factorum siue prædictorum deos se esse persuaferunt. Vide eūdem lib. 6. cōtra Iulianum, cap. 9. & de Natura boni aduersus Manich. cap. 33. & lib. 1. Hypognost. contra Pelag.

Hi ergo spiritus antea diuini, cœlestes, puri, lucidi, nullius maliciæ conscij, Dei solius nutum obseruantes, in ministerium emittēdi propter eos qui hæredes futuri essent salutis, angelicā essentiam non omnino perdiderunt: sed perditissimè, originali iusticia & lumine gratiæ priuati, uitiarunt, denigraruntq; ut iam aërei, mundani, obscuri, tenebricosi, & (uno uerbo) immundi maliq; dicātur & sint: ac licet lumē intellectus naturalis etiamnum obtineant, lapsus tamen pœnam infinitis partibus duriorē, obscurata obfuscataq; diuinæ sapientiæ luce sustinet: & grauiorē expectant, quàm ex transgressionē genus humanum. Quamquam si hoc quoque supremæ prudentiæ radios, quos in primorum parentum animis de suo æterno lumine Deus incenderat, retinuisset, plurima acumine mentis perspicacissimo intueretur clarius, penitus intelligeret, certiusq; dijudicaret: quæ nunc hebetato mentis oculo, ceu solis faciem, per densas nubes aut atras in aëre nebulas conspicit.

Heb. 1.
Psal. 103.
104.
Spiritus im-
mundi et m-
li.
Ephes. 2. 6.
1. Corinth. 7.
Zach. 13.
Matth. 8. 1.
Marc. 1. 3.
Luc. 8. 9. 18.
Act. 19.
Indic. 9.

Genus hu-
manum.

Genes. 1.

Genes. 8.

QVI THEOLOGO QVIBVS IN
locis de demonum lapsu, causa lapsus,
& natura scripserint.

Cap. I I.

DE causa lapsus angelorum scribit in hæc uerba Fulgentius: Superbia tunc initium sumplit, quum angelus aduersus Deū elatus, & ipsa elatione prostratus, per concupiscentiam (quæ est radix omnium malorum) uolens usurpare quod illi datum à Deo non fuit, à Deo discessit & cecidit: in quo si stetisset, non cecidisset. Sed per concupiscentiam malam, qua concupiuit plus extra se, minus factus est in se: quam cōcupiscentiam licet exple re nequiuert, opere tamen retinuit uolūtatem. Sic ipse sibi iam factus est pœna, ut supplicium esset semper uoluntas mala, tanquam cæco ipsa cæcitas sua.

Et Alcimus in lib. de Peccato Originali:

*Angelus hic dudum fuerat: sed crimine postquā
Succensus proprio tumidos exarsit in ausus,
Se semet fecisse putans, suus ipse creator
Quod fuerit, rabido concepit corde furorem,
Autoremq; negās: Diuinum consequar, inquit,
Nomen, & aternā ponam super æthera sedem,
Excelso similis, summis nec uiribus impar.
Talia iactantem præcelsa potentia coelo
Iecit, & eiectum prisco spoliauit honore:
Quiq; creatura præfuit in ordine primus,
Primus uenturo pendet sub iudice pœnas.*

Quoniam aut à ueteribus Theologis cum de lapsu dæmonum, tum de causa lapsus illorumq; natura tam eleganter & copiose scriptum est, ut actū agere uidear, si ea omnia hic congererem, indicabo ueluti digito autores & loca, quæ haud difficulter consulat lector studiosus. Id eo libentius & necessariò magis facio, quod instituti sit mei, aliena nō meis, sed cuiusq; authoris uerbis in omni nostra descriptione repræsentare. Sic enim nullius

aut tandem interuerti, aut sensum detorqueri, lectoris studio ac iudicio cōsuli, mihi autem & uerò ipsi ueritati optimè cauere existimo. Scribunt igitur de tribus illis Epiphanius lib. 2. tomo 1. hæresi 64.

Athanas. in lib. de Virginitate: & in Quæstionibus sacrae Scripturae, quæstione 6.

10 Gregor. Nazianzenus, oratione prima de reconciliatione monachorum. τῶν ἀγγέλων ἁλίσσας idem describit ἐν τῇ πρὶ θεολογίας.

Gregorius Nyssenus libro de uita Mosæ.

Basilus Magnus, in sermon. Quod Deus non sit author malorum.

Chrysost. hom. 15. in cap. 1. Ioan. In homil. de Adam & Eua.

20 Cyril. in Dial. de ador. in spirit. Ambrosius lib. 10. Epistolarum, epistol. 84.

Eusebius lib. 3. de Demonstrat. Euāgelica, cap. 5.

Lactantius lib. 2. cap. 9.

Damascenus lib. 1. cap. 18.

Isychius lib. 4. in 13. cap. Leuitici.

30 Hieronymus in epistola ad Antonium, & aduersus errores Ioannis Hierosolym.

Antonius epistola 2.

Prudentius in Hamartigonia.

Gregorius lib. 2. Moralium, cap. 17. & in cap. 9. Iob, lib. 9 cap. 2. & lib. 2. in cap. 2. primi Reg. & lib. 3. in caput 7. primi Reg. item libro 4. Moral. in Iob, cap. 13.

40 Leo ad Turbium Asturicensem episcop. & sermon. 4. de coll. eleemosyn.

Prosper libro 3. de uita contempl. cap. 2. 3.

Primas. in cap. 1. ad Rom.

Io. Cassianus coll. 8. cap. 10.

Paulinus epist. 4.

Sedul. in cap. 1. ad Rom.

6 2 Theodo-

Theodoretus quæstion. 19. & 24. in Genes.

Eucherius lib. 1. in libros Regum.

Vnde sit diabolus, annotat & Rabanus lib. 4. de Sermon. propriet. cap. 10. Idem libro de Modo pœnitentiæ capite 18. Lib. 3. in Ecclesiasticum, cap. 3. & in epist. Rabani & Fuldensium monach. ad Otgarum archiepisc.

Haymo in 18. 81. 143. Psal. libro. 1. in Apocal. cap. 2. & super Euāgel. feriæ 3. post Inuocauit, & super 3. cap. Oseæ.

Hincmarus ad Hincmarum Laudunensem cap. 44.

Idiota cap. 2. de Vera pœnitentia.

Giselbertus in lib. Altercat. cap. 3.

Radulphus lib. 8. cap. 1. in Leuitic.

Anselmus libro 1. Cur Deus homo, cap. 7. Idem in 12. cap. Matth. In 10. cap. prioris ad Corinth. In cap. 1. ad Ephes. In 3. cap. prior. ad Timoth. Ibidem cap. 6. In Dialogo de casu diab. cap. 3.

Petrus Damianus in epist. cuius initium, Prodigium.

Rupertus libro 7. in Ioan. cap. 7. & libro 8. in eundem. Libro 7. ac lib. 8. in Apocalyp. cap. 13. 18. Libro 10. cap. 17. in Apocalyp. Libro 11. in eandem: & libro 12. cap. 21. in Apocalyp. & lib. 5. in Matth. cap. 5. Lib. 13. in eundem, cap. 26. Libro 3. in Exod. cap. 10. Lib. 1. de Victoriâ uerbi Dei, cap. 8. 21. Lib. 3. de glorif. cap. 8.

Petrus Alphonsus Tit. 10.

Honorius in Psal. 18.

Hugo de S. Victore in eulogio de sponsa.

Bernardus serm. 5. de uerbis Esaiæ, & serm. 27. inter paruos, & serm. 17. super Cant.

Lombardus lib. 2. distinct. 6.

Petrus Blesensis epist. 34.

Petrus Cantor cap. 13. de Inuidia, & cap. 15. de Humilitate.

Hildebertus epist. 31.

Hildegardis lib. 1. Visione 2.

Hugo Eterianus lib. de regressu animarum ab inferis, cap. 9.

Bartholomæus Anglicus libro 2. de proprietatibus rerum, cap. 19.

QVARE ET QVOMODO

Euam deceperit diabolus, & primum corruerit mundum.

Cap. III.

PORRò ex illa sui exclusione, repulsa, ac ignominiosa ex patrijs sedibus deturbatione, tam ingens, & *diabolus* & immedicabile erga Deum *Diaboli erga Deum o-* odium cōceperunt hi spiritus, ut quæ *dium imme-* eum offendere, uel eius gloriam labefactare, aut quod admiranda providentia fabricatus fuerat mundi opificium, deformare, uitiare & corrumpere posse uiderentur, acerrima indagine inuestigare, & studio indefesso conari cœperint. Ac primum nobilissimam inter creaturas, clarissimo sapientiæ cœlestis lumine illustratâ, absq; labe Deo fœdere consociatâ, primam parentem nostram Euam adoriuntur: quâ partim amissi status dolore, partim alienæ felicitatis inuidia à Deo alienare, suiq; exitij sociam reddere satagunt, deluduntque astu quàm blandissimo: ubi nullus uidebatur subesse fucus, submota comminationis certissimæ mortis opinione, his scilicet uerbis: Nequaquam moriemini. Deinde *Genes 3.* fraudulenter elusis & abiectis præceptionibus à Deo datis, Euam erigunt falsis pollicitationibus in spem longè maiorum ornamentorum, excellentiorisq; potentiæ, hoc modo: Deus nouit, quòd ipso die quando comederitis ex ipsa arbore, aperientur oculi uestri, eritisque sicut dii, scientes bonum & malum. Idem profectò laqueus, quo semetipsos statim à creatione sua & allectos & irretitos fuisse sentiebant. Sic perfecerunt tandem, ut misera à mandato descisceret, sequereturq;

turq; consilia in suam interneccionem contra Deum instituta atq; ordinata.

Nam satan iam malus, malū transgressionē edoctus, & causæ sui lapsus probè cōsciū, quod nimirum pręscriptas sui ministerij metas fastu transilire cogitasset, in idem studiū Eūā pertrahere conatus est gratae persuasionis illecebris, quod ab esu uetito oculis Eūæ & Adæ reſeratis, dijs adæquarentur, sciētes bonum antea solum modò cognitum, & malum nōdum notum. Nec illi, subsequuturæ ex inobedientia calamitatis pręscio, labor fuit inanis: licet illa se à serpente falsam, serdò agnosceret, cōfitereturq; Violata siquidem obedientia, factus est hostis Dei homo, in pœnas illapsus transgressioni diuinitus constitutas, condemnationem nempe, diaboli tyrannidem, ac mortem tum hanc, tum æternam: deniq; & exutus honoribus, dignitate & dominatu, quibus maxima cū auctoritate ipsum ornat Deus.

Hostis Dei factus homo ex inobedientia.

Quando creati angeli, & quales.

Proinde Tatianus Assyrius contra Græcos: Verbum, inquit, ante creatos homines produxit angelos: utraq; uerò creatura, arbitrij sui libertati permisa est, &c. & paulo pòst: Postquā uerò homines callidiorē quendam, utpote prouectiorem ætate, sequuti sunt, & diuinæ legi se opponentem pro Deo habuerunt, tū uerbi potētia & huius dementiæ authorē, & obsequitos ei homines, cōmercio suo priuauit: & qui ad imaginē Dei factus erat homo, potentiore spiritu iam exutus, mortalis fit: angelus autē ille primogenitus in dēmonem mutatur: & alij phātasmatæ eius sequuti dæmonū exercitui deputantur, & propter arbitrij libertatem stulticiæ suæ permittuntur. Scitè admodum quoq; Augustinus hic scribit ad Iulianum comitem: Diabolus est angelus per superbiam separatus à Deo, qui in ueritate non stetit: & do-

Contra Iudeos, Paganos & Arrianos cap. 2. Diabolus quid.

ctor mendacij, quia ab ipso primū inuentū est mendacium. alibi interſerit: A' semetipso deceptus, alterū decipere cōcupiuit. Ipse est aduersarius effectus generis nostri, inuentor mortis, superbix institutor, radix maliciæ, scelerum caput, princeps omnium uitiorum, persuasor turpium uoluptatum. Hinc ergo, cū illum primum hominem à Deo factum, Adam patrem omnium nostrū intueretur, uideretq; hominem ex limo terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia compositum, charitate circumdatum, immortalitate uestitum: æmulus atq; inuidus tantam beatitudinem hominē accepisse, quā ipse dum angelus esset, per superbiam agnoscitur amisisse, inuidit statim insatiabilis homicida, primumq; parentem nostrum tantis & talibus bonis expoliauit, & nos interemit.

Hominē ante lapsum stantem.

Hoc auspiciato primi conatus successu effrenatius insolescentes himaligni spiritus, potissimū recepto à Deo rursus in gratiam homine, multa imposita, ac promissione facta de CHRISTO, mulieris semine caput serpentis contrituro, *ἀντρω* & mediatore apud Deum, pro genere humano, aduersus eorum uiolentiam: deinceps porro furere, uarijsq; modis ferocius insidiari occipiunt, & machinari omni arte doloq; ea quæ ad promissionis huius deprauationem, abolitionemq; in Dei cōtumeliam, & hominum perniciem facerent. Sic Cainum, tertium hominem, inuidiæ facibus mox inflāmat in Abelis iusti, numero quarti, crudelē cædem, homicidæ ab initio: sic deinde Caini sobolem, & uniuerſum generis humani figmentum paulatim ea maliciæ scelerumq; tum magnitudine tum multitudine deprauarunt, ut Deū fecisse hominem pœnituerit: cumq; prorsus, exceptis octo in arca

Cain Abēlem occidit. Genes. 4. Ioan. 8.

Genes. 6. Genes. 7.

cōseruatis, aquarum inundatione absorpserit.

QV ID IN ALTERIVS MVNDI initio machinatus sit diabolus, & quando Magia infamis cœperit. Cap. III.

Diluvio mūdus interijt.

Execratio Cham. Gen. 9. Magia infamis inuictor. Clem. lib. 4. Recog.

Iouis Hammonis oraculum.

Dodonaum.

Epirus Dodona.

Sodomæ & Gomorræ exitium. Gen. 19. Esaiæ 13. 2. Petr. 2. Epist. Iud. b.

Hic deleto propemodum hominum genere, ob prosperas suas machinationes, exoptatosque successus triumphū se acturos hi spiritus sperabant. Quapropter siccata aquarum diluuiē, statim in alterius huius mūdi renascentis quasi infantia, in Nohæ patris inebriati irrisionem pudendis eius denudatis, Chamum filiū minorem, ut inde patris execrationē audierit, extimulāt: cuius filium Misraim, ab his spiritibus haud dubiē inflitutum, magiē infamis blasphemam impietatem primū comperisse, atq; hinc Ægyptiorum, Babyloniorum & Persarum duci originem, postea docebitur. Ad Nohæ item sobolem, Iouis Hammonis oraculum, tanquam à Chamo (quod nomen Hebræi aspiratione paulò duriorē pronunciant) refertur alicubi: quemadmodū Dodonæum ad Dodanim, Nohæ nepotem, qui Epirum, Dodonam prius uocatā, occupauit, excoluit, suoque insigniuit nomine: ut sanctas patrū Ecclesiæ sedes in prostibula dæmonū, impendiō flagitiosa, degenerasse sit uerisimile. Horrendas uerò idololatrias cōfestim à diluuiō, Noha adhuc superstitē, indefesso dæmonū studio in Ecclesiam Dei irrupisse, quas in sua posteritate non sine ingenti animi dolore miserū senem contueri & tolerare oportuit, cum prohibere non posset, testatur sacra Historia. Inde tam inauditis turpissimæ libidinis furijs, populosissimas Sodomorum & Gomorræ ciuitates exagitat ille spirituum cœtus, ut ne decem quidem in tanto numero inuenti sint iusti: & missis à Domino de cœlis sulphure & igne, subuersæ sint

urbes illæ, & in cinerem redactæ, cum tota planicie, omnibus habitatoribus, simulq; germine terræ. Hinc euestigiō Loth egressum, ebrietate & incestu cū filiabus nefario grauiter uulnerat. Nōne & Esau de innocentis fratris Iacobi nece inferenda, strenuē sollicitat? Post & in iustum Iosephum emulatione fratres excitauit, propemodū fratricidas factos: illum etiam, obiecta adulterij occasione captiosa, tandem perdere uoluit. Nōne etiā, quō Israelem numeraret, Dauidem excitauit satanas? ut pestilentia inde ceciderint uirorum septuaginta millia.

QVOMODO PRO DIIS HABERI uoluerint dæmones, & præsidere regionibus: eorumq; in hoc officio nomenclaturæ. Cap. V.

Eiusmodi denuō felicibus auspicijs audaciores redditi dæmones, in huius mūdi principatum exules proteruius grassati sunt: cultūsque simul multifarios & oracula inde diuersa diuinis contraria effinxerunt: ac ad ea inuitarunt pellexeruntq; animas uacillantes, ita ut uniuersum propè orbem pedetentim quasi obsidione quadam subiugarint: obstreperūque diuinæ legi, contumacem, idololatriarum, & contemptus eorum quibus morem gerere decuit, ac cuiuscūque uitiositatis plenum reddiderint. Eò demum audaciæ & petulantis fastus excreuit horum insolentia & ars, ut pro dijs haberi apud peritos imperitosq; uoluerint, & præsidere regionibus, populis, insulis, montibus, fontibus, locis, urbibus, uicis, familijs, tanquam dii proprii, tutelares & patrii: quorum nomenclaturas partim Historia sacra, partim Origenes, Tertullianus, Apuleius, Diodorus Siculus, partim alij recensent historiographi & scriptores haud ignobiles. Eorum uerò nominum explicatione, ut plurimum

Loth ebrq. incestus.

Gen. 27.

Gen. 37.

Gen. 39.

2. Reg. 24. 1. Paral. 21.

Dæmones dī habit.

Tertullia. Apolog. uers. gent. cap. 23. De dīs gentium Lili. Gregor. G. rald.

le cognomi
b. deorū, lu
nus Au-
l. Less. &
ermanics
bris sex loā
s Herold.
Damonēs
o dīs habi
, & eorum
omina.
Bel.
eelzebub.
actant. li.
cap. 15. de
orig. err.

num studia dæmonum prodi nō du-
bium est: sic Bel, uetustum, nihil, con-
futum sonans, Babyloniorum habeba-
tur deus: Esaia 46. Daniel. 14.

Beelzebub, dominus muscæ: qui
omnibus retia tendens, muscam saltē,
id est, infirmum capit. Spurcissimum
Accaronitarum idolum, qui sunt qui-
dem in regione Iudææ, sed impij. 4.
Reg. 1. Ab hoc principem dæmoniorū
Beelzebub nuncuparūt Hebræi: Matt.
10. 12. Mar. 3. Luc. 11. Plutonem Græci,
ut Trismegistus, *δαίμων ἀρχὴν* dixerunt:
pleriq; Latini Sumanum, quasi sum-
mum deorum maniū: à gētibus Pria-
pus appellabatur. Serapin & Proser-
pinam, malignorum dæmonum pri-
marios uocat Porphyrius.

Baal, idolum aut dominās uel sub-
ijciens, aut possidens, nomen idoli à
Sidonijs ad Iudæos profecti, Samariæ
& Moabitarū numinis: Martem Græ-
ci putant. Num. 22. Rom. 11. Id Gedeon
destruxit, Iud. 6.

Beelphegor, dominus hians, ape-
riens, nudus, aut dominus hiatus siue
nuditatis, Moabitarum deus: Osee 9.
11. Num. 25. Deuter. 4. Sic & Phegor:
Num. 25. Deuter. 3. 4. Iosue 22. Sunt qui
Archeum Priapum fuisse sentiant, qui
in carnis ocio celebratur.

Adramelech, pallium regis, siue ma-
gnitudo uel potentia regis uel consi-
lij, idolum Sepharuaim: quæ fuit Assy-
riorum urbs: 4. Reg. 17.

4. Reg. 17. Anamelech, afflictio siue responsio
regis, deus Sepharuaim. Succot Be-
noth, tabernacula filiarum, Babylonio-
rum numen.

Nergal, explorās, aut lucerna tumu-
li, idolum Cuthæorum, qui ex Perside
erant ac Media oriundi: Ioseph. lib. 11.
cap. 2.

Asima, delictum, idolum uirorum
Emath.

Nibhas, prophetans, aut potius lo-

quens uisionem, aut fructus uisionis,
deus Heueorum.

Tartac, concatenatus, Heueorū nu-
men: 4. Reg. 17.

Nisroch, tentatio delicata, idolum
adoratum à Sennacherib rege Assyrio-
rum: 4. Reg. 19.

Chamos, quasi palpās, aut quasi re-
cedens, uel auferens, Moabitarum nu-
men: Numer. 21. 3. Reg. 11. 4. Reg. 23. Je-
rem. 48. Ammonitarum, Iud. 11.

Melchom, rex uel consiliator eorū,
idolum quod colebant filij Ammon:
4. Reg. 23. 1. Paral. 20. Ierem 49.

Dagon, frumentum, aut dolor, uel
deniq; piscis eorum, Philistinorū ido-
lum: Iudic. 16. 1. Machabæor. 10.

Astarte, quod à caula siue grege di-
ci uidetur, nomen deæ Sidoniorum, à
Solomone cultæ: 3. Reg. 11. 4. Reg. 23.
Venerem Sidoniam fuisse pleriq; arbi-
trantur.

Sumpsisse præterea quandoque no-
mina hos spiritus à pessimis homini-
bus, aut pessimorum hominum habi-
tationibus, in literis Sacris comperi-
mus. sicut Astaroth, Palæstinorum fuit
deus, Iosepho teste: quem sustulerunt
Iudæi Solomonis iussu, 1. Reg. 7. Item
deus à Solomone adoratus, 4. Reg. 23.
Et quanquam significet greges, aut e-
tiam diuitias, faciens explorationem
siue tineam legis: fuit tamen olim no-
men ciuitatis Og regis Basan, in qua
habitarūt Gigantes: item urbis Amor-
rhæorum.

Leguntur & aliæ in Biblijs, horum
numinum nomenclaturæ: ut Baalim,
plurali numero: 1. Reg. 7. 2. Paralip. 28.
Jeremiæ 2.

Baalberith, dominus fœderis: Iud. 9.
Rempha: Act. 7.

Remmon, id est altitudo: 4. Reg. 5.

Adonis, in Hebræo Thamuz, hoc est
cōsumptus, seu incendiū, Syrum est:
Ezech. 8.

Astaroth.
Lib. 6. cap.
14. antiquit.
Iudaic.

Narrat Philo, fuisse Amorrhæis septem simulachra aurea, quas uocabat Nymphas sanctas: quæ inuocatæ ostēderunt Amorrhæis per singulas horas opera eorum, & nomina eorum: nomina mulierum, quæ fuerunt uxores septem uirorum peccatorū, qui eas consecrauerunt post diluuium, uidelicet Chanaan, Phut, Selath, Nembroth, Abirion, Elat, Desuat.

Deus Vualdat: Abd. episcop. Babyl. lib. 8. Hist. Apostol.

Adorabantur & uituli aurei: 3. Reg. 12. Militia cœli: 4. Reg. 17. Regina cœli: Hieremiæ 44. quam cœli machinam intelliges. Sic olim Pomerani grandē nucem diuino honore sunt prosequuti: & à certo equo generoso nigri coloris Stetineses belli omen capiebant.

Chron. Sax. in uita Ottonis lib. 3. cap. 21. & libro 2. cap. 21, 22.

DE PROVINCIA RVM DIIS, 20
Græcorum idololatria, Romanorum deorum distinctione & sacrificiorum numero, item quod in Dei populum peruasit idololatria. Cap. VI.

Provincia- rum dñ.

COluerunt & reliquæ prouinciæ suos deos: Ægyptij, Osirim & Isidem: quorū filius Anubis, quod canibus gauderet, in specie canis etiā ab iisdem cultus est. unde Virgilius inquit:

Omnigenūq; dñm monstra & latrator Anubis.

Nam quædam, ait Strabo, animalia sunt, quæ Ægyptij uniuersi colunt: quemadmodum ex animalibus terrestribus tria, bouem, canem, felem: ex uolatilibus accipitrem atque ibim, ex aquatilibus duo, lepidotū piscem, & oxyrinchū. Sunt alia quæ quisq; seorsim colit: ut Saitæ & Thebani ouē, Latum piscem Nili Latopolitani, lupum 40 Lycopolitani, Cynocephalū Hermopolitani, cepum Babylonij qui sunt iuxta Memphim, aquilam Thebani, leonem Leontopolitani, caprā & hircum Mendesij, murem araneum Athribitę. Item alij aliud. Persæ ignem Ori-

Strabo li. 16. & lib. 17.

masda ab ipsis nuncupatum: Æthiopes, Meroen incolentes, Iouem & Bacchum: Arabes, cum Baccho Venerem, & Diasaren: Bœoti Amphiarāū, Aphri Mopsū, Scythæ Mineruam, Naucratitæ Serapim, Syri Astartem, Norici Tibilænum, Mauri Iubam, Macedones Gabirum, Pœni Vranum, Samos Iunonem, Paphos Venerem, Lemnos Vulcanum, Naxos Liberum, Lampfaceni in Hellespōto Priapum, in Diomedea insula, Diomedem. Sic Delphi colunt Apollinem: & quemadmodum canit Ouidius in Fastis,

Pallada Cecropide, Minoia Creta Dianam,

Vulcanum tellus Hypsipylæa colit:

Iunonem Sparte, Pelopeiadesq; Mycenæ,

Pinnigerum Fauni Menalis ora caput.

Mythræ simulachrum tale quoque fuit apud Persas, ut leonis effigiē præ se ferret, tiaramq; gestaret. Quæ quidem effigies utriusq; manibus cornua bubula comprimebat: ad cuius sacra in antrum sacerdotes, ut olim Hiberni quoq; in Patricij antrum, cōueniebant, & Apollinem clara uoce Mythrā uocabant, ac bouem cornibus ex antro educebant, & Mythrę immolabāt.

Ut muscæ insuper facescerent, litatum est Cyrenaico Achori: quemadmodum Herculi Canopio, ut culices minus infestarent. sic & numen inuocabatur Apollinis Parnopæi, ut à muribus nō arroderentur casei uel aliud simile: Bœotiorum enim lingua Parnopion mus est.

Græci adhæc, quorum post Ægyptios uanitas, præcipua & superstitio celebratur, cœlo Iouem, mari Neptunum, intimis terræ cauernis & recessibus Plutonem præfecerunt, ac horum singulis alios infinito numero adiunxerunt: Saturnum & Cybelem Ioui: item Mercuriū, Apollinem, Martem, Iunonem, Mineruam, Venerem, Dianam Ephesiorum deam, Actorum decimonono:

August. 18. de ciuitate Dei, cap. 18. Vide lib. 4. cap. 22.

Græcorum idololatria

cimonono: Neptuno Nereum, quem ἀλκυονα & πόρνον nominarunt, Latini Portumnum, & cohortes Nympharū. Imò singulis in natura corporibus adesse peculiare numen, ut crederetur, persuasit diabolus: eamq; opinionem, numinū illorum sese specie ostentans, auxit & confirmavit.

Nec ferè pauciores deos Romani habuerunt: inter quos numeratur ab antiquioribus pro euocandis fulminibus, Statores, Tonantes, Feretrij, Iupiter Elicius: deinde dij maiorum gentium, Iuno, Vesta Troianorū dea, quā profugus Æneas in Italiam transtulit: item Minerua, Ceres, Diana, Venus, Iupiter, Mars, Mercurius, Neptunus, Vulcanus, Apollo, qui ab Ennio enarrantur, & Consentes dicuntur, cū Ioue de rebus omnib. cōsultātes: quib. octo adiungebātur, ut coadiutores, selecti dij nūcupati, Ianus, Saturnus, Genius, Plutus, Bacchus, Sol, Luna, Tellus. Penates, Iuno & Minerua: dij communes, Mars Latio uenerandus erat, quia præsideret armis: item Bellona, Victoria: dij geniales, Terra, aqua, aër, ignis, sol & luna, quibus natali die quisq; sacrum faciebat, quòd rerum gignendarum & producendarum uim obtinere existimarentur. Genij duo, Lares, quos priuatarum rerum, triuiorum uiarūque & urbis curam agere opinio erat. Vnde appellabantur inferiores ac minorum gentium dij, & Præstites Ouidio 5. Fastorum dicti,

Quòd præstent oculis omnia tuta suis:

id est, quòd res omnes conseruent & tueantur in ædibus: pacato enim & quieto numine domum possidere putabantur.

Affinxerant & deos indigetes: qui ex hominib. ob eximias belli & pacis artes & bene merita, inter deos erant relati. His accedebāt dij patrij & tutelares, & reliqua familia Faunorū, Syl-

uanorū, Satyrorum, Lemurum. Rabi Abraham, autor libri Zeror Hammor, scribit in illum locum Genes. 2. Quod creauit ut faceret, significari demones illos familiares, ut sunt Fauni, Satyri, incubi, penates & similes, qui quidem sint creaturæ, sed imperfectæ, quòd Deus uespera sabbathi præuentus, illos non perfecit. Et hinc est, quòd fugiunt sabbathi sanctitatem, quærentes mōtes & tenebrarum latibula, in quibus delitescūt usq; ad finem sabbathi, & tunc reuertentes infestāt homines, quibus & damnum dare conantur. At meræ sunt nugæ.

Potentissimū suū numen Thor appellarūt Gothi, alterum Odhen, tertiu Frigga. Varro, qui Ethnica numina singulari conquisiuit diligentia, supra triginta millia commeticiorum deorum reperisse se, literarum monumētis tradidit. Hinc etiam ritū & sacrificiorū excreuit numerus, quorum sexcenta sexaginta sex genera Ægyptijs in usu fuerunt: Græcis & Romanis non multò pauciora. Et quanquam hi ab illis deorum numero & sacrificijs olim superati putantur, factam tamen temporis successu multam uicissitudinē, Romanosq; superstitionis uictoria potitos esse, dolens uereor.

Infinitem esset hic enumerare reliquarum gentium barbararum numina, cuiusmodi sunt Viti, Rugieuthi, Poreuithi, Porenutij & Stanitiæ (alijs Stuatiræ) apud Rugianos, de quibus amplè Saxo Grammat. libro 14. Danicæ histor. & Crantzius de Vandal. rebus libro 5. capite 12. 13. Zuanteuith apud eosdem meminit Helmoldus lib. 2. cap. 12. & cap. 53. de rebus Sclauorum, apud quos & Proue idolum in syluis & lucis degens, apud Polabos Suma muliebre numen, apud Obotritos Rodigast deus cultus, item Podaga, Siuua, Flins apud Vandalos d Lusatiam

Olaus Mag. li. 3. ca. 3. hist. Septent. Idem Oenomaus & Hesiodus. Deorum numerus.

Sacrificiorū numerus apud Ægyptios.

Idem ca. 70. 84.

In Chron. Saxon.

*In uita Otto
nis lib. 2. cap.
21. 22. & lib.
3. cap. 5.
Joā. Cespini
anus de Tur
corum religi
one.*

Lusatiam incolētes, Triglas triceps apud Stetinenſes: ſimiliter Heronitus, qui lingua Latina Mars dicitur, Vuolgaſti deus fuit. At horum memoriam perdat unicus ille omnipotens Deus. quemadmodū & quæ Turci ſunt numina ſortiti, quibus honorem diuinum, uti & Romanenſibus moris eſt, deferunt. Eſt enim apud hos Hattſci-petteſch cognominatum, hoc eſt, peregrinationis adiutor, quem implorat peregrini.

Aſcikpaſſa amoris patronus habetur, imploraturq; in matrimonio proliſ impetrandæ cauſa, uel in partus diſcrimine, uel maritatis litigantibus.

Vairpaſſa diſſidentibus patrociniū unionis conferre creditur, nunc ſe iuuenem, nunc ſenem hominibus oſtendens.

Schleychpaſſa conturbatis & afflictis ſolacium præbere dicitur.

Chiridirelles uiatoribus in neceſſitate conſtitutis auxilio eſſe ſolet: quē in uiatoris forma equo inſidentem apperere inuocantibus ferunt.

Colūtur & quidam dij, qui pecorū & ceterorum animalū curam gerunt, & qui pro pluuiā eliciendā aut ſerenitate inducendā inuocantur, quorum alter Goiuelmirſchin, alter Baſcumbaſſa nuncupatur: hiſ butyro litant, & calido pane, quem paſſama uocant.

*Dij gentium
dæmonia.
Pſal 95.*

Prolixior uerò in recitando gentili-ciorum deorum catalogo fui, ut in ſuis exorcismis & preculis ſub barbararum & ignotarum uocum pallio ſæpe dæmonia tegi meminerint, qui illas uſurpant liberius. Deos gentium dæmonia eſſe, affirmat regiſ ille uates David: quæ dicuntur etiam in Sacriſ literis dij gentium, terrarum, & dij populorum terræ, 2. Paralip. 32. dij populorum, 1. Paral. 16. dij terræ, Iud. 3. idola nationum, Sapient. 15. dij montium, 3. Reg. 20. dij filiorum Seir, 2. Paralip. 25.

dij Damafci, 2. Paral. 28. Dij autem alieni frequenter nuncupantur, quales ex æde Domini abſtulit Manafſes, 2. Paral. 33. item Iofias, 4. Reg. 23.

Nec ſolū abominanda hæc idola latræ portenta inualuerunt, peruagataq; ſunt omnes gentes: uerū etiam in populū Dei molimine diaboli peruaſerunt, uirusq; ſeminarium ſparſerunt. Nam deos Laban patris ſui, & ſoceris Iacobi, furabatur Rachel fugiens. At Iacobus tandem domui ſuæ, & omnibus qui ſecum erant, præcipit inquit: Abijcite deos alienos, qui ſunt inter uos, mundamini, & immutate ueſtimenta ueſtra. Itaq; eos illi cum inauribus quæ in illorum auribus erant, dederunt Iacobo, quos ſubter querum, quæ erat iuxta Sichem, ille deſo-

dit. Vituli item ſimulachrum adorant, eiſque ſacrificat populus Iſrael in deſerto, dicens: Iſti ſunt dij tui, ō Iſrael, qui fecerunt te aſcendere de terra Ægypti. ac tria millia uirorum è populo ob hanc impietatem interficiuntur à Leuitis uno die. Et Indic. 10. filij Iſrael ruruſ ſecerunt malum in oculis Domini, colueruntq; Baalim & Aſtaroth, & deos Aram & Syriæ, deos Sydon & deos Moabitarum, & deos filiorum Ammon, deos deniq; Palæſtinarum: deſerueruntq; Dominum, & non ſeruiert ei. Item, particeps idolorum Eſſraim, Oſeæ 4. & Ezechielis 8. 18. & multis alijs locis.

DE HVMANI SANGVINIS uictima, à diabolo inuenta, celebrataq; in populo Dei, apud Græcos, Romanos, & alios: item de diuinatione ex maſtatorū hominum uiſceribus.

Cap. VII.

S Vb hoc quoque fraudulentō blaſphemiarum, ſacrificiorum & uaticiniorum prætextu (quod magis deplorandum) teterrima flagitia & horribiles cædes fabricatus eſt mille-artifex

*Idololatria
in pop. Dei.*

Genef. 31.

Gen. 35.

*Exod. 32.
Vituli adora-
bantur.*

30

40

artifex ille, in cœtu Israelis sancto: ut is abiectis cōtumacissimè legibus cœlestibus & oraculis, sanguine humano litauerit, filiosque & filias per ignem duxerit, in gratiam & cultum Moloch idoli Ammonitarum, in ualle Gehennon, crudelitate plus quàm ferina.

Quum etiam Græcis & Romanis, in nefanda ac multiplici idololatria, multa sint communia: & ut alia plura, ita quoque ritus certorum sacrorum Romani à Græcis sint mutuati: eò demum insanix & inhumanitatis utroque redegit diabolus, ut ad sua ipsius iussa humano quoque sacrificarent sanguine. Hoc enim authore, uaticinia Tiresiæ & Calchantis iubeant mactare humanas uictimas: sanciebantque præsentem *εἰδολομανίαν*, atque prodigiosam illam de plurium deorum numero opinionem. Tiresias pollicetur Thebanis uictoriam: sed ea lege, ut Creontis filius mactatus sit uictima pro patria. Calchas uaticinatur de Troiæ excidio, & successus spondet: at simul Agamemnonis filiam Iphigeniam immolari iubet. Ionibus remedium desiderantibus ab oraculo Delphico, aduersus sæuissimam luem in tota uicinia horribiliter grassantem: respondet Delphicum numen, Non remittendam pestem, nisi offeratur Dianæ Triclarix Menalippus cū Comethone, quam in Dianæ templo ipse stuprauerat: & nisi annuatim eodem tempore pro Menalippo elegantissimus iuuenis, pro Comethone puella uenustissima ad Dianæ aram mactetur. Idem Messenijs in longo illo & diuturno bello, quod cum Lacedæmonijs gesserunt, consulentibus de exitu, prædicit uictoriam: uerùm ea conditione, si uirginem incorruptam de Æpytidarum familia Deo sacrificarent. Ibi quum Aristodemus, unus ex præcipuis familiæ Æpytidarum,

gratificaturus patriæ, filiam quam habebat unicam, destinasset immolationi: alius quispiam amore puellæ adactus, quò miseram seruaret, ex se grauidam esse, & idcirco Deo litari non posse, fingit. Quo audito, pater effreni exardescens iracundia, uestigidò interemptam filiam dissecat: paulo post noctu secundum quietem fœda specie fauciata & concisæ filiæ à sathana repræsentata, grauius animo deiectus, ad tumulum eius semetipsum iugulat. Androgei etiam cædes expiari scilicet non poterat, nisi Athenienses quotannis septem adolescentes & totidem puellas in Cretam Minotauro deuorandas mitterent.

Nationem esse omnium Gallorum admodum deditam religionibus, scribit Cæsar: atque ob eam causam, qui sunt affecti grauioribus morbis, qui in prælijs periculisque uersantur, aut pro uictimis homines immolant, aut se immolatuos uouent, administrisq; ad ea sacrificia Druidibus utuntur: quòd pro uita hominis, nisi uita hominis reddatur, non posse deorum immortalium numen placari arbitrantur, publica q; eiusdem generis habent instituta sacrificia. Alij immani magnitudine simulachra habent, quorum contexta uiminibus membra uiuis hominibus complent: quibus succensis, circumuenti flamma exanimantur homines. Supplicia eorum qui in furto aut latrocinio, aut aliqua noxia sint comprehensi, gratiora dijs immortalibus esse arbitrantur. Sed cū eius generis copia deficit, etiam ad innocentium supplicia descendunt. Non igitur immeritò tantæ immanitatis administratos & uates tam Barbaros, quos Cæsar Druidas uocatos dicit, Bardos Lucanus appellat:

Vos quoque qui fortes animas belloq; peremptas,

d 2 Laudi-

Aristodemus filiam et seipsum iugulat.

Lib. 6. de bello Gall.

Druidæ Bardos.

humani sanguinis uictima. Paral. 33. Hierem. 32. Iah. 106.

Sapient. 14.

Tiresia & Calchantis uaticinia.

Creontis filius uictima.

Iphigenia uictima.

Menalippus, Comethone.

Laudibus in longum uates demittitis æuū :

Plurima securi fudistis carmina Bardi.

Tertullianus in Apologet. refert, in Africa infantes palam Saturno fuisse oblatos usque ad proconsulatum Tyberij, qui sacerdotes eius religionis in patibulis suspendebat. Summè id placuit illi, qui ab initio homicida fuit. Eodem autore, à Gallis seniores Mercurio offerebantur: eiusmodi oblatio ludus erat lætus Tauricis. In ciuitate Enchadarum, quidam Iupiter in ludis sanguine humano perfundebatur. Cum Bellona, belli dea, paciscuntur sanguine ex lumbis effuso. In officio diuino nobiles pueri cæduntur omnes, astantibus parentibus, qui ut perdurent hortantur. Temixtitæ in America, idola sanguine hominum oblatores conspersa fuisse, author est Ferdinandus Cortesius.

*Olaus Mag.
de gentibus
Sept. libro 3.
cap. 3. 4.*

Gothi quoq; suum maiorem deum Odhen, id est fortiorem, armis præsidem, semper crudelissimo placuere cultu, morte scilicet captiuorum: arbitrati, bellorum præsidem conuenientius humano conciliari cruore, à quo omnem belligerandi industriam tam absolutè didicissent, ut deuictis Europæ & Asiæ potentissimis imperijs, summum fortitudinis nomen reportarint. Item Froe, Vpsalensis deorum satrapa, deus sanguinis postea habitus, humanorum corporum hostias mactauit. Teutates & Hesus idola quondam fuere Gallorum, quibus etiam non nisi sanguine humano sacrificabant, teste Lucani uersu:

*Et quibus immitis placatur sanguine diro
Teutates. —*

*Helmold. ca-
p. 53. de re-
bus Sclauor.*

Inter multiformia Sclauorum numina præluet Suuantenith, deus terræ Rugianorum, utpote efficacior in responsis, cuius intuitu cæteros quasi semideos æstimabant. Vnde etiam in peculium honoris quotannis hominē

Christianum, quem fors dederat, eidē litare consueuerunt.

Talia certè non ab illa æterna mente, iusta, casta, misericorde, rerum tam cōseruatrice quàm cōditrice: sed proculdubio ab authoribus dæmonibus oriebantur, qui ueri Dei odio, inde usque à rerum primordijs, in conscientias & corpora hominū quauis occasione immanissimè sequebantur, & multiplices eorum cede plurimū delectati sunt, adeò etiam, ut uoluptatē hanc, quam ex successu talium latrociniorū capiunt, risu nonnunquam inter dira sacra prodiderint. quis enim alius eius risus auctor fuisset, qui ex iugulo uirginis ac puellæ illius ortus traditur, quam Mithridates aruspici iussu Furij immolabat? Accidit hoc L. Sylla, Q. Pompeio Coss. attestante Iulio Obsequente. Hinc philosophi tradūt, dæmones nidoribus sacrificiorum affici: incantationibus item, quæ plerunque sanguine fuso, suffumigationibus adhibitis celebrabantur, præfuisse. At ò miserræ deceptionis errorē, tale numē colere, quod colentium supplicio magis placatur, quàm pietate & officio.

*Classiodor.
Epist.*

Atqui *ἀνθρώπων μαρτύρια*, id est, diuinatione ex mactatorum hominum uisceribus, primū solūq; diaboli instigatione usum Heliogabalum imperatorem, turpissimum & flagitiosissimum mōstrum, accepimus: qui paulo post huius immanitatis plusquam beluinæ poenas meritò dedit, quando crudeliter interfectus, & in latrinam abiectus, inter excrementa computruit.

*Diuinatione
ex uisceribus
mactatorum
hominum.*

DE DIABOLI VATIBVS, ENTHUSIASTIS, Pythijs mulieribus, & plerisq; Sibyllis. Cap. VIII.

40

VT porrò suam in hoc mūdi theatro tragædiam idoneis dein cōhonestaret organis, & suis undique communiaret membris, enthuistas & uatidicos ministros quoque finxit

*Enthusi-
asta.*

finxit dæmon, æmulatione ueri Dei, qui per prophetas sanctos cum patribus locutus est, ne cedere Deo uideretur scilicet, & in grauiorem hominum ruinam.

Adhibuit insuper eiusdem artis fœminas, uates Pythias, quæ penè apud singulas fuere gentes, atque adeò Dei populum etiam cōspurcarunt: ut Moyses lege lata strictissimè cauerit, ne cōsulerentur, easq; lapidibus obrui iussit. Eiusmodi consultationis diras luit pœnas Saul rex.

Huc pertinent pleræq; famosæ Sibyllæ, à dæmone uelut conductæ, ad ipsius regni, quod in genere humano instaurarat, conseruationem & confirmationem. ex quarū libris ad uarias insanias compellebatur Romani: ut apud alios plerosq; tum apud Zozimū uidere est, à quo multa citantur carmina Gentilium superstitione plena. licet Sibyllæ uel Erythreæ, Babylonie uel Cumanæ opus heroico scriptū carmine, Christi præconia declararit. Ex prophetarum tamen uaticinijs, potissimum Esaie & Dauidis, nō obscure ea quoq; colligere potuit diabolus. Mansit tamen eiusmodi uatū præcipua auctoritas & obseruantia usq; ad Christum, æterni Dei filium: quo nato, prodeunteq; ut legationis suæ ministerio ex Patris cœlestis uoluntate perfungeretur, cessarunt passim in orbe terrarū oracula, & quæcunq; impiarum diuinationum genera: testibus Athanasio, Iustino, Augustino, Eusebio, Lactatio, Plutarcho, Plinio: conticueruntq; dæmones ubique, & tanquam ranæ Seriphie obmutuerunt: ac desertis quibuscunque enormis suæ nequitie latebris, cesserunt, nō quidem ultrò, uerū compulsi, partim quidem horrendo metu omnipotentis uindictis CHRISTI: partim uerò cōdemnationis suæ, quam præ foribus iam esse cernebāt,

Quandoquidem eò CHRISTVM missum probè norāt, ut satanæ opera perfunderet demolireturq; & genus humanum in integrum restitutum uindi caret aduersus diaboli technas rabiemq; ex his Zachariæ uaticinijs diuina uoce longè antea traditis: Eritque die illo, dicit Dominus exercituum, excindam nomina idolorum è terra, ne ultrà eorū fiat mentio: & pseudo-prophetam & immūdum spiritum de terra auferam. Si postea tamen adhuc fuisse audita responsa quis obijciat, ea certè tam fuerunt rara, læsa, manca, & omnino inutilia, ut nullo haberi loco debeant. Pulchrè igitur & uerè Athanasius inquit: Olim dæmonia inani specie ludibrijsque rerum intricabant homines, in seipsis alibi fontibus, alibi fluuijs, lapidibus aut lignis, atque ita præstigijs fatuos in furorem agebant: nunc uerò quum apparuit Dei uerbū, spectra huiusmodi & ludibria imaginum cessauerunt.

DE VNO EODEM QVE
diaboli cultu in dissitis regionibus, &
quàm uariè in Christiana Europa
illudat. Cap. I X.

TAndem & hoc non sine singulari studio & ratione machinatus est diabolus (quanquam peculiare quasdam cæremonias coluisse plerisque non diffitear) ut non solum in longissimè dissitis totius orbis partibus, uti olim apud Gallorum Druidas, & remotissimos Indorum Gymnosophistas, unus idemq; eius cultus obseruaretur: sed & (quod multò magis mirandum, uel potius dolendum) in Christiana nostra Europa apud diuersissimas regiones, in cuiuscunque materiae uel nominis idolis, non dissimili ritu honor sibi haberetur. Hanc cæcitatem apud commoda suis præstigijs organa auxit, uoce, cantu, capitis nutu, auersione, inflexione ad latera, ma-

Ioanem lib. 10. cap. 12.
Plutarch. de abol. orac.
Plin. lib. 30.
cap. 11.
Zach. 13.

De human. uerbi.

In cuiuscunque materiae uel nominis idolis colitur diabolus.

Sap. 14. 15.

In uero Dei
templo se col-
locat diabo-
lus.1. Corint. 3. 6.
2. Corint. 11.Campanarū
baptismus et
exorcism.

ra, manuū gesticulationibus, aut alijs
motibus: eoq; modo indicia propitię
uel auersantis atque abhorrentis uo-
luntatis edidit ex statuis: prophana-
uitq; loca, quę certè erant domicilia
& sedes doctrinę cœlestis, sanctissimę
scholę patrum, & *voci αἱ τοῦ θεοῦ*, in quę uelut conuersa suę
impietatis & superstitionis latibula,
suas blasphemias in Deum contume-
liosas, & hominum generi exitiales
eruētare atque euomere conatus est.
Imò in hac mundi senecta nutantibus
technis illis manifestis, se in uero Dei
templo collocat & hominum menti-
bus dominatur, in lucis angelū trans-
formatus. Hac ratione, se grauiori di-
uinę maiestatis contemptu, atque ho-
minum exitio magis ulciscitur.

Huc pertinent ludibria, quibus no-
stros homines etiam adegit, ut nisi sa-
cro baptismo regenerationis lauacro
ad Christi solummodò membra per-
tinente, & exorcismis tātū ubi ē sua
sede deturbandus est dæmon, ab illis
qui eius pellendi singulare donum ha-
bent applicandis, campanę & tintin-
nabula expientur, sanctificenturque,
sponsoribus & testibus in sacrilegam
uberius auri expilationem undique
conuocatis, res illas inanimatas mor-
tuasq; ē turrib. à diabolo ablatum iri,
simplicibus persuasum sit. Quinimò
fouę & stagna ostendūtur, quę etiā
uidi, si dignus sum, quò eiusmodi non
baptizatas consecratasq; campanas à
dæmone ex turribus proximis inue-
ctas esse, asseueranter dicunt: audiriq;
earum sonum nocturna hora duodeci-
ma in Natiuitatis Christi solennibus,
uel etiam singulis quatuor anni tem-
poribus, quę uocant: & eum commo-
ri, qui audierit. Sic fit, ut à sono caueāt
imprudētes, nec inueniatur qui audie-
rit: & si aliquem audire cōtingeret, is
proculdubio à dæmone ob impietate

illuderetur: interim tamen hisce reli-
gionis nostrę pręstigijs illi detinētur.
nec ita pridē eò loci prope Abbatiam
Knechtstein ductus sum, ubi firmiter
adhuc credi hoc sacrilegiū corām au-
diui: monstratur fouea, turrisq; osten-
ditur. Propterea perquām prudenter
& piē Cæsar Maximilianus inter gra-
uamina sedis Romanę à Germanis
non toleranda, campanarum cōsecre-
tationem recensuit in hęc uerba: Suffra-
ganei excogitauerunt, ut solū ipsi, &
nullus alius sacerdos, laicis campanas
baptizarent. Credunt deinde simpli-
ciores, ita affirmantibus suffraganeis,
tales campanas baptizatas, dæmones
& tēpestates pellere. Quapropter in-
numeri plerunq; adhibentur compa-
tres, pręcipuē uerò qui fortuna pol-
lent: exorātur, qui baptismationis tem-
pore funem, quo campana ligata est,
tangunt, ac suffraganeo pręcinente
(quemadmodū in paruulorū baptiza-
tione fieri solet) omnes pariter respon-
dent, ac campanę nomen ingemināt,
uesteq; noua (quemadmodū & Chri-
stianis fieri solet) cāpana induitur. In-
de ad sumptuosa properatur cōuiuia,
quibus pręcipuē compatres, ut eo lar-
gius munera offerant, adhibētur: nec
non suffraganei, & eorum capellani
cum multis alijs ministris regaliter pa-
scuntur. Nec hoc satis est, sed & suffra-
ganeo mercedem persolvere necesse
est, quam illi munusculum uocare so-
lent. Inde euenit, ut aliquando etiā in
paruis uillis centū floreni in tali absu-
mantur & expēdantur baptismatione.
Quę res non solū superstitiosa, sed
etiam Christianę religioni contraria,
ac simpliciorum seductio & mera est
exactio. Verum etiam episcopi, ut suf-
fraganeo uel uilissima obærare pos-
sint mercede, talia & adhuc absurdio-
ra tolerant. Res igitur tam nephanda
& illicita meritò aboleri debet.

Scribit

2. ed. 17.
rig. err.

Scribit itaq; in hæc uerba, scitè admodum Lactantius: Ita hominū credulitatem mētita diuinitate deludūt demones, quòd illis uerum aperire non expedit. Hi sunt, qui imagines & simulachra fingere docuerūt: qui ut & hominū mentes à cultu ueri Dei auerterent, & fīctos mortuorū regum uultus & ornatus exquisita pulchritudine statui consecrariq; fecerunt, & illorum sibi nomina quasi personas aliquas induerunt. Sed eos magi, & ij quos uerè maleficos uulgi appellat, quum artes suas execrabiles exercēt, ueris suis nominibus cient, illis cœlestibus quæ in Sacris literis leguntur. Hi porrò incesti acuagi spiritus, ut turbent omnia, & errores humanis pectoribus infundant, serunt ac miscent falsa cum ueris. Ipsi enim cœlestes multos finxerunt esse, sed ueritatē mentitis nominibus inuolutā ex oculis abstulerunt. Et paulo pōst: Illi autē qui descuerūt à Dei ministerio, quia sunt ueritatis inimici & prauaricatores, Dei nomen sibi, & cultum deorum uendicare conantur: non quòd ullum honorem desiderent (quis enim honor perditis est?) nec ut Deo noceant, cui noceri non potest, sed ut hominibus, quos nituntur à cultu & noticia ueræ maiestatis auertere, ne immortalitatem adipisci possint, quam ipsi sua nequitia perdiderunt. Osfundunt itaque tenebras, & ueritatem caligine obducunt, ne Dominum, ne Patrem suum norint: & ut illiciant facile, in templis se occulunt, & sacrificijs omnibus præstò adsunt. Eduntq; sæpe prodigia, quibus obstupescit homines, fidem commodent simulachris diuinitatis ac numinis. Et pōst: Itaque sibi apud homines, qui eos nesciunt, authoritatem ac timorem pariunt. Hac uersutia, & his artibus, noticiam ueri & singularis Dei apud o-

mnes gentes inueterauerunt. Suis enim uitijs perditī sœuiunt, & grassantur ut perdant. Idcirco etiam humanas hostias excogitauerūt, ipsi hostes humani generis, ut quàm multas deuorarent animas. Plura ibidē. Nec mirum, ait Saxo Grammaticus de Rugianis, si illorum numinum potentiam formidabant, à quibus stupra sua sæpenumero punita meminerant. Siquidem mares in ea urbe Karentina, cum fœminis in cōcubitum accitis, canum exemplo cohærere solebant: nec ab ipsis morādo diuelli poterant. Interdum utrique perticis ediuersò appensī, inusitato nexu ridiculū populo spectaculum præbuere. Ea miraculi fœditate solennis ignobilibus statuis cultus accessit: creditumq; est, earum uiribus effectum, quod dæmonum erat præstigijs adumbratum: qui statuis demolitis, Rugianorum templa & urbes destituerunt.

Sed artificiose nimis maligni huius conatus uarios describētem audi Augustinum in Sermonibus communibus: Quid prauius, quid malignius, quid uē aduersario nostro nequius? qui posuit in cœlo bellum, in paradiso fraudem, odium inter primos fratres, & in omni nostro opere zizania seminauit. Nam in comestione posuit gulam, in generatione luxuriam, in exercitatione ignauiam, in conuersatione inuidiam, in gubernatione auariciam, in correctione iram, in præsulatu siue dominatione superbiam. In corde posuit cogitationes malas, in ore posuit loquutiones falsas, in membris operationes iniquas: in uigilando mouet ad praua opera, in dormiendo ad somnia turpia. Lētos mouet ad dissolutionem, tristes autem ad desperationem. Sed, ut breuius loquar, omnia mundi mala sunt ipsius prauitate commissa.

Obscenis dæmonibus ludibri-um.
lib. 14. de reg. Danie.

Sermon. 40.

Simile quiddam apud Gregorium legitur lib. 29. Moralium, super illud Iob: Diuiditur astus super terram.
Item apud Leonem pōt. Ser. 8. Nat. uitat.

VNDE TAM ADMIRAN-
das res, & potissimum uaticinari
possunt daemones.

Cap. X.

Vnde tam ad-
miranda pos-
sunt damo-
nes.

De spiritibus
animi, cap. 28.

Lib. 4. Re-
cog.

NEc mirum est, uaria & infinita
eius generis hos spiritus cona-
ri. quum etenim tenuis sint sub-
stantiae, sua tenuitate, subtilitate, cele-
ritate incredibili, sensuum acrimonia,
& lumine naturae lucidiore, quibus o-
mnibus terrenorum corporum inha-
bilitatem & sensuum tarditatem lon-
gè lateque praecellunt, multa Dei per-
missu, partim uerè, partim praestigiose
intelligunt, & possunt. Quibus acces-
sit, teste Augustino, diuturnioris tem-
poris beneficio, quo eorum uita à pri-
mo aëo protenditur, comparata insi-
gnis rerum longè maiorum experien-
tia, quàm hominibus ob breuitatem
uitae momentaneam potest euenire.
Idcirco quaedam admiranda faciunt:
& quaedam, potissimum ob Scripturae
sanctae & uaticiniorum cognitionem,
praedicunt, uel etiam probabili conie-
ctura consequuntur: nonnunquam e-
tiam quae ipsi facturi sunt, praenunciant,
quibus homines alliciunt, inescant, se-
ducunt & defraudant: quo nomine il-
lis mirabilem prudentiam, acutum in-
genium & tenacem memoriam tri-
buit Plato in Epinomide. Quapro-
pter tradit Clemens, istos, quum sint
daemoniaci spiritus, & multò citius
scire aliqua, & multò perfectius: non
enim tarditate corporis degrauantur.
Hinc addit: Et ideo quae medici lon-
go tempore & labore plurimo asse-
quuntur, haec illi, tanquam spiritus,
absque mora ulla, & sine difficultate
cognoscunt. Non ergo mirum est, si
plus etiam aliquid quàm homines,
sciunt: sed hoc metuendum est, quòd
ea quae sciunt, non ad salutem, uerùm
ad deceptionem proferunt animarum,
ut per haec eas cultum falsae religionis

edoceant. Hic Tertullianus sic disse-
rit: Omnis spiritus ales est, hoc ange-
li & daemones, igitur momento ubi-
que sunt. Totus orbis illis locus unus
est: quid ubiq; geratur, tam facile sci-
unt, quàm enunciant. uelocitas diui-
nitas creditur, quia substantia ignora-
tur. Sic & authores interdum uideri
uolunt eorum quae annunciant, & sunt
planè malorum nonnunquam, bono-
rum tamen nunquam. Dispositiones
etiam Dei & nunc prophetis concio-
nantibus excerpunt, & nunc lectioni-
bus resonantibus carpunt. Ita & hinc
sumentes quasdam temporum sortes,
diuinitatem aemulantur, dum furan-
tur diuinationem. In oraculis autem
quo ingenio ambiguitates temperent
in euentus, sciunt Cræsi, sciunt Pyrrhi.
Sic praesciuit diabolus ex Esaiae & Da-
nielis oraculis (quorum uterq; adole-
scens Alexandrum expressè deli-
neat) eum ipsum Alexandrum supe-
rato Dario, potiturum Asia uniuersa,
translaturum Imperium à Babylonijs
ad Græcos. Propterea Delphicam ua-
tem consulenti, & ab inuita respōsum
extorquenti, tādē ipsa in haec uerba
prorumpens, respondit: Inuictus eris
Alexander. Postea ad Persas exercitū
traducendi, prodigia offudit multa. In
aditu Asiae, simulachrum Orphei sudo-
re maduit. Hinc Alexandro ad extre-
mum cum Dario confligente, aquila è
sublimi supra eius uerticē sese librare,
& in aduersos hostes traicere uisa est.
Ludibria haud dubiè daemonij haec e-
rant, adornata ad prodigiorum & au-
guriarum, quibus tūc fidebatur, obser-
uationes cōfirmandas. Dariū ediu-
ersò, ancipitibus somnijs in falsam uictō-
riæ spē erexit. Praenouit ex Esaiae pro-
phetijs, fore ut Tyrus destruaturs à Ma-
cedonibus. Ita enim ille ait: Vlulate
naues maris, quia uastata est domus,
unde uenire consueuerant. De terra
Cethim

In Apolo-
aduersus ge-
tes, cap. 22.
Diuinati-
ones demon-
unde.

Daniel. 8.

Esaia 23.

de Ioseph. lib.
1. antiqu.
id. cap. 6.

Esaiæ 44.

Cethim reuelatum est eis. Terram uero Cethim Macedoniam esse, asserunt plerique; & ab Homero *Μακεδόνες* Macedones uocatos. Quidam tamen per terram Cethim, Cyprios intelligunt. Inde quum fuso fugatoque; Dario, copias ad Tyrum admouisset Alexāder, præmonuit quendam qui ciuibus prænuñciaret, Apollinem ciuitatem deserturum esse: ut quum euentus responderet, idolorum existimatione stabiliret. Ex iisdem Esaiæ & Danielis uaticinijs præsciuit, fore ut Assyriorum monarchia pessum iret, & in potestatem redigere tur Medorum ac Persarum: & quidem à Cyro, cuius nominatim Esaias meminit. Vnde coniectatus est, Cræsum etiam de regno Lydiae periclitaturum esse. Quare & aliquanto ante *Ἰσχυρὸν καὶ πόρον* Gygis, quod in Cyri tempora incidere eum prospiciebat, amissurum regnum Lydiae prædixit, cōsultus ex oraculi Delphici sede: & postea cum regnum adeptus esset Cræsus, ut opum suarum fiducia insolescentem, superbiētem, & regnum Persicum affectatē euerteret, *χρησάμενος* uictoriam in speciem ipsi annuente, ad bellū Cyro inferendū perduxit: quo modo uictus, captus & regno exutus, uitam in Persia finiuit. Prædictionis uerò dæmoniacæ finem luculente ostendit Imperatoris Valentis facinus, de quo literarum monumentis traditur, quod noua correptus insania, dæmonem interrogarit, quis post ipsum Imperio esset potiturus. Dæmon oblique respondet, & literas Græcas ostētat, *θεοδ.* significans hoc fore initiū nominis eius qui sibi successurus erat. Ita interim omnes iubet Valens, quotquot in suæ nomenclaturæ principijs easdem sortirentur literas, Theodori nimirum, Theodoti, parentes Theodosij, eius scilicet qui Imperium adeptus est postea, Theoduli: interque; eos

numeratur Theodosiolus, uir nobilis Hispanus. Cæteri metu noui periculi nomina sibi indunt alia. Socrates lib. 4. cap. 19. Sozomenus libro 6. cap. 35. Paulus Diaconus lib. 12. Ioann. Zonaras tomo 3. Infinita eiusmodi in historijs obseruantur exempla: sed ad posteriora, nec obscura, conuertamur: ubi prius singulare recensque; sathanici uaticinij exemplū subdidero, scriptū à Magistro nostro Ioanne Henrici Colen Buscoducensi ad Magistrum nostrum Hunqum Louaniensem, 3. Martij, anno 1574. Guesorum Belgicorum nefandi & tyrannici consilij finem nostræ quidem ciuitatis iuuenis nouem annorum, Spiritu sancto afflatus, ut fertur, prædicit. Metuimus tamen fraudem esse maligni spiritus, quod tamē nemo doctorum uirore deprehendere potuit. Clamat puer iste, & postulat feruētes & assiduas preces: qui & ipse tribus horis diei, extensis orabrachijs. Prædixit mira huius temporis, quæ omnia euenere, & ne minimo quidem hallucinatus est. Ait quoque, se audiuisse ab angelo Gabriele finem harum tragædiarum, ante dimidium æstatis futurum: Regem quoque nostrum in has inferiores patrias uenturum, & compositurum omnia felicissimis medijs. Prædixit quoque punctum temporis, quo Middelburgum fuit captum, & huiusmodi alia infinita, quæ dictis eius cōsonant. Fui & ego indignus uocatus ad examinandū iuuenem, & in stuporem & admirationem summam raptus fui, quādo puer tam simplex & literarū imperitus tam expeditē ad omnia interrogata, etiam abditissima, respondere potuerit. Et quia angelus sathanæ transfigurat se, &c. petiui ab eo uaria & multa: uerū non solum non ueretur & timet crucem Domini aut nomen Iesu angelus: sed & preces iuuenem docuit, e quæ

quæ nihil aliud sonant, quàm, IESV Nazarene pro nobis crucifixe, misere-
re nobis: subueni miseris peccatorib.
ut reuertamur ad fidē. Hastenus ille.

*Puer demoni-
acus.*

Puerum hunc à dæmone actum fu-
isse, qui in eo loqueretur, & sua ede-
ret uaticinia, contrarius docuit euen-
tus. Nullus etenim intestinarum dis-
fensionum Belgicarum exitus uel ea
sequenti æstate, uel tertio post anno
quo hæc scriberem, quum nihil etiam
rumoris adhuc de regis aduentu spar-
geretur: quinimò ne quidem adhuc
anno 1581. quo hæc recuderentur. Spi-
ritus autē Dei ne in re minima quidem
aberrare aut hallucinari potest. Hic
facile innotescit ille Gabriel, qui &
punctū temporis quo Zelandiæ Mid-
delburgum in deditionem ueniret, an-
nunciare per iuuenis os potuit ob ce-
leritatem incomprehensibilem, quia
spiritus est. Idem quoque ad illiusmo-
di modum orandi puerum incitauit,
ut suis uaticinijs falsis & imposturis
cautius fidem conciliaret. Hac ratio-
ne ueritatem mendacio commiscere
perpetuò solet. Addam hoc, ne ange-
lum quidem Dei futura scire, ut de se
testatur 4. Esdræ 4. Quid præterierit,
scio: quid autem futurum sit, ignoro.
CHRISTVM, ET AD QUID
*missus esset, prius norunt dæmones, quàm Apo-
stoli: & quare illum tentarit diabo-
lus.*

Cap. XI.

Perhibet sacræ Scripturæ authori-
tas, diabolus prius CHRISTVM
penitus nouisse, quàm ipsi qui-
buscum ille loqueretur, & familiari-
ter degeret, Apostoli: ut etiam ante
CHRISTI mortem resurrectionem-
que sciuerit, testatusque fuerit inui-
tus, ad quid uenisset CHRISTVS:
nimirum, quò cognitum faceret sa-
thanam, eiusq; fraudes: illius actio-
nes demoliretur, atque regnum euer-
teret. Quapropter metu iudicij diui-

ni æternarumq; pœnarum contremi-
scens, & tantum non deficiens, in ob-
fesso ante CHRISTVM procidente,
magna exclamauit uoce: Ah, quid rei
nobis tecum est, IESV Nazarene?

Marc. 8.

uenisti ad perdendum nos. Noui te
qui sis, nempe sanctus ille Dei. Et in-
crepauit illum IESVS, dicens: Obmu-
tesce, & exi ab homine. & cum proie-
cisset illum dæmon in medium, exijt
ab illo, nihilq; illi nocuit. Et post: E-
xibant & dæmonia à multis, claman-
tia & dicentia: Tu es CHRISTVS ille
filius Dei. Et increpans, nō sinebat ea
loqui, quòd sciebāt ipsum esse CHRI-
STVM. Hic Athanasius: Dæmonis, in-
quit, sermonem compescebat CHRI-
STVS, ne simul cum ueritate, etiam
suam iniquitatē promulgaret: ut nos
etiam assuefaciat, ne talia curemus, e-
tiam si uera loqui uideatur. Illud aliàs
etiam pios postea latuisse, Sacrarum
literarum testimonio docetur: ut alij
eum Heliam, alij Ioannem baptistam,
alij Hieremiam, alij unum de prophe-
tarum numero esse dicerent. Petro au-
tem pronuncianti, Tu es CHRISTVS
ille filius Dei uiuētis: respōdit CHRI-
STVS, Beatus es Simon bar Iona, quia
caro & sanguis non reuelauit tibi, sed
Pater meus qui in cœlis est. Id quod
Petro à patre cœlesti hīc reuelatum as-
serit CHRISTVS, hoc ipsum & sathan
nouit, & palām testatus est, non roga-
tus. Hinc ipsius ingenij acumen li-
quet, cuius ope res etiam abstrusissi-
mas, nostrisq; sensibus apprimē alie-
nas, nouisse potest.

Luc. 4.

Matth. 16.

Marc. 8.

Luc. 9.

Ioan. 6.

Huc facit illud puellæ Pythiæ, de
Paulo & Barnaba clamitātis testimo-
nium: Isti homines serui Dei excelsi-
simi sunt, qui annunciant uobis uia sa-
lutis. Atq; id genus testimonia ab A-
staroth & Berith idolis, & à dæmonio
obsessis, de Bartholomæo apostolo,
Thoma & alijs data legimus. Veritatē
uerò

Act. 13.

uerò hîc confitentur dæmones, nō ut
populū ad audiendā amplectēdamq;
eorum doctrinā permouerēt: sed ex-
horrescentes & reformidātes ministe-
rij Euangelici uirtutē, & sui cōdemna-
tionem ac expulsiōnē ex obsessis: quę
hospitia si obtinuissent, statim Apосто-
lorum ministeria seditione potuissent
conturbare, aut inchoata pōst oppri-
mere, nouis rumoribus disseminatis
per Pythiā uatē, obsessos & idola, quę
apud stultū uulgus magno habebātur
loco. Addatur & illud mali spiritus re-
sponsū: Iesum noui, & Paulum scio,
uos autē qui estis? Item: Quid rei no-
bis tecum est, *IESV* fili Dei altissimi?
Venisti huc ad cruciandum nos ante
tempus. Obsecro ne nos torqueas.

Marci 6. Enimuerò semen mulieris cōtritu-
Luc. 8. rum caput serpentis, prophetarum de 20
Genes. 3. *CHRISTO* nascituro etiā in Bethlehē
Michæ 5. Iudææ uaticinia: præfinitū hinc tem-
Matt. 1. 2. pus, *I E S V M* in diuæ uirginis utero, su-
Luc. 1. 2. perueniente Spiritu sancto, & uirtute
Esaia 7. Altissimi obumbrante cōceptum, ex
 angeli Gabrielis annūciatione, admi-
 randam eius natiuitatem, lōginquum
 magorum ex Oriente iter, ut eum ado-
 rarent, sciuerat dæmon. Quapropter
 inter spem & metum, Herodis animū 30
 diris contra *I E S V M* inflammauit faci-
 bus, ut inter infantium Bethleemitico-
 rum bimulorum ætateque iuniorum
 deplorandam cladem, *I E S V S* simul
 interneccione absumeretur. atqui salu-
 tifero magis Dei consilio suos colla-
 bescere cōnatus, infringiq; re ipsa ex-
 peritur diabolus.

Ne quid tamen incredibili eius audaciae & fastui incomparabili decede 40
ret, atq; ut adoratione, peculiari Dei
prerogativa honoraretur, uel Christum
certius tunc cognosceret, ipsum in so-
litudine tentat: illiq; in præaltum mon-
tem adducto, omnia mundi regna, ac
eorum gloriam ostensam se daturum,

si se prostratus adorauerit, ausu plusquam sacrilego pollicetur: quū diuinam maiestatem in hominū regnis atq; imperijs solam dominari, eaq; cui libet tradere constet. Porro Christum iam certò cognitum, uoluit etiam perditum: quare ut eum proderet, in cor Iudæ Simonis Iscariotæ immisit, in quem post offulam à Christo porrectam ingressus est. Tantum enim huius solertissimi artificis contra Deum & genus humanum est odium, ut quicquid machinetur, sit in Dei contemptum, & hominum detrimentum perniciemq; fraude & extremo dolo cautè relictum.

MVLTA STVDIA DIABOLI,
 et opera breuiter comprehensa.

Caput XII.

20 **C**Æterum ut instituti mei ratio
certius citiusq; innotescat, pau-
cis, ueluti fasciculo uno, quæ-
dam ex dæmonis actionib. & potētia
colligam. Quū angelica eius essentia
non interierit, sed malè propriæ uo-
luntatis affectu degenerarit, accreue-
ritq; tam diutino tēpore eximia rerū
obseruatio & usus insignis: magnæ il-
lum esse constat uirtutis, calliditatis
30 incredibilis, sapientiæ plus quàm hu-
manæ, perspicacitatis acutissimæ, ui-
gilantiæ summæ, artificij technas stru-
endi perniciosissimas fūco speciosissi-
mo incomparabilis, maliciæ infinitæ,
odij erga genus humanum *καὶ τὸν ἀνθρώπου*
ἀντιπάθεια: atq; hoc nomine eum sepenu-
mero (permittente, uel saltem conni-
uente Deo) admirandas facere res, &
se in bestias, statuas, specus, latebras,
40 cauernas ingerere, in quercus Dodo-
næ Molossidis in Epiro, unde Dodo-
næum oraculum frequētatum est, in-
sinuare: apud Aegyptum ex Hercule,
Apolline, Minerua, Diana, Marte, Io-
ue, Api boue, Latona in urbe Buti, fu-
riosis sacerdotibus Apollinis in Colo-
phone,

*A. Christo
 uult adorari
 diabolus.
 Matt. 4.
 Marc. 1.
 Luc. 4.
 Daniel. 2.*

1047.12

Diaboli sty-
dia & poten-
tia.

Strabo Geog.
lib. 16.

phone, Thebis in Bœotia, & in Læbada ex Trophonio, ex uacca Memphi, ex boue Mneo Heliopoli, ex crocodilibus in Arsinoe, ex Amphiarao uate in Attica, respōsa dare, humana uoce, nutu, alioue gestu, affictis subinde gestibus furentium, nonnunquam ebriorum, aliās trementiū, aut ridiculè gesticulantium: quandoq; somnijs, amphibolijs interdum, plerunque & ænigmatibus: quia ignorat diabolus quousq; toleraturus sit Deus, aut permissurus, quæ intendit & struit.

Et sanè Deū quibusdā sagacioribus hominibus has eius technas iam olim sæpe detexisse, testis est Valerius Maximus, hisce uerbis: Nec me præterit
Lib. 1. cap. 8. de motu & uoce deorum immortalium
 humanis oculis auribusque percepta,
 quàm ancipiti opinione estimatio uer
 setur: sicut de transitu Iunonis in urbem. Captis enim Veijs à Furio Camillo, unus militum simulachrum Iunonis Monetæ fertur interrogasse, an Romam migrare uellet? Deamq; respondisse, uelle se. Quamuis unus uocem audiuerat, omnes tamen sibi persuadebant, eandem se percepisse. Tradunt alij simulacrū annuisse tantum: alij unum hoc inter milites & uulgum
Linus. sparsisse. Quo factum est, ut non simulacrum, sed ipsam cœlo Iunonem petitam portare se credētes, lēti in ea parte Auentini montis, in qua nunc templū eius cernimus, ut inquit Valerius, collocarent. Hic uidemus & qua arte, & quam ob causam ludat in idolis illa Dei simia.

Cæterum alia religionis opinione legitur in diuæ Irmgardis comitissæ
 40 uita, quomodo tertio Romæ peregrinata, D. Pauli templum fuerit ingressa, inueneritque crucifixi imaginem prorsus conformem ei, quæ in templo metropolitano D. Petro sacro Coloniae ante sacrarium uisitur. Hic pro-

strata orationiq; intenta audit uocem ex ore imaginis cruci affixæ, hunc in modū: Chara & electa filia Irmgardis, te oro ut mox ubi Coloniam redieris, in D. Petri templo crucifixum in altari ante sacrarium, mihi admodum simile, salutes. Hæc posito peregrinæ pileo, gratijsq; actis, se facturam recepit, si modò digna haberetur: simulq; hoc simulacrū uidit à cruce detraxisse brachium dextrum, quo electæ suæ spōsæ Irmgardis benedixit. Inde rursus gratijs Deo dictis propter longum illud iter nec frustra nec temerè factum, Coloniam reuersa est, & præfato loco prouoluta ante crucem, sic inquit: Mihi singulare, idq; haud leue mandatum Romæ à cruce & imagine in æde D. Paulo sacra, tibi mirè conformi datum est, quæ scilicet salutari te plurimum uoluit. Ad hæc euestigio Colonienſis crux caput inclinans, inquit: Gratias ago electa mea filia. Ex hoc rumore episcopus cum solenni pompa uenerabile sacramentum in huius simulacri capite inclusit, quod repente etiam seipsum rursus eo modo contraxit occlusitq;, ut non fuisse diuulsum uideretur. Hic multa contigisse miracula, & perpetuum ea ratione in lampade foueri lumen narratur. Hæc eadem comitissa insignem pagum Suchtelen in Iuliacensi ducatu legauit D. Pantaleonis hereditibus Coloniae, quare huic etiam in uicina sylua erectum fuit sacellū, quò religionis ergò Martis die post Paschæ solennia confluere solet ingens eorum multitudo, qui uel morbo uel alia calamitate premerentur. At quū eiusmodi prodigia nostro non uideantur seculo, nec iudiciū arti medicæ permittatur, hinc Theologis non illibenter cedo: quemadmodū & in similibus quæ in hanc rem nimis religiose traduntur in Chronici Casinensis lib. 4. cap. 68. item in Schedelij ætate quar-

te quarta: in Vincentij lib. 26. cap. 12: lib. 27. cap. 23. 84. 98. 99. 100. 101: lib. 29. cap. 6. 7. 8. 9. 10. multisq; locis alijs: uti & in cōtinuatore Sigeberti, & ab Helmolde in Chronici Sclauorum cap. 8. 43. 70: in Chronic. Saxoniae: item lib. 1. uitae Bernhardi, cap. 10: in Othonis Frisingensis lib. 7. cap. 32: in Austria Cuspiniani.

Potuit adhuc diabolus ad Iouis Hæmonis oraculum inquirendum in extimo sinu Libyæ, apud Garamates, ultra Cyrenem, in solitudinibus vastis, torridis ac siccitate sterilibus, Cambyfen Cyri & Alexandrum instigare: ite Pythium Delphis præ cæteris, cultu, religione, fama, opibus & donarijs celebratius reddere. Nouit & uaticinari ex certis indicijs uel coniecturis, siue rerum retroactarum obseruatione, ut hinc etiã cogitatus & sensa peruidisse quandoq; credatur: quanquam interim fallat & fallatur, tenebras offundat, ueritatem caligine obscuret, atq; etiã mentiatur. Nam rogatus dæmon, Porphyrio teste, etiam quæ nō nouit, constanter affirmat: & quæ nouit, si semel uerè, decies illa falso refert.

Potest quoq; plerisq; locis in simulachris sua exercere ludibria, ut ad ea ex longinquis regionibus confluant imprudentes, ea uenerentur incauti, adorent, eorum opem implorēt in rerum angustijs, in ualitudine aduersa, & quacūq; afflictione: quod à ueri Dei cultu & eiusdem filij inuocatione ad suas imposturas in interitum eos auocet. Sic Gallorum rusticis hanc fuisse consuetudinem scribit Seuerus Sulpitius, dæmonum simulachra candido tecta uelamine, misera per agros suos circumferre demētia. Nec sathanæ difficile est, animarū corporis mole exutarum figurā mentiri, circa monumēta uersari, in cœmeterijs oberrare, spectis perterrefacere heredes aut alios,

ut ad illicitos cultus, uetitam religionis ergo peregrinationem, iustorum & parentalium præscripta forma per solutionem damnosam, imperitos, minusq; Deo fidentes cogat. Visum est & spectrum, quod à presbytero flagigaret absolutionem, quia citra confessionem decesserat. Conatur itidem imbecilles fide præcipites agere, fortes uerò diuersis modis semper impugnare, si qua ratione eos agere transuersos posset: item desperantes, credulos, maleq; sanos pollicitationibus & gloria ditare, in spem feliciū successuum illectos perimere, aut tristium euentuum metu iniecto cruciare.

Nouit adhuc uarias ostentare formas, inania idola arte mira conformare, uisus organum turbare, oculos perstringere, falsa pro ueris singulari dexteritate ne agnoscantur proponere: quæ uerè sunt, ut non appareant, uelare: & quæ reuera non existunt, ut esse appareant exhibere: se in mille species transformare, Proteumq; agere: & ut canit Poeta,

*Tum uariæ illudunt species atq; ora ferarum.
Fiet enim subito sus horridus, atraq; tygris,
Squamosusq; draco, & fulua ceruice leona,
Aut acrem flammis sonitum dabit:*

*Virg. 4.
Georg.*

*Omnia transformans sese in miracula rerum,
Ignemq; horribilemq; feram, fluuiūq; liquetem.*

Consuevit & hominū mentes multifarijs phantasmatum ludibrijs uitiare, uigilantes perturbare, dormientes in somnijs terrere, peregrinantes à recto itinere seducere, errantes atq; etiã alios quādoq; ridere, aliàs terrore concutere, multa labyrinthis opinionum inextricabilibus implicare & innectere, tetriora mala plerunq; boni specie ferere, & ueritatis cōfessione in suam illicere nassam, grauiusq; fallere.

Solet quoq; lacuaccarum cohibere, & ne in butyrum coalescat impedire: uinum aliunde adferre, claustra re-

*Diabolus
uomodo uaticinetur.*

*lib. 1. in uita
D. Martini.*

Julius Obse-
quens de Pro-
digis.

ferare: praeterea ocysimè res uarias, uelut panni lacinias, ossa, ferramenta, clauos, acus, aciculas, fila, eorumq; globulos, intortum capillitiū, ligna, idque genus portenta in uiuorum extremas fauces, nec penitus, quò ore reijciantur, ingerere: in mortuorum uentriculum & partes alias praestigijs aptas, & post mortem sectas ligna, cultros, & quaecunq; uis alia, fallaciter arte dolo fa inter secandum inferere: nec solum talia ostentare, sed etiam partes uitales prius ex astantium oculis in eiusmodi anatome auferre ac summouere, quàm animadnertatur. Neq; uerò per alium, neq; alia ratione in extorū nefanda obseruatione apud ueteres olim ea procurata fuere miracula, ut Cēsari Dictatori exta sine corde sint in ueta: Posthumio uerò cōsuli, Catoni, Decēuiris, Herēnio, Lucilio Lupo immolātibus in plurimis uictimis modò iecur, modò caput iecinoris defuerit.

Similiter ex parte postica & uteri collo nouit implicatos crines, arenae copiam, clauos ferreos, ligna, uitra cōfracta, stupam, lapides, ossa, & similia praestigijs mouere, offuscata interim oculorū acie: insecta auribus furtiuè immittere, quæ postea uel prodeāt, uel euolent. Hæc à me uisa sunt alata, ex auribus cuiusdā uirginis Henricæ nomine, miserè à dæmonio exagitatae, desumpta. Procliue illi quoq; est, ulcere corpus defœdare, pudenda meliceride uel ulcere sanioso inficere, eurationis persuasionē falsò inducere, corpora tota obsidere, eaq; sursum ac deorsum distrahere, quando & quamdiu à Deo permittitur. Huiusmodi uiolentam uirginis prædictæ sublationē in arce Caldenbroce apud Geldros, Deo iuuante, aliàs intrepidè reluctando impedire ualui: à morsus tamē interim inflictu, quo manus meas mirè impetebat, in horribili illa subuectio-

ne, anxie cauēdum erat. Cur enim nō tam meos promouere conatus in iuuando, quàm dæmoni permittere sua studia in lædendo, potuit Deus?

Assuevit praeterea uariè corpora trāsferre, eorumq; humores commouere, originem neruorum in cerebro turbare, quò atrocissimis rarissimisq; conuulsionis speciebus, iactu tractuq; incredibili, & quasi crepantibus sonitu horribico iuncturarū cōpagibus, in admirationem, diffidētiam, sinistram de alijs opinionem, ad mendacia, uetita auxilia & cædes, homines compellat. Ad hunc modum neruos & musculos praeter uoluntatem inordinatè crudeliterq; conuellere potest: plerunque *τέτανον* ciere, ut ceruix unā cum corpore immobilis maneat, & in neutram inflectatur partem, sed iuxtā in utranque partem intendatur: subinde *ἐμπεδοτόνον* uel tensionem ad anteriora excitare ualet, ut caput, ceruix, reliquumq; corpus, iugularibus uenis mirum in modum circum collum distentis, contrahatur: quādoque *ὀπισθοτόνον* uel tētionem ad posteriora citare tam uehemētē solet, ut caput in dorsum & scapulas grauitèr conuellatur, cruribus interim contractis: item diuersas horribilium cōuulsionum facies, multifariam & inēqualiter in mēbris producere: nonnullis totum corpus, ceu articulis tormēto luxatis diuulsisque eneruare, aut palpitantium, trepidantiumue musculorum speciem inferre: quibusdam os & oculos truculenter intorquere, septum transuersum in homine ita constringere, ut spiratio uix difficulter duci queat, arterijs interim pulsantibus leuiculum inferens impedimentum, sed uentriculum singultibus frequentibus cōuellens. Interim hic praestantissimos saepe medicos ludificat, qui eiusmodi morborū dira contuiti symptomata, imò laqueas, ad natu-

naturales ea referentes causas, frustra curationem medicamentis tentant.

At aquam etiam cōiurationibus sacratam se formidare impēse, gestibus & uoce in corporibus quæ obsidione coercet regitq; simulat: quemadmodum se naribus extrahi, uirtute radicis inclusæ annulo ex Solomonis, ut fertur, doctrina naribus admoto. Deinde multa obseruare aſſolet, artificioseque imitari, seu uerè seu falsò: plurima eorum quæ acta aut prodita sunt, incredibili solertia ratiocinari & colligere: uaria ex notis naturalibus argutissimè elicere, penitissimeq; eruere: diuersa in imperiorum & hominū priuatorū negocijs moliri, mira astutia cōtexere telam longā, uariā nobisq; inextricabilem, qua inopinatò insperatoq; implicantur & irretiuntur certè plurimi: 20 tādē homines, bestias, aërem cōturbare, prodigia meteoris similia in cœlo effingere, figuras confligentiū exercituum exprimere, clāgores tubarum, armorum strepitus, ferientium se mutuò & ex iētibus collabentiū sonitus, uoces eiulantium aut exultantiū imitari, sceleratè abuti natura rerū ad generis humani perniciem, callidè exitiosas pręstigias physicis effectibus conformare, & multa in ordine causarum suo tenore progressuq; agentium confundere, mala quanta potest calliditate attrahere & urgere, in ceruices nostras cogere & contorquere, bona abigere atq; excludere: quinimò ea interdū suadere, sed propter mala: suadere quoq; mala sub specie bonorū: dissuadere mala ut ducat ad peiora, tandem etiā cœlū terræ miscere & inuoluere.

Proinde in Apologetico scitè testatur reliquit Tertullianus, inquit: Dēmonū operatio, est hominis euersio. Sic spiritalis malicia à primordio auspicata est in hominis exitiū. Itaq; corporibus quidē & ualētudines infligūt,

& aliquos casus acerbos: animæ uerò repētinis & extraordinarios per nimia excessus. Suppetit illis ad utrāq; substantiam hominis lædendam subtilitas & tenuitas sua multū spiritalibus uiribus, licet & inuisibiles & insensibiles in effectū potius quā in actū appareāt: si poma, si fruges nescio quod auræ latens uitium in flore præcipitat, in germine exanimat, in pubertate cōuulnerat: si cæca ratione tentatus aër, pestilentes haustus suos effundit. eadem igitur obscuritate cōtagionis, aspiratio dēmonum & angelorum mētis quoque corruptelas agit furoribus & amentijs, scēdis ac scēuis libidinibus, cum erroribus uarijs: quorum iste potissimus, quod eos ipsos captis & circumscriptis hominū mentibus comedat, ut & sibi pabula propria nidoris & sanguinis procuret, simulachris imaginibus oblata: & quæ illi accuratiores pascua est, qua hominem è cogitatu ueræ diuinitatis auertat falsis præstigijs: quas & ipsas quomodo operetur, expediam. Omnis spiritus ales est. Reliqua Tertulliani uerba suprā recitantur Cap. 10.

MENTIENDO DEFUNCTO-
rum spiritus, quibus præstigijs religiosos ludificare solet diabolus, ostenditur præscripta eorundem spirituum inquirendorum formula. Cap. XIII.

VT euidentius omniū oculis pateat, dæmonem quandoq; etiā ordinis Ecclesiastici uiris illudere, atq; mortuorum sæpe animas imitari, ex Tractatu Iacobi de Chusa ordinis Carth. Theologiæ professoris, de Apparitionibus quorundam spirituum, & quomodo inquiri & agnosci debeant, si uerè aut fictè appareant, ipsius uerba fideliter hīc adiungam, maximè quod mysterij loco præscriptum hoc conseruari apud eiusmodi professionis homines non ignorem.

Primò uidetur expediens fieri ieiunium trium dierum cum aliquibus missarum celebrationibus, & deuotis orationibus, scilicet septem Psalmis poenitentialibus sepe repetitis. Quibus peractis, accersendi ac uocandi sunt quatuor aut quinque sacerdotes deuoti. Crederem hoc aptius fieri per deuotos religiosos à secularibus actionibus exoccupatos, & mēte in Deum eleuatos, propter horrorem & terrorē propellendum: qui ad locum accedant, in quo spiritus se ostēdere consuevit, cum humilitate cordis, & recta intentione, cessante omni superstitiosa inquisitione: nō tamen sine certis ceremonijs, cum in collatione omnium sacramentorum & in missis ecclesia utatur ceremonijs. Assumatur igitur candelā in die Purificationis benedicta, accensa, aqua benedicta & signum crucis, & si placet, thuribulum cum thure: in accedendo orent septem Psalmos ac Euangelium sancti Ioannis. Ingressi autem, locum aspergant & thurificent. Non tamen dico de necessitate omnia fieri siue requiri, sed estimo ita expedire: quia non habeo de his fundamentum necessitatis ex Scriptura, sed aliqua exempla sanctorum super his legi. Stola etiam sancta non uidetur esse inutilis. Ingressi igitur locum, flectentes genua, ut uidetur, hanc humiliter per unum eorum dicant orationem sequentem: Domine IESV Christe, omnium secretorum cognitor, qui semper tuis fidelibus & paruulis reuelare salubria & utilia consueuisti, quique in hoc loco spiritum quendam se ostendere permisisti: humiliter obsecramus benignissimam tuam misericordiam per passionem tuam, & preciosissimi sanguinis tui pro peccatis nostris effusionem, ut digneris precipere huic spiritui, ut sine terrore & latione nostra & omnium hominum, se

releuet, significans famulis tuis, nobis uel alijs peccatoribus, quis sit, & cur uenerit, & quid desiderium suum exstat, ut tum exinde honorari ualeas: & ipse, si possibile est, consolari, & fideles tui iam subleuari, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen. Post hæc ad interrogatoria ueniendum est, ut puto, sic dicendum: Obsecramus per IESVM Christum, tu spiritus ut dicas, quis sis: & si est aliquis inter nos cui uelis respondere, & ut nomines eū, aut per signum eum significes. Est ne ille N. aut iste N. & sic de singulis, quotquot sunt præsentes, nominando specialiter: quia expertum est, quod non respondet cuilibet. Si autem aliquam uocem aut pulsum fecerit ad alicuius nominationem, illi committatur alia interrogatoria, scilicet, cuius hominis anima fuerit, & propter quid uenerit, & quid desideret? Si suffragia pro se fieri desiderat: an in missis, an in eleemosynis: aut quot missas, tres, sex, x. xx. xxx. &c. & per quos sacerdotes, religiosos uel seculares? & si ieiunia, quæ, quāta, & quot, & per quas personas? Si eleemosynas, quas & quot & quibus personis? aut in hospitalibus, aut leproforijs, aut alijs mendicantibus, & pauperibus? & quod erit signum suæ perfectæ liberationis, & propter quas causas sit deputatus poenis purgatorii? quia beatus Gregorius ponit in Dialogo multa exempla, in quibus animæ defunctorum per se expresserunt uia uoce causas purgationis. Nulla tamen superflua, curiosa, inutilia, aut superstitiosa sunt ab eo inuestiganda, nisi ea per se proprio motu uoluerit reuelare. Et in diebus festiuis & tempore sobrio, puto ante prandium, conuenientius hanc fieri inquisitionem: aut fortè si tempore noctis magis Deo placuerit, ut fieri solet. Sed si fortè nullum signū appareret illa hora, extunc differendum

rendum est ad aliud tempus, donec iterum se spiritus manifestet, relicta ibi aqua benedicta & cruce: quia Dei occulto iudicio certis horis & personis, non omnibus se reuelant. Nec timendum est, quod spiritus ille personam talem in corpore ledat, si est bonus spiritus: hoc non est expertum, ut credo, aliquando. nam iam expectat statum merendi aut demerendi: nec peccare amplius potest, sed est in medio statu inter bonos & malos, certus de sua predestinatione: sed adhuc in satisfactionis statu, scilicet in pœnis ad tempus, &c. Quod si talis spiritus aliquem offenderet in corpore, iam suspectus esset, quod non esset unus de bonis, sed de reprobis, salvo iudicio diuino.

Notandum secundum eundem doctorem: Non omnibus hominibus fortè expedit indifferenter prædictis reuelationibus & apparitionibus interesse, nisi ualde fortiter complexionatis, qui nō de facili terrentur: quia per experientiam puto scire, quod aliqui uisis istis aut locis pœnalibus, inciderunt in incurabilem infirmitatē. Oportet ergo dispositos esse tam in corporis complexione, quàm in animæ purgatione, qui de his inuestigare uolūt. Quia enim nō est proportio inter animam uiuentem in corpore, & animam exutam à corpore: ideo semper terrore apparent hominibus uiuentibus: nec mirum, quia etiam sancti angeli nō nisi cum terrore magno etiam uiris sanctis apparuerunt, sicut patet in plerisque locis sacrarum Scripturarum.

Secundò notandum de tempore apparitionis animarum, quo ad earum reuelationem, credo quod hoc pendeat ex diuina uolūtate, licet frequentius legamus noctis tempore tales factas, propter quietationem sensuum exteriorum, & curarum secularium cessationem, quando homo est magis

capax ipsarum, ac magis dispositus. Reperiuntur etiam tempore diei se animæ reuelasse ac ostendisse. Quantum autem est ad se, ipsæ semper paratæ essent se ostendere propter celeriores liberationem.

Tertiò notandum, quod diuersis apparent modis: nō quidem semper apparent in corpore, aut in effigie corporali, sicut demones leguntur in assumptis corporibus apparuisse, ut in uita S. Martini legitur. sed inuisibiliter, ut solum sonus, uox aut strepitus percipiatur à uiuentibus, scilicet percussio, sibilatio aut sternutatio: gemitus aut luctus aut planctus: aut plausio manuum, ut attentos reddat homines ad inquirendum & respondendum: unde creditur, quod in locis separatis ab hominibus se nō ostendant, saltem ista causa liberationis scilicet, qua cessante causa, cessat & effectus, licet in locis seorsum possunt puniri.

QVOMODO ET QVA SVB-
stantiæ commoditate tam uaria machinetur diabolus, ex Psello: interiecta historia de bestiola ex militis dormientis ore egressa, & rursus ingressa. Cap. XIII.

AT qui fusiores, ea quæ diximus, aliaq; similia agendi modum & rationem, Michaeli Psello explicauit quidam Marcus, demonij cultor eximius, in Chersoneso Græciæ contermina uitâ solitariam degens: Dæmones (ait) licet sexu & propria lingua careant, corpus tamen illud aëreū tibi concessum, pro arbitrio uelut nubes uento flante, in uarias formas mutant, contrahuntq; atque extendunt, quemadmodū lumbricis uidetur accidere ob substantiam molliorem, ductuq; facilimam: neque solum magnitudine diuersitas in eis accidit, uerum etiam figuras coloresq; uariant multiformes. Corpus enim dæmonis ad utrunque est natura paratum, qua e-

que audiunt
& nō uident,
uel quæ uide-
re uidentur.

Quia ibi uul-
tus fallendū lo-
cut.

Psellus de dæ-
monibus.
Marcus dæ-
monis cultor.

Etiam facilius
falluntur ho-
mines tene-
brarum nim-
is terribi-
tate, quod non fa-
cis diiudicant

nim ratione est natura facile cedens, sic in uarias figurarum species transformatur: qua uerò aëreum est, diuersos aëris instar colores subit. Sed aër quidem extrinsecus coloratur, corpus uero dæmonis iuxta animi sui affectus species colorum mutat, uelut & hominis: sed longè melius, ut quod animæ sit obedientius. Omnia tamen celeriter dilabuntur, ob corporis mobilitatem, tenuitatemque. Sic tanquam uir apparet, & mox occurrit ut fœmina: leonis more fremit, saltat ut pardalis, latrat ut canis, atq; ad utris uasib; formam se aliquando transfert.

*Lib. Chroni-
corum 13.*

*Mustela simi-
lis bestiola ui-
detur ex mili-
tis dormientis
ore egredi, rur-
susq; ingredi.*

Lubet non inelegantem hoc loco historiã aptè interponere. Refert Helinandus monachus, se audiuisse ab Ebaudo patruo suo, qui à cubiculis erat Henrico Remensi archiepiscopo, Ludouici Gallorum regis fratri: quòd Henrico archiepiscopo æstate quadam in itinere somnum meridianum capiente, miles quidam inter cæteros aperto & hiantem ore post prandium dormiret, è cuius ore uisa est ab alijs uigilantibus quædã alba bestiola mustelæ similis exiisse, atque ad uicinum ibi riuulum procurrisse. Cumq; sursum deorsum in ripa riuuli anxia cucurrisset, nec transeundi uiam inueniret, quidam ex astantibus accedens, euaginatam gladium riuulo angusto ueluti pontem faciens, imponit. Bestiola ilicò riuulum super gladiũ transgrediens, longius procurrit, & sese subduxit. Paulo post redire uisa, cum iterum notum pontem quæreret, atq; eo iam sublato discurrens transire nō ualeret, idem ille qui antea, rursus riuuli ripas imposito gladio coniungit, atque abscedit. Tum transit bestiola, & ad dormientis adhuc patulum os rediens, uidentibus omnibus ingreditur: ac ilicò qui dormierat expergiscitur, rogatusq; num quid in somno pas-

sus esset? respōdit, se fessum esse, & fatigatum, tanquam ex difficili & longo itinere: in quo bis super pontem ferreum, flumen transiisset. Vnde socij collegerunt, eum, quæ ipsi uiderat, uerè somniasse. Mihi uerò diaboli ludibrium esse uidetur, qui ut uigilantes socios falleret, aut animam hominis corpoream esse, ideoque interituram cum corpore, ipsis ostenderet persuaderetq; idolum hoc, exiens dormientis corpus, & ingrediens, oculis obiecit. Reperimus, inquit etiam Plinius, inter exempla Hermotimi Clazomeni, animam relicto corpore errare solitam, uagamq; è longinquo multa annunciare, quæ nisi à præsentino sci nō possent: corpore interim semianimi, donec cremato eo inimici, qui Cantaridæ uocabantur, remeanti animæ uelut uaginam ademerint: Aristei etiam uisam euolantem ex ore in Proconneso corui effigie, magna quæ sequitur fabulositate, &c. Simile quiddam de Guntiano rege legitur: neque id mirum est. nam præter supradicta idem etiam Marcus loco paulo antè citato deinde refert: Spiritui qui nobis inest phantastico propinquant dæmones, utpote qui & ipsi spiritus sint: uerba perturbationum & uoluptatum nobis insinuant, non emittentes quidem uocem pulsatione quadam & sonitu, sed sermones suos absq; sonitu immit- tentes. At quonam pacto inquam (respondet Psellus) sine uoce sermones nobis ingerere possunt? Quid mirum (ait Marcus) si modò illud animaduertas, quemadmodum uidelicet qui loquitur, si procul loquatur, uehementiore clamore eget: factus uerò propinquior, in audientis aurem susurrando subloquitur: qui si posset cum ipso animæ spiritu copulari, nullo sono prorsus egeret: sed sermo eius uoluntate conceptus, nullo penitus sono audiē-
ti illa-

Lib. 7. ca. 9.

ti illaberetur. Et paulo post: Sicut aër
 presente lumine colores & formas ac-
 cipiens, traducit in illa quæ naturali-
 ter accipere possunt, sicut apparet in
 speculis, rebusq; quasi specularibus:
 sic & demoniaca corpora, suscipientia
 ab ea quæ intus est essentia phantasti-
 ca, figuras atq; colores, & quascumq;
 ipsi uoluerūt formas, in ipsum anima-
 lem nostrumq; spiritum trāsmittunt, 10
 multa nobis negocia præbent, uolun-
 tates & consilia suggerentes, formas
 subindicantes, suscitantes memorias
 uoluptatum, simulachra passionum
 frequenter concitantes uigilantibus
 atq; dormientibus: nonnunquam ue-
 rò femina nobis & inguina titillanti-
 bus incitantes, insanos & iniquos amo-
 res subiiciunt & subacuunt: præcipuè
 aut, si humores calidos humidosque 20
 ad id conducentes nacti fuerint. Sed
 hi Plutonis galeā subinduentes, per-
 turbant animas arte quadam, & sophi-
 stica fraude. Hactenus Marcus, quem
 magum Irenæus & Epiphanius magi-
 cæ imposturæ expertissimum uocant.
 Ille & de quodam genere eius fascini,
 quo in distributione doni suæ gratiæ
 usus est, ita refert, quod solitus sit spe-
 ctatorum & auditorum suorum ocu- 30
 los perstringere calice uino repleto,
 quod rubrum & purpureū subito ap-
 parere fecit, ut putaretur supernarum
 potestatum sanguis in calicem destil-
 lasse, &c. Plures eius illusiones apud
 Irenæum lib. 1. cap. 9. & reliquis.

Trithemius adhæc nullam figuram
 magis quàm hominis, dæmones sibi
 coaptare docet. Cæterum quando ad
 hanc non inuenerint conuenientem 40
 aëris materiam, apparentem formam
 sibi eos inducere ait, prout contrarius
 uel humor uel uapor effingat, & sic in
 forma conspiciantur plerunq; leonis,
 lupi, suis, asini, hipocentauri, hominis
 cornuti, etiam caprinis pedibus, qua-

les uarijs in locis quandoque apparu-
 ère: sicut de Morpheo filio Somni fa-
 bulantur poetæ. Cui enim melius il-
 lud Ouidij conueniat?

Excitat artificē simulatorēq; figuræ Morpheæ.

Docebitur hoc capitibus sequētib.
 per exēpla cū uetera tum recētia.

EXEMPLA VARIÆ FORMÆ

laruarum & actionum demoniacarum

memorabilia. Cap. XV.

Memorabilia uariæ formæ larua-
 rum & actionum dæmoniacarum
 exempla describit C. Pli-
 nius iunior, in hæc uerba, primū de
 Curtio Rufo: Tenuis adhuc & obscu-
 rus obtinenti Africam comes hæserat.
 Inclinato die spaciabatur in porticū:
 offertur ei mulieris figura, humana
 grandior, pulchriorq;: perterritus, A-
 fricam se futurorum prænunciam di-
 xit. iturum enim Romam, honoresq;
 gesturum, atque etiam cum summo
 imperio in eandem prouinciam reuer-
 surum, ibiq; moraturum. Facta sunt
 omnia. Præterea accedenti Carthagi-
 nem, egredientiq; nauem, eadem figu-
 ra in littore occurrissē narratur. Ipse
 certè implicitus morbo, futura præte-
 ritis, aduersa secundis auguratus, spem
 salutis, nullo suorum desperante, pro-
 iecit. Iam illud nonne & magis terribi-
 le, & non minus mirum est, quod ex-
 ponā ut accepi? Erat Athenis spacio-
 sa & capax domus, sed infamis & pe-
 stilens: per silentium noctis sonus fer-
 ri, & si attenderes acrius, strepitus uin-
 culorū lōgius primò, deinde proximè
 reddebatur. mox apparebat senex ido-
 lon, macie & squalore confectus, pro-
 missa barba, horrenti capillo: cruribus
 cōpedes, manib. catenas gerebat, qua-
 tiebatq;: inde inhabitatibus tristes di-
 ræq; noctes per metū uigilabatur: ui-
 giliam morbus, & crescēte formidine
 mors sequebatur. Nā interdiu quoq;
 quanquā abscellerat imago, memoria

*Lib. 3. epist.
ad Suram.*

*Dæmon mu-
lieris forma
Curtio Rufo
apparet.*

*Sabellie lib.
10. Exempla
cap. 3.*

*Dæmonis ido-
lo infamis do-
mus Athe-
nis.*

*Athenodori
philosophi ob-
firmatus con-
tra demonis
terriculam
ta animus.*

imaginis oculis inhærebat, longiorisq;
causa timoris timor erat. Deserta in-
de & damnata solitudine domus, to-
taq; illi mōstro relicta: præscribebatur
tamen, seu quis emere, seu quis cōdu-
cere ignarus tāti mali uellet. Venit A-
thenas philosophus Athenodorus, le-
git titulū, auditoq; precio, quia suspe-
cta uilitas, percunctatus, omnia doce-
tur: ac nihilominus, imò tanto magis,
cōducit. Vbi cœpit ad uesperascere, iu-
bet sterni sibi in prima domus parte:
poscit pugillares, stylum, lumen, suos
omnes in interiora dimittit: ipse ad
scribendum, animum, oculos, manum
intendit, ne uacua mens audita simu-
lachra & inanes sibi metus fingeret.
Initio, quale ubique, silentium noctis,
deinde concuti ferrum, uincula moue-
ri. Ille non tollere oculos, non remitte-
re stylum: sed obfirmare animum, au-
ribusq; prætere. tum crebrescere
fragor, aduētare etiam, ac iam ut in li-
mine, iam ut intra limen audiri: respi-
cit, uidet agnoscitq; narratam sibi effi-
giem. Stabat, innuebatq; digito, simi-
lis uocanti. hic contrā, ut paululū ex-
pectaret, manu significat: rursusq; ce-
ris & stylo incumbit. illa scribingentis ca-
piti catenis insonabat, respicit rursus
idem quod prius innuētem: nec mo-
ratus, tollit lumen, & sequitur. ibat il-
la lento gradu, quasi grauis uinculis:
postquam deflexit in aream domus,
repentē dilapsa deserit comitem: de-
sertus, herbas & folia concepta signū
loco ponit. Postero die adit magistra-
tus, monet ut illum locum effodi iube-
ant. Inueniuntur ossa inserta catenis &
implicita, quæ corpus quo terraq; pu-
tre factū, nuda & exesa reliquerat uin-
culis: collecta publicē sepeliuntur, do-
mus postea recōditis manibus caruit.

*Valer. Max.
lib. 1. cap. 5.
nauo δαιμόνιον
εμφανέται.*

Item, apud Actium M. Antonij fra-
tris copijs, Cassius Parmensis, qui par-
tes eius secutus fuerat, Athenas cōfu-

git. Vbi concubia nocte, cūm sollicitu-
dinibus & curis mente sopita, in lectu
lo iaceret, existimauit ad se uenire ho-
minem ingentis magnitudinis, colo-
ris nigri, squallidū barba, & capillitio
demisso: interrogatumq; quisnam es-
set, respondisse, *λευκοδαίμων*. Perterri-
tus deinde tam tetro uisu, & nomine
horrendo, seruo in clamauit: sciscita-
tusq; est, si quem talis habitus aut in-
trantem cubiculum aut exeuntem ui-
dissent: quibus affirmantibus, nemi-
nē illuc accessisse: iterū quieti & som-
no se dedit: atq; eadē animo eius ob-
uersata est species. Itaq; fugato som-
no, lumen intrō ferri iussit, puerosq;
à se discedere uetuit. Inter hanc noctē
& supplicium capitis, quo eum Cæsar
affecit, paruulum admodum tempus
accessit. Facile huius mortem poterat
diabolus prænouisse, ex Cæsaris in hāc
rem apparatu & uerbis. Describit quo-
que Valerius, Iulij simulachrum, quo
post mortem C. Cassio suo interfecto-
ri apparuerit.

Dionysius Syracusanus breui antea
quā interimeretur, cōsedit in sua do-
mo, cogitationib. molestis grauatus:
tum illi apparuit imago illa deformis,
habitus sathanici, scopis domum uer-
rens & expurgās. unde ille usq; adeo
extimuit, ut noctu solus in ædibus ma-
nere noluerit: sed quosdā amicos ro-
garit, qui cum ipso pernoctarent.

M. Brutus, quum ex Asia contra O-
ctavianum & Antonium aliquid gra-
ue moliretur, contigit ut in suo cubi-
culo apud lumen cōsideret, ardua me-
ditatus & animo uolutans: interim
animaduertit aliquem ad se cubiculū
ingredi. Apertis oculis circumspicie-
bat, num aliquis ex familia uel mini-
stris aliquid uellet: inopinatō uidet
imaginem formidabilem & admiran-
dam corporis tyrannici & agrestis.
Hic Brutus multo animosior liberior-
que

si. Parmen.

Li. 1. ca. 6.

*Dionysii S.
racusanū ex-
territus spe-
ctum.*

*Plutarch. i.
uita Casar.
paulo aliter*

que Dionysio, sciscitabatur, Num spiritus esset, uel aliquis deorum, & quid uellet? Cui occulto murmure respondet spiritus: Diabolus sum, & spiritus malus: in Philippis denuò me uidebis. Inquit Brutus ingenuè, ut uir Romanus, & magnanimus: Imò sine metu te iterum uidebo. Quum aut ex famulis studiose inquireret, num ingredi aut egredi aliquem obseruassent? respondebant, Non. Hinc perterritus Brutus, infelicem instituti sui praelij successum uerebatur: quemadmodum euenit.

Quum bellum inter se Romani Albanique gererent, & utraq; in procinctu iam staret acies, extitit repente quidam monstrosa specie, pelle amictus furua, uociferans: Iubere Ditem patrem, deamq; Proserpinam, fieri sacrum sibi, priusquam committeretur praelium. Quo perterrefacti uiso Romani, protinus aram sub terra edificarunt: & statim sacrificio facto, pedum uiginti aggere contexerunt, ut ea ab omnibus præterquam Romanis ignoraretur.

M. Claudio Marcello & Lucio Valerio Flacco Coss. Romæ multis locis species togarum uisæ fuerunt, & appropinquantium oculos eludebant. Unde respondebant aruspices, magistratum & sacerdotum interitum fore Caio Lælio, Lucio Domitio Coss. Fesulis ingens multitudo inter sepulchra lugubri ueste, pallida facie interdum gregatim ambulare uisa fuit, cum nil nisi spectra essent, Caio Pansa & Hircio Coss. Cæsari unam hostiam immolanti, duplicia exta apparuerunt. Tages aruspiciæ & aruspiciæ auctoritatem Cicero tradit ex Hetruscorum libris, cum terra araretur, & sulcus altius actus esset, repente ex sulco apparuisse pueri specie, sed senili prudentia: & eum qui arabat, allocutum fuisse: & cum eius aspectu obstupescere

bubulcus exclamasset, populum in eum Hetruriæ locum concurrisse: puerum multa locutum, sed nil nisi de nefandæ aruspiciæ doctrina: quod omen populus excepit, & literis madauit. Si uerum hoc sit, quis dubitet, ipsum Tages demonem fuisse in forma pueri declamantem? aut ut cum Lucano loquar: — *Conditor artis*

10 *Finxerit ista Tages.* —

Quum magna esset Romæ existimatio duorum senatorum Symmachi & Boëtij, qui gener Symmachi fuit, eos Ticinum euocauit Theodoricus Gothorum rex, & diu captiuos tenuit: quia aliquibus eius decretis fuerat aduersati, & fortè quia impedierant, ne Arrianis ecclesiæ traderentur: & bona eorum publicauit, & tandem eos interfici iussit. Hanc iniustam crudelitatem hæc secuta est pœna. Non multo post eorum necem, cum cœnanti propositum fuisset in mēsa grande caput piscis, uisus est sibi cernere caput Symmachi horribili rictu & flammeis oculis minitantibus ipsi. Repente itaque consternatus & tremens iussit se in lectum collocari, & accito medico Elpidio, narrauit amicis terribilem illam Symmachi speciem conspectam, & in deploratione sceleris sui paulo post extinctus est.

In grauiſſimo prælio Atheniensem & Persarum aiunt ante aciem terribiles sonitus esse auditos, & uisa spectra, quæ Athenienses postea dixerunt fuisse speciem Panos, qui terrorem tantum Persis incusserit, ut fugerent. Inde Panici terrores postea dicti sunt, subitæ consternationes.

Saxones armatos, tradit Saxo, à Sclauis, horrenda forma, tanquam bono & optato omine, supernè in uertice montis uiso dæmone, fuisse interceptos: quia eo monstro ueluti diuinitus dati ducis aduētu firmati, sum-

ptis uictoriae auspicijs, ex improviso Saxones eosdem prorsus occiderunt.

*Li. x. Genial.
dierum, ca. 9.*

Alexander ab Alexandro scribit, quendam suum familiarem, non ambiguae fidei hominem, amici funus curasse: & cum inde Romam reuertetur, nocte adueniente in hospitium viae proximum diuertisse, & ibi se animo & corpore fatigatum quieti dedisse.

*Spectrum
mirum.*

Cumq; solus degeret, & adhuc uigilaret, ait repente amici nuper defuncti imaginem summo pallore & macie, ac eo ferme habitu oris, quali illum cum aegrotaret dimiserat, ad se accessisse: quem quum fuisset intuitus, & praetimore nec animo nec mente satis constaret, quisnam esset interrogauit. Ille aut cum nihil respondisset, exutis ut uidebatur uestibus, in eodem cui ipse incumbebat lectulo se collocauit, ac propere accessit quasi eum amplexurus. Alter uero cum fere iam metu exanimis uideretur, ad lectuli spondam secessit, illumq; propius accedentem abegit: qui se repulsam pati uidens, alterum toro & minus familiari uultu aspectat: resumptisq; mox uestib. è lectulo surrexit, & cinctus calceatusq; inde abiens, nunquam postea apparuit. Quo timore familiaris ille perculsus, graui corripitur morbo, ut propemodum interierit. Addebat his, dum in lectulo cum illo luctaretur, se nudum illius pedem usq; adeo gelidum contrectasse, ut nulla glacies huic frigori potuerit comparari. Ad haec, Gordianus amicus meus, spectatae fidei homo, mihi retulit, quum Aretium cum familiari suo proficisceretur, & ab itinere, ut fit, longè aberrassent per difficilia & deuia loca, ubi nihil uiderent culti, sed saltem nemora, saltus niuei & inaccessi obijcerentur oculis, & ipsa terreret solitudo: uergenteque ad occasum sole, labore fessum confedissent: tandem hominis uocem procul audiri uisum est, quam se-

quuti, in proximo fastigio trium hominum conspiciunt imagines immanes & formidabiles ultra humanum modum, nigris & demissis tunicis, in ueste lugubri funestaque, barba capilloque summisso, horribili facie. qui quum uoce gestuq; ad se ipsos aduocarent, ac iam propere illexissent, ingente interim corporis mole, longè humana maiores apparuerunt: atque alius specie non absimili nudus, mirificos edidit saltus, gestusq; indecoros. Quo spectaculo consternati fugam hinc cepere: uiamq; arduam & praecipitem emensi, uix rustici demum uile hospitium, ubi diuerterent, inuenere.

Idem Alexander eiusdem argumenti historias describit lib. 4. in haec uerba: Nuper amicus meus summus, ingenio & fide singulari, rem dictu admirabilem sibi euenisse narrauit, eius ueritatem multorum comprobans testimonio: se uidelicet, cum apud sibi familiarem & coniunctissimum Neapoli diuerteret, & nocte intempesta hominis in uia clamantis, opemq; implorantis uocem audisset, accenso lumine accurrisse, quid rei esset inquisitum. ibique daemonem & dirum quoddam nomen tetra & horribili specie conspexisse, quod iuuenem uociferantem & reluctantem in uia infestis manibus inuadere nitebatur. Ad hunc propere accedentem miser ille accurrit, uestemque & manum quam potuit tenacissime apprehendit: multumq; & diu frustra reluctatus, inuocato numinis diuini auxilio, uix tandem a daemone se uindicat. Quum uero iuuenem animo turbatum in domum recepisset, ut ab ipso dimitteretur, aut pallium relinqueretur, nunquam potuit effici: tantus enim illum inualerat horror, ut mente euicta sui non esset corpus, quum illi perpetuo ob oculos uersari uideretur illa species. Vbi tandem ad se redisset, rem omnem quopactio

Tres uisi daemones.

Genial. dierum, ca. 19.

De iuuenem parentibus morigerum, & ab illis exorato, insigni exemplum.

paſto habuerat, expoſuit. Fuerat autē ſceleratae uitae, cōtemp-
tor Dei, & parētib. immorigerus: quos tūc obiurga-
rat, cōtumeliasq; & intolerāda probra
in eos cōgeſſerat, ut ab illis cōſecratus
diris execrationibus abierit. At ne cui
hāc uana ſicta; appareant, Thomas
monachus, homo minimē malus, cu-
ius fidē probitatēq; in reb. non paucis
expertus ſum, ſeriō mihi retulit, quum
in monaſterio & ſacris aedibus, ſitis in
Lucanis mōtib. cum pluribus alter-
catus fuiſſet, & poſt multa conuicia ri-
xasq; animo perturbato ſolus ſeceſſiſ-
ſet per nemora, ſe ſpeciē hominis uul-
tu tetro, aſpectu deformi ſeūoq; nigra
barba, promiſſis tunicis, obuiā habuiſ-
ſe. qui rogatus, quid ſolus p. deuia ob-
erraret loca? reſpōdit, Se equū, quo ue-
hi ſolet, amiſſiſſe, & ſua opinione in pro-
ximos excurriſſe cāpos. cūq; per ſinus
inuios equū unā quaeſitū pergerēt, ad
riuulū, in cuius alueo gurgites latebāt
formidabiles, deuenerunt. Quare mo-
nachum calceos exuētē in faciliore
trāſitum, magnoperē urgebat alter, ut
in ipſius cōſcenderet humeros, trāſfe-
rēdus ab eo q. maior erat corpore. ille
acquieſcēs, collūq; amplexus alterius
uada inquirētis, pedes ipſius nō huma-
na, ſed tetra & deformi ſpecie cōtue-
tur. Qua re animaduērſa, terrore per-
cuſus, diuinā implorat opē: atq; eue-
ſtigiō dēmonē & ſimulachrū illud di-
xū, audita inuocatione diuina, murmu-
re querulo & turbine uſque ad eō uali-
do profugiſſe aſſeuerat, ut imminentē
quercū ingēti colliſerit impetu, & in-
fraſtis ramis radicitus euerterit: ſe autē
cōſternatum & uelut exanimē diu ia-
cuiſſe: & niſi preuidiſſet, diabolū in
uortices & uoragines flumioli praeal-
tas ipſum praecipitaturū fuiſſe, atq;
interempturū, perſuaſum habet.

Sed prā omnib. quae audiuerim aut
uiderim, res eſt admiratione digna,

quā recenti memoria eueniſſe Romae
cōperimus. Quum apud Gabios qui-
dam infimae ſortis & obſcuris natali-
bus adoleſcēs, furioſus, corruptorum
morum & facinoroſae uitae, parentem
obiurgaeſſet, conuicijsq; proſcidiſſet,
ijs agitatſus furijs dēmonem inuocat,
cui ſe deuouerat: Romamq; medita-
tur, ut grauius aliquod flagitium in pa-
trem moliretur. In itinere dēmonem
facie hominis truculenta, ſordida bar-
ba & capillo, ueſteq; obſoleta & ſqua-
lida obuiam habuit: qui comitatus, tri-
ſticiae & anxietatis cauſam ex iuene
percūſtatur. Hic, ſibi quid altercatio-
nis fuiſſe cum patre, & ſcelus aliquod
iam animo conſtituiſſe, reſpondit. Cui
dēmon, ſibi eandem obueniſſe ſortem
ait, pergēdumq; ut ſuas ſimul ulciſcā-
tur iniurias. Cumque nocte appeten-
te ad urbem perueniſſent, in proximo
diuerterunt hoſpitio, unaq; incubue-
runt. Iuuenis uerō ſomno oppreſſi iu-
gulo manus iniicit peſtilens ille co-
mes: quod iam infregiſſet, niſi alter
expergeſaſtus Deo ſuppliçaſſet. Un-
de furiam illam teterriam tanta ui ſtri-
dula & impetu cubiculū dicitur exeū-
do colliſiſſe, ut tigna & tectū diruerit,
tegulasque penitus perſregerit. Hoc
ſpectaculo perterritum, & ferē mor-
tuum adoleſcentem uitioſitatis & an-
teactae uitae poenituit: qui alio aſſaſtus
ſpiritu perofus ſcelera, boni exempli
uitam procul à populari tumultu egit.
Hae Alexander.

Mercurius Alexandriae Abbas no-
cte prāuentus, ethnicum forte ſepul-
chrum ſubiit cippo ſubmoto, ut in eo
ſomnum caperet: ubi uocem audire
imaginatus eſt ex ijs oſſibus redditā,
quibus dormiens incumbēbat: Veni-
rem, ſi poſſem: ſed premor pondere
ſuper me cubantis. Tum ille: Exi, in-
quit, & abi, ſi potes: ego hic, te uel no-
lente, pernoctabo.

*A. dēmonio
exagitatus iu-
uenis parenti-
bus immorige-
rus, reſipiſcit.*

*monacho dē-
mon apparet.*

ALIAE LARVAE DAEMONIAE. Cap. XVI.

Factam olim Hectoris & Achillis fuisse mentionem in aula Imper. Maximiliani primi narratur: qui ubi à quodam consiliario uehementius laudarentur tanquam uiri robore & fortitudine praestantes, se optare eorum effigies & magnitudinem contueri, ait Imperator. Erat iisdem forte diebus in aula magus infamis, se id tutò praestare posse iactans. Quo cognito, ab Imperatore accitur, suaeque artis specimè edere iubetur. Se id quidem facturum citra lesionem respondit, si modò tantisper, dum hi uiri apparerent, sileretur. Fide taciturnitatis & praemij accepta, in circulo ingenti cum folio regio collocat Imperatorem magus, inde quaedam ex libello submurmurat: protinusque ostium eo modo pulsat Hector, ut uniuersa contremisceret domus: eoque aperto, ingreditur sua panoplia instructus, longè splendentem in manu hastam gestans ferream, oculisque flammis terribilis. Statura superabat quoscunque grandes nostri seculi uiros. Postea simili corporis maiestate apparuit Achilles, uultu toruo Hectorem intuitus, crebroque hastam ferream quasi Hectorem inuasurus, uibrans. Et quum delato Caesari honore, ter hunc eundo & redeundo praeteriissent, mox euanescere. Hos insequutus est laruatus uates David, corona & magnificentia regia insignitus, cytharamque portans, atque erat huius quàm priorum duorum plausibilior uultus. Hic quoque suo incessu ter Maximilianum in regia cathedra sedentem citra ullius honoris delationem praeterijt, indeque disparuit. Rogatus ab Imperatore magus, cur honorem denegasset David? respondit, cuncta regna à Davidis regno uinci, & Christum aeterni Dei filium

ex Davidis stemmate ortum esse.

Tibicen quidam Hammelae Brunswicorum ad eliciendos glires conductus, sequenti rependit facinore ingratitudinem, cum illi ex pacto non satisficeret. Anno siquidem millesimo ducentesimo octuagesimo quarto, die uicesimo sexto Iunij, hunc tibicinem Omnicolore nuncupatum ob uestis uarietatem, centum & triginta pueri per plateam inde nomen, ut audies, fortitam, non procul extra ciuitatem usque ad Caluariae locum sub Koppen nuncupatum, ad uiam communem Boream uersus situm, sequuti periere, nec unquam postea apparuere. Haec ita in annalibus conscripta, Hammelae in archiuis religiosè custodiuntur: leguntur & in libris templi sacris, atque in eiusdem uitris picta conspiciuntur: cuius rei oculatus equidem testis sum. Vetustior praeterea Magistratus in historiae huius confirmationem suis codicillis publicis inscribere solet coniunctim, Anno Christi, &c. & exitus puerorum anno, &c. Obseruatur uerò in hunc usque diem ad perpetuam rei gestae memorià, quòd tympani sonitus nunquam in eadem admittatur platea, per quam egressi pueri, si fortè isthinc aliqua educitur sponsa, donec ex illa exierit: nec etià choreae in eadem ducuntur. Hinc & nomen consequuta est platea, Burgelofestras. Mane post septimam horam contigisse hoc fertur, & fuisse in puerorum numero consulis filiam iam plenis nubilem annis, quae simul euauit. Puer uerò quidam nonnihil sequutus, necdum uestitus, uolens suas adferre uestes, redijt domum: interea autem euanescere omnes in exigua fouea colliculi, quae mihi ostensa est. En diabolus tibicinem sanguinarium.

Sunt item qui referunt, episcopum quendam die in solitudine uidisse Benedi-

Omnicolor
demon tibi
cen Hamm
la.

Platina d
mitis Pont

medictus
laus pon-
ex equo m-
o post mor-
n uictus.

neditum octauū pontificem 151. post mortem equo nigro insidētem: eū- que interrogasse, quid causæ esset, cur mortuus equo nigro ueheretur? tum Benedictum hominem rogasse, ut pecunias quas occultauerat (locum indicat) pauperibus suo nomine erogaret: quæ antea datæ fuerant eleemosynarum nomine, nihil ei profuisse, quia ex rapinis partas constabat. Facit man- data episcopus: & statim episcopatu se abdicat, monasticā amplexus uitā.

auer. 2 ge-
rat. 35.
Benedictus
sonus.

Legitur etiam, pontificem Benedi- ctum nonum, anno 1056. à diabolo in sylua iugulatum fuisse, uisumque po- stea ab heremita horribilem hirsutūq; uelut ursum capite asinino. Rogatus metamorphoseos huius causam, re- spondit: se talem apparere, qualis ui- xisset.

uer. Sulpit-
ista Mar-
si li. 1. item
ista Cle-
mentis.

In Vitis patrum quoq; ut D. Marti- ni, Antonij, Eulogij, atq; aliorum, exē- pla extant non pauca. Inter alia legi- tur, monachum quendam *αὐαχοπίτην*, habuisse patrem non procul degentē: qui filium inuisurus, securim compor- tabat, qua in reditu ligna domum cō- ferēda cēderet: quare dæmō in ange- li specie huic apparuit monacho, dia- bolum in patris forma cum securi ad- uentare, ut eum iugulet, nuncians, af- firmansq; se ea causa prēuenire admo- nitum eremitam, ut is sathanæ cona- tus prēuerteret, prius illum occidens, quàm ab eo interficeretur. Itaq; ratus patrem accedentem salutantemq; es- se diabolū, confestim illum interemit, & uicissim monachum dæmon eue- stigiō strangulat. Fabula esse uidetur: si tamen uera sit historia, diabolū spi- ritum non alio cōuinci oportuisse gla- dio, quàm spirituali, ignorauit mona- chus. Eadem fide scribitur D. Bernar- do occurrisse dæmonem, qui iactabat se uersiculos septem in Psalmis Dau- dicis scire, quos qui recitasset quoti-

die, non posset nō in cœlum perueni- re. Instabat Bernardus, ut indicaret quīnam essent. Quumq; ille recusaret, Nihil agis, inquit Bernardus, quando- quidem singulis diebus totum euol- uam Psalterium, in quo tui quoq; se- ptem uersus insint, necesse est. At dæ- mon ueritus ne tanti boni dedisset oc- casionem, maluit suos uersiculos indi- care. Atq; hoc tantum bonum, cui si- mile in Euangelio non legitur, caco- dæmoni acceptum ferunt plerique.

Addam non iniucundum laruatarū animarum spectaculum. Quidam pa- rochus sub diem Parasceues clam im- misit in cœmiterium uiuos cancos, af- fixis ad latus cereolis ardentibus. Qui cū reperent inter sepulchra, uisum est noctu terribile spectaculū, nec quī- quā ausus est accedere propius. Hinc rumor atrox. Consternatis omnibus, parochus è suggestu docet populum, has esse defunctorū animas, quæ Mis- sis & eleemosynis flagitarent à crucia- tu liberari. Fucus ita proditus est, re- perti sunt tādē unus & alter cancer inter rudera facem extinctam gestan- tes, quos parochus non recollegerat. Id genus similia, & alia tum uetera tū recentia terriculamentorum ludibrio- rumq; diabolicorum testimonia, pos- sem recensere multa: at quum ea infi- nita multifariaq; sint, & cuius obuia, cognitaq;, ijs longiori enarratione im- morari, superuacaneum existimo: po- tissimū, quoniam multiplicem eius argumenti historiam, commodiori oc- casione sequētes suppeditabūt libri.

Non tamen erat prætereūdum, huc obiter apparitionum & figmentorum sathanicorum ingentia posse conuehi- plaustre ex libro Conformitatum, ob conformitatem B. Francisci cum uita Domini nostri IESU Christi, sic inscri- pto à fratre Bartholomæo Pisano, ap- probatoque à fratre Heinricho ordinis

Eras. lib. 22.
epist. penult.

Conformita-
tum liber.

Franciscus Luciferi successor, et Christi vexillifer.

*Visio au-
thor manifestus.*

*Rudolphus episc. Erfur-
tensis.*

fratrum Minorum generali ministro, anno 1389. 2. Augusti, ac impresso Mediolani apud templū sancti Satyri anno 1510. finitoq; die 10 April. Hic Alcoranus Franciscanorum alicubi nuncupatur. In eo legitur, demonem per mulierem Rauennatem nomine Zantesem, confessum fuisse cuidam Iacobo presbytero Bononiensi, Franciscū occupare Luciferi cathedram: eundem quoq; Iesu Christi esse vexilliferum, atque ea ratione Regi proximum, nec ullum ecclesiasticū ordinem esse Christo uiciniorē cœtu Franciscanorum, & Franciscum gloriose latus Regis regum claudere: sedere item supra omnes cœli sanctos, excepta Dei matre, S. Ioanne baptista, & Ioanne Euangelista, & Apostolis. Mirum est cognouisse sathanam, Franciscum in eius successisse locum, & illum in cœlis seruare ordinem, quum à lapsu reuocare eò gradum nequiuert. At id ipsum uisione obseruasse Rudolphum episcopū Erfurtensem, factum eo nomine monachū gregis Franciscani: duos item ciues Venetos hoc uidisse scilicet, uelut & fratrem Pacificū extasi in cœlos raptū, alibi in eodē ueritatis opere narratur. Legēda item antiqua asseuerat, monachū expulisse demonem, qui de Francisci sanctitate rogatus, respōdit: nato Francisco, mox metu tanto fuisse perculsum uniuersum illud dæmonū collegiū, tamq; graues turbas motas, ut extremū adesse diem fuerint ueriti. Quū uerò hic se falsos uiderent, inter se dicebāt, puerū certē natū esse, qui auerno grauitur turbato, horrenda ipsos clade afficeret. Quare Beelzebub princeps euestigio in omnem terram suos ablegat inuestigatum, ubinam locorū hic puer mūdo apparuisset. Tandem intellexēre, Franciscum esse hunc, quem nimis coarctaturū Tartara, habuerunt persuasissimum. quocirca ut

è medio tolleretur, infanti insidiabantur: sed frustra. Angelus enim Domini in peregrini forma uenit ad Francisci matrem, domusq; famulam, præmonitum ut ob diaboli insidias singularis haberetur pueri ratio. Quare demones indignāter dixēre: Esto, si Franciscus tolli nequit, eius tamen ordinē persequemur, uexabimus & affligemus. Alibi adhuc in dicto uolumine scribitur, sathanam ex obsessa scēmina fassum esse, cum Christus Deum patrem festinare uideret ob populi peccata ad extremam mūdi punitionem finemq;, eum rogasse patrem, ut Franciscum sibi adiungeret, in portāda cruce manus auxiliatrices subministraturum. Inde in Francisco apparuere quinq; uulnerum stigmata, à Christo illi, ut suo coadiutori & in omnibus ipsi simili impressa. Sed ne ultra clepsydram in hac narratione morer, manū de tabula.

MONACHOS MENTITI DAEMONES à Georgio Sabino carmine depicti, Eleg.

3. similes item à Melanchthone eiusdē scēro detecti. Cap. XVII.

VRbs antiqua iacet celebri contermina Rheno,

30 Vangionum longè non ea distat humo:
Nescio qui Nemetes hanc incoluisse feruntur,
Sunt ubi Francorū busta quaterna Ducum.

Cæsareis sedes fuit illa cohortibus olim,

Nomen ob id Graium Spira uocata tenet.

Hic humili modicis à stirpe cohortibus olim

Exigua quidam nauita puppis erat:

Qui calamo pisces lmoq; madente solebat

Fallere, iam radios sole tegente suos.

Is dum fortè leues hamos ac reti tractat,

40 Non procul à ripa lubrica Rhene tua:

Ecce per obscuræ tenebrosa crepuscula noctis

Obtulit ignoti se noua forma uiri.

Atro tectus erat monachum simulante cucullo,

Vtq; solent raso uertice tonsus erat:

Nauta propinquant, consueto more salutans,

Ecquid agis seræ tempore noctis? ait.

Ille sub

Ille sub hæc: Adsum longinquis missus ab oris
 Nuncius, ipse tua me rogo lentre uehas:
 Ut citò transmissso contingam flumine ripam,
 Dixerat. assumptum nauita lentre tulit.
 Iamq; serè medios cursus nox atra tenebat,
 Flexaq; lenta pigri plaustra Bootis erant:
 Cum procul in uiridi uenientes margine ripæ,
 Quinq; cuculligeros rursus adisse uidet.
 Exoptatq; illis piscator, ut antè, salutem,
 Quoq; uelint media pergere nocte rogat.
 E' quibus unus ait: Nos magna pericula cogūt,
 Obscura tutas carpere nocte uias.
 Omnibus inuisi sumus, intentatq; nefandam
 Sacrificis nobis turba profana necem.
 At te si quis amor tangit, si cura piorum,
 Transuehe nauigio corpora nostra tuo:
 Ut tumidas lati superemus fluminis undas,
 Ne ue moraturis impediamur aquis:
 Sic optata tuis fortuna laboribus adsit,
 In tua sic multus retia piscis eat.
 Annuit, & remo propellens nauita cymbam,
 Mox iubet adducta scandere puppe ratem.
 Sed mihi quis, dixit, soluet mercede laborem?
 Alter adhæc: Nullas scis quòd habemus opes:
 Raraq; percipimus discordi munera uulgo:
 Non tamen ingratos nos habiturus eris:
 Si nos in solido rursus fortuna locabit,
 Præmia pro tali digna labore feres.
 Soluerat extremo piscator margine nauem,
 Iamq; serè medias illa secabat aquas:
 Sidereas remouent subeuntia nubila stellas,
 Præcipiti fertur puppis & icta noto:
 Incipiunt nigris horrescere fluctibus undæ,
 Sæuaq; tempestas imbribus orta furit.
 Ipse repentino passus pallore timorem
 Nauita, Quid hæc, inquit, uult noua causa mali?
 Nulla tamen pluuiæ uenturæ signa notabam,
 Sol ubi flagrantæ æquore merfit equos:
 Nulla lacus usquam circumuolitabat hirundo,
 Vlla nec est oculis ardea uisa meis:
 Tum nec Luna nigro surgebat pallida uultu,
 Clarus & occiduo lumine phœbus erat.
 Talia iactanti, disturbant uerba procelle,
 Impediuntq; graues ora loquentis aquæ:
 Penè procellosi subuersaq; turbinis ictu
 Nauis, & insanus fluctibus hausta fuit:

Ardua sublata tendens ad sidera palmas,
 A' superis orans nauita poscit opem.
 Quid facis? è monachis ait unus, et improbè di:
 Desine uoce tua sollicitare Deum. (xit,
 Mox graui tollens immanem pondere contum,
 Nauita parum felix quo prius usus erat:
 Illius hoc humeros pulsataq; terga fatigat,
 Cæsus ad extremam dum fuit usq; necem.
 Proditus est tandem peruersi demonis astus,
 10 Detectusq; fuit fraude patente dolus:
 Vana recesserunt in inanes corpora uentos,
 Mansit & ingratus naue relictus odor.
 Mox quoq; purgato fugerunt nubila cœlo,
 Et redijt pulsas aura serena notis. (pus
 Territus hoc monstro gelidū sine sanguine cor-
 Tollit, & ad ripam nauita puppe redit.
 Isthic in uiridi procumbit languidus herba,
 Donec ab Eois sol fuit ortus aquis.
 Manè sub Oceanum pulsas Hyperione stellis
 20 Ducitur à puero prætereunte domum:
 Omnia commemorans præsentibus æger amicis,
 Clausit adhuc illo fata suprema die.
 Postera quum croceis fulgens aurora quadrigis
 Protulerat roseas ore nitente genas,
 Accidit & similis diuerso tempore casus,
 Acta sed euentu res meliore fuit.
 Summa procul radijs feriente cacumina phœbo,
 Carpebat solus manè uiator iter.
 Qui Nemetum postquam digressus finibus esset,
 30 Primus ubi positus distat ab urbe lapis:
 Aduentare nigro tectum uelamine currum
 Conspicit, hic monachis currus onustus erat:
 Ordine quem iuncti septem traxere iugales,
 Quarta sed ablato defuit axe rota:
 Qui manu flexas auriga tenebat habenas,
 Terribili naso conspiciendus erat.
 Attonitus curru stat prætereunte uiator,
 Nec monachos illos, spectra sed esse uidet.
 Euolat extemplò sublatus ad æthera currus,
 40 Mistaq; cum fumo flamma sequuta fuit.
 Tristis & infaustum belli mortalibus omen
 Horrida per nubes arma dedere sonum.
 Ille statim rediens, quæ uiderat indicat urbi:
 Est ea res certa cognita uera fide.
 Hæc igitur uobis, alius quos sustinet orbis,
 Carminibus duxi significanda meis.

Expositurus eram, si res interprete egeret,
 Spectra quid infesti demonis ista uelint:
 Effera Germanos agitat discordia reges,
 Proq; cuculligeris impia bella parant.
 Hæc ea tempestas, hic impar ordo rotarum,
 Hæc & cum fumo lucida flamma fuit.
 Sed Deus est nobis orandus ut arma quiescant,
 ille precaturis mitia fata dabit.

Narrauit itē aliās doctissimus Melanchthon, se habuisse amitam: quæ 10
 ubi mortuo marito assideret foco tristior, en domum ingrediuntur duo: quorum hic in mariti specie, se maritum esse mulieris defunctum dicebat: alter longus Franciscani monachi formam induerat. Hic maritus ad focum accedens, mœstam salutat uxorem, eamq; sine metu esse iubet, asseritq; se uenisse, ut quædam ei mandaret: hinc longum monachum tantisper in hypo 20
 caustum secedere uult: inde sermonē exorsus, sacrificulos tandem conduci, qui missas recitent, maximopere orat, obsecrat & obtestatur impense: atque discessurus sibi dexteram porrigi cupit: per terrefactæ autem, exhorrescētiq; quum se nihil damni facturum promitteret, dexteram illa dat: quæ etiam si non læderetur, tamen usque adeò uri uidebatur, ut semper manserit nigra. Postea euocat Franciscanum, & simul egressi, incunctanter euanescent.

Eiusdem præterea relatu auditum est, Lutheri ædes accessisse monachū, fores uehemēter pulsitatem: cui quū famulus aperiret, ac sciscitaretur quid uellet: num domi esset Lutherus, quærit monachus. Recognita, Lutherus eum ingredi iubet, quod nullum mul 40
 to tempore uidisset monachum. Ingressus hic, habere se quosdam errores Papisticos ait, quorum nomine libenter cum ipso conferret: proposuitq; syllogismos, quibus haud difficulter à Luthero solutis, alios protulit

explicatu minus faciles. Vnde offensus nonnihil Lutherus, in hæc prorupit uerba: Multum mihi faceſsis negocij: aliud etenim quod iam agerem, erat. simulq; surgens, loci à monacho propositi explicationem ostēdit: atq; in eiusmodi collatione, manus monachi non esse auium unguibus dissimiles animaduertens, inquit: Tūne is es? ausculta, sententia hæc aduersus te pronunciata est. & mox locum in Genesi commonſtrat, Semen mulieris conteret caput serpentis: inde subiūgit, Nec cunctos tu degluties. Hoc dicto uictus dæmon, indignabundus secumq; murmurans abiit eliso crepitu nō exiguo, cuius suffimen tetri odoris dies aliquot redolebat hypocauftum.

RES NATVRALES ET ARTIFICIALES quandoq; iudicari demoniacas.

Cap. XVIII.

PLeraq; oculis nostris subinde obseruantur, quæ præter naturæ legem dæmonum ludibria & actiones censentur, licet ea certis de causis & rationibus haud obscuris ipsa rerum parens natura produxerit: huiusmodi est ignis ille fatuus, quem cādelam ardentem etiam uocant, qui exhalatio est ad infimam aëris regionem eleuata, & ibi per antiperistasin incēsa. dum enim ascendit, à frigore regionis mediæ repellitur, & quasi saliens apparet, loca decliuiora petens: unde etiam ad aquas noctu ducere sequentē uidetur: imò quandoq; non sine horrore uel ambulātes uel equitantes siue nauigantes aut præcedere aut insequi apparet, diutius in aëre perdurās: tale meteoron Plinius Castorē & Pol-
 lucem nominat.

Eiusmodi etiam existit ignis lambens animantium crines & pilos, hominum item uestes: tali nimirum exhalatione per aërem dispersa, collisa ac inflammata dictis partibus adhærente.

Res naturales in magnam mundo.

Ignis fatuus.

Ignis lambens.

rente. Atq; eiusmodi ignes non urentes & innoxij frequentius uisuntur in locis humidis, uiscosis, putridis, palustribus & fumosis, ut in coquinis, conuallibus, cœmiterijs, sub patibulis, & ubicunque multa computruere cadauera, unde exurgunt fumi pingues, crassi & uiscosi, sed minus calidi, quam ut in supremam aëris regionem ferantur: qui ita continuè exeuntes incenduntur per collisionē, ut dixi, sicut ex duobus collisis silicibus elicitur ignis.

Lunaria. Stellam adhæc terræ nonnulli herbam nuncupant, quæ uulgò Lunaria dicitur, & folliculo rotundo semina includit: is noctu apertus, usque adeò lunæ radios admittit, ut lucens uideatur stella. Loci incolæ id uidentes, tanquam spectrum maleficum fugiunt. Hac ueneficia quidam parant, hac demones irritant, hac suum Mercurium fixum stabilemque reddunt Chymici. Lunariam Græcam nominat doctissimus Gesnerus.

Sosigenes Alexandri præceptor, tertio uolumine de Visu, rationem afferre conatus est, quam obré aliqua collucere in tenebris uideatur: Flammulenta, inquit, hæc quadantenus naturam ætheris & quinti elementi participant. ea cognatione fieri, ut ad motum sibi aërem, aut perspicuum aliud corpus illuminent. Quod autē id maxime noctibus faciant, rationem esse, quia tum maius lumen absit: alioqui euenire interdiu, ut exiguum eorū lumen quasi exolescat & offundatur in magno. Noctu ergo cum refulgent, aërem proximum & circumfulum leniter sublustrant, non ita ut alia item possent uideri, sed ut sola se uendicet à tenebris. Atq; hoc facit exilitas portionis eius, è qua proficiscitur manatque lumen. nam & ipse quoque ignis, quamuis splendorem suum latius & diffusius mittat, adeò ut asserat etiam

alia: tamen si remotior sit, caligant oculi in cætera, ipse ad conspectum sui uix sufficit.

Sic multa sæpe pro miraculis habetur, & præter naturam rerum accidere putatur in hominibus, quæ tamen & naturalia sunt, & sæpe fiunt: ut quod Seruio Flacco, Q. Calphurnio Coss. Romæ infans genitus fuerit posteriore naturæ parte solidus: & alius Sergio Galba, M. Scauro Coss. Nursiæ, qui uoce tamen missa, expirauit: & Fesulis C. Perpenna, M. Perpenna Coss. ex ancilla. Nos enim in medicis nostris obseruationibus raris neque nouum hoc esse docuimus, ut puer nascatur sine foramine naturæ, quod excrementum aut humorem aut aliud transmittat, neque ratione naturali, neque remedio carere: ut nec illud quod fœmina mutetur in marem, quod infra 4. lib. cap. 24 pluribus explicabo: licet dæmoniacum esse fortè putent plerique. Huc quoque facit Cap. 16. lib. 4.

Quamplurima in superimperiis uisa miracula, manuum expedita agilitate & industria quotidie ab histrionibus & ioculatoribus fieri uidemus, miramurq;. Narrat Pöponatius, se Mantuæ & Patauij quendam eius generis hominem Reatium nuncupatum uidisse, qui incredibilia operabatur, eaq; demonum arte perfici, uulgò credebantur: quare ab hæreticæ prauitatis inquisitoribus subditus questionibus, bona fide occultò ostēdit fraudulentas esse suas actiones, merasque manuum agilitates, & multis secreta intelligentia colludentib. peragi. Proinde dimissus, interimitur tandem à quodam, quem deceperat.

Turca quidam passim per Italiæ urbes oberrans, inter cætera miranda, quæ uidenda populo exhibebat, manuum dexteritate peracta opera, pignus ferreum prægrandem pugni il-

Res naturalis, uisumponens.

Li. de Incant.

Miracula manuum dexteritate à ioculatorib. eduntur.

Turca circulator.

lisione, item sola manuum contorsione infringere uidebatur.

Insignis im-
postura circu-
latorum.

Quidam circulatoriae artis non imperitus, mihi alias fassus est, in eiusmodi miraculorum exhibitione fucū ab his ioculatoribus foueri, quod prius idonea ad eiusmodi spectaculum appararint organa: quæ manuum celeritate, dum spectatorū oculos sermone uario in se defixos senocāt deludūtq; multipliciter uariant. Insignem huius factionis hominum imposturā iocularem recēset Iulius Scaliger, uti & Matthiolus. In uinū radicis cuiusdā puluerem, cuius gustatu fauces cōuelluntur, immiscent: & cui fucum facere uolūt, iubent ut in hoc uino intinctum digitum, quasi prēgustādi causa sugat: tum illic digitum in uino madidum in os inditū, sibi mordicūs nō sine dolore & clamore premit inuitus. Interea perinde atq; blanditijs mōerentē cōsolatur circulator, temporū carpiq; arterias alio quopiā oblinīt medicamēto: deinde nummū in terrā proiectū ut tollat, hortatur. Ibi ille pronus, primū sese nequit attollere, mox unguinis ui amens factus, cōcidit: statimq; eius more qui metuit ne mergatur in aqua, natat, ac uociferatur simul se fluctib. obrui. Ergo à circulatore erigitur: deinde quasi se uindicaturus, primū maleficiū obliquo & toruo uultu exprobrare, mox hominē aggredi uidetur: postremò fugiētem circulatorem persequi, donec absterfo tādē illiti medicamēti ueneno, ad sese redeat. Mēti aut restitutus, quasi qui euaserit ē mari naufragus, capillū uestimenta q; ueluti uela torquere exprimereq; brachia tergere, & nares emungere conspicitur. Hæc non sunt fabulæ. Non enim multorum desunt testimonia, qui uiderunt, quiq; imposturam suspicantes, suis & amicorum famulis (quod Pragæ contigit) hæc fieri iusserunt.

Funambulorum præterea siue schœ nobaton gressus æquilibres uel equati ad libram, aut ponderibus utrinq; librati, naturæ miracula augere solent. Fuit talis superiorib. annis per omnē Italiā satis notus, Venetianello cognominatus, eo quod & Venetus natus, & paræ staturæ esset, nō solum in eonegocio tantæ dexteritatis & peritiæ, ut modò sacco insutus, liberis tamen manibus, quibus æquilibrium dirigebat, modò unicuiq; pedi pelue rotundissima supposita, modò pilis magnitudinis ouī durissimis ac rotundissimis plātæ pedum subligatis, funi à palatij Bononiēsis turri per mediū forum ad cacumē domus alligato liberrimē ingrederetur: sed eius etiā roboris ac firmitatis, ut posset ossa crassissima cruræ bouī in genu illisa cōfringere: tres clauos ferreos crassos, ut digitus auricularis, manib. sudario inuolutis cōtorquere simul uelut igne maceratos: trabem longū uiginti pedes & amplius, crassū uerò pedē unū, humeris impositū aliquādiu erectū sine manuum ope gestare, ex unaq; scapula in alterā trajicere. Vidit & retulit hæc mihi filius meus Theodorus iurecōsultus, omnium prædictorum oculatus cum alijs compluribus testis.

IN ANIMALIBVS QVAEDAM
artificialia quandoq; uideri demoniaca. Cap. XIX.

Quid? in ipsis animalibus brutis quæ nō miracula tum arte tum exercitatione sagacitas humana excitat ac edit reuera? In suburbio Memphis apud Ægyptios Bebelloch nomenato, cum eiusmodi multa quotidie uulgò repræsententur, tum plerunq; histrionū quispiam, ubi nō nihil præstauerit, ad asinum cōuersus alta uoce Sultanum magni operis edificium meditari ait, proinde opus ei fore omnibus Alcairi (sic enim nūc Memphis uocatur)

Miraculorum
brutis.

Ioan. D.
Afric.
script.

si mira-
tas.

catur) asinis ad calcem, lapides, & alia
id genus deferenda. Tum asinus repē-
tē in solum prolapsus, pedes in aërem
attollit, uentrē turgescit, atq; oculos
nō secus claudit, quā si exanimis ef-
set. Interim astantib. histrio asini casum
cōqueritur, obnixē rogās ut ad alium
emendū sibi subsidiū impertiant. Co-
acta uiritim qua potest pecunia: Ne e-
xistimetis, inquit, asinū mortuū. Hel-
luc enim paupertatis domini sui con-
scius, hoc de industria cōfingit, ut mu-
nusculis illi collatis, pabulū sibi eme-
re queat. Deinde ad asinum cōuersus,
ut euestigiō resurgat, monet. At ille dū
se nō dimouet loco, frequenti fustua-
rio cæditur. Quo nec excitato, fabulā
repetit histrio, & iterū ad plebem in-
quit: Scitote Sultanum edictū tulisse,
ut cras populus omnis spectandi triū-
phi causa ciuitatē exeat, ac omnes fœ-
minę uenustę & nobiles pulcherrimis
asinis inequent, ijsq; uicissim auenā
& pręstātem aquā Nili prębeant. Vix
hęc uerba absoluit histrio, quin asinus
in pedes erectus, profiliat fremens, ac
ut letabundus exiliens. Tum fabulam
prosequens histrio: Vici, inquit, nostri
Præfectus à me commodatō petijt ele-
gantem hunc meum asinum pro de-
formi & uetula sua uxore. Ad hęc uer-
ba asinus ueluti dolēs, auriculas com-
plicat, & altero pede claudicans luxa-
tum se fingit. Tum histrio: Tibi itaq;
arident iuueniculæ? Asinus caput incli-
nans, annuere uidetur. Age igitur, hic
plurimæ sunt iuueniculæ, indica quæ
tibi præ ceteris placeat. Asinus specta-
torū coronam cōspiciens, fœminā ho-
nestiorē seligit, ad eā procedit, & capi-
te cōtingit. Spectatores multo risu &
clamore: Heus, inquit, asini mulier.

Sunt & qui camelos ad certos mo-
dos saltare docent. Camelum iuuen-
culum per semihorā in loco instar hy-
poçausti preparato, cuius pauimētum

igne calefactum sit, constituunt: tum
pullante quodam foris tympano, ca-
melus non ad sonum, sed ob ignē sub-
iectum, quo pedib. offenditur, modō
crus unū, modō alterum, ueluti salta-
tores, erigit: cui exercitio per annū uel
mēses decē assuetus, in publicum de-
ductus, audito tympano, tēporis quo
calorē sub pedib. sentijt reminiscēs, cō-
festim saltat: ac supra idē pauimētum
cōsistere se existimās, pedibus alterna-
tim reductis saltare uidetur: atq; ex u-
su naturā formās, id ppetuō obseruat.

Mahometus ex disciplina pręcepto
ris sui Sergij monachi colūbam assue-
fecerat, ut in aure sua pasceretur, quā
Spiritu sanctū impostor simulabat, &
eā sibi secreta Dei cōsilia nūciare iacta-
bat, quoties ob pabulū ad aures aduo-
laret. Hoc impia plebs nō animaduer-
tebat, delusa scilicet à dæmone, cuius
intererat his fundamentis exēdicari
sectā infandā. Colūbā autē illā, quæ S.
Athanasij per urbē euntis aures præter
uolabat, statim heretici & Arriani schis-
matici sic accipiebāt, ac si magus esset
sanctissimus Athanasius, instinctu pfe-
ctō eiusdē artificis, quō suspectā eius
doctrinā redderet. Ceterū ut gentē su-
am uentri somnoq; deditā homo sub-
dolos Mahometus porro magis falle-
ret, taurū quendam nutriuit, qui pabu-
lum ex solius Mahometi manibus ca-
pere consueuit. Huic intra cornua li-
brum impijssimum à se conscriptum,
Alcorani titulo, colligauit, & astante
simplici plebe altiori uoce in abdito
quodā loco latentē euocauit. Cumq;
multa de legib. declamasset, erumpēs
subitō taurus, multis ab eo prostratis
uolumen per mediā plebem in ma-
nus Mahometi deponit, ueluti coelitus
missum munus. Quod nebulo reue-
renter accipiens, quēdam ex ijs popu-
lo mox explanauit. Hoc commento
se regem, Sergium prophetam fecit.

Colūba Nili
hometi

Taurus Ma-
hometicus.

Joan. Leo
Frican. li
lib. 9.
meli salta

Columba enim literis aureis schedā sic inscriptam attulit in collo suo: Quicunq; tauro iugum imponet, rex esto. Sergio iugum adferente, Mahometus id tauro facile imposuit: & ut rex à plebe diuino munere datus salutatur, ita Alcoranus sacrū uolumen esse creditur. Aded hęc omnia diuina putabantur.

DE DIABOLI MACHINATIO-
nibus & earum fine pauca patrum sententiae,
& quarundam index: ac quare demones homi-
nibus aduersarios constituerit

Deus. Cap. XX.

VT porro latius demonum inno-
tescant studia, citiusque finiam,
adhuc paucas huc spectantes, nec
ad nostrā institutionem in idoneas Pa-
trum sententias obiter annectere pla-
cuit. Amare, docet D. Clemens, immū-
dos spiritus inhærere corporibus ho-
minum, ut ipsorum ministerio cupidi-
tates suas expleant: & ad ea quæ ipsi
desiderant, inclinantes animæ motus,
suis eos parere libidinibus cogant, ut
efficiatur ex integro uasa daemonum.
Et lib. 4. Demones habere desiderium
immergendi se corporib. hominum,
hęc causa est: Spiritus sunt, habentes
propositum conuersum ad maliciam:
per cibos ergo & potus immoderatos
ac libidinem, perurgent homines ad
peccatū, eos tamen qui peccandi pro-
positum gerunt: qui dum uidetur na-
turæ necessaria uelle complere, non
tenentes modum per luxum, ingredi-
endi in semetipsos demonib. faciunt lo-
cum. donec autem naturæ mensura
seruatur, & modus legitimus custodi-
tur, Dei clementia ingrediendi in ho-
mines non eis tribuit facultatem. Vbi
uerò aut mens ad impietatem declina-
uerit, aut corpus immoderatis cibis &
potibus adimplebitur, tanquam uolū-
tate & proposito eorum qui se ita ne-
gligunt inuitati, quasi aduersum eos

qui à Deo positam legem soluerint, ac-
cipiunt potestatem. Et post: Dæmo-
nes quantum uiderint fidem in homi-
ne crescere, tantum ab eo refugiunt. Si
tamen in aliqua infidelitatis parte re-
federint, cum tempus inuenient, cogi-
tationes subiiciunt cordib. hominum:
& illi nescientes unde hęc ueniāt, sug-
gestionibus daemonum quasi animæ
suæ sensibus credunt. Suggestunt ergo
alijs, occasione corporeæ necessitatis
delicias sequi: aliorum iracūdiam ex-
cusant per abundantiam fellis, aliorū
insaniam nigri fellis uehementia colo-
rant, sed & stulticiam quorundam ob-
phlegmatis multitudinem extenuāt.
Quod et si ita esset, tamen hęc singu-
la molesta esse corpori non possent, ni-
si ex ciborum potuumque redundan-
tia: qui cum iusto amplius sumuntur,
abundantia eorum, quam decoquere
naturalis non sufficit calor, crudescit
in uenenum quoddam: idq; in uisceri-
bus uenisq; omnibus sentinæ in mo-
dum redundans, motus corporis insa-
nos reddit, & turpes. Cyprianus in
serm. 2. de Zelo & liuore: Circuit ille
nos singulos, & tanquam hostis clau-
sos obsidens muros explorat & ten-
tat, an sit aliqua pars membrorum mi-
nus stabilis & minus fida, cuius aditu
ad interiora penetretur. Offert oculis
formas illices, & faciles uoluptates, ut
uisu destruat castitatem. Aures per ca-
noram musicam tentat, ut sonus dul-
ciori auditu soluat & molliat Christia-
ni uigorem. Linguā ad cōuicium pro-
uocat, manus iniurijs lacescentibus ad
petulantiam cedis instigat. Ut fraudatorem
faciat, lucra opponit iniusta: ut
animam pecunia capiat, ingerit perni-
ciosa compendia: honores terrenos
promittit, ut cœlestes adimat: osten-
dit falsa, ut uera subripiat. Et quum la-
tenter non potest fallere, exerte & a-
perte minatur, terrorem turbidæ per-
secu-

Li. 1. Recog.
Cur hominū
corporibus se
immergere cu-
piant demo-
nes.

Quomodo in
corpora ingre-
diendi locus
detur demo-
nibus.

August. su-
per homil. 3.

secutionis intentans, ad debellandos Dei seruos inquietus semper, & semper infestus, in pace subdolus, in persecutione uiolētus. Idem epist. 8. l. 1. Vitae linguam diaboli uenenatam, qui ab initio mundi fallax semper & mendax, mentitur ut fallat, blāditur ut noceat: bona promittit, ut malū tribuat: uitam pollicetur, ut perimat. Lucent nunc quoq; uerba eius, & uenena manifesta sunt: pacem pollicetur, ne perueniri possit ad pacem: salutem promittit, ne, cui promittit, ueniat ad salutem: Ecclesiam spondet, quum id agat, ut qui illi credit, in totū ab Ecclesia pereat. In tract. de Idolorum uanitate, ubi de Romanorum dijs & de demone Socratis quoq; agitur, hęc leguntur: Spiritus insinceri & uagi, qui posteaquā terrenis uitijs immerſi sunt, & à uigore cœlesti terreno cōtagio recesserunt, non desinunt perditū perdere, & deprauati errorem prauitatis infundere. Docet Augustinus, illos spiritus qui decipere uolunt, talia procurare cuique, qualibus irretitum eum per suspensiones & consensiones eius uideant. Rectē itaque Lactantius: Illicita, inquit, desideria immittit dæmon, ut aliena contaminent, quibus habere propria sine delicto licet. Obijcit quippe oculis irritabiles formas, suggeritq; fomenta, & uitijs pabulum subministrat: tum intimis uisceribus stimulos omnes cōturbat ac commouet, & naturalem illum incitat atq; inflamat ardorem, donec irretitū hominem implicatumq; decipiat. Eadē sensit & prodidit Athenagoras philosophus Christianus: ὅταν ὁ δαίμων ἀνδρὶ προσκίνησιν ἁμαρτὰς, τὸν νῦν ἐβλάψῃ πρῶτον: Si quādo dæmon cuiuspiam comparet mala, mentem labefactat prius. Tatianus scriptum reliquit ad Gentes in Apologetico: δαίμονες εἰς πολλὰν ἁμαρτίαν ἐξουεῖλαντες, τὰς μεμνημένους παρ' ὑμῖν ψυχὰς

διὰ ἀγνοίᾳ καὶ φαντασιῶν ἐξεκπατήκασιν. Dæmones, ait, in multum scelus prolapsi, animas apud nos initiatorum per inscitias & apparentias deceperūt. Proinde uoluit Deus (authore Lactantio) qui homines ad hanc militiam genuit, expeditos in acie stare: & intentis acriter animis, ad inuisibilis hostis insidias uel apertos impetus uigilare: qui nos, sicut periti & exercitati duces solent, uarijs captat artibus, pro cuiusq; natura & moribus sequens. Alijs enim cupiditatem insatiabilem immittit, ut opibus suis tanquam compedibus illigatos à uia ueritatis excutiat. Alios inflamat iræ stimulis, ut ad nocendum potius intētos à Dei contemplatione detorqueat. Alios immoderatis libidinibus immergit, ut uoluptati & corpori seruiētes, ad uirtutem respicere nō possint. Alijs uerò inspirat inuidiam, ut suis ipsi tormentis occupati, nihil aliud cogitēt, nisi eorum quos oderint felicitatem. Alios inflamat ambitionibus. Ii sunt, qui ad gerēdos magistratus omnem uitæ suę operam curamq; conuertunt, ut fastos signēt, & annis nomen imponant. Quorundam cupiditas tendit altius, nō ut prouincias temporali gladio regant, sed ut infinita & perpetua potestate domī nos se dici uelint uniuersi generis humani. Quos autem pios uidet, inani bus implicat religionibus, ut impios faciat. Iis uerò qui sapientiam quærunt, Philosophiam in oculos impingit, ut specie lucis excæcet, ne quis comprehendat aut teneat ueritatem. Sic hominibus obstruxit aditus omnes, & obsepit omnes uias publicis latis erroribus: quos ut discutere possemus, ipsumq; authorem malorū uincere, illuminauit nos Deus, & armavit uera cœlestiq; uirtute. Et in proœmio de Opificio Dei: Ille colluctator & aduersarius noster, scis quā sit astutus,

Li. 6. de Verbo
cultu, cap. 4.

ib. 2. de doct.
Christ. ca. 24.

*In epist. ad
Damasum.
Cibus dia-
boli.*

*Lib. 1. de pro-
uidencia.*

*Lib. 2. cap. 15.
de Orig. err.*

Genij.

Dæmones.

stutus, & idem sepe uiolētus. Is hęc omnia quę illicere possunt, pro laqueis habet: & quidem tam subtilibus, ut oculos mentis effugiāt, ne possint hominis prouisione uitari. Eius cibus est ebrietas, inquit Hieronymus, luxuria, fornicatio, & uniuersa uitia. Hęc blāda sunt, & lasciua, & sensus uoluptate demulcēt, statimq; ut apparuerint, ad usum sui prouocant. Et apud Syne-

Eleganter iterum Lactātius: Hi spiritus, inquit, cōtaminati ac perditī per omnem terram uagantur, & solatium perditionis suę perdendis hominibus operantur. Itaq; omnia insidijs, fraudibus, terroribus complent. Adherent enim singulis hominibus, & omnes ostiatim domos occupant, ac sibi Geni-
orum nomen assumūt. Sic enim Latino sermone dæmonas interpretantur. Hos in suis penetralibus consecrant, hos quasi terrestres deos uenerantur, & quasi depulsores malorū, quæ ipsi faciunt & irrogant. Qui quoniam spiritus sunt tenues & incomprehensibiles, insinuāt se corporibus hominum, & occultē in uisceribus operti ualedudinē uitiant, morbos citant, somnijs animos terrent, mentes furoribus quatunt, ut homines his malis cogant ad eorum auxilia decurrere. Idem lib. 2. cap. 17. & lib. 3. cap. 29.

Diaboli opera sic explicat Alcimus in lib. de Peccato originali:

*Sed quod uiuaces portendit in abdita sensus,
Quodq; futura uidet, rerumq; arcana resignat,
Angelici seruens superest natura uigoris.*

*Horrendum dictū, signisq; notabile monstrum.
Nam quicquid toto dirum committitur orbe,
Iste docet, scelerumq; manus ac tela gubernat.*

Cæterum ne prolixiori sententiarum catalogo in explicandis dæmonum conatibus mirē uarijs monstrisq; delicatulo lectori nauseam con-

citem, nec defuisse uidear quibus confirmatio uentriculus multiplicia eiufmodi condimenta appetit & amplectitur, loca solummodo præcipua, ubi cum primis eorum essentia, affectus, potentia, studiorum peruersitas, fraudulentæ artes & inexplicabiles furia apud scriptores antiquos deteguntur, commonstrabo, ut eorum quæ sita lectione satiari queant, quibus fuerit libitum. Erunt autem alia quàm huius libri cap. 2. recensentur.

Epiphanius lib. 2. tomo 2. & libro 3. tomo 1.

Faustinus libro 1. de Fide contra Arianos.

Dionysius de Diuin. nomin. cap. 4.

Athanasius de Beatitudin. filij hominis.

20 Ambros. libro 10. Epistolarum, epist. 80. & 84.

Augustinus de Ciuit. Dei lib. 5. cap. 9: libro 8. capite 22: libro 9. cap. 18. 20: libro 10. capite 21. Quæstionum ueteris & noui Testamenti quæst. 11. 27. 98. In Ioann. tract. 49. In Apocalypf. homil. 10. Item libro 11. Genes. capite 16. De consens. Euangelist. libro 3. capite 3. De spiritu & anima capite 17. 26. 28. 30 libro 2. de symbolo ad Catechum. capite 1.

Chromatius in cap. 5. Matth.

Theophylactus in Matth. cap. 12. in Marc. capite 1. in Ioann. cap. 10. in Luc. capite 10. 13. 14. in epist. ad Coloss. capite 2. Idem ad Philpp. capite 2. ad Thesfal. cap. 3. item super Abacuc capite 1. 2. in Nahum capite 2.

40 Basilius epistol. 141. & in serm. in aliquot scripturæ locos, & in serm. de exhortatione ad baptismum.

Gregorius Nyssenus oratione secunda de pauperibus amandis.

Leo serm. 6. in natiuit. Dom.

Theodoretus in dial. tertio Impati- bili, & in 11. cap. ad Corinth. epist. 2.

Euche-

Eucherius lib. 4. in libros Regum.

Ifychius libro 5. in 16. 18. capita Leuitic.

Chrysostomus homil. 53. in 28. cap. Genes. Item de Lazaro: in secundum cap. ad Ephes.

Cyrillus in Leuit. lib. 3. & lib. 4. contra Iulianum.

Olympiodorus in Ecclesiasten capite 4. 7. 9.

Calsiodorus in cap. 3. Cantic.

Philastrius in Catal. hæreticorum.

Maximus in homil. hyemali.

Marcus heremita.

Salonius in Ecclesiasten.

Synesius lib. 1. de Prouidentia.

Gregorius in 1. cap. Iob. libro 2. capite 4: in 5. cap. Iob. libro 6. capite 16: in 10. cap. Iob. libro 9. capite 25: in 19. cap. Iob. libro 14. capite 18: in 30. cap. Iob. libro 20. capite 22: in 37. cap. Iob. lib. 27. capite 17. in 39. cap. Iob. libro 30. capite 13. item libro 31. capite 17: & in 40. cap. Iob. libro 32. capite 11. & libro 33. capite 8. Idem libro 2. in 3. caput 1. Reg. & libro 4. in caput 10. primi Reg. Item libro 5. in 11. caput 1. Reg. libro 5. in 13. caput 1. Reg. & libro 5. in 14. caput 1. Reg. item in Cantica Canticor. in Ezechiel. lib. 1. homil. 2. 3. 12. item in Euangelia homilia 11. 14. 23. 27. 39: in Psal. mos pœnitential. & libro 2. indict. 10. epistol. 22. lib. 4. indict. 13. epistol. 38. & libro 2. Moral. in Iob. capite 26. 40. 41.

Rabanus in admonit. ad populum, quâ Reghinario chorepiscopo misit, & lib. 3. in Ecclesiasticum, capite 1. & libro 5. capite 1. & libro 6. in eundem, capite 3. 9: libro 8. in eundem, capite 7. & lib. 9. capite 1: libro 4. de serm. propriet. capite 10.

Haymo super 7. cap. Osee: item super cap. 3. Cantici Cantic. idem super 17. Psal.

Idiota capite 2. contemplation. de morte.

Angelomus in 4. caput lib. 1. Reg.

Remigius in Psal. 30. de duobus diabolilaqueis, quibus insidiæ fiunt fidelibus, nimirum terrore & errore: & in Psal. 71.

Smaragd. in Euangel. Luc. cap. 8. in Ioann. cap. 14: in epistol. Pauli ad Ephes. cap. 4.

Radulphus lib. 6. in Leuit. & lib. 20. cap. 2. in eundem.

Berno libro de contemn. diuinat. dæm.

Anselmus in Euangel. enarrat. & in 11. cap. 2. ad Corinth.

Rupertus libro 1. in Ioann. capite 1: libro 6. in eundem, capite 6. item libro 9. & libro 11. capite 14. & libro 12. capite 16. in eundem: libro 2. in Matth. capite 2. libro 7. capite 8. & libro 13. capite 26. in eundem. item libro 5. in Apocalypf. capite 9: libro 7. capite 12. & libro 11. capite 20. in eandem. item libro 2. in Zachar. capite 5. & libro 1. in Abacuc, capite 1.

Hildegardis lib. 2. uisione 1. 6.

Bernard. serm. 17. & 32. super Cantic. serm. de diuersis affect. animæ.

Petrus Blesensis epistol. 49.

Lombardus lib. 2. dist. 3. 8.

Petrus Cluniacensis libro 1. de Miraculis, capite 14. 17. & libro 3. epistol. 24.

Bartholom. Anglicus lib. 2. de proprietatib. rer. cap. 20.

Miraculorum uerò, machinationū, *Assachinatio* & apparitionum diaboli quis finis unum diaboli quâ, & uelut ex professo alius, quàm finis. erroris furorisue manifestè impij, blasphemij, & in Deum contumeliosi, aut sceleris alicuius confirmatio præceptionis, aut approbatio uel porrectio?

Hunc autem, Lactantio teste, constituit homini Deus aduersariū, nequisissimum & fallacissimū spiritum, cum quo in hac terrestri uita sine ulla securitatis requie dimicaret. Nam ut uictoria *Lib. de opif. Dei, c. 19. 20. Quare demonem homini- bus aduersa- rium consti- tuerit Deo*

ria constare sine certamine nō potest: sic nec uirtus quidem ipsa sine hoste. Ita quoniam uirtutem dedit homini, statuit ei e contrario inimicum, ne uirtus torpens naturam suam perderet. Noluit enim Deus hominem ad immortalem illam beatitudinem delicato itinere peruenire.

In Marc. 16.
p. 5.

Sic & Theophylactus: Quia certamen est uita nostra, noluit Deus extra hanc uitam daemones esse, ut certantes nobiscum nos probatiores monstrarent. Nam si non essent aduersarij, neque coronae essent, uti subiicit in Luc. cap. 8. Similiter & Berno de diuinatione daemones contem. Neq; diabolus remouit à principatu mundi huius: quia adhuc opus est opera eius ad exercitia certaminum & uictoriarum beatorum. Si enim demonibus auferatur libertas arbitrij, nullus ultra oppugnet athletas Christi. Nullo enim oppugnante, nec certamen aliquod erit: & sublato certamine, nullum erit praemium, nulla uictoria.

NOMINA DIABOLI, IPSIVS

studium proidentia, quibus nuncupatur in Sacris literis.

Cap. XXI.

SVa uerò nomina aptè ipsius studium & fabricam proidentia, sortitur diabolus tum alibi, tum maximè in sacrosancta Scriptura: quae hic recensere lubet, ut praeter nomenclaturas supra recitatas copiosius, quibus Deum mentiebatur sathan, eiusq; sibi honorem assumebat, denominationibus nunc his, qualis est affectu & opere, cognoscatur plenius. ipsa siquidem nominum diuersitas, diuersa illius uitia commōstrat, cui nomina mille, mille nocendi artes. ne quis praeter ordinem, nouum hic daemonicorum nominum catalogum cōtexi arbitretur.

Behemoth.
Job. 40.

Elephas ubi in Iobo describitur, Behemoth uocatur, id est bruta, ut Grae-

cis frequenter *βῆμα*. Et quidem plurali numero, designatur eius uastitas. Sub allegoria uerò elephantis, sathanæ potentia docetur. Behemoth (respondens Dominus è turbine, ipsi Iobo inquit) fœnum comedat ritu bouis: hoc est, paleas igne comburēdas. Ecce uirtus eius existit in lūbis eius, & robur illius in umbilico uentris sui. Illecebris enim uenerae uoluptatis, quae circa lumbos & umbilicum praecipuè sentitur, frequenter impugnat. Ossa eius uelut fistulae aeris, & cartilago eius quasi laminae ferri. Ad duritiem diaboli ista referuntur, quoniam à malicia, quam semel amplexus est, nequit dimoueri, aere & ferro obduratior. Quem arbuta tegunt umbra sua. Hoc illud est quod in Psal. legitur de im-

*Demoni
mina, ipso
studia praed
tra.*

pio: Sedet in insidijs in occultis, ut interficiat pauperem, dū attrahit eum.

Psal. 90.

De Leuiathan idem ferè alijs uerbis praedicatur, quod de Behemoth: & uis naturae daemoniacae exprimitur, supra modum potens atq; uersuta: quae utiq; cuncta humana subuerteret, nisi diuini arbitrij habens coereretur. Vide integrum Iobi caput 40. & 41. Sonat autem Leuiathan, sibi traditus, uel appositio: qui uerbo Dei & reb. quibuscunq; addit. Esaiæ 27. Iob. 3.

Leuiathan.

Asmodæus, spiritus uel deus caecitatis, destructor, dissipator, aut delicti abundantia, uel peccatum abundans, siue ignem mensurans. Tob. 3.

Asmodæus.

Mammona, uoce Syriaca, cupiditas pecuniae aut diuitiae: Matth. 6. His ille imprudentium mentes implicat, ne Deo seruire queant, cum mammonae

Mammona.

coeperint famulari. Diabolus Graecis, calūniator. Matt. 4. Ioan. 8. Apocal. 12. & alibi saepius.

Diabolus.

Dæmon & Dæmonium, sciens, calidus, & multarum rerum peritus. Matt. 4. 7. 8. 9. 12. 15. 17. Marc. 16. Iac. 2. *ἀπὸ τοῦ δαίμονος*, scio, Plato quoque in Cratylo arbitra-

Dæmon.

bitra-

bitratur ex Hesiodi sententia, dæmones quasi δαίμονας dici, hoc est, prudentes & scientes. Sic autem eos dici ob terrorem, uult Euseb. Philo de mundo: ἀγγέλους uocat Moses appposito nomine, quos ἥρωας ἢ δαίμονας Græci appellant.

adamon.

Cacodemon, peruersè sciens. Quofcunque uetustas deorum cultu uenerata est, omnes κακοδαίμονας fuisse, author est Porphyrius. Dicitur & malus dæmon: & δæmon βλαβερώτατος, id est nocentissimus, in Symposio septem sapientum.

Satan.

Satan, Hebræis à שָׂטָן aduersarius, qui obsistit atq; obturbat. Iob. 1.2. Zachar. 3. itē Satanas. Matt. 4. 12. 16. Marc. 1.3. 4. 8. Luc. 10. 11. 13. 22. Ioan. 13. Apocal. 12. Basil. in concione, Quòd Deus non est autor malorum. Licet Moses Barcepha Syrus à שָׂטָן Sat, quod Syris & Chaldæis significat recedere, deducat in lib. de Paradiso parte 1. cap. 28.

Abaddon.

αβδών.

Abaddon Hebraicè, perditor, aut perdens: Græcè ἀπολλύνω, Apoc. 9.

Deus huius seculi, sensus incredulorum excæcans: 2. Corinthior. 4. Vti in Psalmo: Dij gentium dæmonia. sic & Ephes. 6. ὁ σατανὰς Paulus uocat impios hos spiritus. Deus dicitur: ut, Quorum deus uenter est: quemadmodū Augustinus annotat lib. 21. aduersus Faustinum, cap. 2. nō enim simpliciter deus est, sed illis deus existit, qui Christo illum anteponunt, ut ait Cyrillus. Ethæc, ne duos cum Manichæis deos faciamus.

Principatus, potestates, mundi domini, rectores tenebrarum huius seculi, spirituales astutiæ in cœlestibus, à Paulo inscribuntur hi spiritus: Eph. 6.

Legio, q̃a multi sunt: Mar. 5. Luc. 8.

Princeps cui potestas est aëris, qui est spiritus nunc agens in filiis contumacibus: Ephes. 2.

Princeps huius mundi: Ioann. 8. 12.

14. 16. Habens mortis imperium. Heb. 2. Qui seducit totū terrarum orbem: Apoc. 12.

Rex super uniuersos filios superbiæ. Iob. 41.

Celsitudo quæ tollitur aduersus cognitionem Dei. 2. Corinth. 10.

Aduersarius noster diabolus, qui ut leo rugiens obambulat, quem deuoret inquirens. 1. Pet. 5.

Homicida ab initio, qui in ueritate non permanfit: mendax, & pater mendacij. Ioan. 8.

Author peccati. 1. Ioan. 3.

Spiritus, Act. 16.

Spiritus Dei, propter ministerium dicitur tanquam Dei carnifex: spiritus Dei malus, 1. Reg. 16.

Spiritus nequam, malus, 1. Reg. 16. Act. 19. Pessimus, Iud. 9.

Spiritus mundi, 1. Corinth. 2.

Spiritus ad uindictam creati, qui in furore suo confirmauerunt tormenta sua, & in tempore cōsummationis effundent uirtutem: & furore eius qui fecit illos, confundent, Eccles. 39.

Spiritus qui non confitetur Christum in carne uenisse, spiritus Antichristi. 1. Ioan. 4.

Spiritus Ægypti, & uertiginis, qui fecit errare Ægyptū in omni opere suo, sicut errat ebrius & uomens. Esaiæ 19.

Spiritus fornicationis, Osee 4.

Spiritus Pythius, uel diuinationis. Leuit. 20. Act. 15.

Spiritus mendax. 3. Reg. 22.

Spiritus immundus. Zach. 13. Matt. 10. 12. Marc. 3. 9. Luc. 6. 9. 11. Act. 5. Apocalyp. 16.

Spiritus impostor. 1. Timoth. 4.

Spiritus dæmoniorum. Apoc. 16.

Spiritus mutus & surdus. Matth. 9. 12. Marc. 7.

Spiritus iræ uel furoris, Iob. 4. Psalmo 17.

Spiritus soporis. Esaiæ 29.

h 3

Spi

Spiritus timoris. 2. Timoth. 1.

Angelus, nūcius & minister. Iob. 4.
1. Corinth. 6. Roman. 8. 2. Pet. 2. epistol.
Iud.

Angelus Domini. Psal. 34. Ita uult
Hieronymus. 1. Paral. 21.

Angelus uel nuncius satanæ. 2. Co-
rinth. 12.

Angelus crudelis. Prouerb. 17.

Angelus abyssi. Apoc. 9. Habens irā
magnam. Apoc. 12.

Accusator sanctorum fratrum, Apo-
calyp. 12.

Loliorū seminator. Matth. 13. Marc.
4. Luc. 8.

Tentator, ὁ πειράζων, Matth. 4. 13. 25.
Luc. 4. 8. Ioann. 6. 8. 13. 1. Thessal. 3.

Vltor, Psal. 8.

Fortis, armatus, atriū tenens. Matth.
12. Marc. 3. Luc. 11.

Hostis, Psal. 8.

Malus. Ephes. 6. 1. Iohan. 2. Malus il-
le. Matth. 13.

Quoniam omnium scelerum prin-
ceps est & inuentor, per excellentiam
uocatur ὁ πονηρός.

Inimicus. Luc. 10.

Inuidus. Sapient. 2.

Meretrix Babylonica, bestia habēs
septem capita, &c. Apoc. 13. 14. 16. 17. 18. 30

Abominatio desolationis. Matt. 24.
Dan. 9.

Venator: illius astus, laqueus: ti-
moris nocturnus, sagitta uolans in die,
pestis in tenebris grassans, extermi-
nium meridianum. Psal. 90.

Volucres cœli. Matth. 13. quia semen
uerbi Dei, quod in duro solo & nullo
compunctionis uomere proficisso ce-
cidit, rapiunt protinus, & absumunt. 40

Aquila. Oseæ cap. 8. Si exaltatus fue-
ris ut aquila. Haymo.

Aspis & basiliscus illis dicitur, quos
primo congressu superat: aspis quip-
pe morfu, basiliscus aspectu statim pe-
rimit. Psal. 90.

Leo, quia aperto Marte nos inua-
dit ut dilaniet. Draco, quia occultè no-
bis insidietur, uiroso afflatu perdens.
Esaia 13. 34. Psal. 90. Apoc. 16. 20. Viro
autem iusto promittitur: Super aspi-
dem & basiliscum ambulabis, & con-
culcabis leonem & draconem.

Draco magnus, Apoc. 12. propter in-
fidiarum multitudinem.

Draco rufus, Iob 41. propter homi-
cidium.

Serpens, scorpio: Genes. 3. Luc. 10.
Mera enim uenena sunt quicquid dia-
bolus suadet. Vnde tamen suos libe-
rat Saluator, dicens: Ecce dedi uobis
potestatem calcandi super serpentes
& scorpiones. Luc. 10.

Serpens antiquus, Apoc. 12. propter
occultas insidias & seductionis diu-
turnitatem. 20

Serpens tortuosus, Esaia 27.

Ohlim, onocrotalus, ericius, ibis,
coruus, struthio, onocentaurus, saty-
rus, lamia, miluus, ululæ uel zijm He-
braicè. Esaia 13. 34. Perdix, malleus,
thaninim: Hieronymus in epistola ad
Damascum.

Locustæ similes equis in prælium
paratis, quia feroces dæmones: & su-
per capita earum tanquam coronæ si-
miles auro, quia superbi: facies earum
uelut facies hominum, & capilli sicut
capilli mulierum, quia utriq; sexui in-
sidiuntur: & dentes quasi leonū, quia
quos uicerint, perimunt: loricas sicut
loricas ferreas habent, quia in malicia
obduruerunt: alis perstrepūt, quia ue-
lociter omnia permeant: caudas scor-
pionum aculeatas gerunt, quia unus
eorum finis est nocendi hominibus.
Et habent super se regem, angelum A-
byssi, cui nomen Hebraicè Abaddon.
Apocal. 9.

Eodem modo & apud Ecclesiasti-
cos scriptores uaria diabolo imponū-
tur nomina.

Besti-

Bestiam intelligibilem appellat diabolus Isychius, quæ capit homines cautelam & custodiam suam negligentes: probatque testimonio Petri, Aduersarius uester, &c. lib. 2. in 7. cap. Leuit. Et libro 7. in cap. 26. Leuit. Dæmones sunt bestię ex simili malicia, primū sicut latentes, deinde ut uenenum importabile & mortiferū habentes.

Bestia terræ, Gregor. lib. 6. cap. 16. in cap. 5. Iob.

Serpens Assyrius ille draco, omnem humanā libertatem seruituti suæ subiecit: Andreas Hierosolymit.

Coluber antiquus, Rabanus lib. 5. in Ecclesiastic. cap. 1.

Pardus, Rabanus libro 6. in Ecclesiastic. cap. 9.

Vrsus, ob crudelitatem, Giselbertus in lib. Altercat. cap. 19.

Lupus spiritualis inimicus, Theophil. in Ioan. cap. 10.

Serpentem Luciferi, ueneni productorem, ferocem belluam, leonem humanis carnibus uiuentem, ac basiliscū appellari in scriptura, scribit Euseb. libro 3. de Demonst. Euang. cap. 5.

Coruus, Beda lib. 3. cap. 8.

Apostata angelus, Rabanus lib. 1. de Semonum propriet. cap. 5. lib. 6. in Ecclesiastic. cap. 3.

Fur, adulter, Beda lib. 2. in Iob. ca. 7.

Lapis caliginis, idem lib. 2. cap. 1.

Hypocrita & simulatus, idem lib. 3. cap. 3.

Vmbra mortis, idem lib. 1. cap. 12.

Mors, Conciliū Toletanū 12. cap. 11.

Desertrices potentiae, Gregor. Nazianzenus.

Sophista, maleficus, idem orat. 1. de Reconcil. monach.

Senex, stultus rex, Salonius in Ecclesiasten.

Peccatum, Theodoretus in cap. 7. ad Rom.

Iumentum ijs quos luxuria inflammat, auis ijs quos superbia euehit. Greg. lib. 14. Moral.

Plerisque tamen hisce nominibus fatanæ quoque membra nūcupari possent: uelut Ioannis sexto, Iudas diabolus à Christo nominatur. Sunt & eius figuræ imaginesque expressæ, Pharaon, Antiochus rex Babylonis, Assur & omnes impij.

Diaboli membra et expressa imaginem

NOMINA DÆMONVM EX actionis uarietate apud Ethnicos: distincta quoque ex officijs apud Latinos: dæmones familiares, uirunculi terrei & montani, Sibyllæ albæ, atque quorūdam gentilitiorum et poetico- rum demonum nomenclaturæ.

Cap. XXII.

Diuersæ adhæc pro actionis uarietate frequenter Ethnici dæmonio commutarunt nomina: ut quoddam uarijs formis aut spectris sub meridiem, quando inferis parētatur, calamitosus iubente Hecate obuersatur, *ἐμπεσάρ* nominant: quemadmodum Aristophanis interpres docet. nominis ratio est: quia uno incedat pede, ut Eustathio placet: uel (ut alijs) quia alterum pedem habeat æneum. Id genus terriculamenta dicuntur quoque à Græcis Hecatæa, quoddam ab Hecate immittantur.

De spiritibus quoque alijs Suidas in diuone ἐμπεσάρ.

Hecatæa.

Δείνιδον etiam uocant, quoddam terrorem incutiat representatione uel imitatione. Erant & dæmones quidam Dionysiaci, asperi & immites: sunt quos *λοβάρ* nuncuparunt, quasi didicas ludificatores. Qui uerò dæmon interuerrere & elidere res bonas ac salutare, calamitates autem & incommoda tum inferre, tum si impenderent, maturare, atque in capita nostra cogere, & uelut per præceptum agere, omninoque ad scelera & flagitia propellere, indeque in discrimina uitæ adducere, uel in subitum præcipitare exitium putabatur, *ἀλκίτης*.

Δείνιδον.

λοβάρ.

ριον, προστροπαϊον, παλαμναϊον, & δαίμονα
 λυγρὴν τὰς ἀρας appellarunt antiqui.

μαρτυροῦν.

Qui ad uitæ tædium & dispendium
 urgent dæmones, *μαρτύροι*, assessores
 illis uocantur. Diabolicam uirtutem,
 cuiusmodi fuerat in Simone mago,
 paredrum dici, annotauit Eusebius:
 & sic deinceps.

Ternistratores.

Ternistratores dicuntur etiam dæ-
 mones, quod triplici calle ad animarum
 properent interitum: uerbo nempe,
 cogitatione, & opere.

Penates.

Lares.

Larua.

Genij mali.

Manes.

Lemures.

Folleti.

Empedusa.

Ex officijs quoq; dæmones distin-
 xere Latini: ut hi qui regionum admi-
 nistrationi præsidere censentur, antè
 recitati Penates dicantur: qui pacatius
 ædes possident, Lares: aut si quando
 exterreant, domosque incursionibus
 infestent, Laruæ. Qui autem nobis sin-
 gulis designati sunt, genij mali: item
 manes, quos Græci Heroas indigita-
 runt: & iracundos occurrentibusque
 infestos fuisse, Menander signat. Hos
 Lemures Latini ueteres appellare so-
 lent, Italis Folleti dicuntur, & Em-
 pedusæ.

*Terrei ui-
 runculi.*

Sunt & ex Larum & Laruarum fa-
 milia, qui uulgo nostrati dicuntur ter-
 rei uirunculi, iam detectis non nihil ma-
 nifestis dæmonum imposturis infre-
 quentiores quàm olim. Horum du-
 plex genus. Sunt enim aliqui mites,
 meritò Lares familiares nuncupandi,
 qui in domibus cōcubia potissimum
 nocte uersantur, atq; ministrorum mu-
 nia peragere, auditui apparēt, descen-
 dere scilicet è gradibus, ostia aperire,
 struere ignem, haurire aquam, cibum
 & quæcunque alia cuique domui cō-
 sueta apparare, quum prorsus nihil fa-
 ciant. Horum plerique rerum quoq;
 futurarum ex occultis indicijs præscij,
 ea quæ paulo post comperimus perfici,
 antea administrare audiuntur: ut
 etiam breui adfore mercatores signis
 prænuncient, qui merces uenales sint

ablaturi. Id quod aliquoties in ædi-
 bus parentum Theodori & Agnetis
 (quorum Deus pro ineffabili sua mise-
 ricordia meminerit in resurrectione
 iustorum) obseruauit puer, admodum
 territus, unà cum fratribus Arnoldo
 & Matthia: ubi quum in tabulato in-
 gens lupuli asseruaretur copia, si quā-
 do uenturi essent emptores, præcedē-
 ti nocte per gradus deiici eo modo au-
 diebantur sacci, quo ueritatem subse-
 quens ostendebat dies. Omen id ut
 faustum, plausu semper excipiebatur.
 Quum enim de rebus suis statuunt mer-
 catores, aliquod mercium causa profe-
 cturi, de ijs antea loquuntur, ingrediq;
 se earum nomine iter fatetur. Quod in-
 telligens diabolus, sua his ad quos cō-
 tendunt mercatores antè ostendit ludi-
 bria, quàm illi adueniant. Tempus si-
 quidem suppeditat locorum distantia.
 Ita & prænouisse & prænunciare uide-
 tur dæmon, quæ iam fieri cœpta sunt.

Alij tetrici sunt, familiam quocun-
 que modo uel turbantes, uel exterren-
 tes. Hos dæmones etiam in subterra-
 nearum, ut Theologis placet, substan-
 tiarum numero habitos, in quibusdā
 uersari fodinis, tradit uir eruditissi-
 mus, ac metallicarum rerum inuesti-
 gator acerrimus, Georgius Agricola: In lib. de
 truculenti autem & aspectu terribiles, mant. sub
 ranis. plerunque metallicis infesti atque ini-
 mici sunt. Talis fuit Annebergius il-
 le, qui operarios duodecim amplius
 flatu interfecit in specu, qui Corona
 rosacea appellatur: eo nomine reli-
 ctus, quantumuis argento diues es-
 set. Flatum uerò emittebat ex rictu.
 equi enim specie habentis procerum
 collum, & truces oculos, dicitur ui-
 sus. Eiusmodi etiam fuit Snebergius, Snebergius
 nigro cucullo uestitus, qui in fodina demon.
 Georgiana operarium è solo subla-
 tum, in superiori loco maximæ illius
 concauitatis quondam feracis argen-
 ti collo-

ti collocavit, non sine corporis attritu. Quæstuosam admodum fodinam deferere apud Turcas cogebatur Iudeus à dæmone metallico, hominibus frequenter in forma capræ aurea cornua gerentis apparere. Psellus certè, cum sex genera dæmonum definiat numero, hoc cæteris peius esse dicit, quod ipsi amictui sit crassior materia. Quidam philosophi hos & similes dæmones, qui nocentes sunt, & natura improbi, nominant brutos, & rationis expertes. At sedatos illos Germanorum alij, ut etiam Græci, Cobalos uocant: quod hominum sunt imitatores. Nam quasi læticia gestientes ridet, & multa uidentur facere, interim nihil plane efficientes. Alij uirunculos montanos nominant, staturam significantes, qua plerunque apparent: nempe nani, tres do drantes longi. Videntur autem esse seneciones, & uestiti more metallicorum: id est, uitteto indusio, & corio circum lumbos dependente induti. Hi damnum non solent dare metallicis, sed in puteis & cuniculis oberant: & quum nihil agant, se tamen in omni laborum genere uidentur exercere, quasi modò fodiant uenas, modò id quod effossum est in uasa infundant, modò machinam uersent tractariam. Quanquam uerò interdum glareis operarios lace ssunt, rarissimè tamen eos ledunt. Nec ledunt unquam, nisi prius ipsi cachinno aut maledicto fuerint lace ssiti. Itaque non admodum sunt absimiles dæmonibus, tum his qui rarò hominibus apparent, quum quotidie partem laboris domi perficiant, & curent iumeta: quibus quod nostri causa benignè faciant, generique hominum sint, aut saltem uidentur esse amici, nomen imposuerunt Germani (Gutelos siquidem appellant:) tum Trullis uocatis, quos sexu tam mulieris quàm uiri ementi-

Cobali.

Virunculi
montani.

Guteli.

to, cum apud alias nationes, tum maxime apud Suionas in famulatu fuisse ferunt. Sed dæmones montani potissimum laborant in his specubus, è quibus metalla iam effodiuntur, uel ea effodi posse spes est. Quocirca à laboribus nō deterrentur metallici: sed omen inde capientes, alacriori sunt animo, & uehementius laborant, eosque exoptant.

Dæmones
montani.

10 Narrat Trithemius de quodam dæmone, qui familiaritate singulari hominum usus egerit in diœcesi Hildesiana, potissimum in episcopi aula, ubi culinæ ministeria obibat. Ipsius uerba referam, fides rei sit penes lectorem. His temporibus spiritus qui 20 dam malignus in diœcesi Hildesheimensi multo tempore multis uisibiliter apparuit in habitu rustico, pileo caput opertus, unde & uulgò Pileatum eum appellabant rurales, hoc est, 30 ein Hedeckin, lingua Saxonica. Iste spiritus Hurgin multa mirabilia fecit, & delectabatur esse cum hominibus, loquens, interrogans & respondens familiariter omnibus, aliquando uisibiliter, aliquando inuisibiliter appa- 40 rens. Neminem læsit, non prius læsus: sed iniuriarum seu irrisionū memor, uicem irrogantibus sibi contumeliam impendit. Cum Burcardus comes de Luca per comitem Hermannum de Vuinsenburg fuisse interfectus, & comitatus ipse Vuinsenburgensis in directionem uideretur expositus, præfatus spiritus dormientem in lecto suo Bernhardum episcopum Hildesheimensem accedens, eum excitauit, dicens: Confurge ò calue, exercitū con- uoca, quia comitatus de Vuinsenburg propter homicidium uacuus & desolatus, tuo facile parebit imperio. Qui surgens, milites suos commonuit, comitatum inuasit & obtinuit, quem Ecclesiæ Hildesheimensi de Imperato- 50 ris con-

Spiritus fa-
miliaris.Hedeckin.
Hurgin.

ris consensu in perpetuum coniunxit. Eundem quoque pontificem non rogatus idem spiritus saepe de multis periculis auisare consuevit. In curia eiusdem praesulis frequens apparens, coquis ministrare plerumque satis diligenter consuevit, crebrosque in culina cum ipsis miscere sermones. Vnde cum iam ex consuetudine familiariter factus, a nemine timeretur, puerulus quidam in coquina seruiens eum despiciere, subfannare, & contumelijs afficere coepit, & quoties potuisset, immunditias coquinæ in eum effudit. Qui cum saepe magistrum coquinæ rogasset, ut puerum ab iniurijs suis compesceret, minitatus se tandem iniurias ulturum, irridetur ab eo dicente: Tu spiritus es, & puerum times? Cui daemonium respondit: Quia puerum tuum ad petitionem meam emendare contemnis, ego quantum illum timeam, post dies paucos tibi ostendam. His dictis, spiritus abscessit iratus. Non multo post, cum die quodam post uesperam puer solus in coquina fatigatus dormiret, uenit spiritus, & suffocatum in frustra conscidit, ollæque impositum ad ignem coquere coepit. Quod magister coquinæ cum percepisset, spiritui maledicere coepit: qui exacerbat, assaturam postero die pro episcopo & curialibus ad ignem in ueribus positam, compressis de superbus onibus horrendis, ueneno & sanguine eorundem aspersit: rursusque contumelijs affectus, per pontem in foueam de alto illum praecipitauit. Supra muros ciuitatis & castelli uigilias nocturno tempore diligentissime peragens, omnes custodes uigilare coegit. Vir quidam longe profecturus, cum uxorem haberet impudicam, quasi per iocum dixit ad spiritum Hutgin: Bone socie, tibi commendo uxorem meam donec reuertar, uide custodias eam. Cumque uiro absen-

te cum adulterio mulier portionem suam poneret, & amatores multos successiue tentaret, ita se spiritus iste inuisibiliter medium semper interposuit, proiectisque in terram de lectulo uiris, nullum peruenire uel ad tactum ipsius feminae, taceo de commixtione illicita, permisit. Sic mulier singulis noctibus & fere singulis toto tempore horis novos semper introduxit amatores: quos tamen spiritus, mox ut eam contingere tentassent, procul in terram proiecit. Tandem reuertenti marito, & adhuc longe à domo esistenti, spiritus commissarius lætus occurrit, dicens: Gratus est mihi ualde tuus aduentus, quo liberer à tam inquieto labore, quem mihi imposuisti. Cui maritus: Quis ergo tu es? Ego sum, inquit, Hutgin, cui pridem abiturus, uxorem commisisti tuendam. Ecce custodiui eam tibi, licet cum maximo & continuo labore, ab adulterio saluam. Sed oro te, ne illam mihi deinceps custodiendam tradere uelis. Malo enim totius Saxoniæ porcos, quam unam ipsam uxorem custodire tuam, tantis me dolis circumuenire, tantis uijs totisque modis abuti suo corpore tentauit. Innumera quoque alia tam seria quam ridicula spiritus iste miracula fecit, quæ omnia nec facile scribi possunt, nec si scriberentur, multorum credulitatem inuenirent. Idiotam quendam & simplicem hominem clericum ad synodum citatum, per annulum factum ex folijs lauri, alijs quibusdam additis, aliquanto tempore doctissimum reddidisse ferunt. Tandem à praefato episcopo Bernhardo per censuras Ecclesiasticas eliminatus, de provincia recedere compulsus est.

Familiares quoque referuntur demones, priuatorum hominum se nutum obseruare simulantes. Tali consiliario fretus legitur Socrates, quæ Deum appellauit

*Si credes
fas est.*

*Demoni
militares.*

lauit Apuleius: de quo peculiarem huius uidelibrū, & Sermone 26. & 27. Maximi Tyrii philosophi Platonici: unde hoc cōsequutus est, ut nihil suo iuuante deo uitæ finem ueneno coactus sit facere: quemadmodū Q. Sertorius, qui ceruam Dianæ, ut prædicabat, numine afflatam, cōsultricem habuit, nullo suæ deæ monitu edoctus, domestica fraude periit. Eadem ratio ne Numam quoque Romanorum regem, nympham Ægeriam coluisse, cōsuluisseque, memoriæ proditum est.

Clem. lib. 1. Recogn. Pueri quoque incorrupti & uiolenter necati animam, adiuramentis ineffabilibus à se euocatam assistere sibi, & per eam omne quod iuberet fieri, iactabat Simon Samaræus. Erat autem familiaris illi diabolus: quem pueri animam esse prædicabat, ut diuinitatē suam mentiretur cautius.

Benedicti tertij pontificis Romani tempore, in urbe Mogūtinensi demonium quoddam, sub cuiusdam sacrifici pallio, dum aquam lustralem spargeret, quasi familiare esset, latitans, illum accusabat, quod ea nocte cū procuratoris filia concubisset: ut Sigebertus atq; Vincentius tradunt.

Huic numero accensendi dæmones, qui hominibus plerisque; peculiari-
bus tanquā familiares, morituri alicuius notas uel gemitu uel strepitu uel pulsatione in claudenda clauis theca futuri cadueris, siue etiam in com-
monstrando pullato funeris adhuc ignoti, subsequuntur tamen comitatu, sub ipsa meridie uel aliās ostentant.

Ludibria in super quædā diaboli ad nostræ ætatis crepundia, ante doctrinā Euangelij, è superstitionū tenebris minus euolutam repurgatāq; in Germaniæ nostræ locis plurimis obseruabantur, familiaria adeo, ut publicæ le-
murum (albas mulieres, & Sibyllas albas uernaculo sermone appellaba-

mus) choreæ hoc uel illo loco celebra-
tæ narrarentur. Eratq; hoc laruarū genus apprimè infestū puerperis, & infantibus lactentibus, cunis adhuc in-
hærentibus. Quod etsi olim erat frequentissimum, cū satanæ præstigijs nimium tribueretur, Christoq; eius sup-
plantatori ac nostro patrono unico ignauius adhererent animi, diabolo lu-
dente, ridete, uarijsq; artibus, quibus ad se imperitā multitudinē illexerat, impiū cultum stabiliente: tamen post puriorē feruētiorēq; Euāgelij prædicationem mentib. hominū insonantē, id usque adeo euanuisse, est quod Deo gratias agamus summas, ut ne leuia quidē eius uestigia uideantur reliqua. Hoc dæmoniorum genus intellexisse apparet Hieronymum, ad Paulam super obitu Blesillæ in epistola sic scribentem: Quid causæ est, ut sæpe bimuli & trimuli, ac ubera materna lactantes, à dæmonio corrumpantur?

Deumum nuncupatum cacodemonem ueneratur rex emporij Indiæ celeberrimi Calechut, confusus illi factā à Deo potestatem iudicandi orbis terrarum, & tribuendi unicuique pro benefactis uidelicet & malefactis mercedem meritam. Eius imaginem ut monstrum horrendum ingens, sedentem capite redimito diademate, Romanorum pontificum modo, scribit Ludouicus Romanus patricius regem habere in facello suo. Hoc autem illi accedit, quod diadema ipsius ternis insignitur cornibus. Deum uerè maximū Tamerani appellant incolæ.

Agnan uocatū dæmonem nunc hac, nunc alia forma uidere Americanos, ab eoq; multū infestari, tradit frater Andreas Theuet Angoulesme, in obseruationibus suis in America cap. 35. & 36.

Grigri dictū dæmonium apud eodem in Canada & Guinea, maximè uerò in eorum syluis conspicitur.

Habent etiam suos dæmoniorū sacerdotes aut uates, Pages uel Charoibes uocatos: horum aliquis postquā dies nouem ab uxoribus abstinuit, in nouo quodam tuguriolo, importatis ad uiētum, ut regio fert, necessarijs, mundo lecto à uirgine annorum duodecim strato, totus decumbit solus, semoto populo, inuocans dæmonem

Houioulsira. quem Houioulsira nūcupant, per horæ & amplius spacium, adhibitis suis ceremonijs. Facta deinde inuocatione, dæmon tandem accedit, inspirans quæ scire desiderabat uates. Exauditur etiam aliquoties aduenientis strepitus & rugitus ab astāte populo, qui tum acclamat: Precamur ut uera proferas, & denuncies prophetæ nostro intus operienti. Paulo pōst rebus intus peractis prodit uates, ac à dæmone intellecta, longè explicat.

Idē lib. 4. cap. 11.

Nomina adhæc ridicula admodū, frequenter sibi dant dæmones rogati. Sic cum in obsessis nomen alter alterius haud ita pridem Hammonē coram pastore inquireret, unus plumarum fascem, uel plumifascem se nūcupari, alter planipedis sibi nomen esse, tertius roseam arborem se appellari respondit: ita qui scelestus & uaffer eas in Kentorpio cœnobio tragedias tum mouebat, Elsæ familiaris, Hornuar se uocari dixit.

Plumifascis. Planipes. Rosearbor.

Hornuar.

Dæmones poetici.

Dæmones fictitij & poetici, ut Matura, Oceanus, Gallacia, Phorcis, Saturnus, Opis, Iupiter, Iuno, memorantur à Platone in Timæo, à Marco in libro De uniuersitate.

Commenticiorum horum & futillium nominum, quorum nullus est finis, enarrationi diutius immorari tædet. Orandus sedulò & ardēter Deus per filium, ut nostros animos, natiuū suum templum, ab illius maligni conspurcatione & sordibus expiare, clementerq; conseruare dignetur.

2. Cor. 3. 5.

DISTINCTIO DAE MONVM SECUNDUM THEOLOGOS & PHILOSOPHOS: ITEM BONORUM & MALORUM DAE MONUM DIFFERENTIA. Caput

XXIII.

Sunt etiam ex Theologorum schola, qui malos dæmones in nouem distribuunt gradus, ueluti ipsis nouem angelorum ordinibus aduersantes: quorum primi, *ψυδρόθεοι*, hoc est, *ψυδρόθεοι*

falsi dii dicuntur, qui assumpto diuinæ maiestatis nomine, pro dijs coli uolunt, sacrificijsq; & adoratione honorari: sicut satan ille Matth. 4. Marc. 1. Luc. 4. Hos suprà latius recensui. Secundo habentur loco spiritus mendaciorum: cuiusmodi fuit ille, qui egres-
3. Reg. 22. sus est spiritus mendax in ore prophetarum Achab. Hoc dæmoniorum genus sese oraculis immiscet, & Pythiorum uatum diuinationibus ac prædictionib. homines ludificat. Tertio ordine cēsantur iniquitatis uasa, qui spiritus sunt inuētores malorum, omniumq; artium prauarum: qualis apud Platonem Theutus ille dæmon, qui ludos & aleam docuit. Vasa furoris, Esaiæ 13. uasa iræ, Ieremiæ 50. uasa mortis, David Psal. 7. Quarto loco, uoltores scelerum. Quinto præstigiatores, qui miracula imitantur, & Magis infamibus maleficisq; inseruiunt, atque ita populū seducunt. Sextæ classis assignantur aëreæ potestates, se tonitruis, fulminibus & fulgurib. miscētes, corrumpentes aërem, pestilentias & alia inducentes mala. Septimam mansionem tenēt furiae, seminatrices malorum, discordiarum, bellorum, & uastationum. Octauam, criminatores & exploratores. Postremam, tentatores & insidiatores, qui singulis adesse hominibus creduntur, mali Genij idcirco nūcupati.

3. Reg. 22.

Eccl. 7. 9.

Apos. 3.

Apos. 7.

Apos. 9.

2. Cor. 3. 5.

Dæmonis uia apud d.

Nolo hic dæmones in igneos, aëreos, aqueos, terreos, subterraneos & lucis

Lucifugos, in Iouiales, Saturnios, in orientales, occidentales, meridionales, septentrionales, in diurnos, nocturnos, meridianos, in syluestres, montanos, campestres, domesticos, cum Psello & reliquis Magis secernere: nec eorum itidem numerum & officia secundum duodecim signa zodiaci, iuxta decurios coeli, quinarios, triplicitates, elementa, planetas, & reliquam Mago-
 10 rum, bonos interim daemones praetextentium, commenticiam scenam recensere: aut Marci cuiusdam imbibitas ex demonum institutione opiniones, à Psello recitatas & creditas, enarrare inquam nolo, hic doctrinae sacrosanctae & religionis nostrae (ut in exordio passus sum) limitibus contentus.

Philosophi, qui daemones esse crediderunt, trifariam eos diuiserunt. Alij
 20 immortales, & omnes malos esse putant, ac imbecilles, ut Psellus: qui cum esset Christianus, Christianorum sententiae subscripsit. Alij mortales, aliosque bonos, alios malos, potentes, sed qui metu mortis sibi prospicerent. Tertia Platoniorum est discretio, qui eos immortales, potentesque ac nobis familiares, partimque bonos, partim malos esse affirmant. Omnium adhuc philosophorum is est consensus, naturales esse daemones, quos Plato ueneficijs, incantationibus, magicæ, γοιτρίαι, sacerdotumque artibus & oraculis praeficit.

Porro clarè, & Proclo apertius, bonos à malis daemonibus distinguit Iamblichus de mysterijs: Dij (inquiens) angeli, daemones boni non apparent phantastico modo, sed proprio prorsus, & uero: at spiritus mali, phantastico, fallaciisque, simulant deorum praesentiam, daemonumque bonorum: idcirco cultorem suum iubent esse iustum, ut ipsi uideantur boni, sicut & dij. Quonia uero natura sunt mali, rogati mala

inferre, libenter inferunt, atque nobis ad iniusta conducunt. Hi sunt omnino, qui & in oraculis mentiuntur & fallunt, & turpia consulunt atque peragunt. Dij autem bonique daemones neque fallunt unquam, neque conferunt ad iniqua. Est insuper malorum natura daemonum sibi inconstans, instabilis, secumque dissidens, alias alia suadens. Superiorum uero natura sibi constat assidue, eundemque seruat semper in actione tenorem. Daemones malos arbitratus est bonos Plato interdum, & Porphyrius, & multi alij Platoniorum. nam Plato suam eam philosophiam ab Aegyptijs, caeterisque barbaris, Plutarcho iudice, hauserat.

Amussis autem qua interstinguuntur spiritus, ita proponitur à Petro apud Clementem lib. 3. Recog. Ille qui à malo est, signa quae facit, nulli profunt: illa uero quae facit bonus, hominibus profunt. Nam dic queso, quae utilitas est, ostendere statuas ambulantes, latrare aereos aut lapideos canes, salire montes, uolare per aërem, & alia his similia, quae dicitis fecisse Simonem? Sed quae à bono sunt, ad hominum salutem deferuntur: ut sunt illa quae fecit Dominus noster, qui fecit caecos uidere, fecit surdos audire, debiles claudos erexit, languores & daemones fugauit, mortuos fecit resurgere, & alia his similia, quae etiam per me fieri uidetis. Ista ergo signa quae ad salutem hominum profunt, & aliquid boni hominibus conferunt, malignus facere nequit.

A diuo Antonio, quemadmodum perhibere D. Athanasium scribitur, hac ratione discernuntur: Sancti spiritus plausibili & sedato uultu apparent. Non enim contendunt, neque clamant, nec uox eorum auditur, quum occulto instinctu gaudium & fiduciam peccatoribus infundant: Dominus siquidem

dem fons & origo læticiæ cum ijs est. Quare tum animus noster minimè turbidus, sed lenis placidusq; lucis angelorum radijs illustratur: tum idem cœlestiū munerū studio flagrans, cupit ab hoc corporis hospitio & mortali domicilio exonerari, festinatque cum ijs quos uidet, ad eternū illud tabernaculum. Licet adhuc quis pro humanæ fragilitatis sorte, primi intuitus fulgore nō nihil terreatur: tamē tanta eorū est gratia, ut omnē repentē tollant metū. Ita Gabriel quum Zacharię in templo loqueretur, & angeli quādo diuinum uirginis partū pastoribus nunciarent, ut & ij qui circa Dominicū corpus excubias agerēt, securis uidentū se mentibus ostendētes, ne metuerent, imperabant. Malorū uerō spirituum uultus truces, sonitus horrendi, cogitatus fordidus, plausus gestusq; dissolutorū iuuenum uel latronum, unde confestim animæ timor, & sensibus torpor incutitur: accedit & odium Christianorū, monachorū mœror, tædium suorū, recordatio & metus mortis, cupido nequitie, lassitudo uirtutis, cordis hebetatio. Si igitur post timorē horrore cōcepto successerit gaudiū, & ad Deū fiducia, atq; ineffabilis charitas, auxiliū præstō esse memineritis, quod animæ securitas, præsentis diuinæ maiestatis indicium sit. Sic namq; & patriarcha Abraham Deū uidēs, gauisus est: & Ioannes præsentiam Mariæ sentiēs, quæ in sacri uētris hospitio uniuersitatis gestaret parentē, exultauit præ gaudio in utero matris. Sin uerō iniectus timor durauerit, hostis est qui apparet, q nō modò reficere nequit, quemadmodū

Joan. 8. Gabriel pauentē uirginē securā esse iubet: sed & pauorē duplicat, & usq; ad profundā impietatis foueā, ut nimirū ipsi genua flectant, mortales impellit. Proinde misera gētilitas edicti diuini ignara, falso dēmonēs deos opinata est.

Subiungam & hanc distinctionem, quod angeli nos ament ac tueantur, diabolus uerō & nos & Deum odit: *Luc. 11.* gaudent illi de nostro bono, de quo contristantur dēmones: cauent illi ne offendamur, hi offendunt, ut in Apocalyp. in Tobia filio, & Iobo apparet: nuncij item angeli inter Deum & homines, precesq; offerunt, diabolus autem hominum accusator. *Tob. 12.*

Cæterum qui angelorum atq; dæmonum distincta nomina, officia, loca & tempora penitus curiosiusq; intelligere uolet, ea in Rabi Simonis Templorum uolumine requirat, ac in eiusdem libro Luminum, & in tractatu de Magnitudine staturæ, in tractatu item Templorum Rabi Ismaelis, tum etiam in omnibus ferē commentarijs libri Formationis, &c.

QVOD DIABOLVS NON omnia, & nihil sine Dei cōsensu potest: & quare Deus illi multa permittit, constitutis limitibus. Cap. XXIIII.

Quoniam Deū omnipotentem & misericordē, suo consilio, & nostro merito, ut dæmon sua ludibria & tyrannidē in cuiuscūq; ordinis homines exerceat, quādoq; permittere, ex præcedentib. sit palam: nō tamē indulget ei, conniuetq; ad omnia: nec infinitam, nullis uē astrictā limitibus licetiam cōcedit: alioqui uno momēto à diabolo eneāti interiremus omnes: sed metas cōstituit, quousq; illius actiones tolerare uelit (interea tamē nos clemētissimē alarum suarum umbraculo complexos custodit, fouet & patrocinatur) quib. tam angustē satanā coërcuit, ut citra eius assensum, ne in bestias quidē aliquid possit, multo minus in homines. Exemplū habes Matthēi 8. ubi porcos ingredi nequiuit, nisi singulari christi permissione. Nec unquā illi Deus in homines uel tantillū cōcedit, nisi ut uel probētur, si boni sunt:

Agendi limitibus diaboli constituitur

Citra Dei assensum, ne in illū quidem possit satan

Quare diabolus aliquid in homines permittere.

*August. in
1. Joan.
1. 7. item
n. 241. de
apoc. 2.
Trinit. lib.
1. p. 8.
2. Recog.
Eodoret.
1. 12. in
ut. & lib.
de Dñs &
gel.*
sunt: uel castigetur puniaturq; si pec-
catores, præfixis terminis, ultra quos
ferri non finitur. Vt infideles (ait Cle-
mens) à fidelibus, & pij discernatur ab
impijs, permissum est maligno uti his
artibus, quibus singulorū erga uerum
parentem probetur affectus. Sic Deut.
cap. 13. permissæ tétationis explicatur
causa: Si surrexerit in medio tui pro-
pheta, aut qui somniū se uidisse dicat,
& prædixerit signū aut portentū, & e-
uenerit quod loquutus est, & dixerit
tibi, Eamus, sequamurq; deos alienos
quos ignoras, & seruiemus eis: nō au-
dias uerba Prophetę illius, aut somnia
toris: quia tentat uos Dominus Deus,
ut palam fiat an diligatis eū, an non.
2. Moral. Pulchra Gregorij est sententia: Satane
uoluntas semper iniqua est, sed nunq̃
potestas iniusta: quia à semetipso uo-
lūtatem habet, sed à Domino potesta-
tē. Quod enim ipse facere, iniquē ap-
petit, hoc Deus fieri non nisi iustē per-
mittit. Formidari ergo nō debet satan,
qui nihil nisi permissus ualet. Simili-
ter ferē idem in 19. ca. Iob. li. 14. cap. 18.
& li. 2. Moral. in Iob, cap. 16. & in 23. ca.
Iob, li. 16. ca. 18. & in 40. cap. Iob, lib. 32.
cap. 11. & dialog. lib. 3. Item Cassianus
asserit, potestatem nocēdi nō esse po-
sitam in arbitrio dæmonum, Collat. 7.
cap. 21. Terminū uerō hunc statutū ef-
se, author Clemens existit, ut nisi quis
prius fecerit dēmonū uoluntatem, dē-
mones in eo nō habeāt potestatem.

Exod. 7. 8. Permittit Deus, ut præstigijs miracu-
la quędam Mosis, adminiculo diaboli
imitentur magi Ægyptij, uirgasque in
dracones uideantur uertere, flumina
sanguine tingere, ranas ex flumini-
bus euocare: at cyniphe ex terræ pul-
uere productos, uel muscas domus Æ-
gyptiorum solas infestantes, uel fœda
hominum & pecorum ulcera, aut reli-
Exod. 8. 9.
10. 11. qua Mosis opera imitatione mētiri, mi-
nimē cōceditur, ut à solo Deo ea profi-

cisci cogerentur fateri. Annuebatur
satanae, ut regem Babyloniorū Nebu-
cadnezarin furorem actum, & ab ho- *Daniel. 4.*
minū usu in solitudinem propulsum,
forma miserē defœdata, durissimē af-
fligeret & exagitaret totū septenniū:
ne autem animæ uim faceret, prohibe-
batur. Interea nec penitus illum reij-
cit Deus, nec pœnis obrutum deserit:
10 sed exacto septennio liberatum à fu-
rijs, regno restituit. Itidem illi Deus af-
sensit, ut in fortunas & corpus Iobi se- *Iob. 20.*
uiret: ne tamen animā illius læderet,
mādato cauit. Cōcedit ut septē uiros
Saræ uirginis uita priuaret dēmon, pro-
pter effrenē in illā affectū, cuius illi e-
rāt indigni matrimonio: at in castū iu- *Tobia 3.*
uenē Tobia, nihil illi licuit. Quū Iosue *Zach. 4.*
princeps sacerdotum (per quē *I. 3. v. 3.*
significatur) coram Dei angelo confi-
steret, permissū est satanae ad dextrā
stare, ut ei aduersaretur. Christum ad *Matt. 4.*
hec tētare pmittitur, sed usq; ad aras. *Luc. 22.*
Petrū expetiuit satanas, ut cribraret si-
cut triticum: nec illi cōcessum est. Nec
ullo modo admittēdū sentio, uel leuif-
simū quiddā illū posse, cui ex sacrofan-
ctis literis uel probæ monetæ libris e-
xemplū uel *ἀναλογία* nō attestetur: quū
30 huc maximē ueteris & noui Testamē-
ti monumēta, prophetarū cōcio, Chri-
sti adnētus spectēt, ut diabolus, eius ar-
tes, conatus & potētia innotescāt, nec
uus illius infringatur, opera dissoluan-
tur, regnūq; pelsū eat. Quapropter si
quid præter omnē fidē ad diaboli po-
tentiā relatū audiatur, nō cōfessim cō-
fugiendū est ad illud imperitorū axio-
ma, diabolu uidelicet Deo permittēte
hec & illa indiscriminatim posse. Cōsi- *Quid in dia-*
40 derandū siquidē, quis ea in re maiesta- *boli permissa*
tis diuinæ à rerū primordijs fuerit or- *potentia con-*
do & modus, num hunc cōtraueniat *siderandum.*
quod accidisse narratur, quū nihil pro-
miscuē aut citra ordinem cōdiderit u-
niuersū ordinis causa, imò ipse ordo.

Natura
quid.

Vnicuique enim rei suam essentiam, formam, proprietatem, vires & munus indidit, ut quodcunq; conditum uel agere uel nō agere debeat queatq; ex initio naturæ (quæ nihil aliud est, quàm ordinaria Dei potestas, cunctis rebus pro sua cuique conditione indita) motu, & extra hanc inditam à principio potētiam, nihil id ipsum possit: neque aliud huic quàm quod ea ratione potest, à Deo conceditur: alioqui sibi ipsi Deus aduersaretur, quod ab eo est per quàm alienum. Huiusmodi ordinis constantiam iactis primū uniuersitatis fundamentis animaduertimus in spiritibus, quomodo nimirū angeli puriores in locis & ministerijs cœlestibus uersarentur, Deum glorificantes, & quæ illis maximè usui sunt, qui ipsis puritatis synceritatisq; *ἀναλογίαι* proximiores sunt uel esse possunt, tum & alijs annunciantes administrantesq;, quemadmodū huius libri cap. 1. plenius explicui: ita & dæmones illis puritate ob arbitrij captiuitatem & suæ synceritatis primò inditæ deprauationem inferiores, spiritusq; crassiores inferiora sortiti loca, puta aërem & eo demissiore regionem, in ijs uagantur, Dei nutum obseruantes, cuius sunt ministri uel in probandis uel castigandis uel puniendis ex Dei uoluntate hominibus, nec aliter. Hac ratione quicquid agit, ut Dei minister operatur. Cæterum quando eosdem falsis persuasionibus ad cuiuscunq; mali perpetrationē excitare conatur, non ut Dei spiritus uel minister agit, sed uti deprauatus sui arbitrij spiritus, quo suæ corruptionis cōsortes efficere studet, quos ex indicijs externis in hoc uel illud uitium pronos, induci facilius posse colligit. Ut itaque spiritus est impurus & tenebricosus, ita se sui similibus adiungit insinuatq;. Tale ex abstrusa Dei ordinatione & permissi-

one opus est diaboli. Nec aliud unquam à mundi creatione ipsum potuisse, ex sacris Biblijs & historijs ueris intelligitur. Eodem modo & de hominis insita primitus potentia sentio. Ut autē clarius intelligatur, exemplo quid uelim, ostendam. Si à diuina maiestate mihi permittatur, ut per aëra cum auibus uolem, aut per terræ viscera cum lumbricis serpam, uel in aquis cum piscibus degam: id certè nequirem, quia Dei ordinem ab origine constitutum, & insitam mihi à Deo naturalem potētiam contraueniret, quū me hominem de limo terræ, & ex ossibus, neruis, ligamentis, carne, uenis, arterijs, sanguine & spiritu compaginatū creauit, huiusq; compositionis uirtute in terra degerem, eamq; excolerem, & quicquid hanc spectaret, sedulo curarem, ex eaq; uiuerem: spiritu uerò diuinitus indito, cœlestia mihi curæ & studio essent.

Ita ab initio uolucris leuioribus, ut in aëre uolent altius mandatum: succo autem terrestri saburratis, in terram demissius inclinēt: aquarum hospitium piscibus commissum, arboribus & plantis terræ superficies præfixa est, lumbricis & uermibus eam altius persulcandi facta est potestas: Non uerò ut celeres pascantur in æthere cerui, Aut freta destituant nudos in littore pisces, Siue pererratis amborum finibus exul, (grim. Aut Ararim Parthus bibat, aut Germania Ti-

Non minus spiritibus suæ potentiae leges & limites præscripti, ultra quos ne latum quidem pilum ferri queunt, etiam si Deus coniuuaret, cunctaq; permitteret. Nihil autem permittit, quod in suo ordine fieri nequit. Hic Dei omnipotentiae nihil derogatur, sed dæmonis impotentia ostenditur. Ex omnipotentia porrò diuina non quicquid concludendum. In scholis dicunt, à posse ad esse non ualere consequutio-

quutionem. Deus non agit cōtra uerbum suum & seipsum. Probādum esset hoc uel ipsum Deum uelle. Ita sancti Patres etiam de omnipotentia loquūtur. Tertullianus dicit contra Praxeam: Planè nihil Deo difficile sensi: quiduis de Deo cōfirmare poterimus, quasi fecerit, quia facere potuerit. Nō autem quia omnia potest facere, ideo credendum est illum fecisse: sed an fecerit, inquirendum, &c. D. Ambrosius scribit ad Chromatium epistolarū libro 6. epist. 37. Quid ergo ei impossibile? nō quod uirtuti arduum, sed quod naturæ eius contrarium. Impossibile, inquit, est ei mētiri. Impossibile illud non infirmitatis est, sed uirtutis & maiestatis, quia ueritas non recipit mendacium, nec Dei uirtus leuitatis errorem. D. Hieronymus ad Eustochium De custodia uirginitatis, inquit: Audēter loquar, quum omnia possit Deus, suscitare uirginem non potest post ruina. Augustin. De ciuitate Dei lib. 5. cap. 10. Deus dicitur omnipotens faciendo quod uult, non, faciendo quod non uult. Item: Potestas Dei non minuitur, cum dicitur mori fallique non posse. Mox: Propterea quædam non potest, quia omnipotēs est, &c. Theodoretus quoque dicit, non indefinite pronuncian- dum esse, Deo omnia esse possibilia. Nam qui hoc absolute dixit, omnia & quæ bona sunt, & quæ contraria, simul dixit. Non oportet Dei potentiam esse errorum latibulū. Diabolus sibi multa assumit, quæ non potest. Creare ne muscam quidem hic potest (hoc siquidem solius Dei munus est, qui cuiuscunq; ueræ essentiae unicus fons est & origo) nec id officij ulla sibi tribuere potest creatura, sit uel angelus uel homo. Concubitum item exercere, eoq; generare nequit demō: desunt etenim ei organa & materia, illis animalibus solū ab initio man-

data, quæ carnem, sanguinem, spiritū & ossa, quibus carēt dæmones, habēt. Vides quantam hic ruinam facit falsissima illa cūctipotentiæ diabolicæ persuasio. Imò à me asseritur, illum nihil omnino posse extra inditam ei à rerū origine uim, quæ ipsius essentiae consona est, & ei naturalis dicitur. Ex huius potentia quicquid operari potest, Deo annuente, concedendum ei est: uerū in eo exequendo sepius etiam freno coercetur, ut quod uelit & possit, non efficiat. Ad uindictam quidem Dei minister est, exequutor iusticiæ eius & tortor, in eo genere quod naturali uirtute ualet, neq; amplius.

*Haymo in
cap. 1. Habacuc.*

Eadem ratione citra negocium cōuulseris, uulgarem de Lamiarum uiribus obiectionem, has nimirum rerum miracula humanas uires superantia, diaboli adminiculo prestare. Imò nec hæ extra connatam naturæ humanæ uirtutem quicquā ualent, etiam si milles cooperetur demonium: at potius ob sexum & ætatem ex corporis inidonei cōstitutione frigida, humida, crassa & torpida, tenuis substantiæ demoniacæ opus impediunt, ut si ille harum cooperationem requirat, in sui operis executione turbetur inhibeaturq;. Multa siquidem huic ut spiritui sunt naturæ ductu possibilia uel naturalia, quæ ob humanæ essentiae crassitiem & tarditatem, nostræ naturæ metas longè lateq; uincant.

Si relucteris, urgeasq; ex spirituum communione miracula edi: & quemadmodum se pijs clarisq; hominum spiritibus adiungunt angeli boni, tenues & puri, ut eorum preces in cœlestibus apud Deum exequatur, eodem modo dæmones ut crassiores spiritus impuris maleuolisq; hominum spiritibus se coniungere, ut eorum uota & uoluntatem perficiant: respōdeo: Ut quidem hæc quadantenus permitto,

k

non ta-

non tamen sequitur inde, naturalem hominis potentiam ita augeri, ut amplius uel aliter extra insitam ab initio uim quid ualeat: at solum à spiritu uicioso spiritus & uoluntas deprauatur, ut quod naturæ impetu queat, malè & peruersè uelit & exequatur: nec propterea quocunq; plagarum & afflictionum genere quoslibet ex illius precibus affici posse concedendum. Quod aut huiusmodi homines maleferiati desiderant, hoc præstigijs uel in eorundem phantasia uel in aëre exhibet præstigiator, ut decipiantur, qui ex naturæ corruptela simili afficiuntur sympathia: sicutriusq; fieri potest uoluntas, quatenus naturæ ordo permittit. Nec Deus summè bonus & iustus aliter concedit, quàm ut prauorum sit communio tū in uoto tū in actu, at limitatè, ne pro arbitrio lædere queat: bonorum uerò libera est & uoluntas & actio, qui nihil uolūt nisi in summo bono, hoc est Deo, qui infinitus est, nec ullis circumscribitur limitibus.

Proinde non quiduis concedere iustissimum Deum asserendum est, sed ea solum quæ naturalis ordo diuinitus constitutus postulat: in cuius notionem si ex ordinatis rerum principijs & ratione peruenire nequiueris, in ueritatis libros mentis oculos conuerte, lucidoq; radio contēplare quid hætenus diabolo concessum sit: in ijs enim uelut in tersissimo speculo, totius harmoniæ & diuinæ ordinationis idæam, euidentissimè cernis: ad quam ἀναλογία quadam faciliè referri poterit, quicquid in huiusmodi meditatione tibi remoram obijcit.

QVÆE DIABOLO SVNT
impossibilia: ubi multa maleficia illi hætenus
falsò attributa recensentur.

Cap. XXV.

Porro quemadmodum mirificas
satanæ uires actionesq; præstigi-

osas confessus sum: ita quoq; machinetur, fabricetur, architectetur, molitur, formet, reformet, fingat, mutet quadrata rotundis, artem quamcunque iactet, oculos præstringat: pluri- *Diabolo im-*
ma tamen illi ἀίμματα atq; impossibi- *possibilia.*
lia proponam, constāter negans, illum aut illius angelos uel minimum corpus posse creare, siue res ex nihilo cōdere, aut uerè pro suo nutu transmutare, aut ijs aliam induere formam, uirtutem, uel proprietatem. Nequit corpus in salis petram reuera immutare, quod uxori Loth contigit. Nec potuit *Gen. 19.*
uirgas in dracones uerè conuertere, *Exod. 7. 8.*
nec aquam in sanguinem, nec gignere *9. 10.*
ranas, nec cyniphes uel pediculos ex *Vide lib. 2.*
puluere producere, nec mare seiungere *cap. 8.*
re ut nudis transiretur pedibus, nec a- *Exod. 14.*
quam amarā reddere simpliciter dul- *15. 17.*
cem, neq; eam ictu è petra elicere, quæ cuncta Moses præstitit. Non item res exiguas reddit ampliores, quod in seminibus & quibuscunq; creatis à Deo quotidie fieri uidemus. oleum quoq; *4. Reg. 4.*
in uasibus uiduæ uacuis auxit Heli- *Ioan. 6.*
sæus: & panibus quinq; hordeaceis *10.*
piscibusq; duobus tot hominum mil-
lia cibauit Christus, relictis duodecim
fragmentorum cophinis. Nec sua uir-
tute potest aquam in uinum transfor-
mare, elephantiacos mundare, cæcis
uisum, surdis auditum, claudis gressus
firmitatem restituere, aut ullum mor-
bum uerè sanare, uel steriles fœminas
fœcundas reddere. Nequit etiam dia-
bolus cum suis membris, alicui uitam
dare, aut extinctos ad uitam reuoca-
re: aut eorum animas in manu Dei
existantes, & in Domino obdormi- *Sapient. 3.*
entes, è sua quiete turbare: uel insti- *1. Thess. 4.*
tutum diuinitus naturæ cursum im-
pedire (quemadmodum Iosue Amor-
rhæos expugnante, & postea Ezechia
conualecente, ac Domino nostro
I E S V in cruce pendente, reuera fa-
ctum

Diabolo im-
possibilia.

Gen. 19.

Exod. 7. 8.

9. 10.

Vide lib. 2.

cap. 8.

Exod. 14.

15. 17.

4. Reg. 4.

Ioan. 6.

Sapient. 3.

1. Thess. 4.

Iosue 10.

Esaie 28.

Eccle. 46.

Dionys. ad

Polycar.

etum legimus) destruere aut mutare.

August. de
Diffinit. Ec-
clesiastic. do-
matum.

Nec quoq; penitus destructa redin-
tegrare potest: non cœlo deducere lu-
nam: nec quæ adhuc in herba sunt, aut
fatas aliò traducere messes: non hone-
stos bonosq; homines diligere, non
improbos odisse: non introspicere, ac
integrè pernoscere sensus & cogitata
hominum contra Platonem in Epino-
mide: nō duras, asperas & acutas ma-
teries, per solidas corporis partes illē-
se, aut per strictiores meatus magnitu-
dini materierū certa proportionē aut
dimensionē secundum naturæ legem
neutiquam respondentes, in ipsa cor-
pora immittere: nō ad ullum malum
(in quod nocte diuque ipse totus ma-
lus, malignaq; uolūtate quoscunque
pessimos mortales uincens, spontē
propēdet, nec uitiata natura aliter po-
test) ullius hominis imperio uel arte,
uel ex fœdere compelli: non se in ho-
minum corpora pro sua uolūtate, aut
ad alicuius maliciosæ & maleferiatæ
anus arbitrium imprecationemūe in-
sinuare, nec eiusdem edicto ē corpori-
bus egredi: non denique præuidere
prius, quomodo fata mundi, imperio-
rum aut priuatarum rerum dispensa-
turus sit Deus, quàm illa uoce diuina
promulgantur declaranturq;.

parte 26. q.
episcopi.

Ro. 1. 1.

In Decretis legitur: Quisquis cre-
dit posse fieri aliquam creaturam, aut
in melius deteriusue immutari, aut in
aliam speciem uel similitudinem trās-
formari, quàm ab ipso omnium Crea-
tore, pagano & infideli deterior est.
Omnibus itaq; publicè annunciandū
est, quòd qui talia credit, & his simi-
lia, fidem perdidit: & qui rectam fidē
non habet, hic nō est eius, sed illius in
quē credit, id est diaboli. Nam de Do-
mino nostro scriptum est: Omnia per
ipsum facta sunt. Scribit Psellus Plato-
nicus & Christianus, dæmonia sæpe
hominibus diuitias polliceri, item &

gloriam, uictoriam, amorē, cum tamē
tradere ex se non possint: quippe q̄
nullum imperium habeant. sed uisu
tandem quēdam inania suis cultorib.
afferūt, uaria prorsus & instabilia, quæ
tamen impij diuina esse spectacula pu-
tant. Hinc multa, quæ tanquam uerē
gesta, hætenus diabolo & illius man-
cipijs attributa sunt, ut fraudulēta aut
præstigiosa, uel non eo quo apparuē-
re modo, reuera existentia, collabasce-
re oportet: quemadmodum luculen-
tis porro demonstrationibus, fufius in
sequentibus docebitur libris.

DIABOLVM IGNORARE

hominum cogitationes, sententijs patrum

ostenditur. Cap. XXVI.

QVum mirē cōtrouersum hæte-
nus apud eximie etiā pruden-
tiæ uiros fuerit, num sensus ho-
minum noscat diabolus, licet hic sa-
cro sanctæ Scripturæ testimonia satis
superq; meam stabiliant sententiā, ubi
Deus solus *καὶ ἀποκρίνω*, cordis cogni-
tor & inspector agnoscitur, Act. cap. 1.
15. & Sapientiæ cap. 1. scrutans corda
& renes, Apoc. cap. 2. tamen ut præfra-
ctioribus nimis in satanicarum uiriū
prærogatiuam inclinantibus satisfiat,
corollarij uice patrū quorundam scri-
pta huc facientia adijcere uolui, ut &
huius stationis præsidia in posterum
deferant aduersarij. August. de Eccle-
siast. dogmat. cap. 81. Internas animæ
cogitationes diabolus non uidere,
certi sumus: sed motibus eas corporis
ab illo & affectionum indicijs colligi,
experimento didicimus. Secreta au-
tem cordis solus ille nouit, ad quem
dicitur: Tu solus nosti corda filiorum
hominum. Anselmus in caput 6.
Matth. Dæmones non possunt cogita-
tiones intelligere, nisi aliquibus signis
indicanur. Ibidem in 15. cap. Sunt ar-
guendi hac sententia, qui cogitatio-
nes à diabolo immitti putant, & non

Idem Raba-
nus lib. 4. de
sermo. propri-
et. cap. 19.

k 2 expro-

ex propria uoluntate nasci. Diabolus est adiutor, & incentor malarum cogitationum potest esse, non author: quia nec interiora, nisi per quosdam habitus & gestus exteriores, nouit. Verbi gratia, si pulchram mulierē uos crebrò inspicere uiderit, cor amoris iaculo uulneratum intelligit. Haymo super Euāgel. feriæ 4. post Oculi: Diabolus non est author malitiarum, sed 10 incentor potius. Incentor enim potest esse, non author. Non enim potest in-

teriora cordis nostri rimari, sed ex gestibus corporis intelligere quid cogitemus. Ioannes Cassianus Collat. 7. cap. 15. Nulli dubium est, quin possint spiritus immundi cogitationum nostrarum attingere qualitates, sed indicij eas sensibilibus forinsecus colligētes, id est, aut ex nostris dispositionib. aut uerbis & studijs, in quæ propēsius cōspexerint nos inclinari. Ceterum illas quæ necdū de internis animæ prodierunt, adire omnino non possunt.

DE MAGIS INFAMIBVS, LIBER SECVNDVS.

QVIBVS NOMINIBVS MAGI infames & uenefici, in ueteri Testamento significantur.

Cap. I.

VANQVAM mota interdum quæstione, uel disputatione instituta de Lamiarum actionibus, sacræ mox obijciantur Scripturæ testimonia, in quibus magi uel malefici, siue incantatoris aut uenefici, uel etiam præstigiatoris, ut alij interpretantur, nomen legitur, eo quæ denotari nuncupatas uulgò Lamias uel sagas, mox indistinctius asseratur: comperio tamen, prodigiosos hos homines cum suis artibus, præstigijs, illicitisq; diuinationibus, uariè à Rabinis & Hebræis interpretibus exponi, diuersis etiam nominib. reddi à nostris Latinis: nec Hebraismo exactè, uel Latine translationi consonare Græcam. Manifestum id erit, si contextum Hebraicum cum quacunq; uersione non oscitanter contuleris, Rabinorumque & interpretum iudicia attentius obseruaueris omnibus his locis, ubicūq; ulla horum portentorum sit mentio;

uelut Exod. cap. 7. 8. 9. 22. Leuit. 19. 20. 20 Deuter. 18. Hierē. 27. Daniel. 2. 4. Reg. 21. 2. Paral. 33. & reliquis. Ob eiusmodi diuersitatem interpretum, & dissidia, prædictis in locis uirum unde quæque doctissimum, & linguarum peritissimum D. ANDREAM MASIVM consului, qui uoces Hebraicas, rem magicam spectantes, atq; hic usurpatas numero septem, his explicuit uerbis.

Primam, uidelicet חַשַׁפִּי Chasaph, uideo constanter in uulgaribus Latinis Biblijs ita redditam, quasi id maleficium significet, quo à dæmone demētati homines, per malas artes pecudibus, segetibus, imò etiam ipsis hominibus nocent, aut saltem nocere se existimant: à quibus facinoribus malefici uocantur, quos lex Mosi è uita sublatos uoluit, Exodi 22. hoc decreto, מַכְשֵׁפִים לֹא תַחַיֶּה: hoc est, Maleficam nō patieris uiuere. Nomen enim מַכְשֵׁפִים Mechassepha, quo lex hic utitur, à חַשַׁפִּי Chasaph despectitur: positumq; est in Fœminino genere, ut aiunt interpretes: non quòd uiros impunes lex esse uelit, sed quia ille sexus ob genuinam simplicitatem dæmonis insidijs frequen-

Chasaph

Mechassepha.
Vide & p.
in epist. pr.
re ad Bre

quentius patet. Quare Græca tralatio, quam Septuaginta senioribus ascribi mus, decretum illud liberius reddidit, *φάρμακός ἐστι πρίδωσις*: hoc est, Venefi-
 cos (ut Masculino genere fœmininum comprehendam) non retinebitis in ui-
 ta. Animaduerto autem prædictum uo-
 cabulum *חשפ* Chasaph, & quæ ab ipso deducuntur: uix usquam in prædicta tralatione Græca aliter exponi, quàm
 ut ueneficium significet: hoc est, hisce Græcis uocabulis, *φάρμακός, φάρμακός, φάρμακός, φάρμακός*, & quæ huius sunt inflexionis. Nam & uulgò etiā creduntur illi, quos uocamus maleficos, nefarias suas ar-
 tes non sine medicatis quibusdam rebus exercere atq; efficere: ut taceam authores tum Græcos, tum Latinos. Abenezra autem apud Hebræos ma-
 gni nominis scriptor, dicit uocem *חשפ* Chasaph propriè ad præstigias specta-
 re: hoc est, eas delusiones, quibus res aliter atq; se habent, nostris oculis ex-
 hibentur. Quod ut ipsi concedamus, tametsi mihi sanè non uideatur facile ex sacra Scriptura id euinci posse: ta-
 men Danielis secundo capite, ubi legi-
 mus, Nabugodonozere inter alios somnij sui interpretes adhibuisse etiā *משפספס* Mechassephim: si præstigia-
 tores uertas, nō uideo quid illi ad ex-
 plicandum somnium adferre sua arte potuissent, quæ tota fallax & deluso-
 ria est. Quare eius loci interpres, Leui Gersonis filius, summus in illa gente philosophus, ait, Mechassephim esse eos qui artem profitetur astrorum, ge-
 nios cœlo deducendi, atq; in caracte-
 res quosdam certis horis siderumque cursibus fabrefactos cōcinnatosq; pel-
 liciendi, & illectos in eorum hominū quos uelint, aut commodū aut incom-
 modum incitandi, uel ad quæuis etiā alia officia adigendi, ueluti ad præsa-
 gia significationesq; rerum abditarū. Malachiæ cap. 3. uers. 5. mechassephim

& memaphim, id est, malefici & adul-
 teri, coniunguntur. Ego uerò, si meum iudiciū etiam requiris, putarim illud uocabulum latè patere, atq; ad quam-
 uis magicam artem spectare: & in hac sententia uideo etiam esse uulgus He-
 bræorum. Video tamen Syros illa uo-
 ce uti pro *λατρυγέιν*, hoc est, rem diuinā facere, aut sacris operari, item precari
 suppliciter & magno studio. Et quia Syri sic illo themate utuntur, probabi-
 le est, olim Hebræos quoq; illos pri-
 stinos sic usurpasse. Sæpe enim fit, ut uocabulum aliquod in uicina conser-
 uatum lingua inueniatur, quod è sua periit. Sicut Ligures hodie lotum ar-
 borem aut fructum fabam Græcam uocant, Latini aut quid sit faba Græ-
 ca, nunc ignorant.

20 Secunda uox erat *כסם* Kasam. ea ui-
 detur, etiā Hebræis authoribus, pecu-
 liariter ad futurarum rerum præfagia pertinere. Quare & in Græcis Biblijs ubiq; quod sciam, significatione uer-
 bi *μαντεύειν*, quod uaticinari signifi-
 cat, redditur: ueluti Deut. 18. Hierem. 27. & alibi: in Latinis uerò Biblijs (lo-
 quor autem semper de uulgari trala-
 tione) interdum uertitur hariolandi,
 30 interdum diuinandi uerbo: ut in ijs lo-
 cis quos iam citauī. Est autē etiam u-
 bi in bonam partem accipitur, pro eo qui subtilioris ingenij sui perspicacita-
 te futura præuidere aut conijcere po-
 test, & quod factū opus est, perspicere. Sic enim utitur Isaias cap. 3. uers. 2. cum inter alios qui rem publicam con-
 seruare apud Hierosolymitanos pos-
 sent, istos etiam enumerat.

40 Tertia *חזו* Onen, in Latinis Biblijs
 aliquando obseruare somnia, ut Deut. 18. & 2. Paralip. 33. aliquando augurari, ut Hier. 27. interdum etiam diuinare, ut Micheæ 5. uertitur. In Græcis ue-
 rò, nōnunquam *οἰωνίζειν*, id est augu-
 rari, ut Hier. 27. plerunq; etiā *ἀποφθέγγειν*

γιδαι, oracula edere, Micheæ 5. Veteres Hebræorum dicunt id uerbum ad eos propriè pertinere, qui temporum momenta supersticiosè obseruant, atque alia fausta rebus gerendis, alia infasta præscribunt.

Nahas.

Quarta נחש Nahas, Deut. 18. & 2. Paralip. 33. Latinè uertitur, obseruare auguria: Græcè uerò, ut ea quæ proximè præcessit, οἰωνισιδαι, uox est in Biblijs frequens. Hebræi dicunt, ad eas coniecturas accommodari propriè, quibus rerum præsentium futurarumq; statum nimis curiosa & sanè delira religione cōiicimus ex fortuito quopiam euentu: uelut ex dextro aut sinistro auium uolatu, aut animalis cuiuspiam occursum, uel membri nutu, tinnitu uel aut lapsu, sternutatione item, singultu, cantu, cribri motu: & quæ sunt aliæ huius generis mille superstitiones apud mulierculas in uanissimo usu.

Habar.

ἰνὰ δειν.

ἰνὰ δειν incantatores.

Quinta חבאר Habar, Latinè incantare, Græcè ἐνὰ δειν traducitur. Utitur Hebræi ea, quando arcana quædam uerba à Magis mussantur, quibus efficacia inesse mira putatur. Quale illud est Virgilij nostri:

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Et ego uidi qui uerbis sisterent feras, reliq; iactum expectare cogerent: & qui scædum illud & domesticum animal quod Rattum dicimus, simulatq; conspexissent, quouis loco quasi attonitum aut stupidum subsistere, nec se loco mouere cōpellerent (siue id uisu solo, siue incantatione effecerint) donec non ex infidijs, sed protensa manu apprehensum strangularent. Quin & David eiusmodi miracula fieri per incantationes, satis uidetur de aspidē surda significare, cuius mentionem facit Psal. 57. aut iuxta Hebraicos codices, 58. Quo loco utitur uerbo isto חבאר Habar: & simul etiam uerbo נחש

Lahas.

Lahas, quod idem significat.

Sexta uox נא Ob, plerunq; reddi-

tur in Latina trāslatione Python, aut Pythonicus spiritus: ut Deut. 18. Esa. 19. 1. Reg. 28. & 4. Reg. 23. ac alibi crebrò. interdum etiam, sed ut mihi uideatur, minus propriè, magus: ut 2. Paral. 33. in Græca autè ferè semper ἐγγαστριμυθος: nisi quòd 4. Reg. 21 & 23. interpretetur δελντης, & nescio an usquā alibi. Significat uerò uox נא Ob, Hebræis utrem aut lagenam: unde & eos demonas qui obscuris uocibus, ex semòtiorib. corporis humani partibus, ueluti ex axillis, aut sceminarum pudendis responsabāt, quasi ex utre aut laguncula, נא Ob, aut plurali numero Oboth, ea gens uocauit. Græci uerò appositā uoce appellarūt ἐγγαστριμυθος, aut ἐγγαστριτας, eo q, ex uentrib. hominum profarentur. Quā uocē Græcā imitati Latini quidā, non ineptè uentriloquos dixere. Accommodantur aut illa uocabula propriè ad ipsos malos spiritus: interdum tamen etiam ad ipsos homines qui illos patiuntur. Eius generis dæmonium nobilitauit olim apud Athenienses quēdam Euryclem magum, ut author est Aristophanes in Vespis: ubi ait, se suppositicijs suis comædijs multum commodi attulisse Reipub. Atheniensem, quas, Euryclis imitatus oraculum & morem, in aliorum poetarum uentres ingressus, clam recitandas curarit. Ab illo Eurycle (ut doctissima commentaria Græca ostendunt) uates eius generis postea dicti sunt ἐντροκληται, & ἐγγαστριμυθοι, uel etiam ἐγγαστριται. Puellam quoq; cuius in Actis Apostolorum cap. 16. fit mentio, uentriloquam fuisse, author est D. Augustinus in eo libro quē de doctrina Christiana composuit. Sed de hoc satis.

20
Part. 2. cap. 26. q. 3.

30
40
Ventriloqua.

Postrema uox Hebræa erat ידוני Idoni, quā ab Hebræo uerbo ידא iada, quod scire atq; cognoscere significat, deductam puto: quanquam nō ignorem

rem quas nugas Hebræi adferat de animali quodā terrigeno, humana forma, cui nomen Iadua fingūt, & cuius osse uaticinētur ij qui Iidoniym uocētur. Est enim illa gens nimis quā stulta, in eiusmodi anilibus delirijs & fingēdis & credēdis. Vocabulum Iidoni uertitur Latine aliquoties Diuinus, ut Deuter. 18. Leuit. 20. & fortasse alibi: nonnunquam etiam hariolus, ut Leuit. 19. item 4. Reg. 23. Esaiæ 19. Græcè uerò interdū *ἰπνοειδὸς*, ut 2. Paral. 33. Leuit. 19 & 20. interdum aut̃ *γυνωγνὺς*, quod illi quam dixi etymologiæ appositissimum est, ut 1. Reg. 28. 4. Reg. 21 & 23. Est autē ubi uertitur, *ὁ ἀπὸ τῆ γῆς φωνῶν*, qui ē terra clamat: ut Esaiæ 8. & 19. Quod an ad oraculum ē terra redditū spectet, an uerò ad manes sepulchris exciendos, quale 1. Reg. 28. narratur factum, non satis scio. Equidē putarim, uocabulū hoc Iidoni, omne dæmonū uaticinantium atq; responsa dantium genus complecti: illosq; ab rerum omnium cognitione, quam profitetur, sic esse appellatos. eam uerò quæ hāc proximè antecedit, dico *אוב* Ob, horū certam speciem, ex uentribus scilicet, aut axillis, aut alijs secretioribus humani corporis partibus. obscura uoce profantiū significare. Cuius rei uel id argumentum esse potest, quòd in uniuersis Biblijs hæ duæ posteriores uoces, uix altera sine altera scriptę usquā habeantur: certè ultima hæc Iidoni, nusquā omnino nisi mox post illā penultimā. Atq; ita fiet, ut illarū septem uocū quas cōmemorauimus, priores quinq; ad hominū superstitiosas uanitates, aut ueneficia etiā, quibus uel res abditas cognoscere, uel miracula efficere se posse putant, uideantur spectare: duæ uerò postremæ, ad ipsa malorum dæmonum, aut dæmoniacorum hominum (ut sic dicam) oracula.

Hic præcipua illa horum monstro-

rum uox non erat prætermittenda, nimirū Hartūmim. Sic eos dici ait Rabbi Leui, qui naturali modo mirabilia faciūt, aut facere censentur ab his qui eorum dexteritatem minus diligēter obseruant. Aben Esdra interpretatur, qui secreta qualitātū rerum & naturæ cognoscunt. At tales nō fuisse, res ipsa docet, quum naturali potētia illi produci effectus, quales Exod. 7 & 8. leguntur, nequiuisent. enim uerò sic fuisset magi naturalium rerum periti, Deo grati, nihil in eius cōtumeliam præfractē moliētes. At Hartūmim in Exodo, potius magi fuēre infames: qui ut diaboli mancipia, nihil nō præstigijs dæmoniis conati sunt, impiorum oculis rerum simulachra obijcientes, ut Moisi & Aaroni legatis Dei, fides derogaretur: qua ratione præstigiatores dicēdi potius essent. Est aut̃ aliarū nationum uocabulū, ab Hebræa lingua alienum & peregrinū, usurpatum tamē ab Hebræis, uelut Genes. 41. uers. 8. & uers. 24. item Exod. 7. uers. 13. & uers. 24. & cap. 8. uers. 7. & uers. 18. & cap. 9. uers. 11. Adhæc Daniel. 1. uers. 20. deniq; Daniel. 2. uers. 2. D. Hieronymus in Gen. uertit Coniectores: in Exodo, Maleficos. Et sanè Exod. 7. uers. 13. qui primò uocantur Hachamim, id est sapientes, & Mechassephim, hoc est malefici, ut quidam uolunt, mox dicuntur illi ipsi Hartūmim Mezeraim, hoc est, incantatores Ægyptij: unde colligi potest, quales sint Hartūmim. Idem in Daniele interpretatur Hariolos. Rab. Isaaci Nataris sentētia est, hoc nomine uocatos esse ab Hebræis quosuis qui inter gentes singularem profitebātur sapientiam, præsertim quum ea ad superstitionem pertineret.

Nostris adhæc Germanis uno eodemq; nomine Zauberer nūcupatur magus, ex professo illusor, & frequenter eruditus, saga uel Lamia ob mētis

*Magus illa-
sor, & La-
mia delusa, et
ueneficus eo-
dem nomine*

à Germanis
dicuntur.

imbecillitatem & corruptam phantasia à diabolo delusa, & uenenum studio usurpans ueneficus. Hinc euenit, ut quando sagarum fit mentio, uel ueneficorum, mox Pharaonis præstigitores, longè à sagarū & ueneficorum actionibus alienos opponant, æquiuoco Germanico falsi. Proinde omnes scriptores Germanicos, quotquot me hætenus in ea lingua legisse contigit, grauitè in hoc argumenti genere impegisse, etiam si speciosos librorum foribus præfixerint titulos, atque sacra Scripturæ testimonia produxisse uideatur, palàm testari minimè pudet: maximè quòd in aère turbando morbisq; cõciliandis nimium eos Lamis tribuere, gladiumq; strictū & fascès inflammandos crudelissimis carnificibus sine iudicio, discretionè, uel ulla commiserationis nota imprudentius subministrare uideam. In ea opinionum uarietate, ne tenebras offundat nominum cõfusio, ad hoc nostrū institutum uarijs de causis libuit, Magum infamem à Lamia & uenefica se iungere: ut clarius, exulceratissimo hoc nostro seculo, & in hoc negotio, adhuc tam indocto, res innotescant (cui usui uoces seruire oportet) & hi

internoscantur de quibus mihi sermo est: atque palàm uideatur, ubi ab aliorum malè inolita opinione, rationis & sacrosanctæ Scripturæ basi innixus firmissimè, non temerè dissentiam. licet his hominibus, ac eorum artibus, quædam esse communia non diffitear.

QV ID MAGVS INFAMIS, γοντεία ἢ θεργία.

Caput II.

Magus infamis.

Magiā Ae-

Magi itaque infamis nomen generalius erit, nec tam angustis constrictum cancellis: Lamiarum uerò & ueneficarum appellatio, strictioribus circumscribetur limitibus. Magum enim nuncupo, qui à de-

mone uel ab alijs, aut è libris uoluntariè edoctus, præscripta aut barbarorū ignotorum aut cognitorū uerborum formula recitata, submurmurata, applicataue, uel characteribus quibuscūque, aut exorcismis, dirisq; execrationibus aut ceremonijs, solennibus ritibus, aut rebus plerisque adiunctis, pro suo arbitrio, dæmonium in præstigio-

10 sum, fallax, uel alioqui ludicrum ministeriū, illicitè euocare conatur, ut asciticia sese uel conspicua ostendat imagine, uel aliter prodat, ad quæsitæque uel uoce uel susurro respondeat, uel picturis, uel notis, uel quocunque alio modo: uel qui aliud opus, simili ratione præternaturæ legem, perficere nititur. Sub hoc etiam nomine illos omnes comprehendo, qui ab Hebræis, 20 Græcis & Latinis hic uarijs dicti nominibus, superstitiosè modoque uetito futura prædicunt.

Magorum artem omnem ac potentiam aspirationibus dæmonum constare, perhibet Lactatius: à quibus inuocati, uisus hominum præstigijs obcæcantibus fallunt, ut non uideant ea quæ sunt, & uidere se arbitrentur ea quæ non sunt. Sic Clementis & fratrum oculos effascinarat Simon magus, ut patris Faustianiani uultui facies uideretur impressa Simonis: Petrum uerò deludere poterat minimè. Hoc uerè incātare, fascinare, effascinare dicitur: γοντεύειν Græcis, ἐπαίδειν, uel etiā βασιλεύειν, (quanquam duæ hæ uoces minus generales existant) qua dictione Paulus usus est: Ο' insensati Galatæ, τίς ὑμᾶς ἐβάσκειν; quis uos incanta-

40 uit, & oculis ueluti præstigio imposuit, ut non crederetis ueritati? De oculis delusis Paulum intellexisse, testatur sequentia. Est autem planè præstigiij genus, ut id quod sit, non uideas: tum quod non est, te uidere putes: ita uisus intuentium præstringitur. Fasci-

num

gyptiorū
auspicatā
lasiris ap
Heliodora
de Histor
Aethiopi
ex Aeg
w p q r s
id est, mag
antistes, u
plicem fac

Li. 2. ca. 11.
Orig. error

Clem. lib.
Recog.

Incantare
Fascinare
γοντεύειν
ἐπαίδειν
βασιλεύειν
Gal. 3.

Præstigiū

Fascinum

num id, fascinationem, incantationē,
maleficium uel carmen appelles licet:
Magiam uoce Persica, magicen, ma-

Magia in-
famis. giam infamem, magicam artem, im-

ἐπωδή. mūdorum spirituum commercijs in-

γοητεία. auspicatam: Græcè ἐπωδή & ἐπαοιδή,
quasi dicas excantatricem: uel cele-

θεργία. briori uoce, γοητεία, incantationibus
& carminibus nefariæ curiositatis ar-

te compositis concinnatam, quam ho-

August. lib.
de Ciuita
Dei. nestiore uocabulo etiam θεργία uoca-

re audent, licet quodam discerniculo:

quasi illius cultores, ut artibus illicitis

deditos, putent damnādos: huius ue-

rō patronos, laudabiles, quamuis utri-

que sint ritibus dæmonum fallacibus

obstricti sub angelorum nominibus.

Quandoquidem & Porphyrius quan-

dam quasi purgationem animæ per

theurgiam, cunctanter tamen & pudi-

bunda quodammodo disputatione

promittit: reditum autem ad Deum

hac arte præstari cuiquam, inficiatur

omnino. Quibusdam uerō consecrati-

onibus theurgicis, quas τελεταὶ nuncu-

pant, idoneam fieri atq; aptam susce-

ptionem spirituum & angelorum ad

uidendos deos (uel certius, meo qui-

dem iudicio, dæmones colludentes)

arbitratur. Hanc & Augustinus reiicit.

At μαγία esse boni, ad bonū aliquod,

dæmonis aduocationem, Græci qui-

meratur, quodd fuerit maleficus, magiā

exercuerit, & Pythonem cōsuluerit.

MAGIÆ ORIGO, ET QUI

primi eius cultores: insuper Magici libri

patribus falso inscripti.

Caput III.

HVius artis originem ab angelis

preuaricatoribus deducit apud

Clementē Petrus lib. 4. Recog.

referens, eos docuisse homines, quodd

dæmones artibus quibusdam obedi-

re mortalibus, hoc est magicis inuoca-

tionibus cogi possent: ac uelut ex for-

nace quadam & officina maliciæ, to-

tum mūdum, subtracto pietatis lumi-

ne, impietatis fumo repleuerint. Ita

introducunt diluuium. Cham uerō

superstitis Noe filius, cuidam ex filiis

suis, qui Mesiaim appellabatur (à quo

Ægyptiorum & Babyloniorum & Per-

sarū ducitur genus) malè compertam

magicæ artis tradidit disciplinā. Hūc

gentes quæ tunc erāt, Zoroastrem ap-

pellauerunt: admiratæ primum ma-

gicæ artis authorem, cuius nomine e-

tiam libri super hac plurimi habentur.

Hic à dēmonē, quem importunius fa-

tigabat, igne succensus concrematur.

Huius cineres, tanquā fulminei ictus

reliquias, colligentes hi qui erant pri-

mō decepti, deferunt ad Persas, ut ab

eis tanquam diuinus è cœlo lapsus i-

gnis, perpetuis cōseruaretur excubijs,

atq; ut cœlestis Deus coleretur. Plura

ibidem: & quomodo hinc templa sint

construēta, imagines erectæ, mysteria,

ceremoniæ ac sacrificia instituta, ut eo

licētius peccarint homines, idola nec

uidere, nec audire, nec in aliquo mo-

ueri scientes. Sic Plinius quoq; in Per-

sida à Zoroastre (qui Persa Oromasi

filius erat, quem aliqui filium Nohæ

Cham putant) ortam magiam cōme-

morat: fusius eius originem, quando

& à quibus cœperit, & celebrata fue-

rit, enarrans. Iustinus in sua Epitome

hunc

Lactant.

Eusebius

Nō multo se-
cus Berosus
scribit.

Li. 30 cap. 1.
Berosus

August. de

*ciuit. Dei li.
21 cap. 14.*

Volaterr. lib.

10 cap. 4.

Oros. lib. 1. ca.

p. 4.

Phrisingens.

lib. 1. cap. 6.

Suidas.

Rauisius.

In suis reuelationibus.

Zamolxis Pythagoreus dicitur Straboni lib. 16.

Magi.

Cōtra Alma-

dalē & Al-

chindū de ef-

fectu proie-

ctū; radiorū

Joan. Fr. Pi-

cus lib. 7. cap.

3 & 6. ex pro-

fesso.

Curt. lib. 6.

Philost. in

uita Apollo-

nij.

Volaterr. lib.

13. ca. 8. An-

throp.

Dion Nica-

nus et Xiphi-

lus in uita

hūc Zoroastrem, qui magicam reperit artem, & de eadem centum millia uersuū ab Hermippo commentarijs illustrata composuit, Bactrianorū regem fuisse scribit, qui (teste Eusebio de Temporibus, & in decimo de Præparatione Euāgelica) plus 800 ferè annis ante tempora Troiana fuit, quo etiā tempore Abraham & Ninus, quicum bella gessit, uixerūt, cūm ageretur annus ab orbe condito bis millesimus ac centesimus octogesimus quintus. Mories Assyrijs prædixit, si cineres suos cōseruarent, ipsorum regnum non periturum. Præceptorem in hac uanitate habuit Agonacen, quem aliquot annorū millibus ante Troianū bellum fuisse celebrem, quidam sentiūt ex Cosmographica supputatione, qua Troiam annis 4020 post mūdi creationem captam numerant.

Methodius scribit, anno 340 Iared surrexisse uiros malæ artis inuentores, iniquos & omni nequitia plenos, ex filijs Cain, ut Iobeth & Tholuscol filios Lamech, qui cæcus fuit, quorum dominatu diabolus eos conuertit ad omne genus magicarum artium.

Zabulum & Zamolxidē in illicitas artes pronos, hanc primos excogitasse, uel potius propagasse, ut à patre diabolo haud dubiè natam, ferunt alij.

Horum uestigia sequuti sunt Almadal, Alchindus & Hipocus ex Arabū turba, Apuscorus, Zaratus & Cobares apud Medos, Marmaridius apud Babylonios, Zarmocenidas apud Assyrios, Abbaris itē apud Hyperboreos, Thesphetion apud Æthiopes, Arnuphis apud Ægyptios, Iulianus apud Chaldæos, uocatus Theurgus, filius Iuliani philosophi, qui lib. 4. de demonibus scripsit, sub M. Antonino: Cambyfes & Zamares, Charondas, Demogorgon (alijs Damigeron) Eudoxus, Hermippus, Gobrias, extiterunt & a-

lij clariores antistites, ut Trismegistus Mercurius, uel Hermes, qui tempore Moſis uixit apud Pharaonem, quem mare rubrum absumpsit: Apollonius Tyaneus, Dardanus, Gog Græcus, & Germa Babylonius.

Recentiorem uerò magiam (quam Cypriam dixere) ex Perside inuectam esse in Græciam, prodiderunt Græci, à quodam Hostane Persa, qui Xerxem bellum Græciæ inferentem commitatus, semina artis portentosæ undique sparsit, infecto quocunque comaeuerat mundo. Hunc ad rabiem, non auiditatem modò scientiæ eius, Græcorum populos egisse, asserit Plinius. Inde Hostanes secundus, Alexandri Magni comes, artem hanc illustrauit. In uniuersum deinde orbem magiæ studium est translaturum. Hanc & coluere Antisthenes Atheniensis, discipulus Socratis, & Diogenis præceptor, author librorum de arte Magica: Onomacritus apud Athenienses Musæi socius, Athenis ab Hipparcho expulsus: Thrasyllus etiam ob huius peritiam Tiberio Cæsari admodum gratus: Sempronius Rufus, natione Iberus, præstigiorum nomine à Seuerro Imperatore in insulam relegatus, deinde ab eius filio Antonino reuocatus: Cetius quoq; Hermogenes, Philetus, Cyprianus qui D. Iustinam uirginem Aglaio amatori frustra conciliare nisus est: item Didius Iulianus, & Antoninus Heliogabalus.

Porphyrus à posteriore gentilitate maximè cultus, & inter Platonicos ob excellentiam philosophus cognominatus, sed hostis ille Christi asophos uel misosophos potius appelladus, cuius præceptor Plotinus Italiciæ scholæ Platoniciæ patronus, ut Iamblichus Ægyptiacæ, & Proclus Asiaticæ: hic habitus omniū Platonis mysteriorū consultiſſimus, cuius librum de Sacrificio

& ma-

Antonini philosophi.

Suidas.

Crimt. lib. 5.

cap. 11.

Fulgos. lib. 8.

cap. 11.

Philost.

Apollonij

ta.

Volaterr. lib.

13. cap. 4.

Aduersus

Apollonij

Tya. magica.

Picus lib. 7.

cap. 10. Cōtra

Porphyrum

& illius lib.

de responsis

idem li. 7. ca-

p. 4.

Plin. lib. 30.

cap. 11.

Volaterr. lib.

13. ca. 3. An-

throp.

Herodot. in

Polyhymnia

Dion in Tibe-

rio.

Dion & Xiphi-

philin. in

Antonino.

Capitolinus.

Spartianus.

Volaterr. lib.

23. Anthro-

Dion & Xiphi-

phil. in An-

tonino.

Porphyrus.

Plotinus.

Iamblichus.

Proclus.

Joan. Pic. l. 2.

c. 5. de Præ-

diuina.

& magia non minus grauer q̄ acerbè perstringit Ioannes Franciscus Picus lib. 7. cap. 5. de Prenotione superstitionis. Hi simul operam dedere, ut cū studio & labore insanirēt, philosophi alioq̄ sua laude digni. Amphionē quoq̄ Thebanū & Orpheū magicis artib. ualuisse, tradit Pausanias. His adde Apuleium Medaurēsem nō alia de causa fūcū in asinū fuisse cōmutatū, q̄ ob magi carū uanitatū peritiā: item Artephiu, qui in Compēdio studi Theologiæ affirmat, se peragrasse omnes Oriētis regiones exquirendæ sapiētiae gratia, & ad Tantalū peruenisse in aureo throno sedentem, deq̄ cœlestibus, de natura, de moribus docentem, qui nihilominus ab Artephio sit doctus.

Illustrata hæc magia est, & ferè absoluta à Democrito Abderite, qui Dardani Ægyptiorū magi peritissimi libros de Magia cōscriptos, & in eius monumento abditos eruit, atq̄ iustis cōmentariorū uoluminib. ex disciplina Apollonicę Captidenis & Dardani Phœnicum explicauit. Ab illo Dardaniæ dicuntur artes. unde Columella:

At si nulla ualet medicina repellere morbum, Dardaniæ ueniunt artes. — Et Choastes apud Valerium Flaccum:

Maximus hos inter Stygia uouit arte Choastes. Itē: Harcalo non pavidus foetas mulcere leenas. Et apud eundem:

Necnon serpentes diro exarmare ueneno Doctus Atyr, tactuq̄ graues sopire chelydros, Ac dubiam admoto sobolem explorare cerasse.

Eodem Dardani exemplo duodecim libros à se de hoc prestigiarum genere concinnatos, in sepulchro secum recondi uoluit Numa Pompilius, rex & pontifex Rom. Extant & de hoc artificio Hermetis libri.

Non hic erant prætermittendi præstātissimi philosophi, Pythagoras, Empedocles, Democritus & Plato, qui ad hanc artem discendam (Plinio autho;

re) nauigarūt, exilijs potius quàm peregrinationibus susceptis. Hanc reuersi prædicarunt, hanc in arcanis habuerunt. Quin & Pythagorā, Platonemq̄, ob eam capeffendā Memphiticos uates accessisse, & penè totam Syriā, Ægyptum, Iudæam, & Chaldæorū scholas perlustrasse, compertum est. Enim uerò hāc apud Chaldæos, religionem

etiam in sapientiā philosophicā commutantes, Assyrios, Persas, Arabes Æthiopes & Indos plus ab initio cultam fuisse atq̄ celebratam, quàm apud ullas alias gentes, constat. Ægyptios adhæc, natura supersticiosos, ac in aniles fabulas & histrionica cōmentata religionem uertentes, in primis ea claruisse, quòd potissimū apud eos demonū uiguerit cultus: quibus nihil studio maiori fuit unquā, nihil prius, quàm ut quibuscunq̄ possent modis, à uera Dei & naturæ contemplatione abreptos, transuersos homines suis illaquearent uasamentis. Ita Græci amātes & perquàm studiosi nouarum & ingeniosarum inuentionum, in Pyrronias disputationes religionē transfuderunt: quemadmodum Romani dominationis natura cupidi, eam ad suos similiter inflexerunt attemperaruntq̄ affectus, & imperio conformarunt politico: qua ratione utriq̄ demonum artibus manū quoq̄ pronius dedere. Extitēre & Choatræ populi, incantatores nō uulgares, quorum lacus iuxta Mæotim, Plinio teste. Valer. Flacc. lib. 6. Argonaut.

Centoras & diros magico terrore Choatras.

Neuri Scythiæ populi incantatores quoque habiti famosi. *Herod.*

At quanquam naturalem magiam plerosq̄ eorum authorū coluisse obijciatur, plurimum tamen eosdem superstitionis impiæ infamisq̄ magiæ admiscuisse comperitur: ut naturalis illa goetiæ & theurgiæ illecebris confusa,

Plutarch. in uita Numæ. Contra monstrosa Pythagoræ facta scripsit Timæ Philiastus.

Ægyptij natura superstitiosi.

*Naturalis
magia quid,
& eius com-
mendatio.*

fusa, malorumq; dæmonum impostu-
ris irretita, non satis secernatur. aliàs
penitissima illa naturalium rerum ab-
strusarum speculatio & cognitio, uera
nimirum philosophia, sanctiorq; ma-
gia, à sapientibus solenni plausu exci-
pienda, colendaq; , à me hic non ele-
uatur, cui etiam nulla ex parte quic-
quam derogatum uolo. Rabini He-
breorum asserunt, antiquos patres ad
sanhedrim, hoc est, consilium & iudi-
cium magnum admisisse neminem, ni-
si magiæ peritum, & gnarum septua-
ginta linguarum. Adhæc quos Græci
sophos aut philosophos, Chaldei etiã
magos uocant, ut in Daniele testa-
tur D. Hieronymus: hos commendat
ueritatis historia, Matth. 2. momentũ
enim, locumq; nati filij Dei, ex prophe-
tijs, quas in illo regno & Babylonico
Israeliticæ captiuitatis tempore spar-
serat, stellæ monitu agnoscunt. Quam
quidem stellam nõ fortuito illuxisse,
neque ex materia physica naturæ du-
ctu inflammata exarsisse, uerũ diui-
nitũs accẽsam, ut Christi natiuitatem
designaret, ipsosque ad locum in quo
erat deduceret, intelligunt. Superio-
rum uerò infamia uel hinc magis elu-
cescet, quòd in Diuinationibus Cice-
ro scribit, in Persis augurari magos, &
diuinare, congregariq; in phano com-
mentandi causa, atque inter se collo-
quendi. Et quòd grauius multò est, in
lib. de Sacrificio & Magia Proclus, dũ
hanc naturalium sympathiam cognat-
ionemq; , & si uoles, compassionem
latissimè demonstrat, etiam numinum
aduocatione uti solitos magos, per hu-
iusmodi rerum consensum, tradit. Eos
quoque multæ idololatriæ occasione
dedisse, fabricatos temerè superstition-
um & falsæ credulitatis plurima ge-
nera, testatur Laërtius. Ex quo artis li-
quet ignominia, quòd numinis appel-
latione prætexta, ad dæmonum incli-

nans uersutias, impeditissimis & ipsa
erroribus obretita, minus prouidos in
interitum præcipites rapiat.

Sed utinam posterioribus Magis ea
mansisset religio, quæ Magorũ Persa-
rum erat, & Ægyptiorũ sacerdotum,
& Druidum Gallorum: qui nefas esse
arbitrabantur, ea magiæ sacra litera-
rum monumentis committere, ne uul-
go innotescerent. Ita tandem fuisset
sperandum, illud prodigiosum diabo-
li artificium, atq; generi humano exi-
tiosum, prorsus interiturum: quem-
admodum & iam Theologis & Medi-
cis quocunque moliminis genere co-
nandum, ut artium hæc perniciosissi-
ma, fraudib. plena, è religionis nostræ
sacris quàm longissimè exulet, & è di-
uinæ Medicinæ castris omnino pro-
cul exterminetur, quum utranq; suis
fucatis exorcismis, barbaricarum uo-
cum preculis, obscurorum nominum
recitatione, sacrosancti eloquij abusu,
ligaturis, periaptis, carminibusque ad
salutis & uitæ hominũ perniciem con-
spurcarit. sicuti apud Iudæos secreti-
orem diuinæ legis interpretationem
Cabala nũcupatam, identidem ab ea
defœdatam uitiatamque legimus: ut
Cabalistica eiusmodi magia, Christũ
incõparabilia effecisse miracula, astru-
ere non exhorrescant perfidi Iudæi.

Et hodie adhuc titulis, quos præ fo-
ribus splendidos suspendunt hi magi,
ementitis circumferuntur libri sub no-
minibus Adæ, Abelis, Enoch (quem di-
uiniorẽ ante cæteros fuisse asseruit
uerustas) item Abrahamæ, Aaronis, Dan-
ielis ob somniorũ explicationem, So-
lomonis (in signi coniectura ita ex Io-
sepho auguratur sacrilegi, indoctis au-
ribus irrepentes) adhuc Zachariæ Ba-
bylonij, Pauli, Honorij, Cypriani, Tho-
mæ, Hieronymi & Eboracensis cuius-
dam: ut ob speciosa hæc nominũ le-
nocinia magis arrideant, illiciantque,
& ci-

*Cabala à m-
gia infami-
tiata.*

*Libri ma-
gici.*

Enoch.

*Lib. 8. anti-
Iud. cap. 2.
Vide sequen-
ti lib. 5. ca. 2.
eam de Solo-
mone opinio-
nem scite d-
lutam.*

& citius fidem fortiatur. Verum acrius intuenti, apertè se prodit horum furciferorum circulatorumq; fallax præstigi-
 um, & nostro quo iam pridem confi-
 cta sese profitentur ipsa uolumina. Io-
 seph quoque Israelis filio, ex peculia-
 ri Dei munere uaticinanti, somnia in-
 terpretanti, in fratrum ministerium à
 prouidètia diuina segregato, Christi-
 que typum gerenti, eam aspergit ma-
 culam Iustinus, illum magicas nouisse
 artes, easq; ad Mosen & reliquos per-
 uenisse scribens. Idem de Mose tradit
 Plinius, & Tacitus: quem etiam Ægy-
 ptium sacerdotem dixere nō ualde di-
 ligentes (teste Capnione) quidam re-
 rum scriptores, ut Strabo Cosmogra-
 phiæ libro sexto decimo. Magū item
 & fallacē eum appellat Possidonius,
 & Lysimachus, & Apollonius Molon,
 & plerique alij, similiter Apion: quos
 mendacij, ignorantiae & insaniae infi-
 mulat Iosephus multis argumentis.
 Eam labem in primitiua Ecclesia quo-
 que multis Christianis illeuerunt gen-
 tes, qui tantum differebant à magis,
 quantum à tenebris lux, à mendacio
 ueritas, ab ima uanitate, summa & sin-
 cera pietas. Hos Origenes defendit.
 Nec sanè illud mirum, quū plures ab
 hæreticis & impostoribus libros sub
 titulo Seruatoris nostri Iesu fuisse edi-
 tos, non solum Hieronymus in 13. Eze-
 chielis commentario testis sit: sed &
 Augustinus in lib. 1. de consensu Euan-
 gelistarū affirmet, fuisse gentiles quos-
 dam temporibus suis, qui iactarent se
 uidisse & legisse libros aliquot Christi
 ad Petrum & Paulum, in quibus scri-
 pta esset summa totius artis magicæ,
 ex cuius peritia Christus, dum uiue-
 ret, tot tantaq; miracula edidisset: quo-
 rum insaniam quatuor argumētis eo-
 dem in loco breuiter refellit.

Ex eo magorum collegio etiam in-
 gens hæreticorum numerus in Eccle-

siam irrepsit, qui sicut Iannes & Mam-
 bres reſtiterunt Moſi, ſic & illi Apoſto-
 licæ ueritati oblatrarunt. Horum prin-
 ceps extitit Simon Samaritanus, qui
 Romæ ſub Claudio Cæſare propter
 hanc rem ſtatua donatus eſt, cum hac
 inſcriptione: SIMONI SANCTO
 DEO. hic tādē uelut in aëre uolās,
 à dēmonib. uectus, Petro orante, exal-
 tatus dilabatur, miſereq; interiit. Eius
 blaſphemias prolixè recenſent Cle-
 mens in Itinerario, Irenæus, Egeſi-
 pus lib. 3. de excidio Hieroſolymit. ca-
 pite 2. Euſebius, Nicephorus lib. 2. Ec-
 cleſ. hiſt. cap. 27. Ambroſ. in Hexame-
 tro, Fulgoſ. lib. 8. cap. 11. Menander ma-
 gus Simoni ſucceſſit, ipſe quoque ge-
 nere Samarita: neque ſolū eius ex-
 preſſit impietatem, ſed longè ſuperās,
 maioribus portentis efferebatur, ſeſe
 ſeruatoreſ dicitās ex olympo ad cœ-
 lum demiſſum, docebatq; nullo pacto
 angelos ab hominibus uinci aut cogi
 poſſe, quā artis magicæ diſciplina &
 baptiſmo, ab eo traditis, ex quibus im-
 mortalitatem humano generi proue-
 nire aſſerebat. Quæ omnia ex libris I-
 renæi refert Euſebius lib. 3. Ex illo Si-
 mone tanquam ex hæreſum ſemina-
 rio, pullularunt per multas ſucceſſio-
 nes, monſtroſi Ophitæ, turpes Gnoſti-
 ci, iactantes omnem intelligentiam ſi-
 bi datam non cœlitūs, ſed à ſpiritu im-
 poſtore & uentriſloquo: impij Valen-
 tiniani, Cerdoniani, Marcioniſtæ, Mō-
 taniani, & multi alij hæretici, propter
 quæſtus & inanis gloriæ aucupiū mē-
 tientes aduerſus Deum, nec quicquā
 utilitatis aut beneficiorum conferen-
 tes hominibus: at decipientes, & in
 errorem perniciemq; præcipitantes.
 Huc pertinet famoſiſſimi magi Cyno-
 pis hiſtoria, quicum Ioanni Euangeli-
 ſtæ, iuſſu Domitiani, in Pathmo inſu-
 la, quæ eſt una ex Sparadibus, exulan-
 ti, controuerſia erat. Exempla quoq;

2. Timoth. 3.

Simon Sama-
rit. magus, hæ-
reſum ſemi-
narium.Abdias epi-
ſcop. Bab. lib.
1. certam apo-
ſtol.Vide lib. 3.
cap. 4.

n. lib. 16.

30. ca. 1.

1. et 2. cō-
Apionē.
Magi pro-
diti.Ex magis
aliis hære-
tici.

leguntur apud Iosephum libro 20. antiquitat. Iudaic. capite 6.

QVI MAGIAM INFAMEM
postea colere, & funestus quorundam
interitus. Cap. IIIL

SVperiorum magorum nugamenta itidem insulse sequuti sunt, Ap-
pion Grammaticus, Iulianus apo-
stata, Robertus Anglicus apud Helue-
tios miserè mortuus, Rogerius Ba-
chon, Petrus Aponensis Conciliator
dictus, Albertus Teutonicus, Arnol-
dus de uilla noua, Anselmus Parmen-
sis, Picatrix Hispanus, uel author libri
ad Alfonsum sub Picatricis nomine,
Cicchus Asculus Florentinus, & pleri-
que alij obscurioris nominis scripto-
res, deplorati certè ingenij homines:
qui quum se magiam tradere pollicè-
tur, non nisi aut deliramèta quædam,
nulla ratione subnixa, aut superstitione-
nes, pijs omnibus indignas congesse-
runt: quorum plures etiam in hac ar-
te florentissimos, fama mulctatos, &
quàm miserrimè hoc mundo defun-
ctos fuisse, se partim cognouisse, par-
tim testantibus fidelissimis homini-
bus audiuisse, asserit eximium illud o-
lim Germaniæ decus Ioannes Reu-
chlinus, linguarum peritissimus. Quã-
doq; enim eiusmodi societatis iure de-
uinctos, uel ancipitibus falsisue præ-
stigijs ad mētendum permotos per-
dunt dæmones, & iudicibus uincien-
dos, excarnificandos, enecandosque
prodūt: uel ipsi tragico aliquo tristi-
supplicio interemptos abripiunt. So-
lent tali quidem honore & remunera-
tione, tenebrarū potestates suam affi-
cere clientelam. Ita Zoroastrem ab-
sumpserunt flammæ, ac Simonem ma-
gū altissimus casus. Zaroës & Arpha-
xat magos in Persidis ciuitatibus ludi-
ficantes homines, ipsa hora martyrij Si-
monis & Iudæ apostolorū fulguris i-
ctu exustos fuisse, tradit Abdias Bab.

In Rogerium
Bach. scribit
Ioan. Franc.
Picus lib. 7.
cap. 7. & con-
tra Petrum
Apon. &
Albertū li.
4. cap. 9. &
lib. 7. cap. 5.
& 7. de Præ-
not. superst.
uelut & ad-
uersus Indo-
rū Brachma-
num & Gy-
mnosophista-
rum Aethi-
opum magi-
ca, ca. 9. li. 7.

Lib. 2. de uer-
bo mirif.

Zaroës &
Arphaxat
Magi fulgu-
ris ictu mor-
tui.

episcop. lib. 6. certam. Apostol. Sic &
Cynopem magorū principem, Ioanne
euangelista orante, fluctus absorpsisse
legimus. L. Piso primo Annalium au-
ctor est, Tullum Hostilium regem, ex
Numæ libris, eodem sacrificio quo Io-
uem cælo deuocare conaretur, quo-
niam parum ritè quædam fecisset, ful-
mine ictū. Amphiaræus Argiæ uates
& augur, cauere sibi non potuit, quin
primo die quo Thebas ueniret, hiatu
terræ absorberetur. Maxentius Impe-
rator artibus magicis (quibus exercen-
dis erat aptior quàm Imperio) dedi-
tus fuit, & mulieres prægnantes inter-
dum secuit, aliquando infantum re-
cens natorum uiscera inquisiuit. Quã-
doq; arcanis quibusdam rationib. dæ-
mones acciuit, eorumq; responsis bel-
lum, quod sibi à Constantino & Ly-
cinio parari senserat, amoliri conatus
est. At quod hic sui conatus impij sor-
titus est autoramentū? Victus aliquot
à Constantino prælijs, cum suis tan-
dem in flumine merfus periit, ponte
Miluio rupto, quem scaphis coniu-
ctis, ut transire posset, ipse fecerat, &
in proprium appararat exitium. Chri-
stiani dixere, interitum Maxentij simi-
lem fuisse Pharaonis pænæ.

Scribit Olaus Magnus li. 3. cap. 4. de
gent. Septent. quod Methotin quidā
arte magica insignis, excellentem fi-
ciæ dignitatis, uel potius diuinitatis
opinionem sibi assumens, simplicium
animos præstigijs artis fama sedu-
ctos, ad præstigijs libamenta sibi pen-
denda adduxerit. Hic cum esset sum-
mus deorum pontifex, sacrificia cere-
moniasq; ita distinxit & ordinauit, ut
discretus superū cuiq; cultus & liba-
tio obseruaretur, asserens deorum of-
fensas communibus sacrificijs aut per-
mixtis ceremonijs expiari non posse.
Tandem sceleribus eius detectis, con-
cursu populi occiditur: occisusq; pe-
stife-

Statius in
Thebaid.

Euseb. lib.
cap. 9.

Methotina
magus oc-
ciditur.

stifera cadaueris sui contagione pluri-
mos perimens, tumulo extrahitur, ac
palo infigitur, quemadmodum uani-
tatis ipsius meruerant præstigiæ. Et e-
iusdem libri cap. 18. hæc narrat: Cole-
batur etiam inter alia Aquilonis numi-
na, magus quidam Hollerus nomine,
nō minori fraude, quā singulari su-
perstitione, diuinitatis opinionem &
cultum sibi in gente curiosa uendicās.
Is siquidem parem cum Othino am-
plitudinem in medio deorum assecu-
tus, aded armorum & præstigiarum u-
su clarus euasit, ut ad traijcienda ma-
ria offe, quod diris carminibus obfi-
gnauisset, nauigij loco uteretur: nec
segnius eo, quā celerrimo uelorum
uentorumque usu, præiecta aquarum
impedimenta superaret. Tandemque
ut diuinitas eius ostēderetur esse mor-
talis, ab æmulis suis truculentissima
morte est interemptus. Præterea Od-
donem, Danicū piratam maximum,
tradit absque carina altum pererrasse
mare, & hostilia sepe nauigia concita-
tis carmine procellis euertisse: ac po-
stremò peritiore hoste circumuētum,
gurgite submersum esse, qui marinos
uortices præstigijs carminibus olim
calcare consueuit.

Ioannes Faustus ex Kundling oppi-
dulo oriūds, Craconiæ magiam, ubi
olim docebatur palam, didicit, eamq;
paucis annis ante quadragesimum su-
pra sesquimillesimum, cū multorum
admiratione, mēdacijs & fraude mul-
tifaria in diuersis Germaniæ locis e-
xercuit. Inani iactantia & pollicitatio-
nibus nihil non potuit. Exemplo uno
artem ea cōditione Lectori ostēdam,
ut se non imitaturum, mihi prius fi-
dem faciat. Hic sceleris ergo captus
Batoburgi in Mosæ ripa ad Geldriæ
fines, barone Hermanno absente, mi-
tius ab eius facellano D. Ioanne Dor-
stenio tractabatur, quod huic uiro bo-

no, nec callido, plurium rerum cogni-
tionem artesque uarias polliceretur.
Hinc & tam diu uinum, quo Faustus
unicè afficiebatur, promptus ille, do-
nec uas euacuaretur. Quod ubi Fau-
stus intelligeret, atque Grauiam sibi
abeundum esse, ut raderetur barba, di-
ceret alter: uinum is si adhuc curaret,
artem denuò promittit singularē, qua
citra nouaculæ usum, tolleretur bar-
ba. Conditione accepta, arsenico con-
fricari eam citra ullam præparationis
mētionem iubet: adhibitaq; illinitio-
ne, tanta successit inflammatio, ut nō
modò pili, sed & pellis cum carne ex-
ureretur. Cum stomacho idem ille mi-
hi facinus hoc nō semel recensuit. A-
lius mihi nō incognitus, barba nigra,
reliqua facie subobscura, & melācho-
liam attestante (spleneticus etenim e-
rat) quum Faustum accederet, incun-
ctanter hic ait: Profectò te sororium
meum esse existimabam, pedibus tuis
mox obseruatis, num longæ & incur-
uæ in ijs prominerent ungulæ: ita hūc
dæmoni assimilians, quem ad se ingre-
di arbitraretur, eundemq; affinem ap-
pellare consueuit. Hic tandem in pa-
go ducatus Vuirtenbergici inuentus
fuit iuxta lectum mortuus inuersa fa-
cie, & domo præcedenti nocte media,
quassata, ut fertur.

Ludi moderator apud Goslarienses
ex Fausti magi, uel uerius infauti ma-
li doctrina instructus, modum quo car-
minibus in uitro coerceretur satan, di-
dicit. Ut itaque impediretur à nemi-
ne, die quodam in syluam abiit: ubi in
magica execratione aberranti appa-
ruit dæmon horrenda admodum for-
ma, oculis flammeis, naribus ad cornu
bubuli morem intortis, oblongis den-
tibus, aprinis non dissimilibus, genis
selem referentibus, & in uniuersum
terribilis. Hoc idolo terrefactus hic
prosternitur, iacetq; horas aliquot se-

mimortuus. Tandem respiranti non-nihil, atq; ad ciuitatis portas progredi-
enti, quidam familiares obuij, uultus
mutati, pallorisq; causam rogant. Hic
tremens & uelut furibundus obmu-
tuit, domumq; ductus horrédos ede-
re sonos, & prorsus insanire cœpit. An-
no tandem exacto fari denuò incipit,
& ea specie sibi dæmonem apparuisse
narrat. Cœnæ uerò Dominicæ com-
munionem ubi tum celebrasset, tertio
pòst die se Deo commendans, calami
tosæ huic uitæ ualedixit.

Quidam item magus in pago uix
ab Ithena oppido dimidium miliare,
medicinam fecit: liteq; inter hunc &
uicinum fabrum lignariū orta, hic al-
terum cōuicijs acerbioribus irritauit.
Post menses aliquot periculoso affici-
tur morbo faber, priusq; offensæ ue-
niam precatus, magi opem implorat:
qui dissimulata iniuria, iubet ægro-
tū in porione uti radice, cui à Verre no-
men est (sic legitur) cum alijs uenena-
tis herbis. Ea bibita tam atrocibus e-
xercetur cruciatibus indies magis ac
magis auctis, ut tandem cum morte ui-
tam commutarit. Homicidij accusa-
tur magus à fabri coniuge & consan-
guineis. Causa uerò ad magistratum
Ithenensem delata, uinculis ille coer-
cetur: & quæstionibus subditus rem
omnem confitetur, ac in primis quòd
uindictę studio fabrū perdidisset, sub-
iungens artem se edoctum fuisse à ue-
tula non procul ab Hercinia sylua de-
gente: item dæmonem sibi semper
præstò fuisse, commune facientem in-
spirantemq; quid consilij tam absen-
tibus quàm præscentibus præstari o-
porteret. Quare palo affixus, Vulca-
no consecratur.

De Prenot.
superst. lib. 4.
cap. 9.

Alloquutum se plurimos asseuerat
Ioannes Fraciscus Picus, qui uana spe
futurorum delusi ab apparente sibi dæ-
mone, per inita pacta uocato, usque a-

deò uexati fuerunt postremò, ut opti-
mè secum putarint actum, ne uitam a-
miserint. Aliū quoq; intellexit ab eiuf-
dē socijs adhuc uiuis, à dæmone quin-
quaginta fermè abhinc annis uiuū ab-
latū, nusquā comparuisse, dum curio-
so cuidā & malè sano principi Troiæ
oppugnationē repræsentare, quasi in
scena, pollicitus esset, Achillemq; &
Hectorem introducere præliantes.

Comes item Matisconensis magi-
cæ factionis, hora prandij coram mul-
tis Baronibus & militibus abreptus
fuisse à dæmonibus legitur, ac ter cir-
cum ciuitatem Matisconensem uelo-
cissimè uectus cunctis uidentibus, at-
que ter miserabiliter exclamasse, Suc-
currite ciues, succurrite: unde tota ci-
uitas fuit commota, atque ille factus
perpetuus dæmonum comes, ut fusius
docet Hugo Cluniacensis.

Recēti adhuc memoria, Anno 1530, Sacerdoti
crystallo the-
saurus osten-
ditur à dæ-
ne, & ab eo
dem opprim-
tur in specu
sacerdoti in crystallo thesauros Nori-
bergæ ostenderat dæmon: hos cum
loco perfosso ante urbem quæreret sa-
cerdos, adhibito amico spectatore, &
iam in specu arcam uidisset, atque ad
eam cubantem canem atrum, ingres-
sus sacerdos in specū, opprimitur in-
terficiturq; , ruente cacumine, & spe-
cum rursus complente.

Saltzburgi incantator iactabat, se o-
mnes in uicinia ad miliare serpentes
posse in unam perducere foueam, &
interimere: quod cum tentaret, tan-
dem antiquus & ingens proserpit ser-
pens, quem quum carmine in foueam
compellere niteretur, ille exiliens, in-
cantatorem uelut cingulum amplecti-
tur, trahitq; in foueam, & enecat. Hęc
magiæ huius stipédia, hi simulatæ fru-
ctus amicitiae, hæ e mentitæ phialæ, an-
nuli, carceres, ficti compedes, & uesa-
na perniciofaq; ludibria.

Rectè igitur ac piè Petrus Lombardus ait: Dæmonum scientia & uirtute
exer-

Magus ui-
à diabolo
latus.

Sacerdoti
crystallo the-
saurus osten-
ditur à dæ-
ne, & ab eo
dem opprim-
tur in specu

A serpente
magus ene-
catur.

Lib. 2. Senten-
tiarū, dist. 7.

exercentur artes magicæ, quibus tamen tam potestas quam sciëntia à Deo data est uel ad fallendum fallaces, sicut Ægyptios: & etiam in ipsos magos data est, ut eorundem spirituum operatione uiderentur admirandi, à quibus erant damnandi: uel ad monendum fideles, ne tale quid facere pro magno desiderant: uel ad exercendum seu probandum iustorum patientiam. Nec putandum est, dæmonibus hanc rerū uisibilium materiam ad nutum seruire: sed Deo potius, à quo hæc potestas datur.

DE LIBRIS QVIBVS-
dam magicis. Cap. V.

PRæterea non eximios tantum uiros, sanctos patriarchas & Dei angelos tam sceleratorum execratorumque dogmatum iactant auctores, hi magi: uerum etiam libros à Raziæ & Raphaele, Adæ & Tobiae angelis, traditos ostentare non erubescunt, ut hoc fuco suam pulchrè adornent Empusam. Hi uerò libri, ut & superiores, penitus introspicienti præceptorum canonem, rituum modum, uerborum consuetudinem, characterum genus, barbarum constructionis ordinem, indoctam phrasim, sententiarum uim, res insulas, manifestè sese produnt, & inscriptiones esse adulterinas suppositiciasque, nec nisi summas imposturas eos continere, necnon ita pridem ex unius conspirationis uolutabro cunctos nostra ætate scaturisse, minimeque Chaldeorum & Hebræorum linguam uetustatemque resipere: nec duplicem Ægyptiorum characterem, unum in sacris, alterum in prophanis agnoscere, commonstrant. Interim tamen à perniciosissimis abominationum architectis ueræ sapientiæ ignaris fabricatos esse ex gentilitijs quibusdam obseruationibus, nostræ religionis ceremonijs, ueluti ex insidijs, ut circumueni-

ant citius, studio immixtis insertisque multis ignotis nominibus & signaculis, ut stupori terrorique sint rudioribus, simplicibus & incautis, mentis sanæ dubitet nemo.

Optimo iure his annumeretur abominabilis libellus nuper in lucem ab impio homine emissus, tributisque Henrico Cornelio Agrippæ, meo olim hospiti & præceptori honorando, ultra annos quadraginta iam mortuo, ut hinc falsò eius manibus iam inscribi sperem, sub titulo quarti libri de Occulta philosophia, seu de ceremonijs magicis: qui insuper clauus librorum trium de occulta philosophia, omniumque magicarum operationum iactatur. Sed

Parturiunt montes, generatur ridiculus mus:

meræ sunt nugæ, & scopæ dissolutæ, ut nihil ex eo certi constituere queas, etiam si huius uanitatis studiosissimus singula quo iubet auctor ordine, industriè prosequaris, inchoesque ex figura mundi, collectis literis ab ortu corporis planetæ secundum successionem signorum per singulos gradus, atque ex singulis gradibus ab ipso planeta aspectis, facta proiectione à gradu ascenditis, ut ille proponit, & fusius nugaciusque docet. Idem dictum uolo de tabulis, per quas malorum spirituum nomina extrahuntur: & de calculatione, quam Ægyptijs literis tradidisse Trismegistus dicitur, qui etiam omnium primus extitisse fertur, qui de nominibus spirituum eliciendis tractarit. Fabrica quoque exquisita in hoc libello subsequitur de characteribus bonorum & malorum spirituum: quos tamen ita effectos esse ad deceptionem, nec ijs quicquam inesse uirium, quilibet sanæ indolis haud difficulter iudicabit. Accedit & tabula, per quam figuræ quædam malorum spirituum familiares, & imagines inueni-

Quartus liber de occulta philosophia impius. Cardanus li. 18. de subtil. alio titulo eius libri meminit.

Cap. 3. Libri magici.

m

untur,

untur, sub quarum forma inuocantibus occurrere & comparere illi solent: item formæ familiares spiritibus Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij, Lunæ. Pentacula describuntur quoque tanquam figura quædam sacra, à malis euentibus nos præferuantia, & ad malorum dæmonum constrictionem & exterminationem adiuuantia: malos etiam spiritus allicientia, nobisq; conciliantia, quæ ex characteribus, picturis, nominibus bonorū spirituum uariè componuntur, quibus abominabilis, imò blasphemus sacre Scripturæ adhibetur abusus. Inter reliquas preces, rogatur etiā malus spiritus ad cogendos homines, cuius nomen similiter inseritur: fitque hoc, si ad malū tendit operatio, ut ad uindictam, pœnam uel destructionem. Præterea si quis uersiculus in Psalmis, uel aliqua parte literarum sacrarum, desiderio nostro congruus habetur, ille orationibus immiscetur: & post orationem ad Deum, quandoq; oratio conuertitur ad exequutorem illum, qui minister in præcedenti oratione optatur, siue unus sit, siue plures: siue angelus, uel stella, uel anima, uel ex Heroū numero aliquis.

Subsequuntur & uariæ consecrationes rerum aliarū, tum libri, per quem malorum dæmonum ministerio plurimum quidam utuntur, cui spiritus inscripti procliuem obedientiam sacro quodam suo iuramento uouerūt. Hic post consecrationem conseruatur religiosè, ne extra institutum aperiatur. Fumi certè & anicularum deliramenta. Idem sentiendum de inuocatione bonorum spirituum ibi descripta, ubi post deliria multa, recitatur genibus flexis Psalmus, Beati immaculati in uia, cum diuinis & angelicis nominibus: eoq; finito surgit actor, & incipit ab Oriente in Occidentem cōtinuo uortice in-

tra cōsecratum circulum circuire, donec uertigine correptus humi in circulo procumbat, ubi quiescens statim in extasi rapitur, in qua is se prodit qui cuncta annunciabit. Sic & oracula per insomnia redduntur, si post alia ex præscripto administrata, lectum ingrediat actor cogitatu illi rei inhærente, quam cognoscere desiderat, eoq; indormiat modo. Hisce somnijs haud dubiè insinuat se diabolus, quādo res imaginationi cogitationiq; tam ualidè impressæ adhuc in organis imaginationi inseruientibus hærent. Quæ etiam in mali spiritus inuocatione requirantur, eadem religione prosequitur. Vbi adhibentur quoque consecratæ res, necessariae tam ad defensionē inuocantis & sociorum eius, quàm etiam ad uincula & constrictionem spirituum: quales sunt sacre chartæ, laminæ, picturæ, pentacula, gladij, sceptræ, uestes, ex materia & colore conuenienti. Apponuntur & sedilia pro spiritibus, qui quoque inuocati ad potum & esum inuitantur. Inde pestilentissimus subiungitur libellus, Heptameron inscriptus, siue elementa Magica Petri de Abano: quem, ut reliquos id genus omnes, inter lectionis reiecte libros, Vulcano cum primis consecrare decet. In eo circulus & eius compositio describitur, item nomina horarū & angelorum eis præsidentium, barbara nimis, quemadmodum & angelorum quatuor anni temporum nomenclaturæ: consecrationes quoque & benedictiones circuli ac suffumigiorum, exorcismus ignis cui superponuntur fumigia, uestis & pentaculum factum die & hora Mercurij, crescente luna, in charta, membrana scilicet hædi, ubi prius super illo dicta fuerit missa Spiritus sancti, & aspersa baptismatis aqua. Succedit modus operationis, exorcismus spirituum aëreorum

im-

Elementa Magica Petri de Abano

Vsus missæ aqua baptismatis.

impious, oratio ad Deum blasphema, in quatuor mundi partibus recitanda in circulo, deinde uisiones & apparitiones uirtute exorcismi excitatae, cū inuocatione horrenda exorcistae: nomina item angelorum absurda diei Dominici, & eius coniuratio, ut & singulorum totius septimanæ dierum.

Agrippa ad Iulianum uim catuor.
Tassius in log. & enz. ac Andre. Hondorff libro Exe. lorum Ger. tano & plur. ique aliq.
 Occasione huius libri Agrippæ ascripti, silentio inuolui diutius ob ueritatis prærogatiuam nō patiar, quod in diuersis aliquot scriptoribus legirim, diabolus forma canis ad extremum Agrippæ halitum comitem ipsi fuisse, & postea nescio quibus modis euanuisse. Satis equidem mirari hic nequeo, tantæ existimationis uiros tam insulse aliquando loqui, sentire & scribere ex inanissimo uulgi rumore. Canem hūc nigrum mediocris stature, Gallico nomine Monsieur (quod Dominum sonat) nuncupatum, noui ego, si quis alius, familiarissimè, quem nimirum non rarò, ubi Agrippam sectarer, loro ex pilis concinnato alligatum duxi: at uerè naturalis erat canis masculus, cui aliàs fœmellam ferè colore & reliqua corporis constitutione similem, quam Gallicè Madam oselle (Dominam) appellabat, me præsentē, adiunxit. Causam autem huic falsæ opinioni dedisse opinor, partim quod canem hunc pueriliter nimis amaret (ut sunt quorundam hominum mores) oscularetur plerumq; aliquando & à latere hunc sibi admoueret in mēsa, quemadmodum & in eodem simul lecto lub lodice noctu pateretur, ubi coniugem Mechliniensem Bonnæ repudiasset anno tricesimo quinto supra sesquimillesimum: uelut & in musæo, ubi inter supellectilē chartaceam certè insignem perpetuus erat Agrippa, atq; in eius mensa Agrippæ & mihi in studijs communi, inter utrunque semper iaceret hic canis. Partim ad-

hæc, quod, licet in dicto hypocauto inter chartas continuò delitesceret meus herus, nec toto ostiduo uix semel prodiret, quicquid tamen in diuersis regionibus ageretur, ferè norat. Hoc alij imprudentiores, huic cani ut dæmoni, dum adesset, acceptum ferebant: sed reuera à doctissimis quibusque uiris ad illum undequa; scribebatur quotidie. Anno supradicto Bonna Lugdunum profectus, capitur à rege Francisco, quod liberius nonnihil in ipsius matrem aliàs scripsisset: sed quorundam intercessione liberatus, Gratianopoli in Delphinatu post aliquot mēses in Domino obdormijt. Tum ego Lutetiæ Parrhisiorum agebam.

In hoc catalogo recensendus libellus Arbatel de magia ueterum, inscriptus, magicæ impietatis plenus, uti constat ex aphorismo 16. 17. 21. 24. 25. 27. & alibi, secus licet splendide polliceatur in fronte, nimirum Pneumaticam magiam ueterum tum magorum populi Dei, tum magorum gentium, pro illustratione gloriæ & philanthropias Dei.

DE IOANNE TRITEMIO
 cuiusq; libro Steganographia inscripto. Cap. VI.

Steganographiæ Ioannis Tritemij abbatis Spanhemensis, in hæc uerba meminit Carolus Bouillius: Ad Tritemium diueri, quem reperi magum, nulla philosophiæ parte insignem. Eius Steganographiam euolui uelitatim nonnullorum capitum perlegens initia. uix horas duas librū in manibus habui: abieci enim eum illicò, quod terrere cœperant me tātæ adiurationes, ac tam barbara atque insolita spirituum (ne fortè dicam dæmonum) nomina: uniuersa uerò huiusmodi nomina (quoad uidere uisus sum) ignotæ linguæ sunt. Aut enim

In epistol. ad Germanum Ganaium Reg. cōsiliar. Tritemius. Steganographia Tritemij.

nim Arabica, aut Hebraica, aut Chaldaica, aut Græca: Latina pauca, aut ferme nulla. Innumeri aut sunt characteres, quibus adiurationes singulæ notantur. Quod in epistola ad Boscium Tritemius scribit, uerba esse plana, lucida, sine omni literarum aut uocabulorum transpositione, ita ut omnes legant & intelligant: secretum tamen illius qualecunque erit, manere ignotum: hætenus uera loquutus sit. Nam in tota huiusmodi Steganographia passim sanctissimas ac pijsimas orationes inserit, quæ ad amicam epistolarum loco mittantur: re autem uera lachrymæ sunt crocodili. Id enim mihi facere uidetur, quod D. Dionysius in epistola ad Sosipatrum de Apolophane sentit: Diuinis aduersus Deum nefarie utitur, ac per mundanam inanemque sapientiam, diuinam sapientiam euacuare molitur. Quod aut sine adiutorio spirituum omnia pollicetur se facturum, rectè (ut ait Daniel) in caput suum mendacia confingit: manetque puto angelus Dei bonus, ut secet eum medium, dissoluatque fœdus iniquum, quod cum nocentibus angelis iniisse ac sanxisse, palam ex ipso opere declaratur. Porro, si ritè memini, hunc ipsum in Steganographia illa ordinem seruat: in primis spirituum ipsorum nomina digerit, hinc eorum adiurationes disponit, ac singulorum characteres subscribit: postremò figuras distinguit, è quibus pro adiurationibus singulis apta spirituum nomina, quoties necessitas ingruerit, depromere atque elicere liceat. Partitur autem in huiusmodi figuris, spiritus ipsos in quatuor Imperatores, Duces, Comites & Seruos: Imperatores uerò totius orbis esse tantum duodecim, quotquot & uetè à philosophis esse traduntur. Ex his quoque quatuor designat præcipuos, Orientis, Meridiei, Occidentis & Se-

ptentrionis: quos, ut magnos, Imperatores appellat. Sub quolibet Imperatore statuit Duces, puto trigenos aut quadrigenos. Sub Ducibus singulis rursus Comites, maiore numero: & Seruos sub Comitibus innumeros. Hoc igitur pacto, ad artis suæ effectum conuertitur. Cum uult disito amico sua aperire consilia, (hæc enim uocat secreta) scribit epistolæ loco orationem quandam miræ sanctitatis & deuotionis fucō affectatam, eamque characterē cuiuspiam duodecim Imperatorum im-
10 primit, & ad amicum, qui (ut ait) nouerit artem, mittit. Exceptam igitur chartam aperit is amicus: & in calce epistolæ, characterē in primis cuius nam sit Imperatoris, attendit. Si est Orientis princeps, uersus ad Orientem, literas in eam cœli plagam patentes ex-
20 pandit, requiritque confestim ex suis libris, quibus adiurationibus princeps ille cogatur, ut suorum quempiam subditorum ad se mittat. Elicit autem adiurationes duas, ac primam quidem super patentes adhuc literas: spectansque in auroram profert. qua ritè prolata, mittit ilicò Imperator ille quendam suorum aut Ducum aut Comitum
30 aut Seruorum, qui protinus ad uolās, fit uiro eminus uisibilis, uelut nebula aut caligo in aëre pēdula. Vbi deinde secundæ coniurationis uerba expleuit, spiritus ille propius accedit, cominusque ad eius aures expetita amici secreta propalat & nunciat. Sunt aut (quod sentiam) adiurationes ipsæ haud continua oratio, sed aggregatio quædam nominum ipsorum spirituum ad uarium quendam magicæ artis modum
40 ordinatorum, suntque huiusmodi nomina (ut dixi) omnia ferme ignota, uelut Arabica, &c. Memini item me in ipsius opere ita legisse: Hi autem spiritus perniciosissimi sunt, & nequam. Odio quàm maximè habent lucem.

tene-

Daniel. 13.

Ordo Steganographia.

tenebras diligunt. Forti adiuratione opus est, ut ad necessaria nostra cogatur. Quod si in his adiurandis territus, pauxillum trepidaueris, aut in explenda adiuratione (siue uocabuli omissione, siue seriei immutatione) aberraueris, te ilico necabunt. Hos igitur tam in uindictam paratos, quis adeo erit mente captus, ut bonos clementesque spiritus esse probet? Vidi in eo Opere adiurationes nonnullas, quas uocat potentes, quibus possit unusquisque, qui assidue cupit spirituum uti ministerio, alligare apud se spiritum, ac cogere ut in eius domo maneat semper, ei que in cunctis famuletur. ceterum in semotissimo (ut ait) a turba locis spiritus locandus est, ne temere ad se ingredientes necet, &c. Satis superque me fecisse uideor, si tibi hæc exposui, quibus liquidius & uiri, & artis quam pollicetur, fuci, ne dicam mendacia, tibi pateant. Hactenus Bouillus: quem tamen mendacii & impietatis accusat Tritemius, se purgans in Prefatione libri Polygraphiæ ad Maximilianum Imperatorem. Librorum Steganographiæ partem scriptam cum figuris & spirituum nominibus apud Henricum Cornelium Agrippam felicis memoriæ, ego ipse olim legi, atque eo in scio exscripsi.

Studio in argumentis famosorum quorundam librorum describendis longior fui, ut ijs cognitis promptius de reliquis eius farinæ blasphemij censeatur.

Hic disciplinæ & artis fons, origo & firmameta, ac sacrilegi negocii methodus: cuius tamen ui obedire manes, cogi numina, turbari sidera, elementa seruire, eiusque inexpugnabili potestate & cæca numinum coactorum uiolentia, stupenda supra naturam se opera perficere, sibi persuadent, iactantque in sinu ridentes, bis certè mi-

seri homines: quod uani testantur exitus, & post immensa laboriosa que studia frustrati euentus. Præstigias ostentant, non miracula: quæ non Dei assistentia, sed permissione ob hominum incredulitatem, & demonum pactione sortiuntur effectum.

Huius scholæ artes iactantur, ars Al-madel, ars Notoria, ars Bulaphiæ, ars Artephij, ars Paulina, ars Reuelationum, & similia impietatis monstra plura, neutiquam toleranda: quæ hoc ipso sunt magis exitialia, quo indoctis apparent diuiniora.

INCANTATIONVM VARIJ modi. Caput VII.

Incantationum uero diuersi admodum omnibus seculis extiterunt modi, quorum unus alio crebrior, hoc uel illo tempore fuit, atque hisce uel alijs locis celebrior. Huc refer uniuersum illud præstigiarum genus & illusionum, quibus malefici hi, qui se honestiori Magorum nomine appellari malunt, phantasmata phasmataque edunt, multa miracula fraudulenter ostentantes, plerumque Goeticis incantamentis, coniurationibus ineptis, illicitis gentilicij sacriificijs, imprecationibus, mentione diuinorum nominum, recitatione uerborum sacrorum aut barbarorum, siue adhibito quocunque murmure: nonnunquam plantis, animalibus, eorumque partibus, præter rem uel superstitiosè uel dolosè admotis: interdum etiam certis suffumigijs, luminibus, collirijs, *ωσπίασις* seu alligationibus & suspensionibus: insuper metallis, aut arte fabrefactis corporibus, simulachris, imagunculis, annulis, sigillis: characteribus hoc uel illo modo usurpatis, quibus admirandas rebus imprimi uires commentantur: item speculis, & similibus huius magicæ artis monstris organisque. Quibus licet interdum aliquid uirtutis na-

*In actionib.
illis magorū
natura cur-
sum superan-
tib. dāmon-
peratur, Dei
permisso, ob
magi impie-
ritatem, & a-
stantium in-
credulitatem.*

turalis inesse potest, tamen ut plurimū ad eorū constructionem aut usum adhibentur nefandē uel sacra Dei oracula, uoces siue sententiæ, uel blasphema uocum diabolicarū deblateratio, à quibus uim omnem manare propagariq; in hæc media, ac ab iisdem pendere confidunt, dēmonio interea coludente cooperanteq; ; immō rem omnem Dei petmissu, ob magi impietatem & astantium incredulitatem expediente, quam elusus incātator alioqui frustra machinaretur. Hoc equidem ad omnes horum hominum mirificas, naturalisq; potentiae cursum & modum exuperantes actiones, semel hic dictum responsumq; uolo. Enim uerō eousq; horū hominum animos satanicae huius professionis cēstrum peruasit, ut creditum sit, id genus imposturis dāmoniacis omnino perfici quæ requiruntur, aut naturis rerū uel nouas indui uires, uel priores adimi, infirmari aut uegetari, siue naturæ cursum mutari, fulmina cieri, tonitrua, uētos, pluuias inopinatō concitari uel sedari, serpentes feritate uolentiaq; exui, bestias indomitas coërceri, ferrum rumpi, morbos infligi & curari, manes ac umbras euocari, & (ut Apuleius ait) animas agiles reuerti, pigrūque mare colligari, & noua corpora creari. Nec portet osas eas res enumerare hic lubet, quas cū Coracesia, Callicia, Menaide, Corinthade, Aproxia, à Pythagora celebratis herbarum nominibus, ad hoc certē aptis, si non exco- gitatis, ut sono terreāt: & cum Democriti Chirocineta, Agloaphotide, Marmarotide, Achemenide (qua in hostiū aciem coniecta, trepidare agmen, & terga dare, scribit Plinius) Hippophanade, Adamantide, Cynocephalea Ap- pionis, similibusq; terrificis plātārum mōstris, apud magos usurpatis, & iam singulari Dei bonitate in hominum

utilitatem memoriæ excussis, penitusq; abolitis, quandoq; prorsus sublatas uolet Deus. Immēsus siquidem est harum fallacium actionum & rerum numerus, quas latēre præstat: saltem incautos nimisq; credulos præmonuisse utile est, ne impiē huc quoque attractis diuinis nominibus, uel sacrae Scripturae uerbis iniquē contortis fallantur, seducanturque, quemadmodum hætenus factum animaduertimus: ut hoc nomine, quo grauissimē delinquitur, se purgēt excusentq; ; quod nimirū nomina sacrosancta inuocent, uerbumq; Dei commisceant in hoc opificio diabolico, ubi scelere horribili sanctissimū Dei nomen prophanatur, atque abusu abominando Scriptura conspurcatur diuina.

Et quanquam iniquis impijsq; his rationibus dāmones se accersere, aut ijs imperare posse, maleferiati hi homines gloriosius iactent, & ad horum illicita murmura nutumq; illi obedire uideantur quasi obstricti compulsiq; ; interim tamen suos hos dominos & imperatores, sibi magis deuinctos ser- uilesq; habent, ut quibuscunq; dēmonum spectris, laruis aut propositis ima- ginum dolis seu ludificatibus formis, si dem adhibere cogātur: unde tamen ipsis nunquā usque adeo multum cō- modi sperādum, nisi quod sibi hac ra- tione magis placeant, aliosq; in admi- rationem pertrahant, tanquam rerum non uulgarium aut curiosarum periti. Interim ab his cogi se simulant dāmo- nes: quanquam uenire optent, teste Porphyrio, ut suis deinde alios præsti- gijs irretiant. Sic quendam se uidisse 40 Ioannes Fernelius scribit, ui uerborū spectra uaria in speculū deriuare, quæ illic, quæcūq; imperaret, mox aut scri- pto aut ueris imaginib. (ut ille ait) ita dilucidē exprimerēt, ut promptē & fa- cile ab assidētibus omnia interno sce- ren-

Lib. 24. cap. 17. & lib. 3. cap. 2.

Lib. 1. de aditis ueris causa

rentur. Audiebantur quidem uerba sacra, sed obscœnis nominibus spurcè contaminata. cuiusmodi sunt elementorum potestates, horrenda quædam & inaudita principum nomina, qui Orientis, Occidentis, Austri, Aquilonisq; regionibus imperent. Hæc ille. Et si uerò huiusmodi formæ & literæ appareant, à præstigiatore mendacijq; parente nostris oculis obiectæ: nō tamen nō debent esse præstigiosæ, mendacesq; uel mēdacijs inuolutæ, ut mercedem requisitam dignamq; curioso hominum studio reponat liberaliter, naturæ suæ immemor nunquam.

b. 3. ca. 19. Hist. de gent. septentrionalibus. Incantationum modi ad Septentrionales.

Incantamentorum etiam peculiare modos apud Septentrionales obseruatos, his uerbis describit Olaus Magnus: Inter Bothnicos homines Septentrionis passim reperiēbātur malefici ac magi, tanquam in proprio loco, qui per summam ludificandorum oculorū peritiā suos alienosq; uultus uarijs rerum imaginibus adumbrare nouerāt, fallacibusq; formis ueros obscurare conspectus. Nec solum pugiles, uerū etiam fœminæ & teneræ uirgines pro uoto suo laruas liuido squalore terribiles, faciesq; adulterino pallore distinctas, ab aëris teneritudine mutuari cōsueuerunt: & rursus ablegato nubilæ inumbrationis uapore, prætentas ori tenebras sudis perspicuitate discutere. Tantamq; uim carminibus eorū adfuisse constat, ut rem remotissimè positā, & quantalibet nodorum cōsertione perplexā, è longinquo soli sibi cōspiciam ad contactum euocare posse uiderentur. Talibusq; præstigijs idipsum hoc modo demonstrant. Scire cupientes statim amicorum aut inimicorum, longinquo terrarum spacio, quingentorum uel millium miliarium inde distantium, Laponē seu Finnonē huius rei peritū, dato munere, lineæ scilicet uestis aut arcus, ro-

gant ut experiatur, ubinam fuerint & quid agant amici uel inimici. Quocirca conclaue ingreditur, uno comite uxoreq; contentus, ranam æneam aut serpētem malleo super incudem præscriptis ictibus concutit, carminumq; murmure hinc inde reuoluit: continuoq; cadēs in extasim rapitur, iacetq; breui tēpore ut mortuus. Interea diligentissimè à prædicto comite, ne quoduis uiuens culex aut musca, uel aliud animal eum cōtingat, custoditur. Carminum namque potētia spiritus eius malo dæmone ductore à longinquis signa (annulum uel cultellum) in testimonium expeditæ legationis seu cōmissionis reportat: ilicoq; resurgens, eadem signa cum cæteris circumstantijs conductori suo declarat. Idem *Venti uenales.*

cap. 18 lib. 3. de Ventis uenalibus, illud

miraculum tradit: Solebant aliquando Finni inter alios gentilitatis errores, negociatoribus in eorum littoribus, contraria uentorum tempestate impeditis, uentum uenalem exhibere: mercedeque oblata tres nodos magicos, non Cassioticos loro constrictos, eisdem reddere: eo seruato moderamine, ut ubi primum dissoluissent, uentos habere placidos: ubi alterum, uehementiores: at ubi tertium laxassent, ita squas tempestates se passuros, ut nec oculo extra proram in euitandis scopulis, nec pede in naui ad uela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris uiribus potirentur. His addit Olaus: Insana certè sunt documēta, quæ nostra excogitauit credulitas, ut acrius torqueremur. Vtinam facesseret à mentibus hominum tale figmentum: quod esse falsum, & nullius momenti, etiam à maioribus est ostensum. Sed hæc gens Aquilonaris, arte hac post susceptam Christianæ religionis cōfessionem, legis inhibitione, nunquam uisa est uti palam:

nec alios eam, nisi cum uitæ discrimi-
ne, docuit. Multa alia eiusmodi male-
ficorum opera enarrat Olaus impudē-
ter satis, in eiusdem libri capitibus di-
uersis, quæ profectò nō semper fidem
merentur: proinde in ijs recensendis
breuior esse uolui. Ventos tamen ita
magis sedari, testatur Herodotus quo-
que lib. 7. de præfectis Xerxis: quod ij
triduana tempestate quadringētas na-
ues amiserunt, donec quarto die magi
incisiones faciēdo, & ueneficijs incan-
tādo, uentū Thetidi & Nereidibus sa-
crificando, tempestatem compescue-
runt: siue eadem tempestas aliter ces-
sarit. Sic & Ephesij notulis quibusdā
& uocibus magicis utentes, in omni
negocio uictores euadere putabātur.

Interijciatur hic Apuleij commen-
tum, cuius hæc sunt uerba: Athenis,
proximè & ante Pœcilem porticum,
isto gemino obrutu circulatorem aspe-
xi equestrem, spatham præacutam mu-
crone infesto deuorasse: ac mox eun-
dem inuitamento exiguae stipis uena-
toriam lanceam, qua parte minatur e-
xitium, in ima uiscera condidisse, &
ecce ponē lanceæ ferrum, qua bacillū
inuersi teli ad occipitium per inguen
subit, puer in molliciem decorus in-
surgit, inque flexibus tortuosis, ener-
uam & exossam saltationem explicat,
cum omniū qui aderamus admiratione:
diceres Dei medici baculo, quod
ramulis semiamputatis nodosum ge-
rit, serpentem generosum lubricis am-
plexibus inhærere.

*Ritus incan-
tationū Ar-
tephij.*

*De uarietate
lib. 16. cap. 91.*

*Paseti ludifi-
cator magi-
cus.*

Sic & Numa

His adde uarios incantationum ri-
tus cultoris magicæ stulticiæ maximi
Artephij, à Cardano enarratos: ut hinc
non solum dolosos, sed & mente ca-
ptos esse eiusmodi magos, quis iurē
censeat. Adhæc, à Græcorum plerisque,
literis proditum est, fuisse Pasetem
quendam, inter magicæ uanitatis cō-
sectatores primæ notæ, qui carminū

potentia refertissimum repentē con-
uiuium hospitibus discubituris præ-
monstrare consueuerit: idque, cum li-
buit, mox euanuisse rursus, ut nihil o-
mnino apparatus uideretur, discum-
bentibus omnibus fame & siti elusis.
Si quid precio comparasset, id agebat,
ut erogati nummi in uenditorum lo-
culis apparerent, illis interim ludifica-
tis. Vnde prouerbiū, Paseti semi-
obulus. Simile quid passum esse Me-
nippum Lycium machinatione spon-
sæ, literarum monumentis traditum
iuuenitur, in nuptijs: ubi aurea supel-
lex & imaginarium argentum, uelut
fumus effluxere, administri & coqui
ac reliqua familia increpata euauit.
Accium Nauium Tarquinio Prisco re-
ge & multis alijs præsentibus cotem-
nouacula per incantamenta diuississe,
fertur. Tucciam uirginem Vestalem
incesti criminis ream Romæ, cum pre-
catione certa aquam cribro hausisse,
anno urbis 609, cōmemorat Plinius.
Huius & Tertullianus meminit in
hæc uerba: Quid ego de cæteris inge-
nijs, uel etiam uiribus fallaciæ spirita-
lis edisseram? phantasmata Castorū
(qui scilicet toties Romæ uictorias nū-
ciarunt) & aquam cribro gestatam, &
nauem cingulo promotam (à Clau-
dia Vestali) & barbam tactu irrufatā?
ut & numina lapides crederentur, &
Deus uerus non crederetur. L. Domi-
tio rure quondam reuertenti, iuuenes
gemini augustiore forma ex occurso
imperasse traduntur, nunciaret Sena-
tui ac populo uictoriam, de qua incer-
tum adhuc erat, atque in fidem uerita-
tis adeò permulisse malas, ut è nigro
rutilum, æriq; similem capillum red-
derent: unde Ænobarborum cogno-
men. Suetonius. Habet etiam hoc ho-
minum genus suos modos, quibus ui-
num uel butyrum & id genus alia, nu-
merata prius pecunia, ex locis dissi-
tis, sa-

*Pompilius
se Guido
Bitur.*

*Menippus
Lycius de
sua sua sp
sa.*

*Philost. ap.
Volaterr.
uita Apo-
nq.*

*Cic. libro 1.
Diuinat.
Plin. ca. 6.
uiri illustr.*

*Volaterr. li-
11. ca. 3. A-
throp.*

*Aqua cr
bro hausta
Lib. 18. ca.
Valer. M.*

*lib. 8. cap. 1.
in Apol-
get. aduer-
gentes cap.*

*Ænobar-
rum cogno-
men uindo.*

tis, satanę opera adferri iubet. Tales aliquot insignes nostro quo nouit Germania.

Magos adhęc ipsos, quibuscum demon colludit, non est mirum quādoque uel transferri subitō, uel ita apparere: quum plerōq; demonum uexationibus obnoxios, uel eorū ludibrijs deditos, transuehi nonnunquam aliō sciamus. sic Pythagoram uno momento & in Thurijs & in Metapontijs fuisse, Apollonium adhęc ē Smyrna celerimē Ephesum uerbo dicto translatum esse, ferunt historiæ. Tam autem uerum est, eodem momento illud effectum fuisse, quā certa ea historia, qua traditur, Ambrosium eadem hora Mediolani fuisse & Turonis in Martini exequijs. Eiusdem fidei erit, quod literarum monumētis commissum legitur de Ioanne Teutonico Halberstadij sacerdote Metropolitano, mago insigni, hunc nimirum artis suę magicę potentia, ipsa nocte Natiuitatis Domini tribus locis celebraffe missam, Halberstadij unam, alteram Moguntię, tertiam Coloniae, anno 1271.

Præstigiator quidā magicus Magdeburgi equulum in theatro frequentiper circulum transilientem ostentabat certa stipe: in fabulæ exitu paucam se apud mortales collegisse pecuniam questus, se in cælum conscendere uelle ait. Hinc in sublimi eiecto fune, cōsequitur in altum equulus: præstigiator quasi eum cauda retenturus, quoque ascendit: cuius uxor maritū apprehendens affectatur, itidem ancilla, ut uiderentur ascensu contiguo uelut concatenati, simul aëra petere. Hęc dum populus ad stuporem spectaret, cuidam ciui eò fortē declinanti, quærentiq; quidnam rerum ibi ageretur? responsum est, circulatorem cū equulo in aëra conscendere: hic se statim uidisse eū in uico ad diuersorium abe-

untem asseuerauit. Illusos itaq; se ubi animaduenterent spectatores, discesserunt. Porro uniuersam eiusmodi quauis arte comparatam dæmonum necessitudinem, cunctamq; earum delusionū rationem, pestiferam fraudem esse, in extremum hominum exitium introductā, neminem inficiari decet.

MAGORVM PHARAO-
nis actiones prestigiosæ.

Caput VIII.

CÆterum ut omnium obtutui hæc magorū fabula & potestas, uel potius ludibria magis pateant, penitiusq; cognoscantur, agite oculis non delusis contemplemur, solertiq; indagine inuestigemus magorum uel maleficorum Pharaonis conatus, opera & potentiam: sic & illis satisfiet, qui, cū deceptarū menteq; læsarum quarundam muliercularum fit mentio, confestim ad uoluntarios Pharaonis magos cōfugiunt, quasi eadem uirorumque sit professio: quam longē lateq; differre sentio.

In manu Moſis, electi omnipotentis Dei ad Pharaonem legati, uirga reuera in uiuum, Dei uerbo, transformatur draconem. Quo argumento se, à Deo cœli & terræ, & omnium quæ in eis sunt, conditore unico (cuius quippe solius est creare, & res uerē transmutare) missum esse testatur. Quod autē id ipsum à Pharaonis Magis, carminibus factum dicit Scriptura, rem altius introspiciens, nō eandem quæ à Mose uerē ostensa est, metamorphosim intelliget: sed saltē draconis prestigiosam formā, obtutibus regijs ofusam apparuisse. quare etiam mendax draconis magicę uanitatis facies, in præstigijs reuelationem, à uero Moſis dracone deuorabatur: ut mendacium à ueritate absorbetur uinciturq;. Propterea, Iosepho teste, Moſes inquit: iam declarabo manifestē, non

n esse

Exod. 7.
Veritas trās-
formationis
in opere Mo-
ſis.

Præstigia ma-
gorum Pha-
raonis.

Lib. 1. cap. 50
antiq. Iudaic.

tagi & dæ-
monaci trās-
suntur in-
rdum.

Præstigiator
magicus in a-
era cum equu-
lo conscende-
re uidetur.

esse hæc præstigias ueritatis specie parum cautis imponentes: sed ipsissimâ Dei uirtutem, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram. & cū dicto, uirgam in terram mittit, iubens ut fiat draco: quæ mox dicto parens, Ægyptiorū uirgas, quæ draconū specie reptabant, unam post aliam aggressa, omnes ad unam deuorauit. Enim uerò si uerus extitit magorum draco, demonis ope ex uirga ita transformatū esse oportuit. ineptam autem prorsus esse ut in uiuam bestiam transmutari queat, uirgæ materiem, cuius liquidò constat: quemadmodum creare etiam ex nihilo, uel rem in multo dissimillimâ, aut etiam contrariâ pro suo arbitrio uerè transfundere essentiâ, penes diabolum est minimè. Corpoream materiam non

August. 3. Trinit. confirmat Augustinus: Non est putandum, inquit, istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc rerum uisibilibus materiem, sed soli Deo. Facendum tamen, dæmones etiam celeritate incredibili, quibusdam rebus emotis, serpentes, dracones, uel quid aliud earū loco subijcere posse. Magi signa uidebantur potius facere, quàm faciebant, ait Clemens. & Berno: Sæpe ipse dæmon ludificat hominū mentes, ut uidere uideantur quæ nō sunt, tanquā ea quæ sunt. Rectè item Iamblichus de Mysterijs: Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta, nullam habent actionis & essentiæ ueritatem. Eiusmodi namq; finis est magicæ artis, non facere simpliciter, sed usque ad apparentiam imaginamenta porrigere, quorum mox nec uola (quod dicitur) nec uestigiū apparet.

Eodem censendum modo de reliquis signis: quòd nimirum Moses eleuans manum, uirga ferierit fluminis

aquam corā Pharaone & seruis eius, quæ tota mutata est in sanguinē: mortuisque piscibus tantus extitit fœtor fluminis, ut Ægyptij de eius aqua bibere non possent, totaque Ægyptus sanguine redundaret. Idem suis incantationibus Ægyptiorum magi effecerunt, à quibus pleriq; omnes Ægyptij, idololatræ & idonea satanæ organa pendebant: quorum oculis cuiuscunq; coloris aut imaginis spectrum fraudulenter offerre, Dei permissu, dæmonio facile erat, ut cor illud Pharaonis (quod Deus præuiderat fore ut induraretur) iusto Dei iudicio, maiori occalesceret duricie, meritamq; tādē ille lueret pœnam. Magorum aut fuisse præstigias facinus illud, uel hinc palam est, quòd unicus ille Ægypti fluminis Nilus in sanguinem cōuersus erat, eiusq; pisces computruerāt opera Moysis serui Dei. Nec ulla præterea erat reliqua uniuersæ Ægypti aqua non tincta: ut Ægyptij omnes undiq; circum flumen aquam effodere cogerentur, quam biberēt. Vnde proculdubio colligendum, magos tantummodò pauculæ aquæ antea in uase conseruatae, uel effossæ, rubicundam præstigiose faciem ostendisse suis carminibus uel fascino, ut Scriptura testatur: hoc est, ludificante dæmonum operatione. Hi etenim agitati ad hanc delusionem commodis humoribus, spiritum opticum uel uisualē quibuscunque imaginibus imbuere queunt: quemadmodum plerisque melancholicis usuuenire obseruamus. Sic in hypochondriacis uel suffusionis oculorum initio ex humoris affluxu ad uisus organa ueluti pusillos culices obuersari intelligimus, interdum quasi lucentia quedam corpuscula, plerumque ueluti caliginosa se oculis offerre, nonnullis tanquam lanarum filamenta & araneorum telas apparere, quibusdam

circa

Aqua in sanguinem mutata.

Li. 3. Recog. De cont. diabol. uat. demon.

circa lucernas circulos uideri. plerisq;
item regio morbo laborantibus, pro-
pter suffusam bilem omnia lutea &
flauescentia sese ostendere apparet:
atque hæc sunt magis uel minus, hac
uel illa forma, secundum humorum
& spirituum uisiorum constitutio-
nem, quemadmodum naturæ peritis
cognitum & perspectum est.

Quid aliud dicendum deranis ex
Ægypti fluminibus eductis, quibus
terra cooperta est, Aarone ex Dei mā-
dato manu uirgam in fluuios & lacus
protédente? Magorum ranas solum-
modo fuisse eadem ratione merè ima-
ginarias, hinc luce meridiana clarius
euadit, quòd tantam ranarum collu-
uiem eos creare oportuisset, munus
Deo omnino peculiare, nec ulli un-
quam creaturæ, multo minus satanæ
eiusue clientelæ concessum. Singula-
ris hæc Dei ab initio fuit & māsit præ-
rogatiua, qua neminem dignatus est,
Præterea si ueras in terrâ ex aqua ma-
gi produxissent ranas, utique & redu-
cere uniuersum hoc ranarum genus
eadem arte potuissent. Procliuus ete-
nim multò fuit, uisas in natium na-
turalemque suum locum, fluuium ni-
mirum & lacus repellere, quàm in do-
mos, penetralia, cubicula, cubilia, fur-
nos, cellas, loca hisce animalibus alie-
na, immò aduersissima, primùm eas
non apparentes excire, ubi illis mo-
riendum est: quum in aquis, ut desi-
gnato his uiuario, liberè uictitent: aut
saltem uitam illis adimere, quibus do-
nasse uidebantur, facilimum fuisset.
Vel quam sortitos credemus magos
nocendi aut perficiendi potentiam, si
ne ranas quidem lædere, aut carmi-
nibus, quibus eductæ putabantur, tan-
tùm abigere ualuerunt? Hoc usquea-
deò nequiuerunt, ut Pharaon rex po-
sito priore supercilio, coactus fuerit
suos aduersarios Aaronem & Mosem

hortari, ut Deum pro depellendis à se
suoque populo ranis deprecarentur.
Quod etiam ita factum est, definitoq;
die ranæ sunt exterminatæ à domi-
bus: ijsq; mortuis in cumulum coacer-
uatis, fœtebat regio. Sic Pharaonem
etiam inuitum Domino Deo incom-
parabili honorem deferre oportuit:
quemadmodum & ipsos magos, penes
quos ea potestas minimè fuit. Nam
quum Deo nō amplius præstigias per-
mittente, cyniphes uel pediculos, tum
homines tum bestias infestantes pro-
ducere, Aaronem & Mosem imitati,
ne quicquam tentassent: coram Pha-
raone cōfessi sunt, Digitus Dei est hic.
quasi dicerent: Digitus uel potentia
Dei est, quæ uerè progignit & condit
ex puluere, uel etiam nihilo, quicquid
pro suo arbitratu uult, & quando illi
placitum est. Id uerò quod à nobis ef-
fectum uidisti, satanæ digitus est, qui
nihil unquam reuera procreare, sed
phâstasticam solùm rerum imaginem
dolose ostentare potest. quare nos e-
ius clientes, ministrorum ipsius om-
nipotentis Dei ueritatem imitati su-
mus præstigijs, quibus te ac tuum po-
pulum hætenus illusimus, Deo uero
ob tuam incredulitatem & cordis du-
riciem conniunte. At cessat iam illa
permissionis hora, ut non amplius sa-
tanæ ludibrijs supersit locus, sed Dei
uiuentis ueritati testimonium perhi-
bere cogamur. Ita Dei manum iam
agnoscunt, qui ei antea suis impostu-
ris derogarunt: Dei gloriam prædicāt,
qui eam suis fucis prius obscurarunt.
Nec postea uiuum usque adeò glorifi-
cassent Deum, nisi antea impediti, fru-
stra suam tentassent artem. Nec Deo
tam iusta puniendi contumaces occa-
sio fuisset reliqua, nisi prius ad præsti-
gias conniuisset: deinde impedijset,
quo se suamque potentiam notam
faceret, ostenderetque illam longè

esse aliam, ac ueluti ex diametro pugnantē cum ea quam Ægyptij idololatræ & magi in ueri Dei cōtemptum hætenus adeò uenerati essent. Iustinus Martyr in explicationibus quæstionum Christianis propositarū quæst. 26. asserit, magorum Pharaonis miracula non fuisse uera, sed spectantium fascinatione oculorum opera dæmonū. Hos Ægyptios incantatores Ian-
 1. Tim. 3. nem & Mambrem fuisse, Pharaonem uerò hunc Cenchreem Ægyptium regem, scribit Fulgosus lib. 8. cap. 11.

2. Theff. 2. Sed quid pluribus opus? cum ex eo quod Thessalonicēsis scribit D. Paulus de Antichristo, permultos ab eo signis & prodigijs mēdacibus seductū iri, haud obscurē colligatur, ea quæ à magis ostententur, esse ficta. Vti tamē eorum haud improbo interpretati-
 20 nem, qui mendacia dici contendunt, quòd homines ad mendacia pelliciāt, ut causa ex suo effectu aut nomen aut *ἐπίθετον* sortiri solet: ita quoq; concedant, oportet, ut *ψευδοίς* explicemus falsis, admittantq; utranq; explicati-
 30 nem, quam his uerbis affirmat D. Augustinus: Mendacia dicuntur signa & prodigia, uel quia uidebuntur & non erunt, uel quia homines ad mendacia deducēt. Quin & Auitus Alcimus episcopus Viennensis, qui claruit sub Zenone & Anastasio Imp. anno 490. elegāti carmine exprimit quam tuemur sententiam, lib. 2. de Peccat. origin.

*Legifer ut quondam uates sub rege superbo,
 Dum noua monstraret iussu miracula signi,
 Commouit liuore magos, ut talia tentent,
 Accumulentq; suas coelo feruente ruinas.
 Illis suppeteret forsā si recta potestas,
 Demere, non etiam festinent addere monstra,
 Aemula sed signis tantū, non uiribus æqua.
 Aemula, inquit, signis, non æqua uiribus.*

In 2. parte. Non abs re hic etiam Decretorū testimonium acciuerō, in quibus hæc le-
 caus. 26. qua-

guntur: Nec mirum de magorum præ-
 Itigijs, quorū in tantum prodiere ma-
 lehciorum artes, ut etiam Mosi in illis
 signis resisterent, uertentes uirgas in
 dracones, & aquam in sanguinem. In
 gentilium etiam libris legitur, quòd
 quædā maga Circe socios Vlyssis mu-
 tauerit in bestias: item de sacrificio,
 quod Arcades de suo Lycæo immola-
 bant, ex quo quicunque sumerent, in
 bestiarum formas cōuerterentur. Sed
 hæc omnia magicis præstigijs potius
 fingeantur, quàm rerū ueritate com-
 plerentur. Vt ergo ipsi errores ignorā-
 tibus manifesti fiant, de eorum pro-
 prietate atque inuentoribus iuxta tra-
 ditionē maiorum patrum dicere con-
 gruum arbitramur. Magi sunt, qui uul-
 gò malefici ob fascinatorum magnitu-
 20 dinem nuncupantur. Hi sunt, qui per-
 missu Dei elementa concutiunt, tur-
 bant mentes hominum minus confi-
 dentium in Deo, &c. Hucusque de-
 creta.

PYTHIA MULIER IN EN-
 dor, non Samuelem, sed huius imagine
 diaboli spectrum excitauit.

Cap. IX.

30 H Incut ad mulierē in Endor ma-
 leficam, uel Pythonis spiritu im-
 prægnatā, meo proposito obij-
 ciendam, confugiatur, per me licet:
 quum nullum hic æquē atque sacrae
 Scripturæ testimonium admittam. Ea
 Samuelem excitasse legitur, è terra a-
 scendentem, solito corporis habitu &
 uestitu, ac futura in Dei manu adhuc
 posita prædicētem Ecclesiastici quoq;
 author tradit, ipsius Samuelis hæc a-
 40 cta & uaticinia fuisse, quum ait: eum
 dormiuisse, regi notum fecisse finem
 uitæ suæ, exaltauisse uocem suam è
 terra, & uaticinatum esse, delendam
 esse impietatem gentium.

Eti uerò historiæ circumstantiæ, &
 Iesus Syrach asserere uideatur, ipsum
 appa-
 A. Pythia
 femina non

2. Reg. 28.

Eccles. 46.

apparuisse Samuelem: penitus tamē rem intuenti ostendam, non ipsum Samuelem, sed illius imagine diaboli spectrum, Pythiæ fœminæ libenter obsequutum, ut ludificaret, uisum fuisse.

Primò disertè seueroque edicto à mortuis quæri ueritatem uetuit diuina uox, multa mortis constituta: nec per eos doceri uult uiuos, nec ab ijs aliquas expectare patefactiones. Non inueniatur in te consulens mortuos: qui hoc facit, est βλάθυμα Deo suo: hoc est, res talis, quam odit Deus, abominatur, & in æternam abiicit damnationē. Proinde nos suo uerbo, in quo sese & uoluntatem suam expressè declarauit, inniti firmissimè uoluit Christus, inquit: Mosen habent, & prophetas.

Adhæc, piorum animas maleficarū carminibus è designata à Deo sede euocari, & in corpora inhumata compelli, uel falsissimum est: uel ne in sinu quidem Ahrahæ, loco beatis assignato, tutæ existunt eorum animæ, in Domini manu cōseruatae. At satanam nihil unquam ab hac morte in sanctorum animas potuisse, nec bonos spiritus magicis artibus obedire: nec secretas semel à corporibus & collocatas in definitis sedibus animas, si reuocentur, redire, ut Ethnicis persuasum erat, confessum est hætenus: sed asciticia se illarum imagine ostentant dæmones. Quocirca non à mortuis ipsis, uerū à dæmonibus illorum habitu uestitis, νεκρομαχῆς responsa accipiebant: quæ, si illi integris & expressis mortuorum corporibus cernerentur,

νεκρομαχῆς: sin uerò tenues, nebulosæ & euanidas sibi circumfunderent umbras, σπιομαχῆς nuncupabantur. Verè D. Chrysostomus ait: Non anima defuncti est quæ dicit, Anima talis ego sum: sed dæmon, qui hæc, ut homines decipiat, sic confingit. Ibidem:

Animæ sunt in loco certo, & expectant iudicium, neque se inde possunt commouere.

Antea quoque Samuel plus minus biennio mortuus fuerat: & eius corpus si non omnino computruerat, tamen ita doformatum fuisse certum est, ut eximia illa specie uiua, qua antea innotuerat, & qua se nunc denuò fictus hic sistit Samuel, apparere nequiuert: neq; etiam deorum magnificentia referre potuisse cadauerosum corpus, quilibet nouit: quum tamē deos è terra ascendere, se contueri affirmaret diuinatrix. multo minus quiuit loqui & uaticinari iste Samuel.

Quorsum etiam Samuelis pijsimi uatis tam diu sepulti corpus, pallium consuetum eodem momento, ex impiæ fascinatricis mulierculæ imperio incorruptum assumpsisset, quod in sepulchrum secum non assumpsit, nec eo amiciebatur mortuus? Hoc autem sanctissimi uiri spectrum ostentare, facile fuisse illi, inficias ire nolo, qui se in lucis angelum transformat, cum primis apud impium regem, tum perditam satanæ seruulam.

Deinde cum ipsa historia paulo antè testetur, Deum contumaci & abiecto regi ipsum consulenti, responsa dare noluisse, uel per uiuentes prophetas aut sacerdotes, uel p̄ somnia: multo minus per diuinum uatem ex morte suscitatum, quem nec uiuum audire uoluit Saul, uel per angelū è cœlis missum, respondit regi, quem in furore suo omnino repudiarat. Quo etiam nomine motus Saul, Pythiam diuinatricem professionis ergò, publico edicto iuxta Dei uoluntatem ex Israele exulantem, furtiuè uerò latentem, iniqua ratione cōsulere statuit: quasi indignabundi animi institutum fuisset, *Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.* Ideo non potuit non odisse & execra-

Exod. 7. 8. 9.
10. 11. 14.

ri hoc factū Deus, & iusto iudicio deploratam illusionē demoniaca Saulis impietatem cōtra suum & ipsius praeceptum, contra etiā conscientiae testimonium designatam punire, ut in prae fracti Saulis mentem satanae fascinum meritō permiserit. Nec nouum aut inauditum hoc est, ubi quos pertinacis impietatis homines esse praeuidet, praescitque, magis solet excēcare, indurare, spiritui mendacij relinquere, & in reprobam tradere mentem. Exemplo sit Pharaonis inuicta pertinacia, fides mendacibus spiritibus data, & extrema inde punitio.

Quod porro historia commemorat, Samuelem senem pallium indutū indignē tulisse, quod ē sua quiete excitus esset, atq; eum Sauli regi loquutum uaticinatumq; fuisse: hinc nō conuincitur, uerū extitisse Samuelem hoc spectrū: quod diabolo spiritui milleartifici non sit difficile quamcūq; formam mentiri, quiduis fingere, simulare, & de futuris iam antea uaticinio patefactis praedicere: maximē uerō, de quibus manifesta praeludia, & euentus minimē dubij indicia in foribus ferē uidebātur. Nec ignorauit satan, certissima esse quae Sauli uaticinatus fuerat uir Dei Samuel: ideo à Samuele antea praedicta repetit, potuitq; non temerē coniecturam facere ex apparatu hostiū magnifico & instructis copijs, itē ex dictis, factis & circumstantijs reliquis belli praesentis, quam sortem in eo cōflictu assequeretur Saul: potissimum cum ipsum à Deo abiectum, nec resipiscētem, & aduersus Dei mādātum postremō Pythiam uatem diaboli mancipium consulētem, in sua haberet potestate, atq; pro suo impellere nutu, & praesentis praelij obijcere posset exitio. Ideoq; Saulem mortuū testatur Scriptura in trāsgressione sua, qua pręuaricatus erat cōtra Dominū:

1. Paral. 10.

nempe contra Domini uerbum, quod non custodiuit, & quod Pythonē consuluit interrogādo, neq; requisit Dominum: ob hoc interfecit eum, translato regno ad Dauidem filium Isai.

Porro si Iesu Syrach testimonium urgeatur, quāquam (Hieronymo teste) illi ab Ecclesia non concedatur auctoritas dogmata confirmandi Ecclesiastica, nec rerum earundem controuersias dirimendi: hāc tamen quoque addere libet, ne pia huius libri doctrina eleuari putetur, Iesum Syrach solummodō ex primo Samuelis libro historiam proponere: quod factum est, simplici enarrare oratione, quemadmodum legitur, ut ad auitae uirtutis aemulationem posteros inuitaret, prouocaretq;: Samuelis item laudes succinctē recensere: minimē differere uoluisse, uerāne an ficta fuerit Samuelis apparitio.

Inter Hebraeorum autem Rabinos quāquam pauci aliter sentiant, tamen Pythonum opus esse, ferē omnes censent: & nihil aliud pręter prestigias, uanitatem, mēdaciū & deceptionem. Samuelem intelligūt spiritum Pythonicū, qui induerat Samuelis speciem: item Samuelem uisum esse dicere Sauli. Mulier uidebat Samuelem, neq; tamen audiebat eum alloquentem Saulem: sicuti nec Saul uidebat Samuelem, hoc est, illusionem illam diabolicam, quae uidebatur illi Samuel. Sunt inter eos qui hāc omnia mulieris putant arte conficta, quae ex certis coniecturis sic deluserit Saulem. Kimhi cōtra aduersarios sic arguit: Si Deus scitauit Samuelem, ut futurum euentum indicaret Sauli: cur euentum illū nō magis reuelauit per somnia aut per prophetas, aut per sacerdotum oracula, quā per maleficā mulierem? Saadiah uerō, & Aias, quod ipsa mulier, cū pręter solitum morem miranda uideret,

Iesu Syrach
auctor

Illusionem
isse Samu
apparitio
consent
brai.

ret, stupefacta, cœperit magna clamaré uoce, hanc uerâ fuisse uisionem, nō quidem mulieris arte, sed Dei uirtute apparentem, falsò existimarunt.

DE VERO SAMUELE NON
euocato à diuinatrice, patrum quorundam sententiæ. Cap. X.

CÆterum ut huic nostræ sententiæ roboris aliquid accrescat, audi argutissimū sanctioris Theologiae censores Augustinum, lib. Questionum ueteris & noui Testamenti: Indignum facinus existimo, inquit, si secundū uerba historiæ commendetur assensus. Quomodo enim fieri poterat, ut arte magica attraheretur uir & natiuitate sanctus, & uitæ operibus iustus? aut, si non attractus est, cōsensit: quod utrūq; de uiro iusto credere absurdum est. Si enim inuitus adductus est, nullū suffragium habet iusticia: si aut uoluntarius, amisit meritū spirituale, quod positus in carne quæsiuerat: quod ualde absurdū est, quia hinc qui iustus recedit, permanet iustus. Porro aut hoc est præstigium satanæ, quo ut plurimos fallat, etiā in potestate se habere iustos confingit. quod Apostolus *corinth. 11.* inter cætera ait: Ipse satanas transfiguratur se in angelum lucis. Ut enim errorem faceret, in quo & ipse gloriaretur, in habitu uiri iusti & nomine se subornauit: ut nihil proficere spem, quam prædicabant Dei cultoribus, mentiretur, quando hinc exeuntes iustos finxit in sua esse potestate. Sed hoc quosdam fallit, quòd de morte Saul & filiorum eius non sit mentitus: quasi magnum sit diabolo, ante diem, occasum corporis præuidere, quum signa soleant quædam apparere morituris, quippe à quibus Dei protectio amota uidetur. quanto magis diabolus, quæ angelica maiestate sublimem prophetica oracula fuisse testantur, de cuius magnitudine Apostolus ait: An

ignoratis altitudinem satanæ? quid mirum ergo, si imminētē propè mortem potuit præuidere, cūm hoc sit unde fallit, & se in Dei potestate uult adorari? Nam tāta hebetudine demens effectus est Saul, ut ad Pythoniſſam confugeret. Deprauatus enim causa peccati, ad hæc se contulit, quæ damnauerat. Sed si quis propter historiā, ut ea quæ uerbis expressa sunt, putet non prætermittenda, ne ratio historiæ inanis sit: rectè faciet quidē, si tamen minimè istud ad ueri rapiat rationē, sed ad uisum & intellectū. Saul namque reprobus factus, poterat bonum intellectum habere. Historicus enim mentem Saulis & habitum Samuelis descripsit, ea quæ dicta & uisa sunt exprimens: prætermittens, si uera, an falsa sint. Quid enim ait? Audiēs in quo habitu esset excitatus, intellexit (inquit) hunc esse Samuelem. Quid intellexerit, retulit: & quia nō benè intellexit, contra Scripturam alium adorauit quàm Deum: & putans Samuelem, adorauit diabolum, ut fructum fallaciæ suæ haberet satanas. Hoc enim nititur, ut adoretur quasi Deus. Si enim uerè illi Samuel apparuisset, nō utique uir iustus permisisset se adorari, qui prædicauerat Deum solum esse adorandum. Et quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio erat, dicebat ad uirum pestilentiae, dignum ardore gehennæ, Cras mecum eris? His duobus titulis subtilitatem fallaciæ suæ prodit improuidus satanas: quia & adorari se permisit sub habitu & nomine Samuelis, contra legem: & uirum peccatis pressum, quum magna distantia peccatorum & iustorum sit, cum Samuele iustissimo futurū mentitus est. Verum potest uideri, si de Samuelis nomine taceatur, quia Saul cum diabolo futurus erat. Ad eum enim transmigravit, quem adorauit.

1. Reg. 28.

Idem scribit
Rabanus ad
Bonasum abbatem in epist.

*Li. 2. quest. 3.
Eadem fere
ad Dulcitium,
quest. 6. et in
libello de cu-
ra pro mor-
tuis agenda.*

Idem ad Simplicianum, ubi ultro citroq; questionem de excitato Samuele agitasset, tandem ait: Quāquam in hoc facto potest esse alius facilior intellectus, & expeditior exitus, non ut uerè spiritum Samuelis excitatū à re-
quie sua credamus, sed aliquod phan-
tasma & imaginariam illusionem, dia-
boli machinationibus factam: quam
propterea Scriptura nomine Samue-
lis appellat, quia solent imagines re-
rum earum nominibus, quarum ima-
gines sunt, appellari. Quis enim, qui
hominem pictum dubitet uocare ho-
minem? quandoquidem & singulo-
rum quorumcunque picturam cum a-
spicimus, propria quæq; nomina in-
cunctāter adhibemus: ueluti cum in-
tuentes tabulam aut parietem, dici-
mus, Ille Cicero est, ille Salustius, &c.
quum aliud nihil sint quàm pictæ ima-
gines. Et paulo post: Si uerò liquidò
cōstat, nominibus earum rerum, qua-
rum imagines sunt, easdem imagines
appellari: non mirum est, quòd Scri-
ptura dicit Samuelem uisum, etiam si
fortè imago Samuelis uisa apparuit,
machinamento eius qui transfigurat
se uelut in angelum lucis, & ministros
suos uelut ministros iusticiæ. Iam ue-
rò, si illud mouet, quomodo à mali-
gno spiritu Sauli uera prædicta sint:
potest & illud mirum uideri, quomo-
do dæmones agnouerint Christum,
quem Iudæi non agnoscebant. Cum
enim uult Deus etiam per infimos &
infernus spiritus aliquem uera agno-
scere, temporalia duntaxat, atque ad
istam mortalitatem pertinentia: faci-
le est, & non incongruum, ut omnipo-
tens & iustus, ad eorum pœnam qui-
bus ista prædicantur, ut malum quod
eis impendat, antequam ueniat præ-
noscendo patiantur, occulto appa-
ratu mysteriorum suorum, etiam spiriti-
bus talibus aliquid diuinationis im-

2. Corinth. 11.

Matth. 8.

pertiat: ut quod audiunt ab angelis,
prænuncient hominibus. Tantum au-
tem audiunt, quantū omnium Domi-
nus atque moderator uel iubet, uel fi-
nit. Vnde etiā spiritus Pythonicus in
Actibus Apostolorum attestatur Pau-
lo apostolo, & euangelista esse cona-
tur. Miscent tamen isti fallacias suas:
& uerū quod nosse potuerint, non do-
cendi magis quàm decipiēdi fine præ-
nunciant. Et fortè hoc est, quòd quū
illa imago Samuelis, Saulem prædice-
ret moriturum, dixit etiam secum fu-
turum: quod utique falsum est, &c.
Idem lib. 2. de Doctrina Christiana, ca-
pite 26. ait, Samuelem hunc fuisse ima-
ginem sacrilegio excitatam. Et autor
libri de mirabilibus sacræ Scripturæ,
si is sit Augustini, negat uerū fuisse Sa-
muelem, cap. 11. In recitandis his Au-
gustini sententijs copiosior fui studiò,
quòd haud ita pridem monachum au-
dierim, qui in publica concione ipsius
Samuelis spiritum uerè euocatū fuisse,
ex Augustino defendere conatus sit.
Nostro huic sensui calculum addit
Tertullianus, in libro de Anima di-
cens, Diabolum illuisse & mulieri &
Sauli, & illius oculis, huius uerò auri-
bus imposuisse. Iustinus Martyr in ex-
plic. quæst. 52. dæmonē Samuelis ha-
bitu & figura apparuisse affirmat. Ori-
genes in historia de Bileamo ait, Bo-
nos spiritus non obtemperare carmi-
nibus magicis.

10

20

30

40

DE NECROMANTIA,
quid sit, & qui ea usi fue-
rint. Cap. XI.

Nεχρομαντεία uerò, & νεκρομαντεία, νεκρομαν-
teία, νεκρομαν-
τεία.
eam uocant, quæ sacrificijs so-
lenni ritu institutis & peractis,
atq; diris execrationibus ab Orco ma-
nes educit, accitosq; de futuris scisci-
ratur: ita Samuelem mulier excitasse
putatur in Endor. Hanc Æneam quo-
que exercuisse traditur, quum in Ita-
liam

liam uenisset, occiso Miseno tubicine.

Lib. 6. Erichtho malefica. Apud Lucanum quoque Erichthonem maleficam Theffalam, fascinatricemque euocasse mortuum narratur, qui belli Pharfalici euentum Sexto Pompeio denūciat. Dicitur & Apollonius *lostr. lib. 1. Apol. iusta.* Romæ uerbis occultè pronuntiatis, puellam nuptiarū die resuscitasse, cuius illum nobilem scriptorem Philostratum testem esse miror. Idem gloriatur se Achillis animam ab inferis euocasse, ut corporis sui molem ostentaret, & ad interrogata de gestis in bello Troiano ipsi responderet: Non, inquit, sicut Vlysses terram effodiens, agnorū sanguine manes Achillis eduxi: sed omnes adhibui preces, quas placandis heroum animabus sacerdotes Indorū dici iubent. Appion quoque Grammaticus memoriæ prodidit, se umbrā Homeri euocasse, ut ab ea percunctaretur, cuias esset, & quibus parentibus editus. Sed eadem est ratio, & mera dæmonij ludibria, si ea uidebantur ita acta esse: ijs enim mirè erat exposita antiquitas, Dei ignara. quemadmodum ea & ad herbarū facultates usque adeò fuit attonita, ut ad uitam reuocari mortuos herba quampiam crediderit. Sic Xanthus historicus in primo lib. Historiarum scripsit, occisum draconis catulū herba quampiam resuscitatum, quam magi Balim uocant: eadem Thilonem, quem draco interfecerat, uitæ restitutum: & Iuba rex Mauritaniae, herba itidem in Arabia hominem uitæ redditū esse tradit. Hoc aut quum fieri nequeat, illos in lypothymiam uel animi deliquiū il lapsos, uel alioqui morbo propè uictos, admota illa herba uires uel excitante, uel etiam naturæ respirantis uirtute quasi reuixisse fuisse uisos, mea est sententia.

Nec uerò ex Israelis cœtu hic solus deliquit Saul, nec etiam soli Ethnici

dæmones mortuorum umbris inuolutos consuluerunt: quos, quum nescirent Deum, minus mirum est uarias exquirendæ uolūtatis diuinæ, placandorum numinum, & explorandorum futurorum rationes effinxisse: sed & in reliquum Dei populum peruasit furor ille, qui etiam usque ad hoc nostrū seculū in quibusdam malè sanis perdurauit ingenijs. Vsitatissimā etenim superioribus annis fuisse consuetudinem acciendorū & interrogandorum manium, norunt maiores: & hac de re peculiaria & magna uolumina fuisse consarcinata, eademque in quibusdam scholis palam proposita, sunt qui meminere. Nobis autem cura mandata incumbit, ut omnem consociationem cum dæmonijs & eorum ministris excremur, ne eorum usu polluamur, & oscitātia uel securitate eorum retibus implicemur incauti.

DE DIVINATIONIBVS

Magicis. Cap. XII.

Porro ritus, quibus commoueri ex imo animas, produciq; illi arbitrabantur, item uariarum diuinationum magicarum mōstrosas species, prodigiososq; modos, satanæ artificio in æternam hominū perniciem dolosè confictos, in historijs annotatos, & ab Ethnicis usurpatos, eruditè in doctissimis suis Commentarijs, de Præcipuis diuinationū generib. describit multijugæ lectionis uir CASPAR PEVCERVS: ubi licet plurima lectu dignissima, atque huc facientia, comperies: nos tamen & alia non pauca nec obseruatione indigna sequētibus Capitibus proponemus. Et Incantatores quidem, ariolos, haruspices, augures, pythonissas, genesianos, saltos, sortilegos discernit diuus Augustinus libro de Natura dæmonum: id quod in Decretis annotatum etiam est 26. q. 3. & 4. c. igitur. Diuini autem omnes di-

Diuini.

o cun-

cuntur, quum uel inita cum dæmoni-
bus manifesta societate uaticinantur,
uel superstitiosis quibusdam artibus,
quæ ex occulto cum dæmonibus pa-
cto scaturiunt, mancipati idem effi-
ciunt. Vel sit Diuination, alicuius rei af-
firmatio, quæ neq; ex causis, neq; ex
uerisimilibus signis est collecta. Ad
species ueniamus.

λεναρομαν-
τεία.

λεναρομαντεία describit Psellus, & 10
eam fuisse in usu apud Assyrios ait: sed
& Chaldæis & Ægyptijs familiaris
fuit. ea etiamnum hodie utuntur Tur-
cæ, licet non nihil diuersè. In peluim
aqua repletam imponebantur aureæ
& argenteæ laminæ, lapidesq; precio-
si characteribus certis signati: & post-
quam consueta essent prolata uerba,
quibus dæmon exciebatur, propone-
batur quæstio. tum primò quidem so-
nitus tenuis absque uoce audieba-
tur, qui signum erat ingredientis dæ-
monis: post aqua inundante, uoces
exiles ex ea emergebant, quibus ad
quæstionem respondebatur: aut ope-
ra data exiles admodum, ne menda-
cij coargui posset dæmonium in his
quæ non nouerat.

γαστρομαν-
τεία.

γαστρομαντεία hoc à priori discrepa-
bat, quòd nō uoce, sed picturis respon-
sa expediebat. Collocabatur uasa ui-
rea, rotunda, aquis conferta limpidis-
simis, & circum collocabantur accensi
cerei: cumq; euocatio dæmonis secre-
to murmure finita, & quæstio relata
esset, adhibebatur puer impollutus,
aut mulier prægnās, quæ uitra studio-
se accurateq; intueretur, ac circumspi-
ceret, rogaretq; imperaret & flagita-
ret responsa. Ea tandem imaginibus
aquæ impressis, & per uitra pellucida
renitentibus, diabolus ostendebat.

κατεπρόμαν-
τεία.

κατεπρόμαντεία, ex nitidis teris que
diuinat speculis, in quibus proposita-
rum rerum imagines effictæ, redditæ
ne à diabolo fulgent. Ea usus est Di-

dius Iulianus imperator: & pleraque
fatanæ monitu præuidisse, quæ acci-
derunt, scribitur.

κρυσταλλομαντεία, ex crystallis fabrefa-
ctis atque expolitis, colludente in his
diabolo (in plerisq; enim minuta spe-
cie aliàs materiæ alterius cōditus de-
litescit) depictas notas atque figuras
euentuum ac rerum quæsitaram, qua-
si uaticinans suis Magis renunciat.

δακτυλομαντεία appellatur, quando
ex annulis ad certos cœli positus fa-
brefactis, uel diabolico ritu consecra-
tis diuinant malefici. At qui uetitis his
diuinationum dæmoniacarum modis
utuntur, nimis impunè inter Christia-
ni nominis homines degunt quam-
plurimi. Ex simili officina nuper qui-
dam annulum eadem religione sacra-
tum heroi obtulit uiginti coronatis
uenum, eius scilicet uirtutis, ut feli-
cem consequeretur euentum in quo-
cunque lusus genere, quamdiu hunc
comportaret. Cuius rei ut faceret pe-
riculū, assumpto annulo lusit, & qui-
dem fortuna annuente, benignaque.
Quo successu ille ctus coronatos nu-
merat, reditque ad consuetæ negocia-
tionis exercitium & lulum, ac perdi-
dit duplo plus quàm antea lucrifecerat.
Expertus itaque se delusum, annu-
lum infringi iubet.

ὕδρoμαντεία uariè usurpabatur. Aqua
implebatur cyathus, annulusq; filo su-
spensus ex digito librabatur in aquā:
atq; sic conceptis uerbis postulabatur
rei quæsitæ declaratio, uel confirma-
tio. Si quod proponebatur, uerum e-
rat, annulus suo nutu, non impulsus,
cyathum feriebat constitutis ictibus.
Hac exercuisse Numam Pompilium,
& excitos in aquam deos consuluisse
tradunt. Extant & alij eius modi.

ὀνυχoμαντεία perficiebatur oleo & fa-
ligine in unguem pueri alicuius im-
polluti illitis, soli q; obuensis. Confici
enim

enim ex mixtione olei, fuliginis & radiorum solarium simulachra rerum expetitarum, opinio erat: quæ tamen formabat mille artifex diabolus, ut ex hac mixtura in ungue reddi ac refulgere uiderentur.

λοσκινομαντεία. Κοσκινομαντεία, & ἀφρομαντεία, ad perstringendos atq; detegendos occultos scelerum authores, & res alias obscuras manifestandas, Magi utuntur. Hanc securi perficiunt rotundo palo infixâ, aptataque ad normam, & cum præfatione, ordine enumeratis suspectorû nominibus. Ad cuius uerò mentionem securis uel leui impulsu se circumagat aut nutat, eû culpæ reum peragunt. Sic apud Homerum proditur proci Penelopes, sed adhibito lapide Gagatæ, & pranis imposito. Illam administrant cribro forcipi imposito, & forcipe binis tantum apprehenso atq; eleuato digitis: itidemq; adiuratione facta per sex uerba, nec sibi ipsis nec alijs intellecta, dies, nubes, ieschet, benedoefer, donuina, enitemaus: deinde suspectorû nominibus recitatis, quocunq; nominato cribrum uel tremit, uel nutat, uel uolutatur, eum reum statuunt. at quàm uerè, testatur omnis demonum ueritas. Potuit & ille qui cribrum in forcipe sustinebat digitis, illud pro suo arbitrio commouere.

κεφαλαιομαντεία. Κεφαλαιομαντεία, a fini capite super prunas affato, nescio quibus perficitur ritibus, olim Germanis familiaris.

κερομαντεία. Κερομαντεία, cum ceræ liquefactæ, & in aquam distillantis figuræ obseruabantur, Turcis etiamnum in usu.

ἀερομαντεία. ἀερομαντεία ex aëris partibus ac motu sumpta, celebratur ab Aristophane in Nubibus.

ἐλπιτομαντεία. ἐλπιτομαντεία describitur à Theocrito in Pharmaceutria: & ἀλευρομαντεία quoq; quæ in frumento farinæ commisto considerabatur.

τυρομαντεία. τυρομαντεία per caseû hebat: *ιχθυομαντεία.* ιχθυομαντεία uerò per pi-

sces, olim à Tyresia & Polydamante celebrata & usurpata.

λαπνομαντεία. λαπνομαντεία ex fumo capiebatur incensi seminis papaueris, aut sesami prunis iniecti.

βοτανομαντεία. βοτανομαντεία per herbas instituebatur, ueluti per saluæ folia: *συνομαντεία.* συνομαντεία, per folia fici: *λιβανομαντεία.* λιβανομαντεία, per thus.

δαφνημαντεία. δαφνημαντεία per laurum. Nam ex eius crematæ strepitu futura colligebant: ex fragroso quidem secunda, testibus Porphyrio, Eustathio in Homerum, Tibullo.

At laurus bona signa dedit: ex Taccito aut aduersa. Vnde Propertius:

Et tacet extincto laurus adusta fœco.

Antiphon, Philochorus, Artemon, Serapion Ascalonites, & ex recentioribus Fulgentius Placiades affirmant, qui lauri frondes sub puluinari capiti suppositas habuerit, uera hunc somnia noctu uisurum. Hinc Claudianus inquit,

—Venturi præscia laurus.

Quapropter & Apollini deo fatidico sacra fuit, & hinc Laurus Apollinea, Delphica, Fatidica dicta.

Ita fructus arboris cuiusdam apud Canibales inuenitur, cucurbitæ minori non absimilis, oblōga siue ouali forma, quem maraka & tamaraka nuncupant. Hunc illi, pulpa exempta, granis milij, lapillis uel, aut re simili implent, uarijsq; plumarum generibus supernè exornant: deinde inferiori parte pertusum bacillo adaptant, quem terræ insigunt. Huiusmodi fructus binos aut ternos in singulis tugurijs seruare magna cum reuerentia apud eos moris est. Existimant enim, quum hunc fructum manibus pertractant, crepitantemq; ob milij grana iniecta audiunt, cum suo se Toupan, id est, deo sermones conferre, atq; ab eo quædam responsa accipere, sic à suis persuasi Paygi. Diuinatōrū genus hoc est, qui sus-

fitu herbæ petun & quibusdā obmur-
murationibus, illorum tamaraka diui-
nam facultatem tribuere perhibent.

τεφραμαντ.

τεφραμαντεία, cum cineri digito bacil-
loue res de qua diuinā dum est, inscri-
bitur: isq; sub dio exponitur. quæ e-
nim remanent literæ, non dissipatæ
uentis aut confusæ cinere, ordine suo
docere de re quæ sita putantur.

DE SORTILEGIIS.

Cap. XIII.

Kληρομαντεία, Sortilegium. Quod
genus duabus de causis hic ex-
plicare libet. Primò, quòd non
exoleuerit adhuc, ut superiora plera-
que diuinationum genera, sed & à uul-
go & à prudentioribus etiam nū quā-
doque obseruetur, heu nimis impiè.
Secundò, quòd uideam à nullo sorti-
legiorum species diligenter inuestiga-

Sortilegi.

Li 4. Etym.
& habetur
26. q. 1. c. Sor-
tilegi. & 26.
q. 4. c. Igitur
genus.

tas, ac distinctè traditas. Isidorus autè
Sortilegos esse scribit, qui sub nomi-
ne fictæ religionis per quasdam quas
Sanctorum seu Apostolorum uocant
sortes, diuinationis scientiam profi-
tentur, aut quarumcunque scriptura-
rum inspectione futura promittunt.
Superstitionis genus, cui dæmon oc-
cultè sæpè colludit. Hinc sortes ua-
riæ, puncta figuræ iactatæ, taxillorum

Sortes.

ἀστραγαλ.

κληρομαντείας faciunt: ut ἀστραγαλομαν-
τεία, quæ per talorum iactus fit, & ex
numero oblato sumitur, cum de re nu-
merata, ueluti de numero maritorum,
uxorū, liberorum, uillarum, & alia-
rum rerum queritur: aut cum nume-
rus iactus comparatur elogio. Libri e-
nim eiusmodi elogiorum sunt omni-
bus de rebus & negocijs: ex quibus
cuilibet assignatus est suus & situs ta-

xillorum, & numerus quomodocun-
que cadentium: qui cui elogio respō-
dere deprehenduntur, id uaticinium
ac responsum ad quæstionem propo-
sitam esse demonstrant. Tales libros
etiamnum cum figuris & numeris a-
learum excusos, Galli plerunque ani-
mi causa habent. Orta prorsus fuit
hæc diuinationis superstitio à Pytha-
goreis, ut & ἀρυσμαντεία. elementis illi
literarum certos tribuebāt numeros,
numeris uim occulti futuriq; præsa-
gam. Vide Archid. in c. accusatus. §.
Iane, de hæret. lib. 6. & in summa con-
fess. in tit. de sortil. 2. & 3. quæstionibus
Hostien. & Ray. in summa, eodem tit.
& S. Thom. secunda 2. quæst. 95. in tit.
de superstit. uersic. ad quartum dicen-
dum.

20 ονομαντεία sumitur ex cuiuscunque ονομαντ.

quærentis nomine, per elementa sci-
licet eius, eorumq; figuras. Huic
quidem persimilis est ἀλετριμαντεία, ἀλετριμ.
sed ridiculo mirabilique modo & in-
uento exercetur. Locus enim circum-
scriptus in circulum, distribuitur per
partes uigintiquatuor æquales: in
quarum unaquaque, litera Alphabe-
ti scribitur, & unicuique literæ gra-
num frumenti imponitur. Inde gallus
ad hoc enutritus dimittitur: & obser-
uantur eæ literæ, quarum ille grana
depascit. Valens imperator cum mi-
rè perplexus ac anxius esset de Suc-
cessoris sui nomine, gallus uatidicus
& Aletriomāticus depauit grana im-
posita his literis Θ. Ε. Ο. Δ. quibus Theo-
dosius significabatur. Vide quomo-
do colludat huic impiæ persuasioni

40 δæmon. ὀρνιτεία, similem Histrionum ὀρνιτ.

Memphiticorū recēset Ioannes Leo,
qui exiguas auiculas capsulæ in abaci
formam constructæ annexas osten-
tant, quæ rostro sortium chartulas
tam dextri quàm sinistri ominis extra-
hūt. Qui sortem suam scire cupit, obo-
lum

Li. 8. de ser-
Afric.

lum aliculæ obijcit: quem rostro excipiens, in capsulam deferit: deinde progrediens, responsi chartulam eodem rostro profert. Quomodo his quoque nugis dæmon colludat, ac utatur ad superstitionem animis inculcandam, facile colligitur ex dicto Leone, qui peius quàm in chartula sorte accepta conscriptum erat, accidisse sibi postea conqueritur.

ΙΧΘΥΜΟΥΤΙ. Iam ad *τοιχομαντεία*, quæ repente in librum apertum oculorum intuitu, ex sententiæ uersusque ad quaestionem faciētis occursum sumitur, modò ad numerum iactarum alearum, modò sine eo. Et quoniam poëmata pro uaticinijs, ut poetæ pro uatibus habebantur, in ijs potissimum exercebatur. Hinc & in publicis causis Sibyllina carmina ita obseruabantur, & inter priuatos Græcos Homerica, Latinos uerò Virgiliana. Socrates audiens in carcere recitari Achilleum illud

1. Iliadoss. apud Homerum,

ἡματι κεν τετάτω φτελὸν ὄρθεαρος μοῖαν :
prædicebat Æschini se post triduum moriturum. Alexandro Seuero obuenit hic Virgilij uersus,

Aeneid. 6. Tu regere imperio populos Romane memento.

Valer. lib. 1. cap. 5.

Post annos aliquot Imperium adeptus fuit Romanum Brutus: exquirens is successum prælij Pharsalici, in

Iliad. 16. hunc Patrocli uersum incidit,

ἀλλὰ μεμοῖρ' ὅλον κ' Ἀτρεΐδης ἔνταρ κ' ἦος.

Claudio Imperatori obuenit,

Aeneid. lib. 6. Tertia dum Latio regnantem uiderit æstas:

Nec ultra biennium impetavit. Eisdem inquirenti de fratre occurrit uersus, qui & Gordiano iuniori post, ex sexto Æneid.

Ostendunt terris hunc tantum fata. —

Decem & septem diebus à suscepto Imperio interfectus fuit. Opilius Marinus num ad Imperium peruenturus esset scire desiderans, in hos incidit Homeri uersus,

ὦ γόρδον, ἢ μάλα δὴ σὲ νέοι τεύρσι μαχῆται, σὺ δ' ἔβην λείλυσται, χαλεπὸν δ' εἰ γῆρας ὀπάσει.

Iliad. 8.

Sanè senex ad imperiū peruenit, nec diutius quatuordecim mensibus id retinuit, occisus ab Heliogabalo. Adriano imperatori dubitanti de animo ac amore Traiani erga se, sortes hæ Virgilianæ obueniēre ex sexto Æneid.

Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ,

10 Sacra ferens? nosco crimes, incanaq; menta

Regis Romani. —

Post adoptatus à Traiano, successit ei in imperio Romano. Claudius secundus Aureliani imperatoris prædecessor, inquirens de posteritate sua, incidit in illud primi Æneidos libri:

His ego nec metas rerum, nec tempora pono.

Genus eius per longam posteritatem stetit. Et hæc ferè sunt & sortiū & sor-

Sortilegia.

20 tilegiorum genera: quæ non solum, à fortibus ex urna capiendis, aut aliunde legendis ita dicta mihi uidentur, sed etiā à lectione. Nam & uersus sorte oblati legebantur, ut supra demonstrauimus: & sortes etiam fuisse acceptas pro syngraphis, aut scriptura Oraculorum, responsorumue, constat ex Delphicis fortibus. Valerius Maximus scribit, legatos ad Delphicum oraculum missos ob exundationem lacus Albani, retulisse fortibus præcipi, ut aquam eius lacus emissam, per agros diffunderent. Et hinc sortilegos dictos existimarem, qui sortes istas ex charta uel membrana uel cortice legissent. Horatius in arte Poet.

Lib. 1. cap. 6.

Sortilegia.

— Et diuina futuri

Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

In his autem omnibus speciebus demonem suas artes, suasq; præstigias non omittere: sed ferè semper adhibere, uel inde constare potest, quòd & impijs ritibus fiant, & non nisi ad credulitatem impiam hominibus inculcandam, idolomaniam stabilendam, & crudelitatem exercendam:

o 3 Dure

Quid. Me
tamorph.

— Duraq; iubent Agamemnona sortes
Immeritam seuæ natam mactare Diane.

DE PYTHONICIS ET

γαστριμαντεία. Caput

XIIII.

Q Vanquam suprâ de Pythonicis nonnihil attigimus, quia tamen ibi nihil explicare uoluimus aliud quàm nomina tantum, quibus Sacræ literæ magos appellant infames: hic Pythij uox accuratius nonnihil explicanda prius ob frequentem eius usum erit, quàm longius progrediar. Apollinem uerò Pythium quidā dicunt ob nocentissimum draconem πύθωνα, in infantia eius iaculis interemptum: unde spiritus ille, quo afflatus futura prædicebant, Pytho uocari coeptus est. Alijs Pythium oraculum ἀπό τῆς πυθωνίδας, id est, à sciscitando fortitum nomen putatur, quod de futuris occultisq; & ignotis consulebatur. Ab oraculo aut oppidum, cui alioquin Delphorū nomen erat, πύθος: & Apollo, quem hominis specie ex solido auro conflatum, in templo uenerabantur, ac præsidere loco fingeant, Pythij nomen adeptus est. Mulierem quæ cum habitu dæmonem excipiebat, atq; ipsius incitatione Græcè uaticinabatur, Pythiam ob eandem causam, & πύθωντι uocabant, & πυθόμαντι. Chrysostomus de Pythia uel Apollinis oraculo ita perhibet: Dicitur hæc Pythia fuisse scæmina, quæ super tripode diuaticatis cruribus malignum spiritum inferius immisissum, partesq; genitales è quibus loqueretur subeūtem excipiens, furore repleteretur, & crinibus sparsis spumansq; ore debaccharetur, funderetq; insana oracula. Methodius Hieronymi testimonio, aduersus Origenem librum cōdidit ἀπὸ τῆς πυθωνίδας, ut ait Sophronius. Nam tertio ἀπὸ τῆς χῶρ Origenes dæmonem Pythonicum quosdam à tenella ætate possidere scri-

bit. Diuinando etiam magnū præstabat quæstum suis dominis puella illa in Actis Apostolorum, Pythonis spiritum habens. Videntur quoque hæ uates se prius aqua Cephisi fluij præterlabentis Delphos proluisse: quod fit ut Lucanus dicat, Fatidica Cephisus aqua: uel potius ex ea potasse, ut qui ex Gallo Phrygiæ flumine bibebant, statim furebant. Vnde Galli sacerdotes Cybeles dicebantur, de quibus idem Poeta sic:

— Crimenq; rotantes,

Sanguinei populis ulularunt tristia Galli.

Semetipsos enim castrabant, & inter sacrificadum furiosorum instar erant. πύθωνοι & πύθωνες dicuntur Plutarcho, fatidico spiritu correpti.

Nunc porro ipsum diuinationis genus quod γαστριμαντεία uocatur, cōsiderabimus. Licet autem diuinationis sit spiritus in humano corpore conclusi, ratione tamen loci partisq; ex qua profertur, diuersa est. In γαστριμαντεία enim spiritus inclusi pectori, cuius os γαστρον nominatur, uel suggerebant, uel uicinis compressisq; linguis obfessorum, ipsi per os efferebant requisita præscitaq; uaticinia. At γαστριμαντεία, uel γαστριμαντεία uaticinia profert ex uentre spiritibus turgido. Quare qui hoc diuinationis genere obsidetur, Ventriloquos ab Augustino, ab Aristophane ἰγγαστρί-μύτης appellari diximus: nec aliter prolata fuisse uaticinia tum Pythonicorū, quorū in Sacris literis fit mentio, tum Pythiarum apud Delphos: licet alioquin ratione sexus discrimen aliquod sit, id quod nondum animaduersum uideo. In mulieribus enim sonus horū uaticiniorū ex genitalibus partibus edebatur & audiebatur. Nec enim alia uia ex Pythijs Delphicis dæmon pronunciare solitus fuit, quàm diductis feminibus per inguen. Quin & Tertullianus, auctor grauissimus, affirmat se uentrilo-

Pytho unde,
& Pythium
oraculum.

Pausanias in
Phocicis.
Strabo lib. 9.
Pythia mulier.
πύθωντις.
πυθόμαντις.

Act. 16.

γαστριμαντ.

γαστριμαντ.

Sophocle

γαστριμαντ.

Lib. 2.

cap. 1.

4. Reg. 23.

Act. 16.

ἰγγαστρί-μύτης

mulieres quæ

modo uaticin-

nentur.

triloquas uidisse fœminas, è quarū pu-
dēdis uocula quædam, dum se debāt,
excitabatur, respōdebatq; sciscitanti-
bus. Deniq; Cælius Ludouicus, patrū
nostrorū memoria fœminam se uen-
triloquam crebrò uidisse Rhodij Ita-
liæ urbe & patria sua, scribit: ex cuius
pudendis uocē immundi spiritus per-
tenuem quidem, sed tamē prorsus in-
telligibilem, sæpe audierit de rebus
præteritis aut præsentibus mirificam:
at de futuris plerunque incertam, sæ-
pe etiam uanam & mendacem. At in
uiris hi spiritus impuri tanta turpitudi-
ne uaticiniorum suorum uoces & so-
num edere nō possunt: sed per hone-
stiorē corporis partē, os scilicet, elo-
qui coguntur, ut suprà dictum est de
Euricle ab Aristophane celebrato: cu-
ius Vespas cū anno Christi M.D.LX.
Parisijs Hadrianus Turnebus (tū Græ-
carum literarum, pōst Philosophiæ &
Eloquētiæ regius professor) interpre-
taretur, audientibus meis filijs Theo-
doro iam iuriscōsulto, & Henrico me-
dico, palām testabatur olim se Lute-
tiæ uidisse persimilem illi Aristopha-
nis Euricli hominem astutū, Petrum
Brabantium: qui quoties uolebat, to-
ties ex ima parte corporis, ore quidē
aperto, sed labijs immotis loquēba-
tur, & hac siue arte siue exercitatione,
siue dæmonis impostura multis pas-
sim imponebat. Nam cū Lutetiæ uirgi-
nem quandam formosam, sed patre
orbatam, deperiret, nec matrem su-
perstitem inducere posset ut eam sibi
desponderet: tandem cum ultrò citrò-
que hac de re colloquuntur, uocem e-
dit è corpore, qua demortuus mulier-
culæ maritus de pœnarum grauitate
conqueri uidebatur, quas ob uxoris
diffidentiam in purgatorio perpetue-
retur, quod ea filiam à Brabantio to-
ties expētitam, optimo uiro denega-
ret. Quibus illa questibus exterrita,

uiriq; miserta, petitioni nebulonis as-
sensit: quem tamen non tam filiam,
quàm dotem ei à patre in testamento
constitutā ambijisse, satis apparuit. Sex
enim mensibus pōst, ubi puellæ bona
decoxisset, uxore socruq; relicta, Lug-
dunum aufugit. Ibi mercatorem quē-
dam ac trapezitā prædiuitem obijisse
intellegerat. Qui cum haberetur in-
iustissimus, eo quod omnia per fas ac
nefas in uita corraisset, filium Cornu-
tum, eius unicum heredem, in porticu
pone cœmiteriū obambulātem, adit:
& eò se missum innuit, ut quid opus
facto esset doceret. Cæterum dum ei
de patris anima potius, ac fama, quàm
morte cogitādum esse dicit, uox inopi-
natò inter loquendum patrem refe-
rens exauditur: quam cū Brabantius
ex uentre daret, se tamē expauescere
mirum in modū simulabat. Moneba-
tur autem hac uoce filius, quem in sta-
tum pater iniusticia sua decidisset: &
quātis purgatorij cruciatibus tum sui,
tū ipsius causa exagitaretur, eo quod
iniquorum eum bonorū heredem re-
liquisset: quāq; nullo modo liberari
posset, nisi iusta à nato expiatione fa-
cta, & debitis in eos eleemosynis col-
latis, qui maximè tum temporis ege-
bant: eos autē esse Christianos à Tur-
cis captos. proinde uiro quicū loque-
retur crederet: hunc ad redimendos
eos Constantinopolim à pijs homini-
bus ablegatum, eiusq; rei ergò diuini-
tūs ad eum missum. Cornutus, homo
minimè malus, etsi his auditis dolum
haud animaduertit: quia tamē du-
rum uidebatur istud de pecunia uer-
bum, se deliberaturū respondit, & Bra-
bantiū eò loci postridie redire iubet.
Interea anxius, de loco subdubitabat,
in quo uocem exaudierat, quūbro-
sus esset, ac opacus, & hominū insidijs
Echoq; aptus. Quare postero die cum
in alium apertū, planum, nullisq; ue-

*Alius eius-
dem dolus.*

pribus aut umbris impeditum locum deducit. Vbi nihilominus eadem inter loquendum repetebatur cantilena: hoc etiam addito, ut Brabantio statim sex Francorum millibus numeratis, tres in singulos dies Missas redimeret pro salute patris: alioquin nullam apud inferos fore redemptionem. Vnde filius conscientia ac religione obstrictus, licet ægrè, totidem tamen Brabantij fidei commisit, omni legitimo accepti solutiq; testimonio neglecto. Pater ignibus ac Vulcani ictibus liberatus, in posterum quieuit, nec filium amplius interpellauit. Verum miser Cornutus dimisso Brabantio, cum solito lætior esset, idque reliqui mensarii satis admirari non possent, mox ut sciscitantibus causam aperuit, adeò statim irrisus fuit à cunctis, quod & num-

DE TYPOMANTEIA, CIRCULATORIBUS, & Theraphim.

Caput XV.

REperitur Fessæ in Africa circulatorum magorumq; genus, quod Muhazzimin uocant. Hi omnium promptissimè dæmonia dicuntur eijcere. Et quia illorum uaticinio nonnunquam succedit euentus, dici non potest quàm ea res eorum existimationem augeat: quem eijcere nequeunt, spiritum aëreum esse, asserunt. Modus autè adiurandi dæmonis hic ferè est. Primò characteres circulosq; nonnullos in foculo aut alio quouis loco depingunt: deinde signa quædam in dæ-

Muhazzimin.
γυμνασιον.

moniaci manibus ac fronte describunt, illumque miris modis fumigant: postea carmen componunt, ex dæmone sciscitantur, quàm & quomodo huc intrauerit, quis sit, quod illi nomen: tandem ut exeat, præcipiunt.

Sunt & alterius generis, qui regula quadam Cabalistica (Zairagia appellant) operantur. Hæc aut multis continetur scriptis. Naturalis siquidè scientia putatur: neq; alios Fessæ reperias, qui maiori cum fide magisq; indubitater ad interrogata respōdeant. Verum hæc ars difficillima est. Qui enim huic operam dare uult, non minorem Astrologiæ, quàm Cabalisticæ cognitionem habeat necesse est. Ioannes Leo Africanus testatur in descriptione Africæ, se uidisse quendam eius artis peritum in unius figuræ descriptione integrum cōsumpsisse diem, & figuras in hunc ferè componi modum. Primò circulos multos in maiori circulo ducunt: in primo crucem formant, in cuius extremitatibus quatuor mundi plagas appingunt, Orientem, Occidentem, Austrum & Aquilonem: in centro ubi lineæ concurrunt, utrumq; notant polum: extra primū circulum, quatuor depingunt elementa: deinde circulum in quatuor secant partes, & sequentem circulum in totidem: post hæc quamlibet partem in alias septem secant, quarum quamlibet characteribus maiusculis Arabicis insigniunt, adeò ut quodlibet elementum uigintiocto habeat characteres. In sequenti circulo septem Planetas notant, in alio duodecim zodiaci signa, in sequenti duodecim mensium Latina nomina, in alio uigintiocto lunæ domicilia, in alio 365 anni dies depingunt, extra hūc uerò quatuor uentos cardinales annotat. Deinde unam tantum rei propositæ literam sumunt, atq; per omnia antè enumerata multipli-

Zairagia.

Lib. 3.

γυμνασιον.

Ethauil.

Libri de his
artibus.

triplicant, productumque characteris numerum quodammodo diuidunt, atque pro characteris ratione loco aliquo collocant, utque elementum illud exigere uidetur, in quo reperitur character siue figura. His omnibus ita perfectis, figuram animaduertunt, quæ cum numero iam producto conuenire uidetur: cum quo eodem modo procedunt, ueluti cum priore progressum, donec uigintiocto characteres habeant, ex quibus unam dictionem colligunt: ex dictione uero oratio conflatur, quæ ad rem ipsam in quaestionem uocatam respondet. Ea porro oratio semper in carmen prioris speciei cadit, quod Arabes Ethauil appellant, componiturque ex octo stipitibus & chordis duodecim iuxta Arabicæ linguæ metricam. Carmen igitur ex ijs characteribus compositum, uerum atque indubitatum rei propositæ præbet responsum (ut credunt) primo quid quaeratur, deinde rei quaesitæ sententiam. Hi autem raro errare dicuntur, quod Cabalisticam admirandam reddit. Et quanquam naturalis habeatur, nihil tamen se uidisse affirmat Ioan. Leo, quod non præter naturam potius sit: & ita scribit porro Memini me quondam in loco aperto collegij regis Abulunam (quod Fessæ uisitur) in area leuigato marmore strata insignem uidisse figuræ descriptionem. Areæ quodlibet latus quinquaginta erat ulnarum: huius duæ tertiæ partes ijs occupabatur, quæ ad figuram pertinebant: tres uero descriptionem faciebant, quorum quilibet suum tantum curabat locum, durauitque ea descriptio per integrum diem. Huiusmodi quoque aliam Tuneti à quodam artis peritissimo descriptam uidi: cuius pater duo uolumina commentationum in eius artis Canones conscripserat, quos qui exactè sciunt, summo habetur ab omnibus pre-

cio. Ego solum tres, Tuneti unum, Fessæ uero duos uidere potui: duas quoque in eius artis regulas, Explicationes, & Commentarium Margiani cuiusdam, eius parentis quem olim Tuneti uidi, & aliud ab Ibnu Chaldim historiographo conscriptum. Artis regulæ cum Commentarijs possunt quinquaginta aureis haberi Tuneti. Breuiter, Fessæ tria in uniuersum sunt fatidicorum & diuinorum genera: primi, ut diximus, Geomanticis uel Gyromanticis utuntur figuris. Alij aquam catino uitreo infusam olei guttula admixta, lucidam & transparentem reddunt, in qua tanquam in speculo daemones confertim se uidere affirmant, qui exercitum numerosum representant: quorum nonnulli in itinere sunt, alij riuum transmittunt, alij terrestre praelium gerunt: quos quietos interrogant, daemonibus nutu manuum uel oculorum indicio respondentibus. & temeraria credulitas. Vitreum uas pueris interdum uix octauum egressis annum in manum dant, à quibus num hunc uel illum daemonem uiderint, interrogant. Permulti eò dementiæ rediguntur, ut in his nugis magnam pecuniæ uim profundant. Tertium genus est mulierum ueneficarum, quæ se cum daemonibus habere familiaritatem affirmant: daemones autem aut rubros, aut albos, aut nigros appellant.

Hodie adhuc in cœmiterio uel foro publico Constantinopoli diuinandi artem profitentur, uictum hinc queritætes, Turcæ uiri & mulieres, cum primis Ægyptiæ, ab initio idololatæ. Hi in arena notatis figuris, uel eiectis colligatis aleis, & notarum numero collecto, in libro nescio quid legentes sub-

Fessæ tria diuinorum genera.

Turcarum magna diuinatio.

Suprà capite 12.

p quam

Li. 2. de Au-
ro Afino.

quam ex aqua, speculo, uitro, & id genus similibus organis præfagiūt, haud dubiè ab impietatis & τῆς ἀπειρίας magistro ita instructi, ut eos longa annorum serie quasi ab uberibus maternis uirulentum eiusmodi lac exuxisse, minimè hēsitent. Sic de quodam diuino, Diophanes nomine, refert Apuleius: Corinthi nunc apud nos passim Chaldaeus quidam hospes, miris totam ciuitatem responsis turbulentat, & arcana fatorum stipibus emerendis edicit in uulgum, qui dies copulam nuptialem affirmet, qui fundamenta mœniū perpetuet, qui negociatori cōmodus, qui uiatori celebris, qui nauigijs opportunus. mihi deniq; prouentū huius peregrinationis inquirenti, multa respondit, & oppidò mira, & satis uaria. Sed hæc omnia falsa esse, testatur Sibylla Erythræa, ἐπεὶ πλάττει πάντα τὰ δ' ἰγίμ, ἀπερ ἀφρονες ἀνδρες ὁρῶντες λαθ' ἡμῶν.

Laet. li. 2. de
Orig. err. ca-
pite 17.

Theraphim imagines futura annūciantes, ad hunc fiebant modum, teste Elia Leuita: Maḥtabāt hominem primogenitum, cuius caput torquendo præscisum, postea sale & aromatibus condiebatur, inde capiti subdebatur lamina aurea, cui nomen spiritus inscriptum erat: coramq; eo in pariete locato candelæ incendebantur, & adorabatur.

MAGICORVM VATVM ORACULIS non esse credendum, nec eos esse adeundos. Cap. XVI.

AT omnes hi prædictionum modi ἀνατιολόγητοι dicti, qui nullas in natura causas habent, seuerissimè in Lege diuina prohibentur, ubi diuersis appellantur uocibus: ut semper apud omnes gentes diuinationū imposturæ fuerunt uariæ. Sic Deuter. cap. 18. Non inueniatur in te diuinus, qui diuinando futura prædicit, nèue aruspex, hariolus, augur, præstigiator, astrologus, Pythij consultor,

magus aut necromantis. Vbi per שׂוֹמֵן quidam intelligunt בִּירֵן experimentatorem, qui sortilegio aut stipulatione inuestigat, num utile sit itineri se committere, aut opus aliquod inchoare. Pleriq; sentiunt esse generale uocabulum ad omnium diuinationum species. Per מַעֲרִיךְ uerò intelligitur is qui ex עֲבָרִים, id est, nubibus aut ex astris responsa dat, & dicit hunc aut illum diem cauendum in his uel illis electionibus, quæ tamen astrorum influentijs non ita subiiciuntur: puta, si uxorem duxeris, aut domus fundamenta ieceris sub eiusmodi aspectu, erit inauspicatissimum. Per מַחֲשֵׁב intelligitur מַעֲרִיךְ מִיָּמִין qui auium uolatum intuetur, & garritum obseruat, ut augureretur: uelut cum ex crocitante coruo mortem alicuius prædicit.

Mirandum igitur magnoperè, eò usq; prudentiam hominibus eripi, ut audire, dicto parère, compelli, ligariq; spiritum natura nobilissimum, malicia autem ob rebellionem nequissimum, propria uirtute hominis, natura eo inferioris, & malignitate penè non imparis quâdoque, arbitrentur: quasi se homini præter naturam dedere uoluerit is, qui Deo creatori, natura inuitante, subiici recusarit. Qui ergo naturæ fœdus uiolarit, hic ne in usum nostrum seruabit pactiōem? Adde, mendacem mendacijsque parentem, quæcunq; uera ad falsitatem, & quæcunq; bona ad maliciam intorquere. Quis nisi luxatæ mentis huic fidat, ut de futura ueritate percūctetur, quâ uel nullo modo sciat, quia eius naturæ est minimè nota, uel desuper non reuelata: aut si sciat, malicioso astu mendacijs inuoluat. quòd si purè eam quâdoque proferat, uel coactus id facit: uel si sponte atque libenter, malo tamen animo, pessimoque fine proposito, ut scilicet perniciosius offendat in-
postea

posterum, & ueritate qualicunq; quæ in rebus agendis parum emolumenti allatura sit, prolata, demum sub alia (quæ nisi integrè pernoscat, sit graue incommodum uel exitium paritura) atrocius lædat, & mendaciū ipsum ceu uenenatam escam & exitialem hamum cautius tegat Tartareus ille piscator. Stultus itaque ille, qui hunc consultum abit: at stultior multo, qui inde redit, nisi resipiscat. Interim non inficior, cum ille rerū naturas cognoscat, multa ex causis naturalibus eum prius scire, quàm ab humano intellectu percipiātur: & tātō exactius, quātō eius ingenium est sublimius: ea autem ignaris uelut fur prænunciat, præsertim quorū in actu uiderit initia: ut uaticinari & occulta rerum prænouisse credatur. Copiose, doctè, & piè in hanc rem, contra magicas prænotiones, disputat libris nouem de Prænot. maximè uerò libro 7, Ioannes Franciscus Picus, philosophus insignis. Chrysostomus in Euangelium Ioannis, Homil. 18. Prædictio, inquit, futurorum immortalis Dei duntaxat opus est. Quod si aliquando dæmones aliquid prædixerūt, stultum & incautum uul-
 10
 20
 30
 40

Lib. 3. in
 lib.

itaque permanet Origenis sententia: Qui ad uana contendunt auguria atque ueneficia, diuinationes ac phylacteria atq; incantationes, horum gressus conturbantur, horum opera impediuntur, ab ipsis Dei uisitatio recedit, ipsos sancti angeli derelinquunt, & cum ipsis diabolus permanet, infatuans mentes eorum, obtundens corda illorum, abstrahēs à uero sensu eorum, &c. Addam & Petri Blesensis uerba epist. 49. Mendacij pater ueritatem exhibet umbratilem frequenter, do-

nec infidelitatis filios secum præcipitet in gehēnam. Sic ergo scientia Christiani nil debet de futuris inquirere, sed illius dispositioni humiliter obedire, qui disponit omnia suauiter, cuius cōsiliarius nemo fuit, &c. Non labores noscere tempora uel momenta, quæ posuit pater in sua potestate. Futurorum enim explorare noticiam augurijs aut alijs illicitis modis, diabolica tentatio est, & eternæ damnationis occasio, &c. Frequenter euenit rerum prodigia certos exitus obtinere, eis tamē nulla fides adhibeatur: licet enim uera sæpe pronuncient, sæpius tamen & periculosius mentiuntur. Nec te tamen moueat, quòd quandoq; ex dispensatione diuina talia personæ commendabiles acceptasse leguntur. Adde & D. Antonij præclarā sententiam: Ut concedamus paulisper, si dæmones uera nunciarent, respōdete mihi, quis fructus est nosse uenientia? Nunquid aut sciens hæc, aliquādo laudatus, aut punitus est nesciēs? In hoc unusquisque sibi præparat seu tormēta seu gloriam, si uel negligat scripturarū mandata, uel faciat. Nullus ob id nostrū hanc arripuit uitam, ut habeat præsciētiā futurorum: sed ut præceptis Domini obediēs, amicus incipiat esse de seruo. Curādum est non præscire quæ ueniunt, sed implere quæ iussa sunt.

Quare Phauorinus apud Gell. de-
 10
 20
 30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000

Libro 14.
 cap. 1.

non prospera, iam inde ex animo miser fies, antequam è fato fias. si felicia promittunt, eaque euentura sunt, tum planè duo erūt incommoda: & expectatio te spei suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit. nullo igitur pacto utendum est istiusmodi hominibus res futuras præfagientibus.

*Astrox factus
Iohannis
Galeacei in
astrologum.*

Subiungam hic nouum inauditæ crudelitatis exemplum, quo Iohannes Galeaceus diuinationes Astrologi-
camque uanitatem putauit esse refellendam. Astrologus qui de euentu grauissimarum rerum felici prædictione iudicare consueuisset, cum Iohannis Galeacei uultum intētis oculis, ut aiunt, acerrimè contemplaretur: Cogita, inquit, de rebus tuis quàm maturimè: nam diu inter homines agere, & huius seculi lucis usura frui non potes. Cui cum ille: Quid ita? Propterea, inquit, quòd astra, quorum ego regiones & situs ipso natali tuo die notauī, mortem tibi nōdum iuuentutis limites egresso, non obscurè denūciare uideantur. Cæterum Galeaceo captiosissimo interrogationis genere sciscitanti: Age uerò tu, qui hæc natalitia prædicta, tanquam deum sequeris, quamdiu uiſturus es? Respondit Astrologus, Curriculū uiuendi factorum benignitate contigisse sibi satis diuturnum. Verum, inquit ille, ne unquam posthac bonitate & clementia factorū stultè confusus, maiorem fortè quàm par est, de longinquitate uitæ spem capias, morieris euestigio, contraque opinionem tuam, nec te poterit coniurantium astrorum toto cælo uis ulla, tam cæco iudicio clarissimorum hominum fatis cōtumeliose illudentem, ab exitio uindicare. simulque cum dicto hominem in uincula abripi & strangulari iussit.

Porrò exquisitiorem artium harum

diabolicarū enumerationem permitto illis, qui eas didicerunt, ac magistri doctorisque sui consilio, ductu & opera, exercere perpetuò suo aliorumque exitio audent, quos in nefariorum suorum scelerum communionem perditissimè adducunt. Dolendum autem hanc pestem immaniter in totū Christianum orbem proserpere, grassarique nimis: maximè ubi uox Euāgelij obscurius sonat, & nescio quibus gentilitijs, & dæmoniaco astu non dubiè in hominum deceptionem excogitatis superstitionum ritibus diuini cultus ueritas conspurcari uidetur.

DE QVORVNDAM SACRIFICORUM & monachorum magica diuinatione, medicationeque falsissima.

Caput XVII.

SVum adhæc locum in familia turgidorum Pythio spiritu, hic inueniunt, Magorum albo inscribendi meritò, nec ulla ratione prætermittendi, plerique sacrifici & monachi, ut indoctissimi, ita & incomparabilis impudentiæ, perditissimæque impietatis homines (uiris pijs, quos unicè ueneror, nihil detractum hic uolo) qui medicine sacræ, quam ne primis quidem labris eos gustasse constat, cognitionē mentientes, facile cuius uulgari (Cōsulares, uel alicuius doctrinæ, iudicii, estimationis uel uiros nominare pudet) de morbo sciscitanti, consiliumque quærenti, è maleficio uel incantatione esse morbum progenitum, ore mēdaci respondere persuadereque non uerentur. Pythij insuper hi uates sæpe numero incantatricem uel sagam notoria sua arte per indicia, si dijs placet, indigitare nefariè audent: honestæ alicui, inculpatae ac piæ matronæ hoc cauterium crebrò inurentes, à quo illa nunquam, uel eius soboles, ne in multam quidem posteritatem, sanari poterit. Enim uerò nō rerum suarum sat-

*Sacrifici
dam inep
malefici
bum ment
tur, &
reas statu
infonter.*

egit.

egisse se arbitrantur, quòd morbum mendaciter commententur: nisi etià infantes calumnijs opprimant, odiaq; plus quàm Vatiniana apud hoc credulum nimis hominum genus cōcitent, litibus integras uicinas personare faciant, amicitias diuellant, sanguinis necessitudine cōstrictum unionis uinculum dissoluant, ad pugnas promoueant, carceres procurent, cædes tandem uariè architectentur aut eorum qui infentem denotatam huius maleficij ficti effectricem uel uindicare, uel illi patrocinari student: aut etiam huius fœminæ ab alijs cæsæ, siue à magistratu malè instituto punitæ. Horum uiuum si me testem dixerò, mentiar minimè, etiam si indignatione rumpatur ilia Codro, aut eius sectæ affeclis. Ita hos ecclesiasticos scilicet uiros, eximia sui instituti mancipia, religionis potissimùm pallio, strenuam sibi nauare operam & experitur & gloriatur heros illorum Beelzebub: qui ob pecuniæ aucupium, aut falsæ estimationis cupidine pruriētes, hoc modo suas aliorūq; animas dæmonibus prostituunt & deuouent: medicinam artium ut uetustissimam, ita & utilissimam, maximeq; necessariam, eiusmodi incantationum opinione in naturalibus morbis ad uitæ & salutis perniciem defœdantes. Extat falsissimum cuiusdam doctissimi uiri in huiusmodi impostoribus similem ἐρμῶν ἱατρομνάχου epigramma Græcum:

παμμαθήμων ἦσας μονάχων μαρτύρους ἐρμῆς,
εἰς ἱατρῶν παίδας αὐτομολῶν ἀπέβης,
ὄν γ' ἐρμαῖ γυναιὶ μίαν μοναχὸς τ' ἱατρός τε
ἀσκήσεις τέχνῳ, δὲ νεκροπομπὴς ἰών.

Sed & Latinum eiusdem aliud haud immeritò istos ψυχᾶγωγὸς appellat:

Vixisti monachus monachorū dedecus Hermes,

Nunc medicorum idem dedecus es medicus.

Fallor? an ut fueras monachus ψυχέμπορος olim,

Idem Hermes medicus nūc ψυχᾶγωγὸς eris?

Ex horum numero quidam nugaci Dialogo nuper Germanicè (Latine enim ob inscitiam non potuit) typis effuso scribit, mulieri cuiam uetrem in eam extumuisse molem, ut uterum gerere censeretur: & quum ante Bacchanalia se partum edituram speraret, eoq; frustraretur, hanc ad ipsius opem confugisse: qui propinato pharmaco se expulisse duos nucleorum cerasorum iam partim germinare inchoantium, partim ad digiti altitudinem natorum cantharos (quartas uulgius dicitat, sex libris mensura propemodū equiuales) addito iuramento asserit. Mendacij uerò impudentia hinc cognoscitur, quòd nusquam in alia cauitate huic excretioni idonea, quàm intestinorum sinu contineri potuerint nuclei. si autem nouem circiter menses, à cerasorum postremò natorum tempore in illis impacti, tumorem tantum excitarent iam egerminantes: quæ uia quæso interea temporis per intestina arctissimè nucleorum mole infarcta, distentaq;, naturalibus patuit excrementis? Mirum quòd eidem commēto non assuerit, fœminam hanc medicamenti oblatis operatione, eadem opera nucleorum germen emittētium aceruo agrum conseruisse: uel nisi eos expulisset, potuisse actis loco bene stercoato (cum uenia id mihi dicere ob rei insulstatem liceat) radicibus, post paucos mēses læta gignere protrudereq; in apertum aërem cerasa.

Idem ille in celebri apud Geldros oppido, ubi olim medicinam publico feci stipendio, in uirginum arctius occlusarum cœnobio, uni ualeitudinis non nihil afflictæ, maleficium esse quo exerceretur, persuasit: nec id nisi misfæ sacrificio super puellæ uentrem celebrato, tolli posse, addit. quo permissa, peractaq;, eam primùm maleficio cœpisse exagitar, quum leuiter antea

Commentum
cuiusdam pa-
storis.

Maleficium
pastoris cuius-
dam sacrile-
gum.

naturali afficeretur malo, postea sepe-
numero monasterij gubernatrix (quā
Matrem appellant) nobilitate, ætate
& probitate ueneranda exoptulauit.
Suos interim, qui ipsum ob religionis
fortè nomen admirentur, habet ridi-
culus hic actor & ineptiarum scriptor,
etiam officio pastor: cuius, quāquam
mihi intus & in cute noti, nomini par-
cit calamus, ob consciētiam, quæ mo-
destiam imperat, aliorumq; uitia regi
uult. Quare & alios similium malefi-
ciorum reos, eiusdem ordinis homi-
nes penitiūs mihi cognitos, prudens
prætereo. qui nisi resipiscant, quod ex
animo illis optarim, timendum ne de
Isaia 27. ijs dixerit Isaia: Percussimus fœdus
cum morte, & cum inferno fecimus
pactum.

Huc referendus sacer ille magus, 20
qui à dæmonijs edoctus, & ex tene-
brarū officina proserpens, tragicæ co-
mediæ actum nuper exhibuit ad hūc
modum. Qui Hambachi in ducatu Lu-
liacensi suam præstat operā in cunicu-
lis insidiandis Petrus, ubi haud ita pri-
dem anno 1563. in principio Augusti, e-
quū suspēso ceruici cymbalo, pascuis
mādaſſet unde exilierat: ille ratus e-
quum furto abductū, adiit sacrificū Py 30
thium Gerardum nomine, uicariū in
Blatsum, diœcesis Coloniensis: qui cō-
sulto prius suo ueritatis magistro, furē
cum equo Rhenū Bonnæ traiecisse, ac
in diuersorio proximo uenditurū asse-
ruit. Ipse responsioni fide apposita, in-
cūctanter insequitur, rogatq; in Rhe-
ni traiectu, num talis equus ibi esset
transuectus: quod factum esse intelli-
git, commonstraturq; equi ductus ab 40
uno loco in alium. Tandem post dies
aliquot cōtinuo itinere peruenit Hac-
ckenbergum in comitatu Senensi, ubi
uirum offendit armatum, qui ipſius ui-
debatur insidere equo. hunc adortus,
de equo sibi restituendo, quem suum

esse asseuerabat, strenuè agit, confide-
ratq; qua parte non satis munita hunc
confodere posset, si fortè ad pugnam
ueniretur: in quem solum finem fabu-
lam hanc machinatus fuerat mendax
ille & sanguinarius homicida ab ini-
tio. Post multam altercationem actor
hic contrectat equi testiculos, quos
suo equo exemptos sciebat, color ali-
oqui & forma omnino respōdebant. 10
Ita hic culpam deprecatus, rem omnē
ordine recenset, domumq; redit. In iti-
nere aut intellexit, mox post eius abi-
tionem equum inuentum fuisse mor-
tuum, altero pede posteriore casu tra-
iecto per funem collo alligatum, un-
de solui nequiuertat: quæ mortis cau-
sa extitit. Sic innotuit huius execran-
di uatis & sacrifici ueritas, digno certè
flagello punienda. Alter aut sumptus
& iacturam circiter dalerorum decem
in eo itinere fecerat: hinc grauitè ad-
huc malefico sacerdoti coram me mi-
nitabatur.

IN MALEFICIUM, ET DI-
uos, inscitiam suam & errores referunt in-
docti medici & chirurgi.

Caput XVIII.

N Ec interim aliorum quoq; ine-
ptorum hominū, medicinæ co-
gnitionem impudenter dolose-
que iactatium, unicum esse asylum in-
ficias eo, ut quum morbi essentiam,
multoq; magis eius curationem, igno-
rent, coganturq; ex imperitia uelut cæ-
ci de coloribus iudicare, maleficium
mox esse affirmant. Hoc uelamine suā
dolosè tegunt in artis sacræ operibus
inscitiam, elabūturq; non secus quā 40
indocta illa chirurgorum turba, confe-
stim ad diuos, uelut Quirinum, Anto-
nium, uel qualemcūq; alium, refert
gangrænam uel sphacelum uel phage-
dænam, aut ulcera alia maligna siue
curatu contumacia: quæ tamen ab i-
nitio non usque adeo fuerunt praua,
quā

quàm paulatim illorum, solùm ex quibusdam unguetorum formulis incerta periculosaq; *εμπερία*, medicantium ignorantia, in eiusmodi maliciam degenerarunt. At calumniam, aut potius iustè in eos instituendam actionem, hoc maleficij nominis prætenu cautè declinare student hi uerè malefici. Cuiusmodi etiam existunt plerique homines, qui nuper ignis chymici fumo insolescentes, ex Theophrasti Paracelsi schola se ortos gloriatur: peculiaria arrogantia, *φιλαυτίας*, & inanis gloriæ mancipia: qui uoce Stentorea, pollicitationibus & sesquipedalibus uerbis nihil non possunt, in hoc pulchrè suum imitati magistrum: ut memoriae commèdarint uoces nō sani hominis spurcissimas, quibus medicam artem ueterè & sacrosanctam insectantur, calumniantur, reijciunt, pedibusque conterere satagunt, noua emētiti principia cum uocibus nouis: quæ nec ipsi quidem intelligunt, nec rationibus defendent, contenti uerborum inutilium, quibus sua Paracelsus oppleuit scripta, congerie & acervo. Hic se medicinæ monarcham, ueræq; artis inuentorem iactat: talem illum quoq; habent, colunt & uenerantur eius sectatores. Haftenus itaque latuit illa artium utilissima, & cum primis in conseruando genere humano, si quid aliud, necessaria. Nihil hic est quòd singulorum à Deo creatorum uires à rerum primordijs cognouerit Adamus, nihil item quòd à medicis corpus patris aromatibus condiri uoluerit Iosephus, nihil quoque quòd pro medicis leges promulgarit ex Dei iussu Moses: uanum similiter elogium Iesu Syrach, quo medicos propter necessitatem ab Altissimo cōditos, honore debito affici uoluit: ineptum adhæc, quòd similitudinem ab eo quod in rerum natura non existe-

bat, sumpserit Christus, docens, me-
dico non opus esse bene habenti, sed
ægroto. Lucam quoque medicum,
& quidem dilectum appellasse D. Paulum, testatur ueritatis liber. Hi certè
ueterem coluere medicinam rationi
innixam, usuq; confirmatam, quam
etiamnum nos usurpamus. Nihil hic
de uenturo in extremis diebus medi-
cinæ Monarcha & inuentore, Para-
celso Theophrasto. Neque hic chy-
miam haud leuem medicinæ partem
eleuo, quam magnifacio, uti & om-
nes mecum ueteris medicinæ cultores:
eamque nunc mirè exornari, est
quod arti nostræ gratuler: eius quoq;
potentia contra quoscunque morbos
extrahi spiritus, & olea, pulueres & fa-
les confici ex sulphure, uitriolo, anti-
monio, & id genus mineralibus reli-
quis, uti & metallicis, libenter agnosco,
ut qui illa penes me habeam, nec
infelicitè utar.

Vt uerò institutum prosequar, huius
scholæ ut uideri & dici uoluit, antesignanus, & fidei nobilitatis oberro (cuius nomen interitu quàm propalatione dignius) intra menses tres ad nobilem accitus, in terra Iuliacensi ischia-
de aliquādiu crudeliter excruciatum,
cui ex præpostera curatione in tumorem attolli cœperat femur sinistrū, intra mensem huic bonæ ualitudinis restitutionem addixit: grauitè in eum inuectus medicum, qui sub iuncturis cauterium antea impressisset, quod tamen ab hoc Paracelsista denuò cōtra omnem rationē tempore & loco inconuenientissimo inustum est. Hic primū exhibito aliquot diebus puluere sudorifero, imbecillitatē corporis totius ægroto acciuit. Elapsis diebus circiter tredecim, quū in deterius cuncta uergere animaduerteter æger, inquit: Quid si iam primū numerare mensis dies auspicemur? respondit

alter: Non: quādoquidem Coloniae oleum in igne adhuc foueo, quo femori illito, prodibit, etiamsi in eo lateat dæmonium. Hinc oleum applicat, & alternis ferè diebus cochlear propinat uini sublimati in puluerem purgantem aliquandiu infusi: cui suū quoque miscuerat calcinatum, ut ille uocat. ita factum est, ut quartanam febrem simplicem, duplicem & triplicē 10 aegroto concitauerit breui. En huius artis potentiam: Probatum est. Interim in horrendum tumorem excrescebat femur illud, nulla imminutione facta ex ardenti uino toties purgante: dextrum interea femur contabescebat ex diutini ulceris fluxione, quod spontè proruperat. Cruciatu præterea intolerabiles lenibat quandoque, uigiliasque perpetuas horis pauculis 20 infrangebatur exhibitione pilularum ad formam stercoris muris apparatarum, unde & Stercus muris Paracelsi nuncupatur: has cū uino Maluatico propinabat etiam in ipsa febre, quas multa cordis angustia consequebatur. Hoc opiatum stercus ex Ducatorum ueterum auro purissimo uichymica extractum prædicabat: & quum hac ratione aegrotus ei ducatos Hispanicos & 30 Roseos nobiles, quos uocāt, in ampliore eius stercoris confectionem numerasset: reuersus ille ex dicta hospitij sui urbe, aurum illud non satis purum fuisse asserit, ut aliud adhuc accederet, ab hoc artifice naturalis alterius caloris quàm chymici potentia decoquendum: id tamen quod impurius iudicabatur, ad nobilem non redibat. Hyperici adhæc, Fuga dæmonis nuncupati, floribus sacculo insutis, capiti-que subditis: item corallo ceruici appenso, circumligatoq; supra utrumq; carpum, maleficia arcere clām conabatur. Ultra menses duos in curatione hac Paracelsistica perseueratū est.

Simulatque igitur extrema imminere uideret, hic non medicus, sed monarchæ Paracelsi sectator primarius, domum reuertitur, allaturus ex fumo chymico potentiora: rediturum autē se post biduum triduumue, pollicetur. Proinde quib. reueheretur equis, mittit æger: morbum prætexit curator, & paucis diebus post, ad egrotum hunc nobilem, nuncium ablegat cum literis fidele eius sodalitiū, quibus Paracelsistæ morbum depingit: quod nimirum uoratis tribus uel quatuor granis pulueris, ab uno uomitu cum multa angustia postea euomisset corium, carbones uarios, arenam lapideam, setas porcinas in crucium figuram compositas, & id genus monstra 20 plura: & quod aliud nullū ipse pharmacum admitteret, quàm quod in cistula apud nobilem relicta conseruaretur, eamq; se desiderare. nec Paracelsistam secus credere subiūgebatur, quàm Lamiam, quæ ipsum hoc infecisset maleficio, ipsius quoque probata sæpe medicamenta impedisse, ne suum sortirentur effectum: calamitoso adhæc morbo per incantamēta nobilem hunc mutilasse. Eas penes me habeo literas: nam in extrema illa desperatione, ne nostram aegroto afflictissimo denegaremus operā, rogabar unā cum illustrissimi nostri Principis chirurgo. Temere autem huic nihil polliceri uoluimus: solū uerò iam decem diebus admoliti manum, cataplasmatibus anodynis suppurantibusque cruciatuum intolerabilium lenimen induximus, ac pus promouimus eo studio, ut ex femore ante dies 40 quinque secto, pus album perfectissimum paulatim effluere siuerimus: & postea ultra libras eius decem fermè in olla reseruatas effluxisse non mentiar. Accessit etiam nonnihil mutationis in quartanarum triade: non enim

ea ma-

ea malorum hydra omnino superari potuit, eo potissimum anni tempore hyberno in corpore usque adeo corrupto, labefactatis uisceribus, & prostratis ex dolorum immensitate uiribus, qui menses aliquot continuo eum decubitu supino affixere lecto. Quare licet ægrotum hunc iri consumptum nos iudicaremus, à Deo tamen alij sperabant gratiam & auxilium.

En inscitiae pallium, carmina, incantamentum & maleficium. Naturales enim morbos pati nobilem ægrotum, experiebamur nimis. Nec pharmaca Paracelsistæ alio fuisse lesa maleficio, quam malefico igne chymico, & rei ignorantia, testabatur ipse effectus. Pulueris enim sudorifici uncia media quotidie bis sumpta, sudorem extorsit copiosum: uini sublimati cum cathartico puluere prius confusi cochlear, aluum turbauit, mouitque: stercus muris narcoticum ex opio nimirum apparatus, stuporem somnumque induxit: cauterij actualis ulceratum stigma, cum eschara, adhuc apparuit: quorsum itaque hæc à suo opere carminibus præpedita fuere? Si insuper uera est epistolæ missæ narratio, Paracelsistarum oculos fuligine chymico obductos, facile suis quisquilijs perstringere ualuit indefessus ille ab initio impostor: figmentum uero fuisse in eum finem adornatum, ne palam fieret fucus & inscitia, censent cordatiores. Quinetiam intelligunt, ex purissimo auro & lapidibus preciosis uis ignis dissolutis, eorum medicamenta non semper confici, id quod tamen impudenter satis iactant, ut millium exactione liberiori ægrotorum cistas exonerent: interim nihil minus quam aurum uel gemmæ, medicamentis inest: & quidem rectè, quum nihil ad rem nostram sepe faciant: sed uenena, aut uenenata ut plurimum ægrotis inge-

runt: & si quæ salutaria per se noscuntur, ijs tale empyreuma ab ignis uehementia sæpenumerò imprimitur, ut pro benignis reddantur uenenosa, uerentia & caustica. Quanquam ignis chymici potentia liquores, olea & pulueres apparari, quibus summa inest reuitas & uirtus admirabilis, non sum nescius. His nihil derogari, quinimò debitam attribui laudem uolo. Mihi solum cōtrouersia est cum ijs, qui sub huius artis prætextu & ignorantia maleficium commentantur, falsoque ægrotis eius rei fidem imprimunt.

Memoriæ fermè exciderat, eundem nostrum Paracelsistam magnifico L. L. Doctori, uenerando seni, in maligna tibiæ exulceratione cōsuluisse, ut hydropiper aquæ Rheni, in fluminis aduersi medio exhaustæ immersum, parti affectæ applicaret, & paulo post aliud similiter imponderet, atque dies aliquot in ea curandi methodo persisteret, ablatasque herbas inter tegulas lapideas curuas seponeret, uigilanti inspectione obseruans, num eæ putrescerent, contabescerentue: quemadmodum enim illæ siccarentur, eodem modo & tibiæ ulcus siccitatem consequuturum addicebat. Quatuordecim diebus mutationem ulceris fore, ægroti pollicebatur, mensem integrum perseueranti frustra. Magica certè medicatio, hoc medicorum genere digna.

AD DIVOS, MORSVS CANIS rabidi curationem, & epilepsiam, referunt inepti medici.

Cap. XIX.

HOc item albo dignabor eos, qui canis rabidi morsus curationem apud D. Hubertum Ardennatem, ex præscripto emendicadam impie censent: & qui epilepsiam D. Ioāni, Cornelio, Valentino, aut Egidio cōsecrant. Næ hos eorum qui ad diuinos aut Pythiam familiam confugiunt, pœ-

*Diuis nō est
asseribenda
morborum
curatio.*

q nam

nam non immeritò subituros timendum est. Non inconuenienter hic adducam obiter, sententiam ex senioris Hippocratis, uel alterius memorabilis uiri (ut uult Galenus) libello de Morbo sacro aut Comitiali, quē Epilepsiam Græci dicūt: in quo, quū prius, diuini nihil amplius huic inesse malo quàm alijs morbis, demonstrasset, sic inquit: Qui primi hunc morbum sacrum esse pronunciarunt, tales homines mihi fuisse uidetur, quales etiam nunc sunt magi & expiatores & circulatores, & quidam arrogantes, qui se uehementer pios esse simulant, & amplius quid scire. Hi itaq; cōsiliij ac mētis inopiæ obuelantes ac prætēxentes diuinitatem, quū nihil haberent quod exhibitum prodesset, ut ne manifesta fieret ipsorum ignorantia, sacram hanc esse affectionem pronunciarūt: & rationibus idoneis collectis, curationē constituerunt sibi ipsis securam, expiamenta offerentes, & incantamenta, & à balneis abstinere iubentes, & à cibis multis ac ineptis ad hominum ægrotorum esum, &c. Deinde pallium nigrum non esse habendum præcepere: niger enim color mortalis est. neque pedem supra pedem habendum esse, neq; manū supra manum: hæc enim omnia curationis impedimenta esse. Omnia aut hęc diuinitatis gratia apponūt, uelut amplius quid scientes, & alios prætēxtus proferentes, quò si sanus eger euadat, ipsis gloria & dexteritas ascribatur: sin moriatur, in tuto positæ sint ipsorum excusationes: habeantq; prætēxtum, quòd ipsi nō sint in causa, sed dii. Neq; enim medicamentum aliquod edendū aut bibendū exhibuerunt, ut ipsi in causa esse uideri possint. Et paulo post: Talia itaq; dicētes & excogitātes, amplius quid se scire simulant, & homines decipiūt, proponentes his lustrationes ac purifi-

*Contra uersu
tos medicos, et
sacrilegos ma-
gos, eximia
Hippocratis
sententia.*

cantes, quum uerba ipsorum magna ex parte se ad Deum & dæmoniū extendant. Atqui mihi sanè non de pietate uerba facere uidentur, uelut ipsi putant, sed potius de impietate: & q̄ Dei non sunt, pietasq; ac diuinitas ipsorum impia est ac scelestā, uelut ego docebo. Si enim & lunam abolere, & solem obscurare, tempestatemq; & serenitatem facere, pluuias item ac siccitates, & mare sterile, itemq; terram, & alia huiuscemodi omnia, se scire profitentur, siue ex sacrorum mysterijs, siue ex alia quadam professione aut meditatione hanc potentiam iactent: qui talia studio habent, impij sanè mihi esse uidentur, & deos non esse putare: neque si sint, aliquid posse, neq; ullū aliquod extremū etiam malum prohibere. Quod quū faciāt, quomodo nō ipsis infesti sint? Si enim homo incantamenti ac sacrificijs utens, & lunam abolebit, & solem obscurabit, & tempestatem ac serenitatem faciet, non utiq; ego horum aliquid diuinū esse putauerim, sed humanum, si diuinitatis potentia ab humana uoluntate superatur, & in seruitutem reducta est. Fortassis autē hæc non hoc se modo habent: sed homines uictus indigi, multa & omnigena moliuntur & euariant, tum in alia omnia, tum in hunc morbum, in singulis affectionis speciebus causam Deo ascribentes. Non enim semel, sed sæpius eorūdem mentionem faciunt. Siquidem enim capras imitentur, & si balatum edant & frendant, & si dextris partibus conuellantur, Matrem deorū causam esse aiūt. Si uerò acutiorem & concitatorem sonum emittāt, equo assimulant, & Neptunum authorem esse dicunt. Sed si aliquid stercoreis etiam emittāt, quod sæpe quibusdam contingit, præ morbo coactis, Hecates Enodiæ appellatio additur. Si autem tenuiorem & den-

*Qui se po-
statū hab-
aeris iact-
impū sunt*

*Posteri n-
religiosi, ad
rum nomi-
cum nostr-
ligionis di-
commutat-
quib. nar-
illas epilep-
species dedi-
uerunt.*

& densiorem uocem edant, uelut aui-
culæ, Apollo Nomius, id est pastor: si
uerò spumam ex ore remittant, ac pe-
dibus calcitrent, Mars causam habet.
Quicumque porro pauores noctu in-
gruūt, timoresq; ac deliria, & exultati-
ones è lecto, terroresq; ac fugæ foras,
Hecates insidias esse dicunt, & heroū
insultus, expiamentisq; utuntur ac in-
cantamentis, & scelestissimum ac im-
pijssimum (meo sanè iudicio) faciunt
numen. Expiant enim morbo corre-
ptos sanguine, itemq; alijs sceleribus
inquinatos aut iniustos, aut ab homi-
nibus intoxicatos, aut qui scelestū ali-
quod facinus perpetrarunt: quos cō-
traria his facere oportebat, sacrificare
nimirum ac precari, & ad templa pro-
gressos dijs supplicare. Nunc uerò ho-
rum quidem nihil faciunt: uerū ex-
piant, & alia expiamenta terra occul-
tant, alia in mare proijciūt, alia ad mō-
tes deferunt, ubi nemo attingat, neq;
conculcet. Oportebat aut ea ad tem-
pla deferre, ac Deo contribuere, siqui-
dem Deus est author. Non tamen ego
puto hominis corpus à Deo inquinari,
sordidissimum scilicet à purissimo.
Verū etiam si cōtingat ab aliquo in-
quinari, aut quid perpeti, cupierit uti-
que à Deo purgari ac purificari magis
quàm inquinari. Deus itaque est qui
maxima ac sceleratissima peccata pur-
gat & purificat, & liberatio nostra exi-
tit: ipsiq; terminos templorū ac delu-
brorū dijs designamus, ut nullus qui
non purus sit, eos transcendat: & in-
gressi respergimur, non uelut qui in-
quinemur, sed si quod etiam prius sce-
lus habemus, purificemur. Et de ex-
piationibus quidem sic se res habere
mihi uidetur. Hic uerò morbus nulla
re diuinior reliquis mihi apparet: sed
naturam habet quam etiam alij mor-
bi, & causam unde singuli gignuntur.
Naturam autem & causam ab eodem

Deo fieri, à quo etiā alia omnia. Ha-
tenus Hippocrates: cuius argumen-
ta, ut nostro instituto non inutilia, fu-
sus commemorare uisum fuit.

MAGICAS ARTES ESSE VA-
nas comperit Nero, easq; & earum secta-
tores damnauit Moses.

Caput XX.

10 **A**T cum Plinio & Mosis edicto, te-
lam enarrādis breuiter fallaciū
magorum operibus contextam
absoluo. Tradit ille, ætate sua princi-
pem Neronem uanas falsissimasque
comperisse artes magicas. Quippe, in-
quit, non citharæ tragicique cantus li-
bido illi maior fuit, fortuna rerum hu-
manarum summa gestiente in profun-
dis animi uitijis: primumq; imperare
dijs concupiuit, nec quicquam gene-
rosius uoluit. Nemo unquam ulli ar-
tium ualidius fauit. Adhæc, non opes
illi defuere, non uires, nō discendi in-
genium, aliaq; non patiente mundo,
Immensum & indubitātū exemplum
est falsæ artis, quam dereliquit Nero.
Magus ad eum Tridates uenerat, ma-
gos secum adduxerat, magicis etiam
cœnis eum * initiauerat: non tamen,
quum regnum ei daret, hanc ab eo ar-
tem accipere ualuit. Proinde persua-
sum fuit, intestabilem, irritam, inanem
esse, habentem tamen quasdam ueri-
tatis umbras: sed in ijs ueneficas pol-
lere artes, non magicas. Nero in exqui-
rendis magicis artibus paulò curio-
sior, quòd nullum certæ ueritatis si-
gnum argumentum ille perspexisset,
eas sustulit. Eò etenim earum uanitas
proserpserat, ut sapientib, etiam ethni-
cis odio essent, & execrabiles. Interdi-
cuntur quoq; & damnātur earum as-
sectatores seuerissimo Dei mandato
in Leuitico, tum etiā Deuteronomio:
Non inueniatur in te ducens filiū aut
filiā in ignem, diuinās diuinationem,
obseruans dies, non diuinans ex sorti-
bus,

Lib. 30.
cap. 2.

Magicas ar-
tes uanas esse
comperit Ner-
o.

* alias iniu-
tauerat.

Leuit. 19. 24.
Deuter. 18.

bus, non incantans aut exercens præ-
stigias diabolicas: non consulens Py-
thonem, non interrogans mortuos:
quia abominatio est Domino omnis
faciens hæc. Quod uerò hi toleraren-
tur, audirenturq; , Esaias uaticinatur
casum & interitum Babylonis, cui &
inprimis exitio fuit huius teterrimæ
artis studium, quum ad ultimum à Cy-
ro rege sub Persarum imperium redi-
geretur. Ita clamat diuinus uates: Ve-
nient tibi duo hæc subitò in die uno,

Esaiæ 47.

sterilitas & uiduitas, propter multitu-
dinem maleficorum tuorum, & pro-
pter duriciem incantatorum tuorum
uehementem. Et subiicit: Sta cum in-
cantatoribus tuis, & cum multitudi-
ne maleficorum tuorum, quibuscum
negociū tibi fuit ab adolescentia tua,
si fortè iuuari possis ab eis. Meritò
itaque apud priscos semper in quæsti-
one fuit, incantamenta ualerent-
ne aliquid, quum meræ sint
præstigiæ.

DE LAMIIS LIBER TERTIVS.

QVID LAMIA SIT.

Cap. I.

Λαμία Dion.
Lamia cur
dicta, indi-
cat Duris
Lybiorum
lib. 2.

Fast. 6.
Stryx.

Nunc ad Lamiaë historiā
me confero, uulgò strig-
gæ, à strige aue noctur-
na & infausta, quam pul-
chrè depingit Ouidius:
Sunt auidæ uolucres, non quæ Phinæia mensis
Guttura fraudabant, sed genus inde trabunt.
Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ,
Canicies pennis, unguibus hamus inest.

Fabulosum
hoc esse, scri-
bit Plinius
lib. 11.

Nocte uolant, puerosq; petunt nutricis egentes,
Et uitiant cunis corpora rapta suis.

Carpere dicuntur lactentia uiscera rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent.

Est illis Strigibus nomen: sed nominis huius
Causa, quod horrenda stridere nocte solent.

Siue igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt,
Neniaq; in uolucres falsa figurat anus.

Plura ille de strigibus & uirga au-
rea qua fugantur, quam albam esse di-
cit, & post ex alba spina sumi, adiecit:
Virgaq; Ianalis de spina sumitur alba,

Qua lumen thalamis parua fenestra dabit.
Post illud nec aues cunas uiolasse seruntur,

Et rediit puero, qui fuit antè, colos.

Στρίξ, στρίγλος, Hesychio. Leguntur & hi
uersus apud Festū corrupti, hoc pacto:

Σύρινα πομπόνος νυκτινομα, στρίγγα ταλαόμ

20 ὄρνις ἀνιόνου μορ ἐστὶν ἀὶ ὀρνιθόρως ἐπὶ νῆας. id est:
Syrnia noctiuaga ableges, uolucremq; sinistram,
Feralem striga ueliuolis immitte carinis.

Infaustam strigem, puerperis maximè
infestam, Hebræi לִילִית lilit dicunt, E-

Lilit.

saia 34. à לֵיל, quod nox est, quia no-
cte uolat: unde & in quatuor cubicu-
li parietibus, in quo decumbit puer-
pera, scribunt לֵילִיתָא, stultè putan-
tes, tale dæmonis terriculamentum

& iniuriam ea ratione arceri posse. De
hac lilit multi multa insulse nuan-
tur. Naham Armenis dicitur Lamia.

Naham.

Volatica antiquitus nūcupabatur, te-

Volatica.

ste Festo.

Sagam adhæc uocant à satagendo

Saga.

plerique: nonnulli à sagiendo: aliam
uerò etymi occasionem longius peti-
tam in Saxonica doctissimi uiri Ioan-
nis Becani comperies: sed alijs pla-
cet, à sagan uoce Hebræa deriuari, sa-
cerdotem seu uatem denotante. Alru-

Alrumna.

mnam ueteres Gothi dicebāt, uel Hel-
lerum, hoc est, secretò cum inferis &
dæmonibus colloquentem: unde &
herba mandragora hellerumna dicta
est, quam & Germani Alrun appellāt.

Nostra-

Sorciere. Nostratibus Hex & Zaubersche uel
Strea. Zauberin nūcupatur eiusmodi demē-
Bruxa. tata mulier: Gallis Sorciere: Italis Ian-
 nara, incantatrice, strea, striga, maga,
 fattureia: Hispanis Bruxa. Hanc au-
 tem dico, quæ ob fœdus præstigiosum
 aut imaginarium cum dæmone initū,
 qualia cunq; mala uel cogitatione uel
 imprecatione uel intuitu uel re ludi-
 cra atq; ad institutum opus inepta de-
 signare putatur: uelut aërem insolitis
 ignire fulminibus, tonitru terrifico cō-
 cutere, damnoſa grādinis insueti mul-
 titudine ferire, tempeſtates excitare,
 ſegetem in agro lætam aliò transfer-
 re aut depopulari, morbos præter na-
 turā hominibus beſtijsq; ciere & me-
 deri, paucis horis longiſſimè euagari,
 choreas cum dæmonibus ducere, epu-
 lari, ſuccubum agere, uel cum dæmo-
 nibus coire, ſeipſam & alios in beſtias
 commutare, & mille monſtroſa rerū
 ludibria oſtentare. ut hinc facilè con-
 ſtet, quā longo interuallo à magis
 infamibus noſtra diſtet lamia. Ad cu-
 ius longiorem deſcriptionem facient
 quorundam poëtarum (licet peculia-
 re illud noſtrarum Lamiarum genus,
 quod ob opinionem maleficij homi-
 nibus & brutis in exitium eo quo au-
 dietur modo illati, noſtro ſeculo com-
 buritur, eos non nouiſſe exiſtimem)
 fabuloſi uerſus, ex peruerſæ opinio-
 nis officina deprompti. ut Virgilij li-
 bro 4. Æneidos, ubi Dido ad Annam
 ſororem ait:
 Hinc mihi Maſile gentis monſtrata ſacerdos,
 Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes
 Quas uelit, aſt alijs duras immittere curas,
 Siſtere aquam fluuijs, & flumina uertere retrò,
 Nocturnosq; ciet manes: mugire uidebis
 Sub pedibus terrā, et deſcendere montibus ornos.
 Et in Damone, ſeu Pharmaceutria,
 Eclog. 8.
 Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſſis. Item:
 Picus, equū domitor, quē capta cupidine cōiūx,

Aurea percuſſum uirga, uerſamq; uenenis
 Fecit auem Circe, ſparſitq; coloribus alas.

Omnipotentiam quoq; Circes ma-
 leficæ prædicat Homerus. Item:
 Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Quibus non apud Ouidium glori-
 atur malefica?

Cum uolui, ripis ipſis mirantibus, amnes
 In fontes rediēre ſuos: concuſſaq; ſiſto,
 10 Stantia concutio cantu freta: nubila pello,
 Nubilaq; induco: uentos abigoq; uocoq;
 Vipereas rumpo uerbis & carmine fauces:
 Viuaq; ſaxa, ſua conuulſaq; robora terra,
 Et ſyluas moueo: iubeoq; tremiſcere montes,
 Et mugire ſolum, manesq; exire ſepulchris:
 Te quoq; Luna traho. —

Item de Medea legitur:
 Verbaq; ter dixit placidos facientia ſomnos,
 Quæ mare turbatū, quæ flumina cōcita ſiſtunt.

20 Et paulo poſt:
 Ter ſe conuertit, ter ſumptis flumine crimem
 Irrorauit aquis, ternis & hiatibus ora
 Soluit. Et de eadem:

Et miſerum tenues in iecur urget acus. Itē: *Epist. 4.*
 Carmine læſa Ceres ſterilem uaneſcit in herbā, *3. Amor. eleg. 6.*
 Deſciunt læſi carmine fontis aquæ.

Illicibus glandes, cantataq; uitibus uua
 Decidit, et nullo poma mouēte fluūt. Hora.
 Quæ ſidera excantata uoce Theſſala, (tius: *Epod. 5.*
 30 Lunamq; cœlo deripit.

Et Tibullus de ſcſcinatrice: *Lib. 1. eleg. 2.*
 Hanc ego de cœlo ducentem ſidera uidi,

Fluminis ac rapidi carmine uertit iter.
 Hæc cantu funditq; ſolum, manesq; ſepulchris
 Elicit, & tepido deuorat oſſa rogo.
 Cum lubet, hæc trifti depellit lumina cœlo:

Cum lubet, æſtiuo conuocat orbe niues.

Item de incantationis ui copioſè *Lib. 6. de Bello civili.*
 ſcribit Lucanus:

40 Mens hauſti nulla ſanie polluta ueneni,
 Incantata perit. Paulo poſt:
 Ceſſauere uices rerum, dilataq; longa
 Hæſit nocte dies, legi non paruit æther,
 Torpuit & præceps audito carmine mundus.

Et paulo antè:
 Carmine Theſſalidum dura in præcordia fluxit,

Non satis adductus amor, flammisq; seueri
Illicitis arserunt ignes. Item:

Gens inuisa dijs, maculandi callida cœli,
Quos genuit natura mali: qui sidera mundi,
Iuraq; fixarum possunt peruertere rerum.
Nam nunc stare polos, & flumina mittere norunt,
Aethera sub terras adigunt, montesq; reuellunt.

C. Manilius Astronomicus suæ lib. 1.

—Linguis dixere uolucrum,

Consultare fibras, & rumpere uocibus angues,
Sollicitare umbras, inuicemq; Acheronta mouere,
In noctemq; dies, in lucem uertere noctes,
Omnia conando docilis solertia uincit.

4. *Aeneid.* Apud Maronem adhuc sacra inferis
Magica se facturam simulans Dido,
Vnum exuta pedem uinctis in ueste recincta
Testatur moritura deos:

uidelicet è ritu & consuetudine nocturnorum sacrorum & maleficiorum: ut

7. *Metam.* & apud Ouidium,

Egreditur tectis uestes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos.

1. *Serm.*

Sat. 8. 5.

Apud Horatium tamè malefica succincta est,

Vidi egomet nigra succinctam uadere palla
Canidiam. —

Sine calceis tamen & capillo passo,
—Pedibus, inquit, nudis passoq; capillo.

1. *Serm.* 8.

Quod autem Horatius addit,

—Scalpere terram

Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnam
Coeperunt: — eo facit, quod maleficae solebant in scrobe sacra facere dijs

7. *Metam.*

inferis: ut apud Ouidium,
Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
Sacra facit. —

Quod quidem & ab Homero in *Odyssæa* cantatur.

4. *Aeneid.*

Nec est de nihilo à Marone dictum,
Falcibus & messæ ad lunam queruntur ahenis
Pubentes herbae. —

Quando quidem & æri nimè medicatâ
in esse credebatur, ut ahenis potius falcibus,
à malefica secaretur herbae, quàm ferreis. Et ad lunæ lumen lectas herbas efficaciores maleficijs censebatur,

quod lunam maleficijs præesse existimaretur, & herbas sua quadam spuma & salina inficere. Lucanus:

Donec suppositas propior despumet in herbas.

Vbi uerò Lucanus agit de maga illa Thessala manes euocante, maleficij materiem affingit: Lib. 6. be. Ciuil.

Huc, quicquid sætu genuit natura sinistro,
Miscetur: nō spuma canū, quib. unda timori est:

10 Viscera non lyncis, non duræ nodus hyenæ
Desuit, & cerui pasti serpente medulla:

Non puppim retinens Euro tendente rudentes
In medijs echenetis aquis, oculiq; draconum:

& reliqua. Huc faciunt Grugnæ Stryacis Carossæ Macaronicorū libri 5. Carmen mirè festiuum est, ridiculumq; Italicis dictionibus singulari lepore & artificio ubique immixtis.

20 Quanquam poetarum assertio, uel etiam contradictio, parum ponderis hic apud me obtinet: tamen ut curiosioribus satisfiat, libet paucis hæc tela obiter eodem retorquere arcu. Si quid Medea, hac arte cum primis celebris, hic potuisset, minimè prætermittenda erat, à Iasone uincta, cum clamaret:

—Si possem, sanior essem:

Sed trahit inuitam noua uis. —

30 Maleficijs Medæ præponderabat Iasonis forma. Sic Lucianus in *ὄνυξ*: τίς γὰρ ὅλῃ δουλεύει μαγίστῳ τὸν ἴππον, ὅτι τὴν τέχνην λυγρὴν. Adhuc Circe Solis & Persæ nymphæ filia, non procul à Caieta Campaniæ urbe habitans, maga formosissima, quæ quicquid uellet, posse repellere, allicere, ligare, impedire, euocare credebatur, suū nequiuit remorari Vlyssē: magisq; sine arte Vlyssē de-
40 uincta est, quàm Vlyssē cum omnib. suis artibus uel uinxerit, uel deluserit. Sic de Vlyssē cecinit Ouidius:

Nulla recantatas deponent pectora curas,

Nec fugiet uiuo sulphure uictus amor.

Quid te Phasiacæ inuenerunt gramina terræ,

Cum cuperes patria Colchi manere domo?

Quid

Lib. 1. de Remed. amoris

Quid tibi profuerint Circe Perseidos herbae,
 Cum tibi Neritias abstulit aura rates?
 Omnia fecisti, ne callidus hospes abiret:
 Ille dedit certæ lintea plena fugæ.
 Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis:
 Longus in inuito pectore sedit amor.
 Vertere quæ poteras homines in mille figuras,
 Non poteras animi uertere iura tui.
 Diceris his etiam, cum iam discedere uellet,
 Dulychium uerbis detinuisse ducem:
 Nō ego, quod primum (memini) sperare solebā,
 Iam precor, ut coniunx tu meus esse uelis:
 Et tamen ut coniunx essem tua, digna uidebar:
 Quod dea, quod magni filia Solis eram.
 Ne properes oro, spacium pro munere posco:
 Quid minus optari per mea uota potest?
 Et freta mota uides, & debes illa timere:
 Uttilior uelis postmodò uentus erit. (git,
 Quæ tibi causa fugæ? nō hic noua Troia resur-
 Non aliquis socios rursus ad arma uocat.
 Hic amor & pax est, in qua malè uulneror una,
 Totaq; sub regno terra futura tuo est.
 Illa loquebatur, nauem soluebat Vlysses,
 Irrita cum uelis uerba tulere noti.
 Ardet, & assuetas Circe decurrit ad artes,
 Nec tamen est illis attenuatus amor.
 Ergo quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,
 Deme ueneficijs carminibusq; fidem.
 Porro q; Vergilius in Damone dicat,
 Carmina uel cælo possunt deducere Lunam:
 Atq; apud Horatium gloriatur Ca-
 nidia,
 Polo deripere Lunam uocibus possum meis:
 Et saga apud Ouidium iactet,
 Te quoq; Luna traho: hoc scitè ab Hip-
 pocrate diluitur. Si enim, inquit, ho-
 mo carminibus Lunā deducere cælo
 posset, tū certè Deus & mens diuina,
 astrorū conditor & rector, hominū po-
 testati, magorūq; incantamētis (quod
 dicere nefas est) esset obnoxius. Sed
 hanc fouet eiusmodi opinio causam.
 Aganice, ut Plutarchus refert, Hegeto-
 ris Thessali filia, siderū in plenilunijs
 defectus perita, ac tēporis gnara quo
 Luna obiecit terræ umbra obnubilare-

tur, quū hæc mulierculis credulis præ-
 saga futuri prædiceret, præcantatione
 lunā subducere cælo credebatur. Ta-
 men Pirithoum primum, à cælo detra-
 xisse lunam, fingi à poetis, nō ignoro.
 Hæc Propertius ita ridet:

At uos, deductæ quibus est fallacia lunæ,
 Et labor in magicis sacra piare focis:
 En agedum dominæ mentem conuertite nostræ,
 Et facite illa meo palleat ore magis.
 Tunc ego crediderim uobis, & sidera & amnes
 Posse Cyrenæis ducere carminibus.

Quorundam poematū huius argu-
 menti explicationem, etiam circa Li-
 bri huius finem comperiēs.

At apud hæc poetarū commenta lo-
 cum merentur infinitæ historiæ, fabu-
 lis fabulosiores, x i libris Metamorph.
 siue lusus asini cōscriptæ à L. Apuleio
 Madaurēsi, philosopho Platonico. Ex
 ijs accipe duas, ut cum his conferan-
 tur, fidemque parem sortiantur illa,
 quæ frequenter adhuc nostro hoc æ-
 uo à malè credulo ac dementato uul-
 go tanquam uera narrantur, licet sint
 mēdacia mera, quib. etiā facilè ab alijs
 datur fides. Cauponam reginā hoc mo-
 do describit: Saga est, & diuinipotēs,
 cælū deponere, terrā suspendere, fon-
 tes durare, mōtes diluere, manes sub-
 limare, deos infirmare, sidera extin-
 guere, tartarū ipsum illuminare. Ama-
 torem suum, quod in aliam temeras-
 set, unico uerbo mutauit in feram ca-
 storem: quod ea bestia captiuitati me-
 tuens, se ab insequentibus repræci-
 sione genitalium liberat: ut illi quo-
 que simile, quod Venerem habuit in
 aliam, proueniret. Cauponem quo-
 que uicinum, atque ob id æmulum,
 deformauit in ranam: & nunc senex
 ille dolium innatans uini sui, aduen-
 tores pristinos in fece submissus, offi-
 ciosis ronchis raucus appellat. Alium
 de foro quidem, quod aduersus eam
 loquutus esset, in arietem deformauit:

q 4 & nunc

dicatur cælo
deduci.

Lib. 2.

Cap. 39.

40.

Li. 1. de As-
sino amico.
Apuleij fa-
bula.

7. Metam.

libel. de Epi-
psia.

al. Agla-
onice.

De præceptis
conub.

Luna undale

& nunc aries ille causas agit. Eadem amatoris sui uxorem, quod in eam dicaculè probrum dixerat, iam in sarcinam imprægnationis obsepto utero, & repigrato fœtu, perpetua prægnatione damnauit. Et ut cuncti numerant, octo annorum onere misella illa, uelut elephantem paritura, distenditur. Et lib. 2. de Pamphile Miloni nuptui tradita hæc scribit: Maga primi nominis, & omnis carminis sepulchralis magistra creditur, quæ furculis & lapillis, & id genus friuolis inhalatis, omnem istam lucem mûdi sideralis, imis tartari & in uetustum chaos submergere nouit. Nam simul quenquam cōspexit speciosæ formæ iuuenem, uenustate eius sumitur, & ilicō in eum & oculum & animum detorquet. Minus morigeros & uiles fastidiēs, in saxa & in pecua, & quoduis animal pūcto reformat. Alios uerò prorsus extinguit.

Longioris moræ in ijs recensendis me pudet: quare figmentorum enarrationem obsignabo cum his Apuleij uerbis lib. 1. Næ istud mendacium tam uerum est, quàm si quis uelit dicere, magico susurramine amnes agiles reuertī, mare pigrum colligari, uentos inanimos expirare, Solem inhiberi, Lunam despumari, stellas euelli, diem tolli, noctem teneri.

LAMIARVM PROFESSIONIS

modus ineptus, nec coherens.

Caput I.

*Professionis
Lamiarū mo-
dus ineptus,
nec coherens.*

*Prima secun-
da partis q. 2.
cap. 2.*

ATqui ut omnia satanæ instituta minimè cohærent, uariaque & mendacia comperiuntur: ita & profefsionis modus ineptus mactusq; est, ac diuerse à quolibet eius factio-
nis reo, quæstionibusq; subiecto narratur. Exempli sunt obuia in malleo maleficarum, libro sic scripto, ubi legitur: Modus profitendi duplex est, unus solennis, per simile, ad uotum solenne: alius priuatus, qui seorsum de-

moni quacunq; hora fieri potest. Solennis inter eos fit, ubi Lamiæ in certam concionem statuto die ueniūt, & dæmonem in assumpta effigie hominis uident: qui quum de seruanda sibi fide admonuerit, successumq; in rebus mundanis prosperum & uitæ longitudinem promiserit, quæ præsentibus sunt, nouitiam suscipiendam ipsi commendant. Et dæmon si in abneganda fide, cultu Christianismi, & extensa muliere (sic enim beatissimam uirginem Mariam nuncupant) & in sacramentis nunquam uenerandis inuenit nouitiam seu discipulū procliuem, tunc dæmon manum extendit: ac uiceuersa discipulus seu nouitia stipulata manu, illa seruaturum se pollicetur. hinc dæmon subiungit, ea non sufficere: sed omagium deinde petit, continens, ut anima & corpore se in æternū illi dedat, & pro uirib. alios quoscunq; utriusq; sexus illi adiungere uelit. Addit denique, ut certa unguenta ex ossibus & membris puerorum, & præcipuè renatorum fonte baptismatis, sibi conficiat, per quæ omnia sua instituta ipsius adminiculo explere poterit. Hunc modum nos inquisitores (scribunt Mallei maleficarum aucthores) cognouimus in oppido Brisilaco Basiliensis diocesis, plenè à saga iuuenula informati. Deinde post legitur: Præfatus inquisitore mihi referente intellexi, in ducatu Lausanensi quosdam magos coxisse & comedisse proprios infantes. Modus autem discenditalem artem fuit, ut dixit: quod magi in certam ueniant concionem, & opere eorum uerisimiliter dæmonem in asciticia hominis specie cōspiciant, cui discipulus necessariò dat fidem de abnegando Christianismo, de eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem, quando latenter posset. Fuit insuper fama communis,

*Nō manum
sed eius for-
mā extendit
cum spiritu
carnē & ossa
non habeat
fallax itaque
est stipulatio
nec ullius me-
menti.*

nis, Petro iudice in Boltingen narrante, quod in terra Bernensium tredecim infantes à Lamijs essent deuorati: quamobrem etiam in tales parricidas satis duriter exarserat publica iusticia. Alius postea iuuenis, tamē uxoratus, hunc refert ordinem: Oportet primò Dominico die, antequam aqua benedicta consecratur, discipulum futurum cum magistris templum ingredi, & ibidem abnegare, &c. Deinde omagium præstat magisterulo, id est, paruo magistro: ita enim dæmonem, nec aliter, uocant. Sequitur postremò: De utre bibit, ut audies: quo facto, statim intrinsecus sentit se imagines nostræ artis concipere, & principalibus ritibus huius sectæ imbui, cōfirmariq;. Quum aut modum quo infantes comederent, à saga capta inquireret Petrus: hæc respondit, illum talem esse. Infantibus nondum baptizatis insidiamur, uel etiam baptizatis, præsertim quādo crucis signo & orationibus nō muniuntur. Hos in cunabulis, uel ad parentum latera iacentes, ceremonijs nostris occidimus: quos, postquam putatur oppressi esse, uel aliūde mortui, ex sepulchro clam suffuramur, & in olla decoquimus, donec euulsis ossibus, uelut cera ferè potabilis efficitur. De solidiore materia unguentum facimus, nostris uoluntatibus, artibus & transuectionibus commodum: de liquidiore uerò humore, utrem implemus: ex quo quicunq; biberit, additis ceremonijs paucis, euestigiò nostræ artis conscius redditur, & magister. Hæc ille.

PROFESSIO LAMIARVM DI-
luitur, ostenditurq; fœdus esse præstigiosum,
stultum, & nullius ponderis.

Caput III.

QUAM hæc non cohæreant, sint absona, indignaq; quibus fides uel leuiter adiūgatur, quilibet,

dummodò non omnino mentis uelit esse inops, & præfractè concepta opinione præoccupatus, facile iudicabit. Fœdus autem esse præstigiosum, phantasmate aut imaginatione, uel phantastico præstringentis spiritus corpore fallaciter apparente: uel neruis optici seu uisorijs indita subdolè, quam satan uult, specie, commotis huc humoribus & spiritibus idoneis: uel sibilo, susurro aut murmure in organis auditus, uitiatæ formis imagini respōdente, spiritus maligni arte excito cōflatum stabilitumq;, ac inde nullius esse ponderis, haud obscurè cognoscitur: potissimùm si diuersa contrahentium essentia, contractus forma, modus, & circumstantiæ, perspicaci mentis acie inspiciantur, atque rationis fideiq; nostræ equilibrium exactius pensculentur. Sic plerasque omnes actiones Lamiæ hætenus attributas, quas suas esse, malesana quoque fatetur, ex corrupta à præstigiatore uirtute imaginatiua, non Lamiæ, sed ipsius satanę existere, palàm fit. Huic etenim minime opus est alterius adminiculo in sua potentia ostendenda, aut actionibus declarandis, qui nec ullius uoluntate aut imperio cogitur quàm Dei, & huius ministrorum bonorum: malis non coactus, sed spontè & quidem libenter obsequitur, Deo permittente, maliciosus ille ueterator, secus licet fingat, simuletq;, teste Porphyrio, ut suis præstigijs nos magis irretiat. Non autem strictè colligari pactum imaginarium, doloq; malo mendaciter ab altera parte initum necesse est, quum à præstringente spiritu apud stupetem, nec mētis compotem satis hominem, aliter fieri nequeat. Siquidem quod dæmon extensa manu firmaq; stipulatione lamiam recipiat, falsissimum esse, neminem dubitare oportet, quum carnem & ossa, quibus manus cōstat,

r non

Unguentum
erribile.

Potus tar-
tareus.

nō habeat spiritus, ipsa Veritate teste. Tatianus adhæc contra Græcos scribit, dæmones omnes non carnea, sed spirituali concretionē constare, qualis est aëris & ignis: quæ corporum constitutio à solis illis perspicui potest, qui spiritu Dei muniuntur, non item à cæteris hominibus quos anima regit.

Præterea dolosa hæc stipulatio, maxime in perniciosum finem cōficta, si-
ne testibus aut uadibus contra Dei uoluntatē, si tantum habebit momēti, ut nulla queat rescindi ratione, & necessariō eius uirtute alter alterius uoluntatem sequi, illiusq; præcepto morem gerere compellatur: quur pactū illud prius in baptismo ex peculiari Dei uoluntate & mandato, solennibus uerbis uerè sancitum, & quidem interpositis fidei uisoribus, tanquam prærogatiuā non præponderabit? Alia profectō cōtractus est firmitas inter Deum ueracē & sanæ mentis homines. Quicquid ille stipulatur & in suo uerbo addicit, hoc fideliter & indubitatē præstat, nec data manu præstigiosa deludit, non saltat, nec conuiuatur, uel similibus rebus ludicris quibuscum paciscitur, nequiter fallit dementatū, quemadmodū hic commentitio carnali corpore amasius. Disparitatem hic qui negauerit, nescio quid ueritatis idem sit admissurus.

Fidem Christianam abnegantes.

Atqui fidem Christianam hic abnegasse anum miseram, obijcies. Et nos, quotquot aliam salutis uia querimus, quam Christum Iesum, eius præcepta obseruantes, uestigijsq; insistentes, uiua in ipsum fide per dilectionem operante, fidem abiicimus, re ipsa testati
mente sana, quod illa uel ætate stupida, uel sexu inconstans, uel impotentia mentis lubrica, uel animi morbo desperas, aut imaginariè aut maligni arte delusa fecisse putatur. Aures Pauli uerbis, quibus fidem Christianam

uerè abnegantes, & doctrinis dæmoniorum adhærentes, non modò scitè depingit, sed & digito simul commōstrat, paulisper accommoda: Spiritus certō loquitur, quod in posterioribus temporibus desciscant quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, & doctrinis dæmoniorum, per simulationem falso loquorum, cauterio notatam habentium conscientiam, prohibentium cōtrahere matrimonium, iubentiū abstinere à cibis, quos Deus creauit ad uescendū cum gratiarum actione fidelibus & ijs qui cognouerunt ueritatem. Item: Illud scito, inquit, quod in extremis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines sui amantes, auari, fastuosi, superbi, malefici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, neicij fœderis, calumniatores, intemperantes, immites, negligentes bonorum, proditores, præcipites, inflati, uoluptatum amantes potius quam amantes Dei: habentes formam pietatis, sed qui uim eius abnegarint. Et istos auersare: ex his enim sunt qui subeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur concupiscentijs uarijs, semper discantes, nec unquam ad cognitionē ueritatis uenire ualētes. Quemadmodum autem Iannes & Mambres resistebant Moysi, ita & hi resistunt ueritati: homines mente corrupti, reprobi circa fidem. Sed non proficient amplius. Siquidem amētia eorum euident erit omnibus, quemadmodum & illorum fuit. Hæc Paulus.

Ad chrisma in fœderis contractu è fronte exemptum, quemadmodum plerisq; alijs persuasum, si confugias, licet uel unico uerbo hic satisfacere possem: id tamen ne plus facessat negocij, tutius erit respondere: Si quis sit chrismatidis, eam non in externa illini-

1. Timoth.

Doctrina
moniorum
hærentes

2. Timoth.

Pietatis
qui abne-
runt, circa
dem repre-

Exod. 7.

Chrismati-
uim, si q-
est, non p-
externa
ptione tolli-

illinitione magis consistere, quàm in externa aquæ superfusione in sacramento Baptismi, qui fide intercedente sanctificatur, atque ita confirmatur, ut si postea centies aqua corpori infusa abluatur, imò tota cutis abradatur, nihilominus ex charactere fide impresso permanet baptismi essentia: etiam si eius uirtutem homo quandoque lapsu abneget, tamen si resurgat, à peccatis ad uitæ emendationem pœnititudine conuersus, eadem stabit baptismi semel administrati energia. Ratio chrismatis erasi erit eadem apud resipiscentem, si ita uoles: alioqui uel uulnere syncipiti inflicto, aut putrido ulcere ea in parte exorto, illud quoque interire sequeretur: quanquam etiam non uerè synciput in fœdere collidi crediderim, sed imaginariè: quæ admodum reliqua multa hic contingere animaduertimus, quò credulum hoc male sanorum hominum genus persuasionem mala inducatur, ut se diaboli retibus iam inde implicitum usque adeò, seruumque credat, quasi omnis resipiscentiæ uia deinceps sit præclusa, quò hac ratione tandem extrema cogitet moliaturque: quamuis non magis huic, imò multo minus, ut uitiata phantasia deluso, quàm quibusuis alijs grauitè peccantibus, conuersionis locus erit præcisus. Petrus siquidem, antea breui à Christo præmonitus, contra cōscientiæ testimonium ter Christum, addito etiā iuramēto, negat: atqui agnito errore, lachrymisque fufis, in gratiam recipitur. De hoc, uti & impresso charactere, uide lib. 6. cap. 22. ubi plura de fœderis uanitate.

FOEDERIS VANI DEMONSTRATIO reliqua. Cap. IIII.

AD hæc, quòd ullis ceremonijs pueros occidere quis possit, falsissimum est, meraque satanæ suggestio, ac inanis credulitas. Item quòd

illos ex sepulchris clàm effodiant, nihil esse nisi diabolicam persuasionem ex imaginatiua ui corrupta, aut alto somno uitiata, palàm constabit, si monumenta inspiciantur, unde eos extractos esse narrant: ibi etenim recòditi adhuc inuenientur. Nec hæsitare uolo, eodem modo in mētem illis indutam esse infantis decoctionem in olla cōfectam, donec exemptis ossibus caro redderetur potabilis. Tam enim id existit inhumanū, tetricū, crudele, & creditu difficile, ut si uel meis intuerer hoc oculis, citius huius horribilis spectaculi fascino eos mihi præstrictos crediderim, quàm nefandum hoc & plusquam tragicum, omnemque exuperans fidem condimentum uerè apparatus esse fatear. Sed esto, quòd ex Stygia palude proserpāt eius unguenti artifices horridicæ striges, quæ omnē humani sensus imaginē prorsus exuerint: cedo tamē, unde illi unguēto ea uirtus, ut si quis eo inungatur, fiat sceleratarum uoluntatum, execrabilium artium, & transuectionum incredibilium particeps? uel si eo sedile aut lignū illinatur, mox alter huic innixus, per aëra feratur: quemadmodū sagæ persuasum habent, & Malleus maleficarū testatur? Non libet hic anxie de mortuæ, putidæque & uirulentæ huius carnis decoctæ temperamento & uiribus disceptare. siquidem in rerum natura eam ita paratam non inueniri, firmiter credo: idē de liquidioris materiæ in utre, ut dictum est, conseruatæ præparatione, poratione & uirtute dictum uolo. Interim negandum non est, miseras has mulierculas ita formis uirtuti phantasticæ impressis, à demōnio dementatas, non aliter ac si hæc ita uerè fierent, scire: uti ferè omnes illarum præter naturam actiones, imaginariæ saltem uidentur: & propterea quæstionibus adaectæ, flammisque pro-

Infantes mortuos ex sepulchris effodi, delusorium est.

Potus ille Stygius imaginarius, ut & unguentum.

*Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Ioh. 18.*

*Ceremonijs
non posse occi-
dere pueros.*

pinæ, sua apertè confitentur flagitia, & somnum uel simulachrum illis solummodò cognita. Id ipsum confirmat in Decretis, ad hunc modum: *In secunda pars se, caus. 26. q. 5. Episcopi. Et Augu- stin. de spiri- tu & anima cap. 28. Vide & ca. 9. huius lib. & cap. 11.* Quam mulierculæ inseruientes sarran, dæmonum illusionibus seductæ credunt se alia nefanda quoque age, puta paruulos à lacte matris auelre, assare & comedere: domi per carnos seu fenestras intrare, & habitans uarijs modis inquietare: quæ omnia & consimilia solum phantasticè credunt eis. Cum ea uerò, quæ fossa facta, & lotio infuso uel aqua, digoq; moto se tempestatem ciere artratur, colludit dæmon aërem turbat, ut illam sibi addictam in officio coineat.

huius ergo ex utre potionis tartarea sed imaginariæ in fœdere usus, ipsi quoque præstigiosum esse, prætemultam eius diuersitatem apertitudemonstrat: lubetq; hic cum Horat dicere,

36. Carm. de Neoduncq; uolet, poscat sibi fabula credi, Noransæ lamia uiuū puerum extrahat aluo.

Pai item uanitatem id quoq; docet, quod eo inito ceremonias quasdam coram Ecclesiæ statuta cogantur obseare: quemadmodum diebus Dominicis ieiunare, aut sextis ferijs (ut ait) carnibus uesci, aut crimina in confessione celare, uel tempore eleuationis in terram spuere, uel sub Missæ aône uerba proferre inutilia, uel aliqd simile designare: ita Mallei referunt fabricatores. Hæc qualia & quantant delicta, quilibet pius, tenuiter modò Sacrarum literarum cognitio- nentus, intelligit. Etenim quū dies

Die Domini co utiliter te- nuerit. Dominicus sit audiendo Dei uerbo, orationibus & diuino cultui cum primconsecratus, his nemo fructuosius uarit, quàm qui mētem à cibi nebulierena conseruarit. Est (inquit Chri- *Matth. 17.* st.) aliquod dæmoniorum genus,

quod non nisi orationibus & ieiunijs eiicitur. Sobrios hinc nos esse iubet Petrus, & uigilantes ad orādum, quia *1. Pet. 4. 5.* aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiēs obambulat, querens quem deuoret. Item Paulus docet suos Corinthios: Ne fraudetis uos inuicem, nisi si quid ex cōsensu pro tempore, ut uacetis ieiunio & precationi. Ita ieiunium & oratio ferè coniunguntur, & quidē ordine optimo: ut quod apud Tertullianum legitur, ieiunare die Dominico nefas existimari, nō immeritò mirer: minusq; Melchiadis Papæ editum uideatur commendandum, quone die Dominico ieiunaretur, cauit.

Quod uerò carnibus uesci, urgente necessitate (si modò absit offendiculum, contemptus & gula) liceat diebus à Pontifice Romano uetitis, alij defendunt ex his Christi uerbis: Audite & intelligite: non quod ingreditur in os, impurat hominem: sed quod egreditur ex ore, hoc impurum reddit hominem. Item ex Paulo ad Coloss. 2. Ne quis uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouilunij, aut sabbathorum, quæ sunt umbra rerum futurarum, corpus autem Christi. Et post: Si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid quasi uiuentes in mundo, decretis tenemini? Ne tetigeris, ne gustaris, neq; contrectaris: quæ omnia ipso pereunt abusu, iuxta præcepta & doctrinas hominum, quæ uerbotenens quidem speciem habent sapientiæ per superstitionem ac humilitatem animi, & læsionem corporis, non per honorem aliquem ad expletionem carnis. Ad Timotheum hic quoque scribit: Spiritus certò loquitur, quod in posterioribus temporibus desciscunt quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, caute- *Carnibus uesci diebus pōt. Rom. titis quæ liceat. Matth. 15.* *1. Timoth.*

rio notatam habentiū conscientiam, prohibentium contrahere matrimo-
nium, iubentiū abstinere à cibis, quos
Deus creauit ad sumendum cum gra-
tiarum actione fidelibus, & ijs qui co-
gnouerūt ueritatem: quòd quicquid
creauit Deus, bonum sit, & nihil rei-
ciendum, si cum gratiarum actione su-
matur. Sanctificatur enim per sermo-
nem Dei, ac precationē. De his si com-
monefeceris fratres, bonus eris mini-
ster IESU Christi, enutritus in sermo-
nibus fidei, bonæque doctrinæ, quam
usq; secutus es. Cæterum prophanas
& aniles fabulas reiice. Hæc Paulus.
Item: Omne quod in macello uendi-
tur, edite, nihil interrogantes propter
conscientiam. Domini siquidem est
terra, & plenitudo eius.

Adhæc, quòd ex pacto certa celare
crimina in confessione cogantur La-
miæ: quis amabò singula distinctè e-
narrabit peccata, quum plerunque o-
mnes nostri cogitatus, uerba & actio-
nes sint peccatorum labe conspurca-
ta? aut quonam diuinæ uoluntatis te-
stimonio, exacta illa nostrorum scele-
rum enarratione opus esse conuince-

tur? Quo ordine ea recensuit publica-
nus ille in templo, aut latro in cruce?

Tam quoque graue est delictum, in
terram tempore eleuationis spueri,
quàm sputum in ore continere: & æ-
qualem pœnam merentur uerba inu-
tilia tam sine Missa, quàm sub eius acti-
one prolata. Huc adducatur, commis-
sum in calcæda secretò cruce flagitiū:
item, quòd die Dominico ante lustra-
lis aquæ cōsecrationem templum in-
grediantur: & mille alia anicularum
deliramenta, eò hæc adducta à dæmo-
ne, ut sub religionis prætextu supersti-
tionem impietatemque inueheret &
stabiliret.

Hic præstigioli fœderis neruum pa-
lām cernit quilibet pius. Rectissimè

ergo Augustinus ait: Omnes artes hu-
iusmodi uel nugatoriæ, uel noxiæ su-
perstitionis, ex quadam pestifera so-
cietate hominum & dæmonum, qua-
si pacta infidelis & dolosæ amicitiae,
penitus sunt repudiandæ. Et Orige-
nes: Incantationes diaboli sunt sedu-
ctiones, dæmonum irrisiones, idolo-
latriæ fœx, animarum infatuatio, atq;
cordium scādalum. De illiusmodi pa-
cti nullitate non nihil postea in Ana-
cephal. libro 6. cap. 25.

Superioribus nugamentis ex Psel-
lo accensere libet de Euchetis & Gno-
sticis, qui nefanda sacrificia perpetra-
re dicuntur, ut dæmonia toto conci-
pant pectore. Conueniunt die quo
passus est Saluator, uespere statutum
in locum, unā cum puellis sibi notis:
& post quædam sacra extinctis lumi-
nibus, mistim congregiūtur siue cum
sorore, siue cum filia, siue cum quali-
bet. Nono rursus mense reuertuntur,
puellasque accersunt, & infantes iam
natos ab his euellunt, perque totum
corpus pueros circumcidunt, & circū-
fuso sanguine phialas implent, corpo-
ra cremant, cinerem cum sanguine mi-
scent. Hoc condimento epulas & po-
cula condiunt, tum sua inter se, tum a-
liorum clām quorumcunque possunt.
Existimant enim hoc sacrificij & ali-
menti genere, tanquam maximè pro-
fano, characterem diuinum nobis im-
pressum, ac dæmonia procul arcetem,
penitus aboleri, itaq; dæmonia libe-
rius ingredi. Gnosticis (ut Irenæus atte-
statur, uir & Christianus & eruditus)
uocabulo à scientia ficto, præbuit incu-
nabula Carpocrates. His enim præsti-
gias Simonis magi, non ut ille clām,
sed publicè ac palām tradebat: & ue-
lut pro summis ac optimis studijs lau-
dem confessam & publicam de nefa-
rijs actibus, à deceptis auditoribus re-
quirebat, & magicas tenebras in luce

*Li. 1. de doct.
Christ. & le-
gitur 26. q. 2.
c. illud quod
est.*

*Lib. 3. in
Iob.*

*Eucheta &
Gnostici.
Vide Ebiapha-
nium de Hæ-
resibus.*

*Carpocrates
magiam scele-
stam publicè
docuit.*

publica perorabat, de amatorijs dūtaxat somnijsq; immisissis, ac dæmonijs paredris, alijsq; similibus fraudibus.

*Sceleratissimi
ma fratrum
Neapolit. se-
cta.*

Huc spectat horrenda historia, quā de Fratricellis Neapolitanis Ioannes Genadius scribit: Tempore Ludouici Bauari Imperatoris, in contemptum religionis Christianæ fratres Neapolitani, dissidentibus Papis, flagitiosam quandam, simul & turpissimam exco-
gitabāt sectam. Enimuerō conuenientibus in antris locisq; abditis, quos in eam turpitudinem allexerant, uiris & fœminis, sacerdotes qui inter ipsos habebantur, ut crimen honestate prætexerent, diuinas laudes Christiano more præcinebant. Quibus intempesta nocte peractis, sacerdos pro concione quædam præfatus ad confirmandos in nefario errore animos, in eo maxime erat occupatus, colendam esse ante omnia charitatem, quam esse omnium uirtutum caput, sacræ literæ testarentur, & hanc potissimum inter homines authore Deo conciliari posse, si Spiritu sancto bini masculus & fœmina uenereo complexu iungerentur. Cum igitur, quā quisq; oculis prænotarat, extinctis luminibus uiciasset, tunc demum peracta sacra censebantur. Si enim in publica professione docebant, non hoc esse Christi testamentum, Pacem meam do uobis, pacem meam relinquo uobis: sed *τὸ*, Crescite & multiplicamini, & replete terram. Quo compressu si quæ cōcepisset, deportari ad se partum sacerdotes iuebant, qui solenni more in loco sacrificijs dicato conuenientes, infantulum subiecto igne ad cineres usq; comburebāt, quos urna exceptos ceu rem sacram reponebant: cumq; erat aliquis in collegio sacerdotum cooptandus, illis cineribus in uino epotis initiabatur. Quod si pontificem eorum maximum mori contigisset, ut omnis abes-

set inuidia, & res non humano, sed diuino consilio agi uideretur, hic erat in demortui locum, alterius subrogandi statutus modus. Infantem illo flagitio conceptum ad locum sceleribus destinatum iussa mater haud inuita deportabat, & ubi uulgo astante, sacerdotes confederant, tam diu per comprimentes manus in orbem tradebant, donec miserrimus infans periret. Hæc gesta sunt sub Ægydio episcopo Romano, apud Neapolim.

QVI HOMINES DÆMONVM
illusionibus artibusq; magis sunt
expositi. Cap. V.

Hic porro id hominum genus potissimum impetitur, quod tali est temperamento, uel à causis externis aut internis mouetur, ut à dæmonis spectro appetitū, uel illius suggestionē tentatum, se uti organum illius uoluntati non ineptum, ex fucata inductione facile præstet. Huiusmodi sunt melancholici, & ob iacturam uel qualemcunque aliam causam tristes, teste Chrysostomo, cuius hæc uerba sunt: Omni diabolica actione potentior ad nocendum est mœroris magnitudo: quia dæmon quoscunque superat, per mœrorem superat. Sunt item Deo diffidentes, impij, illicitè curiosi, peruersè in religione Christiana instituti, inuidi, impotentis odij, maliciosi, uetulæ uix mētis compotes, similesq; lubricæ fidei (qui enim facile credit, facile & recedit) uel insignis maliciæ mulierculæ. His ut instrumentis congruis insidiatur quibuscunque potest modis diabolus, suo tempore & loco: singulos, ut cuiusque animi studia & affectus ex certis indicijs cognouerit, peculiari aliqua ratione adoritur, infestatur, illicit, uel assumpta plausibili forma, uel cogitatione imaginationēque uariè agitata & corrupta, donec tandem ipsius proposito consentiant, se ipsi-

*Apta sat-
na organa.*

*Li. 3. de Pr-
uidentia
Stagiriū m-
nachum.
Ob mœrore
multos sup-
rat demon-
Clemens li.
Recog.
August. li.
2. de doctri-
Christ. ca. 2.*

seipsum persuasioni dedant, quicquid in mentem ille ingerat credant, tanquam fœdere obligati, ab illius nutu pendentes, ipsi obtemperantea, uera omnia esse quæ suggerit rati, formas in imaginatiua uirtute uel phantastica ab eo ingestas reuera substantialiter (ut sic dicam) existere confidentes sanctissimè. Nec aliter sanè queunt, quum illorum mentem ex primo assensu imaginibus inanibus uitari, consopitis uel concitatis in hoc opus corporis humoribus & spiritibus, ut hac ratione ad organa accommodata species aliquas inducat, perinde ac si extrinsecus eæ occurrerent uerè, non solum dormientibus, uerum & uigilantibus: atque hoc modo aliqua foris uel existere uel fieri putentur, quæ tamen reuera nec sunt, nec fiunt, nec sæpe in rerum natura existunt. Ea est horum immundorum spirituum subtilitas incomprehensibilis propè, & fraus infatigabilis, sensus hominum eludens. Sic & ueterum Ægyptiorum sensus obsedisse dæmonem, docet apud Clementem D. Petrus.

DE SEXVS FOEMINEI CREDULITATE ac fragilitate.

Cap. VI.

Plurimum uerò huc sexum foemineum, nimirum temperamētū ratione lubricum, credulum, maliciosum, impotentis animi, & ob eius affectus, quibus difficulter imperat, melancholicum: cum primis autē effœtas, stupidas, menteq; titubantes uetulas inducit subdolos ille ueterator.

Quo nomine Euam cōuenientius suæ persuasioni organum, non Adam, in rerum primordijs, quum duo solum existerent homines, aggressus est: quā leui etiam disputationis uelitatione uicit. Hinc D. Petrus non iniuria mulierem uocat infirmius uasculum. Et Chrysostomus (si is est) in 2. parte Ho-

miliarum in Matthæum: Sexus, ait, mulierum incautus & mollis est: incautus, quia nō omnia quæ uidet aut audit, cum sapientia & ratione considerat: mollis autem, quia facile flectitur, uel de malo ad bonum, uel de bono ad malum. Idem in epistolam ad Corinth. 2. Homil. 23. dicit, mulierum proprium esse decipi. D. Hieronymus, aut (ut uidetur) alius, in regula monachorum ad Eustochium, cap. 16. Debilis est nimium sexus quem geritis, ac fragilis, & mobilis, si suo relinquatur arbitrio. Scitissimè item: Mulierum genus, inquit Eleazarus apud Aristeam, suorum affectuum sequax, atq; in lapsum procliue, propter imprudentiam, & eius naturā imbecillem. Quin

Declamatio

338.

nam. Mentis quoque imbecillitatem illis tribuit Valerius Max. libro 9. Rer. mem. cap. 1. Caius item pro Lucilla, apud Stobæum serm. 17. *ἀνάγωγος γὰρ ἔστιν, εἰς πίστιν, ἢ μάλιστα ὅταν τὸ ἀτυχὲς προσῇ*, quibus significatur, mulierem ad credendum facilem esse, præsertim in calamitatibus. Scribit autem Fulgentius, credulitatem deceptionum esse matrem. Mulieres facile decipi, & desperare citius quàm uiros, tradit Aristot. in prin. lib. 9. de Histor. animalium, & Albertus in initio lib. 8. de Animal. cuius bonam partem ex nono Aristotelis mutuatus est.

Hinc nō ineptè mulier (ut Varro interpretatur, & repetit ipse Lactantius, & D. Augustinus, si is est, sermone de tempore 243.) à mollicie dicta esse uidetur, immutata & detracta litera, quæ si mollier. Quod & scribit Gratianus in 8. Sed illud. 32. q. 7. Ab Homero item mulieres peculiari epitheto *θηλυτόρα* uocantur, tanquam molles. Ad animū molliciem hanc trahit Gratianus: uti etiam facit Glos. in cap. 1. de claud. despon. Fragiles adhuc esse mulieres, im-

Lib. 8. Iliad.

becilles, infirmas, & proinde deceptu faciles, testimonio sunt leges, quæ ea ratione statuerunt multa: ut scribitur in l. si mulier. C. ad Velleianum. & in l. si pater. C. de sponsal. & in l. prima. §. penult. C. de rei uxor. act. & in l. ult. C. de donat. ante nuptias. & in l. sicut. ibi: sexus fragilitas. C. de præscript. 30. uel 40. annor. & in l. assiduis, post prin. C. qui potior. in pign. habeat. & in l. quis quis. §. ad filias. C. ad legē Iul. maiest. & in §. 1. ad fin. Instit. qui. alien. licet. & in capitul. ex parte abbatissæ. extrâ, de Priuileg. & in capitul. Adam. 33. q. 5. & 24. quæst. 5. Item l. 2. §. uerba, in fin. in illis uerbis, Infirmitas mulierum. & l. regula, statim post prin. D. de iur. & fa. igno. & l. cuius bonis. D. de cu. fur. & l. deferre, in prin. D. de iure fisci. & l. 1. §. accusationem. ibi: propter sexus infirmitatē. D. ad S. C. Turpil. & l. 1. ibi, fœmineæ infirmitatis. C. quan. mulier. tut. offi. fung. pot. & l. quisquis, nuper allegata. & l. nullus. C. de iur. fisci. 10. & l. nullus solius. C. de decur. ead. l. §. & his cōsequens. uersic. unde uolumus. in Auth. de æqual. dot. & tex. in d. §. uerba. ibi, propter sexus imbecillitatē. & in l. Imperialis, in prin. C. de nupt. & in §. 1. post mediū, in Auth. ut immobi. ante nupt. dona. in illis uerbis, Mulier quippe mariti seductionib. facile decepta, &c. & annotauit Lucas Pēna in l. ult. col. 3. C. de priuileg. schol. lib. 12. Hinc secundum ueterū Græcorū instituta, prouidē admodū ex lege tutores & curatores mulierib. dari solitos legimus, sine quorū arbitrio & autoritate nihil eis agere licebat, ut retulit Harpocrat. Martianus autē scribit, Mineruā natam esse sine matre, quoniam in fœminis prudentia non est. Illius leguntur uersus in hymno Palladis:

*Hanc de patre ferunt sine matris fœdere natam,
Prouida consilia quod nescit curia matrum.*

Quare Plato satis inciuiliter dubi-

tare uidetur, utro in genere ponat mulierem, rationalium animalium, an brutorum.

DE MELANCHOLICORVM

deprauata imaginatione.

Cap. VII.

Porro ne imaginatiuæ uirtutis instrumenta in his mulierculis hoc modo uitari, & oculorum aciem perstringi, ut antè ostendi, usque adeo absurdum uideatur: animaduerte melancholicorum cogitatus, uoces, uisa & actiones: ac quàm omnes sensus ex humore melancholico cerebrum occupante, mētēq; immutante, in his sæpe deprauentur, intelliges. Horum siquidē alij se esse bruta animalia credunt, ipsorumq; uoces & gestus imitantur. Nonnulli se uasa fictilia factos esse putant: ob id occurrentibus, ne collidantur, cedunt. alij mortem timeant, quam sibi tamen cōsciscunt interdum. Pleriq; se criminis reos imaginantur, ut pauidi quemcunq; uiderint ad se ingrediētē exhorrescant, ueriti ne manibus ipsis iniectis captiui abducantur, & ad tribunalia supplicio afficiendi pertrahantur. Quidam senex nobilis, quandoque è sede exiliens subitò, ab hostibus se impeti credebatur: quos arreptos, retro se in furnum confertim, sua quidem opinione, intrudebat. Alius metuebat, ne Atlas, uniuersum terrarum orbem sustinens suis humeris, defatigaretur, & onus excuteret lassus, cuius intolerabili ruina omnes opprimerentur. Item tres in Frisia non procul à Groninga eo correptos entusiasmo intellexi, ut se Deum patrem, filium & spiritum sanctum crederent, horreumq; in quo subsistebant, esse Noe arcam, ad quam etiam multi similiter ferè affecti, salutis ergò confluebant. Qui se totius mundi monarcham & imperatorem esse, ac ad se solum id spectare nomen crede-

Melancholicorum corrupta imaginatio.

crederet, noui melancholicum Italū: alioqui bene habitū, eloquentē, nec alio morbo lēsum: mirē interim in suis Italicis rythmis de statu Christianismi, de religionis dissidijs, de bellis in Gallia exortis & Belgio componēdis, tanquam diuinis effatis, sibi placentē: passim uerò suum titulum hisce literis euulgabat, R. R. D. D. M. M. id est, Rex regum, Dominus dominantium, Monarcha mundi. Athenæus lib. 12. refert de quodam Atheniēsi, qui persuasum habebat, omnes naues in Piræum appellentes esse suas, easque recensebat, dimittebat ac deducebat: tanto autē appellētes gaudio excipiebat, ac si omnium rerum aduectarum esset dominus: at si quid perisset, non querebat amplius: si peruenissent incolūmes, gaudebat: multa interim cum uoluptate uitam agens, donec frater eius Crito ē Sicilia aduectus, illū medico commisit, cuius opera à morbo liberatus fuit. Cæterum ad se reuersus, se nunquam uixisse iucundius, dicere solet. Huc facit illud Horatij:

—Fuit haud ignobilis Argis,

Qui se credebat miros audire Tragedos,
In uacuo letus seffor plausorq; theatro:
Cætera qui uitæ seruaret munia, recto
More, bonus sanè uicinus, amabilis hospes,
Comis in uxorem, posset qui ignoscere seruis,
Et signo leso non insanire lagenæ:
Posset qui rupem, & puteum uitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curisq; resectus
Expulit helleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad sese: Pol me occidistis amici,
Non seruastis, ait, cui sic extorta uoluptas,
Et demptus per uim mentis gratissimus error.

17. die
ril. lib. 10.
plum. tract.
Scribit Paulus Grillandus, quendā Hispanum clericum & Decretorum doctorem anno ætatis suæ quadragesimo quinto Romæ quarundam iuuenum monialium amore captum, quas & forma uenusta sæpius in monasterio uisitās, uerbisq; & muneribus ab-

blandiens, usque adeò deperiit, ut nocte dieq; tam somnians quàm uigil nil aliud nisi earundem amplexus concubitusq; meditaretur corde, uerbo, gestis & signis: paulatim & eò uenit amētiæ, quum clericus esset, ut se Ecclesiæ sponsum, & moniales eiusdem sponsas esse palàm assereret, hoc usus argumento, quòd dicerentur sponsæ Christi, qui repræsentatur per Ecclesiam: hinc concludebat, sponsum & sponsas spirituales, hoc est, sacerdotes & moniales, posse simul carnaliter congregi sine peccato: & Deum ita præordinasse: ac se putare summum bonum in eiusmodi congressu esse positum. Eadem insuper iuueniculis sæpius prædicabat. Tandem quoque orationes & preces nefarias componebat, quibus apud Deum & alios instabat sanctos, ut maximas uires in renibus posset consequi, in lumbis uerò talem calorem, ut abundāter & sæpenumero suā posset explere libidinem: deinde ut D. Cecilia, Ursula, Magdalena & Clara ex dono specialis gratiæ mētibus monialium ijsdem nominibus nuncupatarum infunderent, nullum fieri posse opus magis Deo meritorium quàm carnaliter commisceri, crescere & multiplicare, citra ullā personarum distinctionem, & uoti castitatis læsionem, idque Deo placere magis quàm holocaustum siue sacrificium: ut item illarum corda inflammaret amore ardenti erga sacerdotem ecclesiæ sponsum, ne eius uota carnalia maxima cū humilitate adimplere, mandatisq; ut ueri patris parēre grauaretur, &c. Huiusmodi orationib. cōscriptam schedulam quotidie ad mendicantiū monachorum Ecclesiam deferebat, ubi ipse quoque Missæ solennitati intererat, datoq; iulio pro eleemosyna schedulam sacerdoti porrigebat, ut in Missæ celebratione, scilicet in Memento,

preces illas Deo & sanctis uirginibus prædictis offerret, cum deuotione orando Deum & sanctas uirgines, ut pia uota ipsius orantis exaudirent. Ita unum aut alterum monachum rudiorum simpliciorumque decepit. Accusatus inde & carceribus traditus, errore reuocato & abiurato, ueniam consequutus est, & ut alias cautior esset, ex mandato pontificis ex urbe ad tempus relegatur.

Vidi, qui cibum & potum pertinaciter auersaretur, eodemnationem imaginatus. Sunt quos tam misere exercet plena scrupulis conscientia, qui nodos in leui scirpo quaerentes, culpam imaginantur ubi nulla est: & diuinæ misericordiae diffidentes, se orco destinatos, lamentatione sedulo nocte diuque deplorant. Noui, qui se fratrem multis inde miliaribus degentem uidere diceret: item qui suis auribus semper obstrepere (masculorum concubitor) quemcunque obuium, etiam coniunctissimum quereretur: atque hoc nomine ad me is scribebat disertè, nunc quid consilij à me adhiberi ualeret: quum in auditu organo uitium esse alij existimarent. Mens autem huic sacrificio erat lesa: quemadmodum & illi, qui pollicebatur se Gabrielem aut Michaellem coacturum, ut ad se ueniret, & illos de rebus magnis interrogatos responsum duros. Sed cum ille rogaretur à Cardinale Tournone, ut id efficeret: respondēbat, Se non posse, nisi præparato prius corpore multis ieiunijs & orationibus, nec nisi per rebus reipublicæ Christianæ. Edidit hic librum de Phylasummi pontificis, & eius partibus.

Scio quoque, ubi sulphur & picem redolere maritum occlamaret melancholiam uitium patiens coniunx, & cibum oblatum piper resipere iudicaret: quæ quam alienissima esse à rei ueritate, cognoscebatur. Partes item pudibun-

das inflammatione putoreque; ita uitiatas assererebat, ut gangrenam suborituram pertimesceret, his interim locis ab omni uitio immunibus. Infinita alia huc coaceruari possent exempla, ubi sensus omnes multifariam uitiatos cernas, ex unico illo humore, uel fuliginoso atræ bilis uapore, mentis sedem inficiente, unde phantastica illa procreari mostra constat. Imaginatricem quoque interdum totam ex alijs humoribus corrumpi, exoluique; docet Galenus de Sympt. differentijs, quemadmodum in catalepsi: plerumque autem uitari, ut in delirio: est cum deficit atque debilitatur, quod in lethargo contingit. Quare idem non licebit diabolo, tanquam artificioso spiritui, ut Deo conuiuente, in sensuum organa sese infinnet, & humores sibi commodos uel uapores commoueat, uel aërem idoneum conferat ad organa: maxime delectu habito ex temperamento, ætate, sexu, uel alia causa externa aut interna apta: unde nouæ species in imaginatiua ui conceptæ, plerumque etiam spiritui uisorio per neruum opticum communicetur, quod se uidisse uel designasse, mortis etiam periculo affirmare audeant delusæ hæc fœminæ, quæ nunquam uel uisa, uel in rerum natura extiterunt? Leuia eius rei argumenta in hypochymate oculorum uitio apparent. Merito igitur Thomas frequenter allegat illud Augustini in lib. 83. q. Serpit hoc malum dæmonis per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subiicit, infundit se saporibus.

DE PHANTASIA, ET quomodo uitatur.

Cap. VIII.

DE phantasia sic scribit Iamblichus: Phantasia omnibus animæ uiribus est adnata, omnesque figurat atque effingit similitudines specierum, Phantasia

cierū, & apparitiones, uisāq; seu impressiones uirū aliarū transmittit in alias: quæ quidē à sensu micāt, in opinionē excitat: quæ uerò ab intellectu, secundo loco offert opinioni, sed in se ipsa ab omnib. imagines suscipit. Hæc utiq; omnes actiones animæ fingit & exprimit, atq; externas accommodat in timis. Hic Marblius Ficinus Platoniceus, in explicatione Prisciani Philosophi Lydi, interpretantis librum Theophrasti de phantasia & intellectu, cap. 2. ait: Imaginatio actiones rationis effingit sub rerum sensibilibus cōditione, ac potest ultra sensuū actus latius phantasmata promere. Superat sensum: quia enim nullo mouente, imagines edit, imaginatio est tanquam Proteus uel chamæleon. Idem lib. 13. cap. 1. de Theologia Platonica: Phantasiā, inquit, quatuor sequuntur effectus: appetitus, uoluptas, metus, dolor. Hi omnes, quando uehementissimi sunt, subito corpus proprium omnino, nunquam alienū afficiunt. Quid non fœtui adhuc matri unito, subita spirituū uibratione per neruos, quibus matrix cerebro coniūcta est, imprimit imprægnatæ imaginatio? ut si imaginetur malū granatum, illius secū notas proferat fœtus: si leporem, infans editur labello supremo bifido ac dissecto. Vehemens siquidem cogitatio, dum rerū species uehementer mouet, atq; idē tidē uersat, formā quā continua imaginatione reuoluit, fœtui imprimit. Spiritus enim interni atq; humorum affluentia, rei firmiter cogitatæ inducit figuram. Quā amaram potionem alicui offerri contueantur pleriq; , in ore mox amarorem sentiunt, quem haud dubiè uehementem mouere imaginationem credendū est. Quibusdā eiusmodi cogitatione alius cietur: nonnullis, quod mirabile est, ex alicuius rei aspectu, uel fragosæ etiam auditu

(quod mihi quandoq; usuuenit) stupescere uel horrere uidentur dentes. Theodorus Byzantinus in ea est sententia, uiros fortes rarò uel nunquam spectra uidere: quod ipsi ob innatam constantiā hæc minimè imaginentur. Nam solet timor, præ omnib. alijs affectibus, firmas in nobis gignere imagines: post amor. Scythæ, apud quos homines occidere sacrificium est, cum fortes natura sint ac institutis, neque mortuos neque lemures uident: sic nec latrones. eiusmodi autem simulachra frequētius obuia sunt pueris, mulieribus, uæcordibus, mollibus, atque ægrotis, qui propter imbecillitatem animi & corporis, assidua formidine uanisq; insomnijs quatiuntur.

Aristoteles libro de Motibus animalium secundum communem commentationem, cap. 6. Alterant, ait, phantasiæ & sensus, meditationes. Phantasia uerò & intelligentia habent rerum uirtutem: aliquo enim modo species intellecta calidi & frigidi, aut delectabilis aut tristis, talis existit, qualis quidem & rerum unaquæq;. Propter quod tremunt & timent intelligentes solum. Adde item, quod absentibus sensibilibus, phantasmata remanent, & imaginationes, teste Aristot. 2. Anim. & inde ex motu locali formarū sensibilibus remanentium in uirtute phantastica, cū humoribus in quibus sunt ut in subiecto, apparēt aliqua quæ non sunt. Sic in libro de Somno & uigilia idem inquit: Descendente plurimo sanguine ad principiū sensitium, simul descendunt formæ in imaginatione conceptæ. Est enim imaginatio thesaurus quidā formarū per sensum acceptarū. Qua ratione possunt demones humores & spiritus mouere interiorū exteriorumq; sensuū, atq; ita ad organa species aliquas inducere, quasi extrinsecus dormientibus nobis &

Spectra non uident fortes.

Imagines fortes gignit timor & amor.

Imaginatio nis uis.

uigilantibus uerè occurrerēt res ipsæ.

Tradit præterea Aristoteles de Somnio, imagines quæ apparēt in somnijs ferri ad caput, & sensuum organa, sicut nubium eleuantur imagines, & diuersæ animalium facies repræsentantur in uapore aqueo uel terreo, qui à terra per solis calorem ad aëris mediū effertur: sic & somniorum imagines figuras capiunt diuersas, halitus eleuatos consequentes: unde uapor chole-
 ricus calidus & siccus flammam mouere uidetur: qui autem surgit halitus phlegmaticus, ex dulcedine, quando ad gustus organum fluit, cognoscitur, somniaq; aquam spectantia gignit: sed ex uapore melancholico nigro apparet quiddam horribile, & quasi dæmonum imago: proinde huic uelut materiæ suis ludibrijs cōuenientissimæ, 20
 diabolus se non illibenter insinuat. Quod aut ex cholera adusta, quæ melancholia est accidētalis, ascendit, sentitur ut mordax, uulnerans, acre, fellea amaritudine imbutum. sic etiā quod ex sanguine puro euaporat, pulchrum apparet, & delectabile: cuiusmodi est rosarum aut florum aspectus, choreæ, musica, & quęcunq; uoluptaria cum uanitate coniuncta. Et ad hunc modum fit illusio, ut pro qualitate imaginum, per somnum ex humorum halitu firmitus inuectarum, res ita uisæ credantur esse ueræ. Phantastica autem illusio, inquit Algerus, magicis congruit & diabolicis fraudibus: ueritatis uerò assertio diuinis sanctionibus.
 Hinc & Anselmus asserit, Incantatores fascinare & deludere homines, ut credant uerum esse quod falsum est. 30

Dæmones uerò nati à Deo potestatem species eiusmodi formadi, & eas in animales spiritus imprimendi, talibus formis ostēdunt personas modò lætas, edendo, bibendo, saltando, canendo, Venerem exercendo: modò

tristes, quæ nihil non mali fabricent uel patiantur: modò humanas, modò bestiales, modò opprimentes, modò uolantes, & animæ sensus ijs infigitur tanquam rebus ipsis. Hinc fit, quod homini aliquando uideatur, se esse asinum sacco coopertum, plerunque aquilam uolantem, nonnūquam cum Diana & eius nymphis uel etiam alio muliercularum cœtu de loco ad locū transferri, ducere choreas, longius peregrinari, & quibuscunq; alijs interesse delirijs. Ideoq; talia ijs frequenter in somnijs & nocte contingunt, interdum non item, nisi melancholicis quibusdam & insanis: qui idem uigiles patiūtur, quod alij in somnis. Som-
 norinas eiusmodi imagines appellat Varro, teste Nonio. 40

Nec mirum uideri debet, dæmonē potentia sua naturali id ualere, cum etiam homo in somnis & sanæ mentis pro suo arbitrio, quas uelit in suis organis proponere producereq; formas, atq; in ijs imaginatione cōquiescere, possit facile: quemadmodum ij omnes qui rerum expetitarum & absentium desiderio lāguent, experiuntur. Potest autem diabolus id facilius in consentaneis ipsius fūco instrumentis, puta fœminis, aut animi morbo faucijs: quos eiusmodi simulachris, quibus delectari uidentur, illudit, effascinatq;. Et sicut in ebrijs, phreneticis & melancholicis usus rationis uitatur, humorum & uaporum causa: non minus diabolus, qui spiritus est, eos concitare, suisq; illusionibus accommodare, & rationem corrumpere Deo conuiuente potest, ut formæ rerum non existentium, tanquam res ipsæ apprehendantur, cogitatus uinciant, obuersentur defendanturq;. Hinc Thomas
 etiam docet, diabolum efficere posse, quod imaginationi formæ aliquę præsententur imaginariē. 41

Ad-

Lib. 1. cap. 7.
de Euchar.

In cap. 3. ad
Gal.

p. p. q. 7. 7. 7.
41. 2.

Adhæc, intellectum humanum posse iuuari ab angelica intelligentia bona, ut aliquid cognoscatur cuiusdam illuminationis ratione, testatur Dionysius. Quum enim intelligere censeatur quiddam pati, potest illa speciem quandam in intellectum imprimere, unde intelligendi actus elicitur. Diabolum autem id ipsum posse uirtute sua naturali, quæ non est imminuta, persuadendo, non illuminando, quemlibet fateri oportet: quo uerò quis illustratur magis, eo in ueri cognitione accrescit uberius, magisque prouidè sibi ab imposturis præcauet, quas solas suis persuasionibus meditatur demonium.

QVOMODO PHANTASIAM
hominum corrumpat, & uaticinari uideatur
diabolus, sententiæ Augustini.

Caput IX.

VT autem supradictis pondus accedat, Augustinum latius hic deferentem adducere placuit: qui dæmones eiusmodi multa posse docet, duabus rebus ueluti quadam prærogatiua, sensus nimirum acrimonia, & motus celeritate: sicque hominum sensibus uel ingerere, uel prænunciare, quæ ipsi dæmones facturi sunt, nec ita ab hominibus præ terreni sensus tarditate dignoscantur discernanturue. Accipiunt enim, ait ille, potestatem, & morbos immittere, & ipsum aërem uitiando morbidum reddere, & peruersis atque amatoribus terrenorum commodorum malefacta suadere, de quorum moribus certi sunt, quòd sint eis talia suadentibus consensuri. Suadent autem miris & inuisibilibus modis per illam subtilitatem suorum corporum, corpora hominum non sentientium penetrando, seq; cogitationibus eorum per quædam imaginaria uisa miscendo, siue uigilantium siue dormientium. Aliquando uerò non

quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futura prænoscut, quæ signa in hominum sensus uenire non possunt, antè prædicunt, &c. Erpòst: Quid autem mirum, si quemadmodum medicus in corporis humani uel turbata uel modificata temperie, seu bonas seu malas præuidet ualetudines: sic dæmon, in aëris affectione atq; ordinatione sibi notas, nobis ignotas præuidet tempestates? Aliquando & hominum dispositiones, non solum uoce prolatas, uerum etiam cogitatione conceptas, cum signa quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscunt, atq; hinc etiam multa futura prænunciant, alijs uidelicet mira, qui ista disposita non nouerunt. Sicut enim apparet concitatio animi motus in uultu, ut ab hominibus quoq; aliquid forinsecus agnoscatur, quod interim secus agitur: ita non debet esse incredibile, si etiam leuiore cogitationes dant aliqua signa per corpus, quæ obtuso sensu hominum cognosci non possunt, acuto autem dæmonum possunt. Adhæc lib. 3. de Trinitate docet, facile esse spiritibus nequissimis, per aëra corpora facere multa, quæ mirantur animæ terrenis corporibus aggrauatæ etiam melioris affectus. Si enim corpora ipsa terrena nonnullis artibus & exercitationibus modificata, in spectaculis theatricis tanta miracula hominibus exhibent, ut hi qui nunquam uiderunt, talia narrata uix credant: quid magnum est diabolo & angelis eius, de corporis elementis per aëra corpora facere, quæ caro miretur: aut etiam occultis inspirationibus ad illudendos humanos sensus, phantasmata imaginum machinari, quibus uigilantes dormientesue decipiat, uel furentes exagitet? Quare ad Simplicianum scribit: Fallacia satanæ, atque imaginum simuladarum callida ope-

s 3 ratio,

Cap. 12.

Lib. 2. qua-
stion. 3.

de Diui-
demoniis,
3. & 5. li.
de Spi-
ritu & ani-
cap. 28.

Lib. de Di-
um. demoni
cap. 6.

Cap. 12.

ratio, decipiendis humanis sensibus multiformis inuigilat. Fallit aut studio fallendi, & inuida uoluntate, qua hominum errore lætatur. Sed ne apud cultores suos pondus autoritatis amittat, id agit, ut interpretibus suis signorumque suorum coniectoris culpa tribuatur, quando uel deceptus fuerit, uel mentitus. Vitiata quoque phantasia pulchre depingit libro de Cura pro mortuis agenda, his uerbis: Similia sunt somnijs nonnulla uisa, uigilantium, qui turbatos habent sensus: sicut phrenetici, uel quocunque furentes modo. Nam & ipsi loquuntur secum quasi uere presentibus loquantur, & tam absentibus quam presentibus, quorum imagines cernunt siue uiuorum siue mortuorum. Sed quemadmodum hi qui uiuunt, ab eis se uideri, & cum eis se loqui nesciunt (neque enim reuera ipsi adsunt, aut ipsi sermocinantur, sed turbati sensibus homines talia uisa imaginari patiuntur) eodem modo & hi qui ex hac uita migrarunt, sic affectis hominibus uidentur quasi presentes, cum sint absentes: & utrum eos aliquis imaginari uideat, omnino nescientes. Huic rei simile est etiam illud, cum homines altius quam si dormirent, subtrahuntur corporis sensibus, & occupantur talibus uisibus. Ex his enim apparent imagines uiuorum atque mortuorum: sed cum fuerint sensibus redditi, quoscunque mortuos uidisse se dixerint, uere cum eis fuisse creduntur: nec attendunt qui hæc audiunt, similiter ab eis absentium atque nescientium quorundam etiam imagines uisas esse uiuorum.

Cap. 23.
26. c. 5. episco
pi ex concilio.
Lamiarum no
strarum con-
fessionem phan-

Huc facit, quod lib. de Spiritu & anima tradit Augustinus, & Decreta docent: Quædam futura prædicunt demones, & quædam mira faciunt, quibus homines alliciunt & seducunt. Vnde quædam mulierculæ post sata-

nam conuersæ, demonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur nocturnis horis cum Diana Paganorum dea, uel cum Herodiade, uel Minerva, uel innumera mulierum multitudine equitare, uel earum insionibus obtemperare. Quapropter sacerdotes Dei prædicare debent populo, ut non erit hæc falsa omni-
nino: & non à diuino, sed maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Ipse namque satanas, qui transfigurat se in angelum lucis, quum mentem cuiusque mulierculæ ceperit, & hæc sibi per infidelitatem subiungat, ilico transformat se in angelum lucis, in diuersarumque formarum species & similitudines: & mentem quam captiuam tenet, in somnis deludens, per deuia quæque deducit. Et quoniam solus hoc patitur spiritus infidelis, nec in animo, sed in corpore euenire opinatur. Quis enim in somnis & nocturnis uisionibus non extra seipsum deducitur, & multa uidet dormiendo, quæ nunquam uigilando uiderat? Idcirco nimis stultus & hebes est, qui hæc omnia quæ in spiritu sunt, etiam in corpore accidere arbitratur: cum Ezechiel & alij prophetæ, Ioannes etiam euangelista & Paulus in spiritu, non in corpore uisiones uiderint.

DE PHANTASTICA TRANS-
formatione hominum in bestias.

Caput X.

DE phantasticæ porro mutationis hominum in bestias opinione, recentior est memoria nostrorum ferè temporum, quam ut inter oblitterata possit nesciri. Refert enim Guilielmus Malmesberien-
sis monachus, in sua historia, tempore Petri Damiani fuisse duas uetulas in uia publica qua Roma itur, quales Augustinus appellat stabularias, id est traseuntes ad hospitia pro mercede suscipien-

tafticam
ex Augu-
& Decretis
constat.

2. Cor. 12.

Ezechiel.
1. Corinthe

Vide l. 4. c. 12
et l. 6. c. 12
ius Operi
Vincent.
Spec. nat.
lib. 3. c. 12

Fulgens.
cap. 12.

tes

bulum. res (nam stabulum propriè hospitium uenale & publicum dicitur) quæ in uno commorantes tugurio, una quoque arte malefica imbutæ, hospitem quandoque solum aduenientem, in equum uel suem uel asinū mutabant, & certo precio mercatoribus diuendebāt. Quodam die iuuenem histronicis gesticationibus uictum exigentem, hospitio exceperūt, & in asinum *10* uerterunt, multum eo lucrificantes, qui gestuū miraculo distineret transcentes: nam ad anus mandatum nutumque quocunque modo mouebatur. Non enim illi intellectus perierat, sed loquela. Ingentem inde questum fecerant uetulæ. Quo cognito, uicinus carè asinum redimit. Cautio tamen hæc à mulierculis adhibita est, ut custodiretur ne in aquam descenderet. Seruatus diu ab aqua, & tandem incautiores nactus custodiam, in lacum proximum se coniecit: & ibi se aliquandiu uolutans, propriæ restituitur formæ. Cumque ab eodem obuius sciscitaretur eius custos, num asinum uidisset? ille se esse respōdit. famulus ad herum retulit: herus ad Apostolicū Leonem, uirum eo seculo sanctissimum. Conuictæ anus idem fatetur: dubitantem Papam confirmauit Petrus Damianus, uir eruditissimus, prolato exemplo de Simone mago, qui suam Faustiano imaginem impresserat. Athæ & similes nugæ eandem fortiantur fidem, quam Apuleij & Luciani metamorphosis meretur. *15* Ex Vincentio hic adde: Pudicam fœminam, in quam amore uesano exarserat Ægyptius quidam, à malefico in equam uersam, & à D. Machario Ægyptio heremita restitutam.

erunolff. Si qui uerò obuagari in Liuania & locis finitimis uideantur lupi noxij, quos Lamias putant, Germanis *werunolff* dicti, ij certè uel ueri sunt lupi, in

eiusmodi tragœdiâ exagitati à demone, qui interim horū uagis erroribus & actionibus, delirorum *λυκανθρώπων* phantasæ organa imbuunt, uiciatq; ut ij se esse excursionū erronearum & actionum authores corrupta imaginatione arbitrentur fateanturq;. Nec hoc quidem diabolo esse difficile, ex descripto *λυκανθρώπων* morbo cuilibet *Lib. 4. ca. 20* constat, dum humores & spiritus in *huius operis* hæc ludibria idoneos commouet, potissimum quibus atræ bilis nebulae cerebrum uitiare solent, cuiusmodi existit fatuum mōstrosūq; id genus hominum. Vel certè dæmones censendi sunt eiusmodi lupi, qui eam assumpere formam, ut malè credulum hoc hominū genus magis irriteret suis ueramentis, infantes grauarent, & sanguinis innocentis reum redderēt magistratū. Interea ij qui se in lupos credunt transformatos, alto immergi somno, diaboli studio, alicubi iacere comperiuntur, quorum somnia ijs cōfundit imaginibus, quas hominū oculis præstigiōse in pueris uel insectandis uel uorandis, siue armento lædendo, aut longè lateq; hinc inde uagando obijcit ueterator ille: ut certè non leuiter *20* mirari oporteat, inueniri uiros cordatos, qui delusorum horum hominum confessioni tanquā ueraci innixi, mortis sententiam contra eos pronunciare nō grauētur. Sed uno ab illis uerbo mihi responderi uelim, utrum uerè in lupos trāsmutari homines credāt, necne. Nec condere, nec uerè transmutare creaturas diabolum posse, satis superque demonstratum est libro 1. cap. 24. & lib. 2. ca. 8. & lib. 4. ca. 20. ubi ex professo penitissimè excutitur hoc argumentū. Iam ualeāt hæ nugæ. Nullū hic locum habet, quod de fœminis in mares uersis abstruso naturæ miraculo, Plinius, Sabellicus, Pōtanus, & pleriq; alij scriptores non obscuri, qui libro *3* *4* sequen-

Cap. 24. sequenti adducuntur, tradunt: quum hic solum de phantasticis dæmonum illusionibus agatur.

QVOMODO ET QVARE A
dæmonio demententur Lamia, ut credant fate-
anturq; se fecisse, quæ prorsus non po-
tuere. Caput XI.

ἐν γὰρ τῇ τοῦ

CÆterum uetula illæ, de quibus hic instituta est oratio, non absurde ἐν γὰρ τῇ τοῦ assimilari possent: qui uelut rapti extra sese, sensuq; omni & motu priuati, iacent exanimis similes, & post ceu ex profundissimo expergefacti somno, aut à morte ad uitam reuocati, redeunt ad sese, & miras fabulas, mira q; commenta narrant. In huiusmodi uerò cogitationes se ingerens dæmon, earum seriem texit, hancq; uariat mira arte & scite, repetitis præteritis, annexis præsentibus, & aspersis etiam quibusdam admonitionibus de futuris, ne in suspicionem anilium fabularum, aut temerè cogitarum ineptiarum ueniant: inducta etiam persuasione, ut coram spectasse quæ diabolus offudit, imaginentur, ita dementat eos, quos ad talia usurpat ministeria, ut sui prorsus non sint compotes: sed uelut λατὰ δολωθέντες, ea agitet mente, in eaque intueantur, quæ dæmon obijcit: ex sese nihil faciant, nisi quantum aliquando permittitur, & id quidem non est à natura alienum, sed ut plurimum apparet ridiculum.

Dæmonis
ludibrijs qui
magis expo-
siti.

In secunda par-
te, caus. 26. q.
5. Episcopi.

At homines, Augustino teste, malorum rerum cupidi, occulto quodam iudicio diuino traduntur illudendi & decipiendi pro meritis uoluntatum suarum, illudentibus atq; decipientibus eos præuaricatoribus angelis, quibus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentiae lege subiecta est. Id ipsum docent Decreta his uerbis: His portentis per diabolorum fallaciam illuditur curiositas humana, quando id im-

pudenter appetunt scire, quod nulla ratione competit eis inuestigare. Hæc potestas immundis spiritibus ideo datur, ut perniciosos sibi aptent, hoc est, prauos homines seducant: illos scilicet, qui spernunt ueritatem, & credunt mendacio, iuxta Pauli sententiam: Scenam doctrinam non ferent, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes auribus: & à ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur onerati peccatis: ducuntur uarijs desiderijs, semper discētes, nunquam ad scientiæ ueritatem perueniētes. Hos Paulus uocat filios concumaces, in quibus agit spiritus ille cui potestas est aeris, eludens subtilitate & dolo inimitabili hæc sua instrumenta, in ipsius inductiones pro-
pendentia: nimirum has mentis acies las, effascinas, maleq; feriatas mulierculas: quas ita dementat, ut quicquid illarum phantasiæ suggerit, aut quodcunq; etiam malum ab ipso, uel etiā hominibus, Dei abstrusa permissione perpetratum est, aut quæcunq; ludibria præstigijs conspicienda illis ostendit, eius male suadi suggestionē, à se designata (licet phantasmate uel insomnijs solummodo nota) perperā credant bis miseræ, quæstionibus subiectæ confiteantur, à propria confessione mortis sententiam audiāt, dirisq; tandem flammis deuoeantur. Sic in ipsius uerba iuratis, animi & corporis oculorum aciem perstringit cacodæmon, sic sibi addictos demeretur, hoc deuote illi mentis auctoramentum. Hinc pulchrè Augustinus: Maligni (inquit) spiritus, quos isti deos putant, etiam flagitia quæ non admiserint, de se dici uolunt: dum tamen humanas mentes his opinionibus uelut retibus inducant, & ad prædestinatum supplicium secum trahant.

2. Tim. 4.

2. Tim. 3.
Ephes. 2.

Lib. 2. de
uit. Dei, c.

Delusionum eiusmodi modus, &
quid

quid in ijs dæmō ualeat, & quid item nequeat, non in scitē describitur in eo libro cui Fortalitiū fidei inscriptio est, ubi ita legitur: Decima differentia dæmonum est eorum qui decipiūt quādam uetulas, quæ Xurguminæ siue Bruxæ nuncupantur. Sciendum ergo, esse quosdam homines apostatas in fide, hæreticos & falsos, qui se ipsos uoluntariē offerūt diabolo: qui & eos recipit, traditque artes inanes, quibus uidentur ducenta euagari miliaria, & quatuor aut quinque horarum spacio redire: item destruere creaturas, sugētes eorum sanguinem, atque alia perficere maleficia pro suo nutu ex dæmonis uolūtate. At à satana miserē decipiuntur, illudūturq; non solum hæ, sed & qui eis fidem accommodāt. Veritas autem rei sic habet. Quando pessima hæc figmēta usurpare statuerint malæ mulieres, se uerbis & unctiōibus consecrant dæmoni, qui eis ad opus suum utitur, & cuiuslibet earum phantasiā regit, ducitq; per loca ab ipsis desiderata: corpora uerō earum sine sensu permanent, quæ umbra cooperit diabolus, ut nulli sint cōspicua. Et cum in earū phantasijs impleta esse, quæ uoluerunt, obseruarit, umbra sublata, proprijs motibus illas permittit. A loco autem non fuerunt amotæ, sed phantasiæ idolum extitit, quale cæcodæmon efformauit. Ad illum enim errorem tollendū, quod corpore trāsferuntur, emanauit illud c. episcopi, quod ex distinctione ac recitatione eius ita probat Ioan. Frācisc. Ponzibius I. V. doctor: quia postquam fecit mentionem, quod illæ mulieres testarentur se inequitare bestijs noctu, multaque terrarū spacia peragrarē: dicatq; plurimos hac opinione deceptos, existimantes aliquid numinis ac diuinitatis esse extra unum Deum: mandat, ut patet in uers. quapropter, ea omnia

reputari falsa, & non à diuino spiritu, sed à maligno talia phantasmata mentibus hominum irrogari. Et reddens rationem in uers. siquidem: quia ipse Satan trāsfigurat se in angelum lucis, cum mentem cuiusq; mulieris ceperit, & eam per infidelitatē sibi subiuga uerit, ilicō se transformat in diuersarū species personarum, atque similitudines: & mentem quam captiuam tenet, in somnijs deludens, modō læta, modō tristia, modō cognita, modō incognita personas ostendens, per quæque deuia deducit. Subiungit postea, quod hoc solus spiritus patitur: & quod infidelis hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur. Et adducit exemplum de Ezechiele propheta, qui uisiones Domini in spiritu, non in corpore uidit: & quod Paulus non audet dicere, se raptum in corpore. Ergo constat, quod uenit ad determinandum, nō solum talia fieri à spiritu maligno, non diuino: sed etiam ea & illis similia fieri in spiritu, non in corpore. Et propterea sequitur, quod etiam in casu nostro, licet uideantur hæ personæ dicere, se portari à dæmonibus sub hircorum forma, & similiter dicant se credere dominam in cathedra sedentem, esse dæmonem transfiguratum: quod tamē debet dici, hæc & alia quæ se facere consentunt, phantasticē & in spiritu sibi obuenire. Hæc Ponzibij conclusio: qualis etiam est Grillandi, eam exemplo probantis, quod in agro Sabino accidisse commemorabimus infra.

AN ET QVOMODO ET

quando corpora per aerem deferre

diabolus possit. Cap. XII.

NEc mirum est hoc dæmonis studium, quo miseras animas ludificari, deridere ac torquere conatur: ita etenim uult imitari atq; æmulari, uelut simia, quæcūq; Dei ope-

ra, per

2. Corinth. 11.

Lamias in spiritu equitare.

Ezech. 4.

2. Cor. 12.

Tract. de fort. tileg. q. 7. num. 6.

Diabolus simia Dei.

.s. de Bel
monstr.phantasiā
umiarum
omodo re-
demon.applicatio
mi cano-
ex Cōcilio
Iquir. 2.
rt. caus. 26.
lum. 10.
et. de La-
ji. 49.

ra, per angelos bonos expleta: quem-
Daniel. 14. admodum Abacuc prophetam coma-
 capitis ex Iudæa in Babylonem reue-
 ra breui momento translatum legi-
 mus, & postquam suis Daniele placentis refecisset, in eundem locum re-
 stitutum. Nec uerò phantasticè tantum
An spiritus possint corpora trāsferre. in hominum mentibus eum hæc effi-
 cere, sicut dictum ac probatum est: sed
 etiā uerè corpora surripere, ac per aë-
 ra ferre, tum ipsius & angelorum na-
 turalis facultas ac *διύαμις*, tum usus &
 experientia testatur: ac primò quidē,

Matth. 4. quod Dominū nostrum IESVM CHRI-
 STVM in pinna templi constituisse le-
 gitur. Omnia enim tentationis illius
 opera corporaliter ac sensibus corpo-
Thomas in 4. cap. Matth. uers. diabolus autem. reis fuisse peracta, & diabolus ei tum
 in humana specie apparuisse, est mul-
 torum Theologorum unanimis sen-
 tentia. Verū in hoc discrepant, an
 Christus à dæmone fuerit delatus, &
 raptus: an uerò deductus saltē, ut ipse

pedibus eò conscenderit. Sed quo-
 niā diabolicis hoc persuasionibus fie-
 ri oportuit, ut Christus eum sequere-
 tur: secūda opinione reiecta, primam
Diabolus Christiū corpo- raliter transfrexit.
Thomas d. gl. Albert. Ma- gn. ibid. Bo- nauent. 2. sen- tent. lib. 2. di- stinct. 7. maior Doctorū pars amplectitur. Di-
 cit enim Euangelista, Statuit: non, ad-
 duxit, quemadmodum paulo antè,

quod adduxisset eum in sanctam ci-
 uitatem. Proinde asseritur, quo ad
 Christum, eum corpore fuisse transla-
 tum à Satana. Rectè autem argumen-
 tatur Thomas, quod data possibilita-
 te in uno, per consequens datur in o-
 mnibus alijs qui sunt eiusdem ponde-
 ris & magnitudinis. Christus ergo cū
 per omnia nobis fuerit conformis, ex-
 cepto peccato: hominibus idem eue-
 nire posse dæmonis insultu, quid ob-
 stat? Proinde dæmones nihil agere, ni-
 hil efficere, nisi quod *κατὰ τὴν φύσιν αὐ- τῶν*, ac naturæ suæ proprietatem sit,
 posse, iam antè Libro primo demon-
 stratum fuit. Quicquid igitur agunt,

non nisi uolente quidem ac permit-
 tente Deo faciunt, sed sua tamen qua-
 dam naturæ facultate: ut in habitu &
 potentia sæpe maiora possint, quàm
 ipso actu, quem nos plerunq; specta-
 mus: nec ex eo reliquas eorum artes
 naturales expendimus, quas præstare
 nō aliam ob causam nequeunt, quàm
 quod non permittatur. Etenim ange-
 licæ naturæ ac spiritibus non est con-
 trarium, ut corpora quod Deus permit-
 tit deferant. Satan autem spiritus ad-
 huc est: nec ex lapsu spiritualem eius
 essentiam interiisse, iam in principio
 ostendimus. Atqui angelus per aërem
 detulit Abacuc: angelus Philippū ex
 itinere rapuit, ut inuentus sit in Azo-
 to: cur idem ergo dæmonem præstare
 nō posse dicemus, si Deus permittat?
 ut omnes sentiunt Doctores & Cano-
 nistæ. Quæritur tamen haud temerè,
 corporène assumpto, an sine corpore
 per se, corpus è loco naturali sursum
 (quod est contra motus corporei na-
 turam) euehere possint dæmones? Et
 Thomas quidē eos corpora putat as-
 sumere, ut naturaliter ac uerè, sicut no-
 strum aliquis, hominem transportent:
 idque duplici ratione motuum osten-
 dere nititur. Ego uerò respondeo, pri-
 mū hoc ipsos eodem facere modo
 quo angeli: & cum D. Augustino, An
 uerò, si hoc angeli faciunt, ut quæli-
 bet animalia terrestria rapiant unde
 libet, constituentq; ubi libet: aut eos
 sine labore non posse, aut onera senti-
 re, credendum est? Quomodo omnia
 primogenita Ægypti, tantamque ho-
 minum multitudinem unica nocte po-
 tuit angelus occidere, ut non præ la-
 situdine destiterit? Secundò respon-
 deo ac quæro, quī corpus illud assu-
 ptum, quod hominem baiulat ac por-
 tat, sine alio item corpore per aërem
 feratur? Naturale enim sit oportet. At
 sic in infinitum quæreremus. Quare
 non

Aug. lib. de Trinit.

Dan. 14. Act. 8.

Quomodo demon corpore transportetur

Tit. de dæm. q. 16. art. 1. prima pars Tract. 99.

Lib. de ciu. 13. cap. 18.

Sine corpore an dæmonia corpora ferantur

non est quodd dicatur, aut angelis aut
dæmonibus corpora assumēda ad de-
lationem alicuius circumscripti. Ter-
tiò, quotidiana experientia testatur,
eos corporibus ad hanc rem nec ege-
re, nec uti: quod ego uidi, & impedi-
ui Dei auxilio, sicut Libro primo nar-
raui. Sunt alia multa exempla, quibus
& homines à dæmonibus è loco in lo-
cum, per iusta tamen spacia, deferri o-
stenditur, & id ne assumpta quidem
humana forma. Neque hinc absurdi
quid consequitur, dæmonem scilicet
hac ratione multa cōtra magistratum
ac principes, adeoq; rerum omnium
ordinem effecturum: ueluti captiuos
è carceribus eripere, deliberationes ac
arcana principum per homines ipsos
manifestare, & eos qui in aliorū sunt
potestate ac ditione, quocunque iure,
suis restituere: quemadmodum dici-
tur, quo tempore Frācisī primi regis
Galliæ filij detinebātur obsides in Hi-
spania, magum in Galliam euocatum
è Germania fuisse, qui tanta credebatur
præditus potestate, ut posset re-
gios pueros per aëra reducere, thesau-
rosq; inuestigare & transferre.

Boccatus etiā refert fabellā de no-
bili Lombardo, qui in uniuersali ex-
peditione Hierosolymitana, se meri-
tum ingens existimans obtenturū, mi-
litia nomen dederat, ad occupandam
terram Sanctam: discedensq; cōiugi
suæ partem annuli signatorij relique-
rat, cum hoc pacto, ut si intra trienniu
ab ea die non rediret, uxori liberū fo-
ret arra hac & symbolo neglecto, alte-
ri marito nubere. At ille cum in Iudæa
militaret, captus, ac in Ægyptū abdu-
ctus, Sultano, (quem iam olim in Eu-
ropa peregrinantē, attamen ignotum,
hospitio receperat pater eius) propter
parētis hospitalitatem, uiriq; pruden-
tiam ac dignitatē, mox adeò placuit,
ut probatis diutina familiaritate eius

moribus, tandem eum post se secun-
dum omnibus rebus suis præfecerit.
Interea cedente die, ac uertente trien-
nio, postremū in extremam incidit
tristitiam. Cuius ubi causam Sultanus
expiscatus fuerat, magum aduocauit,
qui illum in lectulo precioso consopi-
tum, & magna auri gemmarumq; ui-
onustum, postrema trium annorū no-
ste Papiam in summum templum de-
ferendum curauit. Vbi ædituus eū ma-
nè cōspiciens, refugit: ac interea dum
alijs de spectro narraret Ægyptio, ob-
uiam eum habuit ad edes uxoris pro-
perantem: ac nisi tum redisset domū,
ab alio sponso uesperī ducta fuisset cō-
iunx. At illud de Galliæ Delphinibus
non successisse, quæstores ærarij tam
Caroli V. Imperatoris, quā Francisī
primi Galliæ regis norunt, & Helio-
noræ Caroli sororis & Francisī con-
iugis nuptiæ satis docuēre. Hoc autē
Boccati figmentum est: ut & illud,
quod ita referam, ut tradunt Galli, de
S. Nicolao de Varenguille, quod duo-
bus leucis distat à Nanceo: simile illi
quod in Legenda S. Antonij de Her-
mogene legitur. In ergastulo deten-
tus Lotharingus quidam Constanti-
nopoly, tam robustus erat, ut Turcæ
ueriti ne catenas ac uincula disrumpe-
ret, torquem eius collo ferreum appli-
carent, quinque digitorum crassitu-
dine latum, ac tres crassum, ferreis ca-
tenis innexum. Huic cum in memo-
riam rediret sanctus patriæ suæ Nico-
laus, eum comprecatus ut intercede-
ret pro se apud Deum, ita consopitur.
Postero mane cum pagi ædituus tem-
plum referaret, captiuum hunc in uin-
culis dormiētem ad fores offendit: il-
le uerò è somno excitatus, in fano S.
Nicolai, quem inuocarat pridie, se esse
agnouit. Re peruulgata, populus ac-
currit: & post aliquot Alleluia decan-
tata à sacrificis, quatuor accersiri iubet

Cap. 12.

on semper
delum cor
per acri
posse.sum, arte
gisa homi
deferri
aerem.

cameron.

Libello de
præcipuis
Galliæ ciuita-
tibus & san-
ctuarijs.Ingens ro-
bur.

fabros ferrarios, qui uinculis eum exonerarent. Quæ cum nulla uiderentur humana uis posse dissolui, ecce in conspectu omnium torques dissiliunt, & ueluti Cerbero,

Tum stridor ferri, tractæq; catenæ.

Quando corpora deferat demon, et an lamiarum. Lib. 1. ca. 24. supra.

Lib. 4. cap. 19.

Sed hæc & eiusmodi conficta sunt: & ut accidant, minimè uerendum est. Neque enim iustissimus optimusque Deus omnia permittit Satanae, quæ uel is uellet, uel suæ naturæ subtilitate posset: sed ea demùm, quæ decreuit ipse non ad superstitionem stabilendam, sed tum saltem, cum aut nos ad frugem reuocare uult, aut impios punire. Videbimus hoc in caupone, qui propter furtum ac periurium euestigio sublatu à demone, nunquam postea uisus fuit. Quare nec in lamias nostras, quibus ætas decrepita, phantasia corrupta, & mēs læsa, pœnæ loco sunt, dæmonibus hæc uiolenta ludibria exercere Deus patitur: non enim dæmoni colludit.

Qui sine corpore assumptio, corpus per aerem ferre possit demon.

Lib. 1. cap. 1. supra.

Enechias. Typho. Plinius li. 2. cap. 38. 54.

Cæterum quomodo sine corporibus spiritus hi corpora per aërem gestent, etsi nos tam exactè nequeamus intelligere, quàm possumus nostri motus tarditatem ac rationem: tamen haud admodum mirabimur, si consideremus quàm facilè anima nostra carcerem suum & corpus hoc moueat, ut currat, saltet, ascendat. Spiritus enim & liberior & leuior est substantia, ducens originem suam ex ipso lumine, quod aut supra omnia est elementa, aut ex summo certè elementorum: tum uerò, si quæ uentorum sepe uicōtingunt recolamus: ueluti, uaccas ex Iberia cis Pyrenæos delatas. Enechias enim & Typho non nisi repentinè sunt flatus, quorum hic effert, ille defert, & illi ipso percussus correpta secum in cælum refert, sorbetque in excelsum. Ideo lapidibus pluit sæpe, quod uento sint rapti, & coctis la-

teribus. In eiusmodi tamen attritu & collisione nubium, dæmones tempestatibus se ingerere, fulmina & tonitrua exacuerè, & illis adnitētibus culmina conuellere, prosternere sata, trucidare armenta, euertere arbores, similiaq; multa efficere, non diffiteor.

Romæ in Auentino, in templo S. Sabinae, quod olim fuit Dianæ fanum, saxum nigrum rotundum pendet ab uno aræ latere, quo monachi dicunt diabolum petiisse S. Dominicum, Deo supplicentem: non ipsum tamen læsisse, adeò tremuisse ei manus & brachia. Eiusmodi saxea moles etiā Coloniae in templo metropolitano uisitur, quæ per eius fastigiū iniecta, trium regum (ut fertur) corpora ibi in summo honore conseruata atterere perdereque scilicet uoluit diabolus: at ne ea læderentur, retrorsum salissee, perhibetur eadem fide, qua prius illud asseritur: quemadmodum & illud Chronici Saxoniae, trium scilicet regum ossa, expugnato Mediolano, Reinholdum episcopum camelo imposita misisse Coloniā: ac camelo cum tanto thesauro in itinere perduto à custodibus, hos orationibus & ieiunijs tantum obtinuisse apud Deum suum, ut per aëra iterum camelus ille reuersus reliquo cœtui se adiungeret. O crasum nimis & inauditum miraculum. At nō leuioris authoritatis mysterium in eodem traditur de colloquio Brunonis Hildesiani episcopi & D. Virginis Mariæ in templo, dum ille octauam Natiuitatis B. Mariæ aliquando solennem ageret. Cæterum supradictus ille mihi uidetur esse modus, quo dæmonem res quasque corporeas sursum deorsum agere posse existimo, non tamen sine Dei arbitrio ac nutu.

CORPVS NON NISI PER
iusta spacia ferri, nec eodem tempore di-
uersis in locis existere potest.

Cap. XIII.

ATqui mutare essentiam creatu-
ræ, aut efficere ut unum corpus
per aliud sine alterius uel utri-
usque iniuria transeat, aut maius cor-
pus penetret per spaciū impropor-
tionatum, ut ita dicam, loco, uidelicet
quod per foramina domorum exigua
ingrediantur tales scæminæ: hæc per
dæmones non magis fieri possunt,
quàm ut camelus transeat per foramē
acus. Habetur hoc à CHRISTO ipso
p. αὐτῶν. Corpus enim, & quicquid
loco circumscribitur, hoc est, ut ita lo-
quar, omne τόπος ac locatum, debet
esse suo loco proportionatum. Alio-
quin corporum penetratio admitten-
da esset: quod contra naturam & om-
ne physicū principium est. Nam quod
ipse CHRISTVS clausis ianuis ad di-
scipulos intravit, id nihil aliud sonat,
quàm quod indicant præcedentia:
Cum clausæ essent ianux præ metu di-
scipulorum, Christus uenit ad eos. Nō
autem, quod non reueratæ uel apertæ
fuerint. Cur enim non cederent præ-
sentia corporis Christi, & eius aperi-
rentur clauderenturq; uirtute? Ita ue-
teres omnes sensere. Nam ingressus,
corporis sui ueritatem ostēdit & Tho-
mæ, cui manus suas & latus: & reli-
quis, quibus pedes porrigens ait, Pal-
pate & uidete, quia spiritus carnem &
ossa non habet. Vel si hoc magis pla-
cet, licet in resurrectione Christi ueri-
tas corporis manet, tamen propieta-
tibus etiam spiritus mirabiliter orna-
tur: quæ sunt, esse inuisibilem, nō mo-
ueri de loco in locum, iuxta huius se-
culi rationem, pertransire per solida
corpora nullo impedimento, nullæue
corporum solidorum lēione, & innu-
mera id genus alia. Proinde quū Chri-

stus post resurrectionem habebat cor-
pus spirituale, non necesse habuit ia-
nuas aperire, & aërem incedēdo diui-
dere: sed qui erat inuisibiliter præsens,
quum discipuli de ipso colloqueren-
tur, exhibuit se iuxta maiestatis suæ
potentiam ex improviso uisibilem, &
in medio discipulorū sensibilibiter stan-
tem, ut & huius admirandæ reuelati-
onis modus fuerit euidentis argumen-
tum, quod à mortuis surrexerit, &
cœlesti fuerit gloria ornatus. Nihil igi-
tur istorum quæ diximus, efficere po-
terit dæmon: multo minus, ut unum
corpus uno momēto diuersis in locis
existat. Cum enim omnia in mensura,
numero & pōdere disposuerit Deus,
singula suum habēt & pondus, & men-
suram, & numerum. Quod ἀτοπον, ἀμε-
τρον & ἀχρηάτιστον, sine tempore & lo-
co mouetur, infinitum est: id uerò nō
nisi unum est. Reliqua ergo, ueluti spi-
ritus & corpus, & tempore mouentur,
& loco. Spiritus etiam substantiæ sunt,
quæ à loco circumscribuntur: sicut &
anima nostra in loco est, quia alicubi
præsens est: & localis, quia quod ali-
cubi præsens est totum, alibi non est.
Dicunt Iureconsulti: Qui ubique est,
nullo in loco esse censetur. At non in-
est animæ linea, superficies, punctum,
sicut corpori: finita tamen est. Ubique
uerò infinitum est. Finiti autem ad in-
finitum nulla est proportio. Quod si
anima tam est circūscripta, ut cum a-
licubi est tota, non possit esse alibi:
quāto magis terrena corpora? Diuus
Augustinus etiam de Christo post re-
surrectionem ita sensit, ut dicat: Quo-
modo discipulorum, cum esset in ter-
ra, contrectatus est manibus: sic eorū,
ascendens in cœlum, deductus aspecti-
bus: & ita uenturus est, hoc est, in ea-
dem carnis forma & substantia, cui pro-
fecto immortalitatem dedit, naturam
non abstulit: secundum hanc formam

Corpus unum
duobus in lo-
cis non est.
Sapient. 11.

Unus Deus
ubique.
Quest. ad O-
ros. q. 41. Au-
gust.

August. de
Spir. & ani-
ma, cap. 18.

L. filius sem.
& secundum
de leg. 1.
Aristot. 8.
Physic.

Epist. 146. ad
Consentium.

Ad Dar-
dan. epist. 17.
lib. 1. cap. 2. de
Orig. anima,
ad Hieron.

Quid corpus.

non est putandus ubiq; diffusus. Corpus enim non est, nisi quod per loci spacium aliqua longitudine, latitudine, altitudine ita sistitur, uel mouetur, ut maiore sui parte maiorem locū occupet, & breuiore breuiorem, minusque sit in parte quā in toto. His pro-

*In uita S.**Germani.**Lamias non**esse domi si-**mul & alibi.*

culdubio de causis beatus Germanus

existimauit fieri non posse, ut mulie-

res nocte simul in caupona essent, &

mariti lateribus accubarent. Legitur

enim in eius Vita, quod cum nocte

quadam in diuersorio mensa iterum

à cœna sterneretur, admirans inquisie-

rit ab hospitibus, cui cœna pararetur?

eiq; responsum sit, bonis illis uiris ac

fœminis quæ nocte uagantur. Itaque

sanctus uigilare statuit, & ecce multi-

tudinem ad mensam, uirorum ac mu-

lierum uenientem: quibus ille man-

dans ne abirent, tota familia excitata

quæsiuit, num quem ex ijs cognosce-

rēt? His omnes uicinos ac uicinas es-

se dicentibus, singulorum edibus per-

scrutatis, omnes in suis lectulis decum-

bētes inuenit. Itaq; statim omnes ad-

iurauit: qui se dēmones esse confessi

sunt. Sic & Simon magus eadem hora

in conclauicū Nerone, & foris cum

populo loqui credebatur. Huc etiam

pertinet, quod suprā Capite septimo

secundi Libri, de præstigiatore magi-

co, Magdeburgi cum equulo in aëra

conscendere uiso, recensuimus.

LAMIAS NON INVEHERE

eos morbos, quorum se fatentur effectrices esse:

nec locum mereri in historijs, sed inter fabulas,

quæ hac de re leguntur, exemplis osten-

ditur. Caput XIIII.

Admirabilem huius argumēti hi-

storiam ex Hectore Boethio hi-

storiographo proponam, ab Hie-

ronymo Cardano tamen refutatam:

ut hinc de reliquis eiusmodi enarra-

tionibus eodem censeatur modo. ea

ita habet: Duffus rex incidit in mor-

bum, non tam grauem, quā cunctis

uel eruditis medicis (Scotorum tunc

uiuendi modi, corporeæq; constitui-

onis, quos nondū peregrini inuaserat

morbi, habita ratione) cognitu diffici-

lem. Siquidem sine ullo signo bilis, pi-

tuitæ, alteriusue peccatis humoris re-

dundantiæ, uel ab humano tempera-

mento lapsus, Duffum sensim afflixit.

Noctu enim sub perpetua uigilia de-

cumbens, in sudorem immensum sol-

uebatur: interdū uix dolore, quo no-

cte laborauerat, leuatus, quieti se da-

bat. Corpus lenta conficiebatur tabe,

effæto simillimum. Hærebat cutis rigi-

da, uenas, neruos, & qua forma ac situ

constituta essent ossa humana, spectā-

tibus ostendens. Suauis ac uniformis

spirituum à corde motus: quod tactu

cordialis uenæ, arteriæ deprehendere

uitale humidum nihil temperie exces-

sisse, demonstrauit. Viuidus illi color,

aurium oculorumq; uigor integer ad-

erat, & temperatus: frequentior cibi

potusq; appetitus. Hæc sanitatis signa

in languente, multoque dolore affli-

cto, cum medici admirarentur, & quæ

suarum erant partium egissent, nihilq;

inuenissent quo superfluous noxiusq;

sudor coerceretur, aut quod somnum

puocaret, sed rex in horas magis ma-

gisq; sudore & continua uigilia ange-

retur: uersi ad patientis cōsolationem

(nam eorum sententia, huic soli locus

supererat) precati sunt ut bene de salu-

te speraret, nec sibi deesset: fore ut ex-

ternorum medicaminū medicorūm-

que, quos ipsi ocys accirēt, ope, quod

peregrinus & parum eis cognitus es-

set morbus, aduentante uere, soleque

(uitæ in animatibus assertore) ad nos

redeunte, sanitatem consequeretur.

Obortus est sub id tempus incerto au-

thore rumor popularibus susurris, re-

gem ueneficarum mulierum arte dæ-

moniaca, & non naturali morbo tabe-

scen-

rego malef-

cio la so si ne

ra effe-

Rumoris hui-

us autor esse

potuit fatari.

Quorū similitudo

aliquis nauis

Lib. II. Hist.

Scotor.

lib. I. ca. 80.

de Variet. re-

rum.

Historia mi-

ra de Duffo

scientem, per tam longa tempora corpore & uiribus cōfici: easdemq; apud Forres Morauiae oppidum, magicam & sortilegā artem in regis perniciem exercere. Horum fama ilicō ut ad regis aures peruenit, ne auctus rumor, repropalata, fascinatrices ut supplicium euaderent, in fugam ageret: mittūtur in Morauiam, qui an uera essent quæ ferebantur, perquirerent. Missi nunciij, itineris causam dissimulabant, & ueluti in eūdæ pacis gratia inter Duffum regem & cōiuratos Morauos, Forres adiēre: a noctuq; in arcem admissi (steterat ea adhuc in regis fide) ob quā uenerāt causam, Doneualdo arcis præfecto, ut imperatum eis erat, exponūt, eiusq; fidem & auxiliū ad negotium conficiendum implorant. Milites qui in arcis erant præsidio, tenuit nonnihil huiusmodi rei suspicio. Nam ex prostituta quadā (erat huic mater sortilega & incantatrix) dum blādiusculē eam tractaret amator, de regiē ualitudinis tempore, modo, perpetuitate, quibus sortibus, quibus magicis carminibus uterentur Lamiæ, posteaquā nonnihil audiuerat, sodalibus indicauit, & illi Doneualdo, Doneualdus autem regijs legatis: meretricemq; tempestiuam tanq̃ facinoris nūciam (erat ea tum fortē in arce) Doneualdus ad se accitam, quæstionibus quo ordine cuncta gerebantur, & in quibus ædibus, ubi fateri cōeegerat, mittit intempesta nocte milites ad rem omnem explorandam. Hi in sortilegarum ædes foribus uī reclusis, irrumpentes, sagarum unam^b cereum simulachrū ad regis Duffi imaginem dæmoniaca arte (ut credere par erat) cōfectum, ligneo affixum ueru ante ignem torrentem: alteram, carminibus recitatis liquorē quendā fundentem sensim supra sta-

tuam inuenerūt. Prehensæ itaq; ocius sagæ, coniectæq; in uincula, & tractæ simul cum simulachro in arcem, rogatæq; ad quid sub noctem carmina recitantes, effigiem regis igni exponerēt? responderunt, dum simulachrum igni adhibitum torreretur, Duffum regem in sudorem solui: carminibus uerō recitatis, perpetua teneri uigilia, & ad liquescentem ceram macie confici: consumptam autem ceram, regis mortem continuo subsequuturam: ita se malos dæmones docuisse: ad facinusq; exequendum, & mercede à Morauorū primoribus conductas fuisse. Perciti irastantes ad anus uerba, cōfractō simulachro, ut sagas scelus graui luētes supplicio, flamma consumeret, ex templō curarunt. Ferunt, sub tempus quo hæc in Forressensi arce sunt acta, regem languore leuatum, & nocte absq; sudore quieuisse: postridieq; redeuntibus uiribus, quæ erant humanæ facultatis, promptē egisse, perinde ac si nulla aduersa ualitudine antea fuisset detentus. uerū^d ut res se habuit, Duffus recrescentibus uiribus sanitati breui restitutus est.

Post huius historiæ, atq; eius argumenti aliarum enarrationem, in hunc scribit modum^e Cardanus: Doceamus, an inter tot miraculorum commenta quicquam ueri subsit. nam maximam eorum partem fabulosam esse, atq; confictam, uel ipsi qui hæc constantissimè astruunt, negare non audent. Quæ igitur Boëthius refert, condendæ historiæ haud iucundæ non ignauus author, alliciēdi lectores causa conscripsit: ut quos Scythica facta moresq; tum regionis descriptio non delectarent, fabulæ saltem tedium minuerent. Neq; id uitiosum historico: sed ubi historia per se sterilis est, licet

Delusus itidem fuit magister Ioānes Legeret præsiens Sabaudus, qui se magicas componere imagines potuisse confessus est, quibus Philippū Sabaudæ ducem lederet.

Huc spectabat illa satana uox, ut nouis facibus regem & Morauos inflamaret, præterquā quod illa mente delusa, mortis ob falsam persuasionē obijcerentur: si uerum est quod scribitur.

Hic historiographum hesitantem uidet, an sagarū opera, uel quomodocūq; factum sit, ut Duffus cōualuerit.

De uariet. rerum lib. 15. cap. 80. Superioris historiæ de Duffo refutatio.

t 4 eam

acie confici liquecente cera, quam cera igni admodum facile & breui tempore defluat, regem autem longo tempore morbo hoc contabundum narratur? Quomodo etiam ex consumpta cera mors subsequi? Ob præfractores, in figmentum hæc annoto.

eam iocis ac fabulis exornare. Quamobrem & iure ab his T. Liuius abstinuit: & Herodotus iuste damnatur, & Saxo Grammaticus laudatur. Tum uero maximè accedit, quòd hæc Boëthius scripta inuenit, & factum ipsum extra historiam est. In ipsa autè historia enarranda, utpote moribus gentis, bellis, prælijs, numero cæsorum, aut nominibus eorum qui prælijs interfuerunt, quiue strenuè se gesserunt, familiarum initijs, causis bellorum, temporum ratione, gestis ac serie principum, quibus tanquam membris historia cõstat, fuit diligentissimus. Quinetiam in his quæ ad historiam pertinent, nihil tam exiguum fuit (talia autè sunt, regionis & urbium situs, magnitudo, oppida, insulæ, nemora, montes, plantarum noua genera, animalia quadrupeda, aues, serpentes, pisces, soli fœcunditas, uetorum uicissitudines, cœli clementia, stagna, paludes, distantia, cæteraq; omnia quæ rara sunt, intelligendæ historiæ accommodata) quod neglexerit omiseritue, aut secus quàm esset enarrauerit. In talibus uerò existimauit ornandam historiam, seu quòd uera esse crederet, alioquin sacris philosophiæ haud initiatus. Quæ autem 30 Berna & Pinnetus (quorum pòst, ubi de Incubo agitur, meminimus) & noster ille rusticus, uirum, capillos clauosq; euomens, & sonum cõfracti uetri in uentre, & horarum ictus in corde sentiens, aut uidere, aut audire sibi persuadebant, partim uera, partim falsa esse reor. nam uerè aliquid uidere, diuque in uisione perseuerare, ni aliquid sit quod uideatur, absurdum est. 40 Vident tamen quædam, tum audiunt: atq; causam horû in atram bilem rejicere oportet, quæ partim cibis & potibus, & aëre & mœrore, timoreq; paupertatis, partim à cœli cõstitutionibus, partim ex consuetudine aliorum deli-

Historia huius rustici lib. 4. cap. 7. postea describitur.

rantium cõtingit. Habebam ego olim amicum, cui contigit, ut in una harum uallium octodecim menses commorari cogeretur. Vbi redisset ad me, multa de his incredibilia, quamuis philosophiæ haud ignarus, enarrabat. admonui hominè, ne amplius talia proferret, ni pro fatuo haberi uellet, & uitæ periculum subire. Immiscuit itaq; 10 se negocijs arduis: commutataq; uictus ratione, dum aliorum consuetudine fruitur, ad se redijt. Seminis quoque ac mēstrui sanguinis retentio, pluribus causa est huius morbi, aut ortus, aut incrementi. In uniuersum, tribus maximè hæc deceptio cõstat: atræ bilis imaginibus, cõstantia ipsorum qui hac labe correpti sunt, ac fraude iudicium. Nam olim permissum erat, ut ijdem accusarent, condemnarentq; 20 quos damnatorû bona redibant. Vnde ne hos miseros adeò iniuste damnare uiderentur, multa fabulæ addebant. Cæterum in illorum examine confessionibusque nihil non inane aut falsum, aut inconstans, aut nullius momenti reperiatur, præter contemptam religionem. Quædam enim Christum abnegabant, aliæ sacrificium ipsum inter uestes consuebant, conspuebant aliæ imagines diuorum, atque alia similia perpetrabāt. Sublata primùm in hos miseros ac insanos potestas fuit à sapientissimo senatu Veneto: cum animaduertere eò progressam illorû luporum rapacitatem, ut omnino insontes damnarent spe prædæ: neq; contemptor diuini cultus quærebatur, sed diuitiarum possessor. Inter hæc exorta est Lutherana 40 norum secta: cumq; in hac, quòd per urbes propagaretur, non iam miseri, sed opulenti deprehenderetur, ommissa priorû cura, ad hos conuersi sunt. Sed nunc cum illis mitius agitur, ut omnia uel stulticiæ uel auariciæ plena esse compe-

Dominica

Opes aliorum non religionem querunt in qui iudices inquisitores

comperias. Hi ergo (ut ad propositū redeam) quandoq; sibi uidere quædam persuadebant, atq; audire: postmodum rem ipsam ex propria leuitate augebant mendacijs, tum uerò mutuis colloquijs (ut dici solet) è culice elephas exoriebatur. Nam & plerisq; hominibus quandoq; aliqua insolita uidentur audiunturq;: sed ea contemnentes, sanoq; iudicio abigentes negligunt. Hucusque Cardanus: qui interdum contigisse quoque perhibet, ut aliquis, quem maleficio affectum uoluerint hæ mulierculæ, naturali causa eodem tempore in morbum maleficio congruum inciderit: quo cognito, à maleficio prognatum esse credebatur, quoniam morbi natura & tempus conueniebant. Sic anui dementiae falsa suggestionem phantasiam uitiat naturalis morbi, illiusque exitus conscius dæmon: & reliquos ob incredulitatem eo modo illudi permittit Deus. Quum uerò censores à rerum naturalium cognitione essent alieni, minusq; in literis Sacris exercitati, in historias (quicquid id est) ex sua opinione retulerunt: quod paulatim auctum exornatumque, materiem ubi rem huic stulticiæ præbuit.

Quemadmodum uerò huiuscemodi narrationes à compluribus in historias relatae sunt, qui tū ob imperitiam rerum, tum per nimiam credulitatem quicquid aut uulgò dicitur uel iactatur, aut ab alijs traditur, non solum fieri posse, sed etiam reuera contigisse sibi persuadent ex superiorum temporum exemplis: quæ cum fabularum sint inuolucro tecta, fidem historiae apud illos sibi uendicant: sic illa de Duffo mendacia, uidetur & originem & auctoritatem sumpsisse à poetarum narrationibus de Meleagri Oenei regis Ætoliae filij interitu, stipite fatali combusto. Cum enim grandis aper

Ætoliam deuastaret, Meleager ad eū occidendum cōuocauit proceres. Ex quibus Atalanta uirgo cum aprum prima uulnerasset, Meleager eius amore captus, postquam aprum occidisset, ei caput aprī dono dedit. Quod ægreferentes duo Meleagri auunculi, caput uirgini uolebant auferre: sed Meleager illos occidit. Tum Althæa soror occisorum, & mater Meleagri, ut necem fratrum uindicaret, fatalem stipitem igni imponēs, Meleagrum pariter exulsit. Nam Meleagro recens nato, Althæa mater uidit Parcas igni stipitem imponere, dicentes: O puer tam diu uiues, quā diu hic stipēs. Althæa ergo Parcis abeuntibus mox stipitem igni subtraxit, & diligenter custodiuit. Iam uerò erga fratres pia, sed erga filium impia, illum stipitem rursus igni imposuit: quo combusto, Meleager etiam exustus est.

In Annalium Flandricorum lib. 16. scribit Iacobus Meyerus: Legi aliquid horrendum contigisse Atrebatī anno quinquagesimonono supra millesimum quadringentesimum, complures scilicet fuisse inhumaniter igne crematos, qui nocte occultas coitiones habuere cū diabolo, unde magnam accepere pecuniam. Viri primarij mulieresq; complures indicijs crematorum deprehensi, quidam capti & sæuissimis tormentis admoti: alij pecuniæ ui redempti: nonnulli solū uerterunt: quidam uerò in pœnis adeo cōstantes fuere, ut nihil cōfiterentur. Fuisse referunt quidam ex iudicibus adeo detestabiles, ut quosdam sibi inimicos indicari curauerint tanquā conscios, reis in tormentis ad hoc coactis. Addunt in nocturnis illis cōuentibus ex omni ordine statuq; mortalium uiros mulieresq; interfuisse. & eos ibi diabolū in humanam effigiem transformatum adorasse, cuius tamen

*Ouid. lib. 8.
Metamorph.*

Stipes fatalis.

nunquā uidebant faciem, in illius uerba mandataq; iurasse: 9 conuiuio ab illo parato largiter epulatos, 10 inde extincto omni lumine quemq; cū sibi proximè oblata promiscuè concubuisse: sine ope diabolica in sua unde exierant, loca restitutos.

1 Hæc lecta & scripta, ut in hoc negocio diabolico multa alia, ex errore uel confessionis uel iudicium uel uulgi.

2 Pecuniam diabolus polliceri uel falsa ingesta opinione, uel apparenter solet, eaq; pollicitatione suos ditare: sed non exoluere, imò eiusmodi ludibrijs ludificari.

3 Vides iudicium imperitiam, iniquitatem, sæuitiam & tormenta non ferenda.

4 Quòd iudicium auariciam pecunia satiare maluerint, quàm in innocentia excarnificari, & ad confessionem enormibus torturis compelli.

5 Vt euitarent sanguinarias truculentissimorum iudicium carnificumque manus, licet scæminæ innocentes reuera existerent.

6 Distracti licet cruciatibus, diuina tamen ope in innocentia constantes mansere.

7 Inde liquet, quæ flagitia in carceribus sæpe extorqueantur, potissimum in hoc negocio obscuro & dæmoniacò, atque à iudicibus priuatæ ultionis, rerumque alienarum nimis cupidis, quinimò insatiabilibus harpyis.

8 Quod ex omni ordine statuq; mortalium, &c. scribat, meras fuisse præstigas, nil nisi ludibria, uitiatam phantasmam, mentem læsam, imò somnia mera, quilibet alicuius iudicij, haud obscure intelliget.

9 Somnorum conuiuium, id quod hora matutina quum surgerent, & more solito post esurirent, facile senserunt.

10 Vbi nullum erat lumen, extinguere minimè potuit: proinde somnium est

merum, uti & congressus ille promiscuus, quum è suo lecto non fuissent moti: quare & sine negocio, & demonis ope reuera suis stationibus, quas non reliquerant, restituebantur, nihilque uerius in tota ea narratione existit. Hoc modo si reliquæ eiusmodi historiae excutiantur, concidet mendaciorum pallium.

10 STULTA LAMIARVM PHANTASIA, & historiarum eius argumenti falsitas, ex Ioannis Grammatici historia Danica demonstratur. Subiungitur & aliud lepidum phantastica mulieris exemplum. Caput XV.

STULTICIA hæc phantastica ut omnium oculis euidentissimè pateat, ex Ioanne Grammatico ascribam bona fide historiā, ab eo ut uerā inter reliqua intextam: quam tamè merè mendacem, aut mendacijs egregiè excultā (quod equidem cum docti alioqui uiri uenia dictum cupio) facile is iudicabit, qui ad rationis trutinam reuocarit, num grato, imò uirulento epuli gustu, rationis atq; eloquentiæ summum munus, ac manuum feliciter cōserendarum donum consequi quis possit. Ita scribit lib. 5. Historiæ Danicæ: Erāt Ericus & Rollerus Regneri pugilis filij, patre eodem sati, diuersaq; editi matre. Matrē quippe Rollerī, eandemq; Erici nouercā, Cracam uocabant. Mititur Rollerus à patre, cognoscēdi causā, quæ domi interim dum abfuissent, essent acta Is ut maternum fumare turgurium uidit, foris accedens, paruulumq; foramen furtiua luminis applicatione traiciens, introspecta eade, animaduertit matrem in furni cacabo coctilia pulmenta uersantem. Suspexit præterea tres colubras supernè tenui recte dependas, ex quarum ore proflua tabes guttatim humorem epulo ministrabat: duæ quippe colore piceæ erāt, tertia squamis albida uidebatur, reliquis

Craca saga

quis modicò eminentius pensa. hæc nexû in cauda gestabat, quum cæteræ immisso uentri funiculo tenerentur. Ille rem maleficio consentaneam ratus, silentio quod uiderat pressit, ne matrem ueneficij ream astruere putaretur. Ignorabat enim innocuam anguium extitisse naturam, nescius quantum uigoris illo epulo pararetur. Superuenientes deinde Regnerus & Ericus, ut fumidam aspexere casam, ingressi discubitu petiuere. Quibus ad mensam sitis, Craca priuigno filioque unà cibû capturis, catillum discoloris dapis admouit. Pars quippe picea, sed croceis guttis interlita, pars albida uidebatur: quippe pro uaria serpentum specie, geminus pulsem color infecerat. Cuius quum solam uterque particulam delibasset, Ericus non ex colorum habitu, sed interni uigoris effectu epulas estimans, nigrantem dapis partem, sed succo potiore confectam, catino quàm celerrimè uerso ad se transtulit: albidamq; sibi admotam prius Rollero applicans, cœnam felicius gessit. Et ne mutationis industria notaretur, Taliter inquit æstuan-
te freto puppim in proram referri solitam. Nec tenue uiri ingenium fuit, industrij operis dissimulationem à nauigij consuetudine mutuantis. Ericus itaque fausta iam dape refectus, interna ipsius opera ad summum humanæ sapientiæ pondus euasit. Quippe epuli uigor suprâ quàm credi poterat, omnium illi scientiarum copiam ingenerauit, ita ut etiam ferinarum pecudaliumq; uocum interpretationem cal-
leret. Neq; enim solum humanarum rerum peritissimus erat, uerum etiam sensuales brutorum sonos ad certarum affectionum intelligetiam referebat. Præterea tam comis atque ornati eloqui erat, ut quicquid disserere cupe-
ret, cōtinuò prouerbiorum lepore poli-

ret. At ubi superueniēs Craca cōcham transpositâ, partemq; pultis potiore ab Erico comensam cognouit, fortunâ filio præparatâ, priuigno celsisse condoluit. Cui mox gemebûda supplicare cœpit, ne unquâ sua fratrem ope deficeret, quem ipsius mater tot nouæ felicitatis opibus cumulaasset: quippe sapido unius epuli gustu, rationis atque eloquentiæ summam, necnon gerendorum prosperè conflictuum gratiam assequutus uidebatur. Adiecit quoq; Rollorum propemodum cōsiliij capacem, futurumq; ut destinati sibi obsonij prorsus expers non esset. Monuit quoq; si suprema necessitatis uiolentia postularet, nominis sui nuncupatione remedium celerius esse quærendum: affirmans, se diuina partim uirtute subnixam, & quasi consortem cœlitum, insitam numinis gestare potentiam. Ericus se ad astandû fratri, naturâ pertrahi dixit: probrosum referens alitem, qui proprium polluat nidum. At Cracam magis propria molestabat incuria, quàm fortuna filium grauaret aduersa. Artificem enim ingenio suo deludi, magnum olim ruboris incitamentum fuit. Hæc Saxo. Quod nulla creatura, multo minus uirulenta anguium tabes extillaticia, gignat rationis & eloquentiæ summum donum, aut prosperitatem in bellis donet, sed peculiaris illa Dei esse munera, tam est manifestum, ut bonarum horarum male impensarum meritò insimulari debeam, si huic conuellendæ historiæ diutius immorer. Præterea si confectum hoc uenenosum epulum ab Erico uoratû illis pollebat uiribus, quare in Rolleri filij usum non denuò adornabatur cautius, maximè cum insitam illam numinis potentiam secum gestaret Craca? nisi mendaces huius cōdimenti uirtutes semel alicui edenti consecratas, cum benedictione qua

Isaac filium suum Iacobum confertim extremò bearit, conferendas, ridiculè quis urgeat. Mirandum interim summo opere, tam manifesta mendacia à præclaris illis ingenijs inter res uerè gestas describi, citra præmonitionem commenti alicubi lecti uel auditi: sic tutior earum foret lectio.

Porro ex Chronicis Angliæ hanc Rogeri historiam similis fidei, uti & superiores non paucae fuerunt, hic annectere uolui in gratiam cuiusdã Gal-
li, qui se ficto nomine Leonem Suauium nuncupat, & in Compendio Paracelsicæ doctrinæ occasionem me reprehendendi emendicâs, fortè quòd nō nihil uerè nimis de Paracelsi asseclis narrarim, inter alia admodum friuola obijcit, quòd historiarum authoritati fidem derogem. cui hoc nomine iusta
apologia ita satisfactum iri arbitror, ut non temerè posthac prurientem calamum in me immeritò sit stricturus: quemadmodum & Gerardum Dorn Paracelsi discipulum irritauit, à quo digna defensione, ut debuit, exceptus est. Historia hoc modo describitur: In
insula quadam Deyfa fuit quædã puella, à cuius nomine insula dicta est, quam licet miles quidam deperiret, in eius tamen complexum nō admittebatur quamdiu uiueret. Defunctam uerò iniit, ijs uerbis subiunctis, Quod cum uiuam mihi denegatum fuit, cum mortua perpetravi: moxq; ingressus in cadauer satan inquit, En excitasti in me filium, eumque progenitum tibi deferam. Post nouem inde menses filium abortiit, eumq; ad militem pertulit hoc mandato: En quem excitatum à te filium, cuius abscissum caput tibi reserua. Quando cunque enim hostem uincere, uel substantiam eius corrumpere uoles, capitis abscissi uultus disco tegatur, respiciens hostem tuum uel illius bona, & euestigiò interitum

sentient. Quum uerò desinere uolueris, uultus detegatur, & cessabit calamitas. atque ita contigit. Multo post tempore miles ille uxorem duxit, quæ sæpius ex eo sciscitari solet, qua arte aut ingenio sine armis & auxilio suū uinceret hostem? hic rem aperire noluit, imperato uxori silentio: quæ tandem eo absente arcam reserauit, in ea se aliquid inuenturam quod huc faceret, sperans: attonita autem ad abominandi huius capitis aspectum, confestim illud in Gulfo Sataliæ abiecit. Eiusmodi historiarum patrociniū suscipiat noster Suauius, earundem fide prius inquisita, & pondere exactius pensiculato, ac penes æquum Lectorem stet iusta censura.

At fabularum pertæsus, factum uerum subnectam, non illepidum, nec à nostro instituto planè alienum, effœtæ cuiusdam mulieris phantasticæ. Phantasticos enim quandoque à communi sensu deuios appellat uulgus: & phantasiā, intellectus uel rationis, uel cogitationis deprauationem. Ea misera in Vualdsalsia cōficiēbat phar-
maca, & uaticinabatur circa annum 1555. Quamobrem ab earū ditionum administro ad quæstionem uocata, uolens interrogata deludere, amentiam aliorum exprobrabat, qui eam sectarentur. Cū uerò tormentorum minis grauius premeretur, se inquit ex eorum esse numero, qui uagabundi Germanis dicuntur spiritus, & quotānis quater corpus quasi exanime relinqui, spiritu interea longius euagante ad solennes cœtus, conuiuia & choreas, quibus quoq; interesset Cæsar: atque sibi codicillorum à Cæsarea maiestate donatorum authoritate, licere medicari, futura prædicere, nec non spiritu euolante eos celebrare conuētus. Iussa eos ostendere, protulit literas Latinas sacre initiationis N. facellani

Phantasia

Phantasia

Historia
uera.

lani Cæsareæ maiestatis, nunc episcopi, in expeditione uersus Saxoniam Egeræ perditas: item Agyrtæ cuiusdam schedas addidit, quibus ille sua unguenta, & execandi calculi artem, idque genus reliqua prædicabat. His testimonijs subnixa malè feriata, ac à dæmone proculdubio delusa (si ex animo hæc dixerit) anus, nihil non sibi licere in propinandis pharmacis & diuinationibus confidebat. Sed ut desisteret resipisceretq; admonita, exilio puniebatur. Interim tamen sibi restitui codicillos maximoperè cupiuit, sine quibus nullum felicem successum ex arte consueta sperari posse, persuasum fortassis habuit. Corpus aut eius tanquam exanime uisum esse quum alij assererent, illi ignem admoueri, si denuò ita spectaretur, prudenter antea admonuerat Vualdsassia olim administrator Dominus HENRICVS VVESIVS, LL. Doctor consultissimus, nunc Cancellarius Cliuæ dignissimus, qui hæc mihi ordine retulit. Legerat is fortassis in libro Conformitatum, de fratre Rodicofano apud focum dormiente, cuius manui dæmon ignitum carbonem admouerat: quem alter mox experrectus, ex diaboli manu eripuit, ut eo illum feriret, nisi euauisset.

AEREM NULLO MODO A
Lamijs turbari posse, & quomodo in hanc potentie suæ persuasionem à diabolo inducantur: item fruges non excantari. Caput XVI.

Singulari insuper ratione in aëre concitando illuduntur hæc aniculae à diabolo, qui simulatq; ex elementorum motu, & naturæ cursu, citius faciliusq; quàm homines, mutationem aëris & tempestates fore præuidet: uel alicui infligendam ex abstracta Dei uoluntate plagam, cuius ipsum spectat exequutio, intelligit: tunc harum muliercularum mētes agit, ua-

rijsq; imbuit imaginibus, & suggestionem multiplici, quasi ob inuidiam in proximum, uel ob uindictam aduersus inimicum sint aërem turbaturæ, tempestates excitaturæ, & prouocaturæ grandines. Itaque eas instruit, ut quandoq; silices post tergum, occidentem uersus proijciant: aliquando, ut arenam aquæ torrentis in aërem conijciant: plerunque scopam in aqua intingant, cælumque uersus spargant: uel fossula facta, & lotio infuso uel aqua digitum moueāt: subinde in olla porcorum pilos bulliant, nonnunquam trabes uel ligna in ripa transversè collocent, & alia id genus deliramēta efficiant: atque ut arctius eas satan illaqueet, diem & horam sibi dictis rationibus notas præfigit. Quum uerò successum hæc uident, nimirum quascunque desideratas in aëre turbationes, magis confirmantur: quasi euentus hic subsequatur ipsarum operationem, qua ne aquæ quidem stillam elicere possent. Nec sanæ mentis hominem opinari decet, futuri uesandarum muliercularum actioni obedire elementa, & ad harum nutum institutam à Deo naturalium rerum seriem impediri uel inuerti: quod haud dubiè contingeret, si harum arbitrio tempestates, pluiæ, grandines & fulmina inseruirent, ut quodcumq; & quomodo hæc iubeant, ea insequantur: sic quoque diuina potentia ab humana uoluntate superaretur tãquam in seruitutem reducta, ut pulchrè docet Hippocrates. Recta itaque erit sententia hæc Senecæ: Rudis adhuc antiquitas credebatur, & attrahi imbres cantibus, & repelli: quorum nihil posse fieri tam est palam, ut huius rei causa nullius philosophi schola sit adeunda. Si autem maligna imprecatione, aut certa uerborum obmurmuratione, se aliquid non uulgare perpetrare posse, in animum intro-

Fol. 64.

are conti
do quomo
à dæmone
datur La

In libel. de
Epileps.

*Incantatio-
num uerba
nihil posse.*

duxerint, cum Socrate dixerim, incantationes esse uerba animas decipientia humanas aut secundum interpretationem, aut secundum timoris incus-
sionem, aut secundum desperationem: quæ sanè ne pili quidem facienda sentio, quum nullum effectum reuera naturaliter producere queant, nec ob id etiam sanitatem in morbum commutare, quanquam ijs se posse falsò arbitrentur uetulæ. at eiusmodi morbi à diabolo, conuiiente Deo, ob horum hominum incredulitatem, maleque conceptam de sagarum potentia opinionem, sæpenuerò accersentur infligunturq; Idem dictum uolo de frugibus, quæ nullo modo incantationum uerbis aut imprecationibus lædi possunt, sed à dæmone quidem, Deo concedente, uel ueneficijs: multo minus eæ queunt aliò traduci, aliam licet opinionem ex poetarum uberibus suxerint ueteres, ad nos quoque deriuatam. Hinc celebratur illa duodecim Tabularum lex:

*Sub tit. de In-
iurijs, alijsq;
delictis. l. 9.
al. tit. 11.*

QVI FRUGES EXCANTASSET,
POENAS DATO: NEVE ALIENAM
SEGETEM PELLEGERIS EXCAN-
TANDO: NE INCANTANTO, NE
AGRVM DEFVRGANTO.

*Plin. lib. 18.
cap. 6.*

*C. Furij Cre-
fius carmina.*

Vera aut carmina & ueneficia quibus segetes pelliciuntur, atq; in agrum transferuntur, docet C. Furius Cresinus: qui è seruitute liberatus, cū in paruo admodum agello largiores multò fructus perciperet, quàm ex amplissimis uicinitas, in inuidia erat magna, ceu fruges alienas pelliceret maleficijs. Quamobrem à Sp. Albino curuli die dicta, metuens damnationem, cum in suffragium tribus oporteret ire, instrumentum rusticum omne in forum attulit, & adduxit filiam ualidam, atq; (ut ait Piso) bene curatā ac uestitam, ferramenta egregiè facta, graues ligones, uomeres ponderosos, boues satu-

ros. postea dixit: Maleficia mea Quirites hæc sunt: nec possum uobis ostendere, aut in forum adducere lucubrationes, uigiliasq; & sudores. omnium sententijs absolutus itaq; est.

Aliam, at non tam laudabilem fruges opesq; pelliciendi, haud tam magico carmine rationem, ob facti raritatem hic obiter interferam cuiusdā ciuis oppidi non ignobilis apud Ultrafulanos, qui uiro doctrina & uirtute celeberrimo eam ipse explicuit, ac se ipsa re successu mirè prospero expertum adiunxit. Hic in cœlibatu perstitit leuibus primū diuitijs dotatus, propria domi quadra uisitans. Quolibet autem die sabbathi, lactis ebutyrati, quantum in septimanā integram pro alimento sufficeret, uili redimebat stipe, idque intrito pane secalino totum octiduum prius sinebat acescere, quàm eo frueretur, ne recentioris delicijs affectus nimis, eiusdem quoq; nimium absumeret. Illo oxygalactis condimento nō modò famem, sed & sitim sedabat, seq; recreabat, quum & cibi & potus locum suppleret. Vbi tamen uel festiua temporis celebritate aut læto spiritu incitatus, liberalioribus epulis geniū exhilarare, & perbellè cuticulā curare uellet, accedebat priori mensæ secunda ex ouo uno aut altero: in quem usum & gallinam splendido pulmento, nimirū sui stercoreis alebat. Ceterum aduersus frigoris qualescunq; iniurias se quoque singulari dexteritate muniebat, gestando scilicet in supremum tabulatum, deinde rursus deportando, donec incalesceret, quos paucos ligneos fascēs semel coëmerat. Hac arte perpetuò

Algebat nudo clausa culina foco:

Nec ullo opus illi erat lumine, præterquam cœlesti, solis quippe & lunæ: tempori siquidē inseruire, eiq; se conformare nouit non minus quàm hi-

run-

*Opes c
rendi m
non mag*

rundo, ciconia, aut ulla sic latitans bestia. Enimvero toto anni decursu sole decumbente, simul & ipse decumbat: eo item exoriente, ipse quoque apparebat: at lunæ usura erat rarior. Adhæc sua lintea non minori frugalitate eluebat subinde, saponis loco galinæ suæ stercore illito. Eiusmodi providentiæ lucro sine ullis sumptibus, domum aluit sustinuitque, & affectui ita 10 satisfecit, ut quicquid ex suis facultatibus quotannis rediret, in reddituum usuram deponeretur: sic tandem in diuitem euasit uirum hic Euclio, si diues sit dicendus, quem bona possidet. Etsi hanc artem liberali detexerim animo, ne tamen imitari studeat ullus, protestatione minimè opus fore sperare uolo. Verum quid accidit? quod 20 non minus pulchrè quàm uerè Comicus cecinit,

Tenax requirit prodigum.

Vix enim halitum reddiderat extremum, quum circa funus, mutata rei domesticæ forma, uario potus genere ita defunctum lugerent hæredes, ut etiam in eundem à calumnijs ob avaritiæ incomparabilis dedecus nō abstinerent, seque alio modo inituros iactabant rationes: nec defuit euentus. 30 Quicquid enim hoc tenacitatis studio multis congestum fuit annis, id breuiori tempore non tam laboriose dissipabatur prodigaliter. Sed ad institutum.

Porro ex rationibus supradictis nō immeritò admirari summoperè, grauiterque ex animo dolere cogor, annis superioribus apud ea Imperij, eique contigua loca, ubi clarius sonare Euangelij uox creditur, ob uitiatam tempestate uineam, & disiectam quæ adhuc in herba erat messem, non ad Dei uel probantis uel punientis manum, mentis oculos cōuertisse magistratus: sed ea neglecta, ad deliras lubricæque men-

tis mulierculas numero plures respexisse, easque in squalidos carceres, dæmonum hospitia & diram carnificinā pertraxisse, ubi in excitatæ tempestatis & inuestæ iacturæ confessionem adaectæ, Vulcano solenniter consecratæ sunt. Mente autem delusas fuisse à diabolo, qui earum phantasiam ludibrijs præstigijsque corrupit, ut se fecisse quæ nō potuere, confessæ sint (quemadmodum solent obsessi, melancholici, incubo pressi, Lycaones, cynathropi, dementati, fatui & pueri) dubium est minimè. Non enim mulieris malitiosæ, aut alterius maligni hominis uoluntati & potentiæ aërem uel elementa, ut pro illorum mandato nocent, subiecisse iustū & multæ miserationis Deum, satis demonstratū est. Si 20 diabolo potestas est aëris, hic Dei solius permissione desiderat expectatque, nocendi semper cupidissimus: ut hoc nomine absurdum errorem esse, ingenuè dicā, si quis mulieris uetulæ, amētis & maleficæ imperio subijci diabolū credat. Hæc quidem ita illi subiacet, ut cogitatione, sermone & actu, illius sæpe uoluntati morem gerat: uerum ipse profectò huius nutui pro sua libidine obsequi potest minimè, etiā si uterque idem expetat, cum Dei solius semper, & quādoque, fidelium eius ministrorum edicto obedire compellatur. In rebus corrumpendis aëris conturbati uolentia, uel quocunque modo, unius Dei nutum & cōsensum prestat 40 latur spiritus procellarū, ubi suos uel explorare, uel castigare instituit Deus: cuius ministri ueri, in Christi nomine, dæmonium subinde pellere poterūt. Proinde hos qui ueritatis luce ac radijs sibi oculos configi arbitrantur, in aliam decuit traducere sententiam & magistratum & plebeios: & quum sedulo grauique sermone ab idololatriæ flagitio auditores reuocare conentur,

Ephes. 2.

hanc quoq; eius nefandissimam speciem explicare oportuit, qua Lamijs attribuitur id, quod solummodo ad Maiestatem diuinam pertinet, tempestates nimirum pro suo arbitrio ciere, & grandinem prolicere: item quādo in rebus afflictis eousq; deiicitur animus, ut superstitem adhuc esse Deum, qui opem ferre queat, uix credatur.

Si quæ fatentur dementatæ anus, præstare ualerent, uix in generis humani sustentationem frumenta superessent: immò nihil in rerum natura incorruptum permaneret, nec quidem ipse homo consisteret: proinde etiam non tanto opus esset apparatu in bellis, ubi nihil non instrumentorum & materierum pestilentissimarum cum grauissimis sumptibus effingitur, quo hostis in perniciem cogi, ager funditus corrumpi, segetes prorsus dissipari, uites radicitus euelli, aquæ penitus uitiari queant: solum hic eiusmodi uetula, quam Lamiam dicunt, uoto & opinione celerius, unico nutu nō modò hæc efficiet, uerum etiam copias ita affliget, urbesque & regiones conquassabit, ut se felices fore sint speraturi aduersarij, si in deditionem permittantur. Quid hic opus sumptuosis tormētis? quid pulueris illius diabolici mole? quid globorum & sphæularum aceruis? quid mixto in funestiore perniciem lardo, uel quacunq; alia peste? quid igne in exurēdis oppidis, arcibus & pagis? quid numerosa illa manipulorum, & potius mancipiorum satanæ caterua? quid equitū cataphractorum turba? Unica hæc nostra Empusa, sola Lamia, omnipotentiam hic suam ostendet: quæ etiam in Turcam erit ableganda, ut à subsidij in perpetuum Christianismi hostem colligendi onere Germania semel subleuetur libereturq;. In media profectò luce cæcutisse uidemur, qui amplam

hanc occasionem tam stupidè neglexerimus. Sed dæmonis ope sublimia hæc operari nostras sagas, nec illius auxilium à Christianis admittendum esse, respondebitur. Hic uicissim mihi explicari uelim, cuius ope dissidia seminentur propageturq; inter Christianos: cuius instinctu & adminiculo hos &, cum primis principes, adedò temerè, frequenter ob rem nihili, fastu uel insolentia turgidos bella mouere, urbes pacificas euertere, regiones uastare florentissimas, sanguinem innocentem quàm possunt affluentissimè cum multa tyrannide effundere contingat: ubi uiolentiæ, stupri, adulterij, rapinæ, proditoris, latrocinij, & nefandissimorum quorumcunq; scelerū tam in amicos, quàm in eos quos hostes uocant, quinimò dæmoniacæ colluiei & flagitiorum satanicorum frequentissima schola & asylum securissimum? Quis hic architectus, quis Imperator, quis dux & rector? Nōne cacodæmon? Si itaque exitiosis id genus monstris quibuscunque & diaboli organis in bellis locus est, quare ille denegabitur nostris Lamijs: quæ non uulgari ratione, secūdam horum hominum opinionem, omnia perdere, cælum terræ miscere, & hostem in ordinem redigere poterūt, etiam absque sanguinis effusione, si ita uoles: uel cum grauissimis eius cruciatibus, pro suo arbitrio & libidine, citra ullā hēsitationem, & sine sumptibus? Eam de Lamiarum potentia persuasionem ad nos à mendacibus poetis deriuatā, in multorū etiam piorum animis tam tenaces adhuc egisse radices, ex animo frequenter lugeo. at durum illud flagellum peccata nostra mereri certum est.

Quamquam uerò, dæmonis instinctu dicta facinora perpetrare homines, obijcietur: & uice uersa, diabolus

lum ex prauorum hominum suggestione & uoluntate quoque operari: hic respondeo, ea non consequi necessarium: & oportere distinguere rerum substantias, unde actiones producuntur. Alia enim est proprietas dæmonis, Dei spiritus ministratorij: alia terrestri hominis. Ille quidem ut spiritus, in hominem se insinuare, eumque agitare potest, unde dæmoniacus, uel à dæmone obsessus dicitur homo: nequit tamen in dæmonem spiritum se uicissim ingerere homo terrestris, ut inde similiter nomen mutuetur, opereturque.

Grassante crudeli bello inter reges Daniæ & Sueciæ anno 1563. ex castris Danicis scriptum est, Sueciæ regē inter suas copias circumducere quatuor uetulas Lamias, quæ carmine omnem Dano præpedirent uictoriam, ut nullum posset hosti facere damnum: & si qui à Sueciæ rege cingerentur obsidione, redderentur imbelles, atque in deditionem proni. Ac licet famæ huic prius nulla fuisset data fides, postea tamen unam ex his Lamijs captam fuisse à milite generosi comitis à Schwartzēburch Gunthardi, ducis exercitus, quæ ea confiteretur, scripto addebatur: quemadmodum & circa uias in puteis & locis aquosis limosisque inuenta fuisse extracta longè fila, quibus ligneæ cruce multæ alijsque characteres appendebant.

Si uera est historia, grauiter utrinque delictum est contra manifestum Dei mandatum: à Suecis, quod ueritatem opem accierint: à Danis uerò, quod sibi à magicis illis præstigijs & dæmonum ludibrijs timuerint. Enim uerò amentes illæ anus reuera nihil hic potuere, quanquam secus fortassis erant persuasæ à mendaciorum architecto. Ceterum permittit se penumero Deus iusto suo iudicio, eos qui dissidia uo-

lunt, in reprobam tradi mentem, & ad foliorum arborum agitationem pertimescere exhorrescereque.

Ne aut inaudita talis in bellicarum desperationū conatibus uideatur machinatio, ascribere non grauabor, cuiusmodi flagitium ad extorquendos dæmoniacis fraudibus imbres è clausis cœlis non minus doctè quàm piè enarret Ioannes Iouianus Pontanus lib. 5. belli, quod Ferdinandus Senior Rex Neapolitanus cum Ioanne Andegauensium duce gessit. Hæc doctissimi uiri sunt uerba: Et iam prima rubecebat aurora, quum hostes conspicati ascendentem militem, superatèque montis ardua, relicto castello, tormentisque, non expectato primorum ascensu, cum captiuis per mōtes citato gradu Sueciam se recipiunt. Rex territabundus, quanquam oppidanis excidium, direptionem cædemque minitabatur, irritò tamè incepto paucis post diebus inde abiit. Verum enim irritā obsidionem, utque incassum cederent conatus tanti, fusus repète cœlo nimbus efficit, laborantibus ac penè enectis siti popularibus. Nam quod menses aliquot nullos aërimbres dederat, & quod in cisternis erat collectum aquarum, id omne exhaustum cum esset, languentibus maximè agrestibus, cunctis denique ob aquarum inopiam extrema metuentibus, nefariū ad sacrum magicaque ad maleficia concursum est: quod in summis miserijs ultimaque aquarum penuria perditissimis à sacerdotibus commentum esset, dum impiè agendo, Dei simul iras & aëris turbationem ac tempestates exciunt. Inuenti enim ex oppidanis atque obsessis sunt, qui nocturnis in tenebris, deceptis castrorum uigilijs, per asperrimas rupes furtim profecti ad littus, trahentes secum imaginem affixi ad crucem Christi, maledictis illam

prius ac diro persecuti carmine, pòst in mare execrabundi immerferint, cœlo, mari, terrisq; tempestatem imprecati. Quo etiam tempore sacerdotes quidam mortaliū omnium scelestissimi, dum satisfacere profanis militum artibus student, ritum nefarium secuti, quo, ut dictum est, in huiusmodi necessitatibus elici imbres putantur, asino pro ædis foribus constituto, tanquam agenti animam cecinere funestum carmen. Pòst diuina eucharistia in illius os palatumq; iniecta, conclamatum asinum funereis cantibus, uiuum tandem ibidem pro templi foribus humauere. Hic uerò uixdum perfecto sacro obnubescere aër, ac mare agitari uentis cum cœpisset, diesque medius offundi tenebris, ac nunc cœlum micaret ignibus, nunc lux omnino eriperetur, tonitru cœlum terræq; horrescerent, uolitarent euulsæ uentis arbores, descissaq; fulminibus saxa complerent auras fragoribus, prorupit tanta è nimbis pluuia, imbresque tam ualidi, ut non cisternæ modò colligendis aquis satis non essent, sed arentia saxa rupesq; exustæ solibus torrentes undequaque prolapsos diffunderent. Itaq; rex, qui sola in siti potiūdi oppidi spem collocauerat, frustra ab ea habitus, ad Sauonem uetera in castra redijt. Ceterum existimare Deū iratum, beneficium pro scelere referre, neq; pij est hominis, neq; rerum naturæ callentis, atq; peruestigantis causas. Quo enim maiores inualuere hyeme siue æstate æstus, cœlique ac terræ siccitates, eò tempestates consueuere pòst sequi fœdiores, nimbiq; magis procellosi. Adhæc, si quando naturales tempestatū turbines præuidet diabolus, tunc ad prædictarum blasphemiarum studia excitat, quos eiusmodi impietatis cultores nouerit.

Bellicis porro motibus digressus

non nihil, ad tempestatem Germanicam, cuius paulo antè memini, reuertor. Hic nec illud silentio erat sepeliendum, quòd quum ea in illis grassaretur oris, eodem tempore uariū procellosarum earum nubium exortū defixis oculis se uidisse, & attentius obseruasse in diuersis, etiam longè dissitis prouincijs, nimirum ducatu Vuirtembergensi, Franconia, Bauaria, Saltzburgo, Vienna, mihi asseruerit uir nobilitate, prudentia, multijuga lectione & uario rerum usu eximius, qui citatis equis die noctuque citra ullam cūctationem iisdem diebus per eas festinatissimè peruolabat ditiones ad Cæsarem, tractum tempestatis & damni illati ubique singulari considerans studio: nec animaduertisse quicquam, quod ad Lamiarum opus potuerit cōtorqueri, ait. Cum stupenda se adhæc admiratione excepsisse affirmauit, q̄ rediens ex hospitis relatu in itinere cognouerit, quasdam fœminas apprehensas, carceribusque traditas esse, ob accitam tempestatem damnosam, maximè apud eos quos alia mentis oculi acie de diaboli potentia, & delusarum sagarū ludibrijs censere decuit, quàm facere uulgus solet, propter peculiare & indefessum Theologiæ purioris studium, cui se hi mancipasse creduntur: unde non obscure licuit elicere dilucidos eiusmodi plagarum autores & causas. Exemplum in Iobo minimè dubium proponitur. Punitiois quoque similis minæ euidentissimæ in Prophetis legūtur, aduersus eos, quibus ad diuinæ uocis monitionem aures obduruere, ut Aggæi 2: Percussi uos uento urente & aurigine, atque omnium manuum uestrarum opera, & non fuit qui ad me conuerteretur. Et cap. 1. Ponite corda uestra super uias uestras, dicit Dominus. Seminaastis multum, & collegistis parum, &c. Et in-

iosè item
ster. 23.

infra: Respexistis ad amplius, & factum est minus: & intulistis in domum, & ego exufflaui illud. Propter hoc, inquit, super uos prohibiti sunt cœli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suum, &c. Item Iohelis 1. Dissipata sunt horrea, disiectæ apothecæ, confusum est triticum, ingemuit animal, &c. Leuit. 26. Si non feceritis mandata mea, dabo cœlum uobis desuper ferreum, & terram æneam, & consumetur in cassum labor uester, &c. Si autem in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum. His & Iohelis 2. rerum ubertas promittitur: Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo. & dicit: Ecce ego mittam uobis frumentum, uinum & oleum, & replebimini in eis, &c. Ecclesiast. 39. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala. Initium necessariæ rei uitæ hominum, aqua, ignis & ferrum, sal, lac & panis similagineus, & mel & botrus uuæ, & oleum & uestimentum. Hæc omnia sanctis in bona, sic & impijs & peccatoribus in mala cōuertentur. Sunt spiritus qui ad uindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua. Et in tempore consummationis effundent uirtutem, & furorem eius qui fecit illos confundent. Ignis, grando, fames & mors, omnia hæc ad uindictam creata sunt.

Ex animo itaque præmonitos uolo eos, qui in prædicto errore etiamnum cōquiescunt, nec in aëre turbado Dei manum citra hominum cooperatio-

præfagio, unde nullum educere poterit Thesei filium, sed solius misericordis Dei filius: tam frequentes carnificinas architectabitur accumulabitque Dei & hominū hostis ut iuratisimus, ita & sanguinis innoxij cediumq; impiarum sitiētissimus Beelzebub. Nec dubito, quin oculis palam hæc proponet euentus: quod Deus pro ineffabili sua bonitate clementer dignetur auertere. Falsus enim malo audiri uates: sed me uestigia terrent. Exempli noui complura: quid iam alij cum magno suo malo & reipublicæ detrimento experiantur, ipsi certiores erunt testes. Telam contexere longam & inexplicabilem in hominū ruinam exitiumq;, milleartifici non erit difficile, potissimum apud quos ex uoto succedere institutum uidet, ubi nimirum ob peculiare suum ex Dei assensu factum, in uitam in fontem porro sæuiri animaduertit: tum neruum cōsequutus, alia similia, uel etiam tetriora molitur, quibus in sua nassa arctius constringit, atq; ex Charybdi in Scyllam propellit, quos suis strophis pronas offerre aures comperit. Hic sanè sæpius conuiuet Deus meritò, ob inuidiam eorum incredulitatem, qui, licet aliter Sacrarum literarum lectione, maximè ex Iobo, instituti, nō tam Dei iusti manum uel probantem uel castigantem agnoscūt in segetū, uinearū & pecorū perditione, quàm singularē eius misericordis benedictionem & gratiam in annonæ affluentia amplectuntur.

Nec hic prætermittere oportuit, circiter id tempus, quo Germaniæ superioris prouincias illa tempestas calamitosa afflixisset, me quoque pro rerum mearum sorte haud leuē passum iacturam ex grandinis, uel potius glaciei procella, in ditione Rauesteinen-si, non procul à Grauiā. Ea segetes feliciter messas, & in agro per fasces

quaternos coniunctim ad excitandum, ut apud nos moris est, dispositas, ita disiecit ac excussit, ut omnino trituratas eas, & agrum denuò satum dixisses: unde nec eum conserere in proximum annum, sed terram aratro solum euertere uoluit uillicus, ut quæ abundè nimis frumento saturata, & fœnori reddendo facta idonea fuerit. Ramos quoque simul ex arboribus quasi securi sectos, per arua sparsim disiectos fuisse ex eius glaciei uiolètia uidi. Reto autem ductu, nec sparso, hic flauit spiritus, ut ferè nihil aut parum infortunij utrinque senserint proximi agri. Atqui Virgilio ethnico, circa messem non tam miraculosa fuit uisa eiusmodi turbatio aëris, Georg. 1.

*Sepe ego, cum flauis messorum induceret aruis
Agricola, et fragili iam stringeret hordea culmo,
Omnia uentorum concurrere praelia uidi,
Quæ grauidam latè segetem ab radicibus imis
Sublime expulsam eruerent, ita turbine nigro
Ferret hyems culmumq; leuè, stipulasq; uolantes.
Sepe etià immensum cœlo uenit agmen aquarū,
Et fœdam glomerat tempestatem imbribus atris
Collectæ ex alto nubes, ruit arduus æther,
Et pluuia ingenti sata leta boumq; labores
Diluit, implentur fossæ, et caua flumina crescunt
Cum sonitu, feruetq; fretis spirantibus æquor.
Ipse pater media nimborum in nocte corusca
Fulmina molitur dextra, quo maxima motu
Terra tremit, fugere ferae, et mortalia corda
Per gentes humilis strauit pauor. ille flagranti
Aut Atho, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo
Deijcit, ingeminat Austri et densissimus imber,
Nunc nemora ingenti uento, nunc littora plangunt.
Hæc profectò syncerè & singulari animi studio sibi proposita meminerint, qui ad se admonitione pertinere candidam arbitrabuntur. Si uerò plerisq; indolis morosæ hominibus recalcitra re, ac in me petulanter uel seriò in sole scere lubeat, ijs quidem per me licet, dum modò aduersus cōscientiæ & ueritatis testimonium non laborent, &*

Dei gloria ac reipublicæ Christianæ quies utilitasque requiratur.

Ansam uerò huius incredulitatis pronam admodum obtulerunt rustici, fiducia in Deum uiua minus confirmati: qui multifariam hoc etiam tempore secundum eorum incredulitatem uexantur à satana, ut alias lac ademptum, alias fœtum, alias segetes, alias armentum etiam interemptum à Lamijs putet: & uniuersam agriculturæ rationem non ad benedictionem Dei in uera fide, sed ad meras anicularum uoluntates referant. Adijciam doctissimi uiri IULII SCALIGERI uerba ad Cardanum: Ais, ad maleficij efficaciam conferre malefici constantiam. Putasti cuiuspiam affectum agere in alium, quàm in eum cuius affectus est? Neq; uerum est, ab homine homini noceri posse uerbis. Nam quis illa eum uerba docuit? Non homo alius. Nam quis illum? Nō cœlestis intelligentia. Quis enim eam facere audeat authorem fascini? Ergo malus dæmon: non ut hominem faceret potentior, sed ut ipsum deciperet credulitate, atque socium haberet tum impietatis, tum æterni exitij. Ipse igitur agit dæmon: stultus ille ac uæcors, putat suis sese uocibus agere.

Porro à contrario quis fortè obijciat, pluuiam cieri posse carminibus in perniciem à maleficis: quum ex iure scripto constet, aliquas in salutem pluuiam prouocare. nam lex 4. C. de mathematicat. & mal. Constantini est, qua admittit eos qui precibus, carminibus aut medicamentis pluuiam impetrare ualent, aut aliquid quod ad hominum salutem spectat, &c. Bartolus ibi: Summa & mens legis est, mea opinione, ut si quis istis artibus ad utilitatem hominum utatur, permissæ sint, ut scribit Iosephus de Solomone libro 8. cap. 2. quæ alioqui uetitæ per se sunt, & maxime

Li. 16. de
til. exer. 3.

ximè si in alicuius perniciem conuertantur. Hic paucis, cum bona uenia, respondeo: Christianum Imperatorem credidisse aliquà in his esse uim, haud secus atq; multi alij, & quidem plerique *ac poëtæ*. Ex quo conficitur, magnà hunc ea in re iniuriam Deo fecisse, qui non pijs uotis & culpæ deprecationibus supplicadum, sed contestationibus impijs ac adiurationibus cogi Deum posse, ut hoc aut illud nobis donaret, arbitrabatur: quin & amplam diabolo aperuisse fenestram, quum uero Deo relicto, per Satanę aut ministros aut ministeria quid se consequuturum consideret. Cæterum, ut semel hoc caput finiam, quid potest in hac re & causa dici dilucidius eo quod apud Hieremiam capite 14. legitur? Nunquid sunt, inquit, in uanitatibus Gentium, qui pluuem faciunt? & num cœli dabunt imbres? An non tu es Iehoua Deus noster? Te igitur expectamus. tu enim fecisti omnia hæc.

DE NATURALIBVS PHARMACIS somniferis, quibus interdum illuduntur Lamiæ, de earum item unguentis, & quibusdam plantis soporiferis, mētēq; impense turbantibus. Caput

XVII.

*aturalibus
pharma-
quādoque
luduntur à
ana Lam-
a.*

Interdum Empusæ exornandæ adhibentur etiam naturalia quædam pharmaca, quib. ubi se inunxerint, confricuerintq; ita à fraudulento magistro institutæ Lamiæ, per caminum mox se euolaturas, ac per aërem longè lateq; euagaturas ad tripudia, dulcissima symposia, concubitus & gratissima rerum spectacula, confidunt: quæ tamen per insomnia ipsis ingerit ille mille artifex, ubi ab inunctione somniferi omnino unguenti, in profundissimū lethargicumque somnum dilabuntur insciæ. Hæcne somnia uideantur, libuit adducere, quid solex-

tissimus occultarum causarum indagator Ioannes Baptista Porta Neapolitanus lib. 2. Magiæ naturalis, siue de miraculis rerum naturalium, scribit: Adeò dira, inquiēs, cupido hominum mentes inuasit, ut quæ natura mortaliū cōmoditati elargita est, abutantur, ut multis horum simul coaceruatīs componant Lamiarum unguenta: quæ quanquā ipsæ superstitionis plurimū admiscant, naturali tamen ui euenire patet intuenti. quæq; ab eis acceperim, referam. Puerorū pinguedinem aheneo uase decoquendo ex aqua capiunt, inspissando quod ex elixatione ultimum nouissimumq; subsidet. inde condunt, continuoque inseruiunt usui: cum hac immiscente leoselinum, aconitum, frondes populeas & fuliginem. Vel aliter sic: Sium, acorum uulgare, penthaphyllon, uespertilionis sanguinem, solanum somniferum, & oleum (etsi diuersa commiscant, ab ijs parum dissidebunt) simul conficiunt, partes omnes perungunt, eas antea perfricando ut rubeſcant, & reuocetur calor, rarumq; fiat quod erat frigore concretum. Ut relaxetur caro, aperianturq; pori, adipem adiungunt, uel oleum ipsius uicem subiens, ut succorum uis intrò descendat, & fiat potior uegetiorque, id esse in causa non dubium reor. Sic non illuni nocte per aëra deferri uidetur ad conuiuia, sonos, tripudia, & formosorum iuuenum concubitus, quos maxime exoptant: tanta est imaginationis uis, impressionum habitus, ut ferè cerebri pars ea quæ memoratiua dicitur, huiusmodi sit plena: cumq; ualde sint ipsæ ad credendum naturæ pronitate faciles, sic impressiones capessunt, ut spiritus immutentur, nil noctu diuq; aliud cogitantes: & ad hoc adiuuantur, cum non uescātur nisi betis, radicibus, castaneis & leguminibus.

Cap. 16.

Lamiarum
unguenta.

*Historia me-
morabilis.*

Striges.

Dum hæc pensculatius perquirendo operam nauarem (ancipiti enim immorabar iudicio) incidit mihi in manus uetula quædam (quas à strigis a-
uis nocturnæ similitudine Striges uo-
cant, quæq; puerulorum sanguinem è cunis absorbēt) spontè pollicita bre-
uis mihi temporis spacio allaturam re-
sponsa: iubet omnes foras egredi, qui
mecum acciti erant testes: spolijsque
nudata, tota se unguento quodā ual-
de perfricuit, nobis è portæ rimulis cō-
spicua: sic soporiferorum ui succorum
cecidit, profundoq; occubuit somno.
fores ipsi patefacimus, multum uapu-
lat: tantaq; uis soporis fuit, ut sensum
eriperet. Ad locū foras redimus, iam
medelæ uires fatiscunt flaccescuntq;
A' somno seuocata, multa incipit fari
deliria, se maria montesq; transmeas-
se, falsa depromens responsa. Nega-
mus, instat: liuorem ostendimus, per-
tinaciter resistit magis. Hactenus Io-
annes Baptista.

*De Subtil. li.
13. de admira-
bilibus.*

Lamiarum quoq; unguentum pro-
pemodum simile tradit Hieronymus
Cardanus, post cuius inūctionem mi-
rabilia uideri apparet. Nam & de his
quæ non sunt, & tamen uidentur, ibi
sermo est. Constat pinguedine puero
rum, ut dicunt, succisq; apij, aconiti,
pentaphylli, solani, ac fuligine. Sed ta-
men dormire creduntur, dum hæc ui-
dent. Spectare autem uidentur thea-
tra, uiridaria, cœnas, ornatus, uestes,
formosos iuuenes, reges, magistratus,
imò res omnes quibus delectantur,
quibus etiam se frui arbitrantur. cer-
nunt item dæmones, cornos, carceres,
solitudinem, tormenta. Hæc igitur
sunt uiolentorum in somniorum cau-
sæ. Hinc etiam illas apio uiscitare ait,
castaneis, fabis, cepis, caulibus, phase-
lisque, somnos turbulentos cientibus:
sic magis per somnum ferri uidentur
in diuersas regiones, atque ibi multifa-

riam affici, prout uniuscuiusque fuerit
temperies, unguento adiuuante. Cui
non absimile ad inducendum profun-
dum longumq; somnum, adiungam
hic oleum. Rec. semin. lolij, hyoscia-
mi, cicutæ, papaueris rubei & nigri, la-
ctucæ, portulacæ, ana part. iiii. baccarū
solani somnifici part. i. ex his omnib.
fiat oleum secundum artis legem, &
pro qualibet uncia istius olei miscea-
tur scrup. i. opij Thebaici. Hinc suma-
tur scrup. i. uel. i. s. & duorum dierum
subsequetur somnus. Liquorem cōci-
liatē mirificē somnū, ad guttam unā
aut alteram exhibitum, lubens hic ad-
derem: sed præstat nō publicari. Suam
quoq; hic laudem meretur succus sin-
gulari ratione suoq; tempore ex hyo-
sciami radicibus extractus. Eiusmodi
quædam simplicia, puta lolium, faba
inuerfa, opium, hyosciamus, cicuta, pa-
paueris species, solanū furiosum som-
nificum, mandragora, nymphaea, atq;
id genus reliqua, naturalium rerum pe-
ritis non omnino ignota inueniuntur,
quibus intellectus uel aufertur uel tur-
batur: ut qui ijs utatur, loquēdo, audi-
endo & respondendo amens uideat-
ur, uel in somnum altissimū ad dies
etiam aliquot præcipitetur: at eorum
usum, & aquas, uina, pulueres, troci-
scos, olea, aliasq; formas hinc confici-
endi modum, silentio inuoluere ma-
lui, ne ijs abutendi ansam alicui sub-
ministrasse uidear. Perpetuò iuuandi,
& nō lædendi, animum mihi donauit
omnis boni author benignissimus.

*Somniferum
admodum
leum.*

*Simplicia
sunt turbantia
& auferen-
tia.*

Adijciam hic tamen ob cautionem
historias duas non inutiles, de horum
soporiferorum uiribus. Mulier quæ-
dam ad rem attentior, optimeq; nota,
sed quæ suum iam obiit diem, tritura-
tores in multos conduxerat dies, cura-
ratq; ex lolio diligēter excreto (dourt
nos uocamus) molito pinfitoque, ad-
mixta secalis farina, panem apparari
& co-

& coqui, ut eos minoribus sumptibus aleret. quo quum essent pasti, in quamdam leuem inciderunt amentiam: & cum essent aliquandiu rotati uertigine, lassi ad unum omnes in profundū longumq; inciderunt somnum, ut pro labore, quem uetulae prestare oportuisset, ipsi continuò sterterent: donec ea tandem post alterum aut tertium diem errore animaduerso, uictus rationem mutaret.

Adhæc clarissimus eruditione, multijugaq; rerū obseruatione & usu medicus, D. Renerus Solenander, collega in eodem apud illustrissimū nostrum Principem ministerio coniunctissimus, quum Louanij annæ quadragesimo nono sub Hieremia Brachelio operam medicinæ daret, uidit puerū Seruatij Sasseni bibliopolæ mirandis symptomatibus correptum, ex esu fortē unius baccæ solani maioris (herbam bella donna Itali uocant) quam casu imprudens propter etatem, ignarusq; rerum, ex horto D. Gemmæ Phrylij uicini sui (qui tum eam plantam prægnātem alebat cum aliquot alijs exoticis herbis) legerat deuoraratq; cerasum uel uam forsitan existere arbitratus. Puer primū cœpit furiose agere, nec ullum parentem interstinguere, animo & corpore languere: uocatus D. Brachelius ad consilium & curationem, tam subita symptomata graua miratur: statimq; concepta suspitione assumpti alicuius ueneni maniaci, sciscitatur ubi nam puer fuerit, quid egerit? eū in D. Gemmæ horto lusisse narant, uisumq; uersari circa dictam plantam, eiusq; decerpere baccas. Sed priusquam hoc innotuisset, incidit puer in somnum profundū, ut excitari nequiret, is durat ad horas uiginti quatuor. tum puer spontē euigilat, agnoscens primū patrem, deinde alios, sed stupidior: at paucis tū ex arte ad-

hibitis remedijs, probè restitutus est.

Quod autem Gallo cuidam nobili, ex Narbonensi prouincia oriundo accidit, mirum magis est, eo quod & risu simul & deploratione dignū uideatur. Is ex itinere captus à Turcis, & in Thraciam abductus, dynastæ cuidam donabatur, & (ut opinor) Bellerbeco, qui cis Bosphorum Thracium per Macedoniam præfectus militum dicitur. Ab hoc ille non asperè cœpit tractari more Barbaro, sed perhumaniter, eo quod gynecæo destinatus esset ob formam ac ætatem. Itaque tandem die quodam cibi ac potionis tum uarietate, tum copia fuit effectum, ut in somnum triduanum incideret. Quo finito, quum expectatus mingere uellet, exectos sibi testes animaduertit. tum demū attonitus cognouit, quā diu dormisset, & cur tam lautè semper ac affluenter tractaretur, atque ex quo cibi genere tam alto correptus fuerat somno. Rediit tandem ad suos, & hanc attulit causam, cur nuptijs facile carere posset.

Albertus Magnus in Ægypto etiam nasci lapidem tradit, & Dioscorides, qui Memphites nuncupatur, à Memphis, magnitudine calculi, pinguis & uersicolor: quo contrito, & cum aqua uinoque epoto, stupor omnium sensuum inducatur, ut nullum omnino dolorem sentias. Vnde refertur à Iulio Consultis, ubi de quæstionibus agunt, ac tormentis. DE OPIO, HEIRAN LVC, GELOTOPHYLLIDE, solano furioso, theangelide, & potu dementante laicum apud Berna-tes. Cap. XV III.

Hic obiter, ob raritatē, & rei quasi miraculum, non erat prætermittendum, opij esum Turcis, & multo magis Persis, tam esse familiarem, ut nihil propè familiarius: quod eo uorato se ualidiores esse, minusq;

x 4 belli

*Dormiit se-
stet exectis.*

Bellerbeco.

*Gemma fœ-
porem indu-
cens.*

*In Lapidario
Diosc. lib. 5.*

cap. 115.

Plin. lib. 37.

cap. 7.

Vide lib. 5. ca.

12. post.

Paris de pat.

tract. de Syn-

dic. c. tortura.

lo. 20.

*Opij frequē
apud Turcas
& Persas in-
sus.*

*Vide etiam
Diosc. lib. 4.
cap. 60.*

*Lib. 3. cap. 15.
Observatio-
num.*

Masschlach.

Ophion.

Heiran luc.

belli pericula timere, persuasum ha-
beant: quemadmodum in his regio-
nibus, ebrios quoque intrepidius se
quibuscunque naufragiorum & disci-
minum fluctibus obijcere, observa-
mus. Quocirca, ubi exercitum colli-
git Turca, opio uniuersa spoliatur ter-
ra, licet quotannis id incredibili colli-
gatur copia ex papauere albo leuiter
uulnerato, postquam capita protruse-
rit: unde lactis aliquot guttæ ema-
nant, paulatim con crescentes. Eius se-
mine apud Turcas non minus terra
conferitur, quam in his ditionibus tri-
tico, præsertim Acharæ, Caracharæ,
Spartadæ, Emetetindæ, & in alijs uici-
nis oppidis Paphlagoniæ, Cappado-
ciæ, Ciliciæ. Vix Turcam inuenias, qui
opium non redimat: etiam si unius a-
spri numismatis ualorem tantum pos-
sideat, eius dimidietatem opio impen-
det, secum id tam toga quam bello col-
laturus. Quidam eius esui assuetus, se-
mel drachmam mediam innoxie uo-
rabat: postridie uerò drachmam inte-
gram idem ille deglutijt citra ullum
aliud incommodum, quam quòd ue-
lut ebrius appareret. Bellonius, qui
huic nunquam assueuerat, eo sumpto,
nihil incommodi sensit, quam in uen-
triculi orificio calefactionem, leuem
cerebri turbationem, & somnum in-
quietiorem. Tritum Turcis in obijci-
enda calumnia prouerbiū est, Opium
comedisti: ac si alterius prouinciæ ho-
mini exprobrares ebrietatem. Opti-
mum habetur, amarum ualde, gustu
calidum, ut os inflammet, ad modum
pilorum leoninorum colore fuluum,
odore molestum & graue. In extremo
refrigerandi gradu id designari, cum
insigniter amaricet, inflammetq; mi-
rum est. Masschlach uulgares Turcæ
nuncupant, ophion peritiores. In usu
quoque habent puluerem illis dictum
Heiran luc; cuius circiter coclear qui-

cunque sumpserit, nihil loquitur, at cō-
tinuò ridet, admiranda se uidere ra-
tus: atque hinc suos instituit gestus,
ut ingētem omnibus spectatoribus ri-
sum moueat: qui ubi ad mentem re-
dierit, se his uel illis fuisse locis, & mi-
ra uidisse rerum spectacula, asserit. Ro-
gati illi, puluerem cannabinū esse ple-
rique responderunt: qui, quāquam ex
10 Galeni doctrina, largius paulò sum-
ptus caput feriat, uaporem sursum ob-
ment. multam calefactionem mittens: ci-
tius tamen ex gelotophyllide parari
Gelotophyllide. suspicarer, si Turcis fuerit cognita ea
plāta, in Baëtris & circa Borylthenem
proueniens: quæ si cum uino & myr-
rha bibatur, uarias dicunt obuersari
species: ridendiq; finem non fieri, ni-
si potis ex palmeo uino pineæ nucis
20 nucleis, pipere & melle additis. uel
eum ex solano manico uel furioso cō-
fici, quis opinetur non absurdè. cuius
radicem ad drachmæ unius pondus
ex uino potam, excitare species ua-
nas, imaginesq; non iniucundas, do-
cet Dioscorides: sed duplicatum eum
Lib. 4. cap. 69. modum, ad tres usque dies mentis a-
lienationem afferre, addit. Cæterum
quū ad cannabim uires pulueris Hei-
30 ran luc retulerint Turcæ, fortè sic ex
planta conficitur, quæ Indis Banguē
Bangue. dicitur, cannabi haud absimilis (teste
Lib. 2. cap. 1. simpl. me. Ind. Garcia ab Horto proregis Indiæ me-
dico) nisi quòd huius semen canna-
bino minus est, nec ita candicans, ut
illud: deinde huius stolones lignosi
nullo ferè cortice uestiuntur, secus
quàm in cannabe. Ex folijs contusis,
interdū & ex semine succus cogitur,
40 mixtaq; uel nuce moschata, uel gario-
phillis, aut ambaro & musco exhibe-
tur: unde in extasin quodammodo ra-
piuntur qui hauserunt, atq; omni solli-
citudine liberantur, nō nihil ridentes.
Hinc magnus Sultanus Badur iactare
solet, se, quando in somnis adire Lusit-
taniā

ap. 24. *atura.* taniam uellet, Brasiliū, Asiā minorem, Arabiam & Persiam, pauxillum Banguē solū sumere. Huc pertinet etiam Datura Indorum planta, quæ in Malauar nascitur, flore in extremis ramis roris marini colore, qui uelut & semen iniicitur à furibus in cibos eorū quos depreḡdari student: mente enim uidentur alienari qui sumpserunt, & in risum solui, magna cum libertate si-
bacum. nentes auferri quæ fures uolunt: duratque illa mentis alienatio horis uiginti quatuor. Ne hic alienum, quod de Indorum Tabaco, Lusitanis Peto nūcupato, Gallis Nicetiana, Herba reginæ & Herba sancta, scribit Nicolaus Monardis Hispalensis medicus. Non quoq; omittendum, quod de theangelide, in Libano Syriæ nasci solita, traditur, ea uidelicet deuorata præſagire
le simpl. India oc angelis. homines. At mea quidem opinione, ea uorata dementari homines potuerūt: ut ipse diabolus se in illos, ut iam apparata organa, insinuans, futura uel ambiguē uel mēdaciter suo more præ
imantis. dixerit. Potamantim itidem ad Indū fluuium inueniri narratur, eaque potamymphari homines obuersantibus miraculis.

satii mo rorū tra- ta uene- m. Stupff 3. cap. 33. in Chron. term. Seb. r. us etiā de stantis & riferi ual meminit plus Ve- de Reg. ab. 1. capi- 7. Similis cuiusdam potionis ueneficio laicum dementabant, uelutq; stupidum reddebāt quatuor ordinis prædicatorum monachi Bernates, anno nono supra sesquimillesimum, ut aquam causticam siue ardentem absq; sensu tolerarit. Ea Christi quatuor uulnera pedibus, manibus & corpori se imprimere simularat laruata Maria, adornatus scilicet in hanc tragœdiam monachus, qui antea clauum quoque per alteram laici manum transegerat, nihilque non in D. Virginis specie persuaſerat, ut illius simplicitate & amentia abuteretur, cum tribus suis fratribus religiosis figmenti conscijs, ad sui instituti confirmationem. Quo nomi-

ne potionatus ille, altari quoque in D. Virginis sacello imponebatur, ubi uelut catalepsi correptus, in turbæ confluentis cōspectu immobilis ad stuporem usque genibus flexis perdurauit: dum interea temporis Doct. Stephanus, fabulæ huius actor, per canalem in Christi & D. Virginis simulachris proximis mutuū colloquium mentitur. Fraude tandem detecta, artificium confessi sunt monachi quæstionibus subiecti, exusti que eiusdem anni die postremo Maij. Historia sanè lectu dignissima, ut hinc in reliquarum eiusmodi imposturarum, ad animarum exitium olim ab id genus hominibus constructarum cognitionem promptius perueniatur. Similibus fortassis in suis corporibus quandoque utuntur nostræ Lamiæ.

DE INCUBI DAEMONIACI ILLusione, & incubo morbo naturali. Cap. XIX.

H Inciam incuborū succuborūque laruas aggrediamur, quid in his ueritatis foueatur, studiose & latius inuestigantes: ut non modò è uulgarium, sed & prudentium animis, semel hoc falsæ persuasionis simulachrum excutiat. Quum itaq; huius hæresis maleficio & præstigijs delusæ dementatæque anus, à dæmone se comprimi, incubosque pati arbitrentur, hanc commixtionem, ut reliqua propemodum omnia, merè esse ex læsa mēte imaginariam, uel solū qualicunq; affricu titillationem cieri, accedente rei imaginatione: nec uerè congressum fieri, rationibus demonstrabitur euidentissimis: ubi prius cōmonuero, nostris medicis morbum quendam dici Incubum, ab incubando, quòd pōdus quoddam nobis dormientibus incumbere, & super nos consistere putamus, respirationem opprimens, & ob id uocem impediens:

Congressus dæmonis cū muliere imaginarius.

Incubus.

ita ut si uelimus clamare, non possimus, cum somnijs horrendis & imaginationibus plurimis nos ab alijs inuadi existimantes. Fit ferè noctu, & à somni initio: & quæcunque epileptici interdiu uigilesque patiuntur, hæc noctu & in somno ephialtici. Plinius modò suppressiones, modò noctis ludibria, modò Faunorum in quiete ludibria nominauit. Arabes, inquit Aui-
 10 cenna, albedilôn & alcratum, Auerroes elgadum, Azaraius alcaibum, nostri uulgò grauedinem dicunt, quasi pondus equitando (sic loquuntur) nos opprimeret: sic nostrates quoque dicunt sua lingua, Die marrydet vns. Epilepsiam esse quidam sentiunt diminutam, quæ sit in somnijs, de qua Aristoteles intellexit lib. de Somno & uigilia: *ἐπιπληξίς* Græcis nuncupatur, id est insul-
 20 tor, quasi aliquis insiliat, uim inferens, & alterum cõprimens, ut nō possit moueri, donec liberetur ab inuasore. *πνιγνίς* à suffocãdo Themisoni dicitur. quæ signa ab imminuto calore proueniunt: & quum spiritus animales existentes in cerebro, ob uapores ascendentes, à pituita & melancholia obte-
 30 nebrantur, ita ut uirtus opprimatur, & uideatur aliquid graue sibi inferri, quod tamen reuerà non sit. Contingit aut potissimum resupino corpore iacere: plerumque ore uentriculi aut pituita crassa lentaque, aut ciborum cõcoctu difficilium copia oppresso. Quum uerò sage sint ob sexum & etatem ut plurimum pituitosæ, & ob animi affectus melancholicæ, cum nō supinè cubantes, huiusmodi morbo erunt obnoxia: atque ac-
 40 cedente illo sensu cõmuni, ab immundi spiritus assidua suggestione uitiatum, putabunt fatebunturque: uerè se passas esse, quod solum uel per somnum uel imaginatione intesa innotuit. Cõuenientè hic ex Iasone Pratenfi historiam de ocioso quodam sacrificio ascri-

bendam duxi: ita narrat. Nuperrimè sacrificus quidam me conuenit: Domine, inquit, nisi succurras misero & afflicto, actum est, & prorsus perij: tabes me habet. Viden' quàm sim emaciatus, quàm exanguis? uix tenui pelle cõtegor: succulentus esse soleo, speciosulus, & bene habitus: nunc fœdum spectrum uideor, hominisque inanis imago. Quid, inquam, te cruciat, & quam affectus tui causam opinaris? Dicam, ait, intrepidè, & ualde admiraberis. Sub quamlibet fermè noctem ad me com-
 10 meat muliercula mihi non ignota, & pectori meo illabitur, ipsa uiolenter comprimit, atque coarctat animæ meæ uias, ut ægrè respirare queam. Quin clamitare cupienti, uocis iter præcludit, ut quanquam præ pauore nitor attollere, minimè queam. Nec
 20 manus ad propulsandam iniuriã, nec pedes ad capeffendam fugã expedire ualeo. Vincit me & affixum tenet. Heus, inquam subridens, nihil admirandum prædicas (ex narratione incubum intelligebam) merum est phantasma, merum ludibrium. Nec plura moratus: Phantasma (inquit) ludibrium (inquit) profectò non est: ita me
 30 Deus amet, quæ hisce oculis conspicatus sum, & quæ hisce manibus excui, enarro. Equidem uigilans, mentisque compos, eam uideo coram, & inuadentem accipio, conorque oblu-
 40 tari: sed præ languore, metu, angustia & impacta ui, nihil efficio. Hac de re horsum uorsum amens cursitauì, unumquemlibet percunctans, possètne succurrere miserabiliter pereunti. Minoritam consului, quem callidum ueteratorem dicunt, ab hoc præsentaneam opem sperabam: sed spe mea frustratus sum planè, nullam is salutem attulit: tantum monebat, Deum optimum maximum, quem iam pridè precibus fatigaram, strenuè orandum, ut dignaretur in-

Incubus passus sacrificum

ἐπιπληξίς.

πνιγνίς.
 Incubus olim quoque demon putabatur. Aetius libro 6. cap. 12. ex Possidonio. Nostrates appellant Germanicè, Die marryden, quasi dicas, modicum uel pondus super-equitare.

De cerebri morbo. cap. 26.

tur infestam uexationē auertere. Adij
uetulam quandam, pro fama popula-
ri, sagam atq; uersutam. Hæc aiebat,
qui sub crepusculum diei statim ab ex-
creto lotio matulam obturare dext-
ra caligula, & fore ut eo ipso die ma-
lefica me inuideret. Id etsi uanum uide-
batur, nec parum me ab experimento
absterret religio, uictus tamen impo-
tentia & diuturni laboris tædio, tenta-
ui. Et per Iouem, accidit uaticinium.
Veniens in domum meam, uesicæ cru-
ciatum querebatur: nec potui ab illa
aut preculis supplex, aut contentio-
ne minax impetrare, ne sub noctem
ad me terrifica commearet: sed impla-
cabilis ueterem morem asseruat, se-
melq; constituit me fædo angore con-
ficere. Hominem hunc uix quiui ulla
ratione ab infania reuocare: sed à se-
cundo tertioque congressu hilior fa-
ctus, morbum agnoscere cœpit, & sana-
tionis spem fiduciamq; cōcipere. Iam
ad congressum imaginarium.

HYMENIS MEMBRANAE, QVA
*omnes muniuntur uirgines, ratione demonstra-
ri certissimè, demonum cum mulieribus concu-
bitum esse uanum, mereq; imagina-
rium. Cap. XX.*

Primū huius cōgressus uanitas,
fucusq;, apertissimis atque adeo
oculatis testimonijs, ac argumen-
to irrefutabili conuincuntur, si uirgo
hoc deprauatæ imaginationis fascino
agitata, ludibriaq; eiusmodi perpeffa,
quæ à dæmonis initu corrupta credi-
tur (qualem apud Hollandos religio-
sam, ex propria peractæ cum dæmone
huius spurcicie confessione flammis
adiudicatam scio) ab obstetrice peri-
ta, uel alia non indocta femina inspi-
ciatur, contrecteturque: eam enim ad-
huc uirginitatis zona, hymene nimi-
rum munitam esse (si alioqui à uiri
concubitu fuerit libera) comperie-
tur. Ea siquidem omnes uirgines ab i-

nitio dotatas, obuinctasq; à condito-
re Deo fuisse, contra multorum secus
contendentium sententiam ostende-
re uolui: primumq; generale Mosis ex
Dei uoluntate consilium, de indicijs
uirginitatis indubitatè cognoscendis,
si de uirgine matrimonio tradita, in lē-
sæ antea pudicitie suspicionem mari-
tus uenerit, proponam explicaboque.
id tale est: Si duxerit uir uxorem, ac-
cesseritq; ad eam, & odisse eam cœpe-
rit, quæsieritq; diuortij occasiones, no-
men pessimum ei obijciens, & dixe-
rit: Vxorem hanc duxi, & ingressus ad
eam, non inueni uirginem, uel uirgi-
nitatis signa: tollent eam pater & ma-
tereius, & proferent signa uirginita-
tis puellæ ad seniores ciuitatis, qui
sunt in porta, dicetq; pater: Filiā me-
am dedi huic uxorem, quā quia odit,
imponit ei nomē pessimum, ut dicat,
Non inueni tuam filiam uirginem: &
ecce hæc sunt signa uirginitatis filiæ
meæ. Expandent uestimētum coram
senioribus ciuitatis, apprehendent-
que senes urbis illius uirū, &c. Quod
si uerum est uerbum illud, & signa uir-
ginitatis in puella non fuerint inuen-
ta, ducent puellam ad ostium domus
patris sui, obruetq; eam ciues illius ci-
uitatis lapidibus, ut moriatur. Ad hu-
ius loci explicationem, & ut medicis
in omnibus puellis hymena nō agno-
scentibus satisfiat, ac meum interim
prosequar institutum, breuiter de eo
quædam hic dicam.

In uirgineis locellis, uel *νολπω γυναικῶ*
inhæret latetque hæc tunica ca-
stitatis conseruatricis, qua primo in-
sultu disrupta, uenarum uteri orificia
hic intexta, desinentiaq;, sanguinem
fundunt, menstruum uulgò, licet im-
propriè, appellatum. Vnde nuptis uir-
ginibus, prima concubitus nocte, ex
huius membranæ uiolenter ruptæ ue-
nulis sanguis promanat: cuius lituris,

*Virginitatis
signa.
Mosis locus
explicatur.*

ut uirginitatis uel uirginalium notis, testibusq; tincta quibus teguntur uel incumbunt linteamina, coram magistratu, suspicacibus, coniugesq; uiolatæ antea pudoris zonæ falsò infimulantibus maritis expandi ostendi que iubet Moses.

Apud Hispanos quoq; admodum uulgare est sponsis, eas solutæ uirginitatis lituras sanguineas in linteò à primo concubitu obseruare. Apud hos etiam filias pro uirginibus aliquoties diuendere solent quædam lucri cupidæ nimis matres, hymena inuiolatū, eiusq; rupti manantem sanguinem alia materie ficta imitata.

Adhæc, præterquam quòd in uirgine quadam certissimè etiam regumētum illud solidissimum deprehendim, id ipsum quoque à pudicissimis, mihiq; familiaribus matronis, quæ in seipsis hoc pudicitia munimētum prima admissione obseruarunt, pudica collatione cognoui: quæ & omnes uirgines eo donatas esse, ex fœminis itidem alijs, quibuscum familiariter & occultè hac de re contulissent, se intellexisse, uno quoque asseruerunt o-

*Hymens mem-
brana aliàs
crassior, aliàs
ualidior, ut
sectione opus
sit, aliàs fra-
gilio.*

re. Membrana interim alias crassiore firmioreq; quasdā tenuiore fragilio-
reque hic obseptas esse, minimè dubium est: plerisq; etiam lasciuo quopiam attritu eam diuelli, lacerariue, aut putrescere quoque ex humorum affluxu, & ex morbo perrumpi constat. Exemplo id testatum facillè fecerim: uerum non est nostri instituti, inutilem huius argumēti contexere telam. Satis sit indicasse, imò apertas ostēdisse rationes, quibus succuborum
incuborumq; falsitas detegitur: item Mosis locum nonnihil explicuisse: & medicis negantibus membranam hæc in omnibus uirginibus, ansam subministrasse, eam oculatius obseruadi: cuius quidem uitiatæ prius nomine, u-

xorem secretò arguisse olim maritum non immeritò memini.

Si quis iam exiguo illo hymenis foramine illus, diabolus ut multiformem, Venereæ rei ludibria posse cum uirgine exercere urgeat: huic responsum uolo, ut me doceat, quomodo eo uirginitatis munimēto inuiolato, posset ex eiusmodi cōgressus partu progignere uterus materierum usque adeò grandium, durarum, inæqualium, asperarum acutarumque monstra, qualia Magdalenam quādam Constantiæ captam ex tali concubitu peperisse, paulo post ostendetur. Enimuerò si à portentosarum harum rerum procreatione puella, à partium uteri peritis introspiceretur cōtractareturq;, ut artis est, fraudem illusionem primū phantasiæ in Veneris opere ingesta factam: deinde ut imaginarius ille cōgressus iudicaretur uerus, dolores partus à spiritu cieri, atq; rerum absurdarum insensilium mortuarumque congeriem uelut illius coitionis fœtum ostentari à mille artifice, euidenter constaret.

QVOD FILII DEI AD FILIAS hominum ingressi sint, locus hic Mosis explicatur: quo magis cōgressus diabolici uanitas elucescit.

Cap. XXI.

SI quis iam præfractior, ad illā Mosis sententiam mihi obtrudendam confugiat, Quòd filij Dei ad filias hominum ingressi sunt, atque hæc genuerint potentes & celebres uiros: & hinc cum multis alioqui doctis uiris inferre studeat, dæmones posse mulierum concubitu frui, atque generare: huic Augustini Steuchi Eugubini, episcopi Kisami, uerba hæc, quibus errorem hunc solidè refellit, opponam: Illud, inquit, reiiciendum, separandumq; à natura dæmonum uera, & penè inter fabulosos dæmones censendum, quod nō modò è nostris quidam, sed etiam

Cap.

Gen.

Lib. 6
de Pe
philos.

etiam prophana philosophia professo-
 res plerique sibi persuaferunt, de fi-
 liis illis Dei, qui dicuntur apud Mo-
 sem filias hominum uidisse, accensosq; in
 earum cupiditate, ex eis filios genuis-
 se: qui quum dicantur Hebraice Ne-
 philim, ab Hebraeis nescio quibus, &
 nostris, quinetia externe philosophis,
 daemones crediti sunt, qui partem di-
 uinam atque humanam mistam ha-
 buerint. fueruntque multi, filios illos
 Dei angelos suspicati: e quibus, cum
 multis Hebraeis, Iosephus in sua de
 Antiquit. Iudaic. historia: quem tamen
 Zonaras historicus excusat, quasi an-
 gelos ille appellarit filios Seth, ut Deo
 placentes, & angelorum uitam aemu-
 lantes. Fuerunt & alij in ea opinione,
 ut Lactantius: uideturque antiquissi-
 mus error e libris Moysi non recte in-
 tellectis haustus. Siquidem perhibet
 Plutarchus, Pythagoram, Xenocra-
 ten, Platonem, Chrysippum, supe-
 riores Theologos sequentes credidisse,
 daemones fuisse hominibus qui-
 dem robustiores, uiribusq; longè pre-
 cellentes, diuinitatem (inquit) habentes
 neque synceram neque puram, sed
 cum animae natura & sensu corporeo
 coniunctam, uoluptatis & laboris ca-
 pacem. Hoc etiam credidit Athenago-
 ras philosophus Christianus, Iustinus
 item idem philosophus, & Ter-
 tullianus, omnes ambiguitate uoca-
 buli ducti: arbitratiq; filios Dei, an-
 gelos, purosque deos, genitos ex eis:
 alij daemones, alij heroas uocantes,
 ἀπὸ τῶ ἐρωτος, amore illo quo illi filij
 Dei in foeminas exarsissent, filiosq; e-
 ximiae uirtutis & audaciae genuissent,
 quod in Cratylo etiam retulit Plato.
 & Athenagoras in legatione scribit:
 Similis quoque conditio fuit angelo-
 rum. Etenim cum omnes essent libere
 uoluntatis, alij in ea qua creati à Deo
 fuissent, cōditione permanferunt: alij

naturam suam & conditionem uiola-
 uerūt. Is ergo demon materiae, & for-
 marum quæ sunt in ea, Imperator ex-
 titit, & cæteri qui ex his circa primum
 æthera uersantur. Scitis autem nihil
 absq; testimonio nos prædicare, cum
 nitamur dictis Prophetarum. Illi igitur
 à carne uicti, & in cōcupiscentiam
 prolapsi: is autem neglector, & pra-
 uus circa rerum sibi creditarum curam
 est inuentus. Ex his uerò qui in uirgi-
 nes exarserūt, nati sunt hi qui Gigan-
 tes sunt appellati. Itaque angeli lapsi
 de cœlo, circa aërem & terram, prohi-
 biti deinceps cœlum repetere, uersan-
 tur: animi quoque Gigantum circum
 mundum. hæc ille. Tertullianus quo-
 que eadem sensit. Quæ quidam do-
 ctiores melioresq; Theologi, quibus
 filiorum Dei notior fuit appellatio, nū-
 quam dixissent: nō Hieronymus, nō
 Augustinus, non Gregorius Nazanze-
 nus, non prudentissimus Chrysosto-
 mus. Nec difficile est erroris fontem
 agnoscere: nec durum probare, soli-
 tas Sacras literas filios Dei nuncupare
 dilectos illi, illumq; colentes. Vt de Is-
 raële: Ex Ægypto uocaui filium meū.
 Et in Exodo: Filius meus Israel. In
 Psalmo quoque clara existit differen-
 tia, cum homines sunt filij Dei, & cum
 non sunt: Ego dixi, dij estis, & filij Ex-
 celsi omnes: uos autem sicut homi-
 nes moriemini. Ecce eosdē filios Dei
 & homines appellat: sed filios Dei,
 quia creati ab illo, factiq; uelut dij, fu-
 turiq; si Deum coluerint: homines
 autem, quia in terrenam fragilitatem
 dilapsi, regis cœlestis imagine deni-
 grata. Tales erant illi eluionis tem-
 pore filij Dei, bona progenies ex Seth,
 quæ commista cū filiabus hominum,
 scilicet corruptissimis foeminis, quæ
 sicut uxor Adam, deincepsque fermè
 omnes, sic maritos suos corruerunt:
 unde corruptiores filij nati, origo ma-
 li,

Filij Dei
qui.

Osee 11.
Num. 24.
Matth. 23.
Psal. 81.

Filij Dei.

Cur demon
coire nequit.

Spiritus car-
nem & ossa
non habet.
Luc. 24.

Lib. 1. de in-
stit. relig. c. 8.
Deos ac dæ-
mones nō co-
ire.

Lib. 1.

li, sanguinis pij cū impio commistio:
propterea nati bellicosi, superbi, con-
tumeliosi. Hæc sunt ueriora, à natura
non abhorrentia: cum illa non absint
à fabulis Poëtarum. Nec naturâ fieri
potest, nec assentitur philosophia, spi-
ritus corpore nudatos, amore fœmina-
rum capi, aut ex eis generare potuisse.
Habet enim fontem suum, & inferio-
res ortus, cupiditates: si desit causa, de-
sit effectus. Vbi non sunt membra ge-
nitalia, non est amor coeundi. Vbi nō
est cibus & potus, non est sperma. Vbi
non fuit querenda successio & propa-
gatio, non adhibuit natura cupidita-
tem generandi. Sicut spiritus nudi si-
tire aut esurire non possunt, sic Vene-
ris libidine nequeunt inflammari. Ab-
surdum quoque, duo esse genera dæ-
monum: tum ipsos angelos lapsos in
concupiscentiam, tum animas Gigan-
tum. Fuerunt enim Gigantes homi-
nes, nec ex hominibus faciendi sunt
dæmones: nec casus eorum fuit, quod
exarserint in amorem. Erunt igitur fa-
bulosi dæmones, tam quos libido ra-
puisset, quàm generati ex eis. Tales e-
runt, quales Hector, Achilles, Aeneas,
Hercules, ex hominibus & dijs nati,
apud Poëtas. Hæc Augustinus Steu-
chus: à cuius sententia rationibus ac
ueritate comprobata, quamuis Lactā-
tius *εὐνοδοῖος* discrepet, in uniuersali
tamen de gentiliū dijs, *θεοὶ* nō disce-
dit. Sic enim argumentatur: Quid est
autem tam remotum à Deo, quàm id
opus quod ipse ad propagandam so-
bolem mortalibus tribuit, & quod si-
ne substantia corporali nullum potest
esse? Dij ergo si sunt immortales & æ-
terni, quid opus est altero sexu? nimi-
rum ut generetur. Ipsa progenie quid
opus est? cū successione nō egeant,
qui futuri sunt semper. Poterat hic ar-
gumentum Lucretij addere, quod e-
go ualidissimum existimo:

— Si huminā nasci

Credimus, haud quenquā fas est cœpisse deorū.
Sequitur apud Lactantium: Ut habeat
uel ministros, uel in quos ipse possit
dominari. Quid igitur opus est sexu
fœmineo, quum Deus, qui est omnipo-
tens, ut uocatur, sine usu & opera fœ-
minæ possit filios procreare? Nam si
quibuscūque minutis animalibus id præ-
stitit, ut sibi è folijs natos, è suauibus
herbis ore legant: cur existimet ali-
quis, ipsum Deum, nisi ex permistio-
ne sexus alterius, non posse generare?
Illos igitur quos imperiti & insipien-
tes tanquam deos & nuncupāt & ad-
orant, nemo est tam inconsideratus,
qui non intelligat fuisse mortales. At
Kimhi hīc dicit: Omni rei quam Scri-
ptura uult magnificare, subiicitur no-
men *לך* sicut & in Propheta legimus
עיר גדולה לאלהים ciuitas magna Deo,
id est, ciuitas magnificentissima. Aben
Ezra intelligit per filios Dei, homines
Deū agnoscentes. Chrysostomus hūc
locū explicans, docere uidetur, quod
non solum absurdum est, sed etiam im-
possibile, ut improbi angeli cum fœ-
minis coitum exercent, sic inquit:
Dementia plenum est dicere angelos
deiectos è cœlo, ut cū mulieribus rem
habeant, & quod incorporea illa na-
tura corporibus copuletur. Neq; enim
possibile est, incorpoream naturam il-
lam habere unquam cōcupiscentiam.
Et paulo pōst: Valde insanus esset, qui
comprobaret talia uerba dementiæ
plena, quod incorporea & spiritua-
lis natura, corporis complexum ferat.
Cornelius Agrippa in eo libro, quem
aduersus Lamiarum inquisitores in-
scriptū emisit, hanc Chrysostomi sen-
tentiam detorquet in illos, qui male-
ficas mulieres, quod se rem Venereā
cum dæmonibus peregissee, fassæ sint,
insectantur & puniūt: quam quidem
rem ipse, & certè meritò, irridet ceu fa-
bulo-

Homil. 2.
in Genes.

bulosam, & à somnijs ac imaginationibus delirantiū anicularum enatam: quæ quum sepe dormientes per somnia decipiantur, & interdum quoque uigilantes ex uehementis libidinis imaginatione illudantur, tamen arbitrantur ea uerè sibi contigisse, quæ sola imaginatione sunt peracta. Sunt inter ueteres & alij Chrysostomo astipulati, inter quos præcipuus Ioānes Cassianus Chrysostomi discipulus, in cuius lib. 2. Collat. ca. 8. hæc leguntur: Nullo modo credendum est, spirituales naturas coire cum fœminis naturaliter posse: quoniam si hoc aliquando secundum literam fieri potuisset, quomodo nunc quoque uel frequenter, uel rarò id ipsum euenire non contingeret, & absque semine uel coitu uiri aliquos nasci? similiter de mulieribus conceptum dæmonum cerneremus. Consimilem habet uim id quod Philostrius Brixienis episcopus cap. 108. sui Catalogi aduersus hereses in hunc modum refert: Alia est hæresis, quæ de gigantibus asserit, quod angeli semiscuerint cū fœminis ante diluuium, & inde natos esse gigātes. Sed si quis putauerit angelos ita peccasse transformatos in carne, & in ea remansisse, aut ita factos carnales crediderit, is uiolēta ratione decernit historiam: sicuti & paganorum & poëtarum mendacia asserunt, deos deasque transformatas nefanda coniugia commisisse. Quod si factum est aliquando, & nunc fieri, non erit ambiguum: quod autē non factum est aliquando, nec modò fieri manifestum est. Neque ab his abhorrent, quæ Cyrillus Alexandriæ episcopus in eandem ferè sententiam disseruit lib. 2. Allegoriarum in Pentateuchum. His accedit autoritas Concilij Ancyranj, detestantis insanam opinionem quarūdam ueneficarū mulierum, asserentium se noctu per lon-

ga terrarum spacia ab improbis spiritibus deduci, ubi cum dæmonibus indulgent uarijs uoluptatibus, epulis & libidinibus, &c.

SEMIDEOS, VT ALIOS mortales, fuisse natos: nec hominem, nec perfectum animal absque coitu & semine maris ac fœminæ, nasci aut concipi.

Caput XXII.

EX superioribus apparet, quàm absurda sit ac prorsus indigna Christiano, Fulgētij sentētia, qui quos Scriptura Nephilim, & Hebræorum theologia Issim appellat, eos & Heroas, & Semideos, & deos Senones dictos ait: aut quia ob meriti paupertatem cœlo digni non censeantur, nec terreni tamē putētur propter gratiæ uenerationē, cuiusmodi olim Priapus, Hippo, Vertumnus: aut quia diuinis uirtutibus, & in humanum genus beneficijs in hac uita præcellētes, post exutum hunc mortalem hominem in deorum beatorū choros trāslati sunt. ijsdem quibus olim in hac uita beneficijs ac uirtutibus, mortalibus perpetuò prouidentes: aut quia arcano superū semine procreati sunt, quos ex deorum siue dæmonum commixtione cum hominibus genitos putant, ideoque mediam quandam naturā sortitos, ut qui nec angeli, nec homines sint. Etenim nō apud Christianos, sed apud Ethnicos numina quædam tantum sunt terrestria, quædam cœlestia tantum, quædā media, quæ Apuleius animalia ingenio rationabilia, & animo passiuā, corpore aërea, tempore eterna dicit. Antiquitas autē Medioxum mos appellauit, quod uelut intercessores Deos minores, hominum autē natura maiores esse, & diuina quædā munera nobis tanquam *μεσση* conferre uiderentur: ut Æsculapius, Pollux, Castor, Liber, Quirinus, Atlas, & alij, quos Augustinus Steuchus nomina-

Nephilim.

Issim.

Semidei quales crediti.

Senones.

Medioxum dij.

*Hercules.
Aeneid. 8.*

uit. Herculem Seruius communem Deum utriusque naturæ dicit, mediū inter diuinitatē & humanitatem. Ex Ioue enim & Alcmena natus fingitur, quæ uxor erat Amphitryonis. Hinc cū per Herculem iuratur, Mediusfidius iurari solet, quasi medius filius. Vt autem ex homine Deum nasci, nec diuinitatis nec humanitatis patitur ratio, siue ex fœmina & uiro simul, siue ex uirgine tantū, quemadmodum Sibylla Erythræa dicit,

— ὃς διδάσκει ἀνδρὸς

ἐν μητρὶ, μήτρας τε, θεὸς τετυκώμενος εἶναι;

Nullum animal nisi ex utroque sexu.

sic etiam neq; homo, neq; perfectum animal, nisi ex maris ac fœminæ congressu, uel cōcipi uel nasci potest. Repugnaret enim hoc nō solum ipsi ueritati, ac sacrosanctæ religioni nostræ, uerū etiam uniuersæ rerum naturæ. Nam profectō in hominib. ceterisque animantibus diuersitas sexus & coitio & generatio nullam habent aliam rationem, nisi ut omnia genera uiuentium, quando sunt conditione mortalitatis obitura, mutua possint successionē seruari. Quod si absq; coitu sexus utriusque, uel quo alio modo fieri posset, iniquissimas atque ridiculas tulisset Plato leges, qui cœlibatū ē sua 30 repub. non solum exterminauit: sed ijs etiā qui non nubarent, multas pœnasq; constituit. Atque hæc est unica naturalis nuptiarum & ratio & causa, quam Iureconsulti prudenter inspicunt. Aristoteles quidē & Theophrastus animalia bifariam generari rectē dixēre, alia scilicet ex coitu, alia ex terra & putredine. At illa perfecta sunt, hæc autē imperfecta, de quibus hic nō 40 loquimur. Etenim Deus in principio perfecta omnia cōdidit, & hominem quidē & reliqua in speciem suam, hoc est masculū & fœmellam, nullo genere excepto, nec aquatili, nec uolatili, nec terrestri. Nam in uniuersali

κλυσμῷ mundi, licet ipse postea sua uirtute denuō quælibet creare potuisset, Nohæ tamen ita mandat: Ex omni iumento mundo tolles septem & septē, masculum & fœmellā eius: de iumento uerō immundo duo, masculum & fœmellam eius. De uolucres quoq; cœli septem & septem, masculum & fœmellam, ad uiuificādum semen super 10 faciem uniuersæ terræ.

Quare Æneas Syluius fabulosum esse putat, anseres in Scotia uicina ex arboris fructibus in aquam decidentibus nasci, ut tradit Saxo Grāmaticus: licet Guilielmus Turnerus Anglus scribat, hoc anserum genus Berniclam dictum (cuius uel nidum uel ouū nemo uidit) sine parentū opera gigni spontē, quum scilicet ad certū tempus malus naui in mari cōputruit aut tabulæ aut antennæ abiegnæ, inde in principio uelut fungos erumpere, in quibus temporis progressu manifestæ auium figuræ cernerentur: deinde pluma uestitæ, postremō uiuæ & uolantes: atq; id asseri, præter cōmune omnium gentium littoralium, Angliæ, Hybernæ, & Scotiæ testimonium, à Gyrardo, qui multo fœlicius quàm pro suo tempore Hybernæ historiam conscripserit. At idem ille non satis tutum esse uulgo fidem astrui, & Gyrardo ob rei raritatem non credendū subiungit: quare is ipse qui Anglus natione, & medicus professione erat, Theologum Anglum consuluit, qui uerum esse quod de huius auis prodigiosa generatione dicitur, affirmauit: uerū in rerum naturalium cognitione potius docto medico ipsi Turnero, quàm Theologo fidē præstandam existimarem. Huc pertinet quod de uolucres Ephemero tradit Aristoteles libro 5. de Histor. animal. Hyppanis fluuius apud Cymeriū Bosphorū sub solstitio, defert ueluti folliculos acinis maiores, ē quibus quadrupe-

Gen. 7.

Animæ nulla ex ciperet.

Bernicla, (ex Scotia)

Ephemero anis.

Dial. de Re. pub. 10.

L. 1. ff. solut. matr. Iustin. in Nou. de nupt.

Animalia perfecta & imperfecta.

Genes. 1. August. lib. 21. Sententia. 7.

drupedes uolucres erumpunt, quod genus animalis in postmeridianū usque diei tempus uiuit & uolat: mox descēdente sole macrescit & languet: deinde occidente, moritur, uita nō ultra unum diem protracta: unde Ephemerum, id est diarium appellatū est. At prodigiosa hæc narrationes nō semper fidem merentur, quemadmodum nec id quod Ouidius tradit, Channē piscem ex seipsa concipere: & quod Archelaus de leporibus, utramq; uim singulis inesse, ac sine mare æquē gignere: quodq; Aristoteles & Alexandri milites sunt commenti, generationem murium lambendo constare, nō coitu. Hyænam quoq; parere sine mare, uulgus credit, Aristoteles negat. Idem de uulturum fœmellis traditum est. Oues ex terra nasci scribit Sigismū-
 dus Baro, &c. in Moschouia, & Scythiæ histor. Superat autem omnia hæc mendacia, quod dicit Plinius, in Lusitania circa Vlyxipponem oppidum, & Tagum amnem, equas Fauonio flante obuertas, animalem concipere spiritū, indeq; partum fieri, & gigni perniciosissimum ita, sed triennium uitæ non excedere:

1. Geor. Ore omnes uersæ in Zephyrū stant rupib. altis, 30
 Exceptantq; leues auras, & sepe sine ullis
 Coniugijs uento grauidæ. —

Atque hæc de animalibus brutis. Quæ si ratio ipsa respuit, ac sacra Scriptura refellit, quanto minus in homine concedenda? Cōcideret enim summū nostrę fidei fundamētū, abstrusissimūq; incarnationis Christi mysterium: & quod supra naturam operāte Spiritu Dei fuit effectū, id natura sibi uendicaret. Sola enim Maria uirgo & ante partum & post partū, Christū hominē & Deū sine uiro & cōcepit & peperit, ut suprà demonstratū est: nec ulli unquam hoc aut tributū fuit, aut tribuetur mulieri: ne fortē potentia & uoluntas di-

uina prætedatur, cū hæc mēdacia passim tradi uidemus: ueluti Platonē ex uirgine, Apollinis phāta smate oppressa natū: & Gothicas, quas Alrunas uocant, & specie & ingenio spectabiles fœminas, olim Filuniri siue Idanthresi Gothorū regis castra egressas, ac p Asiaticæ Scythiæ solitudines oberrātes, à Faunis & dēmonib. cōpressas, ac inde pcreatos Hunnos fuisse. Se amore captos esse mentiuntur dæmones, ut amētes uicissim fœminas in officio artius cōstringāt, ardēter animarū perditionē depereuntes. Quod aut nō ex mare, sed ex semetipsis concipiūt mulieres, ea est caro informis, inanima, quā molā nos uocamus. Ideo non animatur, qā nō est ex duob. licet quoq; neminem uidisse unquam mulierem sine uiro uel molā uel eiusmodi quippiam concepisse, asserat Galenus lib. 14. de usu part. Falsissimē igitur Simō magus ex uirgine se natum iactabat, ut Deum se mentiretur: falsissimē Merlinus, dæmonis & uirginis filius habitus, ut infrā dicemus: falsissimē Seruius Tullus Laris familiaris filius creditus, & reliqui omnes semidei, de quibus diximus. Nam & ipsi mortales fuerūt, & patres eorum uiri, & matres fœminæ.

COMMENTVM DE MARTINI

mini Lutheri ortu demoniaco.

Cap. XXIII.

IN æstate anni sexagesimi quinti supra sesquimillesimū. Episcopus in celeberrimo famosi oppidi collegio, ad eleuandam Martini Lutheri doctrinam, in concione publica hanc de eius ortu enarrauit historiā, quam certē lepidam atque hoc loco dignam negligi minimē oportuit, ut uidentes uideant, & intelligentes intelligant. Diabolus in forma mercatoris & artificis gemmarij Vuittembergam uenit, ubi apud ciuem hospitio excipi cupit, quod

Plato.

Alrunæ.

Hunni.

Molæ mulierum.

Plin. li. 7. ca. 15. & lib. 10. cap. 64.

Plin. lib. 37. cap. 37.

quod merces suas preciosas communibus hospitibus credere minus auderet, pro beneficio interim iustam pollicitus remunerationē. Cæterum ubi hospitis filiam in amplexus muneribus, blanditijs, alijsq; uoluptatis irritamentis pellexisset, eius tandem concubitu fretus, breui euauit, nec postea apparuit usquam. Puellæ indies magis ac magis uterus intumuit, quæ enixura tam horrenda raraque edebat indicia, ut foetum non legitime conceptum esse, argumentis minimè obscuris præsumeretur. Puer adolescens rætum paucò tempore in scholis promouit, ut suos coætaneos & commilitones facile uinceret, uitæ tamen ratione simulata. Inde ex patris instinctu factus monachus, uim religiosæ uirgini (quemadmodum ab eruditis uiris, iisdemq; non paucis fertur) intulit abiecta cuculla. Romam uerò profectus, ut conditionē sortiretur feliciorē, nec ex animo res cederet, incidissetq; in sanctis. patris Papæ & Cardinaliū inclementiā, consilio inito cum suo patre, ut ob denegatas preces se ulcisceretur: ab eo consulitur (quod imperitam plebem seductu facilem intelligeret) ut cōmentariolo orationem explicaret Dominicā, quā cunctos simul Christianos nouisse oportet, ut ea ratione sui instituti uoto potiretur. Explicationem autem hanc tanto artificio & fastu contexuit, ut non modò uulgariibus, sed & eruditis plerisque, donec fucum animaduernerent, commendaretur. Tragicus hic Vrsus plebeiorum hominum erga se studia uidens, longius indies grassari cœpit tam ore quàm calamo contra Romanæ sedis indulgentias, & quædam eiusdem instituta alia, donec redargueretur, pudefieret & conuinceretur: nimisque longum foret enarrare singula: sapienti sat dictum. A doctis omnibus hic

Vrsus nuncupatur. Nomen eius, quem digito commonstramus, plus satis intelligitur. Indignum etenim ut ille in uerbi Domini cathedra nuncupetur. In summa, fons est & origo uniuersæ hæreseos, in cuius extirpationem Cōcilium hoc sanctum tam diu inceptum, & agitatum: nunc tandem cum utilitate non exigua absolutum esse, merito acceptum Deo ferimus.

Historia catholica de statu religionis nostri temporis Gallicè cōscripta, authore S. Fontaino theologiæ doctore, tradit quoque probabilem esse opinionem, literarum monumentis propagatam: Margaritam uidelicet Lutheri matrem ex diaboli coitu concepisse, qui aliquoties antè cum ea fuisset cōgressus, quàm Ioanni Luder matrimonij fœdere iungeretur.

Lutheri profectò doctrinam alijs ueritatis machinis impugnare & conuellere oporteret, non eiusmodi figmentis, alioqui uulgi intelliget. Siquidem crassum nimis hoc cōmentum est de tali dæmonis concubitu, quum ex descripta eius uita omnibus constet, natum fuisse anno 1483. die 10. Nouembris, nocte post horam undecimam, Islebiæ sub imperio Comitum Mansfeldensium, ex patre minimè obscuro Ioanne Luthero, uiro Patricio, & huius pudica coniuge Margarita matre: atque Martini nomen ei impositum, quod dies proximus, quo per baptismum Ecclesiæ initiaretur infans, Martino sacer esset.

CVR EX DIIS AC VIRGINIBUS

homines nasci confictum sit, & qua ratione spiritus ac dii cum mulieribus coeant, historijs aliquot docetur.

Cap. XXIII.

Conficta autè & excogitata fuerunt illa ab hominibus & antiquis, & nostro seculo, uel per adula-

Cur sine coitu, m. nati singul.

adulationem, ad principum ac poten-
tum familias illustrandas ac euehen-
das: uel per pudorem, ad obscurita-
tem generis aut natalium turpitudi-
nem tegendam: uel per timorem, ad
stupra mulierum aut adulteria celan-
da: sicut & felicibus ex ueteri prouer-
bio, sunt trimestres partus, & ut Sueto-
nii uerbis utar, patrem Claudij Cæsa-
ris Drusum, olim Droimum, mox Ne-
ronem prænomine, Liua quæ Augu-
sto grauida nupsisset, intra mensem ter-
tium peperit, fuitq; suspicio ex uitri-
co per adulterij consuetudinem pro-
creatum. Statim certè uulgatus est uer-
sus, τοῖς οὐ τοῦ ἄλλου καὶ τῆς πόλεως αἰσχρία. Vel
etiam conficta fuerunt hæc per artem,
ad libidinem quorundam explendam,
qui plerunq; sunt aut lasciuu iuuenes,
aut ociosi sacerdotes, & forma & ua-
rietate mulierum templa frequentan-
tium capti. Iouem hoc pacto Danaæ
misisse aiunt quondam in gremium
imbrem aureum. Et Chærea consimi-
lem iam olim luisse se lulum ait, Deū
se in hominem conuertisse, atq; per
alienas tegulas uenisse clanculum per
impluuium, fucum factū mulieri. At
quem Deum? qui templa cœli sum-
ma sonitu concutit. Ego homuncio id
non facerem?

Patebit hoc optimè ex hac elegan-
tissima Iosephi historia. Circa Christi
tempora etiam Romæ, in sacris Isidis,
summa turpitudine deprehensa est. Erat
Romæ Paulina, mulier nō minus pro-
bitate morum quàm natalium clarita-
te illustris, adhæc opulenta & formosa,
ut quæ esset in ipso ætatis flore, sed in-
primis ornata pudicitia. Nupta autem
erat Saturnino, uiro tali coniuge di-
gnissimo. Huius amore captus est De-
cius Mundus, iuuenis non obscurus in
equestri ordine: & quia maior erat fœ-
mina quàm quæ corrumpi posset mu-
neribus, eo magis accendebatur amā-

tis insania, ita ut offerret ei pro unica
nocte ducenta drachmarum millia. Ac
ne sic quidem ualens eam flectere, nō
ferens amoris impotentiam, decreuit
morbum simul & uitam finire inedia.
Hoc eius propositum nō fefellit Iden,
libertam Mundi paternam, uarijs in-
structam, sed non probatis artibus:
quæ indignè ferens obstinationem iu-
uenis, blanda oratione conuentum a-
nimare conata est, spem ei faciens, ef-
fecturam se ut potiatur Paulinæ com-
plexibus. Cumq; ille preces eius libe-
ter acciperet, ait sibi opus quinquagin-
ta tantum drachmarum millibus ad
expugnandā mulieris pudicitiam. Ita
refocillato iuvene, & accepta quan-
tam petierat pecunia, nouam doli ui-
am ingressa est, uidens Paulinam non
capi pecunijs. Sciens porro, eam ue-
hementer addictam Isidis cultui, tale
quiddam comminiscitur. Conuentis
aliquot ex eius sacerdotibus, accepta
fide silentij, & quod efficacissimū est,
ostentato præmio, in præsens xxv mil-
libus, & alteris totidem post nauatam
operam, indicat eis amorem iuuenis,
rogans ut omnibus modis adniteren-
tur eum reddere uoti compotem. Illi
auri cupidine tacti, benignè sunt polli-
citi: quorum natu maximus properè
se ad Paulinam contulit: & admissus
impetratoq; absq; arbitris colloquio,
uenire se ait missum ab Anubide, ca-
pto ipsius forma, & iubete ut ad se ue-
niat. Illa libenti animo accepit nun-
ciū: moxq; iactabat se apud familia-
riter notas mulieres, quod dignata sit
amore Anubidis: marito quoq; indi-
cat, condictam sibi cœnam & cubile
Anubidis. Id eo facilius cōcessum est,
quod cognita & probata esset uiro cō-
iugis pudicitia. Itaq; in templum pro-
ficiscitur, & post cœnā instante somnō
tempore inclusa per sacerdotē, tene-
bris conciliantibus in latentē ibi Mun-
dum

Amoris uer-
ac precium.

Falsa religi-
onis usus.

Sacerdotes I-
sidis lenones.

Iuuenis pro
deo coit.

dum incidit, totamq; eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte, priusquam sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa, congressum cum Anubide prædicat, & idem apud amicas quoq; magnificis uerbis exaggerat. Illis nec credere libebat, reinaturam considerantibus: nec mirari tamen non poterant, ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia, Mundus adamatæ forte fortunâ obuius: O factum bene Paulina, inquit, quod & ducenta illa millia mihi seruaſti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ uoluntati gessiſti. Nihil enim mea refert, quod Mundum contempſiſti, quandoquidē prætextu Anubidis optata uoluntate expletus sum: atq; his dictis abiit. At mulier tum primò deprehenso flagitio, uestem sibi lacerat: & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. maritus porro Imperatori totum significat. Tiberius, postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucē egit: unaq; Iden, inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrupenda mulieris pudicitia: dirutoq; templo, statuâ Iſidis iussit mergi in Tiberim. Mundum autem mitiore pœna exilij castigasse cōtentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens.

*Menocini
pena.*

*Ezech. hist. lib.
ii. cap. 25.
Deorum. lib.
dines per sa-
cerdotes exer-
centur.*

Eusebius non minus notabile refert Saturni adulterium. Sacerdos Saturni, Tyrannus nomine, quasi ex responsō numinis, adorantibus in templo nobilibus quibusque & primarijs uiris, quorum sibi matronæ ad libidinem placuissent, dicebat, Saturnum præcepisse, ut uxor sua pernoctaret in templo. Tum is qui audierat, gaudens quod uxor sua dignatione numinis uocare-

tur, exornatam comptius, insuper & donarijs onustam, ne uacua scilicet repudiaretur, cōiugem mittebat ad templum. In conspectu omnium conclusa intrinsecus matrona. Tyrannus clausis ianuis, & traditis clauibus, discedebat. Deinde factō silentio per occultos meatus & subterraneos aditus, intra ipsum Saturni simulachrum patulis irrepebat cauernis. Erat aut simulachrum illud à tergo exesum, & parieti diligēter annexum. Ardentibusq; intra eodem luminibus, intentæ supplicantiq; mulieri uocem subito per simulachrum æris concaui proferebat, ita ut pauore & gaudio infelix mulier trepidaret, quod dignam se tanti numinis putaret alloquio. Posteaquam uerò quæ libitum fuerat, uel ad cōsternationē maiorem, uel ad libidinis incitamentum disseruisset numen impurum, arte quadam linteolis obductis, repente lumina extinguebantur uniuersa. Tum descendens, obstupefactæ & consternatæ mulierculæ adulterij fucum prophanis commentationibus inferebat. Hæc cum per omnes miserorum matronas multo iam tempore gererentur, accidit quandam pudicæ mentis fœminam horruisse facinus, & attentius designantem cognouisse uocem Tyranni, ac domum regressam uiro de fraude sceleris indicasse. Ille de iniuria coniugis, immò potius sua, ardentius inflammatus, inscriptum Tyrannum ad tormenta deducit. Quo cōuictō atque confesso, cæcisq; fraudibus reuelatis, pudor omnis & dedecus Paganorum pernaſerat domos, adulteris matribus, incestis patribus, liberis spurijis deprehensis. Hinc existimare possumus, ac dignoscere, quomodo matrona Romana fuerit à Marte compressa: cuiusmodi multa Valerius Max. & alij historici referunt. Fuit hæc fraus semper uſitata sacrificis, ut

*Fucus sac-
dotum in
adulterij.*

*Sacerdotes
semper pro*

hac

hac de causa simulachra deorū, ipsosq; deos & comedere, & bibere, & coire fingerent. Nota est historia apud Danielelem, de sacerdotibus Bel septuaginta, qui cū ea quæ Belo proponerentur, tam constanter eum ipsum consumere affirmarent, ut sanctum Dei prophetam in discrimen uitæ adduceret, ostium fani regem obſignare patientes: eos tamen sub mensa occultum aditum habuisse, ac per eum cum uxoribus & liberis ad Dei pateras exhauriendas patinasq; euacuandas uenisse, ex uestigijs ille summa prudentiaprehendit, regi q; demonstrauit. Quæ sagacitas quā nostris etiam temporibus utilis, atq; adeo necessaria esset, Aureliana Necromātia docet, & Christi diuæq; uirginis apud Bernates colloquium monachorum arte confictū, de quo suprà dictum est.

DE MUTVA MALEFICARVM
commixtione. Cap. XXV.

Quia superiori Capite satis deteximus illos deos, qui formosissimas quasq; matronas sub religionis specie in complexus suos sibi deposcebant olim: uideamus iam qui nam sint dæmones, à quibus maleficę subagitari se uulgo iactāt. Quod etsi possem exemplis nostri temporis, nostrarumq; partium, etiam in uirginibus sanctissimæ, nostra opinione, pudicitie demonstrare: tamen quod odiosa sint, ijs prætermittis, unum ab exteris sumemus, quo nihil esse potest ad uanitatem falsitatemq; demoniaci coitus probandam accommodatius, nihil illustrius. Ioannes Leo Africanus testatur, in Africa Fessæ maleficas esse, quæ uideri uolūt habere summam cū dæmonibus familiaritatem: dæmones autem uel rubros uel albos uel nigros appellant: atque ubi alicuius fatum eloqui uolunt, certis odoribus semeriplas suffiunt, & affirmant

eum tum se recipere dæmonem, quem accerferunt: inde mutata uoce dæmonem in se loqui fingunt. Tum qui rei alicuius explorandæ gratia uenerunt, iam magna cum reuerentia sciscitantur ex illis, & tandem numerato dæmoni precio discedunt. Verū qui sanioris sunt iudicij, mulieres has Sahacat, quod Latinis Fricatrices sonat, rectè appellant, quod damnando more soleant Venerem inter se exercere: dicerem honestius, si possem. Si quando formosæ mulieres eas adeant, maleficæ earum amore non secus atq; adollescentes puellarum accenduntur, & in dæmonis specie rogant, ut concubitum pro mercede patiantur. Ita fit, ut dum se dæmoniorum dictis paruifse putant, rem cum maleficis habuerint. Neque desunt quæ eius rei uoluptate allectæ, maleficarum cōsortium ambiant, & morbum fingentes, unam earum ad se uocent, uel miserum eō mittant maritum: quæ re intellecta, mulierem à dæmone quodam uexatam affirmat, eamq; ob causam nullo modo liberari posse, nisi se illarū adiunxerit numero. His uerbis miser ille tandem uictus non modò permittit id, sed & maleficarum ordini sumptuosum parat conuiuium: quo absoluto, ad tympanorum strepitum mirum in modum saltare solent, deinde uxorem dijs uentisq; committere. Reperiuntur tamen, qui uel minimo negotio fustibus hunc dæmonem eiiciunt. Alij dæmonio se obſessos fingentes, non alio modo maleficas illas decipiunt, quā quo illorum uxores sunt deceptæ. Sic ars eluditur arte. At uide quāta interim misero diabolo fiat iniuria tam facto quā dicto, dum & id illi criminis imponunt, quod nō committit: & eam uoluptatem ipsæ sentiunt solæ, cuius illum participem esse prædicant.

DE VANITATE SEMINIS PER
succubum & incubum translati.

Cap. XXV.I.

Peculiare uerò dæmonis prius cū uiro, deinde cum muliere congressus figmentum commentantur nimis impudenter, ac argumentantur absurdè admodum pleriq; Theologi (ut Mallei maleficarum architecti, Héricus Institoris & Iacobus Sprenger ordinis Prædicatorum, sacre pagine doctores & hæreticæ pestis inquisitores, eiusdem item ordinis Petrus de Palude, atque Martinus de Arles theologiæ professor, ac huius farinae alij) eundem scilicet dæmonem uiri scelerati prius succubum, effici mulieri deinde incubum: semenq; uiro antea ademptum, mulieris inde sinui in ipso actu instillari, atque hinc foetum concipi, progigniq; quem tamen Grillandus ait non dicendum filium dæmonis, sed eius cuius erat sperma: itaque affirmare communiter Theologos, S. Thomam in tract. qq. i. parte, tit. de miraculis. q. 8. uers. ad primum. (In Augustino uerò, quem citat, nihil eiusmodi reperi) Proinde dum ad choreas translatae sunt uxores, satanam alium dæmonē in forma succubi marito substernere, qui adeò bene se accommodet coire uolenti, ut etiam callidissimū quenq; falleret: ut ait Thomas d. tit. q. 5. Næ id ridiculum nimis uidetur, quàm quod multis debeat confutari argumentis. Hoc solū modò dicam: illam seminis ex sanguine & spiritu humano temperiem generationi aptam in ordinatis à Deo locellis, extra propria conceptacula, qualicunq; præcipuè translatione corrumpi & interire: propterea quòd spiritus ac calor ille cordis totiusq; corporis nec adsit, nec quantitate & qualitate iusta sit in eo temperatus. quamuis eam temperiem à dæmone conser-

uari posse nugetur Thomas, tum propter motus celeritatem, tum fomenta adhibendo, quibus illa defenditur. Si enim hoc fieri posset, quàm fecunda monstrorum mater tam longo tempore extitisset humanum genus, semine ex feris uel bestiis permutato, translatoq; ab incubo dæmone, & mulieris sinui infuso? En horribilem consequentiam. Hinc uides, quàm omnino non sit credendum Alberti scholiastæ, qui quasi per somnum sic scribit: Si semen emissum ad terram, poneretur ad matricem, possibile esset quòd conciperet: & sæpius contingere, quòd in balneo, ubi uir sperma emittit, muliere præsentē, ipsa tanquā in coitu concipiat, quia matrix est maximè attractiua, & semē adhuc uigens, nec exhalatione impotens, atque ideo foetum produci posse, idque experientia comprobatum esse. Nam si semen super saluiam effunderet felis, atque saluiam hanc aliquis comederet, tum ex illo semine generarentur in uiri uentre feles, per uomitum expellendi. Absurdiora hæc sunt, & mendaciora, quàm ut longiori refutatione indigeant. Idem sit responsum fœminæ habitanti in uicinia Auerrois, qui scribit eam iureiurando confirmasse, quòd infantem conceperit semine profuso à lasciuiēte masturbatore, & in balneo attracto: què admodum & Hebræi nugantur eodem modo natum Benziram uirum doctissimum & sapientissimum ex filia Hieremiæ prophetæ. Eiusdem erit fidei & illud ancillæ reginæ Tanquilis Ocrisæ, quæ Tarquinio Prisco regnante, iactabat sibi repentē in foco comparuisse genitale è cinere masculini sexus, seq; infidentem ibi confurxisse grauidam, & ita Seruium Tullum natum, qui regno successit. Eiusdem profectò uanitatis illud Plinij de perdicibus, licet ab Aristotele uideatur

tur

De eodem dæmone succubo & incubo absurdum quorundā Theologorum argumentum.

Volum. 10. tract. de sortil. 7. quest. num. 13.

Lib. de Form. mat. hom. c. 1. de Gen. embry.

Lib. Collect. rum.

Linus lib. 2. Plin. lib. 36. cap. 37.

Seruius Tullus Laris filius & sortil. Plin. lib. 10. cap. 33.

de per- tur transcripſiſſe, ex libri 5. de historia
as. animalium capite 5. Neque in anima-
li alio par opus libidinis. Si cōtra ma-
res ſteterint ſcēminæ, aura ab his ſlan-
te pręgnantes ſiunt. Hiantes aut ex-
cēta lingua per id tempus æſtuant, con-
cipiuntq; ſuperuolantium aſſlatu, ſæ-
pe uoce tantum audita maſculi.

DE SYLVANIS, FAVNIS, ET

Satyris. Cap. XXVII.

NEc dubium eſt, alios mihi Augu-
ſtinum hic de incubis dæmoni-
bus obiecturos, ita ſcribentem:

Quoniam creberrima fama eſt, mul-
tiq; ſe expertos, uel ab eis qui experti
eſſent (de quorum fide dubitandum
non eſt) audiſſe confirmant, Syluanos
& Faunos, quos uulgò Incubos uocāt,
improbos ſæpe extitiſſe mulieribus,
& earum appetiſſe ac peregiſſe con-
cubitum: & quosdam dēmones, quos
Galli Duſios nuncupant, hanc aſſiduē
immundiciam & tentare & efficere,
plures talesque aſſeuerant, ut hoc ne-
gare impudentiæ uideatur: nō hic te-
merē aliquid audeo diſſinire, utrum
aliqui ſpiritus, elemento aëreo corpo-
rati (nam hoc elementum etiam cum
agitatur flabello, ſenſu corporis tactū-
que ſentitur) poſſint etiam pati hanc
libidinem, ut quo modo poſſunt, ſen-
tientibus ſcēminis miſceātur. Hæc pa-
rum aut nihil facere contra nos, intel-
ligetis, qui cum noſtris rationibus ſu-
pra adductis, exactius ſingula diſcuſſe
rit expenditq;. Quæ in ſuper rumo-
re acceperit ille, duntaxat recenſet,
nec certi aliquid ſtatuerē audeat. & ſi
demus, ſpiritus aliquos elemento aë-
reo corporatos eſſe: minimē tamen
hinc ſequetur, ab aëreo corpore, cum
eo quod contemperata quatuor ele-
mentorum permixtione conſiſtit, na-
turalem, uel ſimilem ei qui inter pa-
ria, terrena magis contemperatione
imbuta contingit corpora, exerceri cō-

greſſum. Aërem tales ſpiritus adferūt,
aërem agitant, aërem uerberant. In o-
iuſmodi actu præter alia commoda or-
gana, requiritur caro & ſanguis, qui-
bus ſpiritus carent. Reliqua itaque e-
runt ludibria à dæmone obiecta, con-
firmataq; uitioſa mulieris dementatæ
phātaſia. Quare præponderet hic ra-
tio, & ueritatis robur.

10 De Satyris illis ſalacibus, qui etiam
obtrūduntur, & eādē cum Syluanis
& Faunis rationem habent, an quoq;
ueri fuerint dæmones, quid in Atticis
ſcripſerit Pauſanias, breuiter adiiciā.
Equidem (ait) de Satyris quānam ſint,
ut aliquid certius quā ab alijs tradi-
tum ſit cognoſcerem, ſingula ex mul-
tis ſum percūctatus. Euphemus Car-
tandem, uir non ignobilis, hæc mihi
20 recenſuit: ſe, cum in Italiā nauigaret,
uentorū impetu in extremas Oceani
oras delatū: ibi multas eſſe inſulas de-
ſertas, quæ ab hominibus agreſtibus
incoluntur: ad illas inſulas appellere
nautas noluiſſe, quoniam antea in eas
appulſi, à quibus tenerentur incolis,
non ignorarent: ſed tūc etiam præter
eorū uoluntatem tempeſtate eō ada-
ctos, inſulas à nautis Satyrides appel-
30 lari: incolas ruſſos eſſe, & caudas non
multo equinis minores, infra clunes
habere. Hos, ubi primū hospites ſen-
ſiſſent, euſtigiō nulla edita uoce ad
nauim cucuriſſe: ac mulieribus quæ
in naui erant, manus inieciſſe. nautas
uerò pauēfactos, mulierem barbaram
in inſulam expoſuiſſe: in quam ſatyri
irruentes, non tantum eam quæ natu-
rā uiris expoſita eſt partem, ſed aliam
40 quamlibet petulantiſſimē appetiuiſſe.

De ſatyro quoque animali hæc ſcri-
bit Ant. Sabellicus: Ex Athenis Sylla
per Theſſaliam & Macedoniā ad ma-
re deſcendit, mille & ducentis nauib;
ex Dyrrachio Brunduium tranſ-
miſſurus. Proxima eſt Dyrrachio Apoll-

lonia,

Satyrides in-
ſule.
Satyri

Satyris.
Lib. 3. Em-
nead. 6.

lonia, & circa hanc Nymphæum. Sacer
ibi locus uirenti colle ac pratis, quæ
fontes multifariam irrigant. Hic sub
id tempus quo Sylla eò cum exercitu
uenerat, Satyrum, animal humano o-
re, atque ea forma qua pingitur, som-
no pressum, atque ita captum, loco-
rum accolæ ad Syllam uinctum perdu-
xerunt. Ibi haud una uoce interro-
gatus, quis esset, multisque uariarum
linguarum peritis ad hoc ipsum adhi-
bitis, tantum uociferatus dicitur: uoxq;
aspera ex eo profecta, inter balatum
& hinnitum media. Sylla religione ta-
ctus, datis comitibus qui eum in soli-
tudinem deducerent, missum fieri im-
perauit. Animalia etiam fuisse quæ Sa-
tyri dicerentur, scribit Hieronymus in
uita Pauli primi heremitæ: eosq; lo-
cutos esse, & rationis officia peregis-
se. Refert quoque, Satyrum quempiam
Antonium quondam allocutum fuisse,
& gentiliū errorem in se colēdis
animalibus damnassee: affirmatque u-
num uinum olim productum in publi-
cum, & mox ad Constantinum prin-
cipem destinatum. His addit tamen,
diabolo facillimum esse Satyri imagi-
nem & nomen assumere. Apud Stra-
bonem inde legimus de Satyris, Sile-
nis, Bacchis & Tityris, quos (inquit)
dæmonas quosdam deorumq; mini-
stros Cytretas nuncupant.

Lib. 10.

INCUBI ILLUSIONEM INFE-
stare quandoq; probas etiam matronas, cum ri-
diculo exemplo adulterini congressus
demoniaci. Cap. XXVIII.

Tract. de Su-
perstit.Illusio incubi
alijs quoque
mulierib. pro-
bis accidit.

NEc solūm (inquit Martinus de
Arles theologus) apud malefi-
cas, sed & circa alias probas mu-
lieres accidit hæc incubi illusio. Nam
ex sacerdotis cuiusdam relatu accepi,
hoc tempore ipsi in confessione reue-
latum fuisse à quadam proba muliere
nupta, cui sæpe in somnis uidebatur,
se reuerà super iumenta equitare per

campos cum alijs: atque ita euagan-
do super aquam, coire hominem cum
ea, & intensam in actu se persentire
uoluptatem: & hoc sæpe ei accidisse
phantasticè, illusionē dæmonis, mani-
festum est. Vnde Augustinus super
Genes. Illa enim quæ accidisse ut qui-
dam recordarentur, in quorundam a-
nimalium corporibus aut falsa facta
narrarentur, aut illusionibus dæmo-
num, hoc in eorum animis factum est.
Si enim contigit, ut quis in somnis fal-
laci memoria recordaretur, se aliquid
fuisse quod non fuit, aut fecisse quod
non egit: quid mirum est, si quodam
iusto Dei occultoque iudicio sinantur
dæmones in cordibus hominum tale
aliquid posse? Hæc ille.

Delusorij exemplum adulterij his
accedat, apprimè ridiculum. Mercato
ris cuiusdam uxor circiter sex uel se-
ptem miliaria à Vuittembergæ, Slesia
uersus, absente negociationis causa
marito, peculiarem solet admittere
concubinum. Contigit itaque marito
peregrinante, amicum noctu redi-
re: & post curatam cuticulam, uene-
reamq; peractam uelitationem, ut ui-
debatur, hora matutina specie picæ
assumpta momentò, concubinum in-
fidere promptuario, ac concubinæ his
uerbis ualedicere: Hic tuus fuit ama-
sius. dictoq; citius euāuisse, nec redi-
isse unquam. Quāquam Vuittember-
gæ ab ecclesiaste id acceperit insignis
doctrinæ uir IOANNES LITHODIUS, *Ioannes
thodius m
cus.*
medicus excellentissimus, ac collega
mihi singulari necessitudine coniun-
ctus: mihi tamen nugæ sunt. Nullo er-
go modo ritè credendum esse, dixit
Cassianus, spirituales naturas cum fœ-
minis carnaliter coire posse. Nam si
hoc aliquando posset fieri, quomodo
nunc uel nunquam uel rarò uidere-
mus, aliquos ex eorum concubitu de
mulieribus absque uirili semine nasci:
cum

In collat.
trum.

cum præsertim constet, eas libidinum sordibus delectari admodum, quas proculdubio in semetipsas potius quam cum hominibus exercere mallent, si illud ullo modo effici posset? Nec item immerito doctissimo philosopho & medico Iulio Scaligero libet cum stomacho excipere, quæ de dæmonum coitu Psellus effutit. Quare cum Iamblichio concludamus: Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta nullam habet actionis & essentiae ueritatem.

COMMIXTIONIS DIABOLICÆ figmentum comprobantes historias omnes esse fabulosas.

Cap. XXIX.

Hinc constat, cunctas quorumcunque historicorum enarrationes, commixtionis eiusmodi phantasticæ & diabolicæ figmentum comprobantes, ut fabulosas, ab omni ueritate excidisse, optimoque iure pessum ire: & uel ab alijs primum fuisse chartis illitas, uel ex aliorum relatu à facile credulis deinde falso transcriptas, & ad posteritatem traductas: quarum aliquas, ne silentio eas sepelijsse studio uidear, hoc loco dignabor. Hanc describit fabulam Boëthius historicus. In Marrea regione, uti ex ijs qui foedissimam rem conspexerant accepimus, puella natalibus altis, forma conspicua, complurium nobilium auersata connubium, in infandam cum cacodæmone incidit consuetudinem: quæ cum uterum ferret, parentum rigore coacta edere stupratorem: adolescentem mira pulchritudine frequentius secum noctu, interdiu nonnunquam cōuenisse: unde uenisset, quoue inde abiisset, nescire se respondit. Parentes etsi filia parum crederent, accuratius rem aduertentes, consilio quis esset, qui puellæ expugnasset pudicitiam, explorandi, cognito tertio post

die indice ancilla, stupratorem adesse, referatis foribus, accensoque tædarum ingenti numero, cubiculum ingressi, horrendum monstrum, figura supra humanam fidem terribili, in filiaë amplexibus sunt cōspicati. Cucurrere ocyus complures ad fœdum acciti spectaculum. Inter eos sacerdos probatae uitæ, nec sacrae disciplinæ ignarus, cæteris aut trepidè abeuntibus, aut pauore illis terræ, quum Ioannis Euangelij initium recitare orsus, ad eum locum, Verbum caro factum est, perduxisset, malus dæmon horrendo sublato clamore, cubiculi tectum secum asportans, omni supellestili incensa abiit. Fœmina periculo seruata, post triduum enixa est monstrum unde quaque fœdum aspectu, quale nusquam antea (ut ferunt) inter nostrates uisum: quod obstetrices ne in familiae dedecus seruaretur, extructa ingenti pyra, citissime exusserunt. Huic simile admodum est, quod de Venerea Psyche uelitatione, cum formoso deo Cupidine, qui alijs uenenatus serpens, & sæuissima bestia dicebatur, scribit Apuleius: quare etiam eandem ueritatis opinionem iurè meretur.

Eiusdem fidei historiam quoque aliam recitat idem Boëthius. Anno Christianæ salutis sexto supra octogesimum, millesimum & quadringentesimum, nauigantibus è Phorthæa æstuario negotiationis causa in Flandriam, tanta uentorum oborta est uis, ut uelis, malo, armamentisque ruptis, & naui fœdè inter tumentes undas iactata, certissimam mortem cuncti expectarent. Nauicularius tantam tamque insolitam æris inclementiam eo tempore demiratus (suberat enim solstitium æstiuum) quum id non fideri, sed malorum dæmonum, qui hominibus semper sunt infesti, insidijs magnis tribueret clamoribus: reddita est uox ex ima naui

A mulie-

Psyche uelitatione uenerea cum Cupidine
Li. 5. de A.
fin. aur.

Lib. 8. hist. Scot.

*Si uerum hoc
fit, potuit illa
in enbū in som-
no pati ima-
ginarium: &
ut cautius o-
mnes illude-
rentur, eam
pōt a demo-
ne fuisse exci-
tatam nube-
culam, cum
sono & feto-
re certum est.
Hoc item de
moni studio
fuit, ut illa in
novens in ma-
re precipita-
retur.*

mulieris se miserè inculantis, quòd in-
cubo humana sub effigie, quicum per
multos antea ctos annos habuisset cō-
suetudinem, iam tum fuisset commi-
xta, & ab eo subacta: mari ergo cele-
rius se tradendam, ut ipsa pereunte,
quæ tanti mali imminētis causam prę-
stitisset, cæteri Dei benignitate perma-
nerent incolumes. Accedēs ad lachry-
mantem fœminam, iubente nauicula-
rio, sacerdos, eius atque cæterorum
saluti consulendi causa, crimen iam
palàm fatentem, horrentem scelus ue-
hementer alto pectore suspirijs indici-
bus, pœnitentemq; facti, piè est horta-
tus, ne sibi deesset, cui certò cognosce-
ret numinis fauorem adesse, crimina
lachrymis ac animi pœnitudo dele-
ri: tantam miserētis Dei clementiam
esse erga mortales, ut altius uel in ma-
lorum profundum lapsos, resipiscen-
tes nonnunquam ad maiorem longè
quàm unquam antea habuissent gra-
tiam, recipiat. Media pij sacerdotis ad-
hortatione, quum multis suspirijs affli-
cta mulier admissum facinus deplora-
ret, cunctis uisa est atra nubes è nauis
fentina profilijsse, ingentiq; sono, flam-
ma, fumo atq; foetore sese deiecisse in
mare. Sedatum est inde cœlum, paca-
tumq; mare, & negociatores cum na-
uī cunctis suis rebus saluis in optatum
portum abiēre.

DE MERLINO, CYGNO NA-
uiculam aurea trahente catena, cygnea turri Cli-
uensi, phantastica coniuge, & reliquis sa-
tanici concubitus exemplis.

Cap. XXX.

Idem Boëthius, constantem fuisse
famam inquit, Merlinum ex incu-
bi & nobilis Brintannici sanguinis
fœminæ concubitu genitū esse. Hinc
quilibet palàm uidet, quantum hisce
miraculis apud historiographos fidei
debeatur. Ut autem rerum menda-
cium collatione clarius eluceat ueri-

tas, ridicula illius superstitiosæ ætatis
commēta de Merlino, uelut de cygno
quoq; illinere ex Vincentio non pige-
bit. Ab eo narratur, Vortigernum re-
gem consilio capto quid ad sui tuitio-
nem facere deberet, iussisse acciri arti-
fices, qui turrim fortissimam extrue-
rent. Sed cum eorum opera tellus ab-
sorberet, suatum est regi, ut hominem
sine patre inquireret, cuius sanguine
lapides & cementū conspergerentur,
quasi eo modo stabile redderetur ce-
mentum. Inuentus igitur adolescens
Merlinus nomine, qui cum matre ad-
ducitur coram rege, quæ illum ex spi-
ritu in hominis specie conceptum esse
fatetur. Merlinus hic multa obscura re-
uelauit, & futura prædixit. Aperuit e-
nim, sub fundamento esse lacum: sub
lacu duos latēre dracones, quorum
unus rubeus populum Britonum, al-
ter uerò albus Saxonum designaret:
& uter eorum in conflictu alterum su-
peraret, uaticinatus est: atque Aure-
lium Ambrosiū, deuictō Hengisto, &
combusto Vortigerno, regnaturū. Ex
Rachele item matre adhuc uirgine se
natum fuisse iactabat mendaciter Si-
mon magus, ut Deum se mentiretur.

Ex Helinando in super Vincentius
hæc refert: In Colonienſi diœcesi fa-
mosum & immane palatiū Rheni flu-
minis supereminet, Iuuamen nuncu-
patum: ubi pluribus olim congrega-
tis principibus, inopinatò aduenit na-
uicula, quam collo alligatam cygnus
argentea trahebat catena. Inde miles
nouus & incognitus omnibus exilijs,
cygnusq; nauem reduxit. Postea uxo-
rem duxit miles, liberosq; procreauit.
Tandem in eodem palatio residēs, &
cygnū inspiciens aduentantē cum ea-
dem nauicula & catena, statim in na-
uem se recepit, nec uisus est amplius:
progenies aut̄ eius in hūc usque diem
perhſtit. Hoc exemplo, spiritū quoq;
hæ-

Lib. 21. H.
cap. 30.

Merlini
storia uel
bula.

Clem. lib.
Recog.

Lib. 3.
cap. 27.

Iuuamen

Cygnus
culam arg-
tea trahē-
tena.

a tur-
uenfis.ura cla-
familia-
initia.

fieri cū foeminis congressum, defendi-
tur: & ex eo figmento in arce Cliuen-
fi (ubi & altissima turris uetusta cōspi-
citur, Cygnea nūcupata, in cuius fasti-
gio cygni simulachrum uoluitur) anti-
quissimis tapetis intexto, originis illu-
strissimorum ducum Cliuentium ue-
tustatem deducunt: quemadmodum
potentissimorum regnorū & clarissi-
marū familiarum initia eiusmodi ad-
ornari lenocinijs solent, ut diuini ali-
quid ijs inesse, citius persuaderetur. At
commentum ipsum arguit uera ortus
huius illustrissimæ domus historia.

Cap. 26.

Ex Gaufrido Antifiodoro eiusdem
fidei miraculum, lib. 3. idem ille Vin-
centius scribit, narrans decanū quen-
dam sacerdotum, cum sorore ducis
Burgundiæ, regi Sicilia Rogerio de-
sponsata, aliquandiu in eo regno inha-
bitasse, qui se rem ibi comperisse ad-
mirabilem certissimè affirmaret: iuue-
nem uidelicet quendam strenuum, &
natandi peritum, circa noctis crepu-
sculum lucente luna in mari balneas-
se, & mulierem post se natantem crini-
bus apprehendisse, tanquam ex socijs
aliquem qui eū mergere uellet. Quā
alloquens, ne uerbum quidem extor-
quere potuit: quare opertā pallio, do-
mum duxit, & tandem in uxorem so-
lenniter accepit. Increpatus aliquan-
do à socio, quod phāstasma amplexus
fuiſſet, expauescens, gladio extracto
cōiugi minitabatur, se filium quem ex
ea sulceperat interfecturum, nisi ipsa
loqueretur, suamque fateretur origi-
nem. Quæ, Væ (inquit) misero tibi, uti-
lem perdis uxorem, dum me effari co-
gis. Tecum mansissem: ac in rem tuam
esset, si iniunctum mihi silentium per-
misisſes. Nunc autem me posthac non
uidebis: & euestigiò euauit. Puer aut
adoleuit, & marinum cœpit frequen-
tare balneum. Tandem die quodam
coram multis puerum in eisdem flucti-

bus occurrētem rapuit phāstastica illa
mulier. Vlricus Molitor LL. Doctor, *In tract. de
Lamys &
Pythonicis.*
puerum hūc dæmonem fuisse in pue-
ri forma apparentem, & matrē succu-
bam, dæmonium scilicet, arbitratur:
militem item incubum, & Merlinum
ex matre delusa dæmonis artificio sup-
positiciū. At mihi fabulæ erunt, qui-
bus bonas horas malè nimis seculo il-
lo cæco impenderunt plerique, char-
tulisq; phantasmata pro rebus gestis
ad posteritatem tranſtulēre.

De dæmone item succuba, gratif-
simæ omnium formæ adolescentem
infestante, memorabilem quoque ex
Boëthio historiam postea comperies.
Hieronymus adhæc in Vitis patrum
narrat, monachum quēdam à dæmo-
ne in mulieris uenustissimæ forma,
ad obscēnos inuitatum fuisse ample-
xus: qui sua inclinans membra, effe-
ctus est sicut equus & mulus, quibus
non est intellectus. Atque ubi iam car-
nalem conaretur inire amplexum, il-
la terribilissimæ uocis ululatū emittens,
umbra, ut erat, tenuis & phāstasma in-
ter manus amplectētis elabatur, ipsūq;
miserum cum fœdissima irrisione de-
ferit.

Magdalenam ciuis cuiusdam famu-
lam, scribit Iacobus Rufus, nostra me-
moriam Constantiæ fuisse compressam
à dæmonio, eiq; tandem per pœniten-
tiam ualedixisse ex institutione mini-
strorum Ecclesiæ: ac postea tantos in
utero sensisse cruciatus, ut in singulas
ferè horas infantem se crederet enixu-
ram: inde clauos ferreos, ligna, uitra
confracta, crines, stuppam, lapides, os-
sa, ferrum, & huiusmodi innumera, ex
matrice excreuisse. Mea autem est sen-
tentia, Magdalene phantasiā fuisse
Venereæ commixtionis opinione à
diabolo illusam: deinde ab eodē ex-
citatos illos dolores, ut certius illum
cum ea congressum fuisse crederetur,

Lib. 5. cap. 6
de Cōcept. h
m

quod tamen falsum erat. Ut deinde conceptam augeret opinionem, subiecit subdolè res illas prodigiosas, quas in matrice non fuisse (quemadmodum ea etiam quæ ore reijciuntur, in imo corpore non fuere) non est quod hic pluribus comprobem: quum eadem sit ratio. Nam quum omne semen suum simile procreet, quomodo ex semine in ea coitione fuso, tales potuerunt generari materies? Sed absurdiora sunt hæc, quam ut fusio rem requirant confutationem: sequenti quoque Libro abundè id docebitur. Enimvero si in utero hæsisent, proculdubio hic non modò læsus, sed insigniter dilaceratus fuisset, quum essent materies duræ, asperæ, inæquales, acutæ, & quidem copiosæ. Illa quoque inspecta, modò uirum non admisisset, hymen certissimè apparuisset inuiolatus.

DE LUSIONIS VENEREAE DIABOLI historia, & causa longioris tractationis huius argumenti.

Cap. XXXI.

D Elusionis huius & fallaciæ diabolicæ duo adhuc exempla adijciam, ex illustri philosopho Francisco Mirandula. Agnouit (inquit) uirum nomine Benedictum Bernam, ætatis annorum septuagintaquinque: eundemque sacerdotem ex his quos presbyteros uocant, qui annis plus quam quadraginta cum dæmone familiari sub forma fœminæ illi associato concumbebat, in forum deducebat, alloquebatur, aded ut a stantes qui nihil uidebant, eum pro fatuo haberent. Vocabat autem illam Hermelinam, quasi mulier esset. Alium quoque Pinnetum (ait) nomine noui, qui ad octoginta & amplius annos peruenerat, cum dæmone alio, qui muliebri forma ei uidebatur, uocabaturque eum Florinæ nomine, plus quadraginta annis ueneras uoluptates exercuisse. Sed is, dum

*Hermelina
demon, ama-
ssa sacerdotis.
Pinneti ama-
ssa, Florina
demon.*

hæc scriberem, uiuebat: alter pœnas iam dederat, confessus arcana se in sacrificio non protulisse, consecratum uerò munus mulierculis ad ueneficia præbuisse, pueris sanguinem exuxisse, atque alia eiusmodi graua scelera: tormentorum tamen uidebatur iocum fuisse credas. Atque hæc aliaque plura (illis recitatis ait Cardanus) si uellem adijcere, absurda, uiroque tam graui profecto indigna sunt, ac uana, & ab omni ratione aliena. Primumque ex ipsius exemplis illum confutare licet. nam iu uenculæ illæ uel uera uidebantur corpora, cum non essent: quod non solum sensibus & naturalirationi repugnat, sed etiam Seruatoris authoritati. Si enim non solum uisus, sed etiam tactus hoc modo decipi potest, Christi dictum nihil concludit aduersus Thomam. Sin autem corpus fictum illis uidebatur: quod atrocius poterat esse tormentum, quam uelut damnatum à Mezentio, cum mortuo concumbere? Horret animus, mens stupet, ubi talia cogitat. Sed uir alioqui non imprudens, & nimium quorundam Platoniorum figmentis addictus, monachorum mendacia, uulgi famam, muliercularum nectarias fabellasque aureo asino dignas, sanctis philosophiæ sermonibus immiscuit. Eo igitur factum est, ut delictare potius Lectores atque allicere, quam seriò tractare quicquid uisus sit. Sed & beatus Augustinus à tam absurdis narrationibus si abstinuisset, licet forsan pauciores habiturus lectores, grauioris tamen uiri opinionem assequutus fuisset apud eruditos. Si ea fuit seculi labes, ut plurimi, uelut nunc de regno, sic grandioribus mendacijs decertarent: quæ ille uir sanctus pro ueris accipiens, ac quasi æmulatione gentilium figmentorum, libris suis inseruit. itaque illi tantum fidei habeo, quantum se oculis uidisse testatus est.

*De Variis
lib. 15. cap. 1.*

in alijs, minimè. Iam enim cōstat unicuique, maiorem talium narrationum partem fabulosam esse. Sed unde tanta incrementa tam absurdis deliramentis, iam penè dictum est. Avaricia ipsorum quibus inquisitio talium, iusque eas puniendi permissum est: uanitas ac stulticia delinquentium, nouitatis desiderium, & ignorantia causarum euentuumq; naturalium. Hæc Cardanus. Meo tamen iudicio Benedictus sacerdos & Pinnetus à diabolo illusi fuerunt, qui mentem utriusque ita uitiarit, in illorum phantasiā illapsus, quam imagine charæ mulieris imbuit perpetua: qua illi ualde delectati, facilius in errorē induci potuere. Nam & D. Augustinus scribit, quendam tacita animi intentione, cuiusdam fœminæ imaginem expēdisse, ut rem sibi cum ea uigilans habere uideretur.

Risus sanè excipiendū, quod in hac rem quidam, me præsentē, coram potentissimo, eodemque prudentissimo principe narrabat, famulum scilicet diluculo nuper rus concessisse, ut equos maturè domum è campis reduceret: atq; in agro quandā eiusdem pagi fœminam maleficij insinulatam inuenisse, supino decubitu prostratam, cui incubuisset dæmon. Ad hæc, dæmonij formam rogante principe, respondit alter: Canis nigri. Hic ludibria eiusmodi, præstigias & uulgi opinionē falsè irridens princeps: Ignorabam diabolū canī nigro similem esse, ait: alio profectō mentis acumine, quàm uulgares censere solent. Nec dubito, mulierem illam tunc temporis etiamnum in lecto decubuisse: & idolū hoc rustico à satana fuisse obiectum ad sinistræ de ea conceptæ opinionis confirmationem.

Vberior equidem fui studiō, in fœdissimo ludibriosæ huius commixtionis negocio, ut cum omnis illa saga-

rum turba se ea uitari confiteatur, & unaquæque suum certo indigitet nomine amasium, si huic congressui nihil inesse ueritatis obtinuerō, promptius uniuersa illa phantasmatum demoniacorum machina collabatur, ueritas elucescat clarius, diaboli regnū eat pessum altius, & unio in populo Christiano citius renascatur, inuiolatusq; conseruetur.

DE MULIERIS DÆMONIACAE
partu Lamiæ imputato, historia admirabilis.

Caput XXXII.

OB argumenti communionem, historiam certè ut raram, ita & admirandam de commenticio partu à dæmone adornato, hic subiungam, ut inde similia diaboli ludibria penitus innotescant, fidemq; sortiantur ipsa ueritas. Antonius Sucquetus, eques auratus, per totam Flandriā notissimus, & in aula Brabatica celebris Concilij ibi priuati consiliarius, præter tres filios legitimos superstitēs, unum reliquit nothum, qui Brugis duxerat uxorem. hæc paulò post nuptiales fauces, à malo genio cœpit uexari miserè, ita ut ubicunque locorum esset, etiam corona honestarum matronarum cincta, è cœtu eriperetur, perq; cubacula aut cœnacula, ubi erat, protraheretur, ac sæpenumerò conijceretur modò in hunc angulum, modò in alterum, etiā reluctantibus, omniq; ui illam retinere conantibus qui huic aderant: id tamen accidit sine magna admodum lēfione corporis. Persuasum omnibus erat, hoc malefica arte fieri à pellice illi inuidente maritum, cuius amore deuincta tenebatur: erat enim iuuenis forma non ineleganti. Verum dū uarijs multisq; modis ita à maligno agitatur spiritu, cœpit gestare uterum: at nihilo minus aut lenius uexabatur. Tandem aduenit tempus quo illi partus angustia obreperent, & una tan-

briso diabolus concubitu

Antonius Sucquetus

tum adesset: qua ablegata ut obstetricem acciret, & alias quæ in hoc officij genere operam præstare possent, uisa huic intrare pellex illa, de qua modò facta est mentio, quæ ei obstetricis officium præbuit. uerum puerpera præ angustia in mentis concidit deliquit: ubi uerò ad se redijt, liberatam se sensit ab onere. at puer nusquam apparebat, mirantibus id omnibus supra modum. accidit autem postridie, ut dum è somno puerpera expergisceretur, reperiret infantem iuxta se in lecto, fascijs inuolutum: cui & ubera semel atque iterum præbuit. Atqui non ita multo post, rursus illa dormiente, à latere infans abripitur, nec postea inuentus est. Aiebāt nescio quas schedas cū magicis notis in ostij sera repertas. Hæc mihi retulit sororius, uir profectò ut nobilitate, doctrina & pietate clarissimus, sic & fide dignissimus, qui Antonio affinitate iunctus, ea à puerperæ marito, illius fratre, ac coniuge fratris, alijsque qui non rarò adfuerant, audiuit.

Cæterum ne in hoc actu tam artificiosè instructo uelut attonitus, *λυφὸν πρὸς ὡκὸν* agere uidear, succinctè quid hic sentiam, adijcere uolui. Quòd matrona hæc à dæmonio obsessa, maleficium se à pellice in fonte pati crederet, accreuit uexatio primùm ex abstrusa Dei uoluntate permessa, machinatusque fuit diabolus grauiora imprægnationis ludibria, uterum illius spiritu expandens, ut in falsa maleficij credulitate ipsam aliosque arctius postea, opinione foetus à pellice obstetricate surrepti deuinciret, & quasi ream pellicem carnifici offerret, impietatis, sententiæ iniustæ, sanguinisque innocentis sitiētissimus. Propterea eos tandem partus dolores mouere cœpit eo tempore opportuno, quo una solùm adesset fœmina: ut ea ablegata, libe-

rius apertiusque in forma pellicis, à cuius tanquam maleficæ conspectu matrona hæc exhorruit, obstetricis munia obire uideretur. Post lipothymiam itaque, uel animi defectum à satana (ut dolus non animaduerneretur, ignorareturque non procreatum fuisse infantem) fraudulentè excitatū, à suo opere quo antea uentrem inflauit dæmō, destitit, conciditque tumor. Quum uerò puer natus esse, sed à pellice ablatum crederetur, postridie in alto somno, uel infantis reportati fascijs inuoluti, & à matre lactati simulachrum suauē exhibuit mille artifex ille: aut uigili non nihilque ex assidua dæmonis illusionē ac agitationē adhuc stupenti, imaginarium siue surreptum alicubi tantillo tempore puerum obtulit, qui & eiusdem opera momento euauit, uel ueræ matri restitutus fuit. Fabula in eum finem à diabolo fuit instituta, ut incredulitatis impiæque opinionis fluctibus obijceret matronā, eiusdemque ancipitis fidei consortes: & ut de pellicis corio luderetur, & cautè in sententiam sanguinariam, eamque iniquam induceretur magistratus. Tanta arte uariam pestilentemque nouit contexere telam subdolus ille textor.

LAMIAS SOLVM DOCTOREM
habere uitiatam phantasiam, & ridiculas
esse res quibus ledere creduntur.

Cap. XXXVI.

Cæterum ut tandem hunc fabulæ actū finire occipiam, quæ admodum hæc Lamia nec longiori peregrinatione, labore aut studio, corruptæ mentis doctrinam cum Magis sceleratis conquirunt: ita nec ullos habent libros, quorum adminiculo in sua professione instituuntur promouenturue: nullas etiā præscriptas conirationum formulas, quas sequuntur: nullum adhæc annulo incarceratum, aut crysalli soliditate obseptum dæmo-

monem, in suum ministerium, uelut plerique Magi, circumferunt: corruptam uarijs imaginibus ab immundo spiritu ingestis, phantasmam solummodo doctorem ueneratur & colunt: cui ut plurimum propensius confisæ, miserè decipiuntur, ac in perniciem ruunt. Nec quidem præter uulgarem morem quicquam peculiare ob indolis crassiciem & spirituum inhabilitatem ualent: secus autem diabolus potest ob tenuitatem, subtilitatem, & longum rerum usum. Et si sustinuerò, nusquam dictarum nobis Lamiarum mentionem in uniuersis fieri Biblijs sacris: nõ fortassis facile conuincar. Neq; etiam delusorum horum monstrorum sanationem restitutionemq; prætermisisset Dei filius in terris, si eo tempore dira hæc sæuisset pestis.

Quodd uerò hæc maleficium, aut, si mauis, ueneficium etiam sine cōtactu inferre posse credantur, cum aliquo eius excremento cui nocere debet maleficium, cuiusmodi est urina, stercus, sanguis, capillorum & unguium præsegmina, atq; hæc generaliter includi membris canis, similibus aliquo modo his quorum in homine sunt partes aut excrementa, claudiq; osse mortui hominis, ac in illius nomine sepeliri, alia quidem in uestibulo, alia in uijs crucis formam habentibus, alia in torretibus: cum bona uenia mei olim heri & præceptoris uenerandi Agrippæ, hæc merè inania esse, adeoq; ridicula, cum Cardano liberè assero, atq; satanæ instinctu in usum uocari: quasi aliquid hic possent res prorsus inefficaces friuolæq;. Hoc aut fit, quod à se designatū id quod apparet malum, à demone cōstructum, uel aliàs Dei occulta uoluntate, aut naturæ uitio natum, credat nõ sanæ fœminæ: potissimum quū eas noua imbui uirtute, ex inepta uel blasphemata aliqua admurmuratio-

ne, aut imprecatione maligna, falsa opinentur persuasione. Sic nuper Hammonæ index quidam Hæssus, narrabat se quæsiuisse è quadam celebri & famosa saga (quam tū in uinculis coercerat, postea autem Vulcano cōsecratam) qua ratione quis Lamiarū maleficia euitare posset? Quisq;, respondit illa feriò, detrita & uetustate multoq; usu cōsumpta calciamenta custodiat: quasi uerò eorū opera inferri uel etiā arceri maleficia ualeant. Cui mens ita stupet, ut has non sentiat nugas?

Quodd etiā res uiles, aut noxia pharmaca alicubi recondita, ex interuallo transcensa aut præterita, noxam inducere, uel ex disiunctissimo etiam spacio, ceu neruo emissa excussa; uiolenter ferri in eos quos petunt, nonnulli arbitrentur, etiā insignes & docti uiri, non mihi sit uerisimile. Si enim congenita ueneni uirtute eiusmodi infertur uirulentia, eam quoscūq; uel trāscendentes, uel prætereuntes ferire necesse est, quū delectus sit expers materia uenenosa. Secus autem experientia & res ipsa docet. Proinde si solummodo quibus malè uolūt illæ uetulæ, leduntur: non ueneni halitu cōtinget noxa, sed maleficij ratione. Id porrò nihil eatenus posse, iam demonstraui: si tamen nocumentum hinc subsequi uideatur, certum est ab ipso satana, ex Dei assensu, ob hominis ledēdi incredulitatem, uel etiā ut hic probetur cū Iobo, id ipsum excitari. Ille est qui excæcat, mutilatq;. Interim deliræ huic anuī, quæ materiam uenenosam uel qualem cūq; aliam sepelijt, id, ut dixi, quod ab ipso perpetratum est, uel aliàs contigit, ita in mentem firmiter suggerit, persuadetq; dæmon, ut à se factum esse illa credat asseratq;.

Cæterum ea diaboli ludibria ut plurimum uim suam sortiri, ut dixi, ob impiam hominum credulitatem, qua in

*Res uiles aut
pharmaca in
locis semotis
sepulta nõ pos-
se nocere.*

Ephes. 2.

*Prima 2. par
tit, q. 1. ca. 1. 6.
9. 10. 11. 12. 13.
14. 15. ubi uia
in hanc
rem leguntur
exempla, mul-
ta item super
stitiosa & im-
pia per totū
sparsa librū.*

*Diaboli delu-
siones quomo-
do inuestigā-
da.*

*Pluuiam nō
potest excita-
re Lamia.*

*Quae occulte
quibusdā con-
nata sunt, nō
debent ad po-
testatem La-
miarum dele-
ctu habitam
referri.*

eiusmodi potentiam dæmonis cōsen-
tiunt, certum est. Enimuerd si serpens
sub ostij limine repositus fœcunditatē
amoliri potuit, ut in Maleficarum mal-
leo legitur: cur in illis regionibus ubi
serpentum numerus domos peruaga-
tur, non omnes sterilescunt fœminæ?
Si quoq; olla in fundo putei arcis re-
condita, ad congressum reddere po-
tuit impotentem quēdam Comitem, 10
ut ibidem narratur: cur nō omnes ex
communi puteo aquam usurpātes e-
languere? At organa generationi de-
stinata prępediit dæmon (id quod ua-
riè ratione naturali potest) donec ollā
ex institutione mulieris dæmoniacæ
concremasset malè credulus Comes,
tumq; destitit ille dæmō libenter, quō
in falsam de uetula opinionem Comi-
tem reliquosq; pertraheret. Sic quo- 20
que in felium (si uera sit historia) spe-
cie in operarium insilire potuit dæmō,
atque eodem tempore in operarij for-
ma uerberare matronas, ut insontes
tanquam maleficij reæ, hinc tandem
cum iudicū periculo & animarū per-
niciæ, ad supplicium raperentur. Nec
scopa aquæ intincta à muliere, & in a-
ere sparsa, pluuiā accit: sed dæmon, ut
suprà dixi, ex præcognita aëris consti- 30
tutione colludens, ut illā his ludibrijs
dementatā, in officio arctius detineat.
Eadē ratione sunt reliquæ eius artes,
dolosaq; actiones, & instituta in Mal-
leo atque alibi sparsim enarrata, exa-
ctius discutienda.

QVAE CONNATA SVNT, NON
debent ad potestatem Lamiarum referri.

Caput XXXIIII.

SI quædam fortè in Africa sunt uo- 40
ce & lingua effascinantium fami-
liæ (ut tradunt Isigonus, Mempho-
dorus & Solinus) quæ si impēsius pul-
chras casu laudauerint arbores, sege-
tes lætiores, infantes amœniores, egre-
gios equos, pecudes pastu cultuq; opi-

mos, emoriantur repentè: ijs ingeni-
tam hanc esse proprietatē oportet, cu-
ius causam postea addit Plinius. Hinc
apud Italos, Hetruscos potissimū,
multis seculis inolitum, adhuc perdu-
rat hodie prouerbiū, ut si quando
hominem impensius laudantem ali-
quem audiāt, statim obijciant, Di gra-
tia non gli diate mal d'ochio: hoc est,
precor ne oculi malū ei concilies, uel
ne uisu lēdas. Inde & apud nos inole-
uit consuetudo (quod Aristot. 20. sect.
problem. 34. testatur) ut aliquid lauda-
turi præsemur, ne uerba nostra nobis
obsint, ut Deus id conseruet. Si item
eiusdem generis fortè existunt in Tri-
ballis & Illyrijs, ut Isigonus adijcit, Ma-
cedoniæ uicinis, interimantque quos
diutius intueantur, iratis potissimū
oculis, in quibus singulis pupillas (au-
thore etiam Cicerone) habeant binas,
& hoc malum sentiant puberes: aut si
quoque inueniantur fortassis eiusdē
fortis fœminæ in Scythia, quæ uocan-
tur Bythiæ, teste Apollonide: uel in
Ponto genus Thibiorum, sicut & mul- 50
ti alij eiusdem naturæ, authore Philar-
cho, qui eorum notas etiam prodit, in
oculo scilicet altero geminam pupil-
lam, in altero equi effigiem: nec eosdē
posse mergi, ne ueste quidem degra-
uatos: siue quoq; haud dissimile ijs
genus Pharmacum in Æthiopia com-
periat, ut refert Damon, quorum su-
dor tabem contactis corporibus affe-
rat: horū causam priuatim reddit Pli-
nius, naturam in quorūdam toto cor- 60
pore, in aliorū oculis uenena genuis-
se, ne quid usquā mali existeret, quod
in homine non esset. Atqui hæc rara,
& quasi miraculo priuatis quibusdam
irrogata ingenua; (quemadmodum
& quibusdā contigit animalibus) nul-
lum hic habent locum: quippe non
pro delectu & arbitrio ex fœderis cū
dæmone initi uirtute acquisita, quæ
hic agi-

*Gell. lib.
cap. 4.*

*Lib. 7.
cap. 2.*

*Gell. lib.
cap. 11.*

hic agitur quæstio. Idem de Pſyllis Africæ populis Nasamonibus conterminis, & Marſis Italiæ populis (quos à Circes filio Marſo ortos ferunt) è uulgi opinione, gratia ſancti Pauli celebribus, dictum uolo. Syllius lib. 8.

—ac Marſica pubes,

Et cellare manu, & chelydris cantare ſoporem,
Vipereūq; herbis hebitare et carmine dentē, etc.

Huc accenſeantur effaſcinatrices gentes Paletheoborum, Pontum incolentes, quas Plutarchus & Philarchus narrant, non puſionibus modò, quorum habitus ſit imbecillis, ſed adultis etiam, qui ſolido concretiori; conſtant corpore, peſtilentes eſſe, & intuitu ſoloque halitu in tabem reſoluere, morboſq; perimentes accire non ſolum hiſ qui continuò adſunt, uerùm & hoſpitibus, & qui ab earum commercio alieniſſimi ſunt. Adijciantur & Telchines Rhodi populi, qui omnia aſpectu ſuo in peius commutaſſe leguntur. Peregrina hic quoque erit, naturalis rubentium & lipporum oculorū contagio. Nec enim ullum reperi in humani corporis fabrica organum, quod tanta ſpirituum copia ſcateat, & ex quo eorum fulgor, unde ſpectātis oculus contagione inficitur, uſque adeò emicet, ut de oculi pupilla, notum eſt. Quin Auguſtus Cæſar tam lucidos traditur habuiſſe oculos, ut in quos paulò attētiſſe eos defixiſſet, hoſ uelut ad ſolis fulgorem oculis conuiuere cogeret. Author quoque Suetonius eſt, Tiberium Cæſarem expergefactum, etiam in tenebris, ut ſelem, uidiſſe. Scribit adhæc Gellius, in ultima terra, cui Albanix nomen eſt, incolæ in pueritia caneſcere, & noctu acutius quàm interdium cernere, fulgore ſcilicet teneram uiſus aciem obtundente.

Nec eſt quòd hic cōfugiatur ad Plutarchi ἀπορροίας, id eſt, uaporum defluxus, eorumq; potentiam, qua ignis in-

ſtar proxima quæq; depaſcant, diſpergantq;. Nec ingenita naphthæ uis, uaporem & ſcintillas alliciendi: aut natia proprietatē occulta charadrij aui culæ, galguli Latinis dicti, regio morbo laborantibus primùm conſpectæ, croceos bilis uapores attrahendi, huc adducenda. Connata enim ea ſunt: at de quibus hic rei uerſatur cardo, ea delectu & uoluntate habere creduntur. Interim putido ſuo quandoq; halitu uetulas tenellam inficere ætatem inter contrectandū, nō inficior: quod tamen & quilibet alius haud difficulter fecerit, cui ex faucibus tanto fœtore exhalat putrilaginis uirus, tenuesq; ſubit & inficit ſpiritus.

QVI PROPRIE DICENDI VENEFICI, & memorabilia ueneficiorum exempla. Cap. XXXV.

At qui iam ad Veneficos, uel, ſi liceret, Venenificos progrediamur, quos Græci φαρμάκους, φαρμακοποιούς, φαρμανόους, item φαρμανούτας, & φαρμανευτελάς fœminas, pernicioſiſimę artis (quam Magiam ueneficam, ſi uoles, appellare licitum eſt) cōſcias, dicunt. Hoſ pharmacis uel uenenis ex quacunque materie, ſiue ex metallorum, ſiue ex ſtirpium, ſiue ex animantium uel excrementorum genere, uel ex corporibus mixtis, propinatis, illitis, aut alicubi reconditis ut halitu feriant, periculoſos ciere morbos cum atrociffimis ſymptomatibus conſtat: ut alij in corporis extenuationem uiriumq; imbecillitatem inducātur, quibusdam iuncturarum compages diſſoluantur, cæteri uariè cruciatibus excarnificentur. nonnullos uerò diuturna torqueri ægritudine: pleriq; præcipitater, quaſi uitę filo mox rupto, interdū & cū intolerabilibus dolorib. uitā præſcindi uideas. Quādoq; tamen ueneficorum nomine & alios maleficos comprehendere uulgò, nō ignoro.

B Horren-

histor. Aethiop. lib. 3.
Plutarch.
Sympos. 5. 12.
cap. 7. Suidas
in dictione
χαράδριος.
Aelian. lib. 17.
cap. 13.
Galgulus.

fascino
oculos.
archus
ymp. 5.
lib. 9.
cap. 4.

Lib. 9.
cap. 4.

Charadrij
uirtus.
Iodori in

*Emicadus 4.
lib. 4.*

*Veneficia
horrenda.*

*Valer. Max.
lib. 2. cap. 26.*

*In nullā an-
tea de uenefi-
cis inquisitū.*

Horrenda sunt quæ de Veneficis scribit Antonius Sabellicus in hæc uerba: Infamis inde annus sequutus, M. Claudio Marcello & T. Valerio Flacco (siue Potito, ut alij scripserunt) consulibus, quum multi ex primoribus patrum simili morbo & euentu mortui essent: ancilla quædam ad Q. Fabium Maximum Aedilem Curulē uenit, causamque eius cladis prodituram se professā est, si fides sibi daretur, quod id indicium apud dominos haud futurū esset sibi noxæ. Fabius re ad Consules delata, à Consulibus ad Senatum, fide, consensu ordinis, indici data, patefactum est muliebri fraude eam cladem accidere: multas esse quæ in uirorum perniciem coquerent uenena: ac si secum eant, fore ut multæ ueneficio occupatæ deprehenderentur. Missi, qui ancillam sequerentur: hi quasdam medicamenta coquentes, apud alias recondita inueniunt. Quibus in forum delatis, uiginti quæ numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehensum, publicè accersitis, & in his Cornelia & Seruilia patriciæ gentis: quæ quum salubria esse contenderent, à confutante indice bibere iussæ, spacio ad colloquendum sumpto, inter se loquutæ, id haurire statuūt: medicamentum in conspectu populi epoto, ad unā interiēre. Inde ad centum septuaginta eiusdē sceleris conuictæ, capitali sunt supplicio affectæ. Atrocitas rei, quia ad eam diem in nullam de ueneficio unquam fuerat inquisitum, prodigij est loco habita: uelut alienarum furoribus, id flagitium perpetrari contigisset.

Venefica fuit Crescentij illius seditionis Romani, eo quæ nomine ab Ottono tertio uili iumēto facie inuersa impositi, & per urbem circumuecti, tandemque ad portam suspensi uxor: quæ quum sapientia & uirtute præstantis-

simus alioqui Imperator deperiisset, illa quod Ottoni reditum in Germaniam apparante, se coniugij spe uideret excidisse, chirothecis ueneno infectis, eum necauit, anno millesimo primo, 5. Calend. Februar.

Veneno item lento sublatus est Ioannes Cimiscus Orientis Imperator à Basilio quodam eunucho, cui se potētia derogaturū fuerat interminatus.

Veneno adhuc ab uxore Zoe procacissimæ & intemperantissimæ libidinis fœmina, quæ Paphlagonē quendam Michaelē deperiret, extinctus Romanus Argyrus Imperator Orientis, quæ priorē antea reliquerat coniugē.

Veneficium quoque fuit, quod Casali, in urbe Salassie regionis Italiæ contigit, circiter annum Domini millesimum quingentesimum trigessimū sextum. Coniurauerunt uiri ac feminae, quadraginta ferè numero, inter quos & carnifex erat: ut quum pestis antea sæuisset, & iam cœpisset mitescere, unguentum conficerent, quo illitis portarum uestibus, inficerentur qui uestes tractarent: appararant & puluerē, quem uestibus clam inspergentes, noxam inferebant. Latuit aliquādiu dolus, sublatique multi à coniunctis sanguine uel affinitate: data etiam ueneficis, ut ferebatur, pecunia hæreditatis ergo. Sed quum cuiusdam Neci nomine fratrem atque unicum filium enecassent, uixque alij quàm domini ipsi domuum, aut filij perirent: simulque animaduertissent Androgenam se in domos insinuare, atque eos maximè interire, quorum ædes ingrederetur: deprehensa coniuratione, omnes exquisitissimis tormentis interempti sunt. Falsi etiam, quod in celebri cuiusdam Diui pompa subsellijs perunctis, uniuersos trucidare ciues decreuissent: paratasque in hunc usum fuisse supra uiginti ollas. Idē postea Gene-

uæ tentarunt nonnulli, qui & pœnas dederunt. Alios etiam Mediolani uer-
tes inunxisse constat: sed quæstioni-
bus subiecti, quum nihil confiteren-
tur, nec quisquā obijisset, dimissi sunt.
Balsianus Landus scribit, Patauij mo-
nachum quendam cum alijs plerisq;
identidem conspirasse, qui pestis tem-
pore infecta linteamina in domos oc-
cultè conijciebant, ut in multos deri-
uaretur contagio: sumptum quoque
ab his est supplicium.

In nobili familia de Petrinis Bono-
niæ, duo erant fratres, quorum alter
maritus cum numerosa prole in eif-
dem ædibus commorabatur matri ui-
duæ: alter uerò iunior, spe consequen-
dæ hæreditatis uniuersæ, totam fami-
liam è medio tollere statuit, coniecto
in uini dolium arsenico. Ex cuius usu
cum grauib; torquerentur sympto-
matibus, conuocabantur medici cele-
berrimi, Matthæus Curtius, Ioannes
Maria Bettus, & Hispanus Philippal-
dus: qui in ueneni suspicionem mox
uenerunt, quòd ijsdem cruciatibus ui-
cinos quoque exagitari, qui fortè do-
mum ingressi, uinum illud hauserant,
intellexissent. Eorum itaque consilio
uas infringitur, uinoque effuso inueni-
tur arsenicum. Hinc curationem ag-
gressi medici, omnes restituerunt, exce-
pta matre uetula debili, & puero infir-
mo. Fuga sibi consuluit ueneficus, at-
que ita ueneficij author innotuit. Fa-
cinus hoc contigit anno millesimo
quingentesimo tricesimo octauo, in
Augusto.

Socrui adhæc gener quidam uenefi-
cus cantharides, extractæ cassiæ mi-
xtas, obtulit Bononiæ. Quā uesicæ cru-
ciam mentis tam atrociter afflictam, ut
etiam sanguinem largum ex uesica ex-
creuerit, felici successu curauit D. Heli-
dæus Paduanus Foroliuiensis, clarissi-
mus & in artis operibus exercitatisi-

mus medicus: quemadmodū recen-
suit D. IOANNES ECHTIVS, medicus
Coloniensis ornatissimus, illius olim
discipulus, qui tūc temporis ipsum se-
ctabatur, & superiori quoq; curationi
interfuit. Huic quoq; narrarat D. Gis-
bertus Horstius, medicus experientis-
simus, Romæ quendam hydropicum
diu decubuisse, cuius uxor tandē sum-
ptuum pertæsa, ueneno illum tollere
decreuerat: quare bufonis in olla usti
puluerem ægroto propinat, unde ille
copiosum reddit lotium: hinc denuò
eundem puluerē exhibet, ut citius il-
li ærumnosam sumptuosamq; uitam
cum præcipite cōmutaret morte. qui
multo uberiore exonerata per uesicā
faburra aquea, conualuit præter coniu-
gis expectationem. nam bufo etiam
discissus, & renibus impositus, hydro-
picorum aquas per meatum urinariū
expellit. Eandem ipse Gisbertus aliàs
sensit calamitatem ab ijs, à quibus mi-
nimè decuit. Extat Ausonij super hac
re quàm lepidum epigramma:

Toxica zelotypo dedit uxor mœcha marito,
Nec satis ad mortem credidit esse datum,
Miscuit argenti letalia pondera uiui,
Cogeret ut celerem uis geminata necem.
Diuidat hæc si quis, faciunt discreta uenenum,
Antidotum sumet, qui sociata bibet.
Ergo inter sese dum noxia pocula certant,
Cessit letalis noxa salutiferæ.
Protinus & uacuos alui petiere recessus,
Lubrica deiectis quā uia nota cibus.
Quàm pia cura deūm, prodest crudelior uxor,
Et quum fata uolunt, bina uenena iuuant.
Quàm sanè hic locū quoq; suū me-
retur illud Nasonis i. Metamorph.
— Non hospes ab hospite tutus,
Nō socer à genero, fratrum quoq; gratia rara est.
Imminet exitio uir coniugis, illa mariti,
Lucida terribiles miscent aconita nouerca,
Filius ante diem patrios inquit in annos.

Venefica item erat Ioanna puella,
quæ anno millesimo quingentesimo

*Bufo scissus
renibus im-
positus.*

*Venenum pro-
pinatū An-
na à Firmo.*

375
domina in Vuella. quinquagesimo quarto, in Nouembri, nobili & piæ matronæ Annæ à Virmont, dominæ in Vuell, optimè de ea meritæ, bis clādestinè arsenicum propinavit. Ego ad morbi, ex prioris ueneni assumptione, curationem accersitus, post alia feliciter administrata, ius caponis simplex ab ægrota forberi uolui. Cui denuò, ut è medio (uellè nollè) tolleretur domina, arsenicū largius seorsum infuderat Ioanna, quæ illi à cubiculis erat. Eo autem non satis iuri immixto, gustu & uisu maxime, ob eius copiam, ab ægrota & me deprehensum est uenenum. Necdum enim in animos antea irreperat oblatis arsenici suspicio, sed uenenatum aliquid pisis ab ea comestis adhæsisse opinabamur. Inde, num destinatum gliribus perimēdis puluerem alicubi occlusisset ægrota, sciscitabar: qui cū altero collatus, certiores nos redderet. Nec defuit successus. Hoc etenim modo innotuit uenenū dominæ denuò exhibitum: sed prius à me & puero, ueneficij adornati tum adhuc ignaris, gustatum in iusculo. Concitato autem utrinque mox uomitu, & ijs quæ ueneni uim infringerent oblatis, additoq; antidoto, nullæ ueneni manserunt reliquæ. Veneficiū confessa puella, morti adiudicabatur: aliorum tamē intercessione ob ætatem iuuenilem, quæ uix decimum quintū attigerat annū, uitæ beneficio rursus donata, carceri perpetuo mancipabatur. unde post menses paucos effractis cācellis, eam liberarunt milites. Vt quilibet hoc doctus exemplo, prouidè magis suis cōsuleret rebus, flagitium hoc quàm breuissimè commemorare libuit.

Vidi & uetulam, quæ ob zelotypiæ arsenicum marito in fonti cum olusculo propinarat, unde hic cum acerbissimis interiit cruciamentis: illa autē undis publico immergebatur supplicio.

DE VENEFICIS

376
 Nuper improbam uxorem marito aliquot uicibus argentum uiuum dedisse deuorandum, eumq; id sine ullo nocumento per aluū egressisse, narrat Georgius Agricola: mulierem uerò in maleficio manifesto deprehensam, pœnas legibus dedisse.

Exactis item his annis, quum mulier uenefica Tremoniæ aliàs exhibuisset marito argentum uiuum, ut eum perderet, nec ex uoto negocium successisset: tandem die quodam festo, cū campanis daretur solenniter signum absoluti Missæ sacrificij, illa præcurrit ad edes Dorpiorum, mercatorū ibi celebrium, ubi ab emēte maiorem solito argenti uiui quantitatem quaesivit mercatoris famulus, in quem finem id compararet? respondet, se in medicamento quodam ad enecādos rattos & mures eo uti. Cū primū domum uenit, omne illud argentum infudit holusculo conciso coctoq; quod marito apponebat: is animaduertens nondum dissolutum nec satis permixtum Mercurium, assumpto olerē in forum excurrit ad Cōsules, qui tum (ut apud eos moris est) post celebratam Missam ante curiā moras trahabant, fortè, ut sit, de republica conferentes: ueneficij accusat uxorem, ostendens pharmacum edulio mixtū. Quo autem mortis genere comprehensa illa perierit, non satis noui.

MEMORANDA HISTORIA DE Venefico famulo carnificis, eiusdemq; malefica coniuge, quæ trium uirorum capita palam ferire uoluit. Cap. XXXVI.

Hoc catalogo dignabor mulierē famosam Mechteldim nomine, malicia non inferiorē quacunque uenefica, ob raritatem inauditam facinoris, in Septembri anni sexagesimise cūdi supra millesimū quingentesimum, recenter instituti ad hunc.

Lib. 3. de natura fossil.

Famina triu uirorum uoluit detruere capita.

hunc modum, in oppido circa Mosam ad Brabatię limites sito, Grauiam nuncupato, loco mihi natalicio. Ut ex quinque captiuis tres eodem die supplicio ob sua flagitia afficerentur, accitur ex proxima ciuitate Geldrorum Neomagio carnifex, qui sperans eos ex magistratus decreto suspendēdos, subsequitur: mutata autem sententia, simulatque capita esse ferienda intelligeret, de imbecillitate sua apud satrapam Steinhufium conquestus est, ante annū contracta ex ueneno ipsi clam propinato à suo famulo, ut in heri sui ministerium posset surrogari: quæ solet esse in dignitatibus & præclaris officijs inuidia. ne uerò diutius procrastinaretur supplicium, se statim missurum ad coniugem pollicetur, quæ suum collegam Arnhemiam uocaret, in sententiæ latæ executionem. cum eo enim se contraxisse de opera mutua, & communi lucro, asseuerabat: quem admodum plerunq; fit, ut inter fideles artifices æquale redeat ex pacto emolumentum. Consensit præfectus, mittiturque Neomagium ad tortoris uxorem, ut euestigio accerferetur Arnhemiam publicus eiusdem officij administrator. Illa lucri cupida, aliud statuit animo, mariti scilicet defectū suis supplere uiribus: quare gladium eiusmodi postremo actui tragico destinatum, pro marito à consule impetrat, cultorumque fabro dextrorsum exacuum mox defert: ipsa etenim sinistra erat. Inde hora uespertina sibi capillitium clam secari iubet, & summo mane uestes uiri induta, præter thoracem studio relictum, ut in laxiore indusio minus obseruarentur mammæ: dein de imposito capiti pileo plumis ornato, latoq; illo gladio accincta, incunstanter Grauiam properat. Quam satrapa uidens imberbem, Arnhemiensemq; ratus esse lictorem, rogabat nū-

in ea iuuenili ætate trium simul truncare capita auderet? Hoc sibi committi debere, nec iam primū in illud se prodituram theatrum, quum eandem sæpius experta esset aleam, respondit, arreptis simul restibus quibus captiuos uinciret. Ita ijs tandem productis, ut mox gladio feriendas submitteret ceruices, seorsum à coniuge & fratre Steinhufius præfectus admonetur, lictorem uideri fœminam. Hic cum uniuerso comitatu ad stuporem usque consternatus, re mox cognita ex carnificis famulo, quem exacto iuramento ad ueritatis confessionem adegerat, reos custodiæ reddi iubet: & nisi clam hoc feminei sexus monstru opera satrapæ se subduxisset, ne uel ab hominum turba in aquas proximas detruderetur, uel alioqui ab alijs oppidi maliciosis fœminis trucidaretur colis, uerendum erat. Reuersa autem Neomagium, risu apud multos celebratur, uelut tanto facinore nobilitata: maritoque mortuo, eam duxit uxorem carnifex Arnhemienensis, defuncti apud Neomagos successor. Sicut plurimum, ob functionum communem usum, inter collegas matrimonia contrahi celebrarique solent, ne in alienas familias transferantur nobilia eiusmodi officia, nec degeneret soboles.

DE PHILTRIS, HIPPOMANES,
et reliquis amatorijs quisquilijs.

Cap. XXXVII.

HUc quoq; pertinet amatorium poculum aut pharmacum, Græcis φίλτρον nuncupatum, sensus Philtrum. uitians, ijsq; uarias species & amores concitans furiosos. Eius meminit Iuuenalis:
Hic magicos affert cantus, hic Thessala uendit Satyr. 6.
Philtro, quibus ualeant mentem uexare mariti.
Eodē referantur & Lælij uersus in Apologia i. ab Apuleio adducti:

Philtro omnia undiq; eruant,

B. 3. Antipha.

Antiphates illud queritur,
Trochisculi, ungues, teniæ,
Radicula, herba, surculi,
Auræ ilices, bichorditæ,
Hinnientium dulcedines.

In hoc item ueneficij genere locum
habet hippomanes, caruncula haud
parum famosa, caricæ magnitudine,
specie orbiculata, latiuscula, colore
nigro, quæ in fronte nascentis pulli e-
quini apparet, quâ edito statim partu
mater lambendo abstergendoq; de-
uorat: & si præripiatur, animum à fœ-
tu penitus auersum habet, nec eum ad
ubera admittit. ob hoc maximam esse
uim eius ad amorem concitandum fe-
runt, quando in puluerem uersa, cum
amantis sanguine propinatur in po-
culis. hinc equis innasci amoris ue-
neficium, ait Plinius. Eius mentionem
fecere Aristoteles, Solinus, Columel-
la, & cæteri. item Virgilius:

Aristotel. de
Natur. an. li.
6. ca. 18. et 22.
Lib. 8. ca. 41.
Colum. lib. 6.
cap. 17.

— Crines effusa sacerdos,
Ter centum tonat ore deos, Herebūq; Chaosq;
Tergemināq; Hecaten, tria uirginis ora Diana:
Sparserat & latices simulatos fontis Auerni,
Falcibus & messæ ad Lunam quæruntur ahenis
Pubentes herba, nigri cum lacte ueneni.
Queritur & nascentis equi de fronte reuulsus,
Et matri præceptus amor.

Dicunt & eodem nomine uirus illud
lentum, quod ex equarum libidinis
æstro stimularum pudendis defluit.
à Virgilio ita describitur:

3. Georg. Hinc demum hippomanes uero quod nomine di
Pastores, lentū distillat ab inguine uirus: (cunt
Hippomanes, quod sæpe mala legere noueræ,
Miscentes herbas, & non innoxia uerba.

Et apud Tibullum:

Li. 2. Eleg. 4. Et quod, ubi indomitis gregibus uenus afflat amo-
Hippomanes cupida stillat ab inguine equæ.

Propertius lib. 4. in lenam quandam:
Consuluit striges nostro de sanguine, & in me
Hippomanes fœtæ semina legit equæ.

Et Ouid. lib. 1. Eleg. 8. aduersus aliam
lenam;

Seu bene quid gramen, quid torto coccita rhōbo
Licia, quid ualeat uirus amantis equæ.

Nouit Iuuenalis quoq;

Hippomanes, carmēq; loquor, coctumq; ueneni
Priuigno datum.

Nomé ueneno inditū *ἵππομανες*, quod
effreni equinæ cupidini similes homi-
nibus amoris accēdat faces. Hinc, Pau-
sania & Æliano authoribus, tantam in
eo nouit uim Olympiæ Phormis Ar-
cas, quod illo æri mixto & effuso, e-
quā posuerit, abscissa cauda: huic hip-
pomanes incluserat, fabrica non tam
accurata, ut ea falsitate tantopere ad
huius cōspectum furijs excitari opor-
tuerit equos: quos tamen ita allicie-
bat, tantaq; agitabat insania, ut disru-
ptis frenis in ipsam uiolentius, quàm
in uiuam, infilirēt equam. Neq; quod
20 ungulæ inhærentes grææ statuæ, lubri-
co eliderentur lapsu, idcirco cessabat
appetitio, imò ardentius multo in his
antè ore adhinniebant: neq; prius ab
æneo potuere depelli simulachro,
quàm flagris & equisonum uiolentia
abstraherentur. Est & hippomanes, ut
docet Theocritus, *φύτὸν ἵππων*, id est,
planta siue herba, qua gustata equi in-
furias aguntur: unde & nomen.

30 Inter amatoria adhæc uenena com-
numerantur, in extrema lupi cauda pi-
lus, eiusque uirga, remora pisciculus,
felis cerebrum, & lacertæ, stellio cui
stincus nomen: item os de rana uiri-
di, in formicarum aceruo exesa: sini-
stri etenim ossis contactu amorem,
dextri uerò dissidium excitari tradūt.
uel ut alij referunt, à formicis obesa ra-
næ ossa conijce in aquam, quorum ali-
qua aquæ innatāt, quædā subsident:
40 hæc ligata in albo sindone, & suspen-
sa, amorem cōciliant, illis contacto ho-
mini odium paritur. Aliud experimen-
tum simile ex hirundinum pullis: Ac-
cipiūtur ij unius fœturæ aut nidi, qui
in olla conditi, in terra sepeliuntur, ut
suffocati

Amator
uenena.
Plin. lib. 3.
cap. 22.

suffocati fame pereant. post ex effo-
 sis qui hiante rostro mortui inueniun-
 tur, amor: qui occluso, concitando ser-
 uiunt odio. Vtero hyænæ sinistro la-
 certo quoque religato, si quis mulie-
 rem inspiciat, usui hic esse etiam perhi-
 betur. Componuntur ea quoque inter-
 dum ex excrementis, aut animalibus
 è putredine genitis, aut ex connata no-
 bis materie, quæ tamen ut illicita me-
 10 ritò mentem potius turbant, mutant-
 que, quàm ad amandū cogant: sic men-
 strui mulierum, præsertim biliosarum
 & rixosarum, potus, adeò bibentes ef-
 fascinare inficereque, ut lunaticos &
 amêtes efficiat, creditur. Habentur &
 alia philtrea, à mortuorum uestibus, cā-
 delis, acubus, & ijs uniuersim quæ fu-
 nerum gratia parantur, sumpta. quæ
 eo libetius, quòd nugarum plus quàm
 20 ueritatis habeant, nomino: quemad-
 modum natiua illa uenena, nimisque
 efficacia silentio hic sepelire malui,
 doctioribus medicis ex sexto Diosco-
 ridis de materia medica, & reliquis
 item Græcorum & Arabum, tum etiā
 quorundam recentiorum libris, atque
 usu quotidiano nimis cognita.

QVO'D AMATORIA POCULA,
 hippomanes, & quæcunq; id genus alia, citius
 30 furorem inducant, quàm amorem con-
 cilient. Cap. XXXVIII.

Porro philtrea, hippomanes, & q-
 cunq; id genus alia, in amore ue-
 rè cōciliando parum aut nihil ua-
 lere, sed furorem citius concitare, mul-
 torum non ignobilium uirorū est sen-
 tentia. Ouidius in lib. de Medicamine
 faciei:

Sic potius nos tæget amor, quàm fortibus herbis,
 Quas maga terribili subsecat arte manus.
 Nec uos graminibus, nec misto credite succo,
 Nec tentate nocens uirus amantis equæ.
 Nec mediæ Marsis finduntur cantibus angues,
 Nec redit in fontes unda supina suos.

Idem 2 de Arte amandi:

Fallitur, Aemonias si quis decurrit ad artes,
 Datq; quod à teneri fronte reuellit equi.
 Non facient ut uiuat amor Medides herbae,
 Mistaq; cum magicis mersa uenena sonis.
 Id postea exemplis Medee & Cir-
 ces comprobat:

Phasias Aesonidem, Circe tenuisset Vlysses,
 Si modò seruari carmine posset amor.

10 Nec data profuerint pallentia philtrea puellis:
 Philtrea nocent animis, uimq; furoris habent.

Hinc Eusebius Cæsariensis scribit,
 Lucretium poetam amatorio poculo
 in tantum furorem uersum, ut se tan-
 dem propria manu interemerit. Sunt
 qui arbitrantur, uxorem illius huius-
 modi obtulisse poculum, & eam Lu-
 cillam uocatam, ex Hieronymi testi-
 monio in Rufinū, cuius hæc sunt uer-
 20 ba: Liwia uirum suum interfecit, quæ
 nimis odit: Lucilla suum, quem ni-
 mis amauit. illa spontè miscuit aco-
 nitum: Lucilla decepta, furorem pro-
 pinauit pro amoris poculo. De illo
 quoque extat illud Politiani in Nutric.
 Hic qui philtrea bibit, nimioq; insanus amore,
 Mox ferro occubuit, sic mentem amiserat omnē.

Lucretius a-
 matorio pocu-
 lo interem-
 ptus.

Liwia & Lu-
 cilla ueneficae.

Quid Stephano equiti Neapolita-
 no acciderit, est profectò admirabile.
 30 Hic quum poculo amatorio insanif-
 set, teneretq; oppida & nonnulla re-
 gia officia ab Alphonso Arragonum re-
 ge tradita, fuerunt qui ab Alphonso il-
 la bona postularent, absurdum esse di-
 centes, à demente huiusmodi bona
 possideri. Quibus rex respondit, Sibi
 inhumanissimum uideri, ijs se etiam
 substantiam auferre, quibus sors men-
 tem & cerebrum abstulisset. Innuere
 40 autem uidetur, calamitatem non esse
 calamitati adiungendam.

Panormit.
 li. 4. de Gest.
 Alphonsi.

Tradiderunt item literarum monu-
 mentis Cornelius Nepos & Plutar-
 chus, Lucium Lucillum Imperato-
 rem amatorio quoque poculo à Calli-
 sthene propinato, primū mente læ-

Callisthenes
 ueneficus.

*L. Lucullus
Imperator a-
matorio pocu-
lo interēptus.
L. 11. antiq.
Iudaic.
C. Caligula
potionatus
ab uxore.*

sum fuisse, deinde interemptum. Meminit & Plin. lib. 25. cap. 3. circa finem. Narrat quoq; Iosephus & Suetonius, C. Caligulam à Cæsonia uxore potionatum, amatorio quidem medicamentis, sed quod in furorē uerterit. Quod commemorans Satyricus poëta, id poculum ex hippomanes apparatus fuisse ait:

— Si non

*Et furere incipias, ut auunculus ille Neronis,
Cæsonia uenefica. Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli
Infudit. —*

Sed de hippomanes quod creditur, asserit quoque Aristoteles libro 8. de Natur. animal. capite 24. figmenta esse muliercularum & professorum carminis incantatorij. Scribit adhuc 2. Mag. moral. mulierem quandam uiro cuiusdam poculum porrexisse amatorium, ex quo is subito decidit mortuus. Mortem etiam sæpe accelerare eiusmodi philtrea, tradit Hippol. Marsil. in d. l. eiusdem. §. adiectio. D. de f. ca. ubi est & tex. loquens de amatorio ueneno, sicuti & de amatorio poculo, in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. D. de pœnis. Extinctus & philtro Fredericus Austriacus Imperator anno tricesimo supra millesimum trecentissimum, decimatertia Ianuarij.

Et quanquam Constantinus Imperatorum Christianorum primus, arte magica conciliari amorem sensisse uideatur, in l. ab eo edita, C. de malef. l. eorum. in illis uerbis, Aut pudicos amicos magicis artibus ad libidinem deflectisse deteguntur: & Accursius in authent. quo. opor. epi. & clari. §. hoc autem. in uerb. propter quædam. & Albertus in rubr. de hæret. colum. 3. tamen D. Epiphanius Palæstinus Eleutheropoli-
*Amatorio
in rationes
anymas*
lib. 1. aduersus hæreses, tomo 30. sect. tradit, uanissimas esse eiusmodi amatorias incantationes, quibus scilicet foeminarum castitas impe-

titur, ubi nomē Christi & signaculum crucis contrā opponitur: quod non contemnēda historia cōfirmat. Quin & illa Sicilię cōstitutio, cuius initium est, Pocula amatoria, friuolum reputat & fabulosum, posse huiusmodi pocula amorem extorquere. Historiam de uirgine Deo dicata, atq; magica arte à iuvene ad amorem sollicitata, à

10 D. Hieronymo conscriptam in uita D. Hilarionis, lege libro 5. capite 13. ubi paucis meam uidebis adiectam sententiam. Hinc manifestū est, quas Irenæus scribit mulieres ex Marci hæresi reuersas ad Ecclesiam, fuisse confesas, se à Marco ita circumuentas, ut in eum uehementer exarserint, nō potu-
20 amatorio attractas fuisse: sed eius doctrina, præstigijs & illusionibus potius, aut fortē ipsius forma, ut fieri solet, illectas.

Nouimus, inquit Henricus Institoris & Iacobus Sprenger theologiæ doctores, uetulā tres ordine abbates, ut publica omnium fratrum in eo monasterio etiam in hodiernum diem est opinio, non solum philtreis incantasse: sed & interemisse, & quartum iam simili modo dementasse. Nec eam pudet fateri palam, se fecisse & facere, eosq; à suo amore desistere nequiuisse, quod tantum de ipsius stercorebus comedissent: simulque quantitatem extenso brachio commonstrat. Fate-
30 mur autem, quia nobis nō erat in eam inquirendi ulciscendiq; facta potestas, illam adhuc superstitem esse. Hæc illi. Stercora uerò fuisse spurciciem ueneriam, quam, uelut cœno immerfi, toties erant experti in exercitata lasciuienteq; uetula meretricula monachi, ut ab eius illecebris inescati, quasi fascino uel certius maleficio detēti, desistere & ad mentem redire nequiuerint, mea profectō est sententia: hoc amatorium poculum, hæc brachij in-

*In Mal. m.
lesic. part.
quæst. 7.
Tres ordin.
abbates an
torio pocu
interempti*

har

star uorata uetuli scorti stercora. iudiciumq; esto penes eiusdem conditionis uiros, qui etiamnum quotidie simili maleficio illecti, in eadem palaestra strenuos exantlare labores satagunt.

Virgilius quoq; circa finem Pharmaceutriæ, testatur magica carmina nihil huc facere, cum scribit:

—His ego Daphnim

Aggrediar, nihil ille Deos, nil carmina curat.

Vbi Seruius id etiam annotauit.

Propertius item libro 2. Eleg. 1. huius est sententiæ, cum inquit:

Seu mihi sint tangēda nouerca pocula Phædræ,

Pocula priuigno non nocitura suo.

Nam loquitur de poculis amatorijs, quibus Phædra Hippolytum priuignū in amorem illicere tentauit: at nihil ea profuere. Rectè itaq; admonet Ouidius secundo de Arte aman. hoc artis magicæ genus cauendum esse:

Sit procul omne nefas: ut ameris, amabilis esto.

Et lib. 1. de Remed. amoris:

Viderit, Aemonie si quis mala pabula terræ,

Et magicas artes posse iuuare putat.

Non inconuenientem huic loco historiam subiungere placuit ex Plutarcho.

Amabat Philippus Macedonum rex puellam quandam plebeiam: facileq; utriusq; fortuna longè dissimilis, eam regi obsequentem fecerat. Quod cum rescisset Olympias eius uxor, id ægrè admodum tulit, præsertim quòd ferebatur ea puella amatorijs philtis sibi Philippum conciliaffe. Ideoq; irata, iussit clam domo extractam ad se puellam duci, eo quidem animo, ut carcere aliquo clausam, aut in longinquas regiones trans mare relegatam, male haberet. Productam uerò ante se cum speciosam, uenustam, ingeniosam, elegantem, & omnibus modis ac numeris amabilem uidisset, χαίρειωσαν, εἴπερ Ὀλυμπιάς, αἱ διαβολαὶ. σὺ γὰρ εὐσεβεῖς αὐτῇ φάρμακα ἔχεις: Valeant, inquit O-

lympias, calumniæ: tu enim in teipsa ueneficiorum uim habes, nec iam puellæ amplius, aut marito suo irata fuit. Huc facit illud Menandri apud Stobæum Florilegum cap. 65. ἐν τῷ ἀλθὲς φίλτρον ἀγνώμων τρόπος, τὴν κατὰ πρῶτον ἀνδρὸς ἄωθον γυναικα: Inest uerum philtrum, benigni mores, quo uincere uirum solet mulier. Et profectò hæc

sunt uera amoris ueneficia. Nam si quæ coniuges philtis alijs & amatorijs poculis utuntur, eas abominamur ac fastidimus. Quemadmodum & Plutarchus asserit in eo libello, quem de Tuenda ualitudine scripsit: ut non dissimili ratione consequens sit, uxores contrà uiros, qui hæc res usurpant, detestari. Et ut idem Plutarchus scribit in Admonitionibus connubialib. sicut piscatio quæ fit medicamentis, citò quidem & facillè piscem capit, sed eum labefactat, & mensæ minimè idoneum reddit: sic qui amatorijs artibus carminibusque coniuges uoluptatis causa subigere conantur, cum attonitis dementibusque & labefactatis uitam agunt. Neque enim Circem (ut subdit) ab ea potionati quicquam iuuant, nec ipsa ulla in re illis abutebatur, cum suum asinorumque formam accepissent: Vlysem uerò mente præditum, & prudenter cum ipsa uersantem, incredibili amore prosequuta est. Hæc ille. Explosis itaque philtis & magicis uanitatibus, amorem uxorū mutuo in eas amore, in alias uerò fœminas castimonia & quibuscunq; alijs honestis pijsque studijs comparare nitamur. Sic lex connubialis decima quarta doctissimi clarissimiq; iurisperiti Andreae Tiraquelli manebit inuiolata:

Carminibus, poculis, alijsque id genus philtis magicis, quibus creditur amor conciliari, uir & uxor penitus abstinento:

C Sed

Philtre uen-

De Legibus
connubial.

Sed mutuo inter se affectu, alijsque honestis rationibus amorem prouocanto, conseruanto, augento.

Quòd multa sit philtiri & magici furoris communio, nec argumētum ingratum, hic me paulò fuisse prolixiorē, agnosco libenter.

ANIMANTIA QVOMODO

lædant uenefici. Caput

XXXIX.

Veneficia perimunt animantia.

Animantia adhuc, pharmacis pabulo iniectis, aut alicubi sparsis ut degustentur, uel halitu attrahantur, lædunt perimuntque uenefici. Idem uel affricu uel applicatione prestari posse, ut minimè nego: ita meminisse oportet, quosdā studiò lupi ster- cus clām in præsepibus condere, quod olfactu animaduertentia pecora, uoracemque hostem uerita, ob quandam antipathiam, miro exagitantur furore: ut maleficio ea torqueri, firmissimè credant ignari, apud ueneficij huius artifices consiliū inquirentes. Eadem ratione dicunt, caudam lupi in bouum uel equorum præsepi suspensam, eos ab esu exterrere. Metu etenim ob odorem perculsi, obliuiscuntur cibi esurientes: quemadmodū hominibus quoque in magnis timoribus u-
suenire experimur.

In ducatu Vuirtenbergico non procul à Tubinga, carnifex ueneficij non

ignarus, anno millesimo quingentesimo sexagesimo quarto in pecoribus suæ artis specimen edidit. Enimuerò quum ex pacto huic cederent morticiorum animalium coria, atque alia quæ hinc usui esse possent, hic boues, oues & porcos in pascua ex more deductos, ueneno clām perimit, ut inde frequenti nimis pellium numero, seu item & pinguedinis infinitis ferè talē-
tis Augustæ Vindelicorum & Argentinæ uenum expositis distractisque, diues breui euaserit. Proinde & suspitionibusque ipsi familiaribus subditus, rem uniuersam confitetur. Dat & pœnas forcipibus ignitis distractus in principio Augusti. Huc ij quoque pertinent, qui pugiunculis iumentum certis locis confodiunt, retracta prius seorsum cute: ut ubi ea relapsa uulnus impressum tegitur, latèret dolus, atque ea ratione mortuum periisse maleficio, iudicaretur. Varium itaque est Veneficij genus, quo pecus interit: estque diuersitati industriæ attendendum, ne rei loco pendat supplicium insons.

Fusus naturalia prosequi uenena, non est nostri instituti: cum huc solum spectet orationis filum, ut detegantur actiones & morbi præternaturæ legem percellentes.

LIBRI TERTII FINIS.

DE IIS

DE IIS QVI LAMIARVM

MALEFICIO AFFECTI PVTAN-

tur. Liber IIII.

QVOTQVOT VVLGO LAMIARVM maleficio cruciari existimatur, & quorum ita lae forum sacra meminere Biblia, omnes à diabolo uel exerceri, uel obsessos esse. Cap. I.

MALEFICIO affecti dicuntur, qui uarijs & insolitis plerunque modis, praeter naturam, Dei assensione, à dæmone in suis corporibus exercentur, siue homines sunt, siue iumenta: quum ille ea alias uel subit, uel etiam nō intrò subit, sed utiles corporis humores exagitat & inficit, aut noxios in partes traducit principes, uel hisce uenas ductusque naturales obstruit, uel instrumentorū structuram luxat, uel spiritus cerebri turbat, multifarijsque imbuunt formis, quos interdum quoque excitat, ut in ijs hominibus uirtus animalis se exerat potentius quàm in sanis: siue uenenata materia, siue halitu intus aut foris conspurcat, defœdatque, ac id genus reliqua, quibus ex causis morbi progignuntur innumeri, graues & admirandi. Nec interim hominum substantia & facultates ab huius subtilis artificiosi que hostis maleficio immunes liberaeque permanent. Exem-

Job. 1. *maleficio* *et* *us.* plurimum luce meridiana clarius in Iobo cernimus, cuius, diaboli studio, primum quinquaginta boū iuga & 500 asinae abripiuntur, puerique cæduntur: secundò, ouium septem millia cū pueris igne cœlitus demisso consumuntur: tertio, camelorum tria abducuntur millia, & famuli occumbunt: quarto, domus, ob procellas impetuosisimas à satana excitatas, ab imis sedibus conuulsæ ruina opprimitur omnis sobo-

les. Vbi necharum calamitatum aceruo Iobū à Dei cultu transuersum agere posset, quin adhuc nomen Domini ille constantius glorificaret: demum, consentiente Deo, eum ulcere pessimo à planta pedis usque ad uerticem percutit, deformatque; tam fœdè direque; satanas, ut ille in sterquilinio sedens miserabiliter, saniem testa abraderet, adeò atroci excruciatu dolore, quo etiam mortem illi precaretur cōiunx, nec ab amicis eum uisitantibus agnosceretur. Quid aliud de eo, quàm ipsum maleficio affectum fuisse, & incantatum in cunctis ad illum pertinentibus, quis dicet? Quæ hic intercessit dæmonis cooperaria malefica, quæ peruersa Lamiae maleuolentia, quod execrabile ueneficæ pharmacū? Quibuscunque malis rebus perficiendis satis per se potēs est, & uolūtate promptissimus diabolus, si diuinæ maiestatis tantūmodo accedat permissio: cuius nutui morem gerere, uelit nolit, cogitur.

Nabuchadonézarem regem Babyloniorum furore percitum, & in desertum ab hominum cōsuetudine pulsum, fœno uescentem more bonis, figura uitiata, capillis eius in aquilarum similitudinē crescentibus, & unguibus eius quasi auium, mente adhæc turbata, acerbissimè exagitat totum septennium diabolus.

Satanæ maleficio multis cruciabatur temporibus dæmoniacus in regione Gadarenorum: è monumentis, suo quippe domicilio egressus, nudus, ac supra modum sæuus, adeò ut per illam uiam transire posset nemo: neque enim catenis eum ligare poterat quisquam,

C 2 propte-

*Job. 2.**Maleficio le-*
sus Nabuchad-
onézar,
*Dan. 9.**Dæmoniacus*
apud Gada-
renos malefi-
cio correptus.
Matth. 8.
Marc. 5.
Luc. 8.

propterea quòd cum saepe compedi-
bus constringeretur, & catenis uinci-
retur, ijs ab illo discerptis, comminu-
tisq; à dæmonio in deserto agebatur.
Vociferabatur autem: Quid rei nobis
tecum est IESU fili Dei? Venisti huc ad
crucianðum nos ante tempus. Dæmo-
nes uerò rogabant, ne imperaret ut in
abyssum abirent, sed eos in porcorum
procul in monte pascentium gregem
demigrare permetteret. Christo hic
annuente, egressi in porcorum gregem
abierunt, eumq; præcipitè impetu ege-
runt in mare, ut suffocatus interierit.
Hic & porci fermè bis mille dæmonum
maleficio agitati, in suam ruunt perniciem.

Marc. 1.

Luca 4.

Nonne & ille què spiritus immun-
dus discerpès, proijciensq; in mediũ,
qui & Christi iussu exijt, nihilque no-
cuit, inter maleficio correptos suum
fortietur locum?

Matth. 17.

Marc. 9.

Luca 9.

Maleficio læ-
sus lunaticus.

Huc referatur lunaticus, qui à pue-
ro spiritum habebat mutum, quo ubi agi-
taretur, lacerabatur spumans, ac denti-
bus stridens atque arescens: quem fre-
quenter etiam in ignem coniecit spiri-
tus, & in aquas, ut eum perderet: neq;
à Christi discipulis, ob eorum incredu-
litate, expelli potuit: puerum uerò
tandem ad Christum accedentem, con-
tinuò discerpebat, ut in terram prola-
psus uolueretur spumans: usque adeò
à spiritu exeunte Christi iussu, iterum
dilaniatus, ut mortuus à multis habe-
retur: donec manu illius arrepta, à Ie-
su erigeretur.

Luca 13.

Nonne paria cum nostris, qui ma-
leficium pati creduntur, sensit mulier
quæ infirmitatis spiritum habuit, à sa-
tana alligata octo & decem annis, atque
ita contracta, ut omnino caput erigere
non posset, uinculo isto à Christo sab-
bati die soluta? Habeat & is hic locum,
cui lingua erat ligata à dæmone, ut lo-
qui nequiret, Matth. 9. itè qui cæcus &
mutus à diabolo factus fuerat, Matth. 12.

Quis nisi animi planè præfracti, infi-
cias ire audebit, si hi quos recēfui, nūc
temporis spectarētur, uno sanè ore ac-
clamatuos plerosq; omnes, hos per-
uersæ alicuius uetule artificio ita præ-
ter naturam uariè exagitatos esse, mise-
rè demētatos, contractos, lancinatos,
distractosq;? Atqui cuius arte, dira hac
calamitate illos opprimi testatur Scri-
ptura? Dæmonis. Cuius cooperatio-
ne, aut imperio? Nullius, sed tantum-
modo propriæ dæmonum uoluntatis
malicia, & Dei permissione ex arcano
ipsius cōsilio, ut illi uel probarētur, uel
castigarētur, emendarētur. Nec us-
quam in uasto ueteris & noui Testa-
menti uolumine exēplum, ubi in affli-
gendis corporib. alicuius Lamiæ ope-
ram usurparit, aut etiā requisierit satā,
cōperies: nihil illic tamen prætermis-
sum esse, quod huius potentiā, actio-
nes fraudesq; ostendere queat, faten-
dum est. Neq; etiā alicuius opera indi-
get ueterator ille, abundè suo marte
potens ludificare homines, eorum men-
tis & oculorum aciem perstringere, mor-
bis præter naturam cruciare, ulcerib. fe-
rire, aërem multifariam turbare. Per se
maleficia operari diabolū, in Malleo
legitur, nec in his indigere mulieris
maliciosæ cōsensu. sed & sagæ perdi-
tionē quærit: unde & ipsam coopera-
ri aliquo modo cogit. Permissu tantum
illi opus est, teste Gregorio, cui uolun-
tas semper mala. Interim tamen à se
designari eiusmodi flagitia, aliosq; se-
uerè torqueri, & in reb. externis foeli-
cem impediri successum, & quæcun-
que alia diaboli miracula perfici, ha-
bent persuasissimum, consentiturque
delutæ quædam aniculæ.

Eas iam dixi, diuersis de causis, à dæ-
mone ita obsidione uallatas, earum mē-
tem tam grauitè fascino læsam, cere-
brum cogitatum imaginationūq; orga-
num tam raris fraudulētisq; phantaf-
matibus

Secunda
Partis quæ
2. cap. 7.

matibus & formis ob incredulitatem implicitū, confirmatūq; (quemadmodum in grauib. somnis, atq; etiā melancholicis usuuenire quotidie, ostēdi) ut aliud nesciant, torturisq; subiectæ fateantur sua esse facinora, quæ ipsarū saltem sunt phantasia, reuera autem satanæ, Deo huc cōniūente. sic aliquē crebrō à se læsorū recēsent numerum, quorū alios occæcatos, alios mutilatos, nōnullos hoc uel illo modo à se excarnificatos, falsa opinione dicunt: quo nomine non tam maleficæ, quàm maleficio affectæ effascinatæq; appellari merētur. Quotquot uerō tā crudeliter & multifariā, quibuscunq; etiam conuulsionū generibus, morbis prodigiosis, uomitu & deiectione, præter naturā torqueri, hunc uel aliū imitari sonum, uocē edere, certos mendaciter notare, denominare atq; accusare homines, uti atrocis spectaculi architectos, obseruamus: cunctos à dæmone maligno mendaciq; citra alterius cooperationem agi, uexariq; (nisi quandoq; uenenum uel propinatum uel applicatū accessisse intelligatur) ingenuē fateor, atque adeo sanctissimē astruo.

DE REBUS MONSTROSIS
ore reiectis, quas non fuisse in corpore, multis ostenditur argumentis.

Caput II.

HUc spectat rerum mōstrosarum per os reiectio, qua præstigator ille quorundam sensus ita præstringit, ut eas ex corporis medullis eductas esse, dubitare nollent. Sunt autem panni lanei rudioris laciniae ut plurimum, item clauī ferrei iustæ interdum magnitudinis, eorumq; fragmenta, fibulæ ferreæ & æreæ, acus, aciculæ, eæque complures numero, quandoq; colligatæ, uel panno insertæ, fili inuolucra. Hæc à me uisa sunt. Nonnunquam & ossa euomūtur, sub-

ligacula, atq; reliqua id genus longè absurdiora monstra: sæpius magnitudine œsophagi etiam, quoad fieri possit, in homine uiuo tenē distractiq; naturalem diductionem exuperatā, quibus nec aliis ab ore introrsum laxior patet meatus. quo uel unico irrefutabili argumento facilē conuicero, ea dæmonis subtilitate uelocitateq; imperceptibili, ori ingesta, nostris adhæc oculis uel celeritate eius uictis, uel fascino delusis, uel interiecto corpore aëreo aut aliter motis eò intus uel foris uel utrinque humoribus aut spiritu caligantibus. Sic nos fallaci suo machinamento multiformiter exercet ille mille artifex.

Quum Neomagij quidam arroganter in Paschæ ferijs deglutiret ouum gallinaceum integrum, quod naturalem œsophagi expansionē superaret, illud in eo coarctatum, residere nequirit, unde quoque compressa arteria mox suffocabatur.

Si porrō istes, urgeasq; ea non ex ore solū, sed penitus è corpore reiecta esse: dic quæso, quo loco antea in corpore hæserint aut delituerint, cum nullus sit corpori reliquo cū ore meatus cōmunis, excepto œsophago, præter arteriā asperā, cuius caput larynx ex tribus cōponitur cartilaginib. Eius orificium, dum respiramus, dilatatur: cum deuoramus, cōprimitur ut plurimum, nonnunquam exactē, ob quod ligamentis membranosis neruosisq; coartatur. Ea arteria solummodo spiritum purum & impurum, recrementum ē efflatu inspiratuq; transmittit: aut humidum quiddā, puta sanguinem, pituitā, saniem, aut pus tussi expectoratum: nihilq; grauius hanc, nisi cum uitæ naufragio, etiā si exigua admodum materies dura hanc calū aberret, tolerare, manifestū est. Enim uerō quàm graues laterū dolores, cū sicca

Arteria
aspera.
Larynx.

Lapillus tussis reiectus.

De Abditis morbor. & sensation. causis cap. 24. Lib. 4. ca. 16.

Oesophagus.

Orificium uentriculi nervosum, et ualde sensile.

Ventriculi dolores.

quadam tussicula triennio cum mortis periculo prius excitavit, quàm ex pectore tussi propelleretur auellanæ magnitudinē lapillus, narrat Antonius Beniuenius. Recitat quoq; Alexander Trallianus exemplū de quodam, qui longo tempore tussi uexatus, non potuit, ne ualde tussiret, liberari, quousq; calculum expuisset leuē, durum & renitentem: & nisi consilio usus fuisset, illum similiter ijs qui tabe laborarent, morituum censebat. Id ipsum cuidā ciui Duisburgensi accidisse memini. Habet adhuc meus collega lapillum fabæ magnitudinē, anno 1553 à se exemptum in hospitali Pisano, ex sinistris pulmonibus cuiusdā adolescētis phthisi demortui: qui iam diu tussi uexatus, prope annos tres inceperat tabe marcescere, qua tandem interiit. Lapillus est inæqualis, asper, non admodū grauis, pallefcens, atq; oualis. Hac itaq; ratione strictius hoc uas, durum cartilaginofumq; ab illa multa, ampla, solida, uarieq; cōformata substantia liberū esse oportere constat. Hinc per *δισφαγόν*, cibo potuique destinatam uiam, atque alterum oris interiorē meatum, ē uentriculo illarum miracula uomitari, si imis corporis partibus antea inheferint, necessariō sequetur. Eum autē strictiorē deinde & omnino neruosum existere, cum primis uerō eius extremitatem, nimirum uentriculi orificium, ideoq; exactissimo tactus sensu præditū esse, ac leui flatu aut halitu putrido facili affici, humore etiam acri uel acido grauiter pungi, seuiſsimaq; cieri mala, norunt medici. Plerosq; enim ex flatibus in uentriculo generatis, ex pituitosis, aut alioqui uitiosis humoribus, aut ex cibis in uapores ab imbecilli calore resolutis, grauissimis uideas torqueri doloribus: alios ex coaceruatis crudis succis, uel etiam uitiosis aut acris in

uentriculi ore, in syncopem aut præceps animi deliquiū cōcidere. Quosdam etiam ex alimentorum prauitate, aut malignorum humorum qualicunque copia, ut à bile admodū corrupta, aut à pituita falsa acri, excruciat cholera morbus: in quo uomitibus & deiectionibus tanto plerunq; impetubiliosa excernuntur, ut cum humoribus, multis quoque exhaustis spiritibus, uires affatim prosternantur, sitiant ægrotantes, ac sudent, tremor cordis syncopēq; succedant, interdū & mors acerbissima. His exactiore lance periculis, collataq; grauissimorum morborum, symptomatumq; exitialium causa materiali, cum ingentis, durissimæ atque adeo acutissimæ materiei, uelut ferreæ, æreæ, ligneæ, osseæ præstigiōsa uomitione, tum etiam expulsionē rei lineæ laneæq;, uentriculo & eius sensili apprimē orificio ita noxię, ut suffocationem plerunq; quis uereatur, si in faucium partes exquisiti admodum sensus uel pilus impegerit, nedum acicula aut acus (quas etiam cum periculosa uitæ lucta uel dispendio ignorāter subinde deglutiri cernimus:) uno profectō consensu, adeoq; ore uno, ob rationis ueritatisq; robur, hic asserendum atque proclamādum erit, dictam rerum ore egestarum congeriem, à præstigiatore subtili celeriq; dæmonio in os solū & fauces imas, nec ulterius impelli, penitusq; impingi, quasi strangulationem minitatem: acie oculorum nostrorū interim elusa, uel spiritu optico turbato, uel eius radijs obscuratis, ne prodantur præstigiæ. Sic simpliciores exiguæque fidei homines expeditius in suā illicitam ueterator. Aliqui uerō affecti ita, ab alijs insontibus, & se magis fortē pijs, ipsiq; Christo fidelioribus, eiusmodi sibi irrogatam iniuriā, malumq; inflatum, mendaci satanæ suggestione,

Cholera morbus.

ne, immò ipsius facticia uoce ebuccinant: id quod meis coram accepi auribus.

Adde quòd sæpenuerò nihil doloris in stomacho, ante acutæ, pungentis, radentisquæ huius substantiæ rudioris expuitionem uiolentam senserint: quum fieri nequeat, quin in ea huiusmodi rerum copia, una transuerse acta, facile alicubi inhæreat, quæ 10 suos pariat continuos postea cruciatus: quemadmodum de muliere quadam, quæ acum æneam deglutierat, tradit Beniuenius: unde primùm nihil sensit incommodi, inde cœpit eam circa uentriculum urgere dolor satis acutus: quo dum indies magis magisque affligeretur, plures consuluit medicos, nihil de acu uorata, quæ memoria penitus exciderat, referens. Variæ 20 fuerunt hinc inde sententiæ. alij enim ab acriore humore, alij à uento inter stomachi tunicas recluso, cæteri uerò ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Sicquæ annis iam decem ex una acu, urgente dolore acerbo, miserissimam illa trahebat uitam: donec acus perforato uentriculo se prodidit, prodijtque. Se acum & uidisse, & mulierem curasse, addit Beniuenius.

Quid ego in huiusmodi casu haud ita pridem uiderim, obseruauerim, fecerimquæ, paucis subiungam in illorum gratiam, qui me operæ precium præstitisse iudicabunt. Mulier quædam honesta, nomine Helwicha, infantem curatura Dufeldorpij in Martio anni sexagesimi quarti supra sesquimillesimum, aciculas ore retentas duas, unam magnam, alteram minorem, fortè quum 40 pueri casum uereretur, deglutijt: hærebantque eæ aliquot horis palmam latam sub larynge cum dolore pungente & multis angustijs. Ad quam tandem accersitus, ut nihil cibi aut potus prius offerretur mandas, quam incur-

uo forcipe subtili, quem sine mora adferri iubebam, num retrahi possent tentassem. Vixdum me digresso, forbitiuncula propinatur, qua in gulæ partes inferiores paululum supra uentriculi orificium illæ deprimuntur. Vbi nouo cruciatu exorto, doloreque pungituo, reuocatus, iussi cereuitiam cum butyro & pane secalino, nostratibus consueto, crassiusque inciso, exhiberi satis copiosè, atque eam decubitu erecto dormire: nox etenim erat. Sic aciculas ad uentriculi sinum impelli potuisse arbitratus sum: nec enim ita infixas uomitu has partes contrahente, altiusque eo nisu impingente, redditum per fauces potuisse sciebam. Hoc modo hora tertia matutina panis illius pondere ad uentriculum depressæ sunt. Inde eam secundo die alui iusculis pinguibus, cereuisiaquæ butyrata. Decubitus tum imperabatur in dextram, uentre libero, puluinaribus suppositis fœmori & brachio, ut minus impedire ex uentriculo per pilorum ad intestina descenderent acus. Ante uesperam quum surgeret, eam corpus uelut in æquilibrio conseruare, nec hinc inde inflectere, ne inæquali motu alicubi in intestinorum anfractu fingerentur aciculæ, sed ut erecta citra ullam corporis inflexionem moderatè inambulet uolui, quod cum excrementis conuenientius in intestina magna siderent acus. Deinde fæces quas primùm exoneraret, studiosè in uase conseruari iussa, eas postero mane reddidit, iisdemque in aqua dissolutis, apparuerunt aciculæ: altera uerò longa 40 nonnihil erat incuruata. Ac licet ab his iam secura esset, tamen grauitè adhuc paucos dies ægrotare uidebatur, uel ex concepto metu, uel alia de causa: breui tamen restituta. Iam ad institutum.

Ad cuius assertionem quoque facit,

cit, quoddam tamen mox uel paulo longius à cibo subsequatur uomitus hic ludibriosus, nihil tamen cibi uel chyli appareat mixtum: quod à me diligenti inspectione obseruatum est. Adhæc euestigium ab eiusmodi dura, acuta, multiformique re expulsa, qua omnino uentriculum & œsophagum lancinari, radiq; si profundius quàm ex oris cauo reijceretur, oportuit, innoxie quasi in ijs locis illæsi comedunt. Hoc à me non semel circiter annum quadragesimum octauum supra millesimum quingentesimum, apud Geldrorum Arnhemiam, ubi tum stipendio publico medicabar, uisum est: quod hominum hisce modis à dæmonio exercitorum adducebantur plaustra, quorum uentriculum (in quo eas res portentosas supradictas resedisse necesse est, si ex imis corporis partibus, quod omnium propè erat iudicium, expellebantur) quum ante & post uomitionem summa diligentia uigilantiq; studio in multorum conspectu contrectarem, ualideq; sursum ac deorsum pugno, palma & digitis uario torquerem modo, ut si quid grandioris, asperæ, acutæq; materiæ in illo contineretur si-
 nu, non amplius posset latere, sed renisu in duriores ultro citroq; impellentem manus meæ, hinc etiam suam læsionem sensuræ, contrectationem se detegeret: uel nausea, ob non leuem certè eiusmodi palpitationem, uiolenter concita reijceretur: nihil prorsus tamen animaduersum est unquam eo momento euomi, nec ullam à contectis putatis iniuriam sensit uentriculum. Quod omnino fieri nequiuisset, si altius quàm ex sinuoso oris hiatu profiliisset, obiecta oculis nostris ex ore materia.

HISTORIA MEMORABILIS de puella demoniaca, quæ à Lamijs cruciari dicebatur, ubi de crucis signo nonnihil agitur.

Cap. III.

PVella uerò sedecim plus minus annos nata, ea ratione à me habitata, contrectataq; post alicuius moræ intercapedinem facie obseruabatur à patre, & altero, q his eius moribus assueuerant, uomiturire: cuius os cum mox uigilanter & defixis oculis intueri studerem, eodem inspectionis momento instratam linguæ panni lanei rudioris nigri laciniâ uideo: in quam digitis incunctanter iniectis, appendices prodigiosarum rerum dictarum ex oris parte altiori, quod eas in uentriculo antea nō latuisse ostenderem (id quod paulo antè ibidē latius persuadere conatus fuerā) emulgere uolui. Frequenter enim sic propulsam antea fuisse uariè congestam simul materiem, narrabat parens: ostensis quoque ueritatis documentis, utpote panno rudi nigro, cui aliquot acus & aciculæ infixæ, filoq; conuolutæ adhærebant, item clauorum ferreorum uetustorum fragmentis. At quod meis obiectum dixi oculis, attriti panni nigri lacinosum rudimentum, uix sputo irrigatum erat hora etiam tertia pomeridiana, post solitum quoq; prandium: quo tempore illud crudo cibo uel chylo oblitum esse oportuit, si reddidisset uentriculum. Ut autem aliquam opinionem, qua ex stomacho id proiectum esse induceremur, relinqueret satanas, Quàm amarum hoc est, inquit mox post ablationem puella, uoce à natura prorsus aliena, puerili & sublallante, à dæmone haud dubie elisa, teste Augustino: qui eius lingua diabolum uti affirmat, cuius corpus intrauerit.

Atrox uerò paulo antè spectaculū, mereq;

Historia mirabilis puella demoniaca.

Lib. I. nō, q

mereq; tragicum, aliquandiu durans in hac puella ediderat tortor ille, quo puellę os, ut prorsus obmutiret, artissimè constringi, manus atrociter conuelli, oculos toruè intorqueri, corpus deniq; totum horrendo certè cruciatu exagitari contuebamur: nec citra crucis consignationem, manus autos aperiri posse, asseribat pater cum suo comite: à me autem, qualicunque in Deum fiducia contra dolosam diaboli hypocrisin, absq; illius signi impressione tandem diducebantur, restituebanturq;. Non quodd cruci quicquam derogatum uelim: sermo enim crucis potentia Dei est, ijs qui salutem consequuntur: hæc autem non in signo, sed in CHRISTI crucifixi imitatione consistit, ut nimirum ipsius uestigijs insistentes, nos ipsos abnegemus, & crucem nostram tollamus quotidie, & sequamur illum. Iudæi signum querūt: sed Paulus prædicat Christum cruci affixum. Per hunc nos corroborātem omnia possumus. In huius nomine expulerunt dæmonia Apostoli. Non crucis signū timet diabolus, sed ipsam crucem, uel cruciatū aut punitionem. Proinde Christo oblatrat: Venisti ad cruciandum nos ante tempus. Et si quid picturis aut statuarijs credendum est, nusquam cruci Christi latronum cruce affingi uidemus, quarum sinistra non terribilis infideat dæmon. Nec interim ignoro, Arabes philosophos crucem cœlestium fortitudinem dicere, quod eorum fortitudo per rectitudinem angulorum & radiorum resultaret: & stellæ maximè fortes essent, quando in figura cœli quatuor obtinerent cardines. Ruffinus quoq; in Sacra historia narrat, crucem ab Ægyptijs sacerdotibus inter Sacras literas relata, cuius uis portendebat salutis spem hominibus, credentibus CHRISTO Saluatori nostro. Hiero-

nymus Demetriadem hortatur, ut crebro signaculo crucis frontem muniat, ne locum in ea exterminator Ægypti inueniat. Et ad Eustochium, de Custodia uirginitatis: Ad omnem (inquit) actum, ad omnem incesum, manus pingat crucem. Idem Tertullianus dixerat: Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad uestitum & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad limina & cubilia, ad sedilia, quęcunque nos cōuersatio exercet, frontem signaculo terimus. Harum & aliarum huiusmodi disciplinarum, si legem expostulas Scripturarum, nulla legis traditio tibi prætenditur: autrix consuetudo, cōfirmatrix, & fidei obseruatix. Crucis etiam signo dolos demonum propelli, docet Athanasius. Factum quoque per Marcellum episcopum Apameiæ, crucis signaculum in aqua cum fide aspergenda, ad dæmonis ex Iouis templo comburendo expulsio-

De Corona militis.

De Humanitat. uerbis. De hac re quædam in uita D. Iustine.

Lib. 9. cap. 34.

Vbi deinde curationem mali puellę dictæ promitterem, illius puerilis uocis sono, sibi nihil rei uelle mecum esse, & me astutū esse, atque, En quā callidos habet oculos, respondit. Percunctante præterea me, num huius calamitatis authorem cognosceret? eadem lasciuiente pueriliter uoce respondens, honestam (meo quidem iudicio) matronam eodem tempore in custodia detentam ob incantationis peractę suspicionem insimulat: quæ tamen postea manumissa, domum auehebatur liberè, unā cum matre &

D   dua-

duabus alijs mulierculis, propter maleficij crimen illis falsò intentatum, iam integrum mensem captis. Illud quoque hic silentio minimè prætereundum censui, puellam hanc, illas panni lacinias, fila, aciculas, acus uel clauos ore nunquam reiecisse, quàm quum à dolore qualicunque, ob incredulitatem (quòd à causa naturali ex abstrusa Dei uoluntate dolor ortus, minus agnosceretur, sed imputaretur maleficæ, ac ad illicita confugeretur consilia) prius Amersfortum, proximum illius habitationi oppidum, ad sacrificum uel templi custodem (ni fallar memoria) itum esset, qui aquam (consecratam opinabantur) numismatis Snapphani precio diuendebat, qua propinata prodigiosus hic ciebatur uomitus. Ad hæc siquidem ludibria maximè Deus conuiuere solet frequenter, ubi ab ipso & naturalibus medijs, in hominum usum diuinitus ordinatis, contra manifestum Dei mandatum, fide Christiana postposita ad satanam curritur, uel eius angelos: quales hi censentur, qui huiusmodi aquam uel ex baptisterio sublatam, uel aliter impiè lustratam, aut cereæ paschalis thus, aut eiusdè religionis nomine sacratas res alias, ausu uetito nefarioq; in conceptæ de maleficio opinionis iniquæ, diaboli instinctu, confirmatione, lubricæ fidei hominibus offerunt.

Vnde diabolo illudendi neruus accrescit.

*Deut. 18.
Leuit. 19. 20.*

OB HISTORIAE SUPERIORIS connexum, obiter huius puellæ, & reliquorum secuta sanatio post benedictionis formulam recitatam à foeminis eo nomine captis, coniungitur.

Cap. 1111.

PORRò foeminis, quarum paulo antè memini, incarceratis, ac in concilium productis, cum à Senatu Cæsareo imperaretur, ut hominibus plurifariam excruciatas, ob maleficij

suspicionem formula benedicerent præscripta, nimirum, Benedico tibi in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, in tuis bonis, sanguine & armento: eaq; imperata facerent, euestigiò sanabantur ægroti. Benedicebatur autem quilibet ab ea, quam sui tormenti genitricem, uel dæmonis aut eius ministri accusatoris Pythij, custodia quoque coërciti suggestionem putaret. Ne Lectorem interrupta historiæ series remoretur turbetq; ea hic paucis prosequar, quæ alioqui ad sequentis Libri argumentum pertinent. Hic sanciebatur ille omnium ore tritus cano: Quæ ligauit, eandem quoque soluere necesse est. Quæ uerò huius sententiæ sit absurditas, hoc colliges modo: Si Lamia est, suam habere cum caco dæmone cōmunionē & fœdus, eiusq; ope alios uariè crudelibus colligare torturis (quæ uulgi est opinio) eosdem quoque pro suo arbitrio, ab eo suo & satanæ opere, cruciatibus scilicet, soluere, ipsius dæmonis ope, qua antea ligauerat, existimatur. Serua autem est & mancipium illius, cui se pacto & stipulatione obstrinxisse creditur: ut hæc sanè nihil diuinis posse uerbis peculiariter efficere, certius fidas. quibus recitatis si aliquid uirium erit donandum, per fideles Ecclesiæ ministros, piæque monetæ homines ea pronuntiata, citius suum ex Dei nutu sortientur effectum, quàm per eas quæ Dei societati ex professo renunciaffe, bellumq; uelut hostes indixisse iudicantur. Quinimò quicquid diabolus ligat, id Christus, eius Apostoli ac ministri soluerunt, imò ipsum à suo opere deturbarunt. Peculiare hoc Christi fuit ministerium, cuius nomine apparuit. Nec etiam ob qualemcunq; incredulitatem, satanæ uexationem inhibere, ipsumque fugare potuerunt discipuli: quod grauitè illis à Christo exprobratur.

Formula benedictionis uulgò in maleficijs curantibus usurpatur.

Quæ ligauit eandem soluere necesse est.

Matth. 12.
Marc. 3.
Luc. 11.
in nomine dæ-
monis nihil
possumus fieri.

Ab impio su-
m non uult
deus prædi-
care gloriam.
1ª Cor. 13.

tur. Quid ergo in eiusmodi dæmonū uexatione & obsidio ualebūt Lamiæ, Beelzebub (ut creditur) obstrictæ? No- stri Canones, ratio & usus docēt, Con- trariorum esse medicinam. Christus cum à dæmonio uexatum cæcum & mutum sanasset, atque à scribis & pha- risæis, Beelzebub principis dæmonio- rum præsidio dæmones expellere di- ceretur, eos confutans ait: Quomodo potest satanas satanā eiicere? Et si re- gnum aduersus sese diuisum fuerit, nō potest stare regnum illud: & si domus contra seipsam diuisa fuerit, non po- test stare domus illa: & si satanas in sur- rexerit aduersus semetipsum, ac diui- sus est, non potest stare, sed finem ha- bet. Qui nō est mecum, contra me est: & qui non congregat mecum, spargit. Nec etiam ab impio suam gloriā, quæ in sanandis in ipsius nomine homini- bus elucet, uelle prædicari Deum, his diuinus uates docet uerbis: Impio au- tem dicit Deus, Quare tu enarras iusti- cias meas, & assumis testamentū meū per os tuum? Quum odio habeas di- sciplinam, & uerba mea post te abij- cias. Os tuū addixisti malo, & lingua tua dolum concinnat. Hinc palām est, eiusmodi curatione, eas incantationis aut maleficij reas esse non posse con- uinci, & superiorem canonem ener- uem existere. Elegāter hic dixit Ori- genes: Magi nesciūt benedicere, quia dæmones nesciunt benefacere. Quod autem sanentur, non alia profectō sit ratione, quā, quum hæc corpora Dei permisso, ob incredulitatem exercue- rit diabolus, in hac ut afflicti, & astā- tes, & quibus inusitatum id malū in- notuit, tum demum magistratum, cō- firmaret, non coactē, sed ultrō ac sua- pte sponte cedit: licet se compelli si- mulet, quod magis fallat, illaqueetq; atq; indubitatus eo modo credatur, illas mulierculas benedictionis uerba

recitantes, quanquam innocentes, ef- se tamen sagas: & alios fide uacillan- tes, spirantesq; uindictam suis technis irretiat: ac sententiæ incōsideratæ reū magistratum, in carnificinam infontiū fœminarū, & punitionem, uoracesq; flammās inuitet. Ita enim suarum re- rum pro uiribus satagit, ut ab initio in ueritate non stetit: quicquid loquitur & agit, mendacium est, uel falsitatis fermento conspersum: quum optima agere & loqui uidetur, homicidia struit, & mēdacia architectatur, ut ani- mas illaqueet & perdat, homicida à rerum primordijs. Destitit itaq; in his ægrotis à læsione, quam ipse intulit.

DE MATERIE VARIA AC DV-
ra, Pauli Grillandi sententia.

Cap. V.

HUc quū faciat singulare D. Pauli Grillandi, iurisconsulti clarissi- mi, iudicium, id ascribendum duxi. Aliās uidi (ait) sæpenumero, quod maleficio infecti, ubi liberatio- nis remedium usurparunt, frequenter ex ore euomerēt, uel per secessū exo- nerarent acus, capillos, ferramēta, cla- uos, plumas, sulphur, lapides, & res de- mum tales, quas maleficio læsum uo- rare potuisse, erat impossibile: nō so- lūm integras, sed nec fractas, nec mi- nutē in frustra cōcisas. Vnde quid mirā- dum uidetur. Sed dic, ut quidam cen- suerunt, satanam ad maiorem homi- num deceptionem facere dictas appa- rere species extraneas in resolutione facturæ, ut res miranda magis uidea- tur: quando quidem inspiciūtur & cō- siderantur ea esse talis naturæ, formæ & qualitatis, ut impossibile fuerit ta- lia potuisse ingredi in corpus malefi- cio læsi per aliquam partem naturali- ter: sed in rei ueritate nō sunt species naturales. Et quod uerum sit, hinc ap- paret, quia illa eiiciūtur per uomitum uel secessum: atq; ita inter materias il-

Tractatum
uolumine 10.
de Sortilegis.

*Dura male-
ries uomitu
eiecta lique-
scit.*

las liquidas apparent à principio, cū primū ē corpore emittūtur. at si seruaueris illas materies biduum aut tri-
duum, aut dies quinque, quemadmo-
dum ego aliās studiosè seruari feci, ui-
debis omnia ea liquefacta penitūs, &
ipsarū formas perijsse totas. Quod si
naturalia essent, profectō in sua priori
siue primæua forma remanerent, nec
possent per aliquos liquores aut hu-
miditates corrumpi, maximè ferrum
& lapides, propter eorum naturalem
duriciem: ut manifestū est omnibus.
Quidam alij dixerunt, dæmones, ut
res miranda uideatur, tunc temporis,
quando maleficio affectus irritatur ad
uomitum, uel ad uētris opus, uelocis-
simè & inuisibiliter afferre ibi species
illas siue materias, de quibus suprà, ue-
ras & naturales, quas aliūde acceptas
eō attulerant. Sed nota, licet dæmon
potentia sua naturali hoc quidem pos-
set, & tam dextro modo illas inserere
in uomitu & stercore maleficio agita-
ti, ut nullus hominū aduerteret: prior
tamen opinio magis mihi placet, esse
scilicet apparentes species sub illis for-
mis non naturales. & quod hoc ue-
rum sit, apparet ex ratione prædicta:
quia communiter non durant sub illa
forma, sed breui tempore in illos re-
soluūtur liquores, cum quibus mixtæ
prodierant: uti ego frequēter uidi, &
manibus proprijs contrectaui, quæ à
principio (ut dixi) apparebant ueræ &
naturales, & retinebant in se nescio
quid duri: tamen breui tempore, ut
dictum est, resoluebantur & peribant.
Hæc Grillandus. Acuum quoque, of-
fium, capillorum, & id genus reliquo-
rum reiectionem per os, technas esse,
sentit Cardanus.

*Lib. 15. de Va-
riet. cap. 80.*

Alteram Grillandi sententiam ma-
gis probabilem sentio: nec enim qui-
libet humor in tantam cōcrescere po-
test duriciem, quale est ferrum aut æs:

nec siccam constituere materiem, cu-
iusmodi pannum laneum aut lineum
experimur: nec uiceuersa in liquore
resolui queunt substantiæ tales duræ
& sicce. Quod post dies paucos humo-
rem solū dicat conspectum, aliarum
rerum formis perditis, id equidē ad-
mitto: sed humoris est, qui antea si-
mul cum reliquis duris aridisq; quif-
10 quilijs fuit reiectus. has autem interea
temporis à dæmone, qui in hoc ludi-
brium illas aduexit, oriq; inseruit, rur-
sus fuisse sublatas, non est quod ullus
dubitet. Nec etiam panni rudioris la-
ciniam ex puellæ ore à me extractam,
in humorem postea solutam memini.

Suprà cap.

HISTORIAE DAEMONIACO-
rum, qui à Lamijs affligi crede-
bantur. Cap. VI.

Accidisse suis temporibus nouū
& admirandum morbi genus,
tradit Antonius Beniuenius. Mu-
lier sextum decimum agens annum,
ab ima uentris parte dolore exorto
conuellebatur manibus. Cumque in
horrendum clamorem erumperet, in-
tumescebat ilicō totus uenter, adeō ut
uterum crederes gestasse octo men-
ses: & uoce exhausta, ubi per totū cu-
30 bile hinc inde reiectans sese, & plan-
tas interdum cernici connectens resi-
liebat in pedes, iterum procidens ac
exiliens, isthuc ipsum idētidem facti-
tabat, quoad paulatim ad se reuerfa,
quoquo modo recrearetur. Interroga-
ta quid egisset, penitūs ignorabat. Nos
uerō eiusmodi morbi causas inquiren-
tes, arbitrati sumus hoc malum ex ma-
triciis suffocatione, & uaporibus malis
40 sursum elatis, ac subinde cor & cere-
brum ferientibus, prouenire. Sed quū
medicamentis nihil promoueretur, ea
ferocior facta, actoris oculis circum-
spiciens, tandem prorupit in uomi-
tum, quo longiores & recuruos cla-
uos, æneasq; acus, unā cum cera & ca-
pillis

*De Abdi-
morb. ca-
cap. 8.
Maleficio
sa mulier
uos et ac-
mit.*

pillis conglomeratis reiecit: & nouissimè ex ientaculo frustum tantæ magnitudinis, quale integrum nullius deglutissent fauces. Cumq; id ipsum sepius etiam uidente me factitasset, teneri eam arbitratus sum spiritu malo: qui dum hæc ageret, spectantium oculos perstringeret. Quare ecclesiasticis medicis commendata, manifestioribus deinde signis & argumentis rem 10 comprobauit. Nam & nos eam uaticinantem audiuius, & ea præterea agentem uidimus, quæ omnem morbum uim supergressa, humanum etiam captum excederent. Hucusque Beniu-nius. Hæc omnia certè in corpore nō fuere, sed diaboli oculos spectatorum effascinantis, ne huius materiæ in os impulsio animaduerneretur, præstigijs & celeritate in os solum illata sunt, & 20 tanquam uomitu mox eiecta. Id æsophagi huic materiæ imparis angustia, illæsus post uomitum uentriculus, & ante uomitum (ut suprà dictum est) uentriculi robur testantur: quæ profectò minimè erant expectanda ex acie, & durissimæ substantiæ inæqualitate. Si ea eructauit uentriculus, quādo usque adeò insensibiliter ingesta sunt, aut unde tam innoxie reuomuntur, potissimum ore uentriculi ita sensili, ut uel paucum humore acri extremè affligatur?

Meinero Clathio, nobili in arce Bon-tenbrouch, sita in ducatu Iuliacensi, famulus erat Guilielmus nomine. hic ante annos quatuordecim à dæmonio exagitatus, primum habebatur ægrotus, sibiq; ex diaboli instinctu confessionariū expetiuit pastorem in Gerad Bartholomæum Panen, qui suam in curando maleficio locare solet operam: quare etiā in dæmoniacæ fabulæ scenam requisitus, non omnino 30 *λοφὸν πρὸ πωπὸν* agere potuit. Huic dæmoniaco cū ad faciei etiam liuorē intumesceret guttur, eumq; suffocatū iri timeretur,

ad orationem confugit Iudith Clathij coniunx, pia matrona, cum reliqua familia. inde præter reliquas quisquillas ex Guilielmi ore extrahitur antè opilionis subligaculū, filices, eorumq; fragmenta, filorum spærulæ, puellarum capillitiū, acus, lacinia panni subditicij ex pueri ueste, pauonis penna, quam ante ostiduum ex pauonis cauda Guilielmus adhuc sanus euulserat. Rogatus mali huius causam, respondit, circa Camphusium obuiam se habuisse ignotam mulierem, quæ in faciem illi inspirasset: atque hinc quicquid id esset calamitatis, inuectum esse. Restitutus uerò, negauit hoc ita accidisse: sed à dæmone inductum se fuisse, ut hæc diceret, confessus est: addens, eas prodigiosas materies non in suo fuisse corpore: sed cū una spectaretur, alteram continuò à diabolo 40 faucibus fuisse ingestam. Aliàs nummos sibi loculos à dæmone donatos lætabatur, eosque in lecti stramine repositos esse. Quæsi uerò, inanes sunt inuenti. Non absimile est quod in Francisci uita legitur, cum is eiusq; socius turgidos inuenirent loculos, Franciscus uerò dæmonis præstigias, tentationesq; animaduerneret, eosq; propterea auersaretur, pecuniā exemptam pauperibus dari uoluit eius comes: eoque loculos consensu Francisci arripiente, in manibus serpens apparuit, mox euanescebat. Postea uisum est musculum animalculum ex ore dicti Guilielmi excurrere: quare euestigiod sub lectum se deiecit, questus musculum fuga sibi excidisse: lectum uerò repetens, se reperisse narrauit. Sæpius inde uim sibi inferre uelle uidebatur, fugamq; aliquoties adornare: quapropter quum semel in porcino sterquilinio inuentus, extractusque arctiori coerceretur custodia, tam firmiter eius occludebantur oculi, ut nulla

Hic forte mulier agebat falsò malefici suspecta, cuius technis notam hæc grauius inurere conatus est diabolus, ut manibus iniectis illa ad supplicium raperetur.

Fol 14.

In illius uita non est diabolus permissa potestas.

*Ex ore infan-
tium et lacte
tuum perfeci-
sti laudem.
Psal. 8.*

la ui horum cilia possent diduci, distra-
hiue. Accedens tandem maxima natu-
filia Clatij Gertrudis, iam annum a-
gens undecimum, hortatur eum, ut a-
pud Deum uisus restitutionem exora-
ret. Vt autem pro ipso puella oraret,
eandem ille rogat. Quæ Deum implo-
rans, illius oculos inde cum magna
omnium admiratione aperit. Sæpius
adhæc illum diabolus admonuit, ne
heram multa de Deo effutientem, uel
alios audiret: à quo semel mortuo,
quemadmodum frequenter in publi-
cis audiuiſſet concionibus, nequiret
iuuari. Cum etiam hic aliàs ancillam
culinariam impudentius attrectaret,
atq; suo hinc nomine nuncupatus re-
dargueretur: horrenda raucaq; uoce
reſpōdit, se nō Guilielmum, sed Beel-
zebub nominari. Putasne ergo nos te
uerituras? ait hera: cui enim nos fidi-
mus, te infinitis superat modis. Qua-
propter Clatius zelo impulsus, unde-
cimum Lucæ caput (ubi eieſti uirtute
Christi dæmonis muti, & Beelzebub
principis dæmoniorum fit mentio)
præſente familia, attentè legit, ac in
Christi nomine ſatanam cedere iuſſit.
Tandem energumenus hic uelut in a-
nimi deliquium lapſus, ſedatè tota no-
cte iacuit ad horam uſq; matutinam:
qua recreatus iuſculo, ad parentes a-
uehebatur ſanus prius, actis hero he-
ræque gratijs, imprecatus quoque il-
lis Dei remunerationem ob paſſam ia-
ſturam. In itinere autem loco plano
euertebantur bigæ, nihilq; poſtea dæ-
moniacæ uexationis ſenſit unquam.
Duxit interim uxorem, prolemq; ſu-
ſtulit, & adhuc ſuper eſt, ac ueſcitur au-
ra ætherea.

EIVSDEM ARGUMENTI

hæſtorie. Cap. VII.

Q Væſtoris filius Moræ aduerſa
nonnihil afflictuſ uale tudine,
eam credidit inductam à mu-

liercula, cui herbarum plenū corbem
in porcorū paſturam attuliſſet: quod
gratijs actis ipſius preſſiſſet humerū.
Vnde territus eo tempore puer, cœpit
paulatim, etiam animo deieſto, peius
habere. Hinc trica ſœminei capillitij
nigri & cinerei ſicca, citra alterius ma-
teriæ admixtionem, excerni uifa eſt.
Tandem admiranda magis, puta ſe-
ras porcorum, pelli etiamnum inhæ-
rentes, ita ſiccas aluo deponebat, ut
papyro conſeruarentur: interdum ſi-
milis cum excremētis deijciebat. His
ludibrijs circiter medium fatigabatur
annum: quæ dein pedetentim, ut cœ-
perunt, euanuere. Nec dubium eſt, ea
ob parentum & adoleſcentis incredu-
litate fuiſſe permiſſa: quod quum
hic ſecundum naturæ ordinem non-
nihil morbo grauari conſpiceretur, eū
non in naturæ uitium, aut Dei uolun-
tatem, ſed in mulierculæ impreſſio-
nem retulerunt. Eam itaque deluſio-
nem diabolo, quibus explicatum eſt
modis, permiſit Deus, donec fortaiſis
reſipueret.

Noui item cuiuſdam uiri conſularis
coniugem, cuius alius ſæpenuerò
arenā reddere uidebatur, diabolo col-
ludete, cōniunteq; Deo: quod egro-
ta ad illicita maleficorum diuinorum
que auxilia cōfugiſſet, contra diuinæ
Maieſtatis ediſtum, impias horum ho-
minum actiones comprobās. Cui cer-
tam polliceri opem cum Dei gratia, ſi
imperata faceret, audebam. Morbum
ſiquidem, quo afficiebatur, ex natura-
li cauſa ortum eſſe iudicabam: at are-
næ deiectione, quod incredula ad ue-
titum declinaſſet conſilium, eam à ſa-
tana ludificari, dictabat animus. Fre-
quenter etenim hoc uſu uenire uide-
mus, ut quum à naturali quis infirme-
tur cauſa, Dei q; (qui naturalium rerū
uſum docuit, atque eum nos affectare
& inquirere uoluit) potentiæ diſſiſus,
uolun-

*Arenam
aliuam
ris reddi*

*Deut. 1.
Leuit. 1.*

uoluntatiq; immorigerus, ad dæmonij clientelam consulturus cum Saule accurrat uoluntariè, in reprobum tradatur sensum, ludicrisq; maligni obijciatur illudendus.

Dordraci ad insigne D. Euualdi, duas haud ita pridem habebat filias Ioannes Theodori, quarum altera in quibuscunque suis domesticis actionibus atramentum euomere uidebatur sine ullo inualetudinis sensu, altera uerò canum latratus inuita imitabatur. Ad rei prodigiosæ conspectum aliquoties clam accitus eximia pietatis uir ex ipsius petitione, semper ad eiusdem aduentum, quicquid id erat ludibrij dæmoniaci, desijt, ut nec unquam ille uideret uel audiret. Nouit illas optimè coniunx mea altera, Henrica Holtia, mirè diabolicis præstigijs ex uiua fide inimica.

Commemorat Cardanus, probum quendam rusticum & amicum, qui facilius decipi poterat, quàm decipere, sic ipsi narrasse, quòd morbo incognito plures laborarit annos: quo tempore excantationibus sæpius uitrum, clauos, & capillos euomisset: & quamquam demum restitutus fuisset, tamè in eum diem quo hæc referret, sentire se in uentre asseuerabat maximam uitri confracti congeriem, sonumq; non leuem, quasi quis saccu uitri fragmentis plenum concuteret, à quo non parum uexaretur: tñ uerò singulis octodecim noctibus septima hora, etiam si horarum numerum non obseruaret, totidem ictus annis octodecim, quibus iam sanatus fuerat, in corde maxima cum molestia perferre. Quis in eo organo, diaboli ludibrijs ob simplicitatem apto, non uidet dæmonis actus, præstigias & uexationes priores & posteriores?

DE PVERIS DAEMONIACIS.

Caput VIII.

A msterdam, quod Hollandiæ emporium est maritimum, eiusmodi historia scripta est amplissimo uiro D. Hadriano Nicolai, apud Geldros Cancellario, decimo octauo Martij anni sexagesimisepti supra sesquimillesimum: Elapsis octo aut decem septimanis cœperunt in hac ciuitate horrendo modo torqueri pueri circiter triginta, ueluti mania aut furore subito correpti, & in terram prostrati, cū intermissione tamen, durabatque hic cruciatus horam integram uel dimidiam. Inde surgentes, nullius prorsus meminere tormenti aut rerum tum actarum, uerum se solūmodò dormisse putabant. Consulti ibi medici ob morbum creditū naturalem, nihil effecere. Postea ob maleficijs suspicionem, ad eiusdem curatores itum est, qui suis deprecationibus uarijsq; alijs eius amoliendi rationibus tantūdem promouere. Tandem quòd à dæmonio obsideri crederentur, ab exorcistis non paucis rogatum est cōsiliū, quòd ignoranter multa ingenij captum & ætatem superantia essarentur pueri. Illi primū suo more legerunt, coniurarunt, & reliquam suam armaturam aduersus dæmonum insultum usurparūt, uerū nullo successu. Dum lectiones adhiberentur, acus plurimas uomitu reiecere pueri, aciculas quoq; digitalia, panni lacinias, ollarū frustra, uitra, crines & id genus alia: nulla aut hinc subsequuta est integra curatio. Recurrit etenim hoc malū aliquoties, exhorrescentibus interim ijs qui astant ob rei incredibile spectaculum. Aliorum relatu uera hæc esse scio.

Hic paucis meam subijcere sententiam placuit, nimirum quòd ad legitima non confugeretur consilia, Deum permisisse diabolo perstringere astan-

tium oculos huiusmodi materiebus ore proiectis, quæ in corpore neutiquam fuere, nec per arctas puerorum fauces, nec angustum œsophagi meatum aut intrò ferri aut foris propelli à dæmone potuere: qui tamen horrendum hoc spectaculū oculis omnium obiecit in tam celebri loco, ut malefici & incantationis non modò suspicionem inueheret & augeret, sed magis infantes mulieres eiusdem reas statueret, propterea ignis holocausto postea absumendas: ne innoxij sanguinis fusio negligereetur, atque ut malefici credulitas impia altiores in animis mortalium radices ageret, & rumor hic ex loci celebritate longius latiusq; disseminaretur. Sic nō temerè, sed cū multo fœnore sibi huiusmodi tragœdiæ finem aliquē decernit uerator ille. Permittit uerò Deus frequenter tale crucis exercitium, ut probetur fidei nostræ firmitas: interim ne infantibus pueris nocumentum aliquod à dæmone accederet, sedulo cauuit. Sic & anno quinquagesimo quinto supra sesquimillesimum, Romæ in orphanotrophio puellæ circiter septuaginta, simul una nocte factæ sunt dæmoniacæ: unde ne quidem una post biennium fuit restituta. Ceterum genuinam mali eiusmodi fugandi rationem circiter Quinti libri finem comperies.

DE QVODAM, CUI VIVO
excisus clauus, & post mortem cultri, lignum, ferramenta. Cap. IX.

Ceterum illud quod à Christi natiuitate, anno millesimo quingentesimo tricesimonono, in quodam Eistetensis episcopatus pago Fugenstal, accidisse perhibet mulijugæ lectionis uir IOANNES LANGIVS, illustrissimorum Principum Palatinarum Rheni medicus doctissimus, omnem superaret fidem, nisi oculati spe-

ctatæ fidei testes adhuc superessent. In hoc pago Vlricus Neuseffer agricola, cū crudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, subitò clauum ferreum sub illæsa cute manu apprehēdit, quem chirurgus illic balneator nouacula exciderat: nec tamen cessarunt dolores, sed indies magis in crudelescebāt. Quapropter cum nec aliud doloris remedium fore miser, quàm mortem, suspicaretur, arrepto cultello, sibi guttur abscidit. Itaq; dum tertio die ad sepulchrū mortuus efferretur, aderāt tū Eucharis Rosenbader ex Vueisēburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab Ettenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia, de mortui agricolæ uentriculum inciderūt, in quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar ferræ dentatos, ac duo ferramenta aspera repererunt, quorum singula spithami longitudinem excedebant: aderat & capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimū hic admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in uentriculi cauitate contineri potuerint: an qua arte sint ingesta? Certè non alia, quàm dæmonis astu & dolo. Hæc Langius.

Vlrico etiamnum superstitie non ea in uentriculo hæsisse, ut nec clauū sub illæsa cute in carne ante sectionē uerè impactum fuisse, ausim dicere. Enim uerò illis locis ex mala intemperie, aut humorum acrium affluxu, uel flatuū copia, huiusmodi poterat prouenisse dolor, qualem in iliaco & colico affectu experimur. Constanti aut opinione sinistra de maleficio iam fortassis ægrotus, uel astantes, uel utriq; ducebantur, dæmonis, uel illius clientele, magis ueriti uoluntatem malignā, permissasq; uires, quàm Dei patrocini & incōparabili potentia fisci. Diabolo

Cardan. libro
14. cap. 76. de
Variet. rer.

Libro 1.
Epist. 38.

Clauus fer-
us sub il-
cute latens
excisus.

Lignū
tri in uen-
culo inu-

bolo itaque traditi sunt illudendi, ut in carnis, antea nonnihil duræ & ten-
 sæ uel à materia, uel flatu, uel dæmo-
 nis astu ita apparentis, sectione clauū,
 & in aperiendo stomacho reliqua hæc
 rerum monstra ingesserit, perstrictis
 secantium oculis, quo id in cuius fi-
 nem hanc instituerat tragœdiam, nem-
 pe incredulitatem, stabiliret. Vbi sci-
 licet in rebus aduersis, Deo relicto, e-
 iusq; medijs ex gratia donatis ab eo
 qui languoribus nostris uerè mederi
 potest, perfidi, satanam nimium in cor-
 pus hominis, Dei scilicet creaturæ, ad
 ipsius similitudinem formatæ, posse
 concedimus, extra eius potestatem in-
 mutanda rerum natura, aut materia a-
 liqua duriori & acuta, certam meatuū
 per quos inferri oporteret, proportio-
 nem exuperante, illæsè & insensibili-
 ter penitus ingerenda, impellédæue.
 Oesophagū enim & fauces uel quam-
 cunque aliam partem latius diducere
 & extendere nequit dæmon, quocun-
 que suo artificio, quàm ex prima crea-
 tione ferant: quemadmodum aliàs
 fusius ostendi. Si uerò clauum ferre-
 um ante sectionem in parte latuisse af-
 fecta urgeas, quando tam insensibili-
 ter cedò impressus fuit, citra cutis uel
 carnis læsionem? quur etiam execto
 clauo cruciatum, ut putabatur, exci-
 tante, non desijt in altero hypochon-
 drio dolor? sublata enim causa tolli-
 tur effectus, qui canon phycis est ce-
 lebratissimus: & quæ post mortem se-
 ctione in uentriculo inuenta fuere, ea
 inter secandum, citra controuersiam,
 à dæmone erant inuenta. At dissidij
 seminarium hoc modo à diabolo spar-
 gitur, ubi eo nomine alios maleficij ir-
 rogati reos cōfestim inculamus: quos
 adminiculo dæmonis illud machina-
 tos esse, quanquam insentes re-
 uerā existant, credere
 malumus.

RELIGIOSAE VIRGINES DAE-
 moniacæ, quæ Lamiarum maleficio exagi-
 tari credebantur. Cap. X.

Admirabilis & horrida fuit ue-
 xatio quarundam monialium,
 occlusarum Vuerteti in comita-
 tu Hornensi, exercitarumq; à dæmo-
 nijs. Initia aut eiusmodi dedisse pau-
 perculam fœminam narrant, quæ in
 quadagesima salis libras tres (quartā
 uulgus nostras uocat) mutuò à uirginī-
 bus acceperat, fereq; duplum circa Pa-
 schæ solennitatē restituit. Hinc in dor-
 mitorio inueniebantur spherulæ can-
 didæ uelut incrustata saccaro semina,
 at gustu salis, quæ tamen nō edeban-
 tur: nec quomodo peruenissent eò,
 sciebatur. Postea eodem in loco obser-
 uabatur incessus rei ingemiscantis, ue-
 lut hominis ægroti: audiebatur item
 quandoq; uox, plerasque uirgines ut
 surgerent, & ad ignem secum accede-
 rent, se ægotam esse, cōmonefaciens:
 ubi porro surrexissent, morbidam so-
 rorem inuisuræ, nihil inueniebant. Si
 quādo etiā hæ in arrepta matula me-
 iere tentarent, ea uiolenter erepta, lo-
 tio conspurcabant lectum. Aliquoties
 pedibus è lecto ad passus aliquot sub-
 trahebantur, plantis pedū usque adeò
 subinde titillatis, ut præ nimio risu mo-
 rituras se timerent. Tortura erat mul-
 tiformis, aliarum carnis particulis e-
 uulsis: quarundam in aduersam par-
 tem prorsus intortis tibijs, brachijs &
 facie: aliquibus supra hominis caput
 euectis, & uicissim deiectis. Quædam
 sic excarnificatæ, licet ad dies quin-
 quaginta duos nihil præter raparum
 ius citra panem sorpsissent: attamen
 atri liquoris, uelut atramenti scripto-
 rij multa uomitu reijciebatur copia:
 quæ tam ferebatur amara & acris, ut
 etiam pelliculā ex ore abraderet: nec
 ullum effingi conditum, quo afficerē-
 tur, poterat. Cum ægotas tunc seda-

*Demoniacarum uirginū
 Vuerteti oc-
 clusarum hi-
 storia horren-
 da.*

tas lætasque, recreaturi circiter tredecim numero amici simul monasteriū alias ingrederentur, illæ è mensa deorsum citra uocem & intellectū dilabebatur, nonnullæ inuersis tibijs & brachijs tāquam mortuæ iacebāt. Vna in altū sustollebatur, & quanquā manibus iniectis obluētaretur assistētes, tamen supra eorum caput abripiebatur: eoq; denuò præcipitabatur modo, ut haberetur mortua. Postea ad se tanquā è somno rediens, è nosodochio in monasteriū progrediebatur illęsa. Nonnullæ incedebāt tibiārū extremitatib. innixæ, uelut *ἀποδῆς*, citra pedū usum, qui uidebātur trahi tāquam ligamētis nimium laxatis, in sacculo penduli. Arbore quoq; conscendebant ut feles, ab ijsq; proserpebāt, nulla corporis imutatione. Contigit item, ut cœnobij præfectæ (quā matrem uocāt) in eiusdem ambitu colloquente cū generosa & insignis pietatis domina Margareta comitissa Burenſi (cuius in iustorum resurrectione meminerit misericordiarum pater) ex fœmore erueretur caro: illaque præ dolore exclamante, & in lecto deposita, nulus partim liuebat, partim nigricabat: sed curabatur. Accidit quoq; cum duæ ex hoc numero uirgines simul considerent ridentes & exhilaratæ, mutuòq; colloquerentur de fela nigra in dormitorio corbi inclusa à matrona, quam in oppido commorantem nominabāt: collatione clām obseruata à tertia uirgine sana, corbis ab hac & præfecta cum duabus aut tribus uirginibus inquire retur aperireturq; unde felis exiliens aufugit. Ea hinc notata mulier, tanquā maleficij rea in carceres conijciebatur cū septem deinde alijs, inter quas senior numerabatur matrona: cui uicini & pauperes testimoniū, eam fuisse usque adeò misericordem & in egenos profusam, ut ipsa etiam indiguerit,

Margareta
comitissa Bu
renſis pia.

rit, perhibebāt. Hæc eadem quæstionibus à tortore subiecta, nullis unquā tormentis ad sceleris confessionem adigi potuit. Tandem ubi ex more uictum offerret Burchgrauius, se infirmioresse quā ut cibum admitteret, ait: at se potum solummodò desiderare: quo à Burchgrauio mox subministrato, ipsius uestem illā apprehendens, eiusque innixa fœmori expirabat. Alia quoque rerum miracula hic uisa sunt: durauitque ea carnificina ad annos tres manifesta, quam postea celarunt.

Eas uerò uirgines satanam obsedisſe, dubitādum minimè: qui ludificandi occasionem sibi commodè porrectā ratus ex sale à muliercula reddito, credulis uirginibus maleficij opinionem iniicere, & in fonti fœminæ insanabile inurere cauteriū studuit. quapropter formam sparsit granorū quasi saccharo obductorum, ut ad eorum gustationem pellicerentur uirgines: falsedinē autem indidit, ut suspicionem de ea quæ salem restituerat, citius ingereret. Nec defuit euentus. Concessit porrò Deus eam diuexandi potestatem, uel ut tentarentur uirgines, uel castigarentur, uel ob earum incredulitatem. Lubricæ fidei notæ fuerunt, quòd nō ad Dei uoluntatē, sed in fœminas cruciatuū causas retulerint. Hinc quoq; satanicum illud duarum uirginum cōcilium ab astuto fuit institutum diabolo, qui mendaces earum rexit uoces, ut innocenti matronæ maleficij stigma imprimeretur, carceresque, tormenta & cædes promouerentur. Si quoque felis fuerit uera, eam dæmonium haud dubiè eò inuexit: atqui ut dæmonem assumpto felis simulachro, fuisse credam, potius inducor. Vides etiam constitutos illi præcisè legendi limites, ut ex alta illa euectione & præcipiti deiectione, etiam si uana mor-

na mortua uideretur, nihil tamen læ-
sionis senserit: sed uelut è somno ex-
perrecta, abierit.

Non absimile fuit, quod uirginibus
Brigitte strictis legibus inauguratis, in
cœnobio non procul à Xanctis dissito
olim usuuenit, quæ miris quoq; mo-
dis diuexabantur, plerisque exilien-
tibus, nonnunquam balatum uocesq;
elidentibus horrédas: urgebantur & 10
interdum ex designatis in templo se-
dibus, capitis uelamine quandoq; ab-
repto: fauces his etiam, ne cibum ad-
mitterent, nonnunquã præcludeban-
tur. Perstitit uaria & dira ea calamitas
in plerisq; ad decennium. Tragœdiæ
causa imputabatur uirgini, iuuenis a-
more aliquando sauciæ, quem ea affi-
nitate non dignarentur huius puellæ
parentes. Idcirco huic in extremo mœ-
rore positæ, dæmon accita iuuenis il-
lius effigie, se obijcit, eam in uotum il-
lud monasticū cogens: quæ dicto au-
diens, se cancellis constringi patitur.
Inclusa, uelut furore percita, omnibus
horrendum plurifariam exhibuit spe-
ctaculum: quod quidem malum ue-
lut contagio in multas proserpsit uir-
gines: quæ ob propriam illius confes-
sionem, ipsam uniuersæ eiusmodi mi-
seriæ genitricem fuisse, certò credide-
runt. Ex ea deinde capta, alioq; eue-
cta, prolem bis sustulit carceris custos:
actandem manumissam, à maleficij o-
pinione iuculpatam uixisse arbitror.
Delusio fuit merè diabolica, qua illa
decepta, se ea fecisse confiteretur, quæ
peculiaris ipsius satanæ erant opera.
At in quem finē ea fuerint à Deo per-
missa, sequenti intelligetur Libro: u-
bi omnibus imitanda harum uirginū
proponetur curatio.

Moniales in Hefsimōte Neomagij,
dæmoniū aliquot annos infestasse au-
dio, quod dormitoriū noctu uelut cū
turbine ingressū, testudine citharaq;

tam uidebatur ludere suauiter, ut ad
choreas temerè induci potuissent uir-
gines: inde canis instar in unius N. le-
ctum insiliebat, in quam muti pecca-
ti, quod uocant, cadebat suspicio. Si-
milis multa & longè grauiora in eo-
dem accidere cœnobio, uiuente patre
Paulo: quæ ut ab illis celantur, ita à
me aperiri minimè decuit.

Noui aliud item non ignobile col-
legium in Coloniensis prouinciæ li-
mitibus, ubi ante annos octo dæmon
canis forma interdum procurrens, con-
scendensq; sub interiori religiosarum
uirginum indumento, spurcæ uelita-
tionis indicia exteriore uestium mo-
tu ostendere uidebatur. Idem Henf-
bergi accidit in ducatu Iuliacensi, sub
felium specie.

VEXATIO DIABOLICA IN
monasterio Kentorpio, relata ad Lamias: de la-
cte glutinoso, & lac è iuncis non emul-
geri. Caput XI.

HUc pertinent nobiliū aliarumq;
uirginum in cœnobio Kentor-
pio prope ueterem Marcam, in
Marchiæ comitatu iuxta Hammonē
inclusarum, monstrosæ omnifariæq;
conuulsiones, à dæmonibus excitatæ,
descriptæq; Lib. I. Capite 12. Fœdis-
simum uerò illæ halitum ore spirabant
in ipso, & paulò post ipsum paroxys-
mum: qui aliàs semel interdum, aliquā-
do sæpius inuadebat, aliquoties in ho-
ras aliquot multas protrahebatur. In
accessione mali quædam cōuulsæ, in-
telligentes erant, audiebant, astantes
etiam internoscere se pleræq; postea
affirmabant. Nam in accessione pro-
pter spiritualiū partium & linguæ cō-
uulsiones, loqui minus poterant. Istæ
non æquè ferociter torquebantur, ne-
que uno modo, sed aliæ alijs mitius.
Sed hoc commune propè omnibus
erat, ut cum ex ijs una agitaretur, cæ-
teræ quoque in seiunctis etiam cubi-

culis correptæ, solum tumultuantis strepitum audientes, simili miserrimo modo uexarentur.

Vt porro calamitatis huius origo & incrementum, dehinc tragicus fabulæ actus extremus, quem solum in durissimo hoc spectaculo affectauit ueteratorius ille homicida, innotescant, cautiusq; alias maliciosis diabolici conatibus in raris illis horrendisq; uexationibus obuiam eatur, quæ ex ore unius senioris & cordatæ uirginis, huic cœtui consecratæ, & omnium primum tam duriter afflictæ, exceperim diligenti inquisitione, paucis bona fide narrabo. Hæc Anna Lemgou dicta, quum primum ex sinistro dole-ret hypochondrio, epilepsiaq; correpta putaretur, ad monasterium Nonhertic in primis religionis ergo ablegabatur, ubi ex D. Cornelij caluaria bibit: unde eam melius habuisse, falsò dicebatur à monialibus. Postea ubi hæc grauius cœpisset exagitari, aliq; item puellæ, ad ariolum itū est. is opinio-nem ingessit, omnes ab Elsa Kamenfi coctrice maleficio lēsas esse. Hinc neruum sortitus diabolus, non solum eas multifarijs conuulsionum generibus torquere incipit, sed incitare quoque ut se mutuò & alios morderent cederentq;: subuehere item & deijcere citra noxam, ut sicut plumæ sibi uiderē-tur, unde etiam non suæ potestatis se esse sentirent. Si autem à percussione uel quacunque alia uiolentia inhiberē-tur, cor afficiebatur grauitè: at suæ libertati relicta, etiam si se ipsas læde-re, concutere aut mordere putarent, nihil inde sentiebant mali: at in pro-prium fauere corpus, necessarium esse imaginabātur. Si quando Anna in pa-roxysmo loqueretur, fiebat id quasi al-tero inspirante & expirante: ipsa inte-rim seipsam dum loqueretur intelli-gebat, sed finito sermone penitus mē-

ti exciderant prolata uerba: uerum si ea ab alijs illi repeterentur, tum qui-dem se dixisse meminerat, sed pudore suffusa tacuisse maluisset. Quando-cunq; etiam orationi se dederet, eam cum attentione prosequi, aut mouere huc linguā minimè ualuit, à maligno turbata. At si preculas suas horarias, quas uocant, sine mente obmurmura-ret, tantum abest ut tum præpedire-tur, quò etiam inde leuius habere re-creariq; uideretur. Nequiuit in super ulli rei uel bonæ uel malæ seriò atten-dere, tanquam mente stupida, sine sen-su, discretionē & iudicio. Si etiam pius aliquis suoq; Deo ex animo deuotus, eam alloqueretur, tum quasi à diabo-lo puniri uidebatur. Sin uerò huic aliq loquerentur scēminæ de rebus suis lu-dicris, mirè ijs afficiebatur, leuaba-turq;. Hæc deinde quum exorcisare-tur, incredibilem sanguinis copiā ui-debatur fundere per os, unde nihil ma-li tunc tēporis sensit. Omnibus uerò illis uirginibus ita à dēmonio affectis, is erat cum dolore inēqualiter serpen-te sensus sub pedum plantis, quasi a-quas illas calida combussisset. Quan-quam etiam uariè torquerentur, cun-ctis tamen æquè uigebat appetitus & nutritio. Ex iunioribus mentis impo-tibus frequenter & multum loqueba-tur dæmō: quibus se etiā forma nigra obijciebat in specie felis nigre, uel El-sæ Kamenfis, aut eius matris uel fra-tris, ut ab ijs omnes tā crudeliter exer-ceri, crederetur perperam. Vbi postre-mò Anna firmiter animo cōstituisset, non redire in monasterium, unde pa-rentū ductu cesserat, sed suo Deo ex-tra illud saniori iudicio piē inseruire, desijt calamitas: si uerò solum modò à collegij præfecta ad eā epistola mit-teretur, toto horrebat corpore, quasi relapsura. Postea aut uero nupit citra ullum eiusmodi noxæ sensum.

Affirmabat adhæc, Elsam Kamen-
fem eodem morbo, uelut epileptico,
quo aliæ, excruciatam fuisse, loquu-
tamq; similiter sine sensu: quapropter
eam sibi ipsi hoc malum cōsciuisse, ne
alijs maleficium inuexisse putaretur,
dicebant moniales. Hinc omnes à dæ-
monibus afflictæ, sua tormēta nec Dei
uoluntati subiiciebāt, nec diabolo im-
putabāt: sed ad Elsæ Kamenfis, in cœ-
nobio cōstricis, maleficas artes uno
ore & consensu ex arioli indicio refe-
rebant: quæ quidem capta, tragicum
hoc spectaculum à se editum fuisse fa-
tebatur primū uenenata mixtione:
moritura aut, nihil unquam uirulenti
à se alicui propinatū fuisse: sed quic-
quid esset mali, se mente & mala im-
precatione effecisse confessa est. Num
uerò hoc ita fieri potuerit, paulo post
explicabitur.

Ab eius & matris exustione tanquā
suæ potestatis iam neruum adeptus
satanas, oppidi proximi ciuibus non
paucis uario cruciamentorum genere
insultat: è quorum numero quinque,
ubi ecclesiastes in suum acciuisset cu-
biculum, ex Sacris literis eos aduer-
sus satanæ ludibria instructurus muni-
turusque: atque hi Decem præcepta,
Symbolum Apostolorum, & oratio-
nem Dominicam recitassent, hinc al-
ter alterius nomen inquirir, mutuoq;
ludicrum nimis indicat, primo Libro
inter ficticia dæmonum nomina ex-
pressum: atque unus ecclesiasten irri-
dens, in hæc erumpit uerba: Quid nūc
facturi sumus? expellere nos conatur
pastor? Respōdit alter: Se uelle in hir-
co nigro equitare ad quādam mulie-
rem non ita seiunctē habitātem, quam
etiam nominabat, se gratum illi fore
hospitem iactās: ut maleficæ artis no-
mine redderet illā suspectiorē. Iden-
tidem se facturum alter quoque nar-
rabat, ac eodem uestore profecturum

ad aliam fœminam, nomine designa-
tam in eundem finem: ac uterque sedi
insidens tāquam fatuus, continuò uo-
cis indicijs ad dictas equitando uide-
batur ferri mulierculas, quum interim
ne à loco quidem dimoueretur. Ter-
tius adhæc quasi in globum conuolu-
tus contractusq;, ad clausum cubiculi
abripiebatur ostium, per quod inopi-
natò apertum, è gradibus decidit illæ-
sus. In pago Houel appellato, circa
Hammonem, multi quoque inde ui-
debātur energumēni. Nec procul hinc
in alia ciuitate similiter diris torqueri
modis à dēmone interea cœperūt op-
pidani: quare aliquæ fuerunt uinculis
traditæ mulieres, at plures accusatæ,
quemadmodum in negotio eiusmodi
diabolico fieri assolet.

Circa idem tempus lac tenacibus
filamētis ductile, dissoluti glutini mo-
re, ex Comitatu Marcensi, ad Cancel-
larium Cliuensem, ex accusatione cu-
iusdam ineptæ mulieris allatum est,
quæ lacti eam fuisse redditā formam
incantamenris à uicinia sua asseuera-
uit: quum ignitum titionem ollæ in
qua lac coquebatur subditū, hæc ab-
stulisset, quo domi ignē foueret. Na-
turæ autem uitium, hic sagis tribuitur.
Rei enim ueritas sic elucescet. In lacte
tres sunt substantiæ commixtæ, nimi-
rum butyrum, caseus & serum. Si iam
lac uetustate nonnihil subacescere in-
cipiat, quod æstate citius, hyeme tar-
dius euenire solet, & tum coquatur:
mox caseus cum butyro coit concre-
scitque, ut ad ductilis collæ modum
etiam longissimè deduci extendique
possit: & si circum distensa circum-
uoluatur expandaturue ligna, ad tan-
tam peruenit siccitatem, ut fragile red-
datur, atq; in puluerem redigi queat.

Quòd insuper Lamias è iuncis lac
emulgere feratur (ut hoc obiter in hac
lactis mentione addam) horum sub-

Lac glutin-
nosum.E iuncis lac
non emulgetur.Vide lib. 6.
cap. 10.Demoniaci
ues Ham-
monenses.

Cap. 22.

stantia levis, rara, fereq; exucca, id sane non admittit, aduersatur ratio & ipsissima ueritas. Qui ergo fit? si nullum iuncos trahenti lac appareat, hoc profecto à dæmone eò transfertur, præstigiæ fucolamiae oculis obducto, ut sua emulcatione lac è iuncis extractum credat, quod tamen delusorium est, nec rei ueræ historia. Idem dictum uolo, si ex alia inepta materia lac prouocari asseratur. Si lacte destitui præter naturam, comperiantur uaccæ, eisdem lactis receptacula & canales impedire potest dæmon non aliter aut minus, quàm dixi congressum in hominibus posse inhiberi naturalem.

DE VIRGINIBVS IN MONAST

asterio Nazareth Colonia à dæmone exagitatis, & alibi.

Cap. XII.

HAud dissimilia Coloniae passæ sunt uirgines religiosæ in Nazareth monasterio occlusæ: quibus hoc tamen accessit, quòd licet annis aliquot antea uariè & multifariam à diabolo uexarentur, torquerentur, conuellerenturque: tamen anno sexagesimo quarto supra sesquimillesimum, præter aliud spectaculum horribili modo frequenter editum, prosternebantur sæpenuerò deorsum, infima corporis parte succussata ad eum modum, qui ueneri solet ascribi, oculis interim clausis: qui postea cum pudore aperiebantur, quum uelut à multo labore respirarent. Ansam autem huic malo dederat quædam Gertrudis, anno ætatis suæ decimo quarto monasterio inclusa, quæ ludibria hæc sæpius dissoluto cachinno patiebatur in lecto, licet amasium singulis noctibus ferè conredientem stola consecrata abigere conaretur: quam uelitationem quum altera uirgo in secundo decumbens lecto (hoc nomine adiuncta sociæ, ut tutior esset ab

Virgines religiosæ in collegio Nazareth Colonia à diabolo uexata.

amasi insultu) audire uideretur, tota exhorruit, ac tandem quoque diaboli hospitium facta miris conuulsionum generibus distrahebatur, in paroxysmo quandoq; cæcutiens: ac licet mente appareret constare, uaria tamen inconstanter nimis, & quæ desperationem spectarent, proferebat. Itidem & aliæ multæ. Ita pestis hæc uelut contagio proserpsit, maximè quum primum ad legitima non confugeretur cõsilia. Dictam uerò amasiam suo proco horrendas scripsisse literas, postea inuentas, in inquisitione à me in eodè collegio facta, Anno 1565. 25 Maij, præsentibus nobilitate & prudentia clarissimo uiro, Domino CONSTANTINO à Lyskerken, consule dignissimo, D. IOANNE Altenano, decano olim Cliuen. D. IOANNE Echtio, medicinarum doctore ornatissimo, & filio meo HENRICO philosophiæ & medicinarum doctore, cognoui: eas autem ab illa ut energumena, nec mentis compote fuisse exaratas, non est quòd ullus dubitet.

Dum hanc carnificinā adhuc exerceret diabolus, harum uirginum quædam peste correptæ, interea dū ea laborarent, nihil diabolicæ uexationis sensere, ex Dei solius benignitate singulari, qui torquendi in hoc seculo limites præfigit satanæ, ultra quos ferri nequit.

Porro calamitatis initia subministrasse uidetur iuuenes lasciuui, qui per coniunctum sphæristerium contracta amicitia cum una aut altera, clam in monasterium conscenderunt, libidinemq; explerunt. Quibus postea exclusis quū re ipsa amplius frui eæ nequirent, eiusdem imagine mentem uitiauit, taliumq; motionū ignominiosum spectaculum, astantiū oculis obiecit Milleartifex. At quo conuenienti Christianoq; consilio huic tragædiæ ob-

Constantinus à Lyskerken

obuiam iri possit, peculiaribus literis
eò missis fusè explicui.

*puella à de-
one uexa-*
Huic albo accèseat uirgo sacra Iu-
dith nomine, quam haud ita pridem
Busciducis in collegio iuxta ædem
D. Ioanni Baptistæ dicatam, uidi cru-
delissimis intorqueri à satana conuul-
sionibus: eiusq; fauces, ne cibum ad-
mitterent, comprimi: linguam item
inhiberi quandoque, ne proloqui pos-
set: uoces interim reddi & ridiculas
& horrendas audiui.

Accedat & cognita mihi puella, uir-
gini nobili in cœnobio famulās, cui fi-
dem dederat rusticus, qui deinde ad
aliam animū adiecit. Qua re cognita,
mœrore turbari illa cœpit: ablegataq;
medium circiter miliare à monaste-
rio, in eximij iuuenis forma obuium
habet dæmonē, qui se familiari collo-
quio in eius insinuās amicitia, omnia
rustici amati secreta huic detegit, cun-
ctosq; cum altera puella habitos ser-
mones enarrat, ut ad restim illam illi-
ceret cogeretq;: & cum ad angustum
peruenissent ponticulum, ille assum-
pto oleo, quod ea manibus gerebat,
ut minus impeditè trāsiret, eam iuuat:
inuitauitq; tandem, ut ad notum comi-
taretur locū. Quonā eò sequeretur (re-
spōdit illa) ubi paludosa tātūmodò
sunt aquæ? Hinc ipse euauit, illaque
perterrita in animi incidit deliquium:
quare iussu dominæ, mihi familiaris,
bigis in cœnobiū reducebatur. ubi ue-
lut mente turbata, multifariā sensu di-
strahebatur, querebaturq; se etiamnū
miserè ab illo dēmonē uexari, ipsū-
que aliquando p fenestrā uel aliò uel-
le eam abripere. Nulla certè alia huius
maleficij extitit causa, quàm medita-
bundus animi mœror, ob amoris im-
potentiam: quam illudendi perden-
diq; occasionem præproperè arripuit
satanas. at puella rustico eodem po-
stea marito freta, bellè ualuit.

ADMIRABILIS HISTORIA DE
puella, cuius è latere culter exectus fuit.

Caput XIII.

Hic minimè prætermissum oportuit id quod accidit in pago Le-
uēsteet sub Duce Brunswic. ubi
sorori commorabatur puella nomine
Margarita, Henningi Achils filia, an-
num agens uicesimū: quæ anno mil-
lesimo quingentesimo sexagesimo se-
cundo, altero die Iulij, nimirum diuæ
Virginis uisitacioni sacro, sororis cal-
ceos abstersura, eius cultrum (duo au-
tem erant in uagina cōiuncti eiusdem
formæ, capulis æreis incisus ornat) ex-
trahit, seq; in humiliorem sedem de-
mittit, propterea quòd uiribus diutur-
na febris cōsumptis imbecillior adhuc
esset. Præter opinionem domum in-
greditur uetula, num puellam febris
etiamnum fatigaret rogās, & quomo-
do sese ex morbo haberet? Respōsum
illi ut fuit à puella, rursus extra ædes
nullo uerbo facto egreditur. Calceis
mūdatis cultrum in sinu deponit: qui
quum postea studiosè ab illa quære-
retur, nec repertus esset, metu percul-
sa, dum singula uestigando diligenter
& sollicitè perlustrat, horribili specie
canem nigrum sub mensa uentri incu-
bantem animaduertit: eo abactō spe-
rabat fore, ut amissus culter detectus,
ad pristinum dominum rediret. Vnde
indignabundus ille, cum fremitu den-
tes ostentauit, simulq; se cū saltu trans
ostium in fugam coniecit. Mox puel-
læ uidebatur à capite uersus dorsum
defluere quiddam tanquam humoris
frigidi, cui etiam accedit animi deli-
quium, perduratq; ea uelut mortua
sine sensu ad diem tertium: quo tan-
dem nonnihil respirare, cibo & potu
refici cœpit. Summo autem studio ro-
gata, quinam hoc malum inuasisset?
respondet, se certo certius scire, cultrū
illum, è sororis uagina à se extractum,

in sui corporis latere sinistro defixum
 berere: eo enim in loco se dolorē per-
 sentiscere. Cui licet cōtradicerent pa-
 rentes & alij, quòd eam melancholia
 agitari, uel diuturni morbi, ieiunij, aut
 alterius rei molestæ fortuito casu ob-
 uia ratione nonnihil delirare arbitra-
 rentur: perstitit tamen usque adeò in
 suis querelis, lachrymis assiduis & in-
 somnijs, ut mente caperetur, nec cibū
 diebus duobus sæpenuerò admit-
 teret, quanquam blandè inuitaretur,
 uel seriò minisque urgeretur. Sua ta-
 men habuit plerumque interualla &
 intermissiones, ut etiam quietè de-
 cumberet, licet non tam diu, ob dolo-
 rem cōtinuum, à quo ita exercebatur,
 ut toto corpore incuruatā baculo in-
 niti oportuerit. Auxit & hoc eius ani-
 mi dolorem, solatiumq; minuit, quòd
 quum illa in corpore cultrum defigi
 certissimè crederet, alij tam constan-
 ter contrauenirent, proponerentq;
δυναμίαν, & phantasiā corruptam
 esse iudicarent, præsertim quum nul-
 lum quidem uestigiū indiciumue ap-
 pareret, præter quotidianos eius lu-
 ctus, qui iam circiter tres perdurarant
 mēses. Hinc prominere occipit in sini-
 stro latere supra lienem intra infimas
 duas costas spurias uomica, cui ferè
 gallinacei magnitudine, & lunæ in-
 star: cuius incremēto aut decessu, uel
 intumuit, uel resedit. Tum inquit illa:
 Haftenus fidē mihi denegastis, quòd
 in meo corpore hæreat cultellus: at u-
 bi uisitationis Mariæ solēnitas denuò
 apparuerit, eum in corpore figi, mani-
 festissimè intelligetis uidebitisq;. Sic
 tricesimo Iunij erupit ex ulcere tanta
 copia puris, ut tumor nonnihil sese re-
 miserit, & inde cuspi uelut cultri ap-
 paruerit: quam puella arripere cupi-
 ens, præpeditur à parentibus, qui chi-
 rurgū ducis Henrici ex arce Vuolffen-
 büttel eo nomine accersunt. Hic quar-

*Puella demo-
 niaca.*

to Iulij accedens, parochum rogat, ut
 prius puellam alloqueretur, solaretur,
 Dei uerbo institueret, atque ipsius re-
 sponso uigilanter attenderet, quòd eā
 à dæmonio quādoq; exagitari pleris-
 que omnibus uideretur: & simul cum
 responso illa subiungit, se libenter cu-
 rationis huius modum admissuram, e-
 tiam si sciret sibi moriendū esse. Tum
 eodem die, Dominico scilicet, cultelli
 cuspidem sub costis prominere uidēs
 chirurgus, eum cum suis instrumentis
 attrahit, qui alteri conformis erat. ue-
 rùm circa ferri acuti medietatē non-
 nihil absumptus erat. Chirurgi opera
 hinc ulcus coaluit. Sic habet historia
 Germanicè de hoc prodigioso opere
 euulgata.

*Cultellus ex-
 trahitur.*

ADMIRANDI HUIUS SPE-

Aculi explicatio. Cap. XIIII.

QUum admirabile hoc spectacu-
 lum citra ulla diaboli præsti-
 gias nerè editum fuisse, nec ul-
 las admittere glossas aut explicatio-
 nem, clamet una uoce quilibet, meam
 hīc simplici interpretatione senten-
 tiam interponere non grauabor: cul-
 trumq; non fuisse in corpore, sed dæ-
 monis præstigias & ludibria omnium
 oculis fuisse offusa, puellamq; à dæ-
 monio obsessam, quoad fieri potest,
 breuiter ostendere cum Dei benefi-
 cio, ad eius gloriam, ac dæmonis e-
 iusq; sequacis turbæ delusæ contem-
 ptum, adnitar: quanquam uoce Sten-
 torea multos occlamaturos minimè
 ignorem.

Primum obseruari debuit, simpli-
 cem puellam longa exercitam fuisse
 febre, quam ex eius diuturnitate, quar-
 tanam fuisse colligo, natam ex grauif-
 simi a terrimiq; humoris melancholi-
 ci, qui in corpore putruit, copia: qui sæ-
 penumerò etiam lienem obstruit, in
 eoq; tumorem, duriciem & apostema
 gignit, eaq; occasione talem sobolem
 quar-

*Dæmoni-
 minicula
 hoc actu
 stigioso.*

Sexus. quartana febris etiam non raro post se relinquit. Hoc iacto fundamento, ni-
Aetas. mirum sexu foemineo, aetate iuuenili, &
orbis lon- diuturni morbi tedio, reliquum suum opus uigilanti indefessoque studio superstruit & fabricatur daemon. In foeminis facilius multo, quam in uiris, aetate matura & bona ualetudine fidem consequitur. Hic in opificij subsidium, humorem suis actionibus conuenientissimum, quippe melancholicum, a quo puellae cerebrum & corpus tantum abest ut expurgata forent, quod etiam eo summe adhuc grauaretur, assumpsit. Enim uero, quanto affectu in hunc ut succum *αυαλογηνως* sibi suisque actionibus peculiarem se immergere solet, eiusque adminiculo admirabilia inducere phantasmata & imaginationes raras, superiori libro ea demonstratione ostendi, ut repetitione minime opus esse iudicem.

Solitudo. Ut porro institutum tragediae actum prosequeretur demon, solitudinis ansam arripuit, exorsus manere semotis alij, qui fortassis fide uiua eius conatus impedissent: primumque uetulae faciem induit, quae de puellae ualetudine sciscitaretur, ut quum eam postea cultri in corpore sepulti opinione dementasset, in suspicionem procliuius ipsa induceretur de lamia, quae carmine id effecisset. Hoc etenim in primis sanguinario ueteratori studio est, ut lites moueat, cedensque struat, maxime infantium, & falsam persuasionem aduersus uerum Dei cultum inducat imprimatque. Ut quoque altius animo postea infingeretur, cultrum ex sinu in latus a uetula lamia (cui cum diabolo communio est) translatum esse, in canis nigerrimi forma apparuit, quem menti non nihil restituta demonem fuisse sentiret. Hinc in obsessionis initio eam aggressus daemon, sensum uelut catarrhi, uel humoris fri-

gidi a capite ad tergum destillatis inducit, ut post redditam mentem, eo momento cultrum hoc frigoris sensu in corpus sibi inuectum esse crederet. Inde mox ingressus, sensuum organa ita turbauit, ut ad tertium diem uelut mortua haberetur: interea tam ualida persuasionem de cultro in latere defixo imbutam phantasiam confirmat, ut fecus in animum inducere illa nequiverit, quam ita uere rem gestam esse. Antea enim norat ueteratorius ille medicus, ex diuturna febre reliquias maligni succi ea in parte collectas esse, quae putredini erant obnoxiae, & ulcus excitaturae: uel quas ille, ut spiritus, ad putrefactionem promouere, eoque protrudere: uel quod etiam humorem frigidum ad huiusmodi collectionem aptum, a capite accersere quiverit. Talem abscessum inter abdominis musculos sinistros ex destillatione post longam febrem genitum, uidi in Electore Coloniensi archiepiscopo, D. Antonio, felicitis memoriae, cuius in iustorum resurrectione ex gratia meminere misericordiarum pater unicus. Caeterum ulcus in eum finem fabricatus est in loco & humore conuenienti, ut cultri cuspidem eo aperto ostenderet, & excisionis occasionem subministraret. Sic obiecta cuspidis forma, uel uera cultri allati cuspidem, interim reliqua eius parte crasso aere tecta, puellae, parietum astantium & chirurgi oculos perstrinxit: quod facile uel aeris uel infecti spiritus uisori adminiculo potest. Hac ratione cultellum ex sterquilinijs alicubi, ubi rubiginem contraxit, eductum, supra ulcus deposuit satan: ibique cuspidem ostendit, reliquam cultelli portionem praestigijs uelat. hunc non nihil a diabolo retentum, ut trahi uideretur, chirurgus instrumentis attrahit: sed non e corpore, ubi haesit neutiquam, uerum ex eius

Antonius archiepiscopus Coloniensis.

Culter in corpore non fuit.

F super-

superficie. ibi enim adumbratus deli-
tuit, tantillo tempore dum cuspis con-
spicitur, & chirurgus trahit, antea mi-
nimè. Nec mirum id uideri oportuit,
quò à circulatoribus & agyrtis quoti-
die talia fieri cernas, cum uel per ma-
xillas, uel per brachia, citra sanguinis
effusionē & pugiones & graphia traij-
ciūt: uel cum ferā ori labijsq; affigūt,
uel globulum in os iniiciūt, & stercus
educunt: sic mille alia rerum miracu-
la oculis obijciunt, quibus tamen ni-
hil inest præter fucum & dolum.

Si nondum tibi satisfactum hac in-
terpretatione putabis, & cultrū è cor-
pore eductum esse contendas, cedò,
quī & per quos meatus iniectus hic
fuit? immisum enim prius oportuit,
quod alicunde extrahitur. A capite
dorsum uersus, & ad latus inferi à dæ-
mone citra manifestā lāsiōē, quem-
admodum humorem stillare per po-
ros obseruamus, nequaquam potuit.
Per os non aliò, quàm ad gulam, sto-
machum, intestina & anum apta ma-
teria deferri potest, minimè uerò cul-
ter: quem licet quoque per os inue-
ctum esse concederem, non tamen ad
eam lateris partem perferri potuit, ni-
si dissecto prius à latere uentriculo, pe-
ritoneoq; cum grauisimo uitæ nau-
fragio. Ab ano uicissim non aliis pa-
ter meatus, quàm ad intestinorum in-
uolucra, stomachum, gulam, fauces &
os. Hic denudò uia huic cultello circū-
quaq; præcluditur. Si per carnem ex-
teriorem insertum esse, uoles, ubi do-
lor, effusus sanguis, uulnus, uel leuissi-
mum ejus uestigiū, aut cicatrix? Hic
autem à uersutissimo spiritu id negle-
ctum fuit, quòd cuspidem sursum in
uulneris ore ostenderit, quum potius
capuli formam certiori cautela exhi-
bere oportuerit, si cuspidē deorsum
insertus fuisset culter: quæ in corpore
non nisi cum lethali multarū partium

incisione inuerti potuit: nisi primò ab
infima uentris parte sursum innoxie
protensum esse, stultè dixeris, quum
eo loco nihil unquam doloris sense-
rit: eas uerò interiores partes omnino
fuisse illæsas, docet breuis curatio ab-
scessus, quā impedire noluit: prorsusq;
à suo opere, obsessio, afflictio, di-
uexatio & cruciatu destitit diabo-
lus, q; institutæ suæ tragœdiæ finē iam
se consequutū uideret: quū nimirū in
eam sententiā omnes perduxisset, ut
cultrū ex latere excisum esse certò cre-
derent. Sic diabolo maior tribuebatur
potentia quàm debuit, peruersa de la-
miarum uirtute opinio accreuit, ac in
Dei patrocinio, Christi q; potestate mi-
nus fiduciæ collocatum est: maximè
in illis ditionibus, ubi ex præstigiariū
diabolicarum indicijs per fas & nefas
carnificinæ exerceri non desinunt.

Si fortè obijciatur, ferrum ita in car-
ne fuisse exesum: respōdeo, dæmonē
cultrum è puellæ sinu exemptū, in ter-
ram uel in liquorem falsum inseruisse,
aut alibi ea dexteritate reposuisse, ut
in medio ferrum exederetur toto an-
no, quo absoluto fabulæ catastrophē
addere statuerat. Consideretur quoq;
locus ferri exesus, qui digitos ferè
duos latos à cuspide distat, & tanta
quoq; exesionis deorsum est magni-
tudo: quum uerò cuspide in carne,
ac ulceris maligna putredine hæserit,
quī sit quòd cuspis ab acri pure illæ-
sa, & reliqua pars ferri, quæ in uentris
uacuo hæserit, fuerit erosa? Vel fru-
oles, ferrum cum parte absumpta in car-
ne defixum fuisse: respondeo, id fieri
nequiuisse, nisi secundū lōgitudinem
deorsum cultellus in musculis hæsis-
set. quod si factum defendas, ego ui-
cissim hac ratione nego, q; manu situs
ille potuisset extrinsecus contrectari,
quinimò uisu dijudicari. Ad hæc ferrū
totū carni insertū simul & ferè equali-

ter ab acri humore arrodi debuit. Quū
uerò in medio saltem acies exesa fue-
rit, alibi quàm in corpore exesione fu-
isse factā sequitur: & diaboli illusionē
operationēq; translatum cultrum, &
in sterquilinum, aut alium liquorem
falsum, aut acrem, aut putrem immis-
sum eousque, ut materia rodens aciei
medietatē solūmodò attigerit. Haud
dubiè cautius hunc fucum instituisse, 10
si has eius actiones ea solertia excus-
sum iri præuidisset.

Quòd insuper in rei ueræ gestæ as-
sertionem obtrudatur, eam baculo in-
nixā perquàm curua inclinatione in-
gredi oportuisse: hinc quilibet rerum
naturalium peritus luculenter intelli-
git, cultrum in corpore nō hæsisse, qui
ex qualicunque inclinatione uel de-
orsum uel antrorsum, uel uersus utrū- 20
que latus graues cruciatus excitasset,
uulnerassetque: nec alia corporis con-
stitutione, quàm erecta, habuisset mi-
tius puella.

Si adhuc urgeas historiæ ueritatem,
quæso ubinam toto anno illa cultri lō-
gitude delitescere, aut firmiter hære-
re ualuit? si in sinistri lateris musculis:
hoc tactui & oculis, ut dixi, apparuis-
set. nec in liene recondi tanto tempo- 30
re, tamque innoxie potuit, multo mi-
nus extra musculos introrsum in uen-
tris cavitare: sic enim in imas partes
concidisset, cū multo uitæ discrimine.
Hæc siquidem fuit cultri longitudo
& forma: * * *

Cæterum puellam à dæmonio ob-
sessam fuisse, non est quòd ullus ambi-
gat: quemadmodū pleriq; etiā peri-
tiores coram attestati sunt. argumēto 40
esse debent multa eius uerba & actio-
nes: quòd sepius mente caperetur, ci-
bum & potum ad dies aliquot reijce-
ret: amici cū ea blandè, serio, & minis
agerent, nec tamē promouerēt: quòd
ipsa itidē uaticinaretur, prædiceretq;

tribus mensibus, palam fore in uisita-
tionis Mariæ festo, cultellū in corpo-
re figi. Quis certum hunc diem norat,
indicaratūe? naturali profectò ratione
ab ea imperita puella stupidaque præ-
sciri poterat minimè. Has ergo uoces
haud dubiè ex ea edidit diabolus, qui
circa illum diem abscessum perruptū
iri iudicarat, & commodam eam am-
plexus ansam, suas simul præstigias
obiicere statuerat. Erupit autē sanies
tricesimo Iunij, quo cuspidem prius
ostēdit præstigiator: inde uisitationis
feriæ agebantur secundo Iulij, & quar- 50
to cultrum extraxit chirurgus. Sic in
exacta sua ratiocinatione fallitur quo-
que mendax sæpe uates.

RIDICVLVS MODVS RES

duras in corpus ingerendi.

Cap. XV.

P Orrò modum quēdam ineptum
futilemque, quo eiusmodi mate-
ries duræ in corpus ope diaboli à
Lamijs ingeruntur, describit Doctor
quidam in libello Germanico, qui Ia-
cobi domini in Lichtenberg nomine,
prædicatur circumferturq;. Eiusdem
insuper fuisse sententiæ, à me non nisi
lucidissimis rationib. explosæ, Theo-
phrastū Paracelsum, nō est quòd egre 30
ferant pleriq; religiosi nimis eius ad-
miratores. Hanc item rationem fuisse
amplexum Ludouicum Milichiū, ui-
rum alioqui piū & eruditū, in lib. Ger-
manico, Magicus dæmō inscripto, mi-
ror. Ab his asseritur, corporis poros à
diabolo extendi, per eosq; inferi stra-
men, setas porcinas, assulas, coriū, præ-
segmina, fila, pisciū & fruticū spinas, &
40 quascūq; materies acutas. deinde po-
ros occludi, ut quando cunq; uolet ar-
chitectus, reconditæ res rursus extra-
hi queant. Subiungit doctor ille has
similitudines: Quemadmodum, ubi
quis sub aqua lapidem recōdit, nec eo
ibi relicto manuq; retracta, quomodo

*In diei prædi-
cti certitudi-
ne fallitur
diabolus.*

eò deuenire lapis, scitur: sic quoque naturali ratione uaginæ poros absq; læsione penetrat, ferrumq; liquefacit fulminis radius. Non dissimili modo in hisce delusionib. fit, quæ magis noxia stigmata uulneraq; inferunt. Hæc eius uerba.

Rationes has admodum esse ieiunas, quilibet rerum naturalium cognitione leuiter tinctus, intelliget haud difficulter. Siquidē poros illos natura ex prima creatione strictissimos, à demone eousque distrahi innoxie posse, ut stramina, coria uel cultros transmittent: deinde conciderēt, emitterētq; suo tempore ad Satanæ arbitrium libidinemque, conseruatam tot diebus uel mensibus substantiam, prorsus ἀδύνατον esse, nec ullo modo fieri posse, quilibet sanus mecū fateri debet. Pori enim corporis à conditore tam angustè ab initio constricti sunt, ut præter tenuissimum liquorem, uelut sudorem uel uaporem, crassius aut solidius nihil transmittant: quemadmodum etiā in duris crassisq; lapidibus, maximè coctilibus, & lignis obseruamus: quorum pori quidem liquorem transmittunt, at nihil durum aut solidum sine incisione fractionēue. Talia quidem phantasia facile imaginatur, at in actum non item deducuntur. Similitudo de lapide in aquā manu demisso, profectò multum absona existit: ridiculumque est, conferre hominis corpus solidum compactumq; cū humida, tenui & fluitate aqua, omniū capaci, quæ naues, & quodcunq; uoles, natura admittit. Sic nec igneus ille subtilissimus radius uaginæ poros peruadens, quicquam habet similitudinis cum crassa & dura re, quam in corpus humanum per poros illæse intrudi cōtendunt aduersarij. Nisi demonstrationis uanitatem quilibet palam cerneret, in confutando prolixio-

*Similitudo
absona.*

rem me ostenderem: probationes uerò non dissimiles sparsim in illo Doctoris libello sunt obuiæ.

IN CORPORIBVS REPERIUNTUR quædam naturaliter, quæ ad maleficia quandoq; referuntur.

Cap. XVI.

Interim naturali etiā ratione in steatomatum & atheromatū, aliorūque apostematū sinibus, carne exesa, ex uiscosis & putridis humoribus ac fibris calore coquēte exiccatis, materias lapidibus, tophis, arenis, urceolorum testis, lignis, carbonibus, capillis & amurcæ similes nasci, incantationibus ab imperitis ascriptas, scimus ex Galeno, Cornelio Celso, & obseruatione quotidiana. In steatmate lapis auellanæ magnitudine nuper generatus, angulosus, rotundus, spadiceus. Curauit aliàs noster collega in Lucensium Burgo matronam prouectioris ætatis, uxorem Hieronymi Luchesi patricij Lucensis, ab abscessu, quem diu sustinuerat supra clauiculā sinistram: ex eo aliquot dies aperto extraxit, præter crassioris puris multam copiam, quiddam tenax ac lentū, quod cum non facile posset diuelli, eluebatur diligenter: elotum tam simile erat hapsi lini madentis, ut uix persuaderetur egrotæ & astantibus excrementum esse toto genere præter naturam ex uiscida materia, calore & malidiuturnitate cōcretum: omnes siquidem maleficium esse, arbitrari penitus maluissent.

Nōne in morbo articulari plerisq; à pituita cruda, resiccata, crasso terrestrique humore indissolubiliter imposito, resolutis partibus tenuioribus, tophos, Græcis τῶπρς, uelut calcem, in iuncturis enasci uidemus: quā etiam exemptam materiem, paulatim excipit alia? In cerebro repertus lapis magnitudine & forma mori: in tonsilla-

rum

*Varia apostomatū con-
ta, apud G.
lenum lib.
ad Glau-
c. 14. met.
Celsum lib.
cap. 6.*

*Tophi in
cluris.*

*Ioan. Ke-
man, de c.*

homin. rum faucium abscessu, calculus gypseus
 simillimus tophis, qui intra digitorum
 articulos chyragra affectis accrescere
 solent: sub lingua lapillus arefactus &
 excorticatus lauri baccæ similitudinē
 habens, colore spadiceus & iustæ gra-
 uitatis. In Imperatoris Maximiliani
 secundi corde secto inuenti sunt tres
 lapilli quantitate pisorum, unus inte-
 rim maior altero, colore rubigineo. 10
 frequenter uerò cordis palpitatione
 graui afficiebatur, dum uiueret. In pul-
 mone calculi plures asperi tribulorū
 modo ad siliquarum magnitudinem
 latuere, aliquando & faba maiuscula
 nō minores, lati, tuberosi, cinerei, sub-
 duri. Qui post longam frequentemq;
aton. Be- tussim ex thorace uolenter calculum
nius de expectorant, supra recensuimus. In
it. morb. panniculo item epar cingente, lapilli 20
ca. 3. 18. aliquo numero inuenti sunt lethales,
94. & grandes, ex ipso epate excisi. In ie-
Calculi ex coris substantia concreti lapides, etiam
pace expul- ad magnitudinem dimidiati ferè oui
uenti eti- columbini, unus totus angulosus, co-
in epate, lore liuido, ex phlegmate & humore
follicu- melancholico coagulatus: alius in eo-
matrice, et dem amygdalę nucis magnitudine ui-
9. sus. In uenis partis cauæ hepatis, pri-
 usquam in communem illum caudi-
 cem portæ desinūt, inuenti lapilli eas
 obstruentes distendentesq;, foris ni-
 gri, intus flauī, in hydropico: cuius &
 meatus, ex fellis folliculo in intestinū
 desinens, lapide eiusmodi infartus e-
 rat. In uesica fellis simul conspecti, in
 uno uiginti duo, quasi sublutei, magni-
 tudine dissimili, quorum minimi pi-
 sis minutis, maximi fabis exiguis re-
 sponderunt, omnes quinque, septem, 40
 octo, aut plurium erant angulorum.
 Hinc & alius porraceo colore, quanti-
 tate unius articuli digiti fuit excisus.
 Alius durus hæmatiti lapidi non dissi-
 milis, in cysti fellis Georgij Bohemiæ
 regis uisus, Minoris formæ superioris.

apparuerunt plures in eodem follicu-
 lo Christiani regis Daniæ. Maior in ea
 uesicula repertus fuit in Friderico ter-
 tio, duce Saxonie, cognomine Prudē-
 te, forma quadrangulari, articuli ma-
 gnitudine, colore ferè prasinio. In hoc
 bilis receptaculo uisi in alio centū &
 uiginti tres, quorum unus instar me-
 dij oui gallinacei grādiusculus, latior
 quā rotundior, digitum crassus, mul-
 tisq; tuberculis asper, ut tophus leuis
 & luteus. quinimō senex quidam de-
 crepitus ad iram mirè procliuis, post
 obitum sine felle & folliculo inuen-
 tus est: in huius aut loco ingens appa-
 ruit calculus. Fuerunt & qui post diu-
 turnū icterum oborto alui profluuiō,
 innumeros calculos instar pisi aut hor-
 dei granorum, per anum emiserunt.
 Conspiciuntur etiam sæpe in bubulo
 felle lapides magnæ iuglandis quan-
 titate rufo colore. Ex intestinis uarij
 quādoq; excernūtur: repertus & oui
 quantitate. Ex uteri acetabulis duos
 memini excisos.

Observauit Monspeffuli anno 1572.
 filius meus Galenus Medicinarū Do-
 ctor, in cadauere puellæ cuiusdam hy-
 dropicæ, quam secuit, duos spithamæ
 longitudinis uermes, quorum unus
 meatū uesiculæ bilis duodeno insertū
 occupabat, alter in ipsummet hepar
 (ex defectu credo alimenti) progres-
 sus, gibbum iecoris obsidebat, capite
 ambientem uiscus illud membranam
 attingente. Idemmet uidit Patauij no-
 bilem Germanū, qui ab exercitio plu-
 res tussiedo reijciebat calculos instar
 pisi, molles adhuc & friabiles.

Aperta mulier in scholis medicorū
 Lutetiæ lapidem habens in utero, in
 cranio anteriore, & quæ sine liene in-
 uenta est. De tophaceis calculis in ute-
 ro natis, uide Aëtium lib. 16. cap. 100.
 At ab eadem causa in his partibus, qua
 in renibus uel uesica, generari porue-
 runt,

runt, ea coctionis specie quam *ἐκ τῆς φύσεως* dicunt, nimirum ab humore crasso, viscido, terreo, & calore igneo: quâd- que uerò & naturali, sed non analogo materiæ, humorem hūc adassante, co- gente, & in lapidem indurante, qui in- terdum variæ & admirabilis inueni- tur formæ, potissimum quum & ua- sorum accedat aptitudo. Galenus se pilos meiando excretos uidisse nar- rat, & cum ex colore, tum ex mole cre- didisse dicentibus eos ex crassa lentâ- que materia, quam calor calfecit exic- cavitque, in uenis consistere, & se lon- gitudinis ipsorum causam ignorare. In lotijs quoque eorum qui lue uene- rea infecti sunt, multoties innatare ui- dentur minuta animalcula formicis affinia, aut ijs præsertim qui æstiu- mensibus in aqua cœlesti uolutari con- spiciuntur.

Tradit Alexâder Benedictus, mulie- res calculis minus affici in uesica, præ- terquam calculis setarum, ueluti qui- busdam capillamentis, qui nō sine di- ro cruciatu innascuntur ex mucosa ma- teria, additque, aliquibus quædam in uesica concrecere, quæ nihilo à con- chilijs specie differunt. Simile quiddâ se uidisse in nobili quadam domina adhuc superstite, indicauit excellen- tissimus medicus Ioannes Euuichius, quæ cum longo tempore renum cal- culo afflicta fuisset (nulla enim quan- tumuis eruditorum medicorum ope iuuari potuit) post aliquot annos pri- mum quidem aliquandiu lanam te- nuem, nonnunquam inuolutam, in- terdum fila longa, alba, duplicata, in- stare eorum quibus utuntur uestiarij, & quod fidem superat, sæpe cum nodo, ac si ad usum consuendi aptata fuisset, per urinam excreuit. Deinde ue- rò, quæ res etiam aliquantulum tem- poris durauit, arctius compactam, ue- lut ochra commixtam nō tam lanam,

quàm membranam lanosam, quali in- tegunt sese illi uermiculi qui ex Seri- bus insulis ad nos adferuntur, cum lo- tio reddidit. Postremò non rarò, præ- ter reliqua, pilos lōgitudine unius di- giti, partim utrinq; albos, in medio ni- gros: partim contrà principio nigros, cætera albos: præterea acutos in una parte tanquam extremitate, obtusio- res in altera quasi profunditate ac ra- dice (etsi radice carere oportuit) for- tiusculos, durabiles. Atque eiusmodi materiæ tantum non miraculosæ ipsa secum plenam portauit arculam, & pluribus uidendam exhibuit, eiusque partem Euuichio donauit. Sed mea sententia, si res has monstrosas in re- nibus uel uesica non genuerit natura, meienti egrotæ dubio procul eas sub- iecisse dæmonem ob incredulitatem certum est, maximè si illi suspicio fue- rit ingesta de maleficio.

Cum Pisis experientissimum me- dicum & chirurgum D. Gabrielé Fal- lopium præceptorem sectaretur col- lega noster, simulq; accessissent quen- dam mercatorum internūcium natio- ne Lucensem, cuius uxor ualetudina- ria colicis subinde doloribus labora- bat, tum uerò ijsdem torquebatur gra- uissimè: post alterum aut tertium cu- rationis diē, à multis remedijs ex arte adhibitis, tādē præter omnium ex- pectationem deiecit pilam, uel tophū potius nō admodum grauem, magni- tudine maiorem paulò columbæ ouo, à cuius reiectione paulatim desijt do- lor, pristinaque redijt ualetudo. Hæc reliquis demirantibus affirmabat Fal- lopus, idem aliàs nobilissimo medi- co Frisimelicæ doloribus colicis uexa- to, & cuidam tertio accidisse. Hanc uerò pilam quæ pepererit materia, ea- dem aperta uel fracta certius dijudi- cari potuisset. Illud autem naturæ ge- nimen haud difficulter prodet præce- den-

*Lib. 6. cap. 9.
de Loc. af-
fect.*

*Pili & ani-
malcula cum
urinæ excre-
ta.*

*Li. 2. Ana-
tom. cap. 22.
Calculi mu-
licum.*

dentis sequentisque narrationis qualiscunque explicatio.

Pilas item magnas nigras, instar pugni, æqualiter orbiculatas, sine sutura, pilis paruis mollibus arctissimè infartas, ex boum iuniorum sanorum laniæ destinatorum uentriculo & intestinis exemptas, aliquot annis penes me habui. Incantatione ingestas has, exclamarent multi: generatarum tamen harum pilarum causam inuestigare naturalem libet. Vituli adhuc lacte uiuentes materno, si quādo alimonia destituti, uel alio qui petulca ætate insolescentes, ad parentem uel aliam accurrūt uaccam, eius furas uel quemcunq; contigerint ore locum hirtum, maximè posteriorū coxarū, tam exungunt auidè, ut etiam depilem reddāt: piliq; ualido crebroq; suctu in uentriculum attracti, & frequenti motu salutuq; lasciuo paulatim conglomerati, plerunq; lacte uel chylo obuoluūtur, aut pituitoso succo lento: qui temporis successu tenacior redditus, membranæ induit faciem: quemadmodū substantia limosa albida statim à sectione uisa est primū obducta hæc pilarum pellicula: quæ deinde exiccata pedetentim; corio tincto etiam nigricie assimilabatur. qua una in parte cultro nonnihil excisa, eiusmodi uniformes pili molles (quales in illis dictis pecorum locis inueniri cernimus) admodum compacti apparuerūt. Citius huic sententiæ astipulabūtur fidemq; habebunt, quicunque ueterinariæ rei assueuere, & iumentorum educationē attentius obseruarunt. Ita nihil omnino rationi derogatum uolo, si quando ea in rerū miraculis uel manifestè adesse, aut occultè foueri uideatur. Verū quæ præter naturæ ordinem & rationis cognitæ modum à mille artifices fatana, dolo & prestigijs, ut nō credēs in suam illiciat massam, nemine

uerè, licet quidem phantasticè cooperante, effingūtur, & incantamenta putantur (quorum nomine frequenter incantantur puniunturq; innocentes) propono, quò ueritas à mendacio secreta cognoscatur, & dæmonis ludibria penitus nota negligantur, atq; sanguini innoxio posthac parcat: æquiorq; sententia accusatores, peculiaria diaboli mancipia (diuinos alij uocāt, mihi uerò erunt malefici) conuersa male inolitæ consuetudinis fori forma exhibilentur.

Seruat quoq; alius apud se eiusmodi pilam leuem admodum, oui magni quantitate, sed orbicularem, Pisis extractam ex colo intestino iuuenæe bubulæ: hæc pomo citrio uel aurantio tam erat similis, ut si eo fuisset colore (erat autem nigro) uisu solo discerni non potuisset. Arbitrabantur quidam tum, ex integro aurantio deglutito eam ita in uentre induruisse, sed arbitrium hoc & ridiculum: cultro autē uix ægrè cortice una in parte inciso & detracto, inuenta fuit tomenti nigrioris congeries, & suffarcinata, uel potius tota concreta ex pilis. Huius pilæ meminisse uidetur Plinius in hæc uerba: Et in iuencarum secundo uentre pilæ rotunditate nigricans tophus reperitur, nullo pondere: singulare (ut putant) remediū ægrè parientibus, si tellurem non attigerit. Ineptè autem tophum appellat, si de nostra loquatur pila. Ille siquidē inter lapides numeratur foraminulētos: hæc uerò pila ex pilis compacta, nihil habet uel lapideum, uel arenosum, uel foraminulētum: sed est circumquaq; spississima, & solidissima.

Nec minus admirabile Aristomenis Messenij cor, quod Athenienses ob eximiam calliditatem exectū pilis rerum inuenerunt, cum eum aliquoties captū, & astutia elapsū cepissent.

Valer. Max.
lib. 1. cap. 8.

In Maio anni millesimi quingentesimi sexagesimisecondi, mulier iuuenis N. Coloniae prope aedem D. Antonio sacram, puellum ad sextum mensem lactans, enixa est animal fibrosum ad erucæ magnæ longitudinem, dum reptando sese extenderet ductaretq; unguiculis prominentibus, dorso glabro, uentre albicæte, capite corneo nigroque, oculis gagatæ lapidi similibus, ore hiulco lampetræ modo aërem inspirante. Sub initium ceruicis tres uisebantur aculei, aut uerius unci utrinque asperi, quibus quæcunque uellet, amplectebatur, seseque attollebat. Prodiit uerò absque humore, aut humidi alicuius mistura ex locis muliebribus ante septimam matutinam, dum fortè calceum prona indueret. Vixit autem hoc animal in tertium diem lacte nutritum. Mortuum à chirurgo inciditur, præsentē D. Bernhardo Cronenburgio medico excellentissimo, qui ad huius miraculi inspectionem uocat D. Ioannem Echium & Hubertum Fabrum medicos, mihiq; postea ob casus raritatem communicauit.

Lutra & lacerta in corporibus inuenta.

Anno 1549. commemorantur in Ungaria circa Thayssæ flumen inuenti homines, in quorum corporibus absolutæ lutræ & lacertæ essent inuentæ. nū uerisimile uideatur, aliorum esto iudicium. licet non ignorem, uermes prodigiosos ex causa naturali quādoque in hominum sinibus ingigni. De qua etiam puella suspicio spargeretur falsa, serpentem stomacho inhærere, cruciamenta excitare, & subinde ad fauces conscendere, hæc sub mea fuit cura, belleq; iam habet.

Contigit & ante annos quinque, ut retulerunt fide digni, in insula prope Masecum, rusticum quendā post continuum uentris dolorem, & sumptam aliquādo aduersus id mali theriacam,

uermem excreuisse octo pedum longitudine, & digiti unius, quasi cornuto ore, non admodum dissimili anatis rostro. Sæpius item uisuntur uariæ formæ lumbrici ore reijci.

Rerum adhæc miracula alia huc facientia Alexander describit lib. 3. Anatom. in hæc uerba: Acies scalpelli fracta, dum uenam imprudens chirurgus cuidam incautè secaret, meatus penetravit diuersos, postq; aurem cōstitit, ubi continuis ferè punctiōibus sentiebatur: qua molestia sæpe à nobis leuari uoluit. Supra fidem est, quod ipsum cum in Creta essemus, uidimus. Rusticus in quodam tumultu seditioso sagitta circa dorsum impacta uulneratus fuit: euulsa sagitta, ferrum in thorace relinquebatur. acuulnus, per qui sita frustra cuspide ferrea, chirurgus sanauit. at post biennium per inferna ea excidit: quæ miraculi gratia, barbatae figuræ duorum digitorum latitudinis ostentabatur. Secundū enim diaphragma prius mucrone penetravit, ubi pars carnosior est: deinde secundum intestina delapsa, iuxta aluum sensim podicem secuit, uiamque sibi ad exitum fecit semiexesa: qua de re magna medicorum fuit concertatio. Idem libro 2. Anat. Qui uenarum mesentericarum orificia inter intestina ampliora putant in uiuente, quæ in cadauere delitescant, longè decipiuntur: arbitrantur enim, ciborum frustra per easdem fibras tenuissimas attrahi posse: putantq; uirginem ætate nostra Venetijs, dum hæc cōderemus, quæ crinalem acum quatuor digitorum longitudine, quam inter dentes dormitura continebat, incauteque in somno deglutierat, per urinam post menses decē maximis emisisse cruciatibus: quoniam in uesica collectis uiscosis humoribus, lapis circū acum coaluerat, galinacei oui magnitudine: & à uenis mesen-

Vermis longitudinis pedum

Cap. 9. Aciem scalpelli fracta, dum uenam imprudens chirurgus penetravit diuersos, postq; aurem cōstitit, ubi continuis ferè punctiōibus sentiebatur: qua molestia sæpe à nobis leuari uoluit.

Cuspis ferrea in thorace impacta, qua uulneratus fuit.

Cap. 9.

Acus de tita, cum tito excret

mesenteriacis acum prius haustā fuisset contendunt. Obiter hic adijciam, acus illius per urinam redditæ exemplum plurimos dissectionis ignaros commouisse, qui eam per uenas meseraicas à stomacho ad iecur, ac per uenam maiorem ad renum angustias, inde ad uesicam penetrasse, falsò arbitrantur, ora fibrarum in uiuentibus patentiora esse ad acum suscipiendam putātes: acus enim sua acie paulatim multoq; tempore per intestina penetravit (liquidem uiam sibi facit, quod à natura propellitur) hinc per uesicam qua parte carnosā est, inde per urinarium meatum excerni potuit. Ad eundem censeatur modū, de sagittæ ferrea cuspide, quæ biennium naturæ ductu commodas secuit partes: quod & alijs mirabilibus facile comprobaue-
ro exemplis.

A. DAEMONIACIS SAEPE

falli medicos doctissimos.

Cap. XVII.

Huiusmodi porrò demonis actionibus sæpius uel peritissimos, & in artis operibus exercitissimos circumueniri medicos deprehendimus. Exemplum erit memorabile, quod haud ita pridem, cum melancholia puellā uiginti annorum affici iudicaret clarissimus medicus, noctesque ea insomnes circiter undecim transegiſſet, hic ex arte pilulas de cynoglossa somnum conciliaturas offerret: quarum una deuorata, digito alterum ægrota occludens oculum: Vide, inquit, quā nūc dormiam. Mox, à dæmone eam obsidione subiugatā, nec perperam, asserit medicus: à quo se irrideri animaduertit. Cum uero hinc hominum cogitatus dæmonium perspicere arbitraretur, quod nulli, se eas ad somnum exhibiturum pilulas, aperuisset (id quod tamē satanæ puellā obsidenti innotuisse, docuit ironica

illa de somno ex pilula exigua de glutita generato, obiectio) inquam ego: Medicum ad obsessæ curationem accitum fuisse nouerat dæmon: quare omni eius instituto curandi hanc modo, & medicamentorum præparatione uigilanter obseruata, ut spiritus est, eas somno prouocādo destinatas fuisse pilulas, ex ratione naturali promptè intellexit: quo nomine captata occasione, medicū illudere ridereq; illi nō fuit difficile. Nec hominū cogitationes nouisse dæmonē, tradit quoq; Augustinus. In ea etiam puella, horrenda cōuulsionum atrocium facies, crepitantibus quoq; iuncturarum compagibus, aliquando cōspiciebatur. Ad aquæ lustralis asperſionem mirè etiā uidebatur exhorrescere. Hunc fucum quum aliās detegere conaretur Melanchthon, dæmoniacum accessit, quem lustralis aquæ asperſione mirandum in modum exerceri exagitariq; intellexerat, aquā uerò simplicem sub pallio clām contulit. Iniecta itaq; à quodam lustrali aqua, suos cruciatus confestim mirè ostēdit dæmonium. Hinc ex sua pura aqua eūdem asperſit Melanchthon, cuius iniectione nō minus affici uidebatur energumenus. Proinde is se diabolum fefelliſſe aliquando narrare solēt, qui antea ipsius actiones, & cuius esset animi, minus obseruarat.

Recenset Langius historiā de quadam muliere, quæ, cū Bononię rei medicæ operā ille nauaret, circa pudenda ulcere sanioso, meliceride scilicet, laborabat: simulatq; uerò spem consolidationis maximè lēto chirurgo ostentaret, tum repentē nouus *χῶρ*, humor melli simillimus ubertim erumpebat, donec dæmon, quo obsidebatur, deprecationibus diuinis expelleretur: tū eadē nocte, nullo relicto cicatricis uestigio, ulcus sua sponte cōsolidabatur.

G In hac

De diffinit.
ecclē. dog-
mat.Lib. 1. Epist.
medic. epist.
39.illa à dæ-
monē obsessā.dicens irri-
deri à dæmo-
ni.cogitationes
inū igno-
rantes dæmon.

In hac muliere, quā obsidione con-
strinxerat demon, sua ipsum ostentaf-
se ludibria, & ulceris illius speciē, cer-
tū est: atq; allato illitoq; humore mel-
li simillimo, chirurgi oculos fascino
delusisse, ut hic ex ulcere *ἡ ὥρα* proma-
nasse crediderit: quem à dæmone in-
uectum fuisse in ulceris cōsolidati ue-
stigium, uel in ulcus phantasticum, i-
psa momento peracta dæmonij seces-
su testatur curatio.

*De abditis re-
rū causis li. 2.
A mali esu
quidā factus
dæmoniacus.*

Narrat præterea insignis philoso-
phus & medicus Ioannes Fernelius,
quod quum non ita dudum quidam
per æstus nocte uehementer sitiret, è
somno surgens, potu non inuento, ob-
uium malum fortèprehendit: id mād-
dens, fauces sibi quasi manu præcludi
strangulariq; sensit: simulque à sube-
unte dæmone iam obsessus, uisus est
in tenebris uidere se à prægrandi ni-
gerrimoque cane uorari: quæ postea,
restitutus integræ menti, ordine recē-
suit. Hunc non pauci expulsi, ex calo-
re & scabrie lingue febricitare, ex
uigilijs & mentis perturbatione sim-
pliciter delirare iudicabant. Alios e-
iusdem ordinis uiros doctissimos no-
ui, qui eas symptomatum laruas con-
spicati, aliorumq; relatu fidentes, ue-
nenum morbi causam esse censuerint,
frustra q; propinarent antidota, & cau-
teria imprimerent.

*Equestris or-
dinis quidam
dæmoniacus.*

Tradit adhæc Fernelius, iuuenem
alium equestris familiæ, paucis antè
annis, corporis concussionē, & quasi
cōuulsione ex temporum interuallis
laborasse, qua nūc solum sinistrum bra-
chium, nūc dextrum, interdum etiam
digitum unicū, aliàs crus alterū, aliàs
utrumq; aliàs corporis truncum tanta
celeritate exagitaret, ut uix à ministris
quatuor decumbens cohiberetur. Ca-
put autē in concussum iacebat, lingua
& locutio libera, mens sana, omnesq;
sensus integri, uel in cōuulsionis fero-

cia. Decies ut minimum quotidie cor-
ripiebatur: in interuallis sanus, sed la-
bore cōfractus. Vera epilepsia iudicari
poterat, si mentis sensuumq; læsio ac-
cessisset. Peritissimi quiq; adhibiti me-
dici, cōuulsionem epilepsiæ finitimā à
maligno uenenatoque uapore, spinæ
dorsi impactō censuerūt: è quo uapor
in eos nervos emanaret, qui à spina in
artus quoquo uersum, non aut in cere-
brū disseminantur. Hæc credita causa
ut summo ueretur, clysteres imperatur
frequētes, purgationes generis omnis
& ualidæ, cucurbitulæ infiguntur ner-
uorum initijs, fots, unctiones, empla-
stra primū quæ discuterēt, dein quæ
roborarēt, uenenatamq; malignitatē
obtererent. His parum proficiētibz,
sudores proliciuntur balneis, æstuarijs,
& Guaiacinæ hebeni decocto: quæ ni-
hilo magis profuerunt, quoniam om-
nes longè aberamus à cognitione ue-
ri. Nam mense tertio primū depre-
hensus dæmon quidā totius mali au-
thor, uoce insuetisq; uerbis ac senten-
tijs tum Latinis tum Græcis (quanquā
ignarus lingue Græcæ laborans esset)
se prodens. Is multa medicorū secre-
ta detegebat, ridens, quod eos magno
periculo circumuenisset, quodq; irri-
tis pharmacis corpus hoc penè iugu-
lassent. Quoties laborantem pater in-
uisebat, is procul à conspectu in clama-
bat, Appellentem hūc arcete, & ab in-
gressione propulsate, aut torquē è cer-
uice detrahte. ex hoc enim, ut Gallo-
rum torquatis equitibus in more est,
diui Michaelis imago propendebat. Ad
hanc Fernelij narrationē, uelut pa-
renthesi interiecta, respōdeo: hunc dæ-
monem se Michaelis imaginē usque-
ad ed uereri simulasse, ut astantes falle-
ret euidentius: quasi uerò hic ullius ex-
horrescat simulachrum, qui ne quidē
ipsum Christum, expressam Dei ima-
ginem timuit, quem aggredi, assume-
re at-

*D. Mic-
his imago
se form-
simulat
manum*

*Matth.
Marc.
Luc. 4.*

2 Cor. 12.
Job. 1. 2.
Gen. 3.

re atq; tentare ausus est: Paulum, uas electionis, colaphis cedere: Iobum iustum affligere: Euam in innocentia constitutam, uastro affatu fallere. Interrogatus hic (prosequitur ita Fernelius) quis esset, aut quo modo, & qua hæc potestate moliretur? dixit, multa intus esse domicilia, in quibus se recondit, & in quiete ad alios commigrare: se in hoc corpus iniectum à quodam cuius nomen nō efferret: à pedibus ingressum in Regia, & à pedibus egressurū, cum præstitutus dies aduentarit.

CONFUTATIO ILLIVS, QVOD se in corpus à quodam iniectum proximè dixerit diabolus, idq; prorsus à nemine fieri posse: inefficaces item esse imprecationes malitiosas: & de parentum imprecationibus. Cap. XVIII.

SE in corpus iniectum à quodam (mea quidem sententia) mendacij parens fingit, libenterque fatetur, non coactè: licet ceremonijs & execrationibus se compelli simulet, ut alios ludat, à Deo auocet, sinistram de innocente opinionem iniiciat, atque authorem iniecti demonis mox hunc de quo illis uolitet suspicio, peruersè opinentur: ita rerum suarum sategisse arbitrat, si hac quoque ratione hominū diuellat animos, cædesq; struat, sceleratus generis humani hostis. Enim uero ut ne dæmoni quidem licitum est, corpora aut hominum aut bestiarū ingredi pro sua libidine aut arbitrio: sic nulli uetulæ, nulli obitrici (quæ corrupta multorū est opinio) nec ulli homini, quātumuis maligno aut scelerato diaboli mancipio, concessum est, corporibus dæmonas imprecando immittere. aliàs satanæ potentia exuperaret hominis uirtus maligna, si homo pro corrupta sua uoluntate hic posset, quod dæmoni denegatum scimus: quum hunc nihil omnino aut intus aut extra posse, citra pe-

culiarem Dei assensum, ex Sacrarum literarum traditione manifestum sit: quo suffragante, in procinctu stat spiritus ille nequam, opinione celerius corpus uel ingrediens, uel collidens. Hæc unica est eius uolūtas, spes & expectatio: Dei nutū obseruat, & calculum expetit, non uerò maliciosam ullius hominis imprecationem. quæ si tantillum haberet momenti, uix homo in rerum natura superesset, qui nō uel dæmonum myriadibus infarciretur, uel ab ijs auferretur, uel peste tolleretur, uel lue Gallica, aut Iobis ulceribus foedissimis conspurcatus lugeret: ita domos, cōpita, uicos & urbes, his diris & imprecationibus personare ubilibet audias, ut nec parētes liberis, nec liberi parentibus parcant, imò seipso leui de causa pleriq; deuoueāt horribiliter, sitq; eiusmodi execrabilis salutatio coniugi à marito plerumque etiam hora matutina expectāda, & ediuersò. Sæpenumerò ira percitū nōnulli, usque adeò his assuescunt uocis, ut in habitum ea degenerēt: & pro decoro tandem habeatur, atque orationis lenocinio: si in familiari colloquio, uel amica salutatione, uel risu iucundo, horrendæ eiusmodi concrepent uoces: quas tamen nullum sorti effectum in alium, palam cernimus: tantum illæ maledici hominis, olim rationem reddituri, nisi pœnitidine conuertatur, lædunt animam. Atqui potius, si quid imprecationes ualere quis urgeat, omnibus erit indubitatè æterna salus expectanda: cum nemo sit, cui non aliquis salutē precetur perpetuam: quæ precatio ex Dei uoluntate fit, quemadmodum ex satanæ impulsu illa maligna. Si quandoque ex maliciosa parentum in filios imprecatione sinister aliquis euentus sit uisus, nihil contra nos facit, ob peculiarem ingentamq; parētum cum filijs sym-

Malum imprecandi consuetudo multum garrula.

*Imprecat. pa-
rentum exem-
plum horren-
dum.*

*Lib. 7. de
Leg.*

*Gen. 27. 49.
Tobia 5.*

pathiam, cuius nomine exemplum quandoq; horrendum proponere solet Deus. Sic haud ita pridem circa initium anni 1575. quidam non obscuri nominis, Regi Hispaniarum apud Geldros militans, quum è familia nobili honestam duxisset cōiugem (quā & durius tractabat) intelligeretq; tandem ipsam uterum ferre, indignanter uelut sinistrè precatus ait ille: Tu infernalem gestas dæmonē, quem gladio confodiam. Non longe post filiolum genuit dimidia corporis inferioris parte bene formata, uerū superior pars lituris rubris & nigris fœda apparuit, oculis in fronte locatis, ore rotundo nigro tetro ut satyrus, auribus longis uelut canis uenatorius, in uertice duo cornua nonnihil intorta, quæ manibus contrectata reddebantur sanguinea. Non immeritò itaque Plato nihil parentis imprecatione filijs censet periculosius. Contrà uerò accidit pijs: quemadmodum in Iacobo, Isaaco, eiusque liberis, item Tobia & eius filio apparuit.

DAEMONIA CARVM IMP-
precationum punitarum exem-
pla. Cap. XIX.

Spectacula interim non uulgaria subinde oculis nostris à Deo proponuntur, ut ijs territi, inueteratam malè imprecādi, uel etiam temerè iurandi, & sepe falsò, cōsuetudinem declinarem. Sic fertur, militem pedestrem ante paucos annos inter per Marcham fecisse: ac nummos loculos cuidam suæ hospitæ, apud quam decubuit ægrotus, custodiendos tradidisse. Post dies paucos restitutus, pecuniam reposcit ab hospita, quæ iam cū marito eam esse retinēdam statuerat. Se itaque eam habere negat, iniuriarum alterum accusans. Iratus pedes, hospita uicissim infidelitatis infimulat. Quo audito, coniugem purgat ho-

spes, peditemq; ex ædibus deturbat. Hic rei indignitate permotus, extratum ensē in ostium infligit inconsideratè. Vim suæ domui fieri ab hoc homine, proclamat hospes. Quare à magistratu in carcerem conijcitur: agiturq; sententia, ob illatam uim, illum gladio ferendum. Iam extremus dies iudicialis præ foribus erat, ipsique captiuo moriendum esse, in carcere nunciatur dæmon: at si se ipsi dedere uellet, ut nihil sit periculi, se facturum pollicetur. In innocentia se mori malle, respondet captiuus, quàm ea ratione liberari. Proposita denuò periculi immensitate, ubi se aërem uerberare, & nihil proficere animaduertit dæmon, gratis suam illi defert operam, qua apud aduersarios uindicaretur: consulitque, Quando iudicio sistēris, tuam in negotio forensi prætendes inscitiam, præsertim in dicendo: ea propter tibi patronum, quem aduocatum dicunt, concedi orabis: atque me non procul stante pileo cyaneo plumis insignito, postulabis causæ defensorem. Annuit captiuus, ac postridie in iudiciū productus, cognita magistratus accusatione & instituto, rogat sibi in extrema illa necessitate permitti patronū: qui conceditur. Multa disputat hic doctor Iuris uersutissimus, & argutè defendit, falsò accusatum esse & cōdemnari peditem: hospitem enim illi pecunia spoliato uim intulisse, ostendit: rem omnem ordine quo gesta est, & ubi seposita conseruaretur pecunia, aperiens. Hospite uerò audacius inficiante, & se diabolo deuouente, imprecanteq; aliquoties, ut ab eo sustolleretur, si pecuniam haberet: destitit tandem à defensione causæ LL. doctor pileolo cyaneo ornatus, ac hospitem abreptum per forum in aërem auellit, ut ubi manserit, nemo cognouerit unquam.

*A' di-
aufertur
spes ob
cationem
liciosam*

Anno

damone
utur fa-
a, ob ne-
i iuramē

Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, in Megalopolicis finibus, non procul à Vuildstadia, in Pentecostes ferijs, plebem cereuissæ poculis indulisse scribitur: cui mulier intererat, quæ se penumero diabolus suis immiscebat iuramentis. qui, spectantibus omnibus, eam per ostium in aërem altius sustulit. Reliqui perterriti insequuntur uisum quod ueretur fœmina, cernuntq; eam extra pagum in aëre aliquandiu pendulam, inde redditā in agro præcipitem compererunt mortuam.

TESTES CARMINE NON ADIMI, & concubitus impotentiam etiam à dæmone modo naturali inuchi.

Cap. XX.

Illorum insuper sensus à dæmone obtundi, & oculorum aciem perstringi censeo, qui carmine sibi testiculos totāue pudenda auferri existimant: quibus quum aliquandiu orbatu uideantur, in integrum postea restituantur. Hic satanæ potentia & arte nerui testium pudendorumque ad suam cōuelli originem queunt. Sic & plerunque in deploratis morbis uidemus fieri, malæq; notæ argumentum dicit esse Hippocrates: Testiculi pudendaq; retracta, uehementes dolores atq; lethale periculum significant. Intermoritur enim facultas uitalis, & nerui uersus originem retrahuntur. In dæmonis uero operibus minimè illud uitæ naufragiū hic pertimescendum: nec naturalis ea perpetuò subest causa. ille etenim ad tempus fascino obiecto deludit, uel dolosa neruorum retractione fallit. Ita fit, quòd postea, ubi ad uetita consilia sic affectos adegerit, impietatisq; reos effecerit, libenter ab opere desistat, coactus minimè: licet se compelli simulet, ut superstitionis studia confirmet, aliosq; iisdem artius irretiat. Si enim hæc membra ue-

rè adempta fuere, quando hoc factum est, & quibus medijs? num citra sanguinis effusionem, partium læsionem & uulnerationem, omni adempto sensu id fieri potuit, & uel momento sanari? Et si hoc quoque, licet ἀδύνατον, demus: unde quæso cōtigit restitutio, si prorsus ea à corpore auulsa, & proinde alimento & uitali fomite destituta, tanto tempore mortua, putrediniq; obnoxia fuere? Num satanæ est, & angelorum eius, noua creare: aut ablati omnino partibus uitali uirtute destitutis, redintegrare pro suo arbitrio uitam, ac ueluti colla eas agglutinare, aut sua potentia genuino affigere loco: quemadmodum à Christo aurem Malchi, à Petro abscissam, indubitanter credimus restitutam? Minimè gentium. Antea auditum est, nihil planè dæmonem posse cōdere: explicatūq; quid illi ἀμίμητον, uel inimitabile.

Cæterum uerè, non profectò imagi-
nariè auferebantur testes, anno millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio in Iunio, cuidam monacho Hermannō Vuolfratgen Euerfeldensi, custodi templi in monasterio Cruciferosum Dufeldorpij. Hic ubi societatis actionisq; Venereæ cum muliere nupta insimularetur à monachis, qui ea quoque frui dicebantur, & hinc sententiam ex actione aduersus se instituenda coram Generali, uelut carnificinam grauitè timeret, morbum fingit, nimirum rupturam in umbilico. Quocirca accitur M. Engelbertus Holter Euerfeldensis, illustrissimi nostri Principis chirurgus, malū hoc curaturus. Huic, detecto figmēto, animi morbū insinuat Hermannus, meditaturq; quibus rationibus collegarum manus pœnamq; euitare possit. Hinc conuenitur, ut Priori à chirurgo persuaderetur, rupturam illam non posse restitui, nisi egrotus apud se Euerfeldi aliquā-

Lucas 11.

Testes mona-
cho sano uo-
lentiq; execta

tes carmi-
nō adimi-

Lib. 2. 10.
Praesag.

diu decumberet. Interea uerò temporis uterque illi testis clam execaretur: atque hac cautela se in iuuentute fuisse castratū, & propterea impotentem, falsoq; accusari, quodocunq; eo nomine iudicio coram Generali sisteretur, conuincere posset monachus. Inducitur Prior ab Engelberto, ut secum ille transigat de mercede duodecim modiorum uulgariū secalis, post umbilici rupti (ut Priori persuasum fuerat) curationem soluenda. Inde Hermannō bene ualenti utrumq; testem illæsum clam domi eximit Engelbertus, soluiturq; ex pacto secale. Facinus hoc non semel cum iactantia narrari à chirurgo audiui, sed flagello certè dignum. Excussa tandem quoq; cuculla post annos aliquot, duxit adhuc uxorem hic monachus, cui illa aliquā diu post renunciauit ualedixitq;. Sic quidam, nomine Ioannes ab Essen, ab illustrissimo Cliuensi duce, numerata certa pecunia, castradi iumenta & pecora in Marchiæ comitatu potestatem p se solo impetrarat. Hic ubi quendā familiaris coniunctiusq; sua frui filia animaduerneret, ira incitatus, eam manu iniecta euestigiō in cubiculum abripit, uiolenterq; uterum eidem, quē admodum pecori solet, execat, conceptioniq; porro inidoneam sanat. Huius facinoris ergo cētenorum aliquot dalerorum multa à Principe punitur, nec quidem immeritō. Alia profectō ratione usus est Methodius (si Zonaras fidem meretur tomo tertio Annalium) qui de stupro accusatus, purgat sese monstratis uirilibus exiccatis. Interrogatus autem de causa, narrat se, quum Romæ fuisset, nimio Veneris estu concitatum, orasse Petrum & Paulum, ut sibi, ne de castitate periclitaretur, succurrerent: ac noctu eos comparuisse, & attrectatis pudendis, omnē libidinis appetentiam sustulisse.

Adhæc, quod incantamentis quidā uinciri putentur, ut concubitus omnino impotentes, quasi euirati, reddantur: hoc naturali occasione uarijs de causis usuuenire potest, uitiatīs impeditisue uel natura, uel ex accidēte congressus organis, quæ etiam propinato pharmaco labefactari queunt. Vnde legem de frigidis & maleficiatis, & ad libidinis usum ineptis, tulerūt Theologi. Propterea non semper erit incantationi imputandum illud uitium, nec statim suspitione aggrauādu insons. A dæmone tamen ut quidem geniturae instrumenta posse concubitus inidonea reddi, fateor: ita quoque spurcissimæ anus maligna uolūtate & infusa imprecatione id effici posse, constanter nego: quanquam illa, iniqua à dæmone persuasionē inducta, secus aliquando credat. Eodem authore, alias cum certa fœmina cōgressus, sæpe eidē homini permitti, relictis eius organis liberis, potest: alias cum altera uicissim, præpeditis ueneræ actionis instrumentis, inhiberi, ubi nullo alterius adminiculo illi opus est. Sic in Italia, & cum primis Romæ, uiros se quoque impotentes reddere arbitrantur nobilissima ac eadem putidissima scorta, si antea subligaculi ligamen furtiuè alicui subtractum colligent: eo etiam reddito, ab ea impotentia se rursus eundem liberare autumant. Idem de lupi uirga in alicuius nomine ligata uel soluta creditur. Si quis item maleuolus, cubiculi in quo sponsus cum sua sponsa decumbit, ostium solū pulset, inclametq; ingens ianuæ cultū, ac sponsus respondet, deinde abrupta cultri cuspide, atque in ligno relicta, is qui adornat maleficium, discedat tacitus, sponsum ea nocte nihil posse in re ueneræ, fertur. At nugæ sunt. Quidam narrat, quendam contreraneum suum, uirum nobilem, iurasse ligatum se fuisse.

Impotentia
concubitus
quomodo effi-
ci possit.

Decretal.
Greg. 9.
tit. 15.

se fuisse, ne cum mulieribus congrederetur: ac restitutum dexteritate quadam, qua hic alterius persuasionē confirmabat, adducens ei librum Cleopatæ, quem de scæminarum informanda speciositate fecerat: legensq; locū, ubi eo modo ligati corpus totum inungi iubet cornino felle, mixto cum sesamelæo, & ita iuuari: hoc audito, confusus ille Libri uerbis, id fecit, citòque augmentato libidinis æstu restitutus est. Quemadmodum impia credulitate quis leditur: sic & leuari eadem, credibile est, usuq; obseruatur.

De ludicris incuborum & succuborum cum hominibus congressu, prolixè superiori Libro, ubi sagarum discutuntur ponderanturque actus, egisse mihi uideor.

DE LIGATURIS VARIIS.

Caput XXI.

Hic leuiter uelut in Catalogum
reducantur multiplicis ligatio-
nis deliria: quemadmodum li-
gatio in amorē uel in odium, in ægri-
tudines & sanitates, & similia: item li-
gatio furum & latronum, ne in aliquo
loco furari possint: ligatio mercatorū,
ut in designato loco emere uel uende-
re nequeant: ligatio exercitus, qui li- 30
mites aliquos trāsgredi prohibeatur:
ligatio nauium, ne ulla ui uentorum,
etiam infinitis uelis uento obuersis,
portum egredi ualeant: item ligatio
molendini, ne ullo impetu uolui que-
at: ligatio cisternæ uel fontis, qua a-
quæ extractio inhihetur: ligatio agri,
ne progerminet: ligatio alicuius loci,
ne quid in eo possit extrui: ligatio i-
gnis, ut in certo loco accēdi nequeat, 40
nec aliquid combustibile admoto e-
tiam igne uehemētissimo ardeat: item
ligatio fulgurum & tempestatum, ne
noceant: ligatio canum, qua uetatur
latratus: ligatio auium & ferarū, qua
uolatus & fuga præpediuntur: atque

id genus reliqua, fidem profecto exuperantia, quæ partim ficta sunt: partim, si euentus eiusmodi spectentur, non impijs imputandi hi erunt ligationibus, sed ad causas naturales, impiam credulitatem, dæmonis collusionem, vel ad occultam Dei uoluntatem referendi. Quomodo aut sanguis, ne fluat, ligetur, & morbi modo non dissimili coerceantur, uide libro sequenti cap. 8.

Cum aliàs in Gallicano Lucensium sub Apennino uersaretur cum amico noster collega, de uia audiebantur acclamationes rustici, uulpem uoce persequentis: ubi illi suspicerent, ecce ad montis latus ascēdit ocysimè uulpes gallina præpingui onerata. Ibi collegæ nostri comes, Quid, inquit, auferam illi prædam? ac mox uerso non admodum prægradi lapide, fortè in uia obuius, uulpem firmat, quæ deposito onere substitit. Accurrit ille, fugiente quæ uulpe, prædam aufert. Deinde sola lapidis uersione se id effecisse narrat, quem ablata præda semper ponderosiorē esse oporteret: uidebatur tamen in ipsa lapidis euatione aliquot immurmurare uerba. Cum redirent in Gallicanum, rusticus cui erepta erat gallina, eam repetit: alter reddere recusat. uocatur inde in ius, & ablatae gallinae accusatur: qui id quidem nō inficiatur, sed se eam optimo sortitum esse iure, quippe è uulpis faucibus ereptam, defendit. Tandem uentilata aliquandiu causa, sententiam pronūciat iudex, ut gallinam simul coquerent, eaq; unanimes cum aliquot bonis amicis fruerentur.

Ioannes Sohetius Eburo lepidi ingenij medicus, quum aliàs disputaretur de ligationibus, narrabat se aliquoties obseruasse à matre, quâdo sub in-
tempeſtam noctem non redirent ad præſepia boues, nec errabunda iumenta inuenirentur, matrem tum arreptâ

Lib. 3. hist.
Sept. cap. 20.
Ligatus in
specu Gilber
tui.

securim obuam uel quoduis aliud fer-
ramētum proiecisſe per fenestras, ad-
dendo, Ecce pignus pro his aut illis :
nam hac ratione, illa à lupis aut id ge-
nus feris illæſa ſupeſſe credebat. Qui-
bus annumeretur conſcripta ab Olao
historia magi Gilberti nomine, apud
Ostrogothos, ut immobilis maneret,
ligati in ſpecu à præceptore Catillo,
cui ille inſultare ſolet.

Habent & Turcæ ſuū modum, quo
inuitos retrahūt. Nomen ſerui in ſche-
dula ſcriptum ſuspenditur in taberna-
culo uel domicilio ſerui: deinde diris
uerbis & imprecationibus illius caput
imperunt: hincui dæmoniaca, putat
fugitiuus ſibi in itinere uel leones uel
dracones occurrere, uel mare uel flu-
mina contra ſe exundare, uel cum te-
nebris nigreſcere, ijsq; terriculamētis
repulſus, ad herum redit. Sic Baal Ze-
phon idolum obſeruabat retinebatq;
ſeruas ex Ægypto profugas.

Porro uariarum eiufmodi ligatio-
num opinio perficitur per maleficia,
collyria, unguenta, potiones ſeu phil-
tra, certas designatas materies: per al-
ligationes, ſuſpentiones: per fortes itē
imaginationes, & animi exceſſus: per
imagines, characteres, annulos, lumi-
na, ſonos, numeros: per imprecatio-
nes, inuocationes, cōiurationes, ſacri-
ficia, cōſecrationes, uota, nomina, uer-
ba, perq; uaria obſeruationum & ſu-
perſtitionum deliramenta.

His aut nugis commiſcere ſolent, ſi
quæ ex Sacris literis inſtituto accom-
modari poſſint: quemadmodum in
Gen. 3. ſerpentum adiuratione, maledictionē
ſerpentis in paradiso terreſtri comme-
Num. 21. morāt: item ſerpentis erectionem in
deſerto, aprē admodum, ſi dijs placet:
Pſal. 90. inſuper uerſum illum, Super aſpidem
& baſiliſcum ambulabis, &c. Superſti-
tio etiā hic plurimum ualet, transla-
to ritu aliquo Sacramētali ad id quod

uincire uel impedire ſtatuūt. Se quo-
que ligari ſimulant dæmones: at cer-
tē nō alijs uinculis, quā quæ ipſi tra-
diderunt, mēdacijs ſcilicet, ſacrilegijs,
adeoq; uanis ac obſcœnis rebus, ut eas
referri pudor ſit. At Hildegardis ſen-
tētia hoc ſiniam caput: In efficacia li-
gaturæ alligata eſt peruerſitas nequi-
tiæ diaboli, ut à zelo furoris Dei non
mereatur ſolui, quia nunquam illum
recta cogitantem uidit: ſic neq; eum
aſpiciūt, qui Deum fideliter timent.

HOMINES VLLIVS REI PO-
tentia in beſtias transformari nequire. Explica-
tio ſabularum de Vlyſſis & Diomedis ſo-
cijs, atq; Arcadibus tranſmutatis.

Caput XXII.

Plerosque etiam ſagarum malefi-
cio in beſtias conuerti, uoluit cre-
dula ſuperſtitioſaq; uetuſtas. Sic
quoq; Demarchum commemorat Pli-
nius, deguſtatis pueri immolati in ſa-
crificio extis, in lupum ſe conuertiffe
(meritō uorax dicatur lupus, qui ho-
minis exta uorat) & Circe poculo ſo-
cios Vlyſſis in illo errore diuturno fer-
tur mutaffe in ſeras, ut eſt apud Virgi-
lium:

Quos hominū ex facie dea ſeu a potentib. herbis
Induerat Circe in uultus & terga ſerarum.

Item Eclog. 8.

Has herbas, atq; hæc Ponto mihi lecta uenena,
Ipsa dedit Mæris: naſcuntur plurima Ponto.
His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſyluis
Mærim, ſæpe animas imis excire ſepulchris,
Atque ſatas aliō uidi traducere meſſes.

Huc facit Boëtij carmen:

Vela Naricij ducis,
Et uagus pelago rates,
Eurus appulit inſula:
Pulchra qua reſidens dea,
Solis edita ſemine,
Miſcet hoſpitibus nouis
Teſta carmine pocula.
Quos ut in uarios modos
Vertit herbipotens manus,

Hunc

Lib. 2. V
ſione 1.

In beſti-
transfor-
homines
leſicio.

Libro 4
Conſol.

Hanc aprī facies tegit,
 Ille Marmaricus leo
 Dente crescit & unguibus:
 Hic lupis nuper additus,
 Flere dum parat, ululat:
 Ille tigris ut Indica,
 Tecta mitis obambulat.
 Sed licet varijs malis
 Numen Arcadis alitis,
 Obsitum miserans ducem
 Peste soluerit hospitis:
 Iam tamen mala remiges
 Ore pocula traxerant,
 Iam sues Cerealia
 Glande pabula uerterant,
 Et nihil manet integrum
 Voce & corpore perditis.
 Sola mens stabilis, super
 Monstra quæ patitur, gemit.
 O' leuem nimium manum,
 Nec potentia gramina,
 Membra quæ ualeant, licet
 Corda uertere non ualent.
 Intus est hominum uigor
 Arte conditus abdita.
 Hæc uenena potentius
 Detrahunt hominem sibi,
 Dira quæ penitus meant,
 Nec nocentia corpori,
 Mentis uulnere seuiunt.

In dialog.
 de Asino.

Hiscē figmentis, & Apuleij in asinū
 uersū fabulæ, ascribatur Luciani meta-
 morphosis: qui in Thessaliam profe-
 ctus, ut magicas artes disceret, in ho-
 spitium fortē diuertit, ubi mulier se un-
 guento illinens, in coruum mutaba-
 tur. Lucianus eodem linimento se uo-
 lens inungere, in aliud errore incidit,
 quo unctus uertitur in asinum. Indu-
 ctus autem in theatrum varijs cōsper-
 sum herbis, ex ancillæ institutione per
 rosarum esum restituitur.

Herbis & uenenis non sunt uires
 attribuendæ, quæ nec ad manifestas
 qualitates, nec ad totam illarum sub-
 stantiam referuntur. his uerò rationi-

bus homines ab illis non transforma-
 ri in bestias, notum est: carminibus
 itaque eam imprimi illis efficaciam,
 sequitur. Augustini hic audiatur sen-
 tentia: Si dixerimus ea non esse cre-
 denda, inquit, non desunt etiam nunc
 qui eiusmodi quædam uel certissima
 audisse, uel etiam expertos se esse as-
 seuerent. Nam & nos cum essemus in
 10 Italia, audiebamus talia de quadam
 regione illarum partium, ubi mulie-
 res stabularias his malis artibus imbu-
 tas, in caseo dare solere dicebant, qui-
 bus uellent seu possent uiatoribus, un-
 de in iumenta ilicō uerterentur, & ne-
 cessaria quæq; portarent: postq; per-
 functa opera, iterū ad se redirent: nec
 tamen in eis mentem fieri bestialem,
 sed rationalem humanamq; feruari:

20 sicut Apuleius in libris quos Aurei asi-
 ni titulo inscripsit, sibi ipsi accidisse, ut
 ueneno accepto, humano animo per-
 manente, asinus fieret, aut indicauit,
 aut finxit. Hæc uel falsa sunt: uel tam
 inusitata, ut meritō non credantur. Et
 libro de Spiritu & anima: Dicit huma-
 na opinio, quod quadam arte mulie-
 rum & potestate dæmonum homines
 conuerti possint in lupos & iumenta,

30 & quæque necessaria portare, & post
 peracta opera iterum ad se redire, nec
 fieri in eis mentem bestialem, sed ra-
 tionalem humanamq; feruari. Hoc sic
 intelligendum est, quoniam dæmones
 naturas non creant: sed tale aliquid
 facere possunt, ut uideantur esse quod
 non sunt. Deinde proximo etiam ca-
 pite de Ciuitate Dei citato subiungit:

40 Non itaque solum animum, sed nec
 corpus quidem ulla ratione credide-
 rim dæmonum arte uel potestate in
 membra uel lineamenta bestialia ue-
 raciter posse conuerti: sed phantasti-
 cum hominis (quod etiam cogitādo,
 siue etiam somniādo per rerum innu-
 merabilium genera uariatur, & quum

H cor-

De Ciu. Dei
 lib. 18. cap. 18.

Libro 3. & 4.
 ubi se à Foti
 de maga in
 asinum uer-
 sum, & quid
 tū egerit, de-
 scribit. at me-
 ra sunt nuga,
 ut etiam quæ
 in reliquis il-
 lis leguntur li-
 bris.
 Cap. 26.

Libro 18. ca.
 18. & libro de
 Spiritu & a-
 nima, cap. 28.

corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus) ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perducī, ita ut corpora ipsa hominum alicubi iaceāt, uiuētia quidē, sed multò grauius atq; uehemētius quàm somno suis sensibus obseratis. Phantasticum autem illud ueluti corporatū, in alicuius animalis effigie appareat sensibus alienis, talisq; etiā sibi homo esse uideatur, sicut talis sibi uideri posset in somnis, & portare onera: quæ onera si uera sunt corpora, portantur à dæmonibus, ut illudatur hominibus, partim uera onerū corpora, partim iumentorum falsa cernentibus.

Præstātus pater in longo altoq; somno se equam putabat factū.

Nam quidam nomine Præstātus, patri suo contigisse indicabat, ut uenum illud per caseum in domo suasumeret, & iaceret in lecto suo quasi dormiens, qui tamen nullo modo poterat excitari. Post aliquot aut dies eum uelut euigilasse dicebat, & quasi somnia narraſſe, quæ passus est: caballū se scilicet factū, annonā inter alia iumenta baiulasse militibus quæ dicitur Retica, quoniam ad Retia deportabatur: quod ita ut narrauit, factū fuisse compertum est, quæ tamē ei somnia sua uidebātur. Indicauit & alius, se domi suæ per noctem, antequā requiesceret, uidisse uenientē ad se quēdam philosophum sibi notissimū, ubiq; exposuisse nonnulla Platonica, quæ antea rogatus exponere noluiſſet. Et quū ab eodem philosopho quæsitū fuisset, cur in domo eius fecerit, quod in domo sua petiti negauerat? Nō feci, inquit, sed me fecisse somniaui. Ac per hoc alteri per imaginē phantasticā exhibitum est uigilatū, quod alter uidit in somnis. Hæc ad nos non quibuscūq; qualibus credere putaremus indignū, sed eis referentibus peruenerūt, quos nobis non

existimaremus fuisse mentitos. Proinde quòd homines dicuntur, mandatumq; est literis, à dijs, uel potius à dæmonibus Arcades in lupos solere conuerti, & quòd carminib. Circe socios mutauit Vlyſſis, secundum istum modum mihi uidetur fieri potuisse, quem dixi, si tamen factum est. Diomedes autem uolucres, quando quidem genus earum per successionem propagationis durare perhibetur, nō mutatis hominibus factas, sed subtractis credo fuisse suppositas: sicut cerua pro Iphigenia, regis Agamemnonis filia. Neque enim dæmonibus iudicio Dei permisis, huiusmodi præſtigie difficiles esse possunt. Sed quia illa uirgo postea uiua reperta est, supposita pro illa cerua esse facile cognitū est. Socij uerò Diomedis, quia nusquam subito compa-ruerunt, & postea nullo loco apparuerunt, perdentibus eos ultoribus angelis malis: & pro eis aues occultē ex alijs locis, ubi est hoc genus auium, ad ea loca perductæ sunt, ac repentē suppositæ, ideò creduntur esse conuersi. Quòd autem Diomedis in templum aquam rostris afferunt & aspergunt, & quòd blandiuntur Græcigenis, atque alienigenas persequuntur, mirandum non est fieri dæmonum instinctu, quorum interest, id est, ad quos persuadere pertinet, deum factum esse Diomedem, ad decipiendos homines, ut falsos deos cum ueri Dei iniuria multos colant: & hominibus mortuis, qui nec quum uiuerent, uerē uixerunt, templis, altaribus, sacrificijs, sacerdotibus (quæ omnia quum recta sunt, non nisi uni Deo uiuo & uero debentur) inseruiant. Hactenus Augustinus.

Nisi uerò altius dormientem Præstātij patrem obseruassent, ipse omnino ratus fuisset & narraſſet ea reuera à se gesta fuisse, quæ tantum modò per som-

somnum cognouerat, atque ita ueritatis opinionem apud multos sortitus fuisset rumor falsus. Sed mera sunt somnia & phantasmata: cui opinioni suffragatur D. Thomas, in quaestione de Miraculis. Pagano quoque & infideli deteriorem esse indicant Decreta, qui credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriusue transmutari, aut in aliam speciem uel similitudinem transformari, quam ab ipso omnium Creatore.

Socios porro Vlyssis in bestias uersos, & Diomedis comites in aues, atque Arcades stagnū quoddam transgressos in lupos commutatos, fabulosa esse, & poetarum commenta, multi credunt cum Plinio: qui scribit, homines in lupos uerti, rursusque sibi restitui, fabulosum esse, confidenter existimari debere, aut credere omnia quae fabulosa tot seculis credimus. Inde subiungit: Mirum est quod procedat Graeca credulitas. Nullum tam impudens est mendacium, ut teste careat. Hinc illud de Diomedis socijs ideo confictum a poetis tradit, quoniā aues Diomedee, à luba cataractae dictae, in solo totius orbis loco uidetur in insula, ubi tumulus & delubrum Diomedis extant, contra Apuliae oram, fulicarum similes. Et quoniam aduenas barbaros clangore infestāt, Graecis tantum adulantur, miro discrimine, uelut generi Diomedis hoc tribuentes: eademque eam quotidie pleno gutture madentibus pennis perluunt, atque purificant: unde origo fabulae, Diomedis socios in earum effigies mutatos. Sūt qui ea ad mores referant: nimirum quod Arcades lupoꝝ more uiuebāt, ut homines uoraces & immanes, crudis uescentes carnibus, & fortē humanis. Idem de mutatione sociorum Vlyssis, iumentis assimilatorum ob prauitatem morum, intelligi potest: quemadmodum quoque de Na-

buchadnezare Babylonis rege conuerso legitur. Sic & quum Diomedes ex patria pulsus in Italiam uenit, atque eius socij in aues conuersi dicantur, eos piratas factos, & paulatim interfectos esse, significatum fuit.

Cæterum de Circes potentia & eiusmodi transformatione ita obiter Xenophon, de factis & dictis Socratis: Socrates tam parce cibo utebatur, ut iucundē comederet, atque ad illum ita paratus ibat, ut pro epulis esset ipsi cupiditas comedendi. Potus uerò omnis erat illi gratus, propterea quod nunquam bibebat, nisi sitiret. Si quando autem in conuiuium conuocatus uoluisset ire, à quo difficillimum plurimis cauere est, præterquam deceat saturari, facillimè ipse ab illo cauebat. Qui uerò hoc facere nequibant, his consulebat abstinere ab illis quae persuadent non famescendo comedere, neque sitiendo bibere: hæc enim esse aiebat, quae uentribus, capitibus atque animis noceant. Arbitrari autem, iocando dicebat, idcirco fies homines effici à Circe, quoniam multis talibus illos nutrebat: Vlyssē uerò partim Mercurij consilio, partim abstinentia sua, suem factū nō fuisse. Huiuscemodi de his seriò simul ac ioco dicebat.

DE ΛΥΚΑΝΘΡΩΠΙΑ ΜΟΡΒΟ,
quo se in lupos conuerſi credunt homines. Cap. XXIII.

Iterarum monumētis tradit Guilielmus Brabantinus in sua historia, uirum prudentem diaboli arte eò perductum fuisse, ut aliquibus anni temporibus non secus sciuerit, quàm se rapacem esse lupum, qui per loca syluestria & specus oberraret, ac maximè pueros persequeretur, & eū saepe uelut amentem per nemora nagari inuentum fuisse: qui tandem Dei gratia ad mentem redijt. Adhæc Patavij lupus sibi uidebatur agricola, anno

H 2 mil-

Vide li. 3. cap. 10. lib. 6. cap. 12. huius operis.

Iob. First. lib. 2. mir. cul.

millesimo quingentesimo quadragessimoprimum: multosq; in agris insiliit, trucidauitq;. Tandem non sine multa difficultate captus, confidenter asseuerauit se uerum esse lupum, discriminē solūm existere in pelle cum pilis inuersa. Quapropter quidam omnem exuti humanitatem, uereq; lupi truces uoracesque, tibias & eius brachia gladio feriunt amputantq;, ueritatem rei exploraturi: cognita uerō hominis innocentia, eum chirurgis tradunt curandum, sed post dies non multos expirauit. Hos ea melancholiæ specie exagitatos fuisse, dubium est minimē, quæ Arabibus chatrab dicitur, deriuato nomine à bestiola, quæ irrequieto motu super aquas modò huc, modò illuc absque ordine uagatur. Latini, ut quidam uolunt, tipulam id insectum uocant, in palustribus locis frequens.

λυκανθρωπία, id est hominis in lupum cōuersionem uocant Græci: quidam melancholiam quoque lupinam appellant ex Marcello, item insaniam lupinam: pleriq; *λυπάωνα*, alij *λυκανθρωπία*. Eo malo correpti, ex atræ bilis fuligine se in lupos, uel etiam canes credunt mutatos. Quapropter domo egrediuntur, potissimū noctu, in cūctis lupos imitati, aut canes. Hi pallēt, oculiq; ijs sunt concaui & sicci: crassē imbēcilliterq; uident, linguam habēt siccissimam, ualde sitiunt, os saliuā caret. Tibiæ his sunt ita ulceratæ ut curari nequeant, propter frequentes offensiones, & canum morsiones. Curatur hi sanguinis missione usque ad animi deliquium, uictu boni succi, balneis dulcibus, sero lactis, hiera ex colocynthide, Ruffi, aut Archigenis, aut Iusti, theriaca, & reliquis melancholiæ utilibus. Caput his ante accessiōnem irrigatur soporiferis, nares opio inunguntur. Quandoque & somniferum medicamentum propinari oportet.

Chatrab. *Auic. lib. 1. 3. sen. 1. tract. 4. cap. 21.*

Tipula.

λυκανθρωπία.

Paul. *Aegin. lib. 3. cap. 16.*

Actius li. 6. cap. 11.

Melancholia *lupina*.

insania lupina.

λυπάωνα, *λυκανθρωπία*.

tet. Hoc naturæ uitium & humanæ mentis alienationē fabulæ apud Ouidium subministrasse occasionem uerisimile est, de Lycaone Arcadiæ rege, quem à Ioue in lupum ob sua scelera mutatum finxit. Interim atræ bilis morbi, lycāthropiæ dicti, adiungit notas, quemadmodum ridicula poetarū commenta naturales sæpe solent habere causas:

Territus ipse fugit, nactusq; silentia ruris, Exululat, frustra q; loqui conatur, &c.

Plerosque etiam atra bile uitiatos, se leones esse, uel dæmones, uel aues, imaginari, annotauit Auicenna. Neuri adhæc Scythiæ populi eius erant persuasionis, quod se in lupos uerterent, ut uult Herodotus: sic & Baianus filius Simeonis, qui Bulgaribus imperabat, arte magica efficere credebatur, ut quoties uellet, lupus uel quælibet fera uideretur fieri. Plinius & Eddouardus scribūt, cerebrum urfi deuoratum ingignere imaginationes, quasi in ursum quis trāsmutatus sit. Id nostro hoc seculo cuidā Hispano nobili oblatum fuisse edendum traditur, qui per desertā & montes uagabatur, se in ursum esse cōuersum phantasia uitiatatus. Atqui dæmonem aut ullam creaturam, nihil posse condere, uel reuera immutare, rationibus, & ex Decretis abundē demonstratum est: & euidentissimē constat ex eorum qui hæc fuerunt passi ludibria, confessione, quam lib. 6. cap. 11. descriptam, qualicunque explicatione sum interpretatus.

DE NATVRALI SEXVS HUMANI mutatione. Cap. XXIIII.

Cæterum quæ mihi fortassis hic obtrudere conabuntur alij naturæ miracula, ipse referam. Plinius: Ex fœminis, inquit, mutari in masculos, non est fabulosum. Inuenimus in Annalibus, Licinio Crasso, C. Cassio Longo.

Lib. 1. 84. morph.

Auic. lib. 1. 3. sen. 1. Tract. 4. cap. 29.

Sigebertus Chron.

Part. 2. 26. q. 5. 9.

Natura racula i xus imm tione. Lib 7. Gellius cap. 4.

Longino Coss. Cafini puerum factum ex uirgine, sub parentibus, iussuq; haruspicum deportatum in insulam desertam. Licinius Mutianus prodidit, uisum à se Argis Arescontem, cui nomen Arescufæ fuisset: nupfisse etiam, mox barbam uirilitatemq; prouenisse, uxoreq; duxisse: eiusdem sortis & Smyrnæ puerum à se uisum: subditq;, Ipse in Africa uidi mutatū marem nuptiarum die L. Cossitium ciuem Tifdritanum. Liuius lib. 4. secūd. bell. Punic. tradit, Q. Fabio Maximo & M. Claudio Marcello Coss. uirum ex muliere Spoleti factum. Hippocrates aut scribit, Phaetufæ cuipiam Pythei uxori corpus uirile, & in uniuersum hirsutum & pilosum fuisse redditum, barbamq; eam emisisse, uocem item asperam fuisse effectam: quod ipsum etiā Namysæ Gorgyppi uxori in Thaso euenisse, subiungit.

Vt autem huic naturæ miraculo firmiter detur fides, quid ætate nostra cōtigerit Neapoli regnante Ferdinando primo, audi. Ludouicus Guarna Salernitanus ciuis quinque habuit filias, quarum natu maioribus duabus, alteri Franciscæ, alteri Carolæ nomē erat: quibus, posteaquam ad quintumdecimum peruenerunt annum, in marium morem uirilia erupere membra, mutatoq; habitu pro maribus habiti sunt, Franciscus & Carolus nūcupati. Item Ebuli sub eodē rege, puellæ, quæ iam quatuor annos uiro promissa sponsæ nomen habuerat, qua nocte primū uiro tradita cum eo concubuit, genitalia membra prodierunt, domumq; reuersa, in iudicio dotem reposcit, in uirorum numero postea habita. Præterea Amatus Lusitanus conscribit historiam eiusdem argumenti, his uerbis:

In oppido Esguerra, nouem leucis à Conybrica, nobili apud Lusitanos ciuitate, puella quædam genere nobilis

erat, cui nomen (si rectè memini) Maria Pacheca: quæ cum ad ætatem peruenisset, in qua mulieres primū mēstrua emittere solent, uice mensium priapum usq; ad id tempus intus latitantem extrā eiecit. Et sic ex fœmina factus est masculus: & uirili roga indutus, ac sacra aqua respersus, Manuel fuit uocatus. Qui ad Indos perueniēs, & diues ac clarus factus, postea ad suos redijt, & uxorem duxit. Sed an liberos genuerit, non satis compertum habeo. Conscij tamen sumus, imberbem hunc semper mansisse. Hactenus ille. quæ eo à me adducuntur studio, ut probem non solū hanc sexus permutationem & uerissimam esse, & naturalium rationum basi inniti: sed etiam fœminas solū transire in masculos, saltem aduersus inanem Ausonij assertionem, qui duorū exemplorum auctoritate etiam tueri conatus est cōuersionis huius oppositionem. Verū ubi causa incredibilis istius effectus fuerit cognita & perspecta, ilicō conuentionis necessitas alterius falsitātē detegit: quæ ut inuestigatione acquiratur, duo ponenda sunt fundamenta demonstrationi naturæ prorsus conuenientia. Primum est, post animantis productionem, uirtutem conformatricem non esse ociosam: alterum, particulæ alicuius prærogatiuo iure dotata mulieres. huius præsentia subministrabit generationi materiam, illius confessio efficientis actionem. Quæ si uera sunt, ut profectō sunt, oportebit circa pudendum muliebri latitare aliquod membrum priapi figuræ persimile: quia ex Physicæ speculationis certitudine constat, operationem naturæ non exerceri in subiecto quolibet, sed idoneo & prædisposito: quæ admodum etiam uis conformatrix, animante iam edito in lucem, non procreat de nouo partes ob materiæ conueni-

uenientis & reliquarum occasionum defectum, sed imperfectas adimplere facile potest. Proinde his ita constitutis, sciendum est, eiusmodi particulam reperiri in *λεληπῶ γυναικείω*, quæ cunctis mentulae uirilis conditionibus prorsus respondet, adeo ut praedita sit ligamenti, neruis, uenis, arterijs, musculis, preputio, glâde, ne quid omnino desideretur. Eius exquisita obseruatio haecenus ferè fuit neglecta, ob pinguedinis uelamen, à recentioribus: at ab Auicenna describitur sub nomine Albathara, uel Albâdar: & à Ruffo Ephesio *λευτωρίς* uocatur, unde obscenum uerbum *λευτωρίζεσθαι*, uel *λευτωρίζεσθαι* deriuatur: nec non Nympha, Myrton, *ὑποδορμῖς*. Atque exigua hæc caruncula paulatim molis augmentatione exurgit tandem in priapum omnibus suis numeris absolutum: quod contingit præcipuè aut menstruæ expurgationis initio, aut conubij tempore: quoniam in eo Naturæ impetus incrementum molitur: in hoc uerò, propter primi coitus uehementiam, effringuntur particulæ istius carceres, quibus exonerata uirtus formatiua dein elaborat in promptiori expulsionem. Ita etiâ fit, quod tunc corpus & hirsutius euadat propter mensum suppressionem, & robustius ob sexus uirilis successione. Hoc autem membro quum saltem mulier doretur (unde omnes feminae licet actuales sint, potentia tamè masculos nominari) necessariò elicitur, hunc mutationis ordinem progredi tantum à sexu foemineo ad masculum, non e conuerso: quia natura semper addit, nunquâ demit: semper expellit, nunquâ reprimat: semper mouetur uersus dignius, nunquam indignius. Itaque Ausonio uanitatis crimine adstringo, quod Beneuenti puerum quempiam repente uirginem factum refert:

*Nec satis antiquum, quod Campatio in Beneuento
Unus ephoborum uirgo repente fuit.*

Poetas eiusmodi fabulas excogitasse uel inde liquet, quod fingunt Tiresiam uatem Thebanum, cuius supra meminimus, cum coeutes angues baculo percussisset, mutatum in foeminam fuisse, postque annos undecim, iterum caesis à se anguibus, uirilem naturam recepisse. Horum item miraculorum meminere Sabellicus & Pontanus. Sed quod abstrusa naturæ operatione contingit, atque in ea metamorphosi, & quidem solius sexus, continuo perdurat, nullum hic meretur locum, ubi tantummodò de fictis momentaneisque demonum formis & prestigijs, quoad fieri potest, explicandis agitur.

QVOD PLERIQUE PVTANTUR demoniaci, qui melancholia agitantur, & è diuerso. Cap.

XXV.

DE melancholicorum imaginatione deprauata, & subsequentibus eorum interdum deliris ridiculisque actionibus: nonnumquam etiâ grauib, serijs, horrendisque operibus, supra lib. 3. cap. 7. satis multa dixi, ut repetitione minus opus sit. hinc tales uel fatui uel à daemonibus obsessi sæpe iudicantur, quemadmodum quoque energumeni uicissim melancholici interdum dicuntur. Exquisitum itaque desideratur hic iudicium, ut inter utrosque discernatur affectus: qui plerumque etiam complicantur. Humori etenim melancholico, uti materiae suis ludibrijs consentaneæ, diabolus se, ut antea memini, insinuat libentissimè: propterea & perquam appositè, melancholiam esse diaboli balneum, dixit D. Hieronymus. Non tamen à demonijs cuncti exercentur melancholici: at contra ferè fit, ut omnes demoniaci ob acerbos cruciatus affectusque graues, reddantur melancholici. Mulier quæ à Budericiæ singulis annis eiusmodi melancholia, uel potius mania agita-

Lib. 3. fen. 21.
Tract. 4. cap. 23.
Albathara.
Albandar.
Klitoris.
Nympha.
Myrton.

Sabell.
cap. 8.
stentia.

Balneo
boli, mel
lia.

agitabatur, ut septimanas aliquot multas noctu circa sepulchra in cœmiterijs degeret: excurreret etiã subinde in plateas, effringens huius ianuas, & illius fenestras perumpens, interdum aufugeret ad loca secretiora & syluestria. Et quia is paroxysmus maximè incideret circa diem festum Paschæ, hoc est, tempus uernum, huic morbo ex humorum motu aptum: credebatur tum temporis à uulgo, illam à spiritu exagitari maligno. Vide item historiam dæmoniacæ, quæ melancholia infestari putabatur, suprà cap. 17.

FICTI OBSIDII DIABOLICI HISTORIÆ memorabiles duæ: alterum autem ad incantamenta relatum. Cap.

XXVI.

lq demo
figmen-

dicus In
iſtè dæ-
acus.

IN hac eorum qui à dæmonum maleficio exagitantur, historica serie, non extra institutum fuerit, recensuisse naturale, rarumq; tamen, diabolicæ obsidionis figmentum, à me olim Neomagij apud Geldros uisum, in quodam mendico nomine Iusto. Hic ut iusta occasione pecuniam emendicaret largiorem, ante templi fores decubuit, dæmonij in se dominium simulans. Nam perpetua inquietudine exiebat concidebatq; iacenti ueter: interdum & fugam minacè, insultum uolentum, & toruam faciei inuersionem fingeat. Custodes latus utrinq; claudabant, eius coniunx & scortum: quæ proſilienti renixæ, ferramentis appositis eum coercendum mentiebantur: interea oratione mendicorum rhetorica oppidò instructæ, strenuam nauabant operâ, ut eleemosynam à populo die Dominico manè hunc adeunte locum, elicerent uberiorem. Tandem in dolosi machinamenti opinionem uenit magistratus. Adhibiti liſtores, qui à cœmiterio discedenti, sub prandio, quo tempore ab hominum frequentia hictutus est locus, manus iniice-

rent. nam hic eiusmodi apprehēdisse hominem, erat religio, nefasq; ducebatur, ob prophanationem loci scilicet sacri. Postremò tamen cognito latrocinio quater perpetrato, abreptus, in uinculis artem cōfessus est, qua uentrem, ut pro suo nutu exūdaret subitò, relabereturq; cōtinuo uortice, coegisset. Prius obice altius podici indito, & multo butyro simul deuorato, quo antea obliniebatur præmuniebaturq; uentriculus & intestina aduersus uim hydrargyri deleteriam, argentum uiuum deglutiebat, quod suo pondere ex uētriculo per pylorum in intestina ferebatur. ubi ob pessulum ostio obditū, præcisa erat exitus uia: quare quū uehemēter id humidū sit, & tenuium ualde partium, ac cognata mobilitate inquietissimum, quanquam à calore naturali excitatum, non tamen ob intestinorum butyro inunctorum anfractus euaporare (etiã si ea fuisset caloris uehementia) potuit. Hinc ciebatur ualida illa uētris perturbatio, & iactus inæqualis, quam augebat uehemens & uoluntaria uentris succussatio, illæsis interim ob præsumptum butyri antidotum partibus interioribus. Stipe autem collecta, & arbitris semotis, inquietum dæmonem, captiuum quippe Mercurium, extracto pessulo liberabat. Hunc tragædum decimo post editum hoc spectaculum die, propter latrocinium, Germanica punitione imponi rotæ uidi: ex qua horis duabus post descendit, eodem tamen repositus die, strangulatusq;.

Ad hunc numerum referatur impostura, uerè commēticijs ligaturis ascribenda, cuiusdā Ioānis Patris nomine, Germanis Hans Vatter, nati in pago Mellinge, mediū miliare disſito à Düringorum Vuymaria. Hic professione bubulcus, triennium p̄ celebres aliquot Germaniæ ciuitates uagatus est, simulans

Hydrargyrū
ualde humi-
dum et tenui-
um partiū.

Ioānis Patris
commenta.
Ligatura si-
la.

lans se ipsis D. Ioannis ferijs hora matutina, quum boum curam gereret, à Nicolao Gottel, postea ob sua flagitia Vuymariæ exusto, incantatum, pane assumpto cyaneo ex sextuplici sanguine confecto, nimirum infantis nondum baptismo initiati, & ab eo occisi, serpentis, bufonis, echini, uulpis ac lupi, ut duodecim annis atrociter à diabolo diuexaretur. Hoc Nicolaum in 10 carceribus confessum fuisse asseuerabat. Hinc dæmonē excruciasse ipsum multifariam ait, ac tam strictè momēto colligare manus sæpe in tergo uin- culis ex pilis equinis & sericeis laci- nijs intortis, ut nisi mox eorum incisi- one laxarentur, sanguinis subsequere- tur eruptio. Coartabatur enim singu- lari artificio ligaturæ nodus inexplica- bilis. Ac antea præ angore sanguinem 20 è sinistra aure atq; ore frequenter ef- fluere querebatur: & inter reliqua, se- mel Mansfeldia in aëre euectum se, & ualido uēto Halam ultra muros trans- latū, ibiq; catenis argenteis colligatū fuisse narrabat: item Bornæ, ubi in tur- re inclusus fuerat, ut nonnihil à diabo- li torturis leniretur, atque ab eius la- queis tutus conseruaretur, per fora- men angustum crassi fornicis à diabo- 30 lo perrupti, se indusio solummodò te- ctum, à dæmone extractum fuisse, atq; in uastam traductum solitudinem: sed quomodo, se nescire: atq; ibi tres no- ctes sine ulla cibatione humana pere- gisse. Addidit quoque, se catenis fer- reis crebrò à dæmone constrictum fu- isse circum corpus, pedes & collum: ac semel ita in patibulo ad hoc specta- culum à satana ex ingētibus lignis cō- 40 structo, in quodam horreo alligatum fuisse. Admiranda quoq; phantasma- ta, apparitiones & spectra annexuit, nec omnia enarrare breuib; se posse inquit: sed cuncta ordine, uelut seriem hiltoricam, conscripta esse, tandemq;

per typographiam lucē uisura, ut mū- do innotesceret, quanta crudelitate plurifariam à dæmonio excrucietur di- lanieturque. Nec prætermisit suum in orando, concionibus sacris audiēdis, & communicatione Sacramenti cor- poris & sanguinis Domini singulis quatuor septimanis, studiū zelumq;. Ad resipiscentiam quoq; ut populum hortaretur, se impelli affirmabat. Post diutinam huius tragœdiæ ostentatio- nem, Norimbergam tandem uenit, ubi iisdem usus technis, à prudenti & cir- cumspecto Senatu obseruari cum uigi- lanti sagacitate industriaque, semotis custodibus solitis, iuebatur: & licet primū abitionem urgeret, despera- tionē deinde simularet, & nescio quæ non comminisceretur ad artis suæ fu- cum: eò tamen ad extremū redactus 20 est, ut se nunquam à diabolo ligatum fuisse, sed sibi ipsi laqueos à se paratos, celeriter semotis arbitris iniecisse, ubi item eorum materiem suffuratus fuisset, fateretur. Vinciendi etiam speci- men ostendebat liberè: & suctu san- guinem ex gingiuis extractum fuisse narrabat, quem quoque manu quàm ocysimè in aurē seorsum instillabat. Reliqua item enarrata miracula, me- 30 ra fuisse mendacia fassus est: uniuersamq; huc spectasse fabulam, ut inde rem faceret. Quapropter ob facilem, nec extortam confessionem, senten- tiam mitigauit, reumq; publico palo in spectaculum & irrisionem ad horæ dimidium alligatū, exilio puniuit am- plissimus eximiae prudentiæ, iudicij, uirtutis atq; authoritatis ordo Sena- 40 torius, 9 Maij, anno millesimo quin- gentesimo sexagesimo secundo. Id ue- rò diabolicæ uexationis per incanta- menta figmentum, tanquam rem ue- ram, alius antea epistola typis excu- sa præmaturè euulgauit, recto dolo falsus.

Eius-

Mag.
Norim.
ss. pr.
sum.

Eiusmodi certè dexteritate uaria se penumerò nimis imponitur hominibus. Sic Eunus Syrus fanatico furore simulato seruos quasi Numinum imperio ad bellum concitauit, idque ut diuinitus fieri probaret, in ore abdita nuce, quam sulphure & igne stipauerat, leuiter inspirans, flammam inter uerba fundebat, quo miraculo sexaginta amplius millium hominū cōegit exercitum, oppida uastauit, & Romanorum prætorum castra uicit.

EIVSDEM SIMVLATAE OBSESSIONIS IUVANTIBUS SACRIFICIS HISTORIAE.

Caput XXVII.

Eodem anno, nimirum sexagesimo secundo, in Martio, Dusseldorpium uenit puella quædā Vuerlensis, circiter annos uiginti nata, bene habita, sed uultu torua. Hæc, ut mēdicandi solennior esset occasio, literis munita testantibus, eam à dæmonio obsessam, ad D. Hubertum Ardennatem professionem instituerat, ut ibi à satanæ iugo solueretur. Cum patruo & conducticio homine comitem etiā habebat monachū, annum propè trigelimum agentem. In collo, tanquam amuletum contra diaboli scilicet impetum, dependebat stola ecclesiastica. Ab eximie pietatis & doctrinæ uiris ornatissimis, ecclesiæ suo, & medicis collegis meis coniunctissimis (qui bona fide rem omnem mihi expoluerunt, tum enim aberam) quicquid id esset negocij, solertissimè inquiri uoluit Princeps noster illustrissimus, qui busuis imposturis non tam faciles, ob non uulgares ingenij dotes, offerens aures. Quantum itaq; ex egrotæ & aliorum relatu conijcere illi poterant, epileptica putabatur. At monachum comitari, quòd ob ecclesiastici uiri præsentiam, minus à dæmonio impetere-
tur, dicebat: tādēq; eò adacta est, ut illū in eodem secum decumbere no-

ctu lecto fateretur, non autem à suis exuijs prorsus nudatum, sed qui indufio adhuc tectus esset. Quum uerò hora quadam matutina è somno excita, patrum, atq; alterum custodem uestitos in lecto secum conquieuisse obseruaret (fortassis uespere præcedenti potu adeò cōsopita, ut minorem horum concubitorum habuerit rationē) se aliàs eos pedibus è lecto expulsurā minitabatur, si redirent: at nullam patientebatur repulsam monachus. Rogata etiam, quomodo aliæ monachi lupæ aut concubinæ (quas duas illum Vuerlæ reliquisse non negabat) ipsius peregrinationem ferrent? Egerrimè, respondit. Monacho quoque iactanti, se tribus uerbis horribile in ea posse spectaculū excitare, quū à collegis meis permitteretur, ut quicquid ad hanc rem ualeret, ostendere non grauaretur, nihil omnino potuit.

Maubusæ in Hannoniæ finibus huiusmodi contigit facinus, mihi narratum à uiro cui fidere quis possit, & qui modò mihi affinitate iunctus est, doctus & pius, totiusque actus spectator. Nam tum fortè diuersabatur apud urbis illius præpositum, suum consanguineum, quem salutandi gratia conuenerat. ibi subsistens præ foribus, uidit undiq; populum confluere, & uelut agmine facto ad templum concurrere. rogabat quid rei esset? Tum illi quidam, Obsessum à dæmone quendam aiebat ibi exorcisari: quod ut uideret, accessit. Ingressus templū, uidit sacrificum quendam peragentem sacrum, & dæmoniacum altari proximum, qui aspectu horridulo & turbato sedebat tacitus. hunc sacrificus ille per finitimas undiq; regiones circūduxerat, subinde exorcismis tentans dæmonium eiicere. is dum pronunciaturus Euangelium, se in illud latus ubi erat dæmoniacus, cōtulisset, & ad

*Obsessionis
diabolica cō-
mentū puni-
tū.*

Marci 16.

Euangelij locū peruenisset, Dæmonia
eijcient, linguis loquentur nouis: tum
dæmoniacus, quasi horū sermonū im-
patiēs, sese cōcutere, agitare, & aliū
clamare incēpit. perlecto Euangelio
subticuit, donec finita missa, sacrificus
illū suis aggrediretur exorcismis, qui
quidem & ridiculi fuerūt, & stolidi ac
inepti. Subinde inculcabat illud, Ma-
ledicte diabole, dic maledicte diabo-
le. At dæmoniacus ad pauca responde-
bat. Tandem exorcista: Dic, inquit, ma-
ledicte diabole, quid nam est omniū
tibi inimicissimū, maximeq; contra-
rium? Subticuit aliquādiu, ac tergiuer-
sabatur dæmoniacus. exorcista uerō
acriter urgebat atq; instabat: tandem
dæmoniacus ueluti uictus, clamabat,
Aqua lustralis. Tum ea aqua crateram
argenteam impleuit exorcista, ac ori
dæmoniaci admotam cōegit illum ex-
haurire: qui torquere se, & sic grūnare
planē cēpit, ut porci solent, dum cul-
trū iugulo infigit lanio: ac paulo pōst
totus intumuit, gutture potissimū,
ita ut supra naturā id contingere qui-
uis dixisset. Hinc exorcista ueluti prę-
sentissimum alexiterium ad expellen-
dum dæmonem, illius gutturi appli-
cuit D. Gundulæ reliquias, theca ar-
gentea reconditas. Tum ille agitare
se, & intorquere, sicque clamare cē-
pit, ut Stentora illum dixisses uincere,
uel quantum Gradusius Homerus: ut
inquit ille. Deinde quasi uictus, ad in-
terrogata respondebat omnia: uerū
quæ sciscitabatur exorcista, talia erāt,
ut uel ad aliquorum cōtumeliā, uel
uindictā producta uiderentur: cer-
tē stolidi erant, indigna, minimeque
ferenda. Altero die denuō subiectus
est exorcismis dæmoniacus: sed ut ac-
cessit hic meus affinis, ilico destitit
exorcista. Audierat (ni fallor) hunc
cum pręfecto, & nescio quo alio pru-
dēte sene habuisse sermonem de hoc

dæmoniaco: & in hanc incidisse illos
suspicionem, ut omnia ista fictē agi &
fraudulēter crederent. Vnde huic ob-
uiam ueniens ait, idq; Latine, quo ui-
delicet perspecta esset illius eruditio,
& Latini sermonis lepor: ait inquam,
Ipse est extra: hominem à dēmonē li-
beratum innuens. Postridie urbem re-
liquit. Non ita multo pōst detecta re,
palām fuisse imposturas patuit: qua-
re tandem uterq; meritas ob tantum
flagitium dedit pēnas.

EIVSDEM ARGVMENTI ELE-
gans historia. Cap. XXVIII.

Aliud diabolicæ obfessionis &
exorcismi figmentum legitur in
libello Gallico ante triennium
Parrhisjs edito, inscriptoq; Narratio-
nes mundi fortuitæ, narratione 32. In
pago cuidam arcis proximo inter Del-
phinatus & Sabaudia montes, qui à
rudiori plebe incolitur, sacrificus ma-
gis bigis agendis quā parochiæ ad-
ministrandæ aptus, in pastorem eligi-
tur, quod lectionis sciētia tantummo-
dò reliquos præcellere rusticos uide-
retur. Et quum ex recepto more nihil
ferē in pagis illis citra pastoris cogni-
tionem perficiatur, hic pedetentim a-
pud omnes illius pagi scēminas factus
est compater: quibus quum ea occa-
sione uteretur familiariter, una tamē
Lisetta nomine, à curatore magis ha-
bebatur in delicijs. Huius maritus, qui
in bello Gallico uictum fodiēdo aliās
quærirasset, & iam ad easdem decre-
uisset redire operas, cēpit nonnihil
angi ob nimiam parochi cum uxore
familiaritatem, ei que omnium sacrifi-
corum consuetudine interdixit. Mœ-
rore itaq; offusus pastor bonus, aliud
captat ex tempore consilium: mittitq;
secretò anum maleficam, cū sua com-
matre, quam uocant, cōsulturam, qui-
bus modis ad consuetam amoris ue-
litationem reuerti tutò possent. In e-
iusmo-

Histori-
stua fig-
ti famē
moniac-

iustmodi comœdiæ actu exercitata apprimè uetula, Lisettæ aures hoc blando demulcet affatu: Mea filia, te animi admodum esse anxiam comperio: eisdemque doloribus conficitur tuus compater, propterea quòd legitimũ suum amorem præpediri uideat. compatior & ego quidem, quòd iuencula eandem olim sim experta aleam, & duram perpeffa sortem: nihilominus 10 rebus afflictis remedium inuentu facile, si prudentiam quis prouidè adhibeat. Auderèsne fingere te à dæmonio obsessam? Helas mea mater, respondet iuencula, personam hanc nō inscitè induerem, si ea ratione profici posse, spes affulgeret: quandoquidem in mentem redit, uicinam nostram, me puero, simili uulnere fauciam, quotiescunque cum alijs puel- 20 lis illi obuiam eram, bellè & artificiosè cruciamētum hoc simulasse. A' fortilega hac deinde accuratius instructa Lisetta, ante templum audita missa intorquere oculos, contrahere manus, spuma defœdare os, & lupi eiulatum edere incipit. Accurrens mox uulgus stolidũ, præcipiti & nouo hoc malo attonitum, eam à dæmonio agitari cœsunt. Miser maritus nō ita procul ob 30 zelotypiã sedulo eam obseruãs, haud leuiter turbatus, illam domum reducit, ubi consolatũ uicini confluunt. Sic ille ob grauem torturam, qua oppressam inopinatò arbitrabatur cōiugem, suspicionis non immeritò conceptæ oblitus, rectà ad parochiæ des, uelut mētis impos, properat oratum, ut suis exorcismis tam maliciosum ex uxore spiritum exturbare dignaretur. Domi- 40 nus Mauricius quãta poterat dexteritate sese continens, mirè exclamat, lugetq; insperatum huius ægræ infortunium, inquires: Ha ha ha, mi compater, morositas in uxorem nimia, & suspicio ob causam nō satis iustam, pro-

bum maritum certè decet minimè: siquidem eo nomine in sensus communis errorem quandoq; etiam dilabuntur matronæ inculpatissimæ. Inde arrepta stola atq; organis coniurationi idoneis, egrotam liberè adit, atq; post suffragia infinita occulto murmure deblaterata, interrogat spiritum, quisnam esset? Lisetta probè instituta à uetula, uoce rauca submissaq; respōdet: Ego patris huius iuenculæ spiritus sum, ut hanc pœnitentiã decem annis ex uno corpore in aliud transgressus, agerem, condemnatus. Maritus præsens ubi intellexit focerì esse spiritũ, non sine lachrymis in has euestigiò erumpit preces: Mi pater, per Deum te oro, ut exeas, nec amplius torqueas misellam filiam. Respondet spiritus: Hinc equidem egrediar, sed in te commutato hospitio rursus commigrabo, ubi designatũ pœnitentiæ tempus absoluiam. Sabaudus hic horribili ea sententia territus, usque adeò exhorruit, ut incunctanter stola parochi arrepta cinxerit collum, exclamans: Mi compater, mi amice, aliquẽmne modũ nosti, quo grauis illa sententia mutari queat, per preces, ieiunia, eleemosynas, uel alia pietatis officia? Tum Lisetta uidens ex uoto succedere institutum & fucum, uoce ait ficticia: Amice pauperior es, quàm ut qualia conueniunt euitandæ huic pœnitentię bona conferre ualeas: sed horũ loco quadraginta inuisere templa, & in quolibet orationes fundere attentas oportet, quibus apud Deum offensarum remissionem impetres: alioqui ordinationẽ cœlestẽ euasurus ne utiquã. Hæc pœnitentia marito ea ratione imperabatur à Lisetta, ut propter templorum distantia in ea peregrinatione, temporis satis furori spiritus extinguẽdo donaretur. Vt autem uoti compos minus impeditè redderetur, spiritus uoce fi-

Eticia sermonem prosequitur, cum homine exostulans, quod iniqua suspicionem suam aggrauarit compatriem, uirum scilicet sanctum, cuius preces quoque Deo apprimè forent gratæ: eo nomine uxoris curam huic compatri esse commendandam, interea dum religionis ergò peregrè illum agere oporteret, studiosè hortatus est. Miser hic Iohannes, à purgatorii pœnis se facile absolutum ratus, in genua ante parochum prouoluitur, ut ignoscat obsecrās. Remissione haud grauatim exorata, ne deterius quid illi cōtingeret, religiosam ilicò exequitur peregrinationē. Interim cōmissæ sibi Lisettæ qua potuit uigilantia fidelem nocte dieque præstitit operam D. Mauricius, ut profligato hoc spiritu, alter eius loco successerit, cuius paulatim in uiui infantis imaginem adolescentis, patrem se esse post absolutum pœnitentiæ tempus, credebat maritus uerè cuculus.

Ridicula hæc capita finiam experimēto hic non in idoneo, insulso tamē, epileptici, lunatici & dæmoniaci, ex Ioāne Anglico desumpto: Dicatur in aure hominis affecti: Recede dæmon, uel exi, quia Effi molei tibi præcipiunt. Si sit dæmoniacus, redditur mox similis mortuo ad horam ferè: eumq; ubi surrexerit, de quacunq; re interrogaueris, tibi respondebit. Sin uerò, hoc audito nomine, non ceciderit, ipsum epilepticum esse scito. In multis etenim non dissimiles sunt epilepticus, lunaticus & dæmoniacus.

DE IIS QUI VENEFI-
cium patiuntur. Cap. XXIX.

Veneficio in-
fecti.

CÆterum si qui ueneno oblato, uel illito, uel eius uapore attracto, à ueneficis infecti sunt, iudicium esto penes medicos: qui hinc inter uenena (quorum uis cæca & delitescens uario symptomatum cruciatu fatigat) & inter morbos ex illis natos

(quæ non tantum manifestis qualitatibus, sed totius etiam substantiæ dissidio, uitæ nostræ primordia demoliri constat) atque inter morbos alios uulgares, raros, occultos, naturales tamen, secundum peculiare quorumcunque notas, discernent. Siquidem uenenati, pro pharmaci hausti uel applicati qualitatibus apertis, uel occultis totius substantiæ proprietate, multifariam afficiuntur: ut stomachi, alui, intestinorum, iecoris, renum & uesicæ cruciatibus grauiter exerceatur, ut singultiant, erodantur, cōtremiscant, refrigerentur, obmutescant, conuellantur, pulsus difficilis fiat, ueternus premat, uertigo obuersetur, caligent sensus, sanguis erumpat: ut item strangu lentur, hti aut febre conflictetur, ægrè lotium reddant, torminibus uexentur, nausea premantur, crebrò uomāt, frequens animi deliquium ex nimia cordis angustia sentiāt, dysenteria flaccescant, rubescant, tabe putreant, liuore suggillantur, pallescant, desipiant, stertant, uiribus deficient: imò ex tarantulæ morfu alij perpetuò rident, alij plorāt, alij clamitant, alij dormiūt, alij uigilijs afficiuntur, plerosq; uomitiones torquent, nonnulli saltant, sunt qui sudant, alij tremebundi fiunt, quidam pauoribus infestantur: alij alia patiūtur incommoda, & phreneticis, lymphaticis ac maniacis assimilatur: & mirum, quod auditis continuò musicis instrumentis tripudiantes, donec ueneni uis insensibiliter per cutis meatus & per sudorem discutiatur, liberentur.

Venena autem, eorumq; tam generalia quam priuata indicia, præter reliquos, non minus diligenter & exactè, quam etiam doctè, descripsit Dioscorides: nec segnem in eo opere explicando exornandoq; præstitit operam, solertissimus simplicium inuestigator

Dioscor.
in Prom.

Tarantulæ
morsus
symptomata
curatio.

Li. 6. de
teria med.

intrò gator Matthiolus. Inter ea nerò, quæ *sta.* intrò assumuntur, multò præsentius ac atrocius, quàm quæ foris adhibentur, offendunt. Nam quæcunque contactu lædunt, hebetiora, minusq; efficacia sunt: neque in solo spiritu uel in aëre, uerùm in humore quodam promouēte, uires sortiuntur. Porro quod halitu ferit uenenum, omnium præsentissimū & efficacissimum est, nec *u ferit* humoris nec crassioris materiæ tanquam uehiculi indigum, ut in nos agat commigretq;. Enim uerò tenuissimum quū sit, spiritu attractum, ocyssimè per pulmones in cor, uiscus uitæ primariū, & in arterias propagatur, in uniuersum deniq; corpus prorepens: primumq; spiritus, deinde humores, postremò ipsam partium substantiam uitiat. Morbi, teste Hippocrate, qui à *de Nat.* corpore membrorū ualidissimo profiscuntur, grauissimi sunt: atque si, ubi cœperunt, permanserint, necesse est ualidissimo membrorum laborante, totū corpus affici. Interim meminisse oportet, ex putredine lōgius grassata, uel alia abditiore ex causa, uirus etiā in nobis prouenire gigni q; posse. Hæc quæstionem ueteres disputasse, docet *am.* Galenus: rationibusq; apertissimis *6. de Lo* collegisse, eosdem affectus fieri & à *scit.* lethalis ueneni haustu, & à corruptione quæ à corpore scaturire potest.

Huc pertinet eorū notæ, quos *paxua* *neia* læsit: ubi scilicet philtia ad amorē ciendū porrigūtur, esu haurienda, uel potu. Sic in uita Marci Antonij Plutarchus de eodē refert, quòd magicis carminib. & amatorijs poculis deuincta mēs, amissa libertate propria, in Cleo- *40* patræ uultu hærebat infixæ, longè redeundi quàm uincendi cupidior.

PECUDES QUANDOQVE VENE-
niis tolli, sed ut plurimū peste. Cap. XXX.

adum ue *atio.* VEneno adhæc propinato, uel ita collocato ut halitu lædat, iu-

menta perniciosè affligi quandoque, inficiatur nemo: sed ea numerosa, sæ- *Pestes animæ*
pius ad internecionē grauissima pro- *tiam.*
sterni peste his peculiari, homines nō infestante, item præcipitibus alijs morbis in suo quæque genere partim hominibus quoque familiaribus, partim plerisq; pecoribus proprijs, subitò tolli, ab optimis agriculturæ & ueterinariæ artis uel mulomedicinæ scriptoribus tam ueteribus quàm recentioribus memoriæ proditum est: qui tamē morbi à uulgaris ingenij hominibus, ne alios nominem, maleficia frequenter creduntur.

Sæpenumerò id contuemur, & superioribus annis contigisse meminimus, ut solos iugularit boues pestilentia quædam. irrepit etiam, quæ sues, & quæ oues, alia quæ gallinas interimat. Pecudes ferasq; tollentem pulchrè describit Virgilius:

3. Georg.
Hic quondam morbo cœli miseranda coorta est
Tempestas, totoq; autumnu incanduit æstu,
Et genus omne neci pecudū dedit, omne ferarū,
Corruptiq; lacus, infecit pabula tabo.
Discrimen uerò paulo antè expresserat:

Quàm multæ pecorū pestes, nec singula morbi
Corpora corripunt. —

Anno millesimo quingétesimo quinquagesimo secundo, medicinam faciente in Lucensiu balneis collega meo, narrabat Franciscus de Pergula, eius loci Lucensiu nomine uicarius, ibi circa pagū Menabiam, supra balnea, in fine Maij, morbum quendam inuasisse pecora tam pestilentem, ut statim correpta, tumescentia conciderent mortua: rusticos uerò cum id animaduertissent, quædam subitò affecta, euestigio mactasse: in quibus id erat obseruatum, ut si horum infectorum sanguis nudum contingeret hominis corpus, anthraces procrearet, qui (quod mirum uidebatur) nō patefacti, erant *1 3 inno-*

innoxij: aperti aut, & confestim cauterio non notati, latissimè serpebant, & aliquibus mortis erant causa. Caro pecorum recens læforum & mactatorum cocta comestaq; , nihil inferebat incommodi: at ius carnis, lethale potanti deprehensum est.

Therionarca in Cappadocia & Missa nascente, omnes feras torpescere, quib. fuerit admota, nec nisi hignæ urinae aspersu recreari, tradidère ueteres.

*Pestis pecorū
& frugū sterilitas accidit
sape ob no-
stra peccata.
Exod. 7.*

Pestem etiam pecorum, quæ admodum & frugum sterilitatē, interdum à diuina uolūtate ob populi flagitia prouenire, obseruatu necesse est. Sic ob Pharaonis duriciem pestis grassatur in pecus, ulcera in homines & iumenta, grando item in uniuersa Ægypto. Et Iohelis 1. Dissipata sunt horrea, dissipatæ apothecæ, confusum est triticum, ingemuit animal, mugierūt greges armenti, quia non sunt pascua eis, sed & greges pecorum disperierunt. Et Aggæi 1. Ponite corda uestra super uias uestras, dicit Dominus. Seminaastis multū, & collegistis parum: comeditis, & non estis saturati: bibistis, & nō estis inebriati. Et infra: Respexistis ad amplius, & ecce factū est minus: & intulistis in domū, & ego exufflaui illud. Propter hoc, inquit, super uos prohibiti sunt cœli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suū: & uocaui siccitatem super terrā, & super montes, triticū, uinum, oleum, &

Deut. 32.

quæcunq; progignit humus, & super homines, iumenta, & omnem manū uestrarum laborem. Et cap. 2 Percussi uos uento urente, & aurigine, atq; omnia manuum uestrarū opera, & non fuit qui ad me cōuerteretur. Item Leuit. 26. Si non feceritis mandata mea, dabo cœlum uobis desuper ferreū, & terram æneā, & consumetur in cassum labor uester, immittamq; in uos bestiā agri, quæ orbos uos faciet, atq; exter-

minabit pecora uestra, & imminuet uos. Si aut in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum. Porro resipiscentibus uicissim hæc ubertatis sit promissio, Iohelis 2. Zelatus est Dominus terram suam, & percipit populo suo, & dicit: Ecce ego mittam uobis frumentum, uinū & oleum, & replebimini in eis: & non dabo uos ultrà opprobrium in gentibus.

Eam uerò rerum suarum iacturam impatienter quidam tolerantes, non cum Iobo eam Deo acceptam ferunt: uerū ad diuinos & ariolos, sacrificos, diabolicarū actionum patronos, quasi à Lamia, satanæ adminiculo, ad eam deuenerint stragem iumēta, confluunt: qui inde emētis uotis, & quacunq; possunt fallaci persuasione, hos damno & incredulitate bis miseros homines, in maliciosa opinionis semel conceptæ præiudicio obfirmant: adhibita etiam nō solum superstitione, sed & impia curatione, quam Libro sequenti explicabo: ubi quoq; ostendetur, quòd stercore lupi in præsepibus posito, iumentorum maleficiū aliquando fingitur. At quo modo in animalium uentriculis ex pilis, iustæ quātitatis pilæ increuerint, paulo antè dictum est.

Gadarenorum porci, satanæ maleficio adaçti, in mare præcipientes lati perierunt: ut Scriptura docet. Docuisse quoq; senem Hilarionem, tradit Hieronymus, diabolum hominum causā etiam iumenta corripere: & tanto eorum ardere odio, ut non solum ipsos, sed & ea quæ ipsorum essent, cuperet interire: atque huius rei proposuisse exemplum, quòd antequam beatum Iobum tentare permitteretur, omnem eius substantiam interfecerit.

Cap. 16.

Matth. 8.

Marci 5.

Luca 8.

In uita

rionis ex

ta.

Iob. 1.

CVRATIO EORVM, QVI LA-
MIARVM MALEFICIO AFFICI, VEL
dæmonis obsidione subigi creduntur.

Liber V.

*Vbi eadem opera, ob argumenti communionem, curationes à male-
ficio diabolico non aliena interseruntur: & ligaturarū, characterum,
annulorum, periaptorum & effigierum tam in sanando, quàm in la-
dendo, siue claustris aperiendis, siue furibus inuestigan-
dis & similibus, vanitas ostenditur.*

DE CVRATIONE PRÆ-
seruante ab hoc mali genere.

Caput I.

VRATIONIS ratio
hic partim erit *προφυλα-
κική*, exoptatissima me-
dicationis pars, ut à fa-
scino & incantationum

ludibrijs quis præseruetur: partim e-
tiam *μεθοδική*, ut ij quos iam maleficio
collisos credimus, ritè legitimoq; re-
stituantur ordine: atq; erit illa aliquo
modo communis, ex Sacrarum lite-
rarum fontibus deprompta: non au-
tem magica uel superstitiosa, tanto pe-
re à multis desiderata excultaq;. Quū
uerò, quicquid hæc entis rerum mon-
strosarum in hanc relatū est historiam,
diaboli sint artes, opera, ludificatio-
nes, laruæ & spectra: contra hunc nos
circumqua; ualidis aggeribus, præ-
sidijsq; infallibilib. cōmuniri est ope-
ræ precīū. Atqui spiritus quū sit, spiri-
tuali accingamur armatura: quā ex di-
uina Pauli exhortatione cognoscere,
atque uniuersis cōplecti neruis decet,
qui ita hortatur: Quod superest, frā-
tres mei, sitis fortes per Dominum,
perque potentiam roboris illius. In-
duite totam Dei armaturam, ut aduer
sus diaboli assultus consistere possi-
tis. Quoniam non est nobis lucta ad-
uersus sanguinem & carnem, sed ad-

uersus principatus, aduersus potesta-
tes, aduersus mundi dominos, recto-
res tenebrarum seculi huius, aduersus
spirituales astutias in cœlestibus. Qua-
propter assumite uniuersam Dei arma-
turam, ut possitis resistere in die ma-
lo, & omnibus peractis stare. State igi-
tur lumbis circumcinctis balthæo per-
ueritatem, & induti thoracem iusti-
ciæ, & calceati pedibus, ut parati sitis
ad Euangelium pacis: super omnia
assumpto scuto fidei, quo possitis om-
nia iacula mali illius ignita extingue-
re: galeamq; salutaris accipite, & gla-
diū spiritus, qui est uerbum Dei, in om-
ni deprecatione & obsecratione, orā-
tes in omni tempore, in spiritu, & ad
hoc ipsum uigilantes cum omni sedu-
litate. Petrus item fideliter admonet:
Sobrij estote, uigilate, quoniam aduer-
sarius uester diabolus tanquā leo ru-
giens obambulat, quærens quem de-
uoret. Cui resistite solidi in fide, scien-
tes easdem afflictiones, uestre quæ in
mundo est fraternitati consummari.
Hic enim agit in incredulis.

Hic & saluberrima Tertulliani ex-
hortatio suam habebit locum, qui nos
uelut Iobum, fortissimum Dei athle-
tam, aduersus tentationū insultus pu-
gnare uoluit: item serico uestiri probi-
tatis, purpura pudicitie, chlamyde pa-
tientie. In animū quoq; inducendum

*Thessal. 5.
Armatura
Dei.*

*Gladius spi-
ritus.*

1. Pet. 5.

Ephes. 6.

suadet, cuncta quæ dæmon ad nostræ integritatis euerfionē machinatur, in gloriam constantis casura: & eius machinamenta in hunc finem à Deo permiffa esse, ut qua constantia perferre aduersa uelimus, experiatur: quemadmodum apud Hieremiam prophetā quoq; legimus: Dominus exercituum iusti probator est. D. Maximus in lib. de Charitate, dæmones nos infringere interficereq; iubet: atq; illud haud dubiè perfici, quando cum præceptorum Dei obseruatione affectus in nobis efferuescētēs uincimus: hoc uerò, quum prorsus affectibus carentes, illis uniuersam calumniandi occasionem præscindimus, cum propheta dicentes: Vade homicida, Dominus mecū est, bellator fortis: tu cades, & deleberis apud me in æternum. Olympiodorus cap. 10. in Ecclesiasticæ historiæ interpretatione, omnes sensuum aditus occludendos censet, sic ut neque per oculorum illecebras, neq; per aurium pruriginem, neq; per nocentis linguæ petulantiam dæmon admittatur: hoc enim signaculum cōtra dæmones absolutissimū habeatur. Quidam duobus in pugnam progrediēdum armis monent: precatione quidē pura, quæ in cælum subuehat affectus: & scientia uera, quæ salutaribus opinionibus communiat intellectum, & suggerat quid sit orādum, ut ardentè oremus non hesitātes. D. Antonius ita suos cōfratres aduersus dæmonum insultus munit: Magna, inquit, dilectissimi aduersus dæmones arma sunt, uita sincera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto, pertimescit satanas, rectè uiuentium uigilias, orationes, ieiunia, mansuetudinem, uoluntariam paupertatem, uanæ gloriæ contemptum, humilitatē, misericordiam, iræ dominatum, & præcipuè purum erga Christum amorem. Nouit teter-

rimus Coluber ex præcepto Domini, sub iustorum se iacere uestigijs, qui ait: Ecce dedi uobis potestatem calcare super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici. Hic porro præclara longaue oratione contra quascunq; dæmonum præstigias uexationesq; suos instruit.

Rectè Hermes Trismegistus tradit, unam & solam custodiam hominum à dæmonum astu, esse pietatem. Pium enim hominem nec dæmon malus, nec fatum tenet. Et quemadmodum uera fides mirabilia aduersus diabolum eiusq; potentiam in credentibus operatur: sic & falsa credulitas, Deo permittente, euentus cooperante diabolo inauspicatos interdum gignit, uel potius demeretur. Cum Dauide ergo confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo.

Omniū itaq; primum tanquā rei caput desideratur, ut in uera doctrina & genuino Dei cultu instituti, nos totos resignemus, tradamusq; ipsius uoluntati, fide uiua & spe indubitata, nos illi curæ esse, sub ipsius patrociniō & tutela securos degere, ipsius primū gratia progenitos esse, singulariq; nos consecretante misericordia seruari, uerè confisos, Christū in hoc nobis natum, & filium nobis datum, qui peccata nostra super humeros suos in ligno pertulit: & per potētiam Patris, à morte suscitatus, mortem uicit, & satanæ imperium demolitus est, ut hic iam inde irritō conatu suas nobis machinetur insidias, si sepulti unā cū Christo per baptismū in mortem, & peccatis mortui, in nouitate uitæ ambulemus, iusticiæq; uiuamus. Si etenim Christo insui, in illū atq; Patrem eius credimus, illius mandata obseruamus, uestigijs insistimus, abnegato dæmone, omnibusq; eius consilijs, uniuersa denique impie-

Laflam
Orig. err.
cap. 16.

Psal. 117.

Esaie 53.
Ioan. 3.
1. Pet. 2.

Rom. 6.
1. Pet. 2.

Galat. 5. impietate, opera spiritus sectantes, fructusq; fidei edentes, in charitate non ficta erga Deum & proximū, in mansuetudine, benignitate, lenitate, temperantia, cōtinentia, castitate, sensuum cohibitione, constanti cuiuscunq; aduersitatis, iacturæ & iniuriæ tolerantia, uitæ demum innocentia, puris manibus extensis orationi assiduæ intenti, peccati inquinamentum ut ueneni perniciosissimi perditissimiq; halitum, internecionis periculo repētē nos obijcientem, declinantes: maleficorum profectū minas haud difficulter cauebimus, uel negligemus, uel tolerabimus. Si uerò quis peccauerit, inquit Ioannes, a duocatum habemus apud Patrem, IESVM CHRISTVM Iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mūdi. Et per hoc scimus, quoniam cognouimus eum, si iussa illius obseruamus. Qui dicit, Non uideum: & præcepta eius non seruat, mendax est, & ueritas in eo non est. Qui uerò seruat sermonem eius, uerè in hoc charitas Dei perfecta est. Per hoc scimus, quòd in ipso simus. Qui dicit se in eo manere, debet sicut ille ambulaui, & ipse ambulare. Qui comittit peccatum, ex diabolo est: quoniā ab initio diabolus peccat. Ad hoc apparuit filius Dei, ut dissoluat opera diaboli. In hoc manifestati sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, nō est ex Deo: & qui nō diligit fratrem suum. Hinc Paulus, in Christo IESV neq; circumcisionem, neq; præputium ualere asserit: sed fidem, quæ per dilectionem operatur: cuius fidei loco nouam creaturam, sequenti capite ad Galatas, locat: & obseruationem mādatorum Dei, ad Corinthios, supponit.

Vnde satis liquet, de qua hic fide loquar: quam amplecti, cuique firmiter

insistere oporteat. Non simplicem formulæ fidei præscriptæ enarrationem propono, quam & facile pronūciaret diabolus: non etiam ore iactatam ab ijs quorū cor à Christo procul est, quæ consopita, mortua, sterilisq; delitescit, nusquam se prodens, uelut infœcunda arbor excindenda, igniq; mandanda: sed hanc urgeo, quæ totum inuolat hominem, uirtute uiua se in Christi membris exerens, fructificans, efficax potentia Dei ad salutem habenti, sacra saluationis nostræ ancora, prora & puppis, petra contra quamcunq; satanæ tempestatem impetumq; immobilis: in qua quicquid superstruitur, inuiolatū perdurat, imò aduersus hanc ne quidem inferi portæ præualent.

Augustini hic audiatur consiliū: De ista tota dæmonum ludificatione, ait, nos quid dicamus, qui hæc legent, fortassis expectant: quid Christiani agere debeant, quando inter idola gentium miracula fieri asseruntur. Et quid dicemus, nisi de medio Babylonis esse fugiendum? Quod præceptum Propheticum ita spiritualiter intelligitur, ut de huius seculi ciuitate, quæ profectū & angelorum & hominum societas impiorum est, fidei passibus, quæ per dilectionem operatur, in Deum uiuum proficiendo fugiamus. Quanto quippe in hæc ima potestatem dæmonum maiorem uidemus, tanto tenacius mediatori est inhærendum, per quem de imis ad summa conscendimus. Item de utilitate credēdi cap. 22. Vera pietate homines Dei, aëream potestatem inimicam contrariamq; pietati exorcizando eiiciunt, non placando: omnes tentationes aduersitatesq; eius uincunt orando, non ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam. Non enim aliquem uincit aut subiugat, nisi societate peccati. In eius ergo nomine uincitur, qui hominem assumpsit,

K egit-

*Matth. 5.
Vera fides.*

Matth. 16.

*De Ciuitat.
Dei lib. 18.
cap. 18.*

Hierem. 51.

egitq; sine peccato, ut in ipso sacerdo-
te ac sacrificio fieret remissio peccato-
rū: id est, per mediatorē Dei & homi-
nū, hominē Christum Iesum, per quē
facta peccatorū purgatione reconcili-
amur Deo. Cyprianus ad Fortunatū,
de exhortatione martyrij: Aduersari-
us, inquit, uetus est, & hostis antiquus,
cum quo praelium gerimus. Sex mil-
lia annorum plenē complētur, ex quo
hominē diabolus impugnat. Omnia
iam genera tentandi, & artes atq; insi-
dias deiiciendi usu ipso uetustatis e-
didicit. Si imparatum Christi militem
inuenerit, si rudem, si non sollicitum
ac toto corde uigilātem, circumuenit
nescium, fallit incautum, decipit im-
peritum. Si quis uerō Dominica prae-
cepta custodiens, & fortiter Christo
adhærens, contra eum steterit, uinca-
tur necesse est: quia Christus, quem
confitetur, inuictus est. Docet & Ans-
bertus piē admodū, quomodo sit ad-
uersus diabolū pugnādum: Si quē-
rimus quæ sunt arma Ecclesiæ, quod
praelium contra bestiam, inuenimus
fidem & innocentia. Gladio enim bis
acuto, id est, duobus testamentis, &
duobus charitatis pręceptis, contra lu-
pos agni utuntur: dumq; falsa audiūt,
uera prædicant: dum tormenta exci-
piunt, fidem proferunt. hinc proinde
uictores existunt, etiam cum moriun-
tur. Item Bernhardus: Vis non terre-
ri à tam terrifico monstro, uis securus
post mortē ambulare super aspidem
istam? Caue ne interim post eam am-
bules, caue ne imiteris, & nō erit quod
pau eas in futuro.

*Sermon. 13. in
Psalm. 2. in
habitat. &
Sermon. de S.
Andree.*

Huic fundamento firmiter insiste-
tes, tantum abest ut ulla unquā ratio-
ne, satanæ artibus siue astutijs à uera
in Deum uiuentem fiducia dimoueri
possint, ut etiā uarijs ac multiplicibus
illius conatibus & insultibus impetiti,
exercitati, ac uelut aurum in fornace

examinati, indies seipsis sanctiores iu-
stioresq; euadant. Quare dæmonibus
imbecillitatē in eos, quos diuina non
destituisset gratia, exprobrare solet D.
Antonius, in assiduis suis aduersus il-
los luctis: & eos expauescere uerē cre-
dentes, asserit Petrus apud Clemen-
tem. item iustissimo Dei iudicio, in hu-
iusmodi cogitationum uanitate lan-
guentibus, labores & afflictiones pro
remedio conferri, idem Clemens tra-
dit, postea subiiciens: Dæmonem, nisi
quis uoluntatibus eius se spontē sub-
diderit, potestātē aduersus hominem
non habere, ut uincat scilicet. Vitæ igitur
emendatione, & attenta assiduaq;
oratione ad Christum cōfugiendum
est, exēplo Chananeæ mulieris. Hæc,
Chrysostomo authore, non iuit ad di-
uinos, non quæsiuit ligaturas, non de-
fectionis reas mulieres: sed omnia re-
liquit tentamenta diabolica, & uenit
ad Iesum. Si enim uolumus Deum sen-
tentiam mutare suam, nostram in me-
liorem mutemus uitam. Ritē hic hor-
tatur Iesus Sirach: Conuertere ad Do-
minum, & relinque peccata tua: pre-
care ante faciem Domini, & minue
offendicula. Reuertere ad Dominum,
& auertere ab iniusticia tua, & nimis
odito execrationem, & cognosce iusti-
cias & iudicia Dei, & sta in sorte pro-
positionis & orationis altissimi Dei.
Non demoreris in errore impiorum.
Nec minus piē quā prudenter, in tri-
bulatione inimicorum consulit Iosa-
phat rex Iuda: Cum ignoramus quid
agere debeamus, hoc solum habemus
residui, ut oculos nostros dirigamus
ad te Deus. Hic suum habeat locum
Psalmus Dauidis 90.

Qui habitat in adiutorio Altissimi,
in protectione Dei cæli cōmorabitur.

Dicet Domino, Susceptor meus es
tu, & refugiū meum, Deus meus, spe-
rabo in eum.

Quo-

*Dæmon
pauescunt
rē credent
Li. 4. Re*

Matth. 23

Cap. 17.

1. Paral.

Quoniam ipse me liberabit de laqueo uenantium, & à uerbo aspero.

Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis.

Scuto circundabit te ueritas eius, non timebis à timore nocturno,

A sagitta uolante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurfu & dæmonio meridiano, &c.

Saluberrimum insuper aduersus dæmonum machinamenta consilium, in cōscripta hac præservationis lege, subiungam ex Chrysostomo his uerbis:

mil. 11. in 2. Genes. Hæc nostra salus est, hæc spirituales diuitiæ, hæc securitas, si sic nos ipsos quotidie munimus, & per lectionem & per auditum & per spirituale uerbum. Poterimus enim sic etiam ipsi inuicti fieri, & maligni dæmonis technas eludere, cœlestiaque regna assequi, gratia & misericordia Domini nostri

mil. 21. de salut. m. 14. 11. 11. *IB. SV* Christi. Item: Sicut sine calceamentis uel uestimentis uestrum nemo in forum descendere uellet, ita sine Dei uerbo nunquam in forum prodeas. sed quum es ianuæ uestibula transgressurus, hoc prius loquere uerbum: Abrenuncio tibi satana, & coniungor tibi Christe. Ne unquam absque hac uoce exeas: hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis. Cum hoc uerbo & crucem in fronte imprime: sic enim non tantum homo obuius, uerum nec ipse diabolus te quicquam lædere poterit, cum his te cernens armis ubique apparentem. Et hæc te ipsum iam hinc doce, ut cum signum ceperis, sis miles paratus, & contra diabolum trophæum erigens, iusticiæ coronam capias, quam nos assequi contingat gratia & benignitate Domini nostri *IB. SV* CHRISTI, per quem & cum quo Patri gloria, simul & sancto Spiritui potestas & honor, nunc & semper, & in secula seculorum.

QVOMODO AB ECCLESIA-
rum pastoribus in maleficio curando seducatur populus. Cap. II.

AD huius fundamenti iacti perdediculum, si recto filo superstruerent ecclesiarum pastores, obstruētis quibuscunq; adulterinæ doctrinæ impietatisque fenestris, saluberrima præcautione subditis prospectum cōsultumq; foret contra dæmonis artes, præstigias & ludibria: quibus non usque adeo temerè illaquearētur incauti, quemadmodum quotidie cum animarum iactura usuuenire cernimus, non modò pastorum (quorum intererat, munusq; postulabat præcauere) negligentia: sed eorum instinctu, consilio, peruersa doctrina, fallaciq; operatione, qua imperitum uulgus in rebus afflictis, morbis subitis, longis, cognitis, incognitis, ex causa naturali uel præter naturam, mox ad inquisitionem illicitæ opis illectant. Imò eam sepe numero idem promissa certa salute ostentare, uenalemq; prostituere non erubescunt: homines planè inepti, rudes & indocti, sacræ medicinæ (quam ne à limine quidem salutarunt) cognitionem nefandè mentientes (de ijs saltem hic loquor, non de uiris bonis, pietatisq; nomine spectatis) ut uel hac suspensa hedera, ueluti specioso pallio actiones suas tegant fraudulentas: potissimum quum professione sint uiri scilicet ecclesiastici, sacerdotes uel monachi, de quibus, ut gregis exemplaribus doctoribusq; in sinistram tantummodò impegisse suspicionem nefas ducitur.

40 Sed fortassis hæc artis quasi per manus traditæ prærogatiuā, iure sibi uendicāt hæreditario hi magi: quòd Ægyptiorum sacerdotes (à quibus Pythagoras, Empedocles, Democritus & Plato magiam didicerunt) quo quisq; remedio sanitati restitutus esset, id si-

Quidam pastores ecclesiæ rum magi.

Galen. lib. 1. de Cōp. med.

sec. gen. & li.
6. Epidem.
Herod. lib. 1

mul cōscriptum, Memphis in Hephēstio, Vulcani & Isidis sacrario, deponebant: quemadmodū & Græcorum sacerdotes magiæ antistites, suas observationes in adytis templorū Apollinis & Æsculapij in Pergamo etiam repositas custodiebant, quas uelut Æsculapij oraculo edocti sacerdotes, ægrotis communicabant, à quibus summa cū fiducia eæ acceptari solent. Sancta extat in horū impudentiam, eximij Hippocratis, quanquam religione ethnici, sententia: qua non argutè tantum, sed & piè hos redarguit, & impietatis insinuat: Qui, inquit, lustrationibus & magicis incantamentis morborum affectiones depellere se iactāt, hi uictus indigi, uerba eorum ad dæmonium referūt, ut quiddam se amplius scire uulgo ostentent, & homines decipiant. Expiant enim morbo correptos, sanguine & sceleribus inquinatos, iniustos & intoxicatos, ac expiamenta alia sub terram defodiunt, alia in mare proijciūt: alia ad mōtes desertos, ne quis ea contrectet, asportāt. At Deus, ait, q̄ maxima & sceleratissima peccata purgat, nostra est liberatio.

Pontifices Romani pleriq;
infames magi.

Nec eò impudētiæ illos arbitror dilapsuros in liberioris incantationum usus defensionem, ut mihi obtrudere audeāt, plerosq; Romanos pontifices magiam infamem edoctos, eam quæstuosè uoluptuarieq; exercuisse: cuiusmodi erat Syluester secundus, qui (teste Platina & Nauclero) eo artificio pontificatum adeptus est: quemadmodum & anno 1032, Benedictus nonus, antè Theophylactus dictus, postea ob maleficia Maledictus nuncupatus: item Ioannes uicesimus, & Ioannes uicesimus primus (authore Bennone cardinale) qui Laurentio, Ioanne Gratiano & Hildebrado, cardinalibus, incantamentorum conscijs, ut & Malfitano & Gerardo Brazuto fami-

liariter usi traduntur. Nam à Syluestre secundo ad Gregorium septimū, magum eximium (qui, ut Benno refert, quando uolebat, manicas discutiebat suas, unde ignis in scintillarum modū dissiliit, ijs miraculis uelut sanctitatis signo simplicium oculos ludificans) omnes pontifices fuisse incantatores, scribitur in eorum Vitis: ubi eius fariæ exempla execrabilia, quibus mulieres in amorem pellicerent, dæmonum sacrificijs in syluis & montibus dediti, leguntur: quæ silentio sepelire malui, ne hominū in eo dignitatis fastigio collocatorum flagitia ueneficiæque commemorasse, in reprehensionem rapiatur. Licet etiam pauci tales fortassis extiterent, quemadmodum & inter episcopos Albertus Bremensis, 20 Guilelmus Roschildensis, Vulfstauus Vigorniensis: maiorem tamen numerum à malis artibus fuisse liberū, nulli in dubium uenit. Non est itaq; quod hoc pallio se tegant, aut aliud prætexant hi nostri recētiore malefici. Hoc tamen deplorandum, quod nusquam ullum genus hominū comperies tam iniquū impunitumq; atq; horum plerosq; qui ubi in aliqua calamitate corporis uel animæ, rebus perditis, uel 30 quacunque alia aduersitate, in consilium à simplicioribus uocantur, ne utique eos admonent, hæc à Deo uel immitti, uel permitti, ut tanquam in igne probetur: & propterea ad Deum unicum afflictorum patronum confugiendum, ac diuina & à Deo in nostrū usum iusto ordine instituta auxilia ritè inquirenda: uerū impietatis incredulitatisq; uiam sternunt, ore impudentissimo ac mēdacissimo ad maleficium uel incantationem uicinæ alicuius matronæ quicquid id est mali referentes, fictasque quasdam notas, quibus malignatrix dignoscatur, insinuantes, nā sacilegi perditionis author-

1. Pet. 4.

thores. Odij certè plusquam Vatiniani seminarium hoc, frequenter inter proximos quosq; uti pestilentissimū, ita & durantissimū, ut non modò integræ uiciniae admodum antea pacatae, hac arte grauibus conturbetur diffidijs, cædibusque diuexentur, sed & pagorum atq; urbium auita societate unitarum compages disrumpantur, ac iniusta familijs calumniarum stigmata in longam propagentur posteritatem. Eius sectæ noui sacrificum, qui (designatum numerum exprimere prope modum pudet) trecentas sagas in oppido minus amplo aut populofo, ubi iam dego, quod fortè ingrediebatur ille, alias ipsi incognitum, commorari, mendaciter fingere non erubuit.

Quemadmodum ea ratione satanæ regnum accrescit confirmaturque: ita Christo summa fit contumelia iniuriaq;, ac eius Ecclesiæ immedicabilia infliguntur uulnera ab illis, quorū studio ex professo sanari eam sauciam luxatamq; magis decuit. De eius familiæ hominibus manifestò Paulus, ueluti digito commonstrans, suo uaticinatur Timotheo in hæc uerba: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus desciscant quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, cauterio notatam habentium cōscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentiū abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, &c. Rectissime igitur à Basilio scribitur: Qui incantatorem audit, illumq; obseruat, quacunque pressus est necessitate, tamen si uerbo dicat in Deum se fidere, re tamen ipsa ex futilibus uanisque rebus auxilium sibi asciscit. nam iusto uerū auxilium Deus est. Augustinus: Qui sine Salvatore salutem uult habere, &

sine uera sapientia æstimat se prudentem fieri posse, non sanus, sed æger: non prudens, sed stultus, in ægritudine laborabit, & in cæcitare noxia stultus & demens permanebit. Ac proinde omnis inquisitio, & omnis curatio, quæ à magicis expetitur artibus, mors potius est dicenda quàm uita. Paulus per Dei spiritum ita loquitur: Digni sunt morte non solū qui mala faciunt, uerū etiam qui mala faciētib; consentiunt. Eiusdem igitur impietatis reus est, & eisdem pœnis obnoxius apud Deum, & qui artem exercet magicam, & qui ex ea remedium petit.

Eiuscemodi hominum genus profectò impurum impiumq; uidetur notari in epistola quæ legitur à Beelzebub praelatis & rectoribus Ecclesiarū transmissa, in authore uetere libelli de tribulationibus & signis ruinæ Ecclesiæ, ubi duos præfixit tractatus, in quorum parte secunda cap. ii. circa finem hæc inuenitur epistola: Beelzebub princeps dæmoniorum & dux tenebrarum cum satellitibus suis, omnesque Tartaræ potestates, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, præpositis, presbyteris, cæterisq; Ecclesiarum rectoribus, suis charissimis amicis, nunc & in eum Tartaræ salutem, & in uiolatæ societatis fœdera, quæ dissolui nō possint in æternum. Magna fiducia nobis est in amicitia uestra, amici charissimi, multum de uobis gratulamur, quia sentitis optimè nobiscum, & quæ nostra sunt, diligenter quæritis & procuratis, ubiq; tuendo atque fouendo quicquid ad ius nostrum pertinere cognoscitis. Sciatis ergo, Vniuersitati nostræ uos multum esse acceptos, multaque gratiarum actione studia uestra prosequimur, eò quòd infinitæ multitudines animarum per ministeriū uestrum, uitæ exemplum, atq; negligentiam faciendi in populis opus Dei, à

Epistola Beelzebub.

via ueritatis abductæ & relictæ, quoti-
die nobis captivæ adducuntur: unde
& regni nostri potentia magnificè ro-
boratur. Perseuerate ergo tanquam fi-
deles & intimi nostri in amicitia no-
stra per opus quod cœpistis ac tenetis:
quia profectò parati sumus pro his o-
mnib. repēdere uobis retributionem
condignam & mercedem congruam
in inferioribus inferni. Valete, & sa-
lus nostra sit uobiscum in æternum.

QVIBVS REBVS IN DAEMO-
niaci mali curatione decipiant magi ec-
clesiastici. Cap. III.

Sacrilegi ha-
ius seculi ma-
gi.

PRæter mendacem illam persua-
sionem, qua uulgo nimis credulo
hi malefici imponūt, ut se aliquid
scire præter doctorum hominum co-
gnitionem in hoc inscitæ theatro illi
αὐαλφάβητοι, imperiti & impij uenditēt,
suis hinc inde emēdicatis blasphemis
exorcismis, se mendaciorum unicum
authorem in speculo uel urnæ aqua,
incantationis conscij imaginem præ-
se ferentem cogere, qui rei ueritatem
tanquam irrefutabilis testis detegat,
profitentur. Nec minus blasphemiarum,
multifarijs crucibus sæpenumero
scelerata manu consignatis ornata-
rum, inter miserorum hominum cura-
tionem effundere audent, mente re-
probi, cum Ianne & Mambre olim pœ-
nas daturi, nisi maturè resipiscant.

Hic suam sortitur uim aqua extra
primam Dei consecrationem benedi-
cta, uel sæpius inspersa, uel propinata:
sal item exorcismo expiatus, cereæ Pa-
schalis eadem ui consecratæ particu-
la, uel eiusdem thus, cadelarum in die
Purificationis contra pavidum (si dijs
placet) dæmonem lustratarum incen-
sus, ramorum & frondium in die Pal-
marum sacratorum, item herbarum in
ferijs D. Ioannis Baptistæ ante ædes
suspensarum, uel in solennitate assum-
ptionis D. Virginis in templo aspergi-

ne lustralis aquæ solenni ex more, uir-
tute ex alto aduersus satanæ potentiā
maiorē, quā in prima Dei creatione
indutarum suffumigia, & nescio quæ
non eiusdem religionis ostenta, qui-
bus in admirationem imprudentes il-
liciant, stuporemq; incutiant.

Scribit in hanc sententiam Marti-
nus de Arles, Theologiæ professor:
10 Multi eius sunt sententiæ, ut quando
campanæ ipso die D. Ioannis, uel pri-
die D. Agathæ pulsantur, non solum
profligare Lemures, sed & Lamias, ne
hinc inde uehi queant, aut etiam no-
cere, credāt. Idem in eodem tractatu:
Quod præstigiosi & pythones & ne-
cromantici sunt isti, ad quos quotidie
populus stultus & insipiens concurret,
ut futura cognoscat, uel perdita resti-
20 tuantur: quibus fiunt, ut uulgò fertur,
dæmonum apparitiones in uitris uel
annulis, ubi ueniunt inuocati ad uo-
cata prædicenda, uel ablata manife-
standa: & ut dicitur, isti arioli semper
miscere conantur sacra inter suas su-
perstitiones: ut qui ad eos cōcurrunt,
simplices hi attestantur. Nam & infe-
lices ipsi eodem die quo similia nefan-
da perpetrare non uerentur, sacrificiū
30 eucharistiæ celebrare infelicitè au-
dent. quod Magister Ioannes Nider
in suo præceptorio ostendit, dicens:
Malefici instrumenta suæ maliciæ per
Ecclesiæ sacramenta, uel per alia diui-
na contingi uolunt: ut filum trahendo
per chrisma sanctum, imaginem ter-
ream sub pala altaris ad tempus po-
nendo, & similia faciendo. Nam eu-
charistiæ sacramento (ut fertur) utun-
40 tur in suis maleficijs, & plurima talia
committunt, immiscentes res sanctas
suis superstitionibus. Sed ex instinctu
dæmonis ista fiunt triplici de causa, ut
recitat idem doctor. Primò, ut non so-
lum homines talium occasione perfidi
fiant, sed etiā sacrilegi, diuina quan-
tum

Tract. d.
perstit.
8.9. &

tum in eis est contaminādo, ut magis creatorem suum offendāt, & intimius animas proprias contaminent, & plures in peccata ruere faciant. Secundò, ut Deus grauitè ab hominibus offensus, secundum beati Augustini sententiam, dēmoni maiorem potestatem in hominibus malis tribuat: cui Deus cōcedit iratus, quod denegaret propitius. Tertiò, ut sic sub specie boni apparentis, plures simplices facilius decipiant, qui tacta diuinis rebus & orationibus à Deo putant aliquid numinis obtinuisse, ubi solūm grauiora erāt commissa peccata. Hæc ille. In alijs autē superstitionibus, quæ fiunt ab istis ruralibus, etsi dæmones non expressè inuocentur, interserunt tamen se actibus & superstitionibus, ut hominum decipiātur mentes. Hactenus theologus ille. Et 2. q. 8: Episcopi à diabolo captiui tenētur, qui relicto Creatore, à diabolo auxilium quærunt. Et post: Attende ubi maleficium occulto Dei iudicio permittitur, non ad magos & necromanticos & sortilegos est recurrendum pro solutione & remedio, ut hac nostra tempestate ad quosdā nefandos sacerdotes passim isti uulgares concurrere non uerentur: sed ad Deum, per humilem confessionem & deuotā orationem: ut habetur 33. q. 1. cap. ult. Nec facienda mala, ut eueniāt bona. Plura ibidē. Idem postea: Quare autē ad prædictos necromanticos sacrilegos & diuinos nullus debet concurrere, ultra hæc quòd peccant mortaliter, & participes efficiuntur culpæ & damnationis ipsorum, ratio est: quia ipsi, etsi Deo permittēte, aliquādo uera dicunt: eorū tamen testimonio nō est utendū, quia sæpius fallunt & mentiuntur. Patet, quoniam in spiritu ueritatis, falsitas non est: in spiritu autem mendacij, plurimæ quoq; sunt ueritates, ut unica latente falsitate decipiat,

ut dicit Gerson de Probatione spirituum: Hac ratione, inquiens, prohibebantur, Christus dæmoniacos, & Paulus Pythoniſſam. Hic Augustinus: Fratres, ait, nostis me supplicasse frequentius, ut consuetudines paganorum & maleficorū minimè seruare deberetis, &c. ergo apud Deum me absoluo, dū iterum atq; iterum admoneo & contestor, ut nullus ex uobis diuinatores aut sortilegos requirat, nec eos de quolibet re aut causa aut infirmitate interroget. Nam qui ad hos consultum accedunt, eos fidem abnegare, probant Theologi ex Augustino, 27. q. 7. non obseruabitis, ubi enumeratis multis superstitionibus sic cōcludit: Qui hæc & quascunq; obseruationes aut facta aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, aut talibus credit, aut ad domum eorū uadit, aut in domum suam introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam aut baptismum præuicasse: & ut paganus & apostatam & Dei inimicum, iram Dei in æternum grauitè incurere: nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur.

SACRAE SCRIPTURAE ET NOMINUM DEI ABUSUS execrabilis, in curationibus morborum magicis, & quibusdam alijs actibus. Cap. 1111.

HUc, ut *ἰμῖνος* suis fucata coloribus, multorum demereatur animos, atq; in sui amorem emendicato lenocinio, alios cautè illiciat, uerba Scripturæ sacræ pura, uel instituto immixta, item Dei nomina, uelint nolint, cōtorquētur: uerūm quā conuenienter, iudicent illi, qui penitus mysticum Dei uerbum, eius essentiam ac uiuā uim intelligūt. Sed hunc uerbi Dei abusum prorsus detestabilem, & hanc sacratissimi Dei nominis prophanationem, scelus horribile di-

cendam esse meritò, fateamur neces-
se est. Nec profectò mendacium audi-
tur impudentius, atque in Deum con-
rumeliosius, quàm ex prolata Scriptu-
ræ sententia, aut nomine Dei pronun-
ciato contra designatum à Deo. Scri-
pturæ ordinem, & sacratissimi nomi-
nis usum, & rebus quibuscunq; uel lu-
dicris uel serijs, aut cōtra morbos, no-
uam exilire uim effectricem, qua id
obtaineamus quod proposuimus. Cu-
iusmodi hæc sacrosancta de Christi of-
fibus à Iudejs non confringendis exi-
stit prophetia: Os non comminuetis
ex eo. Si quis hæc uerba proferens, dē-
tes cōtingat, dum Missa peragitur, dē-
tium dolorem sedari credunt. Alius
ante febris accessionem manus cum
ægroto lauat, secretò ad febris sana-
tionem Psalmum illum enarrās, Exal-
tabo te Deus meus rex. Est qui labo-
rantis prehensa manu dicat: Æquè fa-
cilis tibi febris hæc sit, atq; Mariæ uir-
gini, Christi partus. Contra eandem:
Recipe tres panes Missales: in uno scri-
be, Qualis est Pater, talis est uita: in al-
tero, Qualis est Filius, talis est sanctus:
in tertio, Qualis est Spiritus, tale est re-
medium. Hæc tres hostiæ sic inscriptæ,
dandæ sunt febricitanti, ut eas singu-
lis trium continuorum dierum uelpe-
ris deuoret: sed ea conditione, ne ijs
deuoratis quicquā cibi aut potus eo-
dem die sumat. Iubetur quoq; singu-
lis uesperis quindecies recitare orati-
onem Dominicam, & toties salutati-
onem Angelicam, ad gloriam & lau-
dem sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.
Aliud aduersus eandem: Duc ægro-
tū feria sexta ante solis ortum uersus O-
rientem, qui expansis ad solem mani-
bus stabit, deinde hæc uerba dicito:
Hodie dies illa est, qua Dominus
Deus ad crucem accessit: sed sicut
crux nunquam amplius ad eum ue-
niet, ita nunquam amplius ueniat ad

te tam æstus quàm frigus: In nomine
Pa tris, & Fi lij, & Spiritus sancti.
Deinde recitato nouies ternas oratio-
nes Dominicas, & ternas salutationes
Angelicas. Hæc ut efficacia sint, non
uno die, sed tribus continuis diebus
perficienda sunt.

Sunt qui ad sanguinem restringen-
dum accipiunt aquæ frigidæ cyathū,
cui instillat profluentis sanguinis gut-
tas tres, & inter unamquamq; legunt
orationem Dominicam, & Angelicam
salutationem. Hinc patienti propināt,
rogando, Quis te iuuabit? Responde-
tur: Sancta Maria. Tum subditur: San-
cta Maria hunc fluentem sanguinem
firma. Inscribunt alij laborantis fron-
ti sanguine effuso, Cōsummatum est.
Sunt qui in sanguine sistendo hæc re-
citant: Sanguis mane in te, sicut fecit
Christus in se: Sanguis mane in tua
uena, sicut Christus in sua poena: San-
guis mane fixus, sicut Christus quan-
do fuit crucifixus. Ter repete. Item:
† In sanguine Adæ orta est mors: † in
sanguine Christi redempta est mors:
† in eodem sanguine Christi præcipio
tibi † o sanguis, ut fluxum tuum cohi-
beas. Aliud: De latere eius exiuit san-
guis & aqua. Item, ex quacunque cor-
poris parte profluentem sanguinē co-
hibere nituntur his uerbis: Christus
natus est in Bethlehem, & passus in
Hierusalem, sanguis illi turbatus est:
dico tibi per Dei uirtutem, & omni-
um sanctorum auxilium, ut consistas,
quemadmodum Iordanus, in quo san-
ctus Ioannes Dominum nostrum I E-
S V M Christum baptizabat, in nomi-
ne Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Te-
ne innominatum digitum in uulnere,
& fac cū eo tres cruces super uulnus,
dic quinques Pater noster & Ave Ma-
ria, & semel Symbolum in sanctorum
quinque uulnerum honorem. Hic in-
signis philosophus Iulius Scaliger ad

Carda-

Cardano
Subt. lib.
Ad san-
nem siste-
Vide &
8. proxim

Ioan. 19.

Exod. 12.
Ioan. 19.
Contra den-
tium dolorē.

Aduersus fe-
brem.

Psalm. 144.

Subtil. Cardanum scribit: Declaraſti præcan-
16.112. tantis fidem magnopere conferre ad
 efficaciam præcātationis, in tuis Anti-
 logijs: exire à faſcinatricis animo fa-
 cultatem, atque aërem immutare, cu-
 ius corruptione uenificæ ſpei finem
 illa conſequatur. Quòd ſi uerba tua
 ſanguinem ſiſtunt ex incifa uena pro-
 fluētē, nulla cum eorum robore ma-
 gnetis potentia comparari mereatur.
 Haud minor, propè dixerim, impietas
 in alia ratione.

Vt à quibuſcunque malis & peſte
 conſeruarietur Hiſpani atq; Itali, dum
 in Belgis bellum faciunt, anno ſupra
 milleſimum ſexageſimo octauo, hac
 forma & uerbis, ex authoritate Ponti-
 ficis Romani, ſe tutos fore, eorū qui-
 dam gloriabantur: † Crucem pro no-
 bis ſubijt: † & ſtans in illa ſitijt IESVS,
 ſacratis manibus, clauis ferreis & pe-
 dibus perfoſſis, IESVS IESVS IESVS:
 Domine libera nos ab hoc malo & ab
 hac peſte. inde ter recitatur Pater no-
 ſter, & ter Aue Maria. Iiſdem uexilla
 & arma nescio quibus ceremonijs &
 exorcismis eodem anno palàm in tem-
 plo aduerſus hoſtes conſecrabantur:
 ſed cuius ſucceſſus prærogatiua, quā-
 doque hitoriarum huius belli uerita-
 tem teſtaturam, non dubito. Vexillum
 primarium, Margaritæ quæ diabolum
 uiciſſe fertur, nomen ſortitum eſſe au-
 dio: equo item Viceregis in ſacello
 ſuum fuiſſe locum, ubi celebraretur
 Miſſa. Continebat & dux exercitus
 uexillum in manu, quamdiu ſolenni-
 bus ritibus idipſum, uti campanæ ſo-
 lent, baptizaretur. Ornabat & hunc a-
 ctum effigies D. Virginis Mariæ cum
 filiolo in eodem uolans, & duæ com-
 plicatæ manus ad ſtipulantium morem.
abditis Narrat Beniuenius, ariolum duobus
rb. cauſis digitis uulneri militis ſuperpoſitis, &
26. carminibus nescio quibus inſufurra-
 tis, telum in dextram partem immiſ-

ſum, oſſiq; ſiniſtræ ſcapulæ infixum,
 redire ex oſſe iuſſiſſe. Vnde (ſcribit)
 etſi abſq; ægroti noxa, non tamen ſi-
 ne utriuſque animæ diſpendio miles
 curatus eſt. Facile fuit dæmoni, ad ma-
 gi murmur colludenti, telum extrahe-
 re, ut magis alios ſuis fraudulētis per-
 nicioſiſque actionibus ſibi deuinciret.
 Gratis autem huius myſterij donum
 à me accipe. En, dicito tribus uicibus
 flexis genibus: Oremus præceptis ſa-
 lutaribus moniti, & cum Pater noſter
 & Aue Maria, cum ſigno † miles He-
 bræus impietate motus percuffit Do-
 minum Ieſum Chriſtum. † Domine
 Ieſu Chriſte, precor te † per illud fer-
 rum † per illam haſtam † per illū ſan-
 guinem † & per illam aquam, ut foras
 extrahas illud ferrum † in nomine Pa-
 tris † & Filij † & Spiritus ſancti, Amēt.

Vidi haud ita pridem apud magnæ
 authoritatis uirum nobilem, librum
 conſcriptum execrabilem, flammis di-
 gniſſimum, plenum exorcismis, fre-
 quenti crucis conſignatione, & ex ſan-
 cta Scriptura formulis in nomine Pa-
 tris & Filij & Spiritus ſancti finitis, cō-
 tra equorum nō modò morbos quof-
 libet, ſed & quæcunque eorum impe-
 dimēta: ut ſi uel calceus equo ferreus
 in itinere excidiſſet, ſtatim precatione
 eiſmodi recitata, illæſus ungula ad
 ſtabulum progredi crederetur, etiam
 longiſſimè diſſitum.

Contra uermes equum infeſtantes,
 tribus diebus ante ſolis ortū quæ ſe-
 quuntur, dicito & facito, ſuper equo:
 In nomine Pa † tris, & Fi † lij, & Spiri-
 tus † ſancti, exorciſo te uermem per
 Deum Pa † trem, & Fi † lium, & Spiri-
 tum † ſanctum, ut nec carnem nec ſan-
 guinem nec oſſa huius equi edas aut
 bibas, & ut ſias tanta patientia, quan-
 tus fuit ſanctus Iob, ac tanta bonitate,
 quantus fuit ſanctus Ioannes, quum
 baptizaret Dominum noſtrum in Ior-
 dane,

*Ad telæ ex-
 tractionem.*

*Contra equo-
 rum uermes.*

L dane,

dane, in nomine Pa tris & Fi lii & Spiritus sancti. Recita deinde ter orationem Dominicam & salutatio- nem Angelicam, in dextram equi au- rem, ad gloriam sanctæ Trinitatis :

† † † †

Dominus, Filius, Spiritus, Maria.

O' curas hominum, o' quantū est in rebus inane.

*Ne uinum in-
uertatur.*

Psal. 33.

Vt uinum eo anno non peruerta- tur, uasi inscribit Aphricanus: Gusta- te & uidete, quod bonus est Do- minus.

*Serpentum
coniuratio.*

Hac impietatis formula serpentes quoque coniuratur: † Adiuro te ser- pens hac hora per quinque sacra vul- nera, ut hoc loco cōsistas, nec mouea- ris, tam certò quàm Deum ex uirgine pura natum esse cōstat. † Exorzizo te serpens in nomine Patris, Filij & Spi- ritus sancti. † Impero tibi serpens per dominam nostram Diuam Mariam, ut mihi obsequaris, quemadmodum cera igni, & ignis aquæ, ut nec mihi nec ulli Christiano noceas, tam certò, quàm Deus ex immaculata uirgine natus est. † Proinde te eleuo † in no- mine Patris & Filij & Spiritus sancti. Elilass eitter elilass eitter elilass eitter. Te uermem ad me accedere oportet, quemadmodum ad Iudeos Deus no- ster accessit: te uermem à me disce- dere oportet, uelut à Iudæis discessit Deus noster.

Interim scelera hæc & blasphemie exterminandæ suos habent & admi- ratores, & cultores: & à quibus impu- nè exercentur, noui. Atqui uix hæc merentur ut Cabalistarum commen- tis assimilentur, qui decem Dei ueri nominibus, & angelorum, quorum in sacris Biblijs fit mentio, ea quæ magnificè pollicentur (quemadmo- dum & illi nefandæ impietatis patro- ni diabolo operante, & Deo ob præ- fractam eorum incredulitatem con- ueniente, plerunque conficiunt) pera-

gere se asseuerant. Horum Cabala li- gaturis & nefarijs magiæ nugis scatet fœtetq;: de quibus etiam librum con- scripsit Costa ben Luca apud Hebræ- os. Verè hic Clemens ait: Usque ad hoc res denique accessit, ut cum uer- bo Dei fugentur dæmones, per quod esse prouidentiam declaratur, inue- nerit ars magica ad infidelitatem con- firmandam, quomodo etiam hoc ex contrarijs imitetur. Sic serpentum ue- nena mitigare carminibus inuentum, & uerbo ac potestati Dei contrarias inducere sanitates. Angelis quoque Dei contraria reperit magica ars mi- nisteria, animarum suscitationes, con- tra hæc & figmenta demonū ponens.

Chrysostomus ad seductos ligatu- ris & incantamentis ob immixtū Dei nomē: Non ligaturas (inquit) tantum, sed etiam excantamenta tibi condu- cis, uetulas ebrias & titubantes do- mum ducens. Nec confunderis, nec erubescis, post tantam ad hæc trepi- dans disciplinam: & quod grauius est errore, quando hæc admonemus & dissuademus, putantes se excusari, di- cūt: Christianam esse hanc mulierem excātantem, nihilq; aliud loqui quàm Dei nomen. Propterea enim magis eā odi & auersare, quod Dei nomine ad cōtumeliam utitur, dum se dicens esse Christianā, gentilium opera facit: ete- nim & dæmones Dei nomen fateban- tur, sed tamen erant dæmones, Chri- stoque ita loquebantur: Nouimus te, quoniā es sanctus Dei. & tamen ipsos increpauit, & eiecit. Propterea obni- xè oro, ut uos ab hac fallacia pueros conseruetis: & tanquam baculū, Dei uerbum habeatis. Condemnat item eos, qui in ægritudinibus suorum in- fantium, relicto Christi auxilio, & me- dicae artis remedijs, confugiunt ad fa- scini curatrices mulierculas futes, aduersus quas sic docet: Christus eij- citur,

Li. 8. Ro.

*Serpentes
gritis fa-
ri scribit
loysius C
mustus i
uig. cap.*

*Homil.
Mulier
14.*

Luc. 4.

*Homil.
pist. ad*

citur, & inducitur temulenta & nugatrix anus, mysteriū crucis cōculcatur, & seductio diaboli tripudiat. Quid uerò & alia ridicula commemorem? cinerem, salem, fuliginem, & rursus uetulam in medium productam? reuera ridiculum & dedecus. Et oculus quisque, inquit, puerum fascinauit. Quousque Sathanica ista? quomodo non ridebunt nos Græci, quando il-

lis dicimus, magnam esse crucis uirtutem, quum uideāt nos istis egere, quæ ipsi derident? Nonne Deus medicos dedit, & pharmaca?

MAGICI MODI FVRIS INVE-

stigandi, ledendæ sage, & maleficij amoliendi,

cum blasphemo diuini nominis & sa-

cræ Scripture abusu.

Cap. V.

Non alienum ab hoc argumen-
to modum inuestigandi furis
interferam, quem sic experien-
dum quidam præscribunt. Conuer-
sus ad Orientem, in crytallo crucem
facito cū oleo oliuæ: & sub cruce scri-
batur, Sancta Helena. Inde puer ca-
stus, ex legitimo thoro natus, anno-
rum decem uel circiter, capiat manu
dextra crytallum. à cuius tergo tu ge-
nibus flexis prouolutus, ter summa
cum ueneratione hanc recitabis ora-
tionem: Deprecor te domina sancta
Helena, mater regis Constantini, quæ
crucem Domini nostri IESU CHRIS-
TI inuenisti, per illam sanctissimam
deuotionem & inuentionem crucis,
& per illam sanctissimam crucem, per
illud gaudium quod habuisti, quan-
do illam sanctissimam crucem inue-
nisti, & per illam dilectionem quam
erga filium tuum regem Constantinū
habuisti, & per illa summa bona, qui-
bus frueris perpetuò, ut commonstres
in hoc crytallo quicquid peto & sci-
re cupio, Amen. Et cum angelum in
crytallo uidebit puer, rogabis quæ-

cunque uolueris, & respondebit an-
gelus. Hoc autem facies in solis ortu,
cum iam emerferit, & aer serenus cla-
rusque extiterit.

Irridere eiusmodi commenta (in-
quit Cardanus) semper consueueram, *Li. 16. cap. 91.*
quanquam hoc ipsum experimētum *de Rev. uarietate*
à multis probaretur, habereturque se-

creti loco. Verum contigit, ut puer
quidam contubernalis ac sciolus afflic-
taret, se uidisse in phialæ collo furē,
de quo interrogabatur, qui in imum
descendisset, nec amplius apparuisse,
idemque alios duos spectasse: in aduen-
tu item ipsius quasi fulgur illuxisse, ac
manum capiti imaginem admouisse,
capitumque antè retraxisse. Erat au-
tem phiala uitrea, nitidaque, aqua sa-
crata plena, in linteo expiato colloca-
ta: lintheum uerò erat instratum scam-
no, tres candelæ cereæ accensæ & lu-
stratæ: super os phialæ duo oliuæ fo-
lia transuersè in crucis formam impo-
sita. Perbreuis accedebat coniuratio:
Angele sancte, angele candida, per tuā
sanctitatem, meamque uirginitatem,
ostende mihi furem. & hæc super os
phialæ obmurmurāt: prius uerò pre-
cationem Dominicam, & salutatio-
nem Angelicam, singuli genibus fle-
xis proferunt ter, ac singulis uicibus
pollicis ungue crucem super phiala si-
gnant. Soli astant in obscuro. Videbāt
integrum hominem, pallium haben-
tem, capite prono, caluum, ascenden-
tem descendentemque in phialæ col-
lo, non aliter quam solent atomi in so-
le. Visus est autem fermè ad octauam
horæ partem. Totum hoc spectacu-
lum ad tres horas perdurauit: nihilo-
minus, ut author rei ait, fur non est de-
prehensus, neque inuenti calices duo
argentei, qui perierant. Referūt, eum
qui sustulit, si ritè hæc peragantur, ali-
quid pati, dum peraguntur. Hæc dum
ille narraret, experiundi talia incesit

cupido, adfuitq; occasio. Mulier quædam contubernalis desiderio uidentiquædam capta, aduocat aliam mulierem admodum eiuscemodi rerum peritam: adornant sacrificiū, tres puellæ (ut referebant ipsæ) uiderūt multa: ego tunc temporis aberam. Denud mulierem aduoco, paratur sacrificium: folia oliuæ non intererant, nulla precatio Dominica, nulla salutatio Angelica, sed tentoriolum solum undique conclusum aditur. Adest & ipsa foemina, quæ nō solum uidebat, sed & puellæ: non in phialæ collo, sed in cono illo qui super eius fundo consistit: non in aqua, sed uitro: non perfectas imagines, sed quasi partem solum superiorem: non magnas effigies, sed non minores minimi digiti ungue: nō descendentes e superiore parte, sed ex imo quasi coni uacuo ascendentes, uidere se referebant puellæ, puerq; ille de quo iam antea dictū est, qui & fratrem tunc in Hispanijs degentem cōspicere se assererat, puellæ alios sibi cognatos: mira res, seu fabula. Cum ab initio filium magæ cernerent (is erat puer & monachus) illiusq; aspectu delectarentur, rogabant eam ut dimitteret: negauit se facturam, quod interim ipsius filius torqueretur. Referebat aliquando Iosephus Niger, harum rerum maximè peritus, dæmonē pueris se sub forma Christi ostendisse, petiisseq; ut adoraretur: quod cū polliceretur quidam se facturum ea conditione, si dæmon eius cogitationes aperiret: inde iratus hic euanuit. Spectabant præterea in phialæ colio quid rubens, quod quasi in extrema erat aquæ superficie (nam phialæ aqua tantum ad collum usque, aut paulo altius confurgebat) hoc saga angelum, cum nauicula textoria in manu, esse dicebat: puellæ illius faciem in uacuo se uidere aiebant, tanquam pueruli: puer,

solum brachium cū nauicula. Hic, ut referebant, perpetuò circumfertur ac uidetur: nam reliquæ imagines statim abeunt. unde anus illa imperare uidebatur, ut pueris ludimagistri, unamq; imaginem statim post aliam euocare. Cumq; ipsa alijs commonstraret, sciscitatus sum, quo modo ipsa quæ iam filios quinq; pepererat, spectaret quæ ego non uiderem: se facturam responditur conspicerem: uerum opus esse festo D. Ioannis baptistæ, aut Natalis Domini, ait. Iam in foribus erat id festum, accedo media nocte, docet arcana: ea erant sex uerba, quæ multiplici sensu explicari poterāt, sed (meo iudicio) in Christi contemptum potius maximum, quàm gloriam. uelut, Iesus transit, significare potest quod moriatur, quod transeat per uia, & quod finem habeat. qui sensus uidetur uerior esse, cum subiiciat, Ego sum: deinde, Angele sancte, & reliqua. Deprehendi meras esse fabulas, nec quicquā illam scire præternugas. Cum enim bullas in aquæ margine excitasset nescio qua arte: ut margaritæ mihi uiderentur, uolebat. Forsitan constanti illa sua intrepidaq; opinione puerulos, alioqui faciles, in suam trahit sententiam: atque ita se uidere fatentur, quæ minimè uident. Etenim puellas, de quibus dixi, tandem eò adégi, ut nihil se uidisse faterentur: cum multæ, ne uideantur corruptæ, se uidere simulent. Hucusque Cardanus.

Vt in hoc actu blasphemus nominis Dei & Sacrarum literarum abusus euidentius innotescat, exempla prodendi furis uel sagæ, ex sacrifici libro clam à me substracta, annectam. Accede fluëtem aquam: inde collectos tot numero lapillos, quot sunt de quibus furtum commissum suspicaris, domū confer, & ignescant: hinc sub limine sepeliantur, per quod ingredi conue-

uerunt

Vi fur
benda

uerunt homines, & triduum relinqua-
tur: postea ante solis ortum eximan-
tur: deinde scutella cum aqua impo-
natur circulo, trāsuersa obliquaq; mi-
xtim cruce insignito, cui inscriptū est,
Christus uincit, Christus regnat, Chri-
stus imperat. Scutella adhæc cruce si-
gnata, & formula coniurationis per
Christi passionem, mortem & resurre-
ctionem adhibita (quam propter im-
piè curiosos celo) in aquam singuli la-
pilli in cuiusq; suspecti nomine conij-
ciantur: & ubi ad rei lapillum fuerit
uentum, tum calculus tanquam igni-
tum ferrum, feruorem concitat. Vt in-
fontem grauet, fraudetque, eiusmodi
fingere ebullitionem, diabolo non est
difficile.

nodo fu-
lus ex-
tur.

Ex oculo excusso sic fur cognosce-
tur. Primum leguntur septem Psalmi,
cum Letania: deinde formidabilis
subsequitur oratio ad Deum Patrem
& Christum, item exorcismus in fu-
rem: hinc in medio ad oculi similitu-
dinem uestigio figuræ circularis nomi-
nibus barbaris notatæ, figitur clauus
equeus triangularis, conditionibus cer-
tis consecratus, incutiturq; malleo cy-
pressino, & dicitur: Iustus es Domi-
ne, & iusta iudicia tua. Tum fur ex cla-
more prodetur.

psal. 118.

us mo-
adēdi fu-
laga &
ici.

Si furem, sagam, inimicum secus le-
dere uoles, & malum tolli: ante solis
exortum, die sabbathi, ramum auella-
næ anniculum abscindes, sic dicens:
Ego te ramum huius æstatis refeco, in
illius nomine, quem cedere aut mu-
tilare institui. Inde in mensa sternatur
tegumentum, additis his uerbis: † In
nomine Patris † & Filij † & Spiritus
sancti †. ter hæc & sequentia reciten-
tur, & incute, droch, myroch esena-
roth † betu † baroch † ass † maaroth.
postea dic: Sancta trinitas puni hunc,
qui id mali designarit, atque hoc au-
fer per magnā iusticiam tuam, † eson

elion † emaris ales ege: in tegumen-
tum incute. Blasphemiam uides.

VT RES FURTO SVBLATA
restituatur, anathema magicum.

Caput VI.

Anathema hoc S. Adalberti ma-
gicum potius ob diuini nomi-
nis & sacre Scripturæ abusum,
quàm Christianum, hic ea adjicio ra-
tione, ut occulta eiusmodi actionum
plerisque religiosis hominibus usita-
tarum impietas oculis omnium ma-
gis eluceat. Cautionem tamen lucri
inde fraudulenter eliciendi nomine
adhibent, ut nemo scilicet præsumat
anathematizare anathema huius san-
cti sine licentia prælatorū sancti Adal-
berti & Diocesani loci, sub poena ana-
thematis prædicti, &c. ut ipsi loquun-
tur. illud autem tale est:

Ex autoritate Dei omnipotentis
Patris & Filij & Spiritus sancti, & san-
ctæ Mariæ uirginis matris Domini no-
stri IESU Christi, & sanctorum ange-
lorum & archangelorum, & sancti Mi-
chaëlis, & sancti Ioannis baptistæ, &
ex uice beati Petri apostoli & aliorum
apostolorum, & sancti Stephani & o-
mnium martyrum, sancti Syluestri &
sancti Adalberti & omnium Confes-
sorum, & sanctæ Alegundis & sancta-
rum uirginum & omnium sanctorum
qui sunt in cælo & in terra, quibus da-
ta est potestas ligandi atq; soluendi:
excommunicamus, damnamus, ma-
ledicimus uinculo anathematis, & a
liminibus sanctæ matris Ecclesiæ se-
gregamus illos fures, sacrilegos, seu
raptores, operarios, consiliarios, coad-
iutores, coadiutrices, qui hoc furtum
sive malum perpetraverunt, siue sibi
inde aliquid usurpauerūt: sit pars eo-
rum cum Dathan & Abiron, quos ter-
ra propter eorum peccata & superbiam
deglutiuit: sit etiam pars illorum cum
Iuda traditore, qui Dominum precio

Anathema
S. Adalber-
ti magicum.

uendit, Amen: & cum Pontio Pilato, & cum eis qui dixerunt Domino Deo, Recede à nobis, uiarum tuarum scientiam nolumus: fiant filij eorum orphani: sint maledicti in ciuitate, maledicti in agro, in campo, mal. in sylua: sint maledicti in domibus, in horreis, in lectulis, in cubiculis: mal. in curia, in uia, uilla: mal. in castro, mal. in flumine, mal. in ecclesia, in cœmiterio, in tribunalibus iudicij: mal. in foro, in bello, morando, loquendo: mal. tacendo, maled. manducando, uigilando, dormiendo, bibendo: mal. palpando, mal. sedendo, iacendo: maled. stando, mal. in ocio, in omni tempore: mal. in toto corpore, in tota anima, & in quinque sensibus corporis: mal. in omni loco: mal. fructus uentris eorū, mal. fructus terræ eorum, mal. sint omnia quæ eorum sunt, maledictū caput eorū, ora, nares, nasus, labia eorum, fauces eorū, dentes eorum, oculi, pupillæ eorum, cerebrum, palatum, linguæ eorū, guttura, pectora, corda, uenter, iecur, uiscera omnia, stomachus: mal. splen, umbilicus, uesica: mal. crura, tibia: mal. pedes, pedicæ eorum: mal. colla, mal. scapulæ, maled. dorsa eorum, mal. brachia, mal. cubitus, mal. manus eorum, digitus: mal. ungues in manibus & in pedibus: mal. costa, genitura, genua: mal. caro eorū, mal. ossa eorū, mal. sanguis eorum, mal. pelles corporis eorū, mal. sit medulla in ossibus eorum, maled. sit superior pars à capite usque ad plantas eorum: quicquid interest, totum maledicatur, scilicet quinque sensus sui, uisus, auditus, gustus, odoratus & tactus. Et maledicatur in sancta cruce, & in Christi passione, & cum quinque uulneribus Christi, & cum effusione sanguinis Christi, & cum lacte uirginis Mariæ. Adiuro te Lucifer cum omnibus satellitibus tuis, a cum Patre & Filio & Spiritu sancto, & cū huma-

Anatome
hominis.

nitare & natiuitate Christi, & cum uirtute omnium sanctorum, but nullam habeas requiem diebus neque noctibus, donec perducas eos ad interitū, siue mergantur in fluminibus, siue suspendantur, uel deuorentur à bestiis, siue comburantur, siue interficiantur ab inimicis, & odio habeantur ab omnibus uiuentibus. Et sicut Dominus beato Petro apostolo & eius successoribus, c quorum uices tenemus, & nobis quamuis indignis potestatem contulit, ut quodcūq; ligaremus in terris, ligaretur & in cœlis: & quodcūq; solucremus in terris, solueretur & in cœlis: sic illis, si emendare noluerint, cœlum claudimus, & terrā ad sepeliendū negamus, sed sepeliantur in pascuis asinorū. Insuper sit terra maledicta, in qua sit sepultura eorū, pereāt in futuro iudicio, conuersationem cum Christianis non habeant, neq; corpus Domini, quū in mortis articulo sunt, suscipiant: fiant tāquam puluis ante faciem uenti: & sicut Lucifer abiectus est de cœlo, & sicut Adam & Eua de Paradiso expulsi sunt, sic expellantur de quotidiana luce. Item consociati sint cum illis, quibus Dominus dicit in die iudicij: *Matth.* Ite maledicti in ignem æternū, qui paratus est diabolo & angelis eius: ubi uermis nō morietur, nec ignis extinguetur. Et sicut candela de manib. meis eiecta extinguitur, sic opera eorū & animæ eorū in fœtore barathri extinguētur, nisi reddant quod furati sunt, infra certū terminū. Amen dicant omnes: postea cantabitur, Media uita in morte sumus, &c.

a Præter uniuersam huius impietatis farraginem en quā cōuenienter hic coniungatur Lucifer eiusque satellitium cum Patre, Filio & Spiritu sancto, &c. Quā profectō hic exclamare lubet, Quæ communio Christo *2. Cor. 6.* cum Belial?

b Hinc

b Hinc constat (si quid ualent imprecationes) theologicum anathema mortalibus quæcūq; infortunia, morbos & inquietem ciere, non Lamias, quæ ut plurimum nec legere, nec eiusmodi coniurationum portenta ob extremam ferè etatem, scemineum sexū, & nimis grauem ingenij stuporem fingere, multo minus usurpare norant.

c Tam impium hoc esse anathema sentio, ut publici edicti anathemate, eius etiam nomen exulare deceret. *latth. 16.* Dabo tibi clauēs regni cœlorum, Petro prædixit Christus, doctrinam scilicet cœlestem, cuius potētia quicquid ligaret, ligatū foret, &c. Non blasphemorum eiusmodi anathematum fulmina cōcessit, multo minus mādauit.

Alij quidam uiri Ecclesiastici eodē ferè modo, hoc est, tanquam magico incantamento usi sunt Psalmo 108. secundum uulgarē distributionem, certa persuasionē ducti, cōtra quemcūq; ardua hæc & dura pronunciaſſent solum uerba, illum protinus uel interitū, uel ut longissimè, annū superuivere non posse. Verū aliò prorsus spectat hic Psalmus, querelis, lachrymis & suspirijs potissimū aduersus eiusmodi scribas & phariseos plenus, cuius & genuinam sententiā sine negotio capies, si eum personæ Christi applicueris, grauitèr exostulantis de Iuda proditore, & Iudæorum sanguinem innocentis sibiētium crudelitate. Ipsa Davidis uerba ascribo, ut quantū nim sepe patiatur sacratissimus ille sermo, nemo non intelligat.

Deus laudem meam ne tacueris, quia os peccatoris, & os dolosi super me apertum est.

Loquuti sunt aduersus me lingua dolosa, & sermonib. odij circumdederunt me, & expugnauerunt me gratis.

Pro eo ut diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam.

Et posuerunt aduersum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.

Constituē super eum peccatorem, & diabolus stet à dextris eius.

Cum iudicatur, exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccatum.

Fiant dies eius pauci, & episcopatū eius accipiat alter. *Ioan. 17. Act. 1.*

10 Fiant filij eius orphani, & uxor eius uidua.

Nutantes transferantur filij eius, & mendicent, & eiſciantur de habitationibus suis.

Scrutetur scelerator omnem substantiā eius, & diripiāt alieni labores eius.

Non sit illi adiutor, nec sit qui misereatur pupillis eius.

20 Fiant nati eius in interitum, in generatione una deleatur nomen eius.

In memoriam redeat iniquitas patrum eius in cōspectu Domini, & peccatum matris eius non deleatur.

Fiant contra Dominum semper, & dispereat de terra memoria eorū, pro eo quod nō est recordatus facere misericordiam.

30 Et persequutus est hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare.

Et dilexit maledictionem, & ueniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.

Et induit maledictionem sicut uestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleū in ossibus eius.

Fiat ei sicut uestimentum quo operitur, & sicut zona qua semper præcingitur.

40 Hoc opus eorum qui detrahūt mihi apud Dominum, & qui loquuntur mala aduersus animam meam.

Et tu Domine Domine, fac mecum propter nomen tuum, quia suavis est misericordia tua.

Libera me, quia egenus & pauper
L 4 ego

ego sum, & cor meum conturbatum est intra me.

Sicut umbra quā declinat, ablatus sum, & excussus sum sicut locustæ.

Genua mea infirmata sunt à ieiunio, & caro mea immutata est propter oleum.

Et ego factus sum opprobriū illis: uiderunt me, & mouerunt capita sua.

Adiuua me Domine Deus meus, saluum me fac secundum misericordiam tuam.

Et sciant quia manus tua hæc, & tu Domine fecisti eam.

Maledicent illi, & tu benedices: qui insurgunt in me, confundantur, seruus autem tuus lætabitur.

Induantur qui detrahunt mihi, pudore: & operiatur sicut diploide, confusione sua.

Confitebor Domino nimis in ore meo, & in medio multorum laudabo eum.

Qui astitit à dextris pauperis, ut saluam faceret à persequentibus animā meam.

Aduersus uniuersam nimisq; inolitam pluribus in locis apud religiosos, anathematis cōsueti impietatem, hoc sacrum diuini Chrysostomi consilium ex sermone de Anathemate, cunctis amplectendum propono: Eapropter uos oro, inquit, ne uobis uerba hæc mente excidant. Dogmata impia, & quæ ab hæreticis profecta, arguere & anathemizare oportet: hominibus autem parcendum, & pro salute ipsorum orandum.

DE SACRILEGO, ITEM QVE genuino uerbi Dei usu, & impio sanandi maleficii modo. Cap. VII.

POrro, quodnam sacrilegium grauius existimaueris, quam omni propriæ salutis memoria pertinaciter excussa, tam sceleratè uenerabili Dei nomine abuti, & sacrosancto eius

uerbo uim inferre, & rapere intorque req; ad dæmonij præstigias in Dei cōtumeliam tegendas, quod ex arcano Patris æterni sinu humani generis amore uictus Dei Filius **CHRISTVS IESVS** depromptit, promulgauitq; miserorum & perditorum hominum causa: ut hi cum essent lapsu primorū parentum à Deo separati, omniq; gratia excidissent, ex hoc se in gratiam repositos discerent, haberentq; certa & expressa diuinæ erga se uoluntatis testimonia, quibus se in ueris animorum consternationibus, & ancipitibus distractorum sensuum fluctibus erigerent & erudirent? ut prolixius docet Peucerus in suo de Diuinationibus commentario.

De genuino sacrae Scripturae usu sic Timotheo scribit Paulus: Omnis Scriptura diuinitus inspirata, est utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem, quæ est in iusticia, ut integer sit Dei homo, ad omne opus bonum apparatus. Item Romanis: Euangelium est potentia Dei, ad salutem omni credenti. Ad Hebræos 4. Viuis est sermo Dei, & efficax, & penetrantior quouis gladio utrinque incidente, ac pertingens usq; ad diuisionem animæ & spiritus, compagumq; & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. Ad hos usus, nimirum ad renouandam hominum corruptam naturam, traditum est Dei uerbum. Hoc præstat fide apprehensum in cordibus credentiū, cooperante Spiritu sancto, qui per uerbum efficax est: non, ut mentitur diabolus, à sceleratis & impijs ipsius ministris ore solum prolatū, alias exerit uires, quàm quò destinatum ab initio fuit. Cumq; pronunciet Dei lex: Non assumes nomen Domini Dei tui in uanū: nō enim infontem habebit Deus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei

Dei sui in uanum: certissimū est, & irrefragabiliter uerum, eos omnes qui eiusmodi incantationū Scripturæ sanctæ fuco uelatarum ritibus & modis utuntur, atrocissimas manere pœnas. Quare si quis effectus sub horum uerborum pallio, uel uerè uel fascino uideatur consequi, dæmonis esse opus ne dubites. Nihil aut accedit, aut decedit uirtuti uerborum, ab impijs his hominibus pronūciatorum. Confirmat hæc Augustinus, dicens: Verum est, fratres charissimi, quia permittit hoc Deus diabolo, ad probandum Christianum: ut cum interdum per illa sacrilegia, aliqua remedia, in illa infirmitate percipere, & aliquid uerum potuerint agnoscere, facilius diabolo credāt. Sed qui totam religionē Christianā desiderat custodire, oportet ut hæc omnia tota animi uirtute contemnat.

Memorandum fallacis curationis maleficij dæmoniaci, cum certa benedictionis formula exemplū, ob historiæ continuatum tenorem, superiori Libro conscriptum inuenies. Cui obiter adiiciatur alter modus superstitione priorem uincens, atq; ex sacri libri exscriptus, ut hinc de reliquis eiusmodi sanationibus præiudicium concipiatur. Accipe tres olei uiolacei men-
furas: & consistens contra solem, ante eius ortum, exprime nomen hominis læsi, & matris eius, & angelos gloriæ qui stant in gradu sexto, septem diebus, ter in die. Septimo autem collocetur ille nudus sub sole, & oleo uniuersa inungatur caro: hinc coram sole suffumigetur myrrha, olibano, & præcipuis aromatibus: deinde istos honoris angelos inscribe in argenti lamina, quæ cum aromatum incenso suffusa, in collo suspendetur. Vicesima die mensis hoc fiet cum successu, ut maleficio affectus curetur.

MAGICAE ET SUPERSTITIO-
se morborum curationes, adhibitis quandoque carminibus, plerunque uerbis ignotis: & quod tota uerborum uirtus ab harmonia cœlesti non pendeat. Cap. VIII.

Hæc pertinent superstitionum & uerborum ignotorum, quibus utrum bene aut malè preceris ignoras, monstra: haud dubiè à malis inuēta hominibus, & pro libidine excogitata, quæ cum Dei contumelia in sacrosanctæ nostræ medicinæ cōspurationem calumniamque furtim irrespere. cuiusmodi hi usurpantur rhythmi contra epilepsiam:

Casspar fert myrrhā, thus Melchior, Balthasar au-
Hæc tria qui secū portabit nomina regum, (rū:
Soluatur à morbo Christi pietate caduco.

Curationes
magice, su-
perstitiosæ &
impie.

Item, arrepta ægroti manu, in auri-
bus immurmuretur: Adiuro te per So-
lem & Lunam, & hodiernum Euan-
gelium à Deo traditum D. Huberto,
Egidio, Cornelio & Ioanni, ut surgas,
nec in terram relabaris, in nomine Pa-
tris, Filij & Spiritus sancti, Amen.

Ita antiquitas credebat, uerba scum
cum sua radice tusum, uino aspersum,
folioq; inuolutum, & in cinere calefa-
ctum, strumisq; impositum, eas abige-
re, si hoc fecisset uirgo ieiuna ieiuno,
& manu tangens supino dixisset: Ne-
gat Apollo pestem posse crescere, quā
nuda uirgo restinguat. Atque ter hic
despuendum putabat.

Adstru-
man

Adhæc, ut sanguinis fluxus inhibea-
tur, in usu est: In nomine Patris & Filij
& Spiritus sancti, Chunrat cara sarite
confirma cōsana imaholite. Item: Se-
pa † sepaga † sepagoga † sta sanguis,
Consummatū, in nomine Patris † po-
dendi † & Filij † pandera † & Spiritus
sancti † pandorica † pax tecū, Amen.
Addam, quod carmine apud Home-
rum, sauciato Vlyssi sistere sanguinem
potuit Autolyci filius. Serpentina per
uiam portata fugere serpentes, bufo-

Ad sangui-
nis fluxum.
Vide cap. 4.
anti.

Plin. lib. 28.
cap. 2.

Contra ser-
pentes.

M nes,

nes, lacertas, & quicquid uenenosi in
uia fuerit, creditur. Quod hac ratione
quoque experiuntur: fit in terra cir-
culus trina circuitione ijs uerbis, In
nomine Patris an t & Filij elion t &
Spiritus sancti tedion t Pater noster.
Hinc ter dicitur: Super aspidem & ba-
filiscum ambulabis, & cōculcabis leo-
nem & draconem, trina circuitione.
Tunc in circulo, quicquid id fuerit, al-
ligatum apparet. Quam hic non im-
merito exclamare lubet: Quæ com-
munio luci cum tenebris, aut quæ cō-
cordia Christo cum Belial? Theo-
phrasto ischiadicos sanat carmen: Ca-
toni luxata membra cantio hæc, Da-
nata, daries, dardaries, astararies, & re-
liqua. Est qui contra arthritidem, ma-
nu sua arbusculam iuniorem inserit,
preculis simul fufis eodem in loco: 20
tamque diu morbum exulare credit,
quàm illa uiuis radicibus germinet: u-
bi uerò interierit, recurrere malum:
sed tum ad huius amuleti repetitionē
redeūdum. Si duo maleficio læsi, mu-
tuo se grauitè prosequantur odio, in
pane missali hæc inscribantur uerba:
Abracamon filon. & offeratur utriq;
edendus panis: hinc perpetuus utri-
usque subsequetur amor.

*Canis rabidi
curatione ma-
gica.*

Contra canis rabidi morsum, pani
inscribitur: Irioni khiriori essera khu-
der fere. inde uoratur. Vel hoc scriptū
in papiro aut pane, homini siue cani in
os inseritur: O rex gloriæ Iesu Chri-
ste, ueni cum pace in nomine Patris t
max in nomine Filij t max in nomine
Spiritus sancti t prax Caspar Melchior
Balthasar t prax t max t Deus y-
max t. Non infimæ fortis nobilem co-
gnoui, simili curationis ratione cele-
bré, qui pomi particulæ inscribit, Hax
pax max Deus adimax, atque eden-
dam illā uenenato à cane rabido por-
rigit. Voces autem corruptæ sunt ex i-
gnoracione lingua Latinæ & literarū,

ubi fortè is nobilis in schedula Ger-
manica comperit ad eiusmodi curatio-
nem has ualere uoces, hoc t po t mo t
Deus adiuuet t, cum crucibus inter-
stinctas, uti ferè in similibus supersti-
tionum mysterijs fit, cruces ex affini-
tate, x literam esse ratus, hax pax max
Deus adimax, legit, & in pomo exara-
uit. A' singulis autem medium stufe-
rum Brabanticum postulare eum au-
dio. qua pecunia congesta, sacellum
prope arcem suam extruxit, missis a-
liquot ea impietatis mercede redem-
ptis cohonestatum, uti fertur. Vt uerò
huic mysterio ponderis aliquid acce-
deret, ad maximum natu ex sobole
uelut iure hæreditario propagari eam
curationis efficaciam, nec ad alios posse
deriuari, temerè credulis persuadetur.
20 Similibus diabolicarum uocum por-
tentis contra dentium dolorem utun-
tur, Galbes galbat galdes galdat. Ri-
diculum quoque hoc scriptum appen-
ditur: Strigiles falcesq; dentatæ, den-
tium dolorem persanate.

Aduersus febrem quotidianam, po-
mi tribus particulis seorsum inscribi-
tur, uni, Increatus pater: alteri, Immen-
sus pater: tertiæ, Æternus pater: easdē
30 ieiunus tribus diebus edat. Si minus
successerit, in pane missali scribitur: O
febrem omni laude colendā: in altero,
O languorē sanitati & gaudijs ascri-
bendum: in tertio, Pax t max t fax t.
eundē ægrotus uorat ieiunus. Si nec
hic modus iuuerit, denuò in pane di-
cto toties pingatur: Pater pax t ado-
nay t filius uita t sabaoth t Spiritus
sanctus t tetragrammaton t. quem tri-
bus diebus ut suprā, mane absumat.
40 Quidam ad febrem omnis generis in-
termittentem, uirgas duas parallelas
uerborū ui medijs partib. committit,
ipsoque contactu uincit crucis effigie,
quam collo subnectit: sic quidem mul-
tos leuat, sed qui ferè grauius recidat.

Con;

Contra febres, thoraci lignum rotundū applicant Turcæ, deinde illud alio simili ligno percutiūt, nescio quid submurmurantes. In collo schedulam cōtra easdem suspendebant quidam superstitiosi monachi, iubentes singulis accessionibus quasdam effundere preces, & post tertiam accessionem bene sperare. Quis non animaduertit fucū? In primis plurimū valet confidentia, nec in principio consilium quæritur: deinde in acutis, iam morbo adulto, uix fieri potest quin post tot paroxysmos mutetur morbus. Si Dei aut dæmonis uirtute ob scriptum euenit sanitas, cur non euestigiō ea sequitur? Exaratas item has uoces, Gibel got ga bet, rostro pulli imponunt: inde stylo præacuto huic caput rectā in medio pertundunt, pullusque exilit ac uiuit, maximè in æstate. Ea autem delitescit causa, quod pulli caput cerebrumq; osse utrinque diuiditur: inter quod in medio distinctum, stylus quā facile potest, penetrat: nec quicquam, illæso cerebro, uitæ decedit. Verbis porro eam inesse uim existimat uulgus, earū rerum imperitum. Atqui ab illis si uirtus ea promanat, cur transfixo hœdi siue hominis aut canis capite, non idem contingit? His adde illud Constantini, in piscium captura: Iao Sabaoth. Carminibus adhæc equos apud Nigritas strenuiore & in bello tutiores reddi, docet Aloysius Cadamustus. Iure itaque optimo Galenus, quanquam ethnicus, Chariachirum & Bamachium derisit: ipsisq; Dioscoridem prætulit, qui non imprecationibus & uerbis superstitiosis, uelut illi, tradiderit medicinam.

Nec profectō hic in nostratium muliercularum gratiam prætermitti oportuit erucarum è brassicis abigendarum amuletum in Ducatu Monten-si rhythmis Germanicis usurpatum in

hanc sententiam: Vobis dilectis erucis tam conueniat hic autumnalis e-sus, quā Mariæ placuerit, ubi bibe-batur edebaturque, nec Christi men-tio erat, in Dei nomine, Amen. Ibi-dem obseruatum, Si uirga ex uicinia domus adulteri uel scabini probi col-lecta, in horto incutiantur brassicæ e-rucis oppletæ, euanescūt, potissimū si rectā uel transversè ingreditur per-cussor: si uerò circumbeat, in brassicis permanent erucæ.

Illud porro omnem superat stulti-ciam, quod quasdam uoces cum ima-ginibus quibusdam cœli conuenire, ple-riq; autument: & uerba quæpiam cū solennitate prolata, mutare sensus ho-minum & brutorum: hinc in speculo consecrato uideri imagines, hinc mo-ueri fœminas in amorem, hinc mutari elemēta, terram uariè affici, ignem ab uisione cessare, morbos curari. O' de-lirium incomparabile. Quæ nam uis hæc quæso, unde deriuata, ubi rece-pta? Si etenim pendet ab harmonia cœlesti tota uerborū uirtus, ut Alchin-dus contendit: cur non ipsa per sese operari id potest, cum sit causa supe-rior? Dicet fortasse, cœlum media & proxima causa, hoc est uerbis agere. At hoc doceat, in sonōne, aut in uoce, an in uerbis exterioribus operandi uis recipiatur. prior enim natura sonus quā uox, & uox quā uerba: hæc e-nim ex illa, illa uerò ex alio conficiun-tur, cum uerba uocem & sonum inclu-dant, & in definitione uocis contineat-ur sonus. Sine uoce sonus esse potest, quia natura prior: pari ratione sine uer-bis uox. sine uoce autem & sono uer-ba non sunt. Si igitur uis in sono reci-pitur, & qua sonus mouet elementa, omni sono etiam inanimatorum cor-porum poterit ea uirtus communica-ri: quare nec uoce, nec uerbis opus e-rit. Si autem in uoce, cum ea plerisque

*Nulla uoces
cum imaginibus
cœli conueniunt.*

*Fuit de ijs. ōm-
tra Alchin-
dus disputat
Ioan. Fran-
Picus libro 6.
cap. 6. de Præ-
not. supersti-
tiosa aduer-
sus magiam.*

etiam animantibus præterquam homini competat, id ipsum poterit à brutis etiam fieri. Si uerò in humanis uerbis tantum recipi dixeris, rogo unde accipiat uis, in primane syllaba, aut medijs, aut ultima? Si in syllaba, iam nō in uerbis: ea uerò mox perit. eadem in alijs erit ratio. Quare colligitur, nullo modo uerbis inesse hanc posse uirtutem coelitus operantem.

Vt hic mihi proclivius deferatur calculi à pijs collecti, sacratissima Chrysostomi authoritate mōstrosa hæc capita truncabo finiamq; Verba, ait, sacerdotis ore proferuntur, Dei autem uirtute consecrantur & gratia: & magici susurri siquid habent efficaciae, id occultæ uirtutis habent à certa fiducia in diabolum. Nulla uerò inest ijs uerbis efficacia: sed qui ijs fidunt, hoc b impiam confidentiam sæpe illudi à satana finit iustissimus Deus. Hic & in sequentibus proximè capitibus ad Leonis Suauij characteristicam satis responsum esse arbitror.

DE MAGICA SANATIONE PER
periapta, characteres, effigies, annulos uel
sigilla. Cap. IX.

Periaptorum
uirtus.

Hic periapta tum magica, tum ex Sacris maximè literis furtim tracta, suum habent locum, quibus contra dæmonum studia, incantationes & maleficia homines quoque dementantur. quemadmodum cum primum Euangelij Ioannis caput minutissimis literis in schedula pictum, & Missæ recitatione consecratum, collo alligatur, mirum contra incantamenta & diaboli machinationes creditur esse amuletum. At si chartula hæc aliquis habebitur efficaciae, prærogatiuam certè singularem aduersus satanæ molimina obtinebunt illi, qui sacram Scripturam ex professo in manibus uel manicis continuò circumferunt. Sed ea nisi animis sit irradicata

nostris, ubi uelut à fomite uitali in actum excitetur, mortua permanet litera, etiam si millies suspendatur, alligetur, portetur, affricetur, obmurmuretur, inscribatur, sigillis aut annulis imprimatur, bibatur, edatur, uel etiā uoretur. Confirmat hæc Chrysostomus: Quidam, inquiēs, sacerdotes aliquam Euangelij partem scriptam circum collum portant. Sed dic sacerdos insipiens, nōne quotidie Euāgelium in Ecclesia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus posita Euangelia nihil profunt, quomodo possunt circa collum suspensa seruire? Deinde ubi est uirtus Euangelij? in figuris literarum, an in intellectu sensuum? Si in figuris, bene circa collum suspendis: si in intellectu, ergo melius in corde posita profunt, quàm circa collum suspensa. Eiusdem est sententia: Quando in grauem lapso morbum, aliqui incantamenti succurrēdum esse consulūt, alij rebus collo alligandis, alij aliter: & tu constanti animo, quicquid id est, ob Dei timorem sustines, pati q; fortiter malis quàm eorum aliquid sectari, hoc te martyri facit proximum. Hac ratione docet Athanasius quoq; dæmones plurimum formidare uerba Psal. 68, si quis ea attentè ex animo oret. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant à facie eius qui odiunt eum. Sicut propellitur fumus, tu propelles eos: & sicut liquefcit cera à facie ignis, sic pereant impij à facie Dei, & reliqua. Hac etiam oratione satanam abegisse D. Antonium in acerbissimo illo certamine aduersus dæmonum turbas, testatur idem. Aliàs & illud Psalmistæ occinebat: Si constant aduersum me castra, non timebit cor meum.

Periapta Agnus Dei nūcupata cōsecrat Romanus Pōtifex aduersus noxios dæmones, & quascunq; eorundē machi-

nō mo:
litera
ritus
Joan. 6.

Flom:
sa. Mat

In lib.
rijs qu

In V.
Anc

machinationes: quod palàm est ex libro 1. de ceremonijs Romanæ Ecclesiæ, sectione 7. ca. 3. de cōsecrat. Agnus Dei, ubi post eiusmodi consecrationē hæc subdūtur: Legimus Urbanū quintum Pontificem maximum misisse ad Imperatorem Græcorum tres Agnus Dei cum uersibus infra scriptis:

*Balsamus & munda cera cum chrismatis unda
Conficiunt Agnū, quod munus do tibi magnum,
Fonte uelut natum per mystica sanctificatum,
Fulgura desursum depellit, & omne malignum
Peccatum frangit, ut Christi sanguis & angit,
Prægnans seruat, simul & partus liberatur.
Dona refert dignis, uirtutem destruet ignis,
Portatus mundè de fluctibus eripit undæ.*

Minus insuper momenti habebunt manu efficti characteres, effigies, annuli uel sigilla, hac illaue figura delineata, sculptaue, uel imaginibus ad certos cœli positus hoc momento, & illo loco insignita. Atq; ut nulla astro-
rum uis in ea quæ manibus conficiū-
tur, opera imprimitur: ita etiam si infi-
nitę diuinis notis, nominibus, aut Scri-
pturæ sanctæ uerbis ormentur, substan-
tius nihil ex figuris quibuscunq; ueræ
uirtutis uel accedit uel decedit: quib.
singulis mirandas peculiareq; uires
certarum actionum effectrices ab ini-
tio Deus indidit. Nec enim iam noua
ibi instituitur qualitatū mixtura: nō
materiæ, ex prima ordinatione, cōue-
nienti qualitatū temperamento in-
ductæ, noua & essentialis forma infun-
ditur: sed corpori antea conformato,
sua materia & forma, quibus existit,
conseruantur, suaq; ad ornato tempe-
rie, arte duntaxat noua affingitur spe-
cies: ad quam nihil si dera, nihil eo tem-
pore existentes in aëre qualitates con-
ferunt: immò, ut semel dicam quod
res est, uniuersam hanc commenticia-
rum specierum congeriem, uanam ef-
se, & inefficacē, nō pudet liberè profi-
teri: etiam si hic mihi offundēt Thebit

philosophum, & magiæ antistitem,
annulos conficiendi modum docen-
tem, quibus animum exhilarari, ho-
stes, cacodæmones & morbos arceri,
miraculaq; edi mentiuntur: cuiusmo-
di annulorum commenta Eudemum
philosophum quoque fabricatum ef-
se tradunt. Obijcient & Albertum sui
semper similem, & horum annulorū
sigillorumq; à ueritate sæpenuerò
diuariantem fabrum. Accedet quo-
que Marsilius Ficinus, doctissimus a-
lioqui philosophus, & plerique alij.
Nec Gygis Lydorum regis annulus
menti excidat, ut magica annulorum
cathena ornatus prodeat Lamia, Me-
nippi Lycij sponsa: cuius digito, ne
comitiali morbo correpta cadat, à phi-
losopho redarguta, annulus applice-
tur argenteus, hoc modo intus nota-
tus: † habi † haber hebr †. atque hinc
breuiola, quæ uocant, contra febres à
quodam nebulone quæstore ficta, of-
ferantur:

Ananisapta ferit mortem quæ ledere querit.

Est mala mors capta, dum dicitur ananisapta.

Ananisapta Dei, iam miserere mei.

Per nuptialem uerò annulum spon-
sus mingat, ut ab impotentia ueneris
& fascino soluatur, authore Nicolao
& Guiljelmo Varignana medicis, &
Petro Argelate chirurgo. Si amorem
quis dissolui uelit, in amantis calceo
stercus amatae collocetur, odorq; per-
ceptus amorē infringet. Causam pro-
fectò eius uirtutis nimis manifestam,
non est quòd ad occultam proprieta-
tem torqueas.

MAGICA CVRATIO MA-
leficij. Cap. X.

VAnissimū curandi maleficij my-
sterium, ex ineptorum deluso-
rumq; hominum archiuis eru-
tum, pijs cordatisq; ea ratione hica-
perio, ut uideant intelligantq; quan-
tum sit in rebus inane, ubi sigilla, cha-

M 3 racte-

Plato lib. 2.

de Rep.

Lib. 2. Mine-
ral. Tract. ca.

1. & 3.

Marsiliū Fi-
cinum hoc no-

mine notat

Ioan. Franc.

Picus lib. 7.

cap. 6.

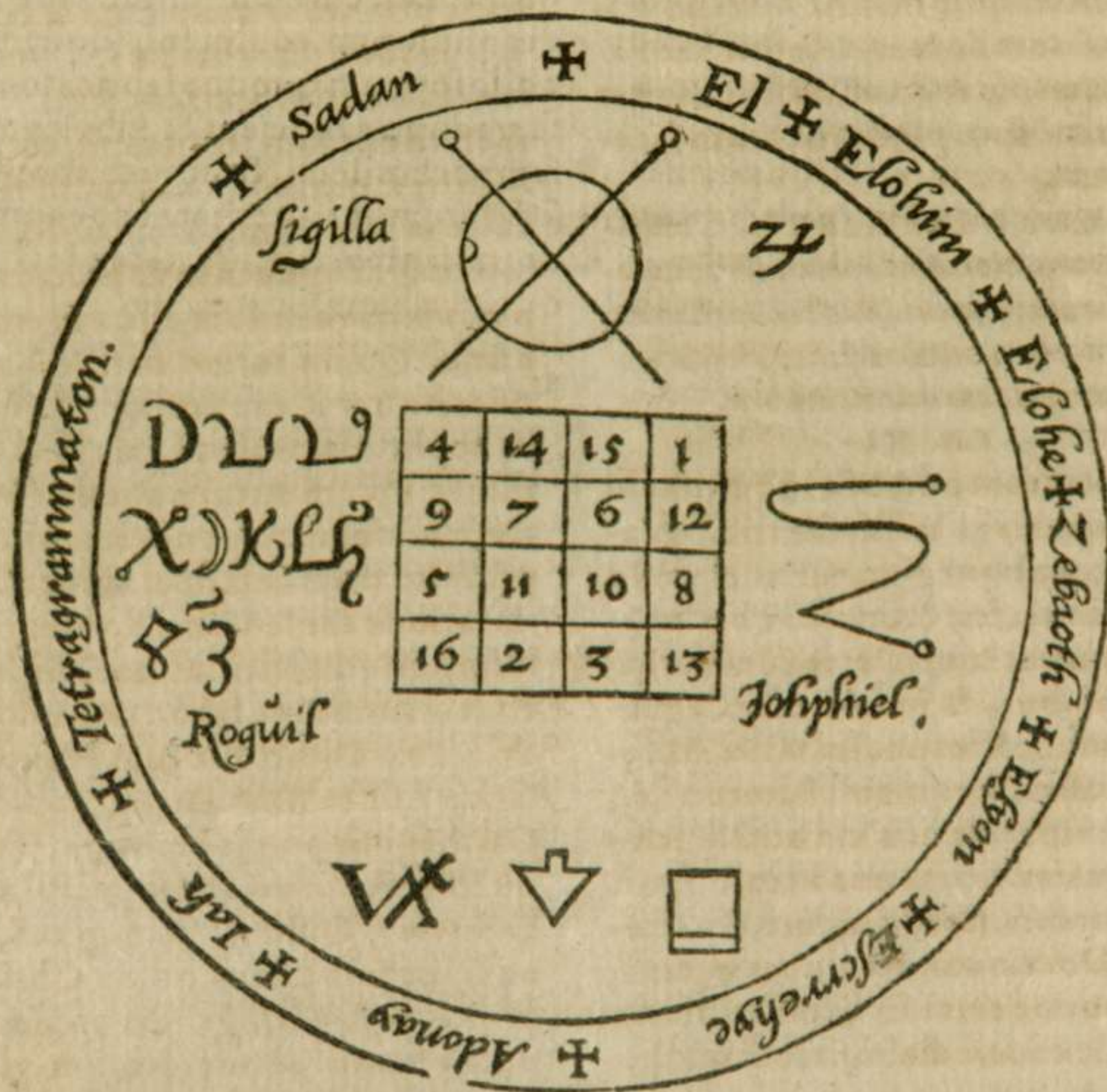
Philos. li. 3.

Breuiola con-
tra febres.

rañeres, numeros, uoces & coniurati-
onem penitus cōsiderauerint, sed ad
populum phaleras. Eiusmodi com-
mentis dementare & fallere hañtenus

uoluere maleferiati homines. Hora &
die Iouis, Ioue potente & dominante,
accipitur lamina Iouialis, & insculpi-
tur sequens tabula

Luna crescente, dicendo: O' tu Iu-
piter planetarum maior fortuna dul-
cis & mitis, o damasses, mahadis, Ca-
mas, Iadas, Dichidos, Offdidus, Ca-
mores, coniuro te per eum qui te crea-
uit, ordinauit & posuit, ubi suæ placuit
uoluntati, ut sis mihi in hoc opere ad-
iutor, quod uirtute istius laminæ om-
nia maleficia soluantur, gestanti con-
ferat lucrum, gratiam & amorem, pa-
cem & concordia hominum, Oomi-
tetro Zedelay Troppines Zozin A-
gare Bitelbault, Viteluault Yton, per
eum qui uenturus est iudicare uiuos
& mortuos, & seculum per ignem,

Amen. His ter dictis, suffumigatur la-
mina mastiche, olibano & ligno aloes,
& custoditur in panno serico citrini
coloris, uel portatur. Cum per hanc
quis operari uolet & maleficia solue-
re, lamina hæc in igne ponitur, dicen-
do: O' uos spiritus Iouis, amoris & di-
lectionis, me facite amabilem & com-
placabilem ad placendum omnibus,
yeferaye date potestatem, ut sicut hæc
lamina calefit igne, ita etiam, &c. inde
extrahitur Lamina, & in uino extin-
guitur, dicendo: Sicut hæc lamina ex-
tinguitur in uino, ita extinguatur om-
ne maleficio, &c. ubi hoc gustauerit
& bi-

& biberit, Ioth, he, uau, het, fiat fiat fiat amen. Apertius singula explicare nolui ob curiosos eiusmodi impietatum imitatores, quibus omnem errorum uiam præcludere malui. Galeno nostro hic fidem demus, dicenti: Substantia est quæ suspenditur, non uoces barbaræ, ut quidam præstigiatorum facere assolent.

DE CHARACTERIBVS, IMAGINIBUS, FIGURIS, EXORCISMIS, REBUSQ; ILLECITIS, QUIBUS THESAURUS INQUIRITUR, CLAUSTRA APERIUNTUR, CAPILLITIO SUSPENDUNTUR MALEFICÆ, OBJICIUNTURQ; RELIQUA DIABOLI LUDIBRIA.

Cap. XI.

Thesaurum porrò sic inquirunt hi magi. Virga auellanæ trib. signata crucibus, cōiuratur non modò supersticiosè, sed & impiè ac blasphemè. Adduntur characteres cum barbaris nominibus, & in fodiendo leguntur Psalmi, de Profundis: missa, Misereatur nostri: Requiem, Pater noster, Ave Maria, & Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo, Amē. A porta inferi, Credo uidere, &c. Expectate Dominum, Requiem æternā, cum oratione certa. Et si fodiendi tempus neglexeris, à diabolo tollitur thesaurus.

Vt claustra aperiantur, in particula cereæ baptismo designatæ flores uolubilis imprimuntur, liganturque in anteriore indusij parte: ac ubi referare uoles, ter inflabis, dicesq; hæc uerba: Arato hoc partiko hoc maratarikin tuo nomine aperio hoc claustrū, quod infringere cogor, quemadmodum inferna confringis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen.

Æthiopidis etiam herbæ tactu claustra omnia aperiri, quibusdā simul admurmuratis cantilenis, traditur. Eodē referendum, quoddā cuidam ad laqueū damnato Venetijs, omnes patefactæ fuerint fores, disiectis seris, una latum

admota herba, signaculis quibusdā decātata. At si uis ea inest herbis, quorsum admurmurantur cantilenæ, aut adhibentur signacula? Vel si uirtutem hanc obtineant cantilenæ & signacula, cur aduocatur herbæ? Si simul coniuncta hanc efficaciam sortiri dicas, meram esse superstitionem, cōtrā obijcio. rerum alioqui naturalium miraculis ut nihil derogatum uolo, ita eiusmodi cantiunculis & signaculis nil penitus tribuendum esse, ingenuè affirmo. Quum autem herbæ illæ non operentur nisi cantionibus & signaculis applicatis, consequens est, ijs etiam nihil eiusdem uirtutis adesse. Si effectum subsequi respondes: contingit is profectò dæmonis opera hic colludētis ratione cātilenæ uel signaculi, ut eiusmodi ludibrijs incautos alliget strictius, cautiusque fallat, nec ullo modo iuuat. Dicam hic cum Plinio, non satius fuisset Æmilianum Scipionem Carthaginis portas herba patefacere, quàm machinis claustra per tot annos quærere? Quid & tam grauibus se onerant sumptibus nostri Christiani principes in effringendis oppidorum portis tanto ponderosorum globorum infernalis pulueris potentia excussorum numero? quum etiam apud Acherōtem inuestigare erubescerent neutiquam, si quid hic in talem usum posse acquiri iudicarent?

Pro defensione, figura cum creta in terra notatur, & miræ affinguntur nugæ, recitanturq; Psalmi, & Orationes, nec non Missæ actus adhibetur, & in arbore clauus figitur ferreus.

Vt mille hominibus uel equis cinctus quis appareat, anniculus salicis ramus unico inflatu abscissus usurpatur cum exorcismo, barbarorum nominū recitatione, & characteribus absurdis.

Damnum alicui inferre se credunt hi malè sani, si imaginem cōficiant in

M 4 eius

eius nomine quem læsum cupiunt, ex cera uirginea noua, sub cuius axilla dextra hirūdinis cor locetur, & hepar sub sinistra. Item, collo appēditur filo nouo effigies, quæ acu noua in membro lædendo figitur, recitatione uerborum, quæ ob curiosos studiō prætermittenda censui. Ea ex ære quandoq; apparatur, cuius membra ad diuorem deformationem inuertuntur, ut pes manus loco formetur, & pedis uicissim locū subeat manus, faciesq; inuertatur. Ad atrocius malum similis imago adornatur in hominis forma, in cuius capite nomen certum scribitur, & in costis ea nomina, Alif caseil zaza hit mel meltat leuiatan leutatace: ea in sepulchro defoditur. In eundem usum, ut ipsi uocant, in Martis dominio, paratur duæ imagines, una cerea, altera ex hominis mortui terra: & ferrum quo homo necatus fuit, traditur alteri imagini, ut alterius necandi simulachri caput transfigat. In utraq; duo inscribuntur nomina, & characteres seorsum peculiare: & certo altera reconditur loco.

In mulieris amore conciliando, conficitur in hora Veneris imago, ex cera uirginea in amatae nomine: cui character imprimitur, & circa ignem calefit: & inter agendū, cuiusdam angeli memoria in mentem repat. Non absimile monstrum fingitur, ut quis tibi in omnibus obsequatur.

Imago, ut capillis suspendatur malefica.

Vt tandem capillitio suspēdatur nostra hæc malefica, & huius nugatorij actus scena tragicum sortiatur exitū, apparatur effigies ex terra capitis mortui hominis, in alterius nomine baptisanda, cui nomen cum charactere inscribitur: hinc osse putido suffitur, & inuerso ordine leguntur Psalmi, Domine Dominus noster, Dominus illuminatio mea, Domine exaudi orationem meam, Deus laudem meam ne

tacueris, &c. Deinde duobus diuersis locis ea sepelitur.

Vt periaptorum, characterum, figurarum, annulorum, imaginū, reliquorumq; id genus prodigiorum uanitas ubique explodenda, omnium obtutui lucidissimè pateat, formulas has sacris surreptas suppressere nolui, quo de cæteris eiusmodi hominum ludibrijs facilius pronunciaretur sententia: quibus si uel ueritatis momentum inesse leui solū cogitatu suspicatus fuisset, eas haud dubiè euestigiō, cui debentur, consecratas excepisset Vulcanus.

QVIBVS VERBIS STVPOR AC
*taciturnitas in tormentis & quæstionibus
induci & solui creditur.*

Cap. XII.

20 **I**Nueniuntur, qui cum scelus aliquod capitale admiserint, uel antequam subijciantur quæstioni, uel interea dum torquentur, quorundam aut scriptura, aut prolatione uerborum consequi sibi uidentur, ut & tacere possint, & nihil omnino sentire. Id quod tam firmiter sibi persuasum habent, ut fuerint qui hac fiducia ultrò se tum carceri, tum quæstioni obtulerint. A' diabolus enim, cuius interest scelera non puniri, sed indies accumulari, confirmatur in malo, nec solū organis uocis obstructis impediuntur, ne loqui possint, uerū graui etiam somno opprimuntur, ut nec audiāt interrogata, nec tormenta sentiant. Interim tamen his illi penduli uerbis ac uersibus, sanè perquam *ἀπὸ θνατοῦ* utuntur:

Quomodo tormenta quæ non sentiantur.

30 *Imparibus meritis tria pendet corpora ramis,*
40 *Dismas & Gestas in media est diuina potestas:*
Dismas damnatur, Gestas ad astra leuatur.

Sunt qui uerba Prophetæ eructēt: Eru-
ctauit cor meum uerbum bonum, ueritatem nunquam dicam regi. Alij autem hac prece se muniunt: Quemadmodū lac beatæ gloriosæ Mariæ uirginis

Verba sunt rem & taciturnitas ducentia.

Psalmus.

ginis fuit dulce & suaue Domino nostro IESU Christo, ita hæc tortura siue chorda sit dulcis & suaui brachijs & membris meis. Alij uerò saltem hæc

Lucæ 4. proferunt: IESVS autem trāsīens, per
Ioan. 19. medium illorum ibat. Os autem non
comminuetis ex eo. Et tamen contra-

ad Dyrheop ita dæmon occupet, ut nihil
sentiant: ossa tamen illis comminū-
tur & confringūtur. Qua etiam ratio-
ne probari posset, eorum uerborum
nullam esse uim: quin ridicula potius
esse, quàm credibilia, quæ iam propo-
suimus. Enim uerò nec diabolo qui-
dem esse permillum ut efficiat aliquid
eiusmodi, interea dum ijs ut supersti-
tiosè utuntur flagitiosi, propter duas
mihi causas uidetur. Primò, quòd cum

Rom. 13. omnis potestas à Deo sit, diabolus nec
ipsi nec legitimis ipsius actionib. pos-
sit resistere, ut nocentes publicæ eri-

init. Dei piat iusticiæ: sicut docet D. Augusti-
nus, & Thomas Aquinas. Secundò,
n. q. 3. quòd impunitas scelerum Deo non
a partis placeat, & malefaciendi licentia mi-
qq. 111. nimè permittatur: alioquin institutus
miracul. ordo & iusticia Dei sibi inuicem repu-
nti. ex gnarent. Sed tamen hominum impie-
c. ut fa- tate sic merente, sæpius hæc accidisse
ita uol- fateor. Testatur enim clarissimus Iu-
t. 9. D. risconsultus Paulus Grillandus, se bis
Aq. id & uidisse, & in facto comperisse, his

Stat. de uerbis: Primò Pisis, dum essem asse-
t. et tort. sor magnifici Domini Capitanei illi-
num. 14. us ciuitatis: deinde Romæ, dum es-
sem auditor criminalium causarū re-
uerēdis. domini Auditoris Camerae,

penta nil ubi quidam fur sagacissimus, & dupli-
is fur. cis maliciæ reus, contra quem erant
examinati quindecim testes super di-
uersis indicijs magni furti 137 ducato-
rum aur. habens noticiam quòd curia
præfati domini Auditoris procedebat
contra ipsum, antequam personaliter
compareret, accepit nonnulla sortile-

gia contra torturam: quibus expertis
iterum atq; iterum uidens quòd suf-
ficiebant ad parāgonem, quadam die
dum ego essem in ædibus turris nouæ
ad examinandū quosdam alios reos,
ille spontè ueniens accessit ad me, &
se cōstituit in carceribus ipsis, dicens,
quòd ultrò uenerat ad purgādum in-
dicia, & notā infamiæ sibi illatæ. Con-

tra quem tamen necesse fuit deuenire
ad torturam, tot indicijs contra ipsum
laborantibus. In qua dum erat eleua-

tus, dormiebat capite cliuo, ac si iace-
ret in lecto, absq; ulla penitus lamēta-
tione, aut clamore: & ad tractus chor-
dæ erat tanquā statua marmorea. qui
dum eleuabatur à principio, dicebat
quædam uerba submissa uoce, deinde
silebat ut dormiens. Statim ego suspi-

catus fui, ne gestaret aliquod sortile-
gium siue facturam maleficā penes se,
aut ex illis uerbis captaret aliquod suf-
fragiū: perquisiui quàm diligēter per
omnes partes corporis sui, demumq;
reperi in capite, sub scuffia scilicet in-
ter crines, quandam paruā schedulam
hæc uerba continentem, uidelicet: IESVS
autem trāsīens per medium
illorum ibat os nō comminuetis ex
eo cum crucibus ita signatis: quam
illico abstuli ab eo. qui licet illa sic ab-

lata satis conquereretur, nihilominus
iterum positus ad torturam, & eleua-
tus iterum, illud idem sicut antè facie-
bat. & in principio ipsius eleuationis
nonnulla uerba submissa uoce dicebat,
quæ percipere nunquā potui, nec quic-
quam confessus est. Demum mutatis
tormētis, sub tormēto taxilli subiectus
fuit, & similiter spernēdo dolores, ni-

hil unquā cōfessus est: sed in sua nega-
tiua semper audacius conualuit, adeò
q, necesse mihi fuit eo instāte, ab inqui-
sitione eundem absolvere. Similis ca-
sus occurrit Hippolyto de Marsilijs,
dum erat officialis ducis Mediolani.

*Nihil sentiens
doloris.*

*Hippolyt. de
Marsil. in l.
repeti. col. 4.
ff. de quæst.*

N

Ite-

*Aliud exem-
plum.*

Iterum ait Grillandus: Necdum est annus elapsus, quod audiui alium Romæ positum ad torturam, & repetitis uicibus grauitè cruciatum, qui uerba de lacte Mariæ uirginis submissa uoce proferebat, & nullum dolorem pati, sed cuncta spernere uidebatur: & dormiebat sicut alius in tortura: ac quamquam à tribus iudicibus presente procuratore fiscali examinatus esset, nulla tamen unquam ab eo confessio extorqueri potuit, licet correus & criminis socius id fateretur expressè, & illum in socium nominaret: cuius processum uidi, illumq; cognoui.

*Exemplum
mulieris.*

Aliud exemplum, quod similiter in facto accidit mihi Romæ, cuiusdā maleficæ mulieris, quæ antequam eleuaretur in tortura, uerba quædam submissa uoce dicebat: deinde eleuata silebat penitus uelut mortua, & nigrior apparebat in uultu carbone extincto, oculos extra caput ualde tremendos more illorum qui strangulatur emittens, & nihil penitus loquebatur neq; boni neq; mali. Vltima autē hæc historiola minimè nostro obstat instituto. Nam si ex lamijs nostris illa fuit malefica, quid mirū si diabolus linguam ei faucesq; præcluserit? ne scilicet illa suam innocentiam probaret, & demonis ludibria detegeret.

*Carnificis per-
tinacia.*

Superioribus uerò exemplis simile nuper habuimus Antuuerpiæ, in carnifice eius urbis Gelenio, natione Gallo: quem cum innumera, eaq; notiora flagitia commisisse nemo nō sciret, adigi tamen nullo tormentorum genere, quamuis immani, potuit, ea ut confiteretur, in tantam statim *denuntiatio* ac sensuū penè omniū alienationem incidebat. De qua cum prudētissimus Senatus Medicos ordinarios consulisset, eiusmodi stuporem non nisi phar macis quibusdam somniferis induci posse deprehendit: cuiusmodi suprā

Libro tertio, capite decimo septimo, descripsimus. Vel etiam alia ratione eam torturæ tolerantiam, ut immensos nimirum ille cruciatus perferret, Deus permittere potuit, uel quod ipsdē ad resipiscentiā tandem cogeretur, uel ut reprobis, acerbiores dignasq; extremè pœnas lueret. Siquidem gladio tandem cæsus est citra ullum pœnitētis animi indicium ebrius, qui multis retrò annis se hominum utriusque sexus innumerorum sanguine inebriarat, quos multifario supplicij genere ob fidei confessionem, uita spoliarat.

Nonnulli tamen, ait Grilladus, dixerunt, q, aduersus istas coniurationes & maleficia taciturnitatis reperiuntur remedia quædam, quæ diuersis precibus conficiuntur. Ex quibus dicunt, quod omnes ligaturæ & maleficia huiusmodi dissoluuntur, & reus grauissima tormenta & cruciatus patitur in corpore: & inter alia solēt dicere uerba illa prophetæ: Eructauit cor meum uerbum bonum, dicam cuncta opera mea regi: & Dominus labia mea aperiat, & os meū annūciabit ueritatem: & Confundatur nequitia peccatoris, perdes omnes qui loquuntur mendacium: & Contere brachia iniqui rei, & lingua maligna subuertetur. Ex quibus uerbis, precibus & exorcismis, dicunt maleficia ipsa resolui, & reum mirabiliter cruciari. Vide Paridem de Puteo, in Tractatu de Syndicatu, c. tortura. lo. 3. folio centesimo decimo tertio. & Syluest. Prior. in Tract. de Strig. demonst. mirand. lib. 4. cap. 5. Super quibus tamen cogita, ait ille, quia de uirtute ipsorum remediorum nō possem quicquam certi attestari, ex quo illa nunquam expertus fui, nec per alium experiri hætenus uidi. Ego uerò, licet & D. Grillandus, & mille alij oculis id uidissent suis, tamen uirtute uerborū siue prolatorū, siue pictorum, siue sculpro-

ptorum, fieri posse nunquam credam. Enimvero fur ille etiam schedula spoliatus, nihil adhuc, crudelius licet distractus, confitebatur: nec submurmurata uerba insensilem habitum inducere, satis superque à me ostensum est. Quare uel somnificare assumpta, aut à diabolo, quicum antea pepigisse animotales, ei que se deuouisse, & etiam traditos esse necesse est, insensibilitate illata id fieri sentio, quum dæmoniacos complures Libro quarto à me enarratos, uarijsque cruciatibus à diabolo exercitos, nihil eorum sensisse, sed postea uelut è somno surrexisse, commōstrauerim. Statuendū itaque, si quid tale eueniat, id dæmonis arti potius tribuendum esse, qui ut spiritus, cerebri humores turbat, soporem mouet, neruorum originē obstruit, sensum tollit & stuporem inducit, chartulis uel uerbis in eū finem admissis, ut eorum apparatui quippiā inesse uiriū consideretur, atque interea reliquus satanæ dolus lateret. Idem dictum uolo ad torturam uetulae Brugensis, quæ tum habitu, tum uictu, tum incessu, tum moribus, tum fucata sanctimonie specie ab omnibus obseruabatur, habebatur in precio & plurimi fiebat, ueluti uera Christi apostola, quod multarum matronarum liberos quasi miraculose curaret, gibbos liberaret, crura tibiasque ilico restitueret, idque non arte, aut externo medicamine adhibito: uerum qualiscunque pietatis aliquo exercitio adiuncto, nempe ut uno, duobus, aut tribus diebus ieiunaret panis solius & aquæ usu: uel ter legerent orationem Dominicam, aut inuiserent Mariam Ardenburgensem, aut S. Arnoldum Audenburgensem, aut S. Iacobum, aut S. Hubertum Ardennatem: uel ut missam unam aut alteram religiosè audirent, aut aliquot preculas persoluerent ægri. Hisce rebus ex præscripto ritè ex-

pletis, ab incommodis postea liberabantur ægri propter confidentiæ insignis de mulierculæ potentia conceptæ prerogatiuā. Exigebat etenim prius, ut se posse, firmiter crederetur. Atqui extorta tandem doli confessione, licet aliquandiu torturæ & quæstiones frustra fuissent adhibitæ, exilio à prudenti Senatu puniebatur. Historiam integram leges in Rerum criminaliū praxi cap. 37. de quæstione siue tortura, Iodoci Damhouderij Brugensis.

Quidam Iacobus nomine, mihi non ignotus & familiaris, torturæ ex magistratus decreto subiiciendus anno supra sesquimillesimū septuagesimo octauo, se ad insensibilitatem premunire uolens, prius opium uorat, sed iustę quantitatis ignarus, cum multa præcordiorum angustia, sopore tandem oppressus graui expirat. Schedulam apud ipsum mortuū inuentam, & propria illius manu scriptā, qua opij drachmas tres sibi è pharmacopolio adferri iusserat, uidi, legi, & characterem agnoui: quod certè dolenter refero.

Insensibilitatem doloris & cruciatuum quoque inducere, teste Aarone & Hermete, lapidem Memphitem à ciuitate Memphis dictum, si tritus & aquæ mixtus propinetur ei qui quæstionibus erit subiiciendus, asserere Albertum Magnum eadem fide qua plura alia, hic prætermitti non oportuit. Vide & circa finem capitis 17. lib. 3. & cap. 7. lib. 6. sequentis.

FIGVRATO NVLLAM IN-
esse uim ratione figuræ.

Cap. XIII.

Hinc liquet, quātum fidei sit adhibendum fuco dæmoniaco, ab Hieronymo in uita D. Hilariōnis eremitæ descripto: Eiusdē, inquit ille, Gazensis emporij oppido, uirginem Dei uicinus iuuenis deperibat:

N 2 qui

qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, sibilis, & cæteris huiusmodi quæ solent morituræ uirginitatis esse principia, nihil profecisset, perrexit Memphim, ut confesso uulnere suo, magicis artibus rediret armatus ad uirginem. Igitur post annum doctus ab Æsculapij uatibus non remediatis animas, sed perdentis, uenit præsumptum animo stuprum gestiens: & subter limen domus puellæ tormenta quædam uerborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit. Illico insanire uirgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis. magnitudo quippe amoris eam in furem uerterat. Perducta ergo à parentibus ad monasterium, seni traditur, ululante statim & confitente dæmone: Vim sustinui, inuitus sum abductus: quàm bene Memphis somnijs homines deludebam? O' cruces, & tormenta quæ patior. Exire me cogis, & ligatus subter limen teneor. Non ex eo, nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit. Tunc senex: Grandis, ait, fortitudo tua, qui licio & lamina strictus teneris. Dic, quare ausus es ingredi puellam Dei? Vt seruarem, inquit, eam uirginem. Tu seruares, proditor castitatis? Cur non potius in eum qui te mittebat, es ingressus? Vt quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum, amoris dæmonem? Noluit autem sanctus, antequam purgaret uirginem uel adolescentem, signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse dæmon uideretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem: afferens fallaces esse dæmones, & ad simulandum esse callidos. & magis reddita sanitate increpuit uirginem, Cur fecisset talia, per quæ dæmon intrare potuisset? Hucusq; Hieronymus. Sed puellam magis obseuisse amorem me

*Dæmonis mē
dæmonem, ut il-
lis quisquilijs
se detineri per-
suaderetur a-
lijs.*

10 tiens dæmonium, quàm amorē, mea est sententia. nec uerborum aut figurarum in lamina incisarum potentia id contigit: sed quòd diabolo occasionem subministrasset, quemadmodum exprobrat Hilario, eam exercendi facta illi fuit potestas. Qui ad eiusmodi magicas curationes in morbis confugiunt, seuerè redarguuntur à Basilio in explicat. Psal. 45. Paruus, inquit, filius incidit in morbum, tu mox incantatorem requiris, uel superuacaneos uariosque characteres uel figuras aut literas puerorum innocentium collo suspendis, &c.

D. Thomas quoq; credit, annulos, uel quicquid est figurarum ex arte, nihil operari ratione illius figuræ: neq; ex illa figura maiorem uim recipere à corporibus cœlestibus, quàm non sic figuratum: quoniam quæ ex arte fiūt, non sequuntur materiam, neque formam. Identidem & de uerbis prolatis sentit: quoniam uerba nihil immutant, nisi auditum. Verissimè ergo, imagines ex ære, plumbo, auro, cera alba, rubra uel alia materia baptisatas uel adiuratas, consecratas, imò potius execratas, per magorum artes & sub certis diebus, uirtutes obtinere mirabiles, in eiusmodi artium libris recitatas, errorem esse scribit Martinus de Arles theologus. Et Porphyrij opinionem de talibus construendis imaginibus, fuisse falsam, comprobat D. Thomas Augustini testimonio, libro 10. de Ciuitate Dei. Verum quidem est, res naturales, formas suas & uirtutes consequi ex corporibus cœlestibus: sed imagines artificiales nullā ab arte uirtutem imbibere, aut aliā assequi uim queūt, nisi quam ratione materiæ obtinent. Figura autem non est alterandi uel actionis principium. ideo nec alijs uirtutis causam habet aurum eius imaginis, quàm aliud alterius figuræ

*In libell.
Occultis
tura oper*

*Figurat
la inest u
tione fig*

*Lib. de
perstit.*

*Thomas
in libro
gentes, c
to, de O
naturæ
tis, & p
pui in
Summa
logica.*

gurae aurum. Atqui si alium consequi effectum appareat, sit is daemonum operatione, homines ludificantium, secundum Augustinum. Tales itaque imagines astronomicæ uim adipiscuntur per daemonem: cuius signum est, quod illis imaginibus quosdam imprimi characteres oportet, cum naturali uirtute eæ operentur nihil. In hoc tamen à magicis simulachris discrepant astrologica, quod in magicorum compositione sunt expressæ quædam daemonum inuocationes, unde eiusmodi effigies ad expressa pertinent pacta cum daemonibus inita. At in astronomicarum factura, tacitum existit cum daemonibus fœdus per quosdam characteres & figuras ab ipsis daemonibus inuentas, ad quorum characterum impressionem, facientibus suffragantur daemones. Hactenus ille.

Scitè igitur à Cardano, philosopho & medico, scribitur: Licet sigillis uim non leuem tribuant, ut Solis ad magistratus honores & gratiam cum principibus, Iouis ad diuitias & amicos, Veneris ad uoluptates, Martis ad audaciam, Mercurij ad solertiam, Saturni ad laborum patientiam, Lunæ ad populi fauorem: non ignoro lapides prodesse, figuram autem nihil. Idem, ubi magicæ stulticiæ maximi in ea arte Artephij placita enarrauit, ac non solum dolosos, sed etiam mente captos fuisse magos monstrarit: prodigiosos inde planetarum characteres, item annulos terrificis planetarum notis insignitos, & sigilla monstrosis eorû formis munita delineat, mox subiungens: Hi sunt characteres dolosa mente excogitati, quorum uirtutem nullam esse certum est. Nam quid his characteribus cum planetis ipsis rotundis commune est? At ne nomina putes aut Arabica aut Chaldaea, aut Hebræa aut Græca: quod si etiam essent, quid

plus eis inesset uirtutis quàm Latinis? Igitur figmenta mera esse oportet, nulliusque uirtutis: quam si contendas obtinere, non nisi daemonum pacto fieri potest. Quis etenim talia inuenire ualuit, nisi daemonum persuasionibus? At iam daemones nihil docere constat. Dicent autem, formas esse in Nona sphaera, quæ in India uidentur. Ita siquidem malus ille Aponensis finxit. Sed concedatur: quis uerò postmodum docuit, hunc characterem Solis esse, illum Saturni? Hinc clarè liquet, delirantium hominum hæc pura fuisse commenta. Plura inde magorum deliramenta ordine ex Artephio ibidem recitantur.

Si contendant magi, se rebus naturalibus uti, characteribus, figuris, herbis & uerbis, publica alioqui daemonum commercia abominati: hinc refellentur, quum sit apud Aristotelem & omnes naturales philosophos compertissimum, actiuas uirtutes non posse figuris inesse, uti nec literis uel quibuscunque characteribus, cum nihil aliud sint quàm compositio & ordo excogitatus ab artifice seu pingente seu fingente: præterea & materiales imagines ultra suam speciem & formam operari non posse, testatissimum est, multò minus admirabiles supra naturæ legem producere effectus. Signa uerò si dicantur, ea quum diuinitus instituta non sint, quin potius reiecta, & à natura abhorrentia, restat ut plus quàm superstitiosa sint, & à dæmone inuenta, uel palàm fabricante, uel clàm immalè credulorum phantasiâ suggerente. Somnia item sunt, quod figuras & characteres in elementalī materia impressos parere radios fingat Alchindus Arabs, quibus motiones in rebus alijs excitentur, quum illi quatenus ex arte sunt, nullo modo causarum superiorū influxus commoueāt.

His adde Porphyrij deliramenta, quibus figuras à dijs maximopere amari, eosque in sacrata imagine contineri imaginatur: contra Aristotelem, atque etiam Theologos, qui characterum, herbarum, aut etiam uerborum uis, separatas mentes supra hominem in aliqua materia coerceri posse negabunt. Si quem characterum iuuabit uarietas, si quid dignitati uel uetustati eorum tribuendum quis contendat, in *μικροσμοῦ* hominis lineamenta, notas & multiforme characterem collimet, adeoque ipsum cœlum, terram & omnia quæ in eis sunt, uigilanti inspectione cōsideret, inueniet profecto quod cōtemplatu & admiratione sit dignissimū. Quapropter ociosa, patrocinate ueritate, prodigiosorum huiusmodi figmentorum permanebit fabrica.

Porro sacra uerba ea pollere uirtute, si denuò eò confugiatur, ut notatis solis literarum figuris tam mirabiles progignantur effectus, cōminisci, certe impium est. Euangelij efficacia, nō in exaratis characteribus, huic figuræ uel illi annulo, sigillo aut imagini applicatis, uerum in uirtute mystica, ad salutem credenti, consistit. Verbum Euangelij in corde iuxta uiam satū, auditum, & nō intellectum, rapit malus ille: auditum autem, protinusque cum gaudio exceptū, radicem, ut in petra latum, non habens, cōtinuò euanescit: auditū item, & cura huius seculi suffocatum, ut semē inter spinas iniectum, infœcundum manet, inefficaxque: sed auditum & intellectum, firmaque fide apprehensum, efficax est, hominemque in nouam commutat creaturā, & mentes consolatur afflictas, aduersus dæmonis insultus communiens, ardētique inuocatione in Christi nomine inflammans, exorante quæcunque petuntur: non autem hoc præstat chartis illitum uerbum, aut cuiuscunque materiæ impres-

sum insculptū uel, uel collo alligatū, siue superliminari impositum, aut subtus limen in terra sepultum. Tantum enim abest ut intuitu pictarum aut incisarum insculptarū uel Scripturæ sacræ uocum aut sententiarū, quacunque sint expressæ forma, terreatur, fugetur aut uinciatur diabolus, ut etiā ipse eadem probè calleat, nec allegare erubescat, quò fallat cautius: quemadmodum cum Christum tentatione impeteret, fecisse legitur. bona autem conscientia, uiua fide, ex uera Dei agnitione & Spiritus sancti inspiratione progignata, atque uerbi Dei potentia proster nitur ille, profligaturque. Hinc ligaturas omnes & remedia, quæ medicorum condemnat schola, iure optimo quoque Augustinus reijcit.

20 FORMVLA CVRANDI MALEFICIJ *superstitiosa, item alter modus futilis pel- lendi demonis. Cap. XIIII.*

Non incōuenientem curandi maleficij modum merè superstitiosum, quanquam mysterij loco habitum, hic ascribam, ut euidentius quorundam hominum eluceat impia credulitas. Hunc insignis doctrinæ, integritatis atque usus uir D. Ioannes

30 *Echtius, ἱατρὸς πολλῶν αὐτᾶξιος ἄλλων*, pro suo candore, communicauit: non quòd eum approbaret, sed risui unà mecum exponendum arbitraretur: à matre autem ægrotæ nactus erat, quæ studiosè religioseque omnibus obseruatis, filiam curatam, si dijs placet, affirmabat. Historia, cui annectitur curatio, sic habet: Clarissimi iuriscōsulti N. filia, annos nata circiter tredecim, monialis (quam uocant) monasterij

Rom. 7.

2. Cor. 4.

Matth. 13.

Marc. 4.

Luc. 4. 8.

Matth. 4.

Marc. 1.

Luc. 4.

Psal. 90.

Li. 2 de d.

Christ.

Io. Echtius

medicus.

Superstit.

demoniac.

uigilanti

ratio.

lanæ nucis, & minora, præcedere summo dolore. adhæc, alterum crus habebat luxatum. quocirca quum extrema metuerent moniales, & puellæ parentes, ea Coloniam deferebatur, accerserenturq; duo celeberrimi eius urbis medici, D. Ioannes Echtius, & Hubertus Faber: qui re ad exactâ artis trutinam uocata pensiculataq; , dæmonis opus foueri iudicarunt. Ad puellæ itaq; curationem adhibebatur quidam ariolus uetulus, nomine Abrahamus, qui hanc sanandi formulâ parentibus præscripsit. Omnium primò sacra administraretur synaxis. Deinde potionis sequentis cyathus paruus plenus, uel uitreus, matutina hora & uespertina puellæ maleficio affectæ propinabitur.

Recip. Rhabarbari electi drach. i. radices enulæ, artemisiâ rubram uulgò dictam, centaurium minus, mentâ aquaticam: hæc simul, præter artemisiâ, in olla noua indentur, & in honore sanctorum triû nominum ebullient in uino albo: artemisia aut in aquæ pinta, quâ hic uocamus, unciarû duodecim pondere equialente decoquetur. Item pauperi alicui homini pio commendabitur recitatio orationis Dominicæ & salutationis Angelicæ, quinque separatim repetenda: prima, in nomine puellæ maleficio læsæ, quòd Christus in hortu duceretur: secunda, q̃ Christus aquâ & sanguinẽ sudarit: tertia, q̃ CHRISTVS IESVS condemnabatur: quarta, q̃ IESVS citra culpâ in crucem conijciebatur: quinta, ob Christi passionem, quòd in cruce expiraret, ut sagam conuertere, & illatû malum amoliri dignetur IESVS. Præscripto modo hominem simplicem in genua prouolutum, attentione summa orare oportet: deinde octo diebus continuis Missam audire ægrotam, & consistere ubi recitatur Euangelium: atque in cibo & potu aquam lustra-

lem, salemq̃ expiatum miscere.

Alia quædam puella exagitata aliquandiu à dæmonio, eius inspiratio- ne ita liberabatur, ut itinere satis longo & recto singulis ferè passibus in genua procumberet Marco durum usq; nusquam è uia communi trita deflectens, etiam si fouea, aquæ, lutum uel excrementa essent obuia, in ijs quoq; genibus deuolui oportuit: at in ara sacra D. Annæ (ad quam frequētissimus ibi religionis ergò concursus) missa celebrata, liberationis indicium iri ostensum pollicebatur dæmon. Proinde circa puellam sub missæ actione se conspexisse umbram cæcidam, ait sacrificus: quam quoq; puella se obseruasse tanquam certissimam liberationis notam asseruit. En dæmonis fucum, quo *ειδωλομανία* stabiliat.

Domum à lemuribus turbatâ Theophrasti Paracelsi affectæ uindicant liberantq; suspensis in quatuor domus angulis, mēbranis uirgineis, quas uocant, quibus inscriptum est: Omnis spiritus laudet Dominum: uel, Mosen habent & prophetas: uel, Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius. Si eodem modo suæ artis statuūt principia, quo hanc commentati sunt curationem, dæmonesq; fugare conantur, non est quòd ueterem medicinam euersum iri metuamus. Absurdè enim prima hæc sacri Vatis sententia in chartulis suspensa, ad dæmones exturbandos usurpatur. Nam omnis spiritus, hoc est, quicquid spiritu & uita fruitur, laudet Dominum: non autem ab impio, multo minus à diabolo, laudem suam celebrari uult Deus. Quomodo etiam instituto respondeant illa uerba Abrahamæ, diuiti epuloni reddita, Mosen habent & prophetas, ipsi iudicent. Si tertiam urgeant sententiam, ad Caput nonum huius Libri, de Periaptorum uirtute, eos relego.

Obsessa curatio futilis.

Paracelsistica ca demonum profligatio.

*Psal. 150.
Luca 16.*

Psal. 64.

MALEFICAE CVRATIONES

chirurgi. Cap. XV.

*Chirurgus
fecleratus.*

AD insignis malitiæ chirurgum, qui multos annos toleratur apud Geldros, quandoq; etiam Coloniae, anno supra sesquimillesimū sexagesimo septimo in æstate apud impeditioris linguæ nobilem in ducatu Montenſi, quem quoque ſefellit, promotum, quum fortè poculis ibidem indulgeret, acceſſit eiufdem nobilis miniſter proximæ arcis præfectus, nomine Elbertus, calantica ægrotorum more teſtus, ut medica eius opera, ſic perſuaſus, uteretur. Hic mox vittam lineā ex capite abijci iubet medicaster, atq; ut ſecum cyathos exhauriat, hortatur ægrū. Quod quum hic auerſaretur, ſibiq; à medicis, uino ut parcè uteretur, imperatum aſſereret: reſpondit iſte, ſibi alias occultiores eſſe curandi rationes, quas neſcirent reliqui medici. Id ideo tentatū, ut à bene poto, nec ſatis ob id prudente, liberaliorem curationis ſuæ mercedem paſceretur, eiufq; dimidiū, quod ei moris eſt, antè auferret. Hinc ſeorſum cum ægroto ſecedit, morbi magnitudinem proponit, cauſamq; eſſe maleficium, in uniuerſam deinde eius familiam atq; pecora proſcripturū ſæuiſſimè, niſi obuiā iretur, perfriſtiſſima fronte mendaciter imperito homini perſuadet. Tandē ubi de ampla curationis mercede trāſactū eſſet, diligenter porro induſtrieq; inquiri, num quem domi inter familiam aleret, cui fidi queat? reſpondit ægrotus, ſe famulum & filiam habere. Impoſtor, quot annorum eſſet filia, rogat: ait pater, Viginti. inquit impoſtor: Satis eſt, hæc erit noſtro inſtituto & actionibus non inidonea. Inde iubet utrunq; parentem ad filię pedes procidere ſuppliciter, & obnixè orare, ut in cunctis medico obſequeretur, dictoq; audientem ſe exhiberet, alioqui

non ritè conſuli poſſe patris uale tudini: cuius uterq; cupientiſſimus ad filię genua prouoluitur, ſupplexq; ex nebulonis iſtius præſcripto obſecrat & obteſtatur. Tum mādāt, ut pilum tam ſuū quàm uxoris, item filię, nec non omniū quos domi aleret, hominū, ut & brutorū, abſciſſum, filię traderet, ſibi in arcē, ubi ægrotus degeret, certa atq; cōſtituta hora deferendū. Hac fabulæ epithēſi induſtriè ad hunc modum inſtituta, ad reliquos actus progreditur. Nam quū illa ad præſcriptā horam, dicto obediens, ut patris ſanitati cōſuleret, adueniſſet, in cōclauē ſeorſum ducitur: ubi longa ſimulanter habita occulta oratione, librum qui in menſa erat, aperit, duosq; cultros decuſſatim tranſuerſos in eo ponit multo cū murmure, diris item coniurationibus, ſictis hiſ illiſq; characteribus: tandem & circulum in terra ducit, in quem & alterum cultrum à ſe adiurationibus execratum, à puella conſigi iubet: tum interpoſitis aliquot non intellectis ſuſſuroq; prolatis uerbis, alterum cultrum, ut antè factum erat, deſigēdum tradit: deinde puellæ metu conſternatæ offulam quādam offert edendam, illiq; refragātī eam perfrigidam (ſic enim illa narrauit poſtea) in os inferit: qua accepta, ita perturbari uiſa eſt, ſiue metu ſeu alia occaſione, ut ſibi non ſatis conſtaret. Hinc peſtus nudari iuſſit, ſicq; mammillis diu popiſmo ſeu palpo tractatis, ſupinam inclinari detecto uentre uoluit. Qua in re ubi puella pudica ſe difficilem præberet, atque hic Tragicus comœdus patris exitium certiſſimè ſubſequuturum, ipſamq; in idem & grauius malum lapſuram, niſi morem gereret, minitaretur, neceſſarioq; hic mutuam carnis contrectationem requiri perſuaderet, in ſinum prolapſus, pudoris mox zonam ſoluit, caſtitatiſq; munimen-

nimentum perrupit. Altero die eodem curationis modo obseruato, secundum fabulæ actum simul cum iu- uēcula absoluit. Tentauit idem & ter- tiò, sed solùm bis ipsum suam satiasse libidinem, illa fassa est postea. Interea & medicamenta ægroto exhibuit sin- gulis diebus tam crudelia, ut præsen- tem hic præ nimio cruciatu timeret mortem, ob idq; lecto affigeretur con- tinuò, quū ante inceptam curationem, quasi nihil incommodi pateretur, ob- ambularet. Nec quidem immeritò, q̃ mercurium præcipitatum huic fuisse propinatum, à prudentioribus & for- tè actionum medicastris conscijs iudi- caretur. In ijs suis tormentis & carni- ficiis hunc quandoque suppliciter, li- cet uenire detrectantem, aduocat, le- nimenq; torturæ quærit: tandem & dilectissimam filiam rogat, quid ipsa animaduerneret consilij, & quem spe- raret successum ex curationis modo. Quam ubi pudore suffusam, ac in la- chrymas pronam, uix quicquam re- spondere obseruaret, doloris causam extorquet. Illa rem omnem ordine patri explicat, & catastrophe dolum detegit, se etiam mēstruam fluxionem ex eo congressu passam fuisse queri- tur, hymenis uenarum eiusmodi insul- tu ruptarum imperita. Ex lamentabili patris relatu hæc ad me peruenere. O uerum maleficium: ô facinus horren- dum, flagitium & scelus morte etiam crudelissima expiandum. Nec aliò à me teterrimum hoc factum promul- gari quis arbitretur, quàm ut in simi- libus casibus, alieno damno quilibet cautior, non tam faciles aures & ob- uias manus præbeat cuicunque sani- tatem tanta impudentia arrogantiaq; pollicitanti, & mercede iniqua stipu- lanti. Interim actor hic suos habet qui ipsum mirentur, prædicent, promo- ueantque, et si quoq; lippis & tonsori-

bus innotuerit, eum licet prouectioris ætatis, alteram duxisse uxorem, super- stite etiam num priore. Sed in eam mē- tis caliginem dilabi, proh dolor, hos qui aliò iniquius commissi gladij po- testatem torquent, est quod gemitibus assiduis, quum peccatorum no- strorum amplitudo sic mereatur, con- queramur.

10 Cuidam nobili extremè decumbē- ti, contra febrem adhibuisse eundem chirurgū sequentem curationem, mi- hi referebatur, quum ad eundem de- ploratum postea accerferer. Tres ille radiculæ partes huic obtulerat, singu- las semel mordendas, ad primam in- quiens, Vtinam Christus non esset na- tus: ad alteram, Vtinam mortem non obisset: ad tertiam, Vtinam non sur- rexisset. Deinde illis collo appensis, iubet eum bono esse animo, si illæ pe- rirent: qui enim eas tolleret, hunc si- mul febrem ablaturum pollicebatur. Sic non multo pòst, empyemate, meo quidem iudicio, interiit.

Vsurpatus & is modus, Iesus Chri- stus † qui natus est, liberet te N. ab hac infirmitate †: Iesus Christus qui mor- tuus est † liberet te N. ab hac infirmi- 30 tate †: Iesus Christus qui resurrexit † liberet te N. ab hac infirmitate. Inde quinquies oratio Dominica & Saluta- tio Angelica recitentur quotidie.

Eiusdem ordinis fuit is medicastrer, qui apud Xantos Cliuizæ, cuidam iu- ueni ex tympanite tumescenti nuper persuasit seniore uiperam cum duo- bus rubris colli circulis, & duas iuni- ores in uentre exundante foueri ex 40 maleficio: & quum exactius obserua- retur, dum hunc curat, ne à uehemen- tibus purgationibus, simul excremen- tis uiperas mortuas miscere fraudu- lenter posset, tandem ægrotum par- tus dolores passurum fingit, ac proin- de se oportere partibus pudibūdis oc- cultè

cultè manus admoliri: cui respondet mater egroti admonita prius, suis manibus se effecturam, quicquid in eam rem desideraretur. Sic desijt impostor, & post dies quatuordecim moritur æger, qui à quodam chirurgo eam ob causam secabatur, ut cunctis huius nebulonis innotesceret dolus, quem admodum & contigit: hinc incunctàter aliò auolauit funesta hæc & infau-
sta strix.

DAEMONES NON ALITER

*sanare morbos, quàm à læsione ab illis in-
uecta cessando. Cap. XVI.*

*Fortalitium
fidei lib. 5. de
Bello damo-
num.*

Siam obijciatur felix curationum harum magicarum successus: respondeo, In uita sancti Bartholomæi legi, dæmonem curasse morbos: atque hoc fecisse non sanando, sed à læsione, quam ipse inuexit, cessando, ut tradit Abdias episcopus Babylonix libro octauo Certamin. apostol. in hæc uerba: In idolo Astaroth apud Indos dæmon erat, qui se curare languidos, & cæcos, quos ipse lædebat, illuminare fateretur. Erant enim sine Deo uero homines illi: & necesse erat ut à Deo falso ludificarentur, qui eiusmodi arte illudit, uerum Deum non agnoscentes. His concitat dolores, morbos, damna, pericula, datque responsa ut ipsi sacrificent: & quum à se inuecta remouet, tanquàm ab ipso sanentur, existimant omnes, nimirum stolidi: ille autem non sanando subuenit, sed à læsione cessando. itaque cum lædere desinit, curasse putatur. Et post: Ipse diabolus arte reddit homines ægrotos, ijsq; suadet uenerari idola: & ut sibi eorum animas deuinciat, ab eorum uexatione desistit, ubi lapidi aut metallo dixerint, Tu es Deus meus. Et post ex Bartholomæi mandato fatetur dæmon, primò carnem hominum à se lèdi, uerum in animas nullam sibi concessam esse

potestatem, nisi sacrificauerint. Deinde subdit: At ubi pro corporis sui salute nobis sacra fecerint, ab afflictione desinimus, quòd tum in illorum animabus dominari inchoamus. Cum itaq; à læsione quiescimus, eos curare uidemur, & uelut dij colimur, dæmones interim existentes. Pulchrè id à Tertulliano etiam docetur his uerbis: *In Apoc. cap. 22.* Habèt de incolatu aëris, & de uicinia siderum, & de commercio nubium, cælestes sapere paraturas, ut & pluuias, quas iam sentiunt, repromittant dæmones, benefici planè & circa curas ualitudinũ: lèdūt enim primò, dehinc remedia præcipiūt ad miraculũ noua, siue contraria, postq; desinunt lèdere, & curasse credūtur. Adiungam qd in hac sententiã Tatianus Assyrius, Iustini discipulus, qui claruit circiter annum centesimum septuagesimum, contra Græcos disserat: Nullus affectus, inquit, per occultã alterius rei dissensionem tollitur, nec egrotus aliquis curatur amuletis, ut pelliculis appensis. Dæmonum istæ aggressiones sunt: & qui egrotat, uel amat, uel odit, uel appetit ultionẽ, istos sibi auxiliatores asciscit. Utuntur autem dæmones hoc artificij modo. Quemadmodũ figuræ literarum, & uersus qui inde cõscribuntur, non per se possunt indicare, quod scribitur: sed hæc sibi cogitationum suarum signa homines constituerunt, ex certa ipsorum coniunctione, ita ut ordo literarum definitus est, rem intelligentes: sic etiam uariæ radices, & neruorum & ossium adhibitiõ, non sua natura aliquid efficiunt, sed tanquàm elemẽtaris institutio sunt improbitatis dæmonum, qui ad quid singula ualere debeant, præscripserunt. Vbi uerò ab hominibus usurpari uiderint ministerium uel curationẽ ipsorũ, superueniunt, & eos ad seruitutem redigunt. Et post: Non sanāt dæmones, sed

sed dolo capiunt homines. & rectè Iu-
stinus ille maxima dignus admiratio-
ne, demones latronib. similes esse do-
cuit. Siquidem ut illi uiros aliquos ca-
pere solent, deinde pacta mercede fa-
miliaribus eos restituere: sic etià qui
à uobis existimantur dii, quorundam
hominum membris se insinuantes, de-
inde per somnum suam in illis glorià
fabricantes, in publicum prodire iu-
bent: & in conspectu omnium, post-
quam desideratis ex mundo rebus se
expleuerunt, ab egris auolant, & mor-
bum suo dolo productū obliterantes,
pristinæ ualeitudini homines reddūt.
Testatur & D. Hieronymus, licet uir-
tute magica possunt aliqua fieri mira-
cula, ut illa quæ pertinent ad curiosita-
tem tantum, & uanitatem (sicut Simō
magus fingeat statuas ambulare, lo-
qui, ridere, & similia) ea tamen quæ
sunt salubria, ut existunt curatio lan-
guidorum, illuminatio cæcorum, &
huiusmodi, non posse artibus magicis
siue à dæmonibus effici. Elegāter bre-
uiterq; hoc dæmonis studium ac me-
delam expressit Cyprianus De idolo-
rum uanitate, ubi post longam de Au-
gurijs & Aruspicijs disputationē sub-
iungit: Hi spiritus maligni afflatu suo
uatum pectora inspirant, extortum fi-
bras animant, auium uolatus guber-
nant, sortes regunt, oracula efficiunt,
falsa ueris semper inuoluunt. Nam &
falluntur & fallūt, uitam turbant, som-
nos inquietant, irrepentes etiam cor-
poribus occulta mentis terrent, mem-
bra distorquent, ualeitudinē frangunt,
morbos lacesunt, ut ad cultum sui co-
gant. Et mox: Hæc est de illis medela,
cū ipforum cessat iniuria. Nec aliud
his studium est, quàm à Deo homines
auocare, & ad superstitionem sui ab
intellectu ueræ religionis auertere: &
quum ipsi sint pœnales, quærere sibi
ad pœnam comites, quos ad crimen

suum fecerunt errore participes.

Hinc Augustinus, & legitur 26. q. ul-
tima, admoneant: Admoneant fideles
sacerdotes populos suos, ut nouerint,
magicas artes incantationesque qui-
buslibet infirmitatibus hominum ni-
hil remedij posse conferre, nō anima-
libus languentibus claudicantibusue,
uel etiam moribundis quicquam me-
deri: sed hæc sunt laqueus & insidiæ
antiqui hostis, quibus ille perfidus ge-
nus humanum decipere nititur. & si
quis hæc exercuerit clericus, degrade-
tur, laicus anathematizetur. Idem fe-
rè in libro de Ciuitate Dei legitur: &
26. q. 2. qui sine ubi mortem potius es-
se dicendam eiusmodi curationem,
quàm uitam, docetur. Idem: Valent dæ-
mones affligere, quoscūq; Deus pro-
pter peccatum, eorum tyrannidi subie-
cit. Isychius lib. 6. comment. in cap. 19.
Leuit. Pessimum est magis adhærere,
quia dæmonum inimicorum nobis &
pestilentium nomina dicunt. Qui etsi
ad breue tempus, ut in errorem mit-
tant, uidetur operari aliquid quod ad
corporalem sanitatem uile & paruum,
quale etiam imperiti medici operari
possunt: ueruntamen nec hoc ut boni,
neq; ut bene uolētes hominibus ope-
rantur, sed in seruitutem illos redige-
re, & à Deo separare cupientes.

Ad curationum harum dæmoniacarum
cognitionem facit, quod Sabelli-
cus scribit: Talis, inquit, Circēsum
ludorum fuit pompa, quos tum instau-
rari cōtigat, quod quidam è plebe ho-
mo T. Latinus, siue Tyberius Atinius,
ut alij scribunt, à Ioue erat monitus, ut
consulibus nunciaret, non placuisse si-
bi proximorum Circensium præsul-
torem: instare urbi periculum ingens,
nisi darent operam, ut sibi ludi ex in-
tegro fierent. Id ille imperium quum
fortè detrectasset, ueritus ne, si fidem
non fecisset, pro ludibrio abiret in ora

hominum: ita accidit, ut paucis diebus quibus species illa fuerat homini noctu oblata, filium nulla euidentiore morbi causa amiserit. At tum iterum simili oraculo interrogatus, an satis magnam haberet spreti numinis mercedem? Cæterum quum rem adhuc in occulto haberet, subita est corporis debilitate afflictus. Tum demum propinquorum consilio usus, lectica primò in forum ad consules, mox per illos in curiam delatus, ubi quæ per quietem fuerat iussus dicere, ordine exposuit. Miraculo accidisse aiunt, ut in pedes erectus, domum incolumis abierit. Sed malorum dæmonum aliquis Atinio in somnis affuit, qui futurum intelligēs, ut paucis diebus ille filium amitteret, ipseque aliquanto breuius graui esset morbo defuncturus: ubi scilicet à se affligi desisset, hanc fallēdi ansam nactus, ut Romanum pop. in maiores adhuc tenebras cōijceret, ridiculum illud ludorum schema oculis cæcæ multitudinis offudit.

FICTAM ESSE DAEMONVM SANATIONEM, & eam quandoq; à Deo permitti ob imprudentium credulitatem, admodum

sepe efficacem. Cap. XVII.

ITaque liquet, fictam saltem simulatamq; curationem quandoque exhibere dæmonem, à cruciamento cuius ipse author extitit, desistendo libenter, cuius rei admiratione faciles hominum mentes illaqueet, sibiq; infidelitate subiuget spiritus in diffidentia filijs efficax: hoc unum cum primis annitens, ut hi quos defraudarit, eum diuino cultu & honore dignentur. Vel Deum, ob contumacem hominum incredulitatem, plerunque aliqua permittere credimus, ut uidentes non uideant, & audientes non audiant, nec intelligant. Vel quo modo ex confidentia in medicum, medicamenti plus accrescere interdum ui-

rium conspiciamus: sic ex fide superstitione adhibita eiusmodi incantationū uerbis, quanquam ex Scriptura frequenter furto satisq; inconcinnè subtractis, aliquid singularis energiae accedere, non temerè quis credat. quod nec Galenum latuit, illum plures curare affirmantem, in quem plures confidūt. Tantum habet ponderis, intensa sanationis imaginatio. Quare Pomponatius dicere non ueretur, in sanatione acquisita ex ueneratione ossium Diuis ascriptorum, si essent ossa canis, & tanta & talis de eis haberetur imaginatio, non minus subsequeretur sanitas. Multa siquidem corpora ueneratione dignamur sæpe in terris, quorum animæ patiuntur in inferno, auctore Augustino.

20 Ex maiorum historijs recentiq; patrum nostrorum memoria repetūt pleriq; exempla, asseruntq; non paucos ad sola uota sanctis nescio qua credulitate & religione facta, aut ex contactu contuitūe ossium (nō dicam thecarum) quæ de quorundam cadaueribus collecta ac reseruata ferebantur, recuperasse amissam uirium integritatem, sanitatis restitutione *εὐδωλομανίαν* stabiliēte, uniuerſi cultus impij auctore unico diabolo. Imò inde natā peruasisse in animos hominum opinionem, auctamq; etate & roboratam inueterasse aiunt: ut plus ualere, longēque ualidius obortas corpori ægritudines euellere atq; extirpare sola uota statuis delata, quàm remedia censerentur. Eam inoleuisse cōsuetudinem addunt, ut si quid aduersi accideret, non diuina desiderarentur auxilia, sed in subsidium illi inuocarentur sancti, quos talib. præſidere ac dominari malis persuasum erat: neglectum ea ratione fuisse Deum, contemptuique & pro nihilo habitam medicorum operam: preces quoq; Deo ad cœlestium manda-

Lib. 1.
gnost. cap.
Lib. de
tamēt. ca.
Imaginatio
intēsa
onis effe

mandatorum præscriptum deferendas, directas fuisse ad sanctos, aut ad statuas: uim item medicatricem, diuinitus remedijs in natura ordinatis inditam, uotis fuisse tributam.

itis cre- tes po- Quantum aut ualeat constans credulitas apud uulgus, propè innotuit. Credulitatē requirit superstitio, quē admodum fidem uera religio. Tantū potest obfirmata credulitas, ut etiam *10* miracula operari credatur in opinionibus & actionibus falsis. Quilibet enim in sua religione, etiam falsa, modò firmissimè credat ueram, spiritum suum ea ipsa credulitatis ratione eleuat, donec assimiletur spiritibus illis qui eiusdem religionis duces sunt & principes: eaq; uideatur operari, quæ natura & ratio non discernunt. Hæsitatio uerò & diffidentia, institutum *20* opus non modò in superstitione, sed etiam in uera religione infirmant: & effectum quæsitū, licet multo usu confirmatum, eneruāt. Quomodo autem superstitio imitetur religionem, exempla ostendunt, inquit Agrippa: uide- *30* licet quando excommunicantur uermes & locustæ, ne frugibus noceant: quādo baptizantur campanæ & imagines, & eiusmodi plura. Sed quia pri- sci illi magi, & qui eius artis authores apud ueteres extiterunt, fuerunt Chal- dæi, Ægyptij, Assyrij, Persæ & Arabes, quorū religio omnis peruersa erat, & idolorum cultu inquinata: cauendum nobis summoperè est, ne permittamus illorum errores supra nostræ religionis Christianæ puram ueritatem dominari. Blasphemum enim hoc es- set, & βολέονυμα.

HISTORIIS NON ILLEPIDIS ostenditur, quantum in magicis curationibus ualeat temeraria credulitas.

Cap. XVIII.

CÆterum quid temeraria illa ualeat credulitas, exemplis osten-

dam ridiculis: & prius nō illepidum, à uiro Ecclesiastico, non infimi nomi- nis Theologo, accepi. Narrabat is, ad mulierculam quandam oculorum lip- pitudine aliquandiu laborantem, casu nebulonem diuertisse, qui sanationē oculorum certissimam pollicitus, su- spensa in ipsius collo schedula, tam ca- uit strictè, ne ea auferretur aut aperire- tur aut legeretur, ut nihil hinc prorsus expectandum iuuamenti asseruerit, si aliquo hīc modo delinqueretur. Mu- lier in multam erecta spem confidens, à lachrymis se quoque continuit, qui- bus antea oculorum accrescebat ui- tium: atque hac ratione paulatim cō- ualuit. Demum ob adeptā sanitatem schedula negligenter habita decidit: eiusq; cui hactenus unicè fidebat, ani- ma uersa dein iactura, redeunt lachry- mæ, malumque recrudescit. Schedu- læ interim ab alio inuentæ, referatæ & lectæ, inscripta Germanico idioma te hæc aiebat fuisse uerba: Der Teuffel *Schedula vi-* frage dir die augen an; / vnd scheisse dir in die *dicula collo* löcher. Quòd si uerbū uerbo reddatur, *appensa* sonat: Diabolus eruat tibi oculos, ac eorum foramina suo stercore impleat. Si horum aliqua fuisset uirtus uerbo- rum, euulsi periissent oculi, cavitatib. demonis excrementis rursus infartis. Non omnino absimile, Plinio referen- te, uidetur illud Marci Seruiliij Noui- ani principis ciuitatis, qui in metu lip- pitudinis, priusquam eam ipsam nomi- naret, aliūse ei prædiceret, chartam duabus Græcis literis P & A inscriptā, circūligatam lino, subnectebat collo.

40 Sic cuidam puellæ terrifico furore interdum à dæmonio agitatæ, chartu- lam corio testam, antea quidem in al- tari Missæ recitatione sacratam scili- cet, suspendit ecclesiasticæ professio- nis uir, sanationem pollicitus: ea tamē cautione adhibita, ut in officio & rei fiducia retineretur puella: si schedula *Chartula in a-* *nis collo sub-* *nexa.* *O 3* negle-

Idem ferè le- gitur in Li- bro Germa- nico de ludo- cris & serijs. cap. 47.

Schedula vi- dicula collo appensa

Chartula in a- nis collo sub- nexa.

neglectui habita periret, eam ad pristinum relapsuram. Idcirco de custodienda uigilanter chartula, singularis omnibus incumbibat cura & studiū. Tandem coniunx mea Iudith ad uillicum nostrum diuertit, è quo ubi miserabilem puellæ casum cognouisset, illam continuo uoluit accersiri. Atq; hic illa studiose pieq; admonita ab uxore, ac rectius instituta, ut nimirum fiducia in Deum afflictorū patronum concepta, dæmonis negligat ludibria, sacrilegumq; sacrifici consilium contemnat, eam mensa apparata cibo quoq; refici iubet, simulq; à collo periapton aufert. Quare perculsi territiq; procul fugiūt spectatores, relicta cum puella in domo coniuge sola, unā cum Sophia filia, ueriti, ne ob suæ anchoræ sacræ iacturam, cui hucusq; nixa puella minusangebatur, tanquā in portu subsistens, mox exiliret furore percita, insultuq; uiolento assistentes suo impeteret more. Interea admonitioni acquiescens, appposito fruitur uictu, citra ullam animi turbati notam, hilaris: ac, ne unquam amplius transversam à uiua in Deum fiducia se auocari sineret, erudita, optimè inde, nostra quidem sententia, habuit. Corio autem conciso, implicata aliquoties chartula inerat sublutea, plana, sine characteribus: quam cōfestim Vulcano consecrauit, præsente puella, uxor.

Huc accedat & aliud de obfesso quodam exemplum. Is dum per sacrificiū mirè φίλων, plerisque coniurationibus & exorcismorum fulminibus impeteretur, aded ut iamiam prorsus uideretur abigendus dæmon: eoq; cunctante, supra uerticem energumeni tandem adhibita fuisset particula S. Crucis in theca siue loculo contextæ, ut vulgus opinabatur: sic demum insudantem uehementer exorcistam affatur dæmon: Tametsi non nesciam ua-

nam atq; impiam esse uestram de uero crucis ligno, in quo pependit Christus, confidentiam, quum reuera fragmentum sit è patibulo sectum, nihilominus pertinax ista opinio uestra ac confirmata omnium fides facit, ut affectibus uestris obsequens, nunc hinc cedam, deseramq; hoc hospitium.

Fallacem, captiosam & periculosam huiusmodi esse sanationem, nemo nō uidet. Ludit sæpenumerò sub rerum harum ludicrarum specie diabolus: & hoc exequitur, quod machinatores illi malefici persequuntur, ut uidelicet omnis uis ab eiusmodi figmēto proficisci credatur. Rectè itaq; Rabi Moses ille Ægyptius, mendaces & stultos esse affirmat, qui soli figuræ, soli scripturæ, solis lineamētis, solis deniq; uocibus aëre fracto natis, tantam miraculorum uim & potestatem tribuāt. Nec temerè Antoninum Caracallam imperatorem eos condemnare statuisse, tradit Ælius Spartianus, qui cōtra tertianas & quartanas febres periapta gesta rent: quæ quoq; à Luciano lepidè irridentur. Similes quoq; curationū modos, ut supersticiosos, reiicit Augustinus his uerbis: Superstitiosum est, quicquid institutum est ab hominibus ad facienda & colenda idola, pertinens uel ad colendam, sicut Deum, creaturam, partemue ullam creaturæ: uel ad consultationes, uel pacta quædam significationum cum dæmonibus placita atq; fœderata: qualia sunt molimina magicarum artium, quæ quidem cōmemorare potius quàm docere solent poëtæ. Ex quo genere sunt, sed quasi licentiore uanitate, haruspicum & augurum libri. Ad hoc genus pertinent omnes etiam ligaturæ, atq; remedia quæ medicorum quoq; disciplina condemnat, siue in præcantationibus, siue in quibusdam notis quas characteres uocāt, siue in quibusdam rebus suspen-

Lib. 1. per
xorn, cap.

In Dial. p
loph.

Li. 2. de
Chr. Chr
ca. 20. &
q. 2. c. illud

suspendendis aut ligandis: in quibus omnibus ars dæmonum est, ex quadā pestifera societate hominum & angelorum malorū exorta. Vnde hæc cuncta uitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudianda atq; damnanda. Item Serm. de Temp. 215. Et si adhuc uideritis aliquos aut ad fontes, aut ad arbores uota reddere, sortilegos etiam & diuinos uel præcantatores inquirere, phylacteria etiam diabolica & characteres, aut herbas uel succos sibi aut suis appendere, durissimè tanta eorum peccata increpantes dicite: Quia quicumq; fecerit hoc malum, perdit Baptismi sacramentum. Idem Serm. 241. de Tempore.

*sum ne
tis.
embd.* Hic negligi minimè oportuit indusium illud necessitatis nuncupatum, Germanis *Nothembd*, tantoperè à proauis celebratum, quo induebantur, ut in bellis à quocunq; telorum uel spherularum bombardicarum ictu & armorū iniurijs liberi perdurarèt, & quoduis aliud corporis incommodum declinarent securi. Eo quoque usæ sunt parturientes, ut citius tutiusq; foetum deponerèt. Hinc nomen sortitum est, q̄ in necessitate usurparetur, & suum præstaret auxilium. Hoc autem solen
ni modo adornabatur. In una eadēq; nocte feriarum Natalis Christi, filum ex lino in nomine diaboli à iuniorib. notæ castitatis puellis neri texique, & indusium cōsui debuit. In pectore uerò duo assuebantur capita, in quorum dextro longa propendebat barba, & uelut galea erat imposita: sinistrum autem horridum & corona ornatum, regis illius magni Beelzebub fuisse diceres: latus utriusq; muniebatur cruce. Longitudine à collo medium hominem contegit indusium cum manicis. Id apud eximiae nobilitatis uirum uidi, cui à patruo milite strenuo cesserat, qui eo muniri solet, plurimū huic

sisus: quemadmodum pleriq; etiam Cæsares, alijque principes & magnifici cōsueuere. Hæc autem plus quàm superstitiosa, sathanæ doctrinam crasse nimis redolent.

QVOD EXIMII MEDICI ALLIGATIONIBUS, CHARACTERIBUS, CARMINIBUSQ; USI SINT: & de Homerica medicatione, ac Vespasiani miraculo. Cap.

XIX.

Interim excellentissimos quosdam medicos, qui nō parum fidei his apposuere nugis, hic grauitè impegisse non ignoro. Ex horum numero est, doctissimus alioqui, Alexander Tralianus, qui Herculis erecti leonē suffocantis, & in lapide medico insculpti imaginem annulo aureo inclusam & gestatam, cholicis mederi affirmat: sic & calculosis, podagricis & febricitantibus consuluit nō solum alligationū, sed & characterum & carminis usum. Galenum quoq; ab ijs quæ euidenter apparèt, persuasum temporis processu, adducit, uim ijs inesse sentientem (in tractatu de Homerica medicatione) quam tamen antea negauerat. In
scriptionis autē ea extitit causa, quod Homerus suppressum uerbis sanguinem, & mysterijs sanatos morbos tradiderit. Nec Aëtium, herentes in gula & tonsillis spinas & ossicula carmine superstitioso excātare, puduit. Telum carmine ex thorace retractum, supra
ex Beniuenio commemorauī. Marcel
lus etiam passim inculcat carmina: his quoque usus est Octauianus in Euporistis: item Q. Serenus, qui uerbum, Abracadabra, chartæ figura à se tradita inscriptum, appensumq; ex collo, à febribus, maximeque ab hemitritæo liberare docet. Gordonius itidem, & plerique alij superstitionibus addictiores medici recentiores, licet primarij, carmina habuere familiaria, ut etiam ad sanguinis profluvia, ad comi
tales

*Lib. 10. ca. 10.
circa finē. l. 9.
ca. 4. & l. 11.
in fine. lib. 12.
cap. 9. Hunc
eo nomine ta
xat Ioannes
Gerson.*

*Annulorū,
alligationū,
characterū,
& carminū
usus apud
medicos.*

*Homerica
medicatio.*

Cap. 42

Libro 2. me-
thod. cap. 11.
de Homericis
med.

tales accessiones, ad partus difficultatem, ad febres intermittentes & erraticas, ad lumbricos, uulnera, fistulas, luxationes, hernias, & nescio ad quæ non, haud pauca inuenerint. Quorum experientiam (inquit Augerius Ferrerius) cum ob oculos positam, & tot illustrium uirorum authoritate confirmatam uideris, quid facies? Nam ijs quæ sensibus exposita sunt contrauenire, sani hominis non est: doctorum uerò experimenta infirmare, temerarium. Tu uerò (dices) qui hæc inculcas, quid sentis? Dicam liberè. Neque enim superstitiosus homo sum, neque fabularum amans, sed ueritatis studiosus: in quam cum toto animo ac studio omni incumberem, prodigiosas quoque has curationes attingere uolui, ne qua parte in artis operibus deficerem. Deprehendi itaque, curationis huius euentum non è characteribus, non ex carmine promanare: sed tanta est uis animi nostri, ut si quid honesti sibi persuaferit, atque in ea persuasionem firmiter perseuerarit, id ipsum quod concepit, agat, & potenter operetur: modò alterius, in quem agit, animum non habeat repugnātem, neque diffidentem. Nam si etiam fidentem & coadiuuantem habuerit, citius quod intenditur, perficietur: si neque fidentem neque diffidentem, nihilo minus uis animi agentis operabitur. Id in dentium doloribus, in quibus frequentissima hæc est medicatio, aperte uidere licet. Nam præcantator ita mouet non reluctantis ægroti animum, ut dolor illo submurmurante, uel cum characteribus agente, sensim extinguatur. Quod miraculo non caret. At si fortè æger diffidat, aut planè ridiculum existimet remediū, aut circumstantes habeat qui fidem eleuent, & remedium coram illo contemnant, præcantanti nulla uis erit, quia persua-

sioni suæ repugnantem habet alterius animum. Hic illud interferam, quòd cuidam puellæ nobili dolorem dentis à nobili uiro carmine lenitum meminim: sed illam redargutā ob impium curationis modum admissum, facti pœnituit: quare recurrit dolor, qui tamē postea euauit spontè. Qui uerò citra fidem ac persuasionem ad incantandum accesserit, operam suam ludet: nisi fortè tam stupidum alterius nanciscatur animum, qui simulatione se decipi non sentiat. Non sunt ergo carmina, non sunt characteres, qui talia possunt: sed uis animi confidentis, & cum patiente concordis. ut doctissimè à Poeta dictum sit:

Nos habitat, non tartara, sed nec sidera cœli:

Spiritus, in nobis qui uiget, illa facit.

Verum confidentia illa ac firma persuasio comparatur indoctis animis per opinionem, quam de characteribus & sacris uerbis conceperunt. Doctis & rerum intelligentiam habentibus, nihil opus est externis: sed cognita uis animi, per eam miracula edere possunt. qualia de Apollonio refert Philostratus, cum ab externis mundanisq; negocijs in animi secessum se recepisset. Indoctus ergo animus, hoc est, suæ potestatis & naturæ inscius, per externa illa confirmatus, morbos curare poterit. Doctus uerò, & sibi constans, solo uerbo sanabit: aut ut simul indoctum animum afficiat, externa quoq; assumet, non solum quæ uulgò prolata dicuntur, uerum etiā alia quoq; à se inuenta, uel quæcūq; illi ad manū aut in mentem promptè uenerint. Hactenus ille. Hanc aut Ferrerij sententiam, eiusmodi nimirum effectus ex cōstanti & firma operātis persuasionem cōsequi, modò patientis animus nō reluctetur, eruditè cōfutat ornatissimus uir D. Thomas Erastus in parte prima disputat. de noua Paracelsi medicina.

Vt por-

Ut porro intelligatur manifestius, in illis quæ præter naturæ ordinem adhibentur curationibus, dæmonium sæpe operari & colludere in hominum exitium, uerba Antonij Sabellici hic adferam: Mirum, inquit, quantum præstigiorum, ipsius principis & aliorum oculis offuderunt mali dæmones per id tempus, quo Vespasianus Alexandriae fuerit. Nam & Basilides libertus, qui aberat, uisus est illi sacrificanti ministrare, ut regum nomen futuro imperio omen fecerit: & mox paulò illū pro tribunali sedentem, duo è plebe uiri adierunt, opem sibi orantes à Serapide demonstratam: hic oculis captus, ille debili crure, per quietem se monitos dicere, fore ut cæco dies illu cesceret, si ipsius oculos sputo Vespasianus inunxisset: alterq; firmior fieret, si calce contingeretur. Quum uix fides rei esset, nec res ullo modo successura crederetur, ne experiri quidè à principio Vespasianus ausus est. Cæterum amicis hortantibus, utrunque pro concione tentauit: nec defuit euentus. Verebatur scilicet dæmon ille, quem sub Serapidis nomine colebat Ægyptus, errorū mater, ne piorū ecclesia recens ibi constituta, ex tætu isto illo ipsum exturbaret domicilio: præuiditq; futurum, ut duo ægri, uterque sua defuncturus esset clade: impulitq; proinde ambos, ut à Vespasiano opem implorarent, ut quum euentus secutus esset, eius fauore qui erat rerū positurus, oraculi maiestas augeretur, nec ex ipso Imperij fastigio ad ueræ lucis fulgorem animum intenderet.

Finiam hæc capita sententia hæc memorabili, quæ 2. Decret. legitur: Semper diabolus sub uelaminibus latens, prodit se, dum ea confingit quæ hærent personis, per quas fallere nititur. Si aut quilibet opponit & dicit: Quomodo eueniunt illa, quæ illi diuini præ-

dicunt futura: aut quomodo possunt ægris præbere medelam, aut sanis immittere ægritudinem, si aliquid propriæ uirtutis aut potestatis non habeant? hoc à nobis accipiat responsum: Quod ideo quisquam non debet eis credere, quia aliquando eueniunt quæ prædicunt, aut sanare uidetur languidos, aut lædere sanos: quia hoc permissu Dei fit, ut ipsi qui hæc audiunt uel uident, probetur, & appareat quæ fide sint uel deuotione erga Deum. sicut in Deuteronomio legitur Moses ex diuino uerbo Dei populo præcepisse: non esse credendum prophetæ aut somnatori, etiam si euenierit signū atque portentum quod loquutus est, si à uero Dei cultu is abducatur.

DE LIGATURIS, PERIAPTIS, & amuletis physicis: item dæmones nullis plantis aut terrena materia allici aut fugari. Cap. XX.

NVllam tamen hic fidem ligaturis, periaptis & amuletis physicis subtractam uolo. Pleræque enim substantiæ in earum generatione specificæ aut indiuidualis (ut sic dicam) constitutionis ratione, cœlitus aliqua imbuuntur uirtute, quæ inge- nita & occulta antipathia aliarum quarūdam actiones inhibeat & liget: unde physiciæ ligaturæ origo & nomen. Ita adamantis & allij præsentia, magnetis operationes, ne ferrum trahat, impedit: oleum, à palearum attractu uim succino adimit ligatq; Oenothora (authore Crateua) collo alligata uel iugo suspensa, prius uino aspersa, omnium animalium feritates domat.

Periapta adhuc & amuleta uerè physica, ratione quoque fulciri naturali, & ab eorum substantia uapores quosdam uelut ærores defluere, quidam contentunt medici: qui spiratione occultè attracti, morbi causam uirtute sua altè rare, corpusq; reficere possunt. Hac ra-

P tio-

Dent. 18.

Ligatura
physica.

De periaptis
& amuletis
physicis, uide
Theodorū Pri-
scianū med-
cum ad Ense-
bium lib. 20-
stremo.
Galen. lib. 6.

10. de
Simpl.

tione radicem pæoniæ maris recentem, & anagallidem rubro flore contra epilepsiæ minas suspendimus: ster-
cus item lupi & intestinum, doloris co-
lici cruciatibus afflicto alligamus, non
(ut opinatur Pamphilus medicus) ob
incantationis uirtutem, sed causam na-
turalem (ut dixi) occultam, uel spiritus
scilicet harmoniacos, ut Paracelsi se-

Li. 10. Simp.

ctatores sentiunt. Quocirca Galenus
eorum experiētia doctus, periaptis sic
cōfidere oportere admonet, ut substā-
tia illorū, & nō incantationis magorū
uerba, auxilietur. Eandē sustinuit sen-
tentia Theophrastus: Potius, inquiēs,
absurda illa putentur, quæ alligata &
ueneficiorum aduersantia uocatur, &
tum corporibus tum domibus unice
opitulari creduntur: quæ commenta
hominū planè esse uidentur, qui suas
artes magnificare celebrareq; cupe-
rent. Vnde nullā contra malignos spi-

Lib. 9. de Hi-
stor. plant.

Moly.

Hypericon.
Fuga dæmo-
num.

ritus antipathiam inesse moly uel hy-
periconi sentio, etiamsi Fuga dæmo-
num à superstitione credulis nuncu-
petur: nec alia facultate quàm cœle-
stium gratiarum, noxios malorum dæ-
monum uapores à nobis arcere pute-
tur. Luporum item capitibus ianuis
in eundem finem affixis tribuo nihil.

Luporum ca-
pita.

Cnebisij car-
dus, Cuus.

Diosc. lib. 3.
cap. 37.

Plin. lib. 28.
cap. 10.

Diosc. lib. 3.
cap. 15.

Proclus de
Magia &
sacris.

Grauius hic
opponat Io-

Vix enim scio, an usquam laxior his
spiritibus fenestra aperiatur, quàm u-
bi portarum custodiam his capitibus
demandatam conspiciamus. Dictas
uerò herbas in ædibus suspensas, ab
hominibus & pecore maleficia arcere
& fugare, quemadmodū cnebisij car-
dus (quem Cuus appellant Ægyptij)
uiribus dæmonem in colloquium al-
lici, grauiissimi pronunciant autho-
res: quibus tamen, extra ueritatis me-
tam nō est affectu danda fides, quum
ijs multò citius imponi à simulatis dæ-
monum artibus potuit, quàm illis qui
Christum induti, penitus satanæ lu-
dibria cognorunt. Quare etiam re-

rum & uaticiniorum diabolicorum la-
byrinthis, præclarissima illa ueterum
ingenia implicita magis, irretitaq; fu-
isse perhibet historia: quæ Christi ad-
uentu, multorum testimonio, prorsus
desiēre & obmutuere. Spiritus sunt
dæmones, qui ut nullis alliciuntur plā-
tis uel terrena substantia, ita nec fugā-
tur: etiamsi plerunque apud suos cul-
tores, se aliquarum rerum potentia
inuītari, allici, trahi, cogi, uel etiam a-
bigi, ut impia credulitate eos sibi ma-
gis obstringant, fraudulenter simu-
lent. Hic D. Thomas docet (allegans
Augustinum 21. de Ciuitate Dei) dæ-
mones allici per uaria genera lapidū,
herbarum, lignorum, animalium, car-
minum, rituum, non ut animalia ci-
bis, sed ut spiritus signis, si modò hæc
eis exhibentur in signum diuini ho-
noris, cuius ipsi sunt cupidi. His er-
go rebus utitur maleficus instinctu dæ-
monis, per pactum inuocationis ex-
pressè uel tacitè, uel ad infamandum
creaturas Dei, quæ de se bonæ sunt:
uel ad maiorem credulitatem & dece-
ptionem fidei animarum hominum
perditorum, qui his & alijs utūtur ad
inuocationem. Non igitur utitur ma-
leficus, immò uerius dæmon, huius-
modi tanquam rebus efficacioribus
ad tale maleficium, sed tanquam si-
gnis pacti illius inter se & ipsum ma-
leficum, quem iam ut suum cultorem
possidet tanquam hæreticum, & à fi-
de alienum. Hæc ille. Posse tamen
quædam corpora, uelut melancholi-
ca uel cholericæ, non tam grauiter à
dæmonio exagitata, quibusdam ad-
hibitis rebus uel harmonijs non nihil
immutari, & ab afflictione leuari, in-
ficias ire nolo: quo modo Saulem mu-
lica per auditum demulcete quie-
torem redditum le-
gimus.

annes Fra-
Picus lib.
ca. 5. de P-
not. super
aduersus
giam.
Augusti-
Ciuitate
Euseb.
cap. 1. 8.
8. cap. 6.
Plin. lib.
cap. 1.
Plutarch.
Abol. or.

1. Part. q.
ar. 5. ad 3.

1. Reg.

QVIBVS MATERIIS DAEMONES & maleficia arceri credebatur antiquitas, & ecclesia Romana.

Cap. XXI.

IN eiusmodi religione suum habere locum credebatur sulphur, ad expiandum suffitu malos daemones: quo in purificationibus sacerdotes uti solitos, uelut & asphaltum aut ablutione aquae marinae, scribit Proclus: quoniam purificat sulphur ob odoris acumen, aqua uero marina propter igneam portionem. Hinc Ouidius de Medea:

Terq; senē flāma, ter aqua, ter sulphure lustrat.

Expiare & pentaphyllon herba putabatur, proinde in hanc rem usurpant eam sacerdotes antiqui: quemadmodum & oliuae ramos, quae tantae esse puritatis dicitur, ut ferant oliuam à meretrice plantatam, uel infructuosam perpetuò manere, uel omnino exarescere. Simili modo expiationi conferre arbitrantur thus, myrrham, uerbenam, ualerianam, phu Arabibus dictam, palmam Christi portatam, antirchinon, uel radicem bryoniae siccam, ac radicis aristologiae siccae suffitum, item benedictam, & gariophylatam, scillam quoque in limine domus suspensam.

Tantum gloriae tradiderunt quidam herbae uetonicae, ut domus in qua facta sit, existimetur tuta à piaculis omnibus. Holitha herba in Morauia nasci fertur rara, quae spiritus malignos pellat.

Similiter fel canis nigri suffitum, uel eiusdem sanguis linitus per omnes parietes, maximè prestare dicitur tam ad expiandum demones malos, quam maleficia, ubicumque fuerint. Sunt & alia antiquis contra fascinationes commendata, uelut palmarum lignum in pomo osseum dente limatum, radix satyrii Orchis cognominati, foeminae scilicet, quae distinguitur internodijs & ramo

flore frutice. Rutā fascini amuletum esse, tradit Aristoteles. Alissum in domo suspensum, salutare amuletum existere contra hominum quadrupedumque fascinationes: item rhamni tertij ramum ualuis fenestris uel impositum, ueneficia omnia depellere, tradit Dioscorides. Contra haec quoque ualere cynocephalam, docet Appion Grammaticus. Baccharum herbam beneolentem, Virgilij testimonio freti, contra fascinum singulari pollere uirtute putant: in Bucol.

—Bacchare frontem

Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro.

Resistere & fascino, frontis hyaenae corium dicitur.

Huc etiam multi lapides tum ex alijs, tum ex Alberto, ut mendacibus diaboli nundinis accedat authoritatis pondus, conferri queunt. Iaspidem empusis & alijs idolis aduersari, refert Dionysius. Sardium à ueneficijs maleficijsque gestantem asserere, uti & chrysolitum & Carchedonium daemones pellere fertur: adamantem quoque aduersus incantamenta ualere creditur. Corallum rubrum collo infantium appensum, aut armillis insertum, in brachioque gestatum, uel etiam in domo retentum, praerogatiuam habere aiunt contra fascinum. Lyncurios lapis prestigias ab oculis auferre creditur: quomodo heliotropius lapis uisum perstringere, & gestantem inuisibilem reddere: lipparis suffitus omnes bestias euocare, synochitides umbras inferorum educere, anachitides dinorum imagines apparere facere: eneitis somniantibus suppositus oracula reddere putatur.

40 Oleum adhuc ex gagate sacratum, daemoniacis conferre, superstitiosè docet Mesue. Dicuntur & pennae upu pae suffitae, phantasmata fugare. Oleum quoque in lustrationibus acciri solet: hinc oua lustralia dicta sunt. unde Ouidius:

Sectione 20.
Probl. 34.

Lib. 3. cap. 89.
Plin. lib. 30.
cap. 2.

Lapides maleficium tollentes.

Oleum ex gagate.

Libro 3. de Antidotis.

Oua lustralia.

Adueniat quæ lustrat anus lectumq; locumq;

Deferat & tremula sulphur & oua manu.

*Ligatos en-
rantia.*

Ligatum adhæc sanare creditur pi-
cus auis comesta: suffumigium ex dē-
te hominis mortui: si item corpus to-
tum inūgatur ex felle coruino & oleo
sesamino, ex Cleopatra: uel si argen-
tum uiuū in calamo uel auellanæ nu-
cleo uacuo cū cera occlusum, sub pul-
uinari maleficio læsi collocetur, aut
sub limine ostij, per quod is in domū
uel cubiculum ingreditur.

*Lib. de incā-
tatione, asse-
rite Galeno.*

Narrat & Eusebius Serapim, qui Græ-
cis Pluto dicitur, apud Ægyptios sym-
bola dedisse, quibus dæmones expel-
lerentur: docuisse etiā supplices, quo-
modo assumptis brutorum figuris in-
fidentur hominibus dæmones: qui-
bus maximè obnoxij fiant, qui cibis
subinde distendantur lautioribus.

In sinum despuere, aduersus fasci-
nationes, ueteribus quoque in usu fu-
isse legitur. Sic apud Theocritum:

ὡς μὴ βασανθῶ ἢ, τῆς εἰς ἐμὸν ἐπύσσα λόλπου.

Quidius:

Despuat in molles tam sibi quisq; sinus.

Vehementiore adhæc strepitu & ma-
leolentium graminum fumo dissolui
& sedari aëreorum dæmoniorum in-
sultum, creditum est. Idcirco (ait Gau-
dentius Merula) tanquam ex Acade-
micorum officina fluxerint, etiam nūc
Italæ mulieres tempestatibus immi-
nentibus, diri odoris pabula sub dio
comburunt: sacerdotes autem more
Thracum (qui tempestate imminen-
te, armati cum strictis ensibus & crota-
lis, horribiliq; clamore in nubes fre-
mebant) ad obstrepera cymbala, quæ
campanæ dicuntur, conuolant: magis
confidētes in boatib. illis apud Deum
inanibus, quàm orationib. & ieiunijs.
De suis contentis ferè quid simile
scribit Olaus Gothus, qui concitato in
nubib. fragore, sagittas ex arcubus in
aëra excutientes, ostendebāt se opem

Lib. 2. cap. 5.

Memorab.

*Contra tem-
pestates.*

*Lib. 3. cap. 8.
de gent. Sc-
ptant.*

ferre dijs suis uelle, quos tunc ab alijs
oppugnari putabant. Nec ea temera-
ria superstitione contenti, inusitati pō-
deris malleos, quos Iouiales uocabāt,
ingenti aere complexos, magnaq; re-
ligione cultos, ad eum usum habebāt,
ut per eos tāquam per Claudiana to-
nitrua, & per usitatam rerum similitu-
dinem, cœli fragores, quos malleis cie-
ri credebant, exprimerent: tantiq; fo-
nitus uim fabrilium specie imitantes,
deorum suorum bellis sic adesse, ad-
modum religiosum existimarent. Du-
rabat is Iouialiū malleorum usus usq;
ad annum à Christo nato 1130. Eosdē
malleos Iouiales pagana superstitione
Sueones colere, tradit Gothica hi-
storia lib. 18. cap. 16.

*Mallei
ales.*

Apud nostros quoq; proauos, non
sana parochorū doctrina inoleuit lon-
ga annorū serie persuasio, artemisiam
in ferijs D. Ioanni baptistæ sacris ante
domos suspensam, item alios frutices
& plantas, atq; etiā candelas, facesq;
designatis quibusdam dieb. celebri-
oribus aqua lustrali rigatas, uel nescio
quo modo expiatis, & quando usus
postulat incensas, contra tempestates,
fulmina, tonitrua, & aduersus diaboli
potestatem, opera, & quæcunq; male-
ficia, uelut prærogatiua quadam uale-
re. Hoc ipsum tradit & Martinus de
Arles. Quinimò aduersus illa etiam a-
gminatim euestigiò ad omnium cam-
panarum uiolentum cōtinuumq; tra-
ctum atq; pulsum, ut præsentissimum
auxilium & anchoram sacram, con-
curritur.

*In tract.
superst.
mero 90.*

Hic nostri in primis confugient ad
suffimentum prunæ, cui corp piscis &
iecur impositū erat à Tobia: ex cuius
odore in superiora Ægypti fugisse dæ-
monium legitur, ubi angelus illud li-
gauit. At nō tam suffumigio fugatum
hoc respondeo, quàm Tobia iunioris
castitate, & attenta ipsius, eiusq; con-
iugis

Tobia 8.

Tobia 6.

iugis ad Deum misericordem oratione,
ex angeli institutione.

At ueritati minimè oportet præscribere uetustatis obseruantiam. Fides est, spiritualis existens, quæ dæmonem exterminat: uerbum item Dei, spiritu efficax. Vetus­ta huius rei testi­monia & exempla, in ueritatis libris sacrosanctis quàm plurima atque irrefutabilia leguntur.

Sua adhæc religionis obseruatione in Apennino Italiæ intra Bononiam & Pisas, exorta tempestate mulieres foras procurrunt, eam eleuatis manibus cõsignantes caseo in die ascensionis Domini presso, decussatimq; signato, crucis figura impresso fune, atque ita se fore illæsas arbitrantur. Eodem in Apennino ouum in Ascensionis festo exclusum adseruant, summoq; illigant tecto, atque hoc modo istas ædes à tempestatis iniuria tutas fore existimant. Alij strata mensa in medio cubiculi, imponunt inter duas cereas ardentes cerauniam lapidem (ein Donnerkeitel) is tum sudat, quod ipsis uideatur miraculum: cum tamen non minus natura id fiat, quàm uitrearum fenestrarum sudatio aut tum temporis, aut in hypocausto calente.

In hanc insuper rem variè quibuscunq; substantijs applicâtur exorcismi, quibus & herbæ ita consecrantur, ut sint utentibus eis sanitas animæ & corporis: sitq; precatio, ut ex omnibus hominibus pecoribusq; quæ inde gustauerunt, putredo & cuncta diaboli phantasmata expellantur, &c. Exagendis & obsequialibus hæc nota.

Huc pertinet aqua in usum innum-
 erum ab omnipotente creatore con-
 dita, quæ novas scilicet vires induerit
 ijs uerbis, Exorciso te creatura aquæ
 in nomine Dei Patris omnipotentis,
 & in nomine IESU CHRISTI filij eius
 Domini nostri, & in uirtute Spiritus

sancti, ut fias aqua exorcisata ad effu-
gandam omnem potestatem inimici,
& ipsum inimicum eradicare & ex-
plantare ualeas cum angelis suis apo-
staticis. Alexander 1. Romanus pon-
tifex author fuit, ut huiusmodi lustra-
lis aqua cōsecraretur ad dēmones pel-
lentos, & ut in templo domiq; con-
seruaretur. Regino item lib. 1. de di-
scipl. Eccles. cap. 210. ideo benedici a-
quæ asserit, ut ea aspersi sanctificen-
tur. Ea quoque domos, agros, uineas,
pecora eorumq; pabula, cibos item
& potus, quibus homines uescuntur,
aspergenda esse, ex cap. 5. Nanneten-
sis concilij probat: sed in Græcorum
ecclesia, hæc aqua cōdemnatur ut su-
perstitiosa.

Habet item uirtutem suam peculia-
 20 rem sal. Eo quoq; Elizæus ex Dei mā-
 dato insalubrem aquam Hierichūtis
 reddidit salubrem: iam autem absq;
 eo exorcismis redditur sanctior præ-
 stantiorq; contra satanam hoc modus:
 Exorciso te creatura salis per Deum †
 uiuum, per Deum † uerum, per Deum †
 sanctum, per Deum qui te per Elizæ-
 um prophetam in aquam mitti iussit,
 ut sanaretur sterilitas aquæ, ut effici-
 30 ris sal exorcisatus in salutem creden-
 tium; ut sis omnibus te sumentibus
 sanitas mentis & corporis: & effugiat
 atq; discedat ab eo loco, qui te asper-
 sus fuerit, omnis phantasia & nequitia
 uel uersutia diabolicę fraudis, omnis-
 que spiritus immūds adiuratus, &c.
 Alexand. in epist. Decretal. 1. Idem te-
 xtu, extin. c. aquam sale conspersam,
 de Consecr. distinct. 3.

40 Huc referatur & nobile illud balsa-
mum uirtutis uariæ, præter insignem
eius odorem: quo ut reges & sacerdo-
tes Leuitici inungeretur, in ueræ ele-
ctionis confirmationem constituit in
sua politia Moses, donec hominem
indueret æternus Rex & sacerdos 18-

Salicornia
peruv.

Balsamum.

Adueniat quæ lustret anus lectumq; locumq;

Deferat & tremula sulphur ex oua manu.

*Ligatos en-
rantia.*

Ligatum adhæc sanare creditur pi-
cus auis comesta: suffumigium ex dē-
te hominis mortui: si item corpus to-
tum inūgatur ex felle coruino & oleo
sesamino, ex Cleopatra: uel si argen-
tum uiuū in calamo uel auellanæ nu-
cleo uacuo cū cera occlusum, sub pul-
uinari maleficio læsi collocetur, aut
sub limine ostij, per quod is in domū
uel cubiculum ingreditur.

*Lib. de incā-
tatione, asse-
rite Galeno.*

Narrat & Eusebius Serapin, qui Græ-
cis Pluto dicitur, apud Ægyptios sym-
bola dedisse, quibus dæmones expel-
lerentur: docuisse etiā supplices, quo-
modo assumptis brutorum figuris in-
fidentur hominibus dæmones: qui-
bus maximè obnoxij fiant, qui cibis
subinde distendantur lautioribus.

In sinum despuere, aduersus fasci-
nationes, ueteribus quoque in usu fu-
isse legitur. Sic apud Theocritum:

ὡς μὴ βασιλευσὶν ἢ, τρις εἰς ἐμὸν ἐπύσσα λόλπον.

Quidius:

Despuat in molles tam sibi quisq; sinus.

Vehementiore adhæc strepitu & ma-
leolentium graminum fumo dissolui
& sedari aëreorum dæmoniorum in-
sultum, creditum est. Idcirco (ait Gau-
dētius Merula) tanquam ex Acade-
micorum officina fluxerint, etiam nūc
Italæ mulieres tempestatibus immi-
nentibus, diri odoris pabula sub dio
comburunt: sacerdotes autem more
Thracum (qui tempestate imminen-
te, armati cum strictis ensibus & crota-
lis, horribiliq; clamore in nubes fre-
mebant) ad obstrepera cymbala, quæ
campanæ dicuntur, conuolant: magis
confidētes in boatib. illis apud Deum
inanibus, quàm orationib. & ieiunijs.
De suis contentioneis ferè quid simile
scribit Olaus Gothus, qui concitato in
nubib. fragore, sagittas ex arcubus in
aëra excutientes, ostendebāt se opem

*Lib. 2. cap. 5.
Memorab.
Contra tem-
pestates.*

*Lib. 3. cap. 8.
de gent. Sc.
plantis.*

ferre dijs suis uelle, quos tunc ab alijs
oppugnari putabant. Nec ea temera-
ria superstitione contenti, inusitati pō-
deris malleos, quos Iouiales uocabāt, *Malle-*
ingenti ære complexos, magnaq; re- *ales.*
ligione cultos, ad eum usum habebāt,
ut per eos tāquam per Claudiana to-
nitrua, & per usitatam rerum similitu-
dinem, cœli fragores, quos malleis cie-
ri credebant, exprimerent: tantiq; so-
nitus uim fabrilium specie imitantes,
deorum suorum bellis sic adesse, ad-
modum religiosum existimarent. Du-
rabat is Iouialiū malleorum usus usq;
ad annum à Christo nato 1130. Eosdē
malleos Iouiales pagana superstitione
Sueones colere, tradit Gothica hi-
storia lib. 18. cap. 16.

Apud nostros quoq; proauos, non
sana parochorū doctrina inoleuit lon-
ga annorū serie persuasio, artemisiam
in ferijs D. Ioanni baptistæ sacris ante
domos suspensam, item alios frutices
& plantas, atq; etiā candelas, facesq;
designatis quibusdam dieb. celebriori-
bus aqua lustrali rigatas, uel nescio
quo modo expiatis, & quando usus
postulat incensas, contra tempestates,
fulmina, tonitrua, & aduersus diaboli
potestatem, opera, & quæcunq; male-
ficia, uelut prærogatiua quadam uale-
re. Hoc ipsum tradit & Martinus de *In trad.*
Arles. Quinimò aduersus illa etiam a- *supersti-*
gminatim euestigiò ad omnium cam- *mero 9.*
panarum uiolentum cōtinuumq; tra-
ctum atq; pulsum, ut præsentissimum
auxilium & anchoram sacram, con-
curritur.

Hic nostri in primis confugient ad
suffumentum prunæ, cui corpiscis &
iecur impositū erat à Tobia: ex cuius *Tobia*
odore in superiora Ægypti fugisse dæ-
monium legitur, ubi angelus illud li-
gauit. At nō tam suffumigio fugatum
hoc respondeo, quàm Tobia iunioris *Tobia*
castitate, & attenta ipsius, eiusq; con-
iugis

In veteri
Agenda.

svs Christus. In ecclesia autem Romana grauib. exorcismis & trina expiatione ad crucis modum facta lustratur, noniesque cum multo murmure genu ter flexo salutatur, Ave sanctum oleum, ter Ave sanctum chrisma, ter Ave sanctum balsamum: atq; huius ope & prestantia non solum creditur exturbari daemonium, sed eius loco substitui Spiritum sanctum. Nihil autem hic minus adhiberi quam verum balsamum, pium lectorem volui admonitum.

NULLA RADICE DAEMONEM extrahi, contra Iosephum, & de radice Baaras nuncupata.

Cap. XXII.

Lib. 3. antiq.
Iud. cap. 2.
Criminus lib.
9. cap. 5.

Annulo inclusae radice
demonem extrahenti
historia.

Ceterum quod Iosephus gloriatur, se praesente Vespasiano Imperatore, uidisse quendam de gente Hebraica Eleazarum, naribus cuiusdam a daemone obsessi annulum, cuius signaculo radix a Salomone reperta, erat subdita, applicuisse, & daemonem e naribus odorantis extraxisse: qui cum in terram repente concidisset, Eleazarum coniurationis Salomonis catlico daemonium proscriptisse: hic certe fatendum est, Iosephum Iudaeum, ut & Vespasianum ethnicum, atq; Eleazarum Hebraeum, diaboli praestigijs illusos fuisse, qui se radice Salomoni ascriptae potentia attrahi simulabat: cum non coacte, sed sponte, Dei assensu, cesserit (simulat enim se cogi, ut alios cautius dementet) quod plus fidei annulo, uel figmento radice, materiae daemone exturbando ineptae, adhiberetur, nec ad Deum unicum satanae propulsorem legitimo confugeretur ordine. Proinde ut fabulae exitus consimili initijs commeto absolueretur, nimirum decoro tegeretur pallio actus hic per se impius: nec in doli quaestione uocaretur, pondusque acquireret, Salomoni ars ascribitur, cuius existimatione quascunq;

Supra ca. 20.

suas stabiliret sanciretque fraudes diabolus. At hunc diuinum uerae sapientiae Antistitem, atque a superstitione daemonum magia alienum fuisse constat: & secundum sacras Hebraeorum historias, disputare solitum de arboribus & herbis, a cedro Libani usque ad hyssopum: item de iumentis, uolucris, reptilibus & piscibus. quae omnia rerum solum naturalium cognitionem, uel si mauis, naturalem magiam praeseferunt: nisi forte idololatriae postea in uxoribus gratiam, eum curiosas annexuisse artes, quis obstinatius suspicari uelit.

Fortassis radix illa fuerit, quam idem Iosephus alio describit loco, cuius historiam, ut daemoneis figmenta & imposturae magis elucescant, non pigebit adiungere: Vallis, inquit, qua Macherus Iudaeae ciuitas a parte Septentrionali cingitur, quidam locus Baaras appellatur: ubi radix eodem nomine gignitur, quae flammam quidem assimilis est colore, circa uesperam uero ueluti iubare fulgurans accedentibus, eamque euellere cupientibus facilis non est: sed tam diu refugit, nec prius manet, quam si quis urinam muliebrem uel menstruum sanguinem super eam fuderit: quinetiam tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi forte illam ipsam radicem ferat de manu pendente. Capitur autem alio quoque modo sine periculo, qui talis est. Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit conditum: deinde ab ea canem religat: illoque sequi eum a quo religatus est cupiente, radix quidem facile euellitur, canis uero continuo moritur, tanquam eius uice, a quo herba tollenda erat, traditus: nullus eam postea accipientibus metus est. Tantis autem periculis propter unam uim capi eam, operae premium est. Nam quae uocantur daemonia, pessimorum hominum spiritus,

De bell. Iud.
lib. 7. cap. 35.

Baaras radice

us,

tus, uiuis immerfa, eosq; necantia quibus subuentum non fuerit, hæc citò, etiamfi tantummodò admoueatur egrotantibus, abigit. Hucusq; Iosephus. At minus fidei dabitur radici, si eius colligendæ modus sereniore mentis oculo perspiciatur. Spiritum quoque terrestriis materiæ potentia nec propelli, nec inuitari, suprà ostensum est.

Eadem propè scribit Ælianus lib. 14. *Cynospastus* cap. 27. de Cynospasto herba magica, quæ alio nomine Aglaophotis dicitur, & eadem cum baaras putatur. hæc per diem inter cæteras herbas (à quibus ne minimum quidem differt) delitescit, nec ullo modo agnoscitur, nocte uerò stellæ instar lucens, & igneo splendore coruscans, facile in conspectum uenit: itaque signo ad radices eius defixo discedunt, absque eo neque colorem eius interdii, neque speciem cognitari. Nocte iam exacta aduentant, & herbâ ex signo agnoscunt: euellere uerò, aut circumfodere tantum cauēt. primum enim qui eius naturæ imperitus, eam attigit, perijsse ferunt. Canem igitur iuuenem adducūt, diei spacio famelicum, & funiculum ualidū artissimè ad inferiorem herbæ stipitem uinctum cani etiam alligant, & carnes assas multas ei obijciunt, quàm longissimè interim possunt recedentes. Canis nidore motus, impetu ad carnes fertur, & herbam radicibus eruit: cuius radices si sol uiderit, canis mox expirat, & secretis quibusdam ceremonijs, utpote in ipsorū gratiam extinctus, sepelitur. Plinius lib. 4. cap. 17. inter magicas herbas à Democrito proditas Aglaophotin commemorat (quæ ex admiratione hominum propter eximiū colorem acceperit nomen) in marmoribus Arabiæ nascentem Persico latere: qua de causa & marmaritin uocari: ac magos utiq; ea uti, cum uelint deos euocare, ait.

At mirum uideri nō debet, eiusmodi nugas & ineptissimas superstitiones, impijsimasq; ceremonias in antiquissimorum auctorum libris subinde resperfas reperiri. fuerūt siquidem non pauca, illorum seculis, multa uanitate ad ostentationem, uti Plinius uerè testatur, ab Ægyptijs & alijs præstigiatoribus efficta, quorum sectatorem olim quendam Andreæ medicum, præstigiaturas ac mendacia in materiam medicam inuexisse, asserit Galenus, præcipitq; ab huius lectione, ea de causa, & aliorum itidem mendacium, prorsus cauendum.

Tale ferè commentum quoq; narratur de homunculo illo facticio, ex mandragoræ, harundinum, bryoniæ, aliarumq; plantarum radicibus concinnato. Sculpūt enim impostores in his adhuc uirētibus, tam uirorū quàm mulierū formas, infixis hordei & milij granis, ijs in locis, ubi pilos enasci uolūt. deinde facta scrobe, tam diu tenui arena obruunt, quousque grana illa radices emittant: id quod uiginti dierum spacio ad summū fieri dicunt. Demum eas eruunt, & adnatas è granis radices acutissimo cultello scindunt, aptantq; ita ut capillos, barbam, & cæteros corporis pilos referāt. Vulgo autem ignaro & simplicibus persuadetur, has radices humanam effigiem repræsentātes, effodi haudquam posse, nisi cum magno uitæ periculo: cane qui effodiat, radicibus alligato, & auribus pice obturatis, ne radicis clamorem audiāt effodientes: quòd audita uoce periclitentur, pereantq; fossores: idq; certum est. Mirum quantum uirium huic facticio homuncioni, quasi ex urina furis suspensi enato sub patibulo, ex uulgi persuasione tribuatur contra tempestates & nescio quas non calamitates. Meræ autem sunt nugæ.

*Homunculus
ex radice mā
dragoræ.*

GRAVISSIMVS EXORCISTA-
rum uulgarium sacrificulorum ab-
usus. Cap. XXIII.

ADhæc, ad eorum qui maleficio affecti creduntur, uel à satana obsessione pressi, curationem inepti, temerarij & audaculi homines, professione Ecclesiastici, sed uite spurcicia nimis mundani (quales in hoc ministerium & scenam postulat fabulæ actor) accurrunt suis præscriptis exorcismis & formula certarum ceremoniarum obseruata, ut morbum soluant, pellantq; dæmonium: quod interdum horū diris & deierationibus cedit uolens & colludens, ut impietatem corroboret. Næ incantatoribus iure optimo hi accensendi erunt exorcistæ. Hic ut quasdam eorum obseruationes breuibus enarrem, unde (ueluti ex ungue leonem) reliqua metiaris: post confessionem illius qui coniurationibus expiabitur, per singulos domus angulos, in lectisternijs & culcitrīs, uel sub limine ostij, diligenti indagatione quæritur, num aliqua maleficij materies possit inueniri, mox exurenda. Ab Apostolis sanè uel primitiua Ecclesia, id promanauit minimè. Si enim à diaboli malefico actu, exorcismis integrè quis curetur: quorsum eæ quisquiliæ in angulis reconditæ, uel terra obrutæ, corpus nullo modo contingentes, aut halitu ferientes oberunt? Inde candelam benedictam cōtinet manu genibus flexis maleficio læsus, qui aqua etiam aspergitur lustrali, & collum stola cingitur: ac præter orationes recitantur Litanie uulgares, addendo ad sanctorum inuocationem, Ora pro eo, uel Orate, & Propitius esto, Libera eum Domine. Et orationum loco adhibentur exorcismi, qui quoque ut minimum ter in septimana continuantur: ut multiplicatis intercessionibus, gratia obtineatur

sanitatis. Hanc formam præscribunt Mallei maleficarum authores Theologi, contra euidentem Christi doctrinam. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos: Ego sum uia, ueritas & uita. Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. item: Orantes ne sitis multiloqui, sicut ethnici: putant enim fore, ut ob multiloquium suum exaudiantur. ne igitur efficiamini istis similes. nouit enim pater uester, quibus uobis opus sit, priusquam oratis ab illo. De ceremoniarum lenocinijs nihil aliud dicam, quàm ea quidem pietatis præbere speciem: sed quoniam inania rerum existunt simulachra, non arcent impiorum spirituum assultum: at maioris impietatis quandoq; sunt occasiones. Lucerna pedibus meis, inquit regius Vates, uerbum tuum, & lumen semitis meis. Ea lux in tenebrarū potestatibus abigendis efficax mirè: illæ hæ longè auersantur & odiunt. Nec aquæ lustralis asperginè formidat, qui Christum ipsum tentare ueritus non fuerit. Ab illis autem maximè operè sibi cauet, qui stolas in agni sanguine ablutas induti apparent.

Præterea extra ordinem exorcista procedere potest per orationes: & si legere nouit Scripturam (sic illi Theologi loquuntur: unde exorcistæ quandoq; nō nouisse legere, multò minus intelligere quæ legit, manifestum est) legat Euangelia quatuor prima Euangelistarum: item Euangelium, Missus est angelus: & passionē Domini: quæ omnia magnam habent uirtutem ad expulsionem operum diaboli. Item, Euangelium sancti Ioannis, in principio erat uerbum, scribatur, & ad collū suspendatur, & sic gratia sanitatis expectetur. Hæc eorum sunt uerba. Hic plura Scripturæ testimonijs conuelli possent: quemadmodum, si exorcista

quan-

2. Secunda p...

tis q. 2. cap. 6

Matth. 11.

Ioan. 14. 26

Matth. 6.

Ceremonia
nania rerum
simulachra.

Psalm. 138.

Apocal. 7.

Fusus item
hæc in tractat
tu de modo
exorcizandi m
leficiatū
uentioni exc
so, uide paul
pōst.

Aspergitur.

Superstitiosa
maleficio af-
flicti curatio.

Exorcismo-
rum abusus.

quandoq; nō intelligat quæ legit, so-
lumq; lingua loquatur, quomodo ue-
rè pronūciabitur Amen? uide Paulum
1. Corinth. 14. sed breuis esse laboro.

Officium adhæc super energume-
nis, item coniuratio malignorum spi-
rituum in hominum corporibus exi-
stentiū, prout fit in sancto Petro Rom.
(sic scribitur) prius Romæ exousa sunt,
postea Auenioni anno decimo quinto
supra sesquimillesimū: ubi inter ora-
tiones uarias, & exorcismos etiam in-
fultos, eiusmodi interseritur oratio,
quæ anatomē corporis humani Chri-
sto proponit, qui alioqui nesciret, quā
eius partem esset sanaturus. Ea ita ha-
bet: Obsecro te Domine IESU Chri-
ste, ut extrahas omnes languores ab
omnibus membris huius hominis, à
capite, à capillis, à cerebro, à fronte, ab
oculis, ab auribus, à naribus, ab ore, à
lingua, à dentibus, à faucibus, à guttu-
re, à collo, à dorso, à pectore, ab uberi-
bus, à corde, à stomacho, à lateribus, à
carne, à sanguine, ab ossibus, à tibijs, à
pedibus, à digitis, à planta, à medulla,
à neruis, à cute, & ab omni compagine
membrorum eius, &c.

Ioannes Anglicus epileptici, luna-
tici, siue dæmoniacy curationem ex
Constantino, Gualterio, Bernhardo,
Gilberto, collegisse se asserit: ut scili-
cet ægrotus cum parentibus post triū
dierum ieiunium, accedat ad ecclesiā
die Veneris in ieiunio quatuor tem-
porum, audiatq; missam de die, & si-
militer die sabbathi & Dominico se-
quentibus. Vbi sacerdos bonus reli-
giosus legat super caput patientis E-
uangelium, quod legitur in Septem-
bre & tempore uindemiarum post fe-
stum Sanctæ crucis in diebus quatuor
temporum, scilicet, Hoc genus dæmo-
nij non eiicitur, nisi ieiunio & oratio-
ne: deinde scribat illud idem deuotè,
& portet in collo, & curatur.

Commodè hic Augustinum in Io-
annis Euangelium me adducturū ui-
deor, qui ita habet: Fingūt spiritus ma-
li umbras quasdam honoris sibi met-
ipsis, ut sic decipiant eos qui sequun-
tur Christum: usque adeò, fratres mei,
ut illi qui seducunt per ligaturas, per
precationes, per machinamēta inimi-
ci, suis præcātationibus misceant no-
men Christi: quia nō possunt seduce-
re Christianos, ut dent uenenum, ad-
dunt mellis aliquantū: ut per id quod
dulce est, lateat id quod amarum est,
& bibatur ad perniciem, usque adeò,
ut ego nouerim aliquo tempore illius
Palleati sacerdotem solere dicere: Et
ipse Palleatus Christianus est. Vt quid
hoc, fratres, nisi quia aliter non pos-
sunt seduci Christiani? Ne quærat
ergo alibi Christum, quā ubi se uo-
luit prædicari Christus. Et quomodo
uoluit prædicari, sic illum tenete, sic in
cordib. uestris scribite. Murus est ad-
uersus omnes impetus, & aduersus o-
mnes insidias inimici. Nolite timere:
nec tentat ille nisi permissus fuerit, aut
missus. Mittitur tanquam malus, à po-
testate dominante. Permittitur, quan-
do aliquid petit: & hoc, fratres, non fit
nisi ut probentur iusti, puniātur iniu-
sti. Quid ergo times? Ambula in Domi-
no Deo tuo: certus esto, quod te non
uult pati, non pateris: quod te permi-
serit pati, flagellum corrigentis est, nō
pœna damnantis. Ad hæreditatem su-
pernam erudimur, & flagellari dedi-
gnamur? Hæc Augustinus. Audiatur
& uerè aurea Ioannis Salisberien-
sis sentētia lib. 2. Policrat. cap. 27. Hæc est
fraudulentia malignorum spirituum, ut
quod ultrò faciunt & dicant homini-
bus faciendū, operosè dissimulent, ut
hoc facere uideantur inuiti. Simulant
se coactos, & quasi exorcismorū uirtu-
te extractos fingunt: & quo minus ca-
ueantur, exorcismos quasi in nomine

Tract. 7.

Quare Chri-
sti nomē pre-
cationibus &
exorcismis im-
miscant sedu-
tores.

Anatome
hominis.

Q Domi-

Domini aut in fide Trinitatis, aut incarnationis & passionis uirtute conceptos componunt, eosdemq; hominibus tradunt, exercentibus eos obtemperant, donec eos secum crimine sacrilegij & pœna damnationis inuoluant. Transfigurant enim se interdum in angelos lucis, honesta sola præcipiunt, illicita prohibent, mundiciam confectantur, utilitatibus prouident, ut quasi boni & propitij familiarius admittantur, audiantur benignius, amentur arctius, facilius exaudiantur: habitum quoque induunt uenerabilium personarum, ut eis maior & promptior reuerentia impendatur.

Verbis instituto consonis opus est in eliminando sancta.

Quomodo autem ad exturbandum dæmonem, uel opera eius euertenda, ualebit illa superior Euangeliorum recitatio, cum non sint instituto huic, intellectu consona? & ubi dæmonia eijceret Christus eiusque discipuli, & uiri postea sancti, uerbis huic negotio aptis consignatisq; loquebantur, & respondebant (ut fertur) ad formam. Si etenim in uerborum inconuenientium pronuntiatione simplici uirtus consistit desiderata, non minus, imò maius præstiterunt quidam è circumuentibus Iudæis exorcistis, qui tentauerunt super eos qui habebant spiritus malos, inuocare nomen Domini IESU, dicentes: Adiuramus uos per Iesum, quem Paulus prædicat. Erant uero quidam filij Sceuxæ Iudæi, principis sacerdotum, septem, qui hoc faciebant. At respondens spiritus malus, dixit: Iesum noui, & Paulum scio, uos autem qui estis? Et insiliens in eos homo in quo erat demonium malum, & dominatus eis, inualuit contra eos, ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem innotuit omnibus Iudæis simul & Græcis, qui habitabant Ephesi, & timor incidit super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini IESU. Multi uero ex ijs qui curiosas

exercuerat artes, comportatos libros exusserunt coram omnibus: & supputatis illorum precijs, pecuniæ quinquaginta millia reppererunt.

HISTORIAE MEMORABILES quorundam exorcistarum.

Cap. XXIIII.

Rara sed memoranda historia cuiusdam exorcistæ, ex eorum numero qui ad se solū spectare exorcismis dæmones expellendi officium, persuasum habent, negligere decuit minimè. Quidam pastoris munere fungens in pago Durweiss, circa Esweiler, puellam nomine Helenā diaboli obsidione pressam in Loen pago, prope Aldenhouium sito, in Iulix ducatu, suis execrationibus se liberare uelle, elato supercilio promittebat, conuocatis ad huius miraculi spectaculū solenne aliquot ecclesiasticis uicinis: quorum unus, pastor nimirum in Biecht Ioānes Vuindelius, qui actioni interfuit, rem omnem mihi recensuit ordine, atq; ex mea petitione scripsit. Exorcistæ huic aliquādiu suis derisionibus frustra sudanti in exturbando dæmone, hic tandem ait, se mansurum propterea, quod circa uitrum loco illi illustrando, ut fieri solet, applicatum uersaretur multi eius collegæ, à quibus confirmaretur. Miser ille pastor mendaciorum auctori confusus, ad eos per uitrum expellendos, quod hic scilicet commonstrarat, euestigiò conuertitur: atque se operam ludere uidens, indignabundus tandem in hæc erupit uerba Latina, quæ nō intellectu dæmonem, fortassis sperabat: Si ullam habes potestatem transmigrandi in Christianū sanguinem, transmigre ex illa in me. Cui incūctanter Latine, & quidem iuridicè respondit diabolus: Quē pleno iure in postremo die possidebo, quid opus est illum tentare? Postea dæmonis testimonium de Mis-

Exorcistæ Latine respondet dæmoni.

sa co.

sa cognoscere cupiens Ioannes Sartorius parochus in Loen, materna lingua rogabat dæmonium, quare puella mox ad sonum campanæ, indicantem missæ actionem celebrandā, semper ab eo cogeretur ad templū: num Missa tam esset bona, aut mala? Ad hanc quæstionē se iam nō respōdere, deliberaturū tamē, inquit. Actus hic celebratus anno 1559. circiter 17 Augusti.

Si exorcista ille assueuisset lectioni uitæ Francisci, non difficilem dæmonis fugandi modum inuenisset. Cum enim Franciscus in eo pellendo quandoq; se aërem uerberare intelligeret, Iuniperum Christi nautam se missurum minitabatur: quo nomine audito, fugam sine ulla mora arripiebat diabolus.

In eadem narrationum obscurarum historia legitur, Franciscanū suis exorcismis diabolum compulisse ad ueritatis cōfessionem quater alta uoce repetitam, de uirtute indulgentiarum ad D. Virginem, uti dicunt, pro pœna & culpa, tam efficacium, ut quiduis in ecclesia remitteretur, etiamsi uniuersi mūdi homines quis trucidasset. Que rebatur item, earum potentia omnes subtrahi animas, quarum antea potestatem obtinuerat: & proh dolor, non paucas ex purgatorio euolantes animas summam indulgentiarum energiam mirè prædicare: mulierem quoque ea ratione à se obsideri, ut maxima earum uis innotesceret. Fatebatur insuper rogatus, earum contemptori consultius esse, ut asinum cauda traheret Rauenna Mediolanum.

Monachus dæmonem expulsurus, cum numerosa & solenni supplicatione, quam Processionem uocant, ad obsessum uenit. Quare huic cœtui illudens satan, Latine ait: Popule mi, quid feci tibi?

Anno adhuc millesimo quingente-

simo sexagesimotertio, quum apud Vuesaliam inferiorem nouerca priuignam annorū circiter duodecim, Gerardam nomine, tam premeret duriter uerbis, uerberibus & fame, ut in morbum illaberetur caducum: dæmonium ex ea pellere conatus est exorcismis, & pixide cum pane missali gulæ admota, monachus quidā Vuinandus, ex Dominicanorum cœtu: qui & uaccæ exorcismos applicuit, stolæq; Missalis portionē in pascuis iussit fodi, ubi pascebatur uacca. Demirandū sanè, tam impunè eiusmodi dæmonū mancipia tolerari à magistratu, ægerimè etiam hospitium cōcedente pijs quibusdam, uel certè pio zelo ductis, si propositæ cōfessionis formulæ subscribere grauentur. Qua in re, uelut & id genus reliquis, moderationem & iudicium præferre decet consulis in uenerando illo ordine clarissimi, D. THEODORI GRONII, ob non uulgarem doctrinam, pietatem, prudentiam ac humanitatem, sua laude multa citra controuersiam dignissimi.

Qui suis adiurationibus diabolo bellum Coloniae facit, pater est collegij Conuersarum, nomine Godhardus ab Hagen.

Simō Molitor ex Hassia, siue nō, pcul à Moguntia oriūdu, exorcista bis cæcus & corpore & mente, quū diris exorcismis & nescio quibus suis fraudulentis modis pellendi dæmonis artē apud Vuestphalos & ditiones uicinas annos aliquot exercuisset, tādē Osnaburgi (ubi degerat iam trienniū, sed admonitus magistratus eum abigere decreuerat) cum uxore ob surreptam sibi pecuniam lites mouet, quæ die nono Februarij anno sexagesimo-quarto supra sesquimillesimum hora uespertina in sublimius tabulatū eum uocans, ut simul pecuniam perditam inquirerent, inde eum præcipitem per

tabulati ualuas dedit: moxq; iniequu-
ta, caput & brachium sinistrum securi
amputat, ac in ignem conijcit, sic por-
rò reliquas corporis partes flammis
absumptura. Strepitum & nidore gra-
uem animaduertunt uicini, in edes ir-
ruunt, & tragici spectaculi furias con-
tuetur. A' magistratu in carcerem ab-
ripitur fœmina hæc, & distracta prius
ignitis forcipibus, rotæ imponitur 12. 10
Februarij. Attende iustis Dei iudicijs,
pie Lector.

Coniuratio Magdeburgi familiaris
cuidâ mulieri Catharinæ nomine ad-
uersus maritum militem, siquando i-
psa uapulet: asseritq; hac ratione secu-
ram à uerberibus se esse, quorum alio-
qui frequēti impressione tantum nō
pessum iuisset. A' nobili fœmina se e-
doctâ fuisse fatebatur anno 1573 in Au 20
gusto, quum illac in Prussiam comita-
tu solenni illustrissimâ Ducissam Ma-
riam Leonorâ deduceremus. Germa-
nica exorcismi uerba ita sonant Lati-
nè: Coniuro tuam insolentiam, ut cor
tibi infringatur, nec os tuū loquatur,
& brachium mutiletur: sic me iuuat
Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus,
Amen. Extrema uerba ter reiterantur.
En insignem impietatem.

DE EXORCISMO ET MISSA
ad gehennam condemnante.

Cap. XXV.

O Biter hic inferendum occurrit,
apud Theologos quosdam ar-
canam esse Exorcismi formam,
sed execrabilem, quam uocant Con-
demnationem ad gehennam. Hanc
usurpant, quando anima corporeo sci-
licet uestita aspectu per solitarias edes 40
noctu uagatur, & habitatoribus mole-
sta est eiulatibus altisque suspirijs, ex
tormentis quæ in Purgatorio misere
suffert, ob facultates malè quæsitæ aut
patrata facinora, aut ministeria non
rite administrata, aut quacūq; alia de

causa, nec uel Missis uel exorcismis
communibus alijsue imprecationi-
bus potest abigi, uel ad quietem cogi:
tūc, inquam, exorcista, adhibitis prius
ceremonijs, tumultum demortui cor-
poris, quod hæc anima repræsenta-
bat, conculcat pede, prolatis his uer-
bis, Vade ad gehennam: ac ilico pa-
rens dicto ad inferos delabitur ista a-
nima in perpetuum condemnata. In-
de nihil amplius animaduertitur no-
cturni terroris: rarò tamen nec liben-
ter ad hoc uenitur remedium, quum
habeatur periculosum, nisi alijs irri-
tis. Non ignotus Confluentiæ ciuis
est, quem monachi sunt hortati, ut in
eiusmodi exorcismum, suum dare uo-
tum non grauaretur.

Huc facit & Missa in gehennam de-
turbas, nostratibus Theologis Seinck-
miss nuncupata: cuius celebratione,
uti decreto irreuocabili ad tartara in-
cūctanter demergitur irrequietus spi-
ritus. De hac exemplum memorabi-
le mihi nimis cognitum enarrare nō
pigebit, si fortè usui quandoq; in simi-
lium casuum dignotione esse possit.
Circiter annum 1548. in ciuitate comi-
tatus Montensis apud generosam do-
minam in Vuiss, in cubiculo quodam 30
(ubi & ego lecto fruebar eodem, si-
quando uocabar, stipendiarius nimi-
rum huic matronæ medicus) uir qui-
dam ecclesiasticus mihi non ignotus,
dignitatem postea consequutus, quū
dormiret, & per effractum uitri orbi-
culum noctu felis insiliens exiliensq;
eundem è somno excitasset inquie-
tumque reddidisset, hic apud genero-
sam Dominam, nimis ad tales sugge-
stiones facilem, hora matutina suas
effundit querelas, se scilicet in cubicu-
lo illo inauspicato tota nocte à uaga-
bundo spiritu terri culamentis in som-
nem redditum, & uelut acerbum sibi
impressum tormentum. Quid multis?

Ille

*Missa ad ge-
hennam de-
turbans.
Seinckmissa.*

Illa attonita pauidaq; quæ eiuscemodi muliercularum est conditio, consilium mox rogat. Seinckmissa ad gehennam præcipitante opus fore, statim respondet alter. Placet consilium. Conditione accepta, ad Collegium suum ille redit. Post septimanas paucas se Dominæ rursus sistit, solutione Seinckmissæ importunius iniquiusq; postulata: se quidem nihil petere, subiungens: sed miseris illis sacrificis, qui frequenti talium Missarum celebratione non ignauam præstitissent operâ, indeq; uictum queritarent, non prorogandam solutionem. Mercedem illa quærit: octodecim, si rectè memini, equites aureos Geldrienses inde deberi, asserit hic Ecclesiasticus. Illa quum Doesburgi apud Geldros esset, & tunc temporis pecunia careret, à Patre societatis Fratrum uicino, petit mutuam pecuniam, altero inscio: qui eadem accepta, ostium domus aperiens, prædam ablaturus, Patrem illū fortè obuium, quippe ad prandium à Domina uocatum, impudenter ita salutat alloquiturque extensa manu, qua pecuniam ostentabat: Pater, hoc mihi cessit, quid tu es consequutus? Euestigiò hic infert: Quum pecuniam illam postremò uiderem, mea erat. Sic cum Seinckmissæ precio se surripit presbyter ille, Plutonis spiritum usoram usque adeò liberalem refudisse ob operam præstitam, in sinu ridens: mirè aut celebris ob pecuniæ aucupium. Credulitatem hanc & passam fraudem postea Dominæ aliquādo coram exprobrasse me recordor.

CELEBRIS EXORCISMI SPIRITUS Aurelianensis historia.

Cap. XXVI.

Facti exorcismi historiam aliam sane lectu dignissimam hic subiungere placuit, ut aliæ eius generis actiones ex ἀνολογία penitus dijudi-

centur. Est autem ea ut mihi notissima, ita & certissima. Nam eo ferè tempore Lutetia Aureliam ueni, ubi cognomine meo Latino, nimirum Piscinario, notior, Natalis Ramardi medici regis Francisci & reginæ Nauarræ, filios duos, Natalem apud sanctum Lazarum in suburbijs Priorem, & Ioannem, item Ioannem Vernetum nepotem, instituendos suscepi: quos etiam post paucos menses Parrhisios reduxi. Hic tum familiariter utebar multis nō obscuri nominis uiris, potissimum medicis, Gerardo Fabro Cadurcano, Vitale Besumbæo, Ioachimo quodam ex Prouincia oriundo, Michaelē Villanouano, & reliquis. Ibi tunc temporis quoque cum Ioanne Sturmio, multijugæ eruditionis uiro, simul degēbat doctissimus ille Ioannes Sleidanus, qui institutam tragœdiæ narrationem ea fide & ordine explicat, ut à me nihil debeat immutari.

Anno millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, Prætoris uxor Aureliæ testamento cauerat, ut sine pompa sepeliretur, atq; strepitu. Quū enim è uita quis excessit in Gallijs, præcones funebres ad hoc conducti per urbis loca frequentiora circum-eunt, & cymbalis excitato sono multitudinem cōuocant, deinde nomen eius qui discessit, atq; titulos edunt, & hortati populum, ut pro mortuo Deū precentur, quando sit & ubi sepeliendus, pronunciant. Cum autem funus defertur, adhiberi solent plerūq; monachi mendicantes, & multa præferuntur luminaria. certatim ista fiunt, & æmulatione quadam: & quo magnificentior est apparatus, eo maior est populi cōcursus & admiratio. sed ea, quam dixi, fœmina nihil eorum sibi fieri uoluit. Maritus ergo qui coniugis memoriam diligeret, morem ei gessit: & Franciscanis, quorū in tem-

Vuierus.
Piscinarius.
Natalis Ramardus.

De Aurelianensi spiritu historia memorabilis.

plo sepulta fuit iuxta patrem & auum, muneris loco dabat sex tantum aureos, quum illi sperassent multo maiorem prædam. Et cum deinde syluam cæderet atq; diuenderet, petentibus illis ligna dari sibi gratis, denegabat. Tulerunt hoc ualde grauiter: & cum antea minus illum probarent, ulciscendi rationem hanc excogitabant, ut dicerent, ipsius uxorem in sempiternum esse damnatam. Architecti erant huius tragædiæ Colimannus & Stephanus Atrebatensis, ambo Theologi doctores: & ille quidem erat exorcista, totumque suum apparatus in eiusmodi rebus adhiberi solitum, habebat in promptu. rem uerò sic administrant. Nouitium quædam adolescentem supra testudinem templi collocat: is in tempesta nocte, cum ad demurmurandas preces illi more cōsueti uenirent, magnum excitat strepitum. adhibentur adiurationes & exorcismi: sed nihil ille proloquitur. iussus edere signum, quo declararet, num sit mutus spiritus, denuò tumultuatur & perstrepat: id erat loco signi. Eo iacto fundamento, ciues aliquot, & celebres quidem, ac ipsorum studiosos adeunt: narrant sibi triste quiddam accidisse domi, neque tamen quid rei sit exponunt: sed rogant ne grauentur adesse nocturnis precibus. Cum hi uenissent, & precationum esset factum initium, ille de superiori loco turbam excitat. rogatus quid uellet, & quis esset, significat non sibi licere loqui: iubetur ergo per signa respondere ad interrogata. Foramen autem erat factum, per quod ad motis auribus exorcistæ uocem haurire poterat, & intelligere: deinde tabulam habebat ad manum, quam interrogatus feriebat, sic ut infra posset exaudiri. Primùm itaque rogatus, num ex eorū sit numero, qui ibi sunt sepulti: postea multis ordine recitatis nominatim,

*Hi monachi
nimis legisse
uidentur in
hoc interrogā*

quorum ibi erant corpora condita, uenitur tandem ad uxorem Prætoris: ibi dato signo, se spiritum eius esse demonstrat. An sit damnatus, & quonam suo merito seu delicto? num propter auariciam, aut libidinem, aut superbiam, aut non præstitam charitatem, an uerò propter nuper natam hæresim & Lutheranismum? Deinde quid sibi uelit illo strepitu & inquietudine? num ut corpus loco sacro sepultum effodiatur, alioque transportetur? Ad hæc omnia sic, ut iussus erat, per signa respondet, quibus aliquid uel affirmabat uel negabat, prout bis aut ter tabulam feriret. Cum autem & damnationis suæ causam esse Lutheranam hæresim, & effodiendum esse corpus significaret: monachi petunt à ciuibus quos adhibuerant, ut ijs quæ coram uidissent, dent testimonium: & actis, quæ iam erant cōfecta superioribus diebus, subscriberent. Hi, re deliberata, ne Prætorē offenderēt, aut molestiā sibi cearet, id facere recusant: illi nihilominus panem azymū, quem uocant hostiam & corpus Domini, cū reliquijs omnibus diuorū aliò transferunt, & Missas ibi suas peragunt: quod lege pontificia fieri solet, quum locus aliquis propter infamiā & prophanationē est expiandus. nā certa quædā eius rei capita sunt, ipsorū comprehensa libris. Episcopi autē uicarius iudex, Officialem uocant, ea re cognita, ut propius omnia cognosceret, uenit eò, comitatus honestis aliquot uiris, & exorcismos fieri se præsentē iubet: ac deligi nonnullos petit, qui supra testudinem ascendant, & uideant num spectrum aliquod appareat. Ibi Stephanus Atrebatensis admodum repugnat, & ualde dehortatus ne fieret, aiebat non esse turbandum spiritum: & quanquam is, quem dixi, uicarius multum instabat ut adiurationes fierent, tamen impe-

*di modo, Tr
statum lae
bi de Chu
ordinis Cha
tus. S. Theol
gia profess
ris.*

tra-

trare nihil potuit. Interea Prætor, ubi reliquos iudices urbanos, quid fieri uellet, docuisset: ad Regem profectus, rem omnem commemorat. Et quia suis priuilegijs ac immunitatibus freti, iudicium monachi declinabāt, Rex è senatu Parisino deligit, qui de causa cognoscant: ijsq; plenam potestatem attribuit. facit idem Cancellarius Antonius Pratenſis, Cardinalis & legatus per Galliam pontificius. Itaque quum nullam haberent exceptionem rei, traducti Lutetiam, coacti sunt respondere: sed nulla potuit ab eis exprimi confessio. Positæ singulis erant custodiæ separatim, & nouitius quidem tenebatur in ædibus Fumæi senatoris, & sæpe sollicitatus nihil uoluit fateri, metuens ne post interficeretur ab illis ob iniustam ordini maculam, & factam ignominiam: sed quum iudices & impunitatem ei promitterent, & fore dicerent ut in ipsorum potestatem minimè rediret, totam actionem ordine recenset: & adductus ad illos, idem adfirmat. Illi, quanquam erant conuicti, & in ipso propè maleficio deprehensi, recusabāt tamen iudices, ac priuilegia sua iactabant: uerum id frustra fuit, & de communi consilio lata sententia damnati sunt, ut Aureliam reducti, & in carcerem conditi, publicè deinde producerentur ad primarium templum, & ad eum urbis locum ubi supplicia sumuntur de maleficis, atq; ibi suum scelus ipsi profiterentur. Postea in prouerbiū abijisse memini, ubi figmentū aliquod narraretur, C'est l'esprit d'Orleans, id sonat, Spiritus est Aurelianensis, dici solitum.

GALLICAE SUPERIORI SIMILES historiae, Heluetica, Italica, Scotica, Belgica: item diabolū esse exorcistam.

Cap. XXVII.

QUum autem Georgius Buchananus, noster certe Maro, non

modò hoc ipsum, sed etiam alia similia sat nota, quæ Bernæ & Senis contingere, in suo Franciscano attingat, & uerò singularem de tentata infelicitè Purgatorij restauratione à fratre Langio in Scotia sua, ita eruditè, ut omnia sua, contexat, eam descriptionem hic minimè prætereundā esse puto. Queritur ergo apud eum frater Eubulus ordinis Minorum:

Ille tamē patrib. seges olim uberrima nostris,
Fingere nocturnos lemures, Manesq; uagantes
Lustrali compescere aqua, magicisq; susurris,
Frigida nunc tota est: postquam nasuta iuuetus
Pectora crassorum malè credula ridet auorum:
Nec credit nisi quæ scriptura teste probaris:
Coniurata licet magnis Sorbona sigillis
Figmenta affirmet. Verum melioribus annis
Hæc thalami clausas frangebant machina portas,
Hæc testamenti tabulas mutabat, & ibat (chum
Vir peregrinè Romæ, aut Solymæ, dum tædia mœ-
lam sibi permissi caperent lecti: ast ubi diues
Vmbra oblita sui paucas in funera Missas
Legarat, potiusq; suis bona relinquere natis
Duceret excedens, quàm nostros ungere caules,
Non impunè nefas soliti id perferre Priores.

Is dolor arma dedit generosis fratribus undā
Ad Ligeris, quā diues agri, quā diues lacchi
Ostentat longè formosa Aurelia turres.
Et nisi cauta parum pietas in fraude paranda,
Inter tot uigiles Argos deprensa fuisset,
Partus honor nostræ foret & dignatio seclæ.

Sæpe qdē nobis facimus mala multa: uelut cū
Alter in alterius damnum sese ordinis armat:
Bernæ nouū sibi Franciscū iam finxerat, & iam
Stigmata clara pedū, & manū cōfixa patebāt:
Ni uicina dolens auferre commoda liuor,
Ficta renudasset magno ludibria risu,
Nec damno leuiore. Itale sapientia maior

Ille ore, quæ Senensis tacitè Catharinæ
Vulnera dissimulans pensat mendacia quæstu,
Barbaricumq; ad sese his artibus attrahit aurū.

Sed tamen hoc æuo temerè miracula fingi
Noluerim, nisi monticolæ inter crassosq;
Pastores: nec pastores iam spernere tutum est,
Quando etiam in solas migrat sapientia syluas.

Q 4 Quis

Quis rigidos Scotos gelidi sub uertice coeli
Aut animū, aut aures, oculosue habuisse putasset?
Et tamen ille catus uetularum Langius auceps
Cum teter locus errori, & nox caeca faueret,
Non potuit celare pia ludibria fraudis.

Campus erat latè incultus, non floribus horti
Arrident, non messe agri, non frondibus arbos,
Vix sterilis siccis uestitur arena myricis:
Et pecorum rara in solis uestigia terris:
Vicini deserta uocant. ibi saxea subter
Antra tegunt nigras Vulcania semina cautes:
Sulphureis passim concepta incendia uenis
Fumiferam uoluunt nebulam, piceoq; uapore
Semper anhelat humus, cecisq; inclusa cauernis
Flamma furēs, dum luctādo penetrare sub auras
Conatur, totis passim spiracula campis
Findit, & ingenti tellurem pandit hiatu.
Teter odor, tristisq; habitus, faciesq; locorum:
Illic saepe animas torqueri Langius, illic
Saepe queri, & longas in fletum ducere uoces
Audijt, aut uoluit credi audiuisse frequenter,
Et uitulabundos Cacodæmonas, & per arenas
Caudarum longos sinuatim ducere tractus.
Saepe etiam infernae (quoties ieiunus adibat
Antra) sibi uisus nidorem haurire culinae.

His ubi iam uulgi stolidas rumoribus aures
Imbuerat, parat Exorcismum: circulus ingens
Ducitur, hunc intra spacio breuiore minores:
In medio stabat palus, iuxtaq; catinus
Plenus aquae, sed cui cineremq; salemq; sacerdos
Addiderat multo cum murmure, nec sine anhelis
Flatibus. hoc postquā scena est instructa paratu,
Langius ipse pater sacro uenerandus amictu,
Circum omnem irrorat setosi aspergine sceptri,
Verbaq; praecipiti contortuplicata rotatu
Conuoluens, coelum ac terras adiurat, & undas,
Et tremefacta imis Acherontia regna cauernis.

Et iam nox aderat secreti conscia sacri,
Iamq; è uicinis populus conuenerat agris,
Matres atq; uiri, pueri innuptaeq; puellae,
Scire auidi quò tanta cadant promissa, nisi ille
Conscia secreti formidans lumina & aures
Esse procul magna iussisset uoce profanos:
Quiue sacerdoti non illa luce disertè
Cuncta susurrasset taciturnam crimina in aurem.
Laicane trepidi fugiant commercia manes,

Néue inhians praedae uel ieiunus Cacodæmon
Inuolet, & laceret sceleratorum unguibus artus.

Ducitur ad palum uelut hostia Rusticus ipse,
Ficta quidem gnarus cuncta, at formidine tanta
Attonitus, quàm si Stygia egressurus ab aluo
Aspiciat nudas mandentem Cerberon umbras:
Siue animo timor à puero conceptus, aniles
Fabellae haud modicus pueris plorantibus hor-
Siue locus fumo, & caeca caligine opacus, (ror:

10 Et uelut infernae terrebat imago culinae.

Cetera submoto clam cuncta peracta popello:
Sed tamen audiri gemitus, uocesq; mimantis
Dæmonibus, mixtaeq; preces, nulloq; rogante
Interdum responsa dari: nunc tollere uultus
In coelum, nunc figere humi, nunc plangere pectus
Langius, & sacra templum cōspargere lymphā,
Donec auis lucis prænuncia spectra moneret
Cedere, & in ueterem se denuò condere nidum.

Tum templo egressi, dicenda tacenda referre
20 Langius, umbrarum poenas, flammæ rapidā uim
Lustralis, quot carnifices Cacodæmones ollas
Admoueāt, uerubus quot figant, fluctib. umbras
Quot mersent gelidis, quot Missis cuiq; leuetur
Poena, uelut ciuis Stygio uixisset Auerno,
Ordine cuncta recensebat, neq; credula deerat
Turba homini: purgatricis rediuiua fauillae
Gloria crescebat multum indignante Luthero:
Et creuisset adhuc, nisi uel formidine captus,
Vel precio uictus, uel uino rusticus ille
30 Anormis comes, Exorcismi proditor cheu,
Cuncta reuelasset taciti mendacia sacri.
Ex illo fluere, & retrò sublapsa referri
Spes praedae, & nimium uiuacis gloria ueri
Crescere. Quapropter moneo dehinc fingite par
Somnia, nocturnos lemures, miracula, ni fors (cè
Aut apud extremos fieri dicantur iberos,
Americosue, aut Aethiopas, calidoue sub axe,
Et caput ignotis ubi Nilus condit arenis,
Vnde aderit nemo, qui testis dicta refutet.

40 Forsitan externos solertia fugerit hostes
Callida, sed pestem natam intra uiscera, & ipsis
Haerentem uenis hominum uix ulla cauebit
Cura: nisi nostros uis prouida numinis olim
Respexisset auos, iamdudum Funiger ordo
Proditus à proprijs miserè periisset alumniis.

Non omnino absimile est, quod ab
Eras-

lib. 22. epist. 17. penult. e. 156.
 Erasmo narratur. Cōiuebat cuidam
 paracho neptis mulier bene numma-
 ta. In huius cubiculum profunda no-
 cte solet irrepere lineo inuolucro um-
 bram mentiens. Emittebat uoces am-
 biguas, sperans fore ut mulier accerse-
 ret exorcistā, aut ipsa loqueretur. Ve-
 rūm illa nimis masculo animo clām
 rogauit cognatum quendam, ut unam
 noctem secum esset in cubiculo. Ille
 uerò fuste armatus pro exorcismis, &
 probè potus, quò minus expauesce-
 ret, occulitur in lecto. Adest spectrum
 solito more, nescio quid triste mugien-
 s. Excitatur exorcista, profilit non-
 dum sobrius, aggreditur. Ibi spectrum
 uoce gestuque deterrere parat. At e-
 brius ille, Si tu es diabolus, ego sum
 mater illius: & correptum impo-
 rem fuste dolat, occisurus, ni mu-
 tata uoce clamasset: Parce, non sum
 anima, sed sum dominus Ioannes. Ad-
 uocem agnitam mulier exilit è lecto,
 pugnamq; dirimit, &c.

Huc referenda est & alia historia,
 nostrum hoc argumentum spectans,
 nostratibus satis cognita. Chirurgus
 illustrissimi ducis Cliuiæ, &c. Ioannis
 patris Guilielmi, nomine Euerhardus,
 quum uetulam in oppido Cliuia ha-
 beret coniugem, & ancillam uenusta
 forma iuuenem, huius in amplexus
 peruenit: ut autem maiori cautela in
 actu huius comœdiæ perseuerari pos-
 sit, à spectro exagitari se miserè, que-
 ritur famula, quod aliquādo ab Euer-
 hardo erat abigendum. Hoc lusu tem-
 pore longo uariè agitato, cœpit uul-
 gus sinistri nonnihil suspicari de hoc
 spectro: quapropter ad Ecclesiasten
 abit Euerhardus ex postulatū de in-
 iuria peruersæ opinionis sibi facta, cu-
 pitque apud populum in publica con-
 cione purgari, & spectrum defendi:
 quod & factum est. Tandem ex ami-
 corum consilio ancilla rogat spiritum,

quonam pacto ab huiusmodi tormen-
 tis liberari possit. Respondisse ait il-
 la, singulis septimanis bidui ieiunium
 cum solo pane & aqua obseruandum
 esse, quod & à se religiosè fieri, apud
 heram suam simulabat: deinde & hoc
 subiunxisse spiritum, religionis ergò
 cū duobus comitibus Aquisgranum
 esse peregrinandum. Hæc dicto pa-
 10rens, in toto hoc itinere spiritum ubi-
 que læta facie aperuisse craticia quæ-
 cunque ostia obuia, arrisisse quoque
 ipsi in lecto: atq; peregrinatione ab-
 soluta, incuruatione & terno nutu in-
 diciū gratitudinis ostendisse, asse-
 ruit, mysticè tamen. Enimuerò Euer-
 hardus erat spiritus ille, qui omne mi-
 nisterium præstitit: ex quo etiam te-
 nellum foeminini generis spiritum, fi-
 20liolam nimirum, dum peregrinatio-
 nem mentitur, peperit, pallidissimam
 semper facie, ut spiritus appareret,
 quo nomine & ab omnibus appella-
 batur. Quum autem eodem tempore
 in Gallias duceretur exercitus, Euer-
 hardus compositis huc suis negocijs,
 relicta uxore, cum illa sua amasia co-
 pijs ijs se adiungit, simulque in Gal-
 30lias contendit, ubi uterque perijsse
 creditur, quòd nunquam ad suos re-
 dierit.

De alijs sacerdotibus, simulatū dæ-
 monem exorcismis fallaciter expel-
 lentibus, item de simili dæmoniaca
 muliere sanata, uide capita 27 & 28
 Libri quarti. At hoc hominum genus
 prærogatiuam hereditariam haud du-
 biè hic prætendet: adiurabat enim
 Christum quoque per Deum uiuen-
 40tem princeps sacerdotum.

Exorcismi modum nouit quoque
 diabolus, eoque adoriri Christum i-
 psū audet: Adiuro te, dicens, per
 Deum, ne me torqueas. Sed sua po-
 tentia dæmoni uni uel pluribus im-
 perauit Christus: Exi, Abite: & eue-

Matth. 27.

Marc. 5.

Matth. 8.

R stigiō

Marc. 5.
Luce 8.

stigiò ad obedientiam sunt redacti. ut rectè Eusebius ille Cæsariensis in Panegyrico dixerit: Communis quidem omnium Seruator rebelles potestates, quæ circum hunc qui terris imminet aërem peruolantes, humanis animis insinuabant sese, inuisibili ac diuina potestate, uelut feras agrestes, suarum ouium ceu pastor bonus, procul fugauit. In ipsius nomine egredi dæmones iusserunt paucissimis uerbis Apostoli, & illius discipuli, totius naturæ dominium, & imperium omnis abstrusæ uirtutis in cælo & in terra, & spiritum omnipotentiae ore suo gerentes.

Act. 16.

Explosis itaq; exterminatisq; nostris diuinis, ariolis, magorum occultis antistitibus, & quibuscunque alijs superstitionum collegis uulgaribusq; exorcistis: abijciamus Ægyptiacas disciplinas, feralia carminum arcana, uanos furores, execrandas artes, & philtrea uim factura dijs, & Colchicos succos, & dæmoniacas factiones: Plutonica denique uolumina, & umbrarum libros, Stygiasque coniurationes, atque Acheronteos ritus membrana chartæue contentos, Pyriphlegethonti, hoc est, igni focoque (ut Capnion inquit) tradamus, & fidamus Deo: ac in CHRISTO Dei filio, per quem uiuimus, mouemur & sumus, sinceriter simpliciterque spem omnem fixam habeamus. Quare & genuiuam maleficij curationem iam proponamus.

CVRANDI MALEFICII

methodus certissima. Cap.

XXVIII.

NObis hic longè alia, quàm inolitata iam dudum consuetudine acceperimus, in profligando satana, eiusq; sanandis maleficijs, ratio in eunda uidetur, doctrinæ Christi & Apostolorum cõformior. Omnium ue-

rò primùm, ubi malum aliquod præter naturæ ordinem in aliquo se prodit, ad eum ex Dei ordinatione confugiendum est, qui professione, doctrina atq; artis usu celebris, morbos, eorum differetias, signa & causas penitus dignoscat: nimirum ad doctum exercitatumq; bonæ conscientiae medicum. Enimuerò tã rara sæpenuerò & grauius in morbis suboriuntur symptomata, quæ licet naturæ impetu exoriatur, tamen ad maleficiũ mox referunt rerum imperiti atq; exiguæ fidei homines: quemadmodum in diuersis cõuulsionum speciebus, melancholia, epilepsia, uteri suffocatione, putrescente semine, & multifarijs uenenorum effectibus frequenter apparet. At inter hos affectus & accidentia discernens prudens & circumspectus medicus, ubi ea pensicularit exacta trutina, adhibito etiam ad diligentem causarum naturalium indagationem iusto, quoad fieri potest, perpendiculo, ubi naturæ limites malum exuperare egrediq; ac satanæ, qui spiritus est, motus actionesq; animaduertit, in spiritualem medicum, Ecclesiastem nempe, aut Ecclesiæ ministrum inculpatum, sanæ doctrinæ, tenentem mysterium fidei cum pura cõscientia, uitæ innocentia notum, non turpiter lucri cupidum, non uinolentum, cui etiam bonum à pijs perhibeatur testimonium, curationis onus transferet. Interim meminisse operæ precium est, multa non ex maleficio eueniẽtia, sed ex occulta naturæ occasione, medicos quandoq; latere. Ut enim rebus inest secreta iuuandi proprietates, ita & nocendi: quam tamen non perpetuò agnoscit medicus.

Eccles. 38.

Curandi maleficij metho-
di certa.

1. Timot. 3.
Tit. 3.

Tantum tamen operæ à medico hic accedet, si fortè æger natura, uel ex morbo, aut aliunde humore melancholico (cui, uti aptæ suis operationibus materiæ non illibenter se insinuare solet dæmonium) aut alio succo ma-
ligno

ligno grauari uideatur, ut hic prius blandè expurgetur medicamèto. Tradit enim Pomponatius, priscos exorcistas, quos præcàtatores uocant, ante coniurationem, obsessorū corpora ab atra bile expurgasse. Morbis siquidem geminis ut plurimum hi infestantur, corporis nempe, ex melancholico succo genitis: & animi, ut amētia, mœrore, timore, uitæ odio, & desperatione, quibus nocte diuque eiusmodi homines macerat iuratus humani generis hostis, & ueluti lugubribus tentationibus ita uellicat, ut quasi aquila apud inferos Titij iecur arrodere uideatur. Obsessos expulso eo humore, non amplius mirabilia facere, experimento se uidisse, in expositione illius problematis dicit Conciliator. Vxorem quoque cuiusdam sutoris à demonio agitatam, uariaq; sonantem idiomata, eo modo perfectè curauit Galgarandus medicus, Mantuæ celeberrimus.

Puella quædam in Burgo melancholica, se Virgilij spiritu obsessam esse fatabatur, diu coniurata: quod creditum est facilius, quia puella simplex, admodum pia, & quæ semper domi latuerat. Hetrusca, affectaret exprimeretq; Mátuanum, hoc est, Longobardicum idioma, ut subinde Latinum aliquid sonaret. Cum nihil proficerent coniuratores, medicus ex arte adhibitis melanogogis primùm, & deinde alijs roborantibus, illam optimè per Dei gratiam restituit. Exonerato itaq; corpore, promptius in reliquam sanationis obseruationem, uelut à naturaliam impedimento leuatus, ab Ecclesiæ ministro inducetur *δαίμονοφόρητος*.

Ille tum de obsessi uel maleficio lēsi uita & moribus, item de eius in religione Christiana, institutione, & in præcipuis fidei nostræ capitibus, & qua fuerit, uel etiamnum sit in Deum confidentia, uigilanter inquireret. Qua de

re ubi penitus fuerit instructus, procliuior, & propemodum strata erit restitutionis uia. Etenim satanæ in corruptorum morū, spurcæ uitæ, itemq; diffidentiae filijs efficaciam & illusionis potentiam permittit Deus, quorum sensus excæcauit deus huius seculi, ne illucescat illis lumen Euangelij gloriæ Christi, qui est imago Dei. *10* Affectuum quædam requiritur *αὐαλο-γία*, ut sit, quod dici solet, mali corui malum ouum.

Vbi ergo uigilati inquisitione & artificiosa cōiectura, affectus causam aliquatenus cognouerit Ecclesiæ minister, conueniens huic medicamentum applicet: ut si eger fuerit antea dissolutior, ex sacrae Scripturæ libris admoneatur, corripiatur, exemplis auocetur, & ad emédationem inuitetur, tādē resipiscentia in ordinem redigatur. Apud præfractæ indolis hominē instādum, urgendumq; tempestiuè & intempestiuè: item redarguēdus hic, & iusto Dei iudicio in contumaces, subinde terrendus. Pusillanimis, & diffidentia deiectus, in spem certā & fiduciam indubitātā de ineffabili Dei bonitate & misericordia incomprehensibili erigendus, & unde quaque confirmandus erit: in quam sententiam plena consolationis testimonia extāt quāplurima, quæ suo loco & tempore adducentur. Si quoq; peruersa doctrina aut fanaticis opinionibus, uel superstitionū ludibrijs quosdam trāsuerse raptos esse, uelut ansa eo modo dæmoni subministrata, comperiatur: zizania hæc erunt eruncanda, atque salubriora doctrinæ purioris substituta *40* semina cum omni uigilātia sedulò inserenda. Nec cognitione recitationis Dominicæ orationis & symboli Apostolici secundum literam, contentum esse oportet (tantum etiā posset quouis maliciosus) uerū illud uinū Dei

*Ephes. 2.
2. Thess. 2.
2. Cor. 4.*

Rom. 1.

uerbum ita in animis implantetur, ut apprehensum efficaciter, sentiatur potentia esse Dei ad salutem omni credenti, contra quoscunq; dæmonū conatus: ut item uiuifica fide inuocare Deum uerum, æternum, omnipotentem, & multæ miserationis parentem, in nomine Filij pro nostris peccatis mortui, & ad nostram iustificationem per gloriam Patris, absorpta morte, uicto latana, debellato inferno, potenter exuscitati, iidem ualeant.

Rom. 6.8.

QVOMODO DAEMONIS MALEFICIO affecti, de eius prestigijs & imbecillitate deinde erunt instituendi.

Cap. XXIX.

Diaboli infirmitas, qui nihil potest nisi permissus.

1. Pet. 3.

1. Pet. 5.

1. Pet. 3.

Rom. 8.

Matth. 6.

Lib. 2. cap. 4.

DE diaboli item operibus & prestigijs erudiatur, & quàm enervatus imbecillisq; sit, ut nihil etiam possit, nisi Dei permissu: nec Deū quæcunq; permittere, sed in re cōcessa illi limites, ultra quos ferri nequit, præfigi: quinimò Christum profectū in cœlum, sedere ad dexterā Dei, subiectis sibi angelis, potestatibus & uirtutibus: cui si tanta fuit subiugādi potentia, multo magis satanam subegit coërcuitq; ut nihil omnino ualeat, nisi peculiariter illi concedatur. Quod itaque clementer in nobis permittit Deus, nō potest esse malum. illi enim cura est de nobis: qui cū omnis gratiæ sit Deus, nos ad æternā suam gloriam per IESVM CHRISTVM uocatos, iam parumper afflictos instaurabit, fulciet, roborabit atq; stabiliet. Quis est qui nobis noceat, si boni æmulatores fuerimus? Quicquid enim fideli irrogatur, id illi bono commodoq; cedit, iuxta illud Pauli: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Precationem ergo perpetuā esse decet, quò fiat uoluntas cœlestis Patris in nobis. Quicquid patimur, teste Hieronymo, nostris peccatis meremur. Non habēt demones, inquit D. Ioan. Damasc. uir-

tutes aduersus aliquem, nisi à Deo dispensatè concedatur: sicuti in Iobo, & in porcis. Permissione uerò Dei facta, & fortitudinem habent, & transmutantur & transfigurantur in quācunq; uolunt figuram secundum imaginem, id est phantasiā. Item Gregorius: Absque omnipotētis Dei cōcessione nullam habet potestatem contra hominem malignus spiritus: qui etiā in porcos transire non potuit, nisi permissus. Rectè quoque Chrysostomus: Homines non quantum uult, tentat diabolus: quoniam quantum ad se, nunquā cessaret à tentatione. neque enim habet alium actum: nō enim manducat, nec dormit, nec aliud operatur, nisi ut tentet, fallat & subuertat. Non magis itaq; timendam diaboli potestatem, quàm Deum impediētem, docet Ambrosius super Lucā. Spiritus enim mali, etiam Dei uocantur spiritus, quòd eius captiui sint: nec attingere, castigare, tentare quicquam aui, nisi à Deo concedatur. Iobo ne pilum quidē lacerare potuit satanas, nisi impetrata permissione, eaq; limitata. Quocirca non est formidandus diabolus: sed Deus, qui ursum hunc catenis alligauit captum, ut nihil omnino absq; eius singulari nutu ualeat. Hinc Christianus quæcunque aduersissimā à Dei digito excipiet, qui omnia in sua continet manu. Nec Christiani nomen merentur, qui malignæ alicui mulieri aut diabolo imputant malum inuectum, ad Dei uoluntatem id minus referentes. Iobus affligitur à demone, at à Dei manu accipit dicens: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut illi placuit, ita factum est. sit nomen Domini benedictū perpetuò. Non cædentis uirgæ rationem ille habet, sed uolentis patris. Virga punit filium: at non eam fecisse hic dicit, nisi mente nondum constet: sed patrem, qui uirgā in manu habet, eaq; uti-

Iob. 1.
Matth. 23.In Dialog.
lib. 30.Super Matth.
lib. 11.

Iob. 1. 21.

Matth. 10. utitur. Sine eius uoluntate, ne pilus quidem capiti excidit, quin omnes piluli numerati sunt: ipse uirgam usurpat, quàm grauius, & quàm multum, & ubi uelit.

QVOMODO AD TOLE-

rantiam inuictam erunt excitandi demonum maleficio laesi.

Cap. XXX.

Qualiscunq; afflictio patienter ferens
PROPTEREA æquo patientiq; ferendum nobis erit animo, quicquid afflictionum acciderit carni, siue id lege nature, siue supra naturam contingat. Idem quoq; faciundum, si animum immensus inuadat dolor, angor, mœror, tristitia, têtatio. Ob oculos uelut speculum semper reuocetur exemplum sanctissimi illius Iobi, qui tot exercitatus modis, & tantarum calamitatum ac miseriarum mole pressus, Deum laudibus extulit (quâquam malorum interim ponderi impar, in uerba animi parum patientis erupisse uideatur) ac licet nullius malæ occasionis sibi conscius esset, non demonem accusat tamē, nec ab illo aut ullo homine tantas sibi inflictas ærūnas queritur: sed ex Dei æquissimi uoluntate sibi ista accidisse agnoscit: ut cum uxor ei exprobraret, Vbi nunc tuus est Deus, cui respondit: Vt fatua loqueris. Si bona à Deo acceperimus, quare mala non tolerabimus patienter? Sic nos quoque in afflictione nostra, ad Deum oculos mentemq; dirigere decet, & iustissimæ eius uoluntati nos nostraq; placidè submittere: quando quidem ille nihil uult, nisi quod optimum, quamquam nobis interdum secus uideatur. Quos diligit, castigat: nec peccatoris uult mortem: sed ut conuertatur & uiuat. Suorum famulorum, ut diaboli uel cuiusuis alterius, ministerio utitur, quò nos ob nostra scelera aut incredulitatem puniat, & hoc modo

ad rectam conuersionis uiam reducat: uel etiam sic tentat nos Dominus Deus noster, quemadmodum Deuteronomij 13. legitur, ut palàm fiat, utrū diligamus eum, an non, in toto corde & in tota anima nostra. Pro summo gaudio itaq; ducite fratres (inquit D. Iacobus) quoties in tentationes incideritis uarias: illud scientes, quòd exploratio fidei parit patientiam. Ceterum patientia opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & integri, nullaque in parte imminuti. Beatum item prædicat uirum, qui suffert tentationē: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam uitæ, quam promisit Dominus his, à quibus fuerit dilectus. Hinc admonet D. Petrus: Charissimi, ne miremini, dum per ignē exploramini, quæ res ad experimentum uestri sit: perinde quasi nouum aliquid uobis obtin-gat: imò in hoc quòd confortes estis afflictionum Christi, gaudete, ut in reuelatione quoq; gloriæ eiusdem gaudeatis exultantes. Timotheum quoq; hortatur Paulus, ut afflictiones ferat tanquam bonus miles IESU Christi. Non enim quis coronatur, nisi legitime certauerit. Exēplum accipite, fratres mei (monet Iacobus) afflictionis & patientiæ, prophetas, qui loquuti sunt in nomine Domini: Ecce beatos dicimus eos qui sustinent. Tolerantiam audistis Iobi, & finem Domini uindistis, quòd ualde misericors sit Dominus, ac commiserans, qui pios è tentatione nouit eripere, Petro teste. Iobū totum (excepta illius anima, quam illæsam permanere uoluit Dominus) etiam in suis substantijs & sobole durissimè, Deo annuente, afflixit satan: uerum post inuictatam illius patientiam, cum multa eius usura, cuncta illi uberrimè reposuit Deus: cuius iam non est decurtata manus, id ipsum potest, & infinitis partib. maiora. Quorsum

Aug. serm. 24. de Temp.

Iacobi 1.

1. Petr. 4.

2. Timoth. 2.

Iacobi 5.

2. Petr. 21.

Iob. 1. 2.

Iob. 42.

R 3 ergo

ergo alicuius hominis, aut etiā ipsius
dæmonis, nos terrebit uiolentia aut
malignitas? cur ab horum iaculis us-
que adeo expauescimus? quæ si in nos
uibrentur figanturque, non tamen ad
internecionem transigent, si constan-
ti fide reuerberemus, retorqueamus
que. Resistendum diabolo, & fugiet à
nobis: nec illi locus est dandus: sed
Christi uerbo pellendus, Abi satana.

*Jacob. 4.
Ephes. 4.*

1. Corint. 10.

Matth. 4.

Psal. 91.

1. Corint. 11.

Tolerantia.

*Antonij
Ægyptij
lucta cum
demonib.*

Fidelis est Deus, qui non finit nos ten-
tari ultra id quod possumus: imò fa-
ciet unā cum tentatione exitum, quod
sufferre queamus. Nouit ille, quibus
nobis opus sit, priusquā petamus. Ne
exhorrescamus, hortatur David, à ti-
more nocturno, tentatione scilicet oc-
cultā: nec à sagitta uolante in die, ten-
tatione quippe manifesta: nec à nego-
cio perambulante in tenebris, nempe
à spectris in tenebris uersantibus: nec
ab incurfu & dæmonio meridiano,
quod Paulo nūcupatur angelus lucis,
in quem se transfigurat diabolus.

Ad tolerantiam præterea inuictam
contra dæmonum insultus, & cōstan-
tem in Deum fiduciam, ita afflicti se-
dulò excitādi sunt patrū quoq; exem-
plis: uelut Antonij Ægyptiaci, quem
in tumultu latitantem tam grauiter la-
cerarunt dæmones, ut tanquam mor-
tuum ad hospitium reportarit illum mi-
nister: ubi nonnihil respirans & quasi
reuiuiscens, clam alijs ad tumultum se
referri iubet: ibiq; ex priorum uulne-
rum dolore prostratus, cum ex animi
fortitudine ad conflictum dæmones
prouocasset, nec illi cunctarentur, as-
sumptisq; uariarum bestiarum & ser-
pentum formis, Antonium dentibus,
cornibus, unguibusq; impeterent, &
denuò lancinarent, subito lucis quidā
radius dæmones & tenebras fugauit.
statimq; sanatus Antonius, Christum
præsentem esse intellexit, dicens: Vbi
eras Iesu bone, ubi eras? quare à prin-

cipio non adfuiſti, ut uulnera curares
mea? Et uox ad eum facta: Antoni, in-
quit, hic eram: sed distuli ob tuum cer-
tamen, quod prius obseruare libuit:
iam autem, quoniam strenuum te pu-
gilem præstiteris, in toto orbe celebre
tuum erit nomen. Hæc in uita S. Anto-
nij ab Athanasio descripta, & Græco
per Euagrium Presbyterum transla-
ta: ubi lucta cum diabolo uaria mireq;
acerba, & insignis diuini uiri patien-
tia constantiaq; legitur.

Nullus certè, quod scia, animosior
fuit Hilarione (qui Antonio fuit con-
temporaneus, sed iunior) fortiusque
neglexit dæmonum fraudes, quippe
qui in solitudine sæpe infantium uo-
ces intempeſta nocte se audire existi-
mauit, nunc balatus ouium, nunc mu-
gitus bouum, planctus mulierum, leo-
num rugitus, strepitum armorum, ua-
riarumq; portenta uocum. Cæterum
ausus aliquādo totum phasma explo-
rare, Dominicæ crucis signo ad lunæ
lumen tugurio egreditur, & sollicitè
circumspiciens, ecce currum directis
in se equis euntem conspicatus est:
hic Christi Nazareni nomine inuo-
cato, in uestigio mansit, expectans rei
euentum. tum uerò terrifica illa biga-
rum species subito terræ hiātu in con-
spectu absorpta est. Atqui licet à dæ-
mone excrucietur mirè, oratione ta-
men uincebat: à qua ubi aliàs paulu-
lum quieuiſſet, satan feriant inſidia-
tus, repētè eius dorſo inſiliit calcib. la-
tera quatiens, ceruicem flagro: Eia, in-
quit, dormitas? mox cachinno desu-
per increpitans: Hordeum iamne, ait,
an paleas fesso tuo asino offeres? Nam
suam carnem nonnihil obſtreperam,
aliquando ſic affatus fuerat: Ego te a-
ſine non hordeo, ſed palea palcam, ſa-
ximq; ne poſthac recalcitres.

Hic uidet Franciscum non ſatis no-
uiſſe hominis pij uires in toleranda
quauis

*Anton. S.
bell. libro 10
Exempl. c. 11*

*In Irb. Conf.
Fel. 42.*

quavis afflictione dæmonis. Legitur enim in eius vita, fratrem Egidiū interrogasse Franciscum his uerbis: An diabolus sic sit terribilis, quod homo per unum Pater noster non posset sustinere? ipsum respondisse, Quod nullus possit sustinere diabolum per medium Pater noster, quin statim moretur. Huc referatur Cypriani sermo de Bono patientiæ, ubi & impatientiæ exempla proponuntur: item sermo quartus Chrysostomi.

COMMUNIVM PRECVM

in maleficio sanando efficacia.

Cap. XXXI.

Communes
preces.

VT insuper maleficio læsorū fidē adaugeat, vulneraq; tortore dæmone eius iussu fugato, sanare dignetur misericordiarum pater, communibus ad eum ex animi penetrabilibus fufis confidenter precibus erunt iuuādi. Id ab authore epistolæ ad Hebræos disertè mandatur: Memores estote uinctorum, tanquam unā cum illis uincti: eorum qui affliguntur, uelut ipsi quoq; uersantes in corpore. Orate pro uobis inuicem, ut sani sitis: piē monet D. Iacobus, multum enim ualet deprecatio iusti efficax. Helias homo erat similiter obnoxius afflictioni bus ut nos: & precatus est ne plueret, & non pluit super terram annos tres, & menses sex: & rursum orauit, & cælum dedit pluuiam, & terra produxit fructum suum. Item: Infirmatur quis inter uos? accersat seniores Ecclesiæ, & orent super eum, ungētes eum oleo in nomine Domini: & obsecratio fidei saluum reddet laborantem, & eriget eū Dominus: & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Hinc orationum fidei publicē & seorsim à Christi fidelibus ad rem præsentem accommodatarum respōdentiumq; energia, liquidò constat. Ne Petri fides deficeret satanæ insultu, qui expetiuerat ut eum

Hebr. 13.

Iacobi 5.

3. Reg. 17.

Lucæ 22.

uelut triticū cribraret, Christi oratione intercedente impetratum est. Contra diaboli astutias ut uigilent cum omni sedulitate & deprecatione pro omnib. sanctis, Ephesios studiosè exhortatur Paulus. Admonet item Timotheum, ut ante omnia fiant deprecationes, obsecrationes, interpellationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. Fidem quoq; Christi operā sibi augeri orant Apostoli. Per Mo-
sis orationem ad Dominum, soror illius Maria liberatur à lepra. Sic patris oratione, Christo genua flectentis, dicentisque, Domine miserere filij mei, quoniam lunaticus est, & misere affligitur, &c. increpatur dæmoniū, puerq; sanatur. Se autem credere testabatur hic uir in suis precibus, & orabat Christum, ut ipsius incredulitati succurreret. Mulier quoque Græca, Syrophœnissa genere, ad pedes Christi prouoluta, rogabat eum, ut dæmoniū à quo filia misere cruciabatur, exturbaret: & ob eius interpellationem, exonerabatur filia. Multum confidebat Iudith in oratione fratrum, quando dixit: Orate ut firmum faciat propositū meum Deus, &c. Nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominū Deum nostrum. Petrus & Ioannes orant pro Samaritanis, ut acciperēt Spiritum sanctum. Siquis inter nos affligitur, orare iubet D. Iacobus.

Ephes. 6.

1. Timoth. 2.

Num. 12.

Matth. 17.

Marc. 9.

Lucæ 9.

Matth. 15.

Marc. 7.

Iudith. 8.

Actor. 8.

Iacob. 5.

Chrysostomus de incomprehensibili Dei natura, homilia 3 testatur, obfessos in templum adductos à diacono tēpore publici congressus, quā cœna Dominica peragi soleret, iussosq; caput inclinare, & sic pro ipsis orasse populum. Homines, inquit, à dæmone agitati, tanquam uinculis quibusdam retenti adducebantur, ut populo uniuersaq; ciuitate præsentē, communes pro his fierent supplicationes, ut omnes iugi concordia Dominū com-

R

4

munem

munem orarent pro his, & quod misereretur, magno clamore contendere. Recitat insuper Prosper Aquitanicus, in locum publici congressus ad altare, dum cœnæ Dominicæ instituta actio celebraretur, adductam puellam, & plebem pro ea ad Dominum orasse, ac de cœna participem factam quoq; & sic liberatam. Idem lib. 6. de Prædictionibus & promissionibus. tradit, suo tempore Carthagini puellam quandam Christianam, quum in balneis quoddam Veneris simulachrum minus pudicè intuita esset, seq; eidem assimilasset, mox à diabolo obsessam fuisse, qui gutturis meatus occupavit, ut circiter dies septuaginta noctesq; totidem fermè, nec cibum nec potum trahere potuerit. Parentes quum nullam leuationē animaduernerent, puellam ad Ecclesiæ ministrum adducunt, eiq; rem ut acta erat, bona fide exponunt. Vnum hoc puella confessa addidit, Noctis medio uideri sibi auem quandam adesse, & nescio quid oriri ingerere. Tandem in templum deducitur, fiunt preces: & cum ei cœna Domini porrigeretur, quam ægrè accepit, cæcō dæmone nimirum reluctante, liberata est. Narrat Theodorus Lector lib. 2. Episcopum Christianorū in Persia iussu esse, à rege dæmones profligare: qui collectis pijs preces fecit, & adiuratione eos abegit. Ioannem monachum quendam in Ægypto dæmones sola expulisse precatione, tradit Sozom. libro 6. cap. 28. Cœtus monachorum, inter quos Macarius & Isidorus, Lucij scelere sub Valente, in insulam exiguam, ubi nulli erant Christiani, relegati, filiam ibi sacerdotis dæmonē correptam & humi præcipitatam, coniunctis precibus liberant, patriq; sanam restitunt. Marcellus Apameensis Episcopus, destructurus sub Theodosij imperio fanum Iouis Apameæ,

Theodoret.
lib. 4. cap. 21.

Theodoret.
lib. 5. cap. 21.

atrum dæmonis spectrum, uim ignis suppositi coercens, sic repulit. Iussit aquam adferri in uasculo: qua supposita sacro altari, ipse in faciē humi prostratus, Domino supplicauit, ne ulterius progredi dæmonis tyrannidem fineret. Finita oratione, figura crucis aquam consignauit, atq; flammæ diaconum iussit inspergere: quo facto, dæmon aufugit.

Augustinus etiam commemorat, uirum quendā tribunitium Hesperium, in Fusalensi territorio Africæ fundum habuisse, qui fuit infestatus à malignis spiritibus, ita ut animalia & seruos grauius affligerent. Domestica igitur hac calamitate coactus, accessit Dominus fundi ad Ecclesiæ ministros, rogauitq; ut aliquis ibi preces facere dignaretur. Abijt igitur quidam eò, orauitq; ardēter & seridè, imò etiam ibi cœnam Domini distribuit: & protinus illa dæmonum uexatio cessauit. Ambrosius: Bonū scutū est oratio, ut quo omnia ignita spicula aduersarij repelluntur.

IEIUNIUM IN OPERIBVS
diaboli uincendis energia.

Cap. XXXII.

Indicantur etiam ieiunia, si fortè caro, nimia sui indulgentia proteruens, locum dæmoni dederit: ut hoc restricta freno, in ordinē redeat. Quare Porphyrius tradit, ieiunium & castitatem maximè laudari, non quia ijs placatior in primis efficiatur Deus: sed ut retroagantur qui sanguine & immundicia gaudentes, quo perfrui possint his, utentium corpora inuadunt. Est enim aliquod dæmoniorum genus, quod non nisi orationibus & ieiunijs eiicitur, Christo authore, incredulitatis, propter quam illud expellere nequuerunt, discipulos redarguente. Eleachim quoque sacerdos Domini magnus, sic omnem Israelem alloquitur: Scitote quoniam exaudiet Dominus

Lib. 22. de uitat. Dei, cap. 8.

ieiunia.

Matth. 27.
Marc. 9.
Lu. 4. 9.

Jud. 4.

Tob. 12. minus preces uestras, si manētes permanseritis in ieiunijs & orationibus in conspectu Domini. Et Raphael Tobiam docet, bonam esse orationem cum ieiunio.

Lib. 8. histor. scot. Historiam in hanc rem mirè cōmodam narrat Hēctor Boethius, in Ga-reothē scilicet regionis uico quodam, quatuordecim uix passuum milibus ab Aberdonia disito, eximiae formae adolescentem coram Aberdonēsi antistite questum esse palam, sese à dæmone succuba (ut dicunt) gratissima omnium quas uidisset forma, multos iam menses infestari, eandemque occlusis foribus noctu ad se ingredi, & blanditijs in suos compellere amplexus: dubia luce eam penè sine strepitu abire, nec ullo se modo, cum plurifariam tentasset, à tanta tamq; turpi uersania liberari. lubet continuò circumspēctus & pius Episcopus, adolescentem aliò se conferre: & ut secundum Christianam religionem magis laudatis ieiunijs & orationibus solito attentius accommodaret animam: hinc fore arbitrabatur, ut pijs operibus intento, uictus cacodæmon tandem terga daret. Nec felix defuit successus salubri consilio: quod adolescēs religiosè exequutus, paucos post dies omnino ab illis uindicatur ludibrijs. Sic incubum dæmonem non amplius infestasse Nauetis mulierem, post confessionem & sacram communionem, quae ieiunia & preces comitari solent, legitur in uita D. Bernhardi.

Ieiunij uirtus & encomium. Hic ieiunij, uti theriacae praesentissimae, uires & encomium, oculis omnium semper opponendum hoc seculo dissolutissimo exulceratissimoq; ac animi & corporis morbis dæmonumque insultui apprimè obnoxio, ex Athanasio & Cypriano adducam: Ieiunium morbos sanat, destillationes exiccat, dæmones fugat, malasq; cogitationes

expellit, & mētem nitidiorem reddit, & cor purgatius, & corpus salubrius, & ad thronum Dei hominem sistit. Et post: Quisquis igitur ab immūdo spiritu uexatur, certū habere debet, hoc pharmaco, ieiunio inquam, statim spiritus malos afflictos abscedere, uim ieiunij metuētes. Valde enim dæmones oblectantur crapula, & ocio corporis. Cyprianus de Ieiunio & tentationib. Christi: Ieiunium, inquit, si discretionē regatur, omnem carnis rebellionem edomat, & tyrānidem gulae spoliāt & exarmat. Ieiuniū extraordinarios motus in cippo claudit & arctat, & appetitus uagos dstringit & ligat. Ieiuniū si humilitate ornetur, seruos Dei contēptores mundi efficit. Ieiunium carnes azymas mundat & solidat, & putredines quae ex adipe prodeunt, consumit & siccāt. Ieiunium Scripturarū delicijs pascitur, contemplatione reficitur, gratia stabilitur, cœlesti pane nutritur. Danieli interpretatio somniorū reuelatur ieiunio, & tres pueri de Babylonio illæsi egrediuntur incendio. Moses in monte quadraginta diebus ieiunus cum Domino perseuerans, & Dei familiaritatem, colloquium, & legis ministerium promeretur. Helias quoque eodem dierum numero abstiens, in eremo conuersatur. Et post: Efficax est oratio præcedente ieiunio, & sacris studijs antecedentib. non patitur postulatio deuota repulsam. Origenes in cap. 7. Matthæi, ubi Christus dicit, Apostolos propter incredulitatē nequiuisse eiicere dæmonium: Si aliquando nos oportuerit circa curationem tale quid patiētium permanere, non adiuremus neque interrogemus, neque talia loquamur, quasi audienti spiritui immundo: sed permanētes in orationibus & ieiunijs, impetremus patienti salutem à Deo, & abigemus ieiunijs & orationibus spiritus malignos.

gnos. De ieiunij potētia insignes duo sermones Basilij Magni, item unus Chrysostomi 18.

ELEEMOSYNARVM VIR-
tus. Cap. XXXIII.

Eleemosyna.

*Philip. 4.
Roman. 12.*

Actor. 10.

Tobia 12.

Tobia 4.

Luca 11.

Daniel. 4.

A Ccedat adhæc, pro facultatū ratione, earum cōmunicatio, & in pauperes erogatio, oblatioque: quem odorem bonæ fragrantiae, hostiam acceptam gratāque Deo, appellat Paulus ad Philipp. qui Romanos etiam impensè adhortatur ad tolerantiam in afflictione, & precationi ut instarent, necessitatibusque sanctorum communicarent. Cornelius item centurio ex cohorte Italica, religiosus ac timens Deum, præstans eleemosynas plebi multas, deprecansq; Deum semper, quam audiuit ab angelo uocem? Corneli, orationes tuæ & eleemosynę tuę ascenderunt in memoriam coram Deo. Et Raphael angelus ad Tobiam: Bona est, ait, eleemosyna magis quàm thesauros auri recondere: quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam & uitam æternā. Item Tobias pater ad filium, ante mortem: Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli anertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te auertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum penes te fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Præmium enim bonū tibi thesaurizas in die necessitatis: quoniam eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fides fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna, omnib. facientibus eam. Apud Lucā ipsa ueritas loquitur: Date eleemosynam, & ecce munda sunt uobis omnia. Nabuchodonozori Babylonis regi suavit. Daniel, ut eleemo-

synis redimeret animam. Apud Ecclesiasticum legitur: Vt aqua ignem ardentem extinguit, ita peccatum expiat eleemosyna: cuius Dominus gratiam redditurus, memor erit in posterum, ut author tempore casus sui adminiculum inueniat. Nam eleemosyna uiri, quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conseruabit, & postea resurget & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum. Ergo concludere eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Hic locum habebit Cypriani sermo de Eleemosyna, item Chrysostomi homil. 32. 33. 34. 35. 36. 37.

CVM MULTIFARIAM AFF-
lictis quàm uariè agi debet, & imitanda
diuersæ sanationis exempla.

Cap. XXXIII.

A Pud ægrum lucida suarum exacerbationum habentem interualla, horum plurima, cum iudicio à prudente Ecclesiæ ministro proponi possunt. Apud hūc uerò qui continuo torquetur, mente læsus, orationes (ut dixi) communes, & fidelium intercessionibus necessitati præsentī cōsono sensu applicatæ, ieiunia & ege-
norum subleuatio, suum habebunt pondus.

Cæterum si uno in loco maleficijs collidantur numero plures (quemadmodum in monasterijs, potissimum uirginum, uelut organorum satanę ludibrijs magis accommodatorum, frequenter usuuenire cernimus) ante omnia huc cura propendear, ut separentur, & unaquælibet ad parentes uel sanguine aut affinitate proximos aueratur, quo singulæ seorsim cōmodius fideliusq; institui & sanari queant. Restitutionis autē habeatur pro cuiusque necessitate delectus, ne uno (quod aiunt) calopodio (quorundam ineptorum,

*ubi plures
maleficio
lesi simul
uno in loco
sunt, qui
faciendum*

rum, mendacium, impostorum, superstitionis impietatisq; antistitum more) quis calceare conetur omnes, & dissolutis præscriptorum uerborum minus conuenientium formulis, cometicisq; quibusdam ritibus & substantijs ad rem minimè facientibus, profligare pergat dæmonem, in ijs ridentem illudentemq;, & fugam plerumq; simulatè egregiè, quasi compulsum, licet ultrò cedentem, ut nos incredulitatis labyrintho altius inuoluat, si uetitis eum medijs fugatū credamus: hac ratione è corporib. cedit sæpenumerò, & quidè libenter, ut animas minus impeditè possideat, eisq; dominetur. Quæ uerò uirgines arctius occlusæ cohibètur, nec egredi permittuntur, quod equidè in eiusmodi casu comprobare nequeo: uel quæ in designato eo loco clementè Dei manum, patrisq; uirgam, cum uera sui abnegatione fortiter tolerare cum Iobo in animum induxerint, mutuam hic præstent in suorum cruciatuum interual-
 10
 20
 30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000
 1010
 1020
 1030
 1040
 1050
 1060
 1070
 1080
 1090
 1100
 1110
 1120
 1130
 1140
 1150
 1160
 1170
 1180
 1190
 1200
 1210
 1220
 1230
 1240
 1250
 1260
 1270
 1280
 1290
 1300
 1310
 1320
 1330
 1340
 1350
 1360
 1370
 1380
 1390
 1400
 1410
 1420
 1430
 1440
 1450
 1460
 1470
 1480
 1490
 1500
 1510
 1520
 1530
 1540
 1550
 1560
 1570
 1580
 1590
 1600
 1610
 1620
 1630
 1640
 1650
 1660
 1670
 1680
 1690
 1700
 1710
 1720
 1730
 1740
 1750
 1760
 1770
 1780
 1790
 1800
 1810
 1820
 1830
 1840
 1850
 1860
 1870
 1880
 1890
 1900
 1910
 1920
 1930
 1940
 1950
 1960
 1970
 1980
 1990
 2000
 2010
 2020
 2030
 2040
 2050
 2060
 2070
 2080
 2090
 2100
 2110
 2120
 2130
 2140
 2150
 2160
 2170
 2180
 2190
 2200
 2210
 2220
 2230
 2240
 2250
 2260
 2270
 2280
 2290
 2300
 2310
 2320
 2330
 2340
 2350
 2360
 2370
 2380
 2390
 2400
 2410
 2420
 2430
 2440
 2450
 2460
 2470
 2480
 2490
 2500
 2510
 2520
 2530
 2540
 2550
 2560
 2570
 2580
 2590
 2600
 2610
 2620
 2630
 2640
 2650
 2660
 2670
 2680
 2690
 2700
 2710
 2720
 2730
 2740
 2750
 2760
 2770
 2780
 2790
 2800
 2810
 2820
 2830
 2840
 2850
 2860
 2870
 2880
 2890
 2900
 2910
 2920
 2930
 2940
 2950
 2960
 2970
 2980
 2990
 3000
 3010
 3020
 3030
 3040
 3050
 3060
 3070
 3080
 3090
 3100
 3110
 3120
 3130
 3140
 3150
 3160
 3170
 3180
 3190
 3200
 3210
 3220
 3230
 3240
 3250
 3260
 3270
 3280
 3290
 3300
 3310
 3320
 3330
 3340
 3350
 3360
 3370
 3380
 3390
 3400
 3410
 3420
 3430
 3440
 3450
 3460
 3470
 3480
 3490
 3500
 3510
 3520
 3530
 3540
 3550
 3560
 3570
 3580
 3590
 3600
 3610
 3620
 3630
 3640
 3650
 3660
 3670
 3680
 3690
 3700
 3710
 3720
 3730
 3740
 3750
 3760
 3770
 3780
 3790
 3800
 3810
 3820
 3830
 3840
 3850
 3860
 3870
 3880
 3890
 3900
 3910
 3920
 3930
 3940
 3950
 3960
 3970
 3980
 3990
 4000
 4010
 4020
 4030
 4040
 4050
 4060
 4070
 4080
 4090
 4100
 4110
 4120
 4130
 4140
 4150
 4160
 4170
 4180
 4190
 4200
 4210
 4220
 4230
 4240
 4250
 4260
 4270
 4280
 4290
 4300
 4310
 4320
 4330
 4340
 4350
 4360
 4370
 4380
 4390
 4400
 4410
 4420
 4430
 4440
 4450
 4460
 4470
 4480
 4490
 4500
 4510
 4520
 4530
 4540
 4550
 4560
 4570
 4580
 4590
 4600
 4610
 4620
 4630
 4640
 4650
 4660
 4670
 4680
 4690
 4700
 4710
 4720
 4730
 4740
 4750
 4760
 4770
 4780
 4790
 4800
 4810
 4820
 4830
 4840
 4850
 4860
 4870
 4880
 4890
 4900
 4910
 4920
 4930
 4940
 4950
 4960
 4970
 4980
 4990
 5000
 5010
 5020
 5030
 5040
 5050
 5060
 5070
 5080
 5090
 5100
 5110
 5120
 5130
 5140
 5150
 5160
 5170
 5180
 5190
 5200
 5210
 5220
 5230
 5240
 5250
 5260
 5270
 5280
 5290
 5300
 5310
 5320
 5330
 5340
 5350
 5360
 5370
 5380
 5390
 5400
 5410
 5420
 5430
 5440
 5450
 5460
 5470
 5480
 5490
 5500
 5510
 5520
 5530
 5540
 5550
 5560
 5570
 5580
 5590
 5600
 5610
 5620
 5630
 5640
 5650
 5660
 5670
 5680
 5690
 5700
 5710
 5720
 5730
 5740
 5750
 5760
 5770
 5780
 5790
 5800
 5810
 5820
 5830
 5840
 5850
 5860
 5870
 5880
 5890
 5900
 5910
 5920
 5930
 5940
 5950
 5960
 5970
 5980
 5990
 6000
 6010
 6020
 6030
 6040
 6050
 6060
 6070
 6080
 6090
 6100
 6110
 6120
 6130
 6140
 6150
 6160
 6170
 6180
 6190
 6200
 6210
 6220
 6230
 6240
 6250
 6260
 6270
 6280
 6290
 6300
 6310
 6320
 6330
 6340
 6350
 6360
 6370
 6380
 6390
 6400
 6410
 6420
 6430
 6440
 6450
 6460
 6470
 6480
 6490
 6500
 6510
 6520
 6530
 6540
 6550
 6560
 6570
 6580
 6590
 6600
 6610
 6620
 6630
 6640
 6650
 6660
 6670
 6680
 6690
 6700
 6710
 6720
 6730
 6740
 6750
 6760
 6770
 6780
 6790
 6800
 6810
 6820
 6830
 6840
 6850
 6860
 6870
 6880
 6890
 6900
 6910
 6920
 6930
 6940
 6950
 6960
 6970
 6980
 6990
 7000
 7010
 7020
 7030
 7040
 7050
 7060
 7070
 7080
 7090
 7100
 7110
 7120
 7130
 7140
 7150
 7160
 7170
 7180
 7190
 7200
 7210
 7220
 7230
 7240
 7250
 7260
 7270
 7280
 7290
 7300
 7310
 7320
 7330
 7340
 7350
 7360
 7370
 7380
 7390
 7400
 7410
 7420
 7430
 7440
 7450
 7460
 7470
 7480
 7490
 7500
 7510
 7520
 7530
 7540
 7550
 7560
 7570
 7580
 7590
 7600
 7610
 7620
 7630
 7640
 7650
 7660
 7670
 7680
 7690
 7700
 7710
 7720
 7730
 7740
 7750
 7760
 7770
 7780
 7790
 7800
 7810
 7820
 7830
 7840
 7850
 7860
 7870
 7880
 7890
 7900
 7910
 7920
 7930
 7940
 7950
 7960
 7970
 7980
 7990
 8000
 8010
 8020
 8030
 8040
 8050
 8060
 8070
 8080
 8090
 8100
 8110
 8120
 8130
 8140
 8150
 8160
 8170
 8180
 8190
 8200
 8210
 8220
 8230
 8240
 8250
 8260
 8270
 8280
 8290
 8300
 8310
 8320
 8330
 8340
 8350
 8360
 8370
 8380
 8390
 8400
 8410
 8420
 8430
 8440
 8450
 8460
 8470
 8480
 8490
 8500
 8510
 8520
 8530
 8540
 8550
 8560
 8570
 8580
 8590
 8600
 8610
 8620
 8630
 8640
 8650
 8660
 8670
 8680
 8690
 8700
 8710
 8720
 8730
 8740
 8750
 8760
 8770
 8780
 8790
 8800
 8810
 8820
 8830
 8840
 8850
 8860
 8870
 8880
 8890
 8900
 8910
 8920
 8930
 8940
 8950
 8960
 8970
 8980
 8990
 9000
 9010
 9020
 9030
 9040
 9050
 9060
 9070
 9080
 9090
 9100
 9110
 9120
 9130
 9140
 9150
 9160
 9170
 9180
 9190
 9200
 9210
 9220
 9230
 9240
 9250
 9260
 9270
 9280
 9290
 9300
 9310
 9320
 9330
 9340
 9350
 9360
 9370
 9380
 9390
 9400
 9410
 9420
 9430
 9440
 9450
 9460
 9470
 9480
 9490
 9500
 9510
 9520
 9530
 9540
 9550
 9560
 9570
 9580
 9590
 9600
 9610
 9620
 9630
 9640
 9650
 9660
 9670
 9680
 9690
 9700
 9710
 9720
 9730
 9740
 9750
 9760
 9770
 9780
 9790
 9800
 9810
 9820
 9830
 9840
 9850
 9860
 9870
 9880
 9890
 9900
 9910
 9920
 9930
 9940
 9950
 9960
 9970
 9980
 9990
 10000

quitas sensissent: nec secus earum testari uitam. Quid Antonio nocuit, seueros in suis ceruicibus tulisse magistros? cui eos ad Dei nutum perpelso in maius celsit lucrum & gloriâ. Scribebat quoque, missos eo tempore fuisse undecunque uiros doctos, qui terrificorum eorum symptomatum laruas contuiti, eas penitissimè scrutarentur, amolirenturque: sed quo in eiusmodi consilijs confidentius persistere, eo malum recrudit grauius, ut tandem Dei opus esse singulare fateantur: à cuius manu cum id exciperent, & se toto corde sub potenti eius brachio submitterent, semet integrè abnegantes, humilitatemque usque adè amplexæ, quo etiam cunctis suis affectibus restiterint, eosque uicerint: & breuiter, ad diuini uerbi normam toto animo uitam conformarint, tunc paulatim euauerunt uniuersæ illæ diræ. Piam epistolæ illius uirginis partè iustis de causis inserere uolui, quod id consiliū meo instituto prorsus responderet: & ne eiusmodi uirgines usque adè à piorum numero alienas esse, quis temerè in animum inducat, etiam si adhuc multa in ijs desiderari non diffitear, quæ inscia & non sana informatione prætermittuntur.

Porro monasterium id ingressus, coram cum altera contuli uetula, quæ id mali decem sustinuerat annos, eo nomine gratias Deo agens quàm maximas: ac si ætas admitteret, se libenter denuò iisdem uelle calamitatum fluctibus obijci afferebat. Hortata autem me est maximò opere, ut si in consiliū ad ita afflictas accerferer, ne exorcismos admitterem unquam. Quædam in eo tormentorum theatro constituta, à fratre uirgis ex quorundam cōsilio excarnificabatur: quemadmodum ab ineptis etiamnum hodie consulitur, quasi dæmonem profligent uir-

uniores ad
ale spectacu-
um non ad-
mittenda.

Memoranda
historia cura-
tarum monia-
rum apud Ma-
ria arborem
prope Xan-
thos.

Vera abnegationis exemplum.

gæ, & non potius eo modo ille carnificinam procuret. ea rei indignatione & pudore illa perculsa, contabuit pedetentim, & moritura cecinit. rogata uerò cantionis causam, respondit: eo quòd de salute sua æterna minimè hēsitaret. Altera quoq; iam diu à dæmonio excruciatā, & morti proxima, se totam attēta oratione Deo offerebat, ut secum pro suo arbitrio quicquid uellet, in tempore & in æternum ageret, dūmodo ipsius glorificaretur nomen, obsecrās: rogabatq; reliquas uirgines, ut post eius mortem nō ex more, Miserere mei Deus, canerent: sed, Gloria patri. Memorabile abnegationis ueræ exemplum.

Curandi dæmoniaci exemplum insignis.

Singularem insuper, & suo loco imitandam aliquando curationis eorum quos uexat diabolus, rationem, ex sequenti colliges historia. Philippus Vveselich Coloniēsis, monachus abbatiæ Knechtenstein, integer & simplex, à spiritu referente abbatem macilentum, ante multos annos mortuū, exagitabatur miserè & multifariā, circa annum quinquagesimū supra millesimum quingentesimum: interdum auehebatur sub tectum, aliās per ligna transuersa coniunctiora supra campanam intrudebatur, plerunq; per murum transferebatur inopinatò, inuentus quandoq; est corpore super piscinam proiecto, capite autem in terram reclinante. Tādē se prodit spiritus, diutinæ & multiplicis uexationis causam explicans: se nimirum esse illum abbatem Matthiam Durensem, tot annis sepultum: ac eo torqueri, quòd suspensam D. Virginis effigiem exquisitè depingi curarit: nec satis fuisse factū pictoris Nouesiani laborib. & impensis, qui inde iacturam senserit, ac sibi ipsi uim fecerit. uerum id fuit. Subnecebat hinc solutionis modum, cuius nomine hanc exorsus erat fabulā dia-

bolus: expiari scilicet hoc delictū non posse, aut ulla se liberari ratione, nisi religionis ergò Treueris & Aquisgranī peregrinaretur hic Philippus (quē ob simplicitatem accōmodatum suis ludibrijs organum ratus est diabolus) & tres Missæ, de trinitate scilicet, de domina, & de tempore, in eius assertionem recitarentur. Ut hīc spiritus uoto satisfaceret, consuluerunt Theologi Colonienses: & capitulariter (ut illorum more loquar) id reliqui postulabant quoq; monachi à suo superstitē etiamnum abbate D. Gerardo Strailgen Morsensi. At hic saniori institutione atq; acri increpatione in aliam potius sententiam Philippum existimauit traducendum, ut uidelicet fide uiua omnis miserationis Deo patri, & Christo assertori nostro unico confusus, dæmonis imposturas animo negligeret forti: redeuntiq; spiritui obijceret, se non esse sui iuris, uerū sub aliorū degere imperio, propterea nec posse ob rerum penuriam à se obediri eius uotis. Quo facto, spiritus respondit: Dic Suppriori. de eo enim confirmandi sui instituti spem conceperat. Quare Abbas, ubi dæmonem perseuerare, nec monachum illius illusionib. satis confidenter resistere animaduertit, ipsum denuò rectius instituit, studiosè hortatus ut resipisceret, nec tam pronas offerret satanæ technis aures: si uerò manes, uti hactenus, audire pergeret, se illum flagris, & quidem capitulariter cæsūrum, seuerissimè minatus est. Hinc irritos suos spiritus uidens conatus ob abbatis constātiā, & animum Philippi magis erectum fiducia in Deum aduersus fraudulentā exitialiaque dæmonij studia, nunquam redijt, alioq; migravit. Hanc curandi methodum, in eo fraudum diabolicarum genere, quandoq; in usum reuocandam arbitraret.

FICTAE OBSESSIONIS CVRA-
tiones certæ probatæq; Cap.

XXXV.

Muliercula Bartholomæa nomi-
ne, quum in pago Vuell, præter
morem sub Missæ actione hy-
mnus ille qui incipit, Gloria in excel-
sis Deo, Germanica lingua caneretur,
mox uelut dæmonio correpta, in ex-
tasin conijci uidebatur, cum maxima
hominum perturbatione, in eo tor-
mento perdurans, donec absoluere-
tur cantio. Quum ad hunc actum ali-
quandiu coniueretur, nec tamen de-
fineret fœmella, tandem à pagi domi-
na, Anna à Virmont, in arcem uocatur:
quæ humaniter & amicè causam ro-
gat, cur sub ea cantilena se ita uinci fi-
neret, quum eadem essent uerba Ger-
manica quæ Latina, absque mutatio-
ne? eiq; hymnum Germanicum præ-
legit, & uerba interpretatur, quibus
nihil absonū, nihil impium, aut quod
ullam offensionis daret causam, ines-
set. Iubet itaque eam forti esse animo,
se iam eundem hymnum Germanicè
cantaturam in cubiculo, præmonens:
& si illa deiici se pateretur, adhibiturā
se remedium, quod pellendo eiusce-
modi dæmonio esse cum primis usui
didicisset, minitabatur. Ita mox in cā-
tionis initio, muliercula loco prius ob-
seruato, quo se prosternere uellet, in
terram prouoluitur. cui incunctanter,
uestitu prius leuato, domina prudens
& cordata matrona, simul cum filia,
uirgas imprimit acres, eo quo decuit
studio: illa interim retracta manibus
ueste, earum conabatur arcere titilla-
tionem. Extremis enim morbis, teste
Aphor. 6. Hippocrate, extrema exquisitè reme-
dia optima sunt. Hoc propinatū phar-
macum, contra huiusmodi dæmonis
insultum existere antidotum incom-
parabile, atque se à doctis uiris didi-
cisse, mulierculæ denuò persuadet do-

mina, hortaturque eam confidentiori
esse animo, neruum dæmonij hoc me-
dicamento iam esse haud dubiè infra-
ctum: eamque simul concinere iubet.
Sic dulci modulamine simul repeti-
tur cantilena, finiturque sine ullo com-
motionis indicio. Hoc comœdiæ actu
à famulis ante ostium obseruato, fœ-
minam illi egressam arripiunt, unaq;
hymnum alta uoce canunt: & consi-
lium hoc fuisse exturbando huic sata-
næ ut certissimum, ita & saluberrimū
compertum est. Oportet autē habere
delectū in usurpanda hac theriaca. nō
enim omniū oculis uno medendū est
collyrio: solū eius generis dæmonio
profligando præsentissimum citra ul-
lam moram aut hēsitationem erit ale-
xipharmacū, quod hominem inuadit
exercetq; pro ipsius energumēni uo-
lūtate, arbitrio & libidine. Se ea ratio-
ne fuisse sanatā, à domina in arcē Vuel
reuocata Bartholomæa, coram me cō-
fessa est. Hic qualem cūq; sortitus fuit
effectum Canon 60, de his qui se simu-
lant dæmoniacos, qui ita habet: Eos
qui se dēnone correptos esse simulāt,
& morū improbitate eorū figuram &
habitum simulatē præ se ferunt, uisum
est omnimodo puniri, & eiusmodi af-
flictionibus & laboribus eos subijci o-
portere, quibus hi qui à dæmone uerè
correpti sunt, ut à dæmonis operatio-
ne liberentur, uerè subijciuntur.

Se uidisse Romæ quēdam nomine
Iuliū, narrat Rondeletius, qui catale-
psi putabatur corripi, quoties illa Pas-
sionis uerba audiret, Consummatum
est. Voluit aut probare, num uerè cor-
riperetur, an fingeret. Quū itaq; simul
essent apud Alexandrum linguæ He-
braicæ professorē, & huius uxor fortē
in alterius gratiam recitaret duo illa
uerba, statim sacrificus hic extasi uide-
batur affligi: eoq; uiso, alter baculum
adferri iussit, quo morbum profliga-

S 3 rec:

ret: proinde sine mora ad se redijt. Auxit suspicionem, quòd quum eo malo afficeretur, prius undiquaq; spectaret, ubi suum tutò reponeret caput. Auditum postea est, illum ob hanc simulationem missum fuisse à Venetis in exilium cum quadam meretrice, quæ simili morbo se prehendi simulabat.

Catalepsis à melancholico sanguine.

Porro figmentum non erat, sed catalepsis, à sanguine melancholico cerebri substantiam occupate, quam patiebatur puella in quodam pago non procul à Nemauso in Simeneis montibus. Hæc erat annorum uiginti quinque, nupta cuidam iuueni quem parum amabat: uixitq; tantum dies octo cum eo, ubi hoc morbo ob animi ægritudinem corriperebatur. Quam ob causam in parentum edes redijt, in quibus tamdiu à malo illæsa permanebat, quam mariti obliuio duraret: recrudescerebatur uerò, quum de marito cogitaret, uel illius mentionem audiret: aut etiam quando ad illam insciam maritus fortè ueniret, priusquam eum uel uideret uel audiret. Quòd si in uia aquæ hydriam gestaret, eam quandoq; deponebat, aliquot horas in eodem loco sedens uel decumbens, oculis & ore apertis, sine sensu & motu, nisi quòd uentris & costarum infernarum musculi multum mouerentur.

IN CONCVBITVS MALEFICIO quid faciendum. Cap.

XXXVI.

DE naturalis congressus, satanæ opera præpediti, curatione ita scribit Igmarus Remensis archiepiscopus: Si per sortiarias atq; maleficas artes occulto, sed nunquam Dei iniusto iudicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non sequitur: hortandi sunt quibus ista eueniunt, ut corde contrito & spiritu humilitatis, Deo & sacerdoti purè confiteantur, &c.

In cap. Si per sort. 33. q. 1.

In controuersia, ubi maritus ad congressum ineptus esse ex maleficio accusaretur, in foro Constantiensi decretum fuisse scribit Vlrucus Molitor, ut primum à medicis ille, quem leges dicunt maleficiatum uel frigidum, inspicerebatur, num alia illius impotentiae naturalis foueretur causa: deinde ut triennium adhuc uxor cum marito conuueret, qui suas interea temporis experiretur uires: utq; eleemosynas liberalius erogarent, & ieiunijs uacaret, quòd matrimonij institutor Deus eiusmodi malum amoliri dignaretur. Decretum sanè ad imitationem reuocandum. Huc accersantur etià, quæ in legitima maleficij curatione hætenus proposui.

10 Noui & characteres in charta uirginea scriptos, & aduersus id mali, uelut arcanum summum celebratos, super quos septies legitur Psalmus, Eripe me de inimicis meis: ligaturq; charta ad uiri coxam. at mysterium hoc apud Acheronta sepultum malo.

20 Cæterum ridiculam admodum, nimisq; religiosam curationem plerisq; bona fide ne prodant, in aurem exemplo insinuare uolui. Mulier Katharina Loe nomine, cuius mihi nota soboles, uiro nupta, hunc in initio comperit impotentem. Quare à uario temerè quæsito consilio, hæc in ara D. Antonio sacra Euerfeldi in ducatu Montensi, ubi degebat, ceream membri uirilis effigiem religionis ergò, ut à suo malo leuaretur maritus, suspendit offertq;. Sacrificus rei ignarus canone ad altare demissis oculis recitato, ut fieri solet, suspicit, priapumq; illum ce-
30 reum inopinatò intuitus, Tollatur dæmonium illud, acerbè inquit.

EXORCISMI QUANDO, ET quomodo, & à quibus adhibendi.

Cap. XXXVII.

PORRÒ si dictis rationibus nōdum cedit inflicta calamitas, opusq; satanæ

Decretum in concubitus maleficio.

In Tract. de lamys & Pythoneis.

Psalm. 142.

Quando adhibendi exorcismi, & quomodo.

tanæ perdurat, eum increpare licet ex Christi doctrina Marci decimosexto, quod credentes per eius nomen dæmonia sint eiecturi. Eapropter Apostolorum & primitiæ purioris Ecclesiæ exemplo, per Christi nomen expellat minister, uero ductus zelo, consciētiae bonæ testimonio fretus, habens peculiare illud Spiritus sancti donum, eiiciendi nimirum dæmonia: gladio spiritus, quippe Dei uerbo accinctus, atq; diuina panoplia circumquaq; munitus, assumpto super omnia fidei scuto, quo omnia iacula mali illius ignita queat extinguere (qualem armaturā in huius Libri initio ex Paulo proposui) ne cum discipulis Christi dæmonium fugare nequeuntibus à Christo audiat: O natio incredula & distorta, quousq; tandem ero uobiscum? quousq; patiar uos? firmiter hinc infallibili nitatur promissioni: Amen dico uobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad Patrem uado. Et: Quodcunq; petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater per filium. Si quid petieritis per nomen meum, ego faciam. Scribit itē Lucas, septuaginta reuersos ad Christum cum gaudio discipulos, dicentes: Domine, etiā dæmonia subiiciuntur nobis per nomen tuum. Ait autem illis: Videbam satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Ecce do uobis potestatem calcādi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit. Ita in Christi nomine flectuntur genua cœlestiū, terrestrium, & infernorum. Nec aliud nomē sub cœlo datum est hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Solo hoc Patris eterni uerbo creata sunt cœlum & terra, & quicquid in eis consistit. Eius nutu in præcipitium ruit illa immensa angelorum caterua. Ad Chri-

sti aduentum imperiumq; horruerunt & profugerunt, quotquot arctissimo uinculo in sua custodia miseros mortales constrinxerant diaboli. In hoc nomine credentes discipuli, dæmonia exturbant. Pythonis spiritum in Macedonia, ex puella dæmoniacā eiecit Paulus his uerbis: Præcipio tibi in nomine IESU Christi, exire ab ea. & exijt eadē hora. Sic à Petro iussi sunt dæmones egredi, qui uel unicū diem sibi indulgeri, ut in subiugatis permanerent corporibus, rogabāt: teste Cle-

mente. Apud Hieronymum presbyterum in uita Hilarionis Palæstini eremitæ, legitur de quodam Constantij Imperatoris candidato, ex Francia Germaniæ orto, quem à teneris unguiculis dæmon obfederat malignus. Ductus igitur ille Gazam ad Hilarionem, exponensq; tam Syra quàm Græca lingua (quæ tamen nusquam didicerat dæmoniacus) multiplicem obsidionis causam, ei respondit uir sanctus: Non curo quomodo intraueris, sed ut ex-eas in nomine Domini nostri IESU Christi impero. In hoc nomine Simō apostolus simulachrum Solis comminuit: & Iudas Lunæ, dæmonibus inde uisibiliter Æthiopum forma expul-sis. Dæmonem ex Solis idolo fugauit D. Thomas: draconem sub mortis statua in Scythia exeuntem profligauit Philippus apostolus: septem dæmones similitudine canum inter monu-menta commemorantes secus uiam, prætereuntesq; grauer lœdentes, abegit D. Andreas. Sic in Capitolio draconē clausisse Syluestrem, & Philippum Leuiathan fugasse, traditur.

Ioannes Euangelista superato ueneno, dæmonē in Dianæ templo ducen-tos & quadraginta nonem annos com-moratum, his uerbis loco expulit: In-terdico tibi in nomine IESU Christi

Marci 1. 9.
Lucæ 4. 8. 9.
11. 13.

Actor. 16.

Abdi. lib. 10.
Hist. Apost.

Li. 4. Recog.

Abdi. apoc.
scop. Babyl.
lib. 6. Hist.
Apost. item
lib. 9. 10. 13.

Ioannis euang.
gelista in so-
gando dæmo-
ne contra ma-
gā Synopem
miracula.

Nazareni, ne ultra hic habites. & confestim decessit Epheso. Quocirca iussu Domitiani in Pathmon insulam exul deportabatur uir sanctissimus. Hic cum Cynops magorum princeps in Phara oppido contra Ioannis doctrinam, & edita in Christi nomine miracula, ex falsa sacerdotum Apollinis in Ioannē criminatione, maleficijs populum dementaret auocaretq; mortuos etiam se excire iactabat: quorū facie assumpta etiā dæmones apparuerūt, è mari emerſi. Tandem Ioanni ait Cynops: Veni sodes ad portum, ut aspicias potentiam meam, & amplius admiraberis. Igitur Ioannes cum uniuersa multitudi-
ne redijt, præcipiens illis tribus dæmonibus, qui sub imagine hominū nuper resurgentium comitabantur, ne discederent. Cōcussis itaq; manibus, & terribili maris sonitu peracto, Cynops se, ut antea, demisit in mare, atq; sic ex oculis hominum euanuit: qui clamare non cessabant, laudando dicentes: Magnus es Cynops, & nemo præter te. Ioannes interim orabat Dominū, ut inter uiuos ultra nequaquā connumeraretur magus ille. Tum repente uehemens est pelagi murmur auditum: & procellis ingruentibus ei loco, ubi se præcipitauit, nusquam apparuit. Et dæmones qui sub humana figura stabant, quasi iam pridem resuscitati à mortuis, adiurabantur ab Apostolo Dei, dicente: In nomine crucifixi IESU Christi ex hac insula exite, nunquam redituri. & statim ab uniuersorum oculis disparuerunt, frustra expectantium Cynopem, si fortè ex freto resurgeret.

Cynops magus submergitur oratione D. Ioannis.

Sozomen. lib. 4. cap. 16.

Arsatius insignis confessor sub Licinio, uidit aliquando dæmoniacum quēdam gladio stricto per forum discurrere, & obuium quenque terrere ac fugare. Huic itaq; obuiam sese offerens Arsatius, Christum nominauit,

ac uerbo dæmonium expulit, obseſsumq; liberauit. Verbo adhæc dæmones fugauit Paphnutius, teste Ruffino lib. 1. cap. 4. Sic apparet, quantum uerè Christianis magistri nomen profuerit, & imitatio iuuerit.

Anno 1529, in turrem terriculamentis à multis annis inquietissimam Colonia Gallinaceam portam nuncupatā, religionis causa deductus est pius & doctus uir Adolphus Clarebach, ut die noctuq; acerbius torqueretur. At lemuri-
bus prima nocte ad ingenium consueto more redeuntibus, turbasq; & terrores citantibus, ad arduos ille conuersus orationes, eosdem ita uicit exturbauitq;, ut talium umbrarum postea eo in loco fuerit obseruatum nihil, quum ille etiam inde eductus constanti Christianæ fidei cōfessione uitam finiſſet, corpore flammis absumpto. Tantarum est uirium contra diaboli machinamenta feruens pij hominis ad Deum oratio. Scripserat autem distichon in dealbato turris pariete, digito denigrato carbonis puluere & aqua mixtis (quod atramentum & papyrus illi fuissent in carcere denegata) in hanc ferè sententiā: Vbi Emanuel, nullus terriculamentis satanicis relinquitur locus.

Adolphus Clarebachus efficacis orationis.

Hæc est cōiuratio, hic uehemēs fortisq; exorcismus, hic modus fugandi dæmonis certus, hæc breuis formula, hi sunt characteres, quibus inuocatur omnipotentia rebus supra communē uitæ rationem agendis: hæc doctrina uera, hoc fundamentum solidum: hic philosophorum lapis, longè quidem exuperans eum, de quo Alchimici hallucinati contendunt: imò lapis angularis, in quo omnis structura firmiter coagmentatur. Hæc sunt diuina testimonia, hæc sacrorum nostrorum monumenta, hæc ueri sacerdotis memorialia, hæc purissima signa, hæc nostræ
in ex-

Esaie 28. Ephes. 2.

in exturbandis demonib. ceremoniæ, paucis contentæ, facili usu, uili apparatu. Hæc ars cælo sublimior, tartaro profundior, libera periculis, umbrarū hostis, contemptris laruarum, simulachrorum perosa, nec thuris nec meri indiga, uniuerfis manibus, lemuribus, laruis imperitans, omnia busta, omnia sepulchra & species mortuorum contemnens, & inania terriculamenta, & noctium occurfacula, & inferorum commeacula (ut Capnion inquit) exporrecta fronte fugans, fatum & naturam uincens, & quicquid unquam ritè optamus, si modus à magistro traditus obseruetur, indefinenter perficiens, & indeficienter adimplens. Verbo languores uniuerfos sanauit, & dæmones expulit Christus. Si ergo securè operari uoles, necessariò illud Pauli consilium ob oculos pone: Quodcunque facitis in uerbo & in opere, ut omne id in nomine Domini nostri IESU CHRISTI faciatis. Hoc est salutiferum medicamentum: quin ipsa panacea, uel potius hæc salus nostra & medela. Rectè hinc Nazianzenus in Defensorio ait, Dæmones adhuc contremiscere, quando Christi nomen inuocatur. Contra hunc nullæ ligaturarum præstigiæ, nulla maleficiorum ostenta, nec ulla dæmonij opera, momentum quidem perdurant, quin dicto citius euanescent. Proinde à Lactantio quàm uerissimè dictum est: Dæmones iustos, id est, ueri Dei cultores metuere: cuius nomine adiurati, de corporibus excedunt: quorum uerbis uerberati, non modò se dæmones esse consententur, sed etiam sua nomina edunt. Quia nec Deo, per quem adiurantur: nec iustis, quorum uoce torquentur, mentiri possunt. Itaque maximis sæpe ululatibus editis uerberari se ac ardere, & iam iamque exire proclamant. In hoc ordine curationis,

Scripturæ sacræ fundamento innixæ, nullâ erroris suspicionē, nihil idololatriæ, nullâ blasphemiae opinionē foueri, luce meridiana clarius cōtuemur.

DAEMONIA EIICIENDI
modus Ecclesiæ ueteris. Cap.

XXXVIII.

Cæterum ne quis hoc nostrum consilium uelut ab usitata nostrorum hominum ecclesiasticorum ratione alienum calumniatur, & explodendum decernat, bona fide hic beati Clementis uerba subiungam, quibus pellendi satanæ formam in Ecclesia ueteri & puriore familiarem, nostroq; præscripto conformem, pulchrè describit lib. 8. capite 32. de Constit. S. Apostol. Iacobus Alphæi: Exorcista non ordinatur: spontaneæ enim beneuolentiæ est hoc certamen, & gratiæ Dei per Christum superuentione Spiritus sancti. Nam qui accipit charisma curationum, per reuelationem à Deo declaratur, quum pateat omnibus gratia, quæ est in ipso. Et libro eodem, capite 7. Postquam exiuerunt Catechumeni, dicat diaconus: Orate energumeni, hoc est, uexati ab immundis spiritibus: intentè omnes pro ipsis orate, ut benignus Deus per Christum increpet immundos & nequam spiritus, & eripiat seruos suos ab imperio inimici, qui increpauit legionem dæmonum, & principem malorum diabolum, ipse nunc increpet pietatis rebelles, & liberet figmenta sua à uexatione ipsius, & purget ea quæ ingenti sapientia cōdidit. Etiam atretè oremus, Salua & excita illos Deus in uirtute tua. Inclinate uos Energumeni, ut benedictionem accipiatis. Et Episcopus oret dicens: Qui fortem armatum ligasti, & omnia uasa eius diripuisti: qui dedisti nobis potestatem ambulandi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici:

Energumeni.

Cap. 8.

T

mici:

Matth. 8.

Soloffen. 2.

Lib. 2. c. 16. de
Orig. erroris.
Idem apud
Clem. li. 9. Re
sog.

mici: qui homicidam serpentem ligatum tradidisti nobis, tanquā passerem puerulis, quem cuncta pauent & horrent à facie uirtutis tuæ: qui eum deiecisti, sicut fulgur è cælo in terram, non lapsu locali, sed ab honore in ignominiam, ob uoluntariam nequitiam: cuius aspectus siccatur abyssi, & minæ liquefaciunt montes, & ueritas Domi-

Iob. 8. ni manet in æternum: quem laudant infantes, & lactentes benedicunt: quē

Psal. 103. celebrant & adorant angeli: qui aspiciunt super terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant:

Nahum 1. qui minatur mari, & siccatur illud, & omnia flumina deserta facit: cuius nubes puluis pedum eius: qui ambulat

Iob. 9. super mare sicut pauimentum: unigenite Deus magni patris filii, increpa spiritus nequam, & libera opera manuum tuarum ab alieni spiritus uexatione: quoniam tibi gloria, honor & adoratio, & per te tuo patri in sancto Spiritu in secula, Amen. Consentit his Augustinus, de utilitate credendi, cap. 22. Vera pietate homines Dei aëream potestatem inimicam contrariamque pietati, exorcizando eijciunt, non placando: omnes tentationes aduersitatesque uincunt orando, non ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam. Non enim aliquem uincit aut subiugat, nisi societate peccati. In eius ergo nomine uincitur, qui hominem assumpsit, egitque sine peccato, ut in ipso sacerdote atque sacrificio fieret remissio peccatorum, id est, per mediatorem Dei & hominum, hominem Christum IESVM, per quem facta peccatorum purgatione reconciliamur Deo.

IUDICIUM PHILIPPI MELANCHTHONIS de demoniacis, ex Epistolarum libris. Cap. XXXIX.

ET si sunt interdum physicæ causæ furorum seu *παράφροσύνης* seu *μανίας*: tamen certissimū est, dia-

bolos in aliquorum hominum corda ingredi, & efficere furores & cruciatus in eis, uel cum physicis causis uel sine eis: quia manifestum est, tales homines interdum etiam sine physicis remedijs liberari. Et sæpe hæc diabolica spectacula sunt prodigia & significationes rerum futurarum. Ante annos duodecim mulier erat in Saxonia, quæ nullas literas didicerat: tamen quum agigaretur à diabolo, post cruciatus loquebatur Græcè & Latine de futuro bello Saxonico: Erit magna angustia in terra, & ira in populo, *ἔσται ἀνάγκη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τότε.*

Ante annos sedecim erat in Marchia puella, cui rapienti pilos à uestibus, uertebantur illi pili in nummos Marchicos, quos deuorabat puella longo fragore dentium. Et figuræ illæ nummorum interdum ex manibus eius subito extortæ, erant ueri nummi, qui adhuc à nonnullis seruantur: ac subinde magnos cruciatus sentiebat puella: sed à toto illo morbo liberata est post aliquot menses, & adhuc uiuit sana. Sunt autem crebræ piorum preces pro ea factæ, & consultò omisæ sunt aliæ ceremoniæ.

30 In Italia audio fuisse mulierem, quæ etiam nullas didicerat literas: quæ quum agigaretur à diabolo, interrogata, quis uersus Virgilij sit optimus? respondit:

Discite iustitiam moniti, et non temnere Diuos.

De illis miseris uirginibus, quas Romæ cruciari audio, eas à diabolis torqueri iudico, & significatur pænæ Italiæ & aliarum gentium. Nec uerò dubito uera piorum preceatione tolli id malum, & expelli diabolos posse. Rectè etiam facient, si qui homines non Epicurei, sed uerè inuocantes filium Dei Dominum nostrum IESVM Christum, seriò præcipiant diabolis, ut ab illis miseris discedant: & de uenturo iudi-

iudicio filij Dei, in quo malicia diabolorum ostendetur, palam uniuersæ ecclesiæ dicent, & de pœnis diabolorum. Sed hæc fieri oportet serio, & omit-tendæ sunt ceremoniæ *ἡ ἀπολατρίας* & lustralis aquæ & falfarum inuoca-tionū Cornelij & similium. Scio plu-ra exempla, in quibus profuisse pio-rum preceationem certum est.

INEPTVS MALEFICII BESTIA-
rum curandi modus uulgaris, tempe-
statis item sedatio impia.

Cap. XL.

CVius uerò Scripturæ testimonio, aut quo exemplo fulciatur uul-garis illa & aliquandiu malè in-olita maleficij per quemcunque ine-ptum, & quandoq; bis cecum, curadi, & dæmonis eliminandi ratio, me pro-fectò latet. Nam præter inutilem cere-moniarū congeriem, exorcismos ij ho-mines adhibet diros, ne dicā blasphemos: Stentorea adhæc uociferatione, profusorūq; uerborū turbine, uiolen-ter abigere dæmonē uelle uidetur, E-uāgelia à proposito dissona, Symbolū Apostolorū, orationē Dominicā, salu-tationem Angelicam, & nescio quæ a-lia, iterū atq; iterū repetentes. Quor-sum hæc ad satanæ expulsionem con-ferent? ubi mandatum, ubi exemplū, apud Christum, Apostolos, uel eius di-scipulos, siue etiam primitiue Eccle-siæ ministros? Rei propositæ non re-spondet uerborum intellectus. Chri-stus, eiusq; imitatores in fugando dia-bolo cōuenientibus sunt uerbis. Il-lam aut uerborum recitationem cum instituta actione minimè coherere, ne-mo non uidet. At abominabile suum

modum nedum usurpare audent, ue-rum etiā bestiis & inanimatis rebus, præter subnascentis Ecclesiæ sinceri-oris exemplum, execrandas coniura-tiones & frequētem tremendi nomi-

nis Dei nūcupationem solenniter ap-plicare, item signum crucis cum ora-tione Dominica & salutatione Ange-lica ter uel sæpius repetita (sic Mallei ^{2. secunda} referunt authores) uaccæ consecrare ^{part. quæst. 2. cap. 7.} non uerentur. Hos ut minimum in se-cundi Præcepti transgressione haud leuiter delinquere, ne quid grauius addam, sentiunt alij.

10 Describit præterea Iacobus de Chusa Chartusianus, quomodo sal, panis & aqua exorcismis cōsecrantur, & quo-modo panem cum aqua gustari oporteat nouem diebus cōtinuè, quibus e-tiam recitabuntur tria Pater noster & Ave Maria in honore sanctæ Trinita-tis, & sancti Huberti, &c. aduersus quē-cunq; morbum tam hominum quā pecudum, item insultū satanæ, & mor-sum canis rabidi. At bonas horas hūc nimis malè collocaſse sentio. Alibi e-iusmodi sale asperguntur, & thure cō-iurato suffiuntur homines & bestię, & recitantur Letaniæ.

Consilium item cōtra maleficas, ne animalia, &c. ab eisdem inficiantur, sic describitur: Recipe tempore Pa-schali de candela Paschali benedicta uidelicet, stillas uel particulas à supe-riori parte collectas, ubi ardebat, & fac de illa cera candelam paruam: & tunc in die Dominica surge manè, & accen-de ceram, & accipe lumen illud, ut stil-læ aut particulæ cadant super cornua & aures illius animalis, In nomine p. & f. & duplex ff. & combure illud ani-mal modicum cum lumine illo bene-dicto infra cornua aut aures, &c. & quicquid residuum fuerit de cera aut candelâ, affige ad modum crucis circa stabulum supra ianuam aut sub ianua, ubi animalia solent intrare & exire: tunc illo anno animalia tua non infi-cientur à maleficis.

Benedictionem insuper hanc peco-rum, quibus abstrahitur per incubos

T 2 lac,

Bestijs & re-
bus inanima-
tis coniuratio-
nes superstiti-
ose applican-
tur.

lac, &c. ut hic scribitur, ita docet libellus. Recipe ramos palmarum, & fac crucem, deinde scribantur hæc nomina, Tetragramaton Adonai, Otheos, Iesus, Maria, Ioannes: & ponatur in modum crucis super crucem prefatam, & tegantur hæc de cera consecrata in uigilia Paschæ: aut scribantur prædicta nomina in cera benedicta ad modum crucis posita super lignum crucis de ramis palmarum prosternatis ante crucem in die Palmarum, & tunc super hoc ponatur in modum crucis parum de corporali & stola benedicta: & illud sui aut inuolui debet panno lineo, imponendo modicum de abrotano & folijs palmarum, & istud ponatur in uasculo, trans quod colari debet lac extractum à bestiis: & debet bestia sumere nouem uicibus de aqua consecrata seu benedicta: & debent in quibus lac funditur, aspergi cum aqua benedicta, ut supra, &c. Item, Istud etiam ualet contra omnia maleficia, siue sint in braxatura & cultura, tinctoribus & hominibus, bestiis: & sic de alijs, ut infra. Item, Præscripta nomina contra maleficia scribi debent in cera benedicta, ut prædictum est, & ponatur in ceruicia recenti antequam ascendat, & incipit laborare ad caput, &c.

† IESVS Nazareus † rex Iudæorum †. Non percuties eos qui signati sunt hoc signo thau †. Istud præscriptum ualet pro hominibus & pecoribus, qui sunt per Pythonicam infecti, & debet dari in ferculis aut potibus eorum, uidelicet in chartula scripta, ut supra. Hactenus ille.

Idem adhæc hominum genus in foramen cornu uaccini terebra impressum, contra incantamentum quandoque intrudere solet mixturam ex cereæ Paschalis, & eiusdem thuris ac stolæ momento.

Huc accedat lactis uaccini restitutum

tio per consecrationis modum in frequenti usu habitum apud ancillam Theodori Lopers, uicarij in nosodochio Kreueldienfi, tres alentis uaccas: quæ ubi domum reuersæ, non satis laetis pro more redderent, ancilla Christina nomine, uaccas in mille diabolorum nomine egredi, atq; suum repetere lac iubebat: inde ad cuiusdam mulierculæ ob maleficium suspectæ ædes progredi, consistereq; aliquādiu cum ualido & frequenti boatu illæ uidebatur: deinde ad stabulum regressæ, lac refundere solitum dicebantur. Nugæ sunt, & mera ludibria.

Contra grandines uerò & tempestates, ultra crucis signum, lapilli tres ex grandine in igne sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis coniiciuntur, oratio Dominica cum Angelica salutatione bis aut ter recitatur: adiungitur Euangelium Ioannis, In principio erat uerbum: atq; signum crucis undiq; contra tempestatem antè & retrò, & ex omni parte terræ subinfertur. Demum quum in fine ter repetierit exorcista, Verbum caro factum est: & toties annexerit, Per Euangelica dicta fugiat tempestas ista: subito tempestas, si eam maleficium excitarit, cessabit. Hæc uerissima experimenta, nec suspecta iudicanda, dicunt Theologi illi. Qui sanè illud ipsum uitiū committere uidentur, quod in alijs emendare cupiunt: & ut ille canit poëta Satyricus,

Dum stulti uitant uitia, in contraria currunt.

Quantum enim deest eiusmodi coniuratoribus, ut non uerè exprimant rationem præstigatorum & incantatorum? Et tamen ista & similia non in leuibus solum experiuntur rebus, sed etiam in benedictis Dei creaturis, imò in mysterijs & institutis Christi perfidè abutuntur. Sed absurdiora hæc sunt, quam ut longiori confutatione indigeant. In secundum Decalogi præceptum hic quo-

Ridicula consecratio.

Grādinis & tempestatis ex maleficio nata sedatio superstitiosa. Ab Augustino interdictum, & legitur 26. q. 7. nō obseruetur.

quoq; haud dubiè impingitur, quam secus ab illis doceatur.

Matth. 7.

Atqui si in nomine Dei & Christi pronunciato preces & exorcismos finiri, & exoptatum finem interdù consequi obijciant, Christi ueracis quæso uicissim uerba audiant: Multi dicent mihi in illo die, Domine Domine, nōne in nomine tuo prophetauimus, & tuo nomine dæmonia eiecimus, & tuo nomine multas uirtutes præstitimus? Actum cōfitebor illis: Nunquam noui uos. Discedite à me qui operamini iniquitatem. Impiorum itaq; exorcismi uirtute non cedit diabolus, sed spontè: ut impietatem confirmet, & erroribus alios immergat altius.

Rectè itaq; D. Thomas de potentia Dei, quæst. 6. art. 10. in solutione 3. argumētū ait: Si Salomon fecit exorcismos eo tempore, quando erat in statu salutis, potuit esse in illis exorcismis uis cogendi dæmones ex uirtute diuina. Si autem tēpore illo fecit, qui idola adorauit, ut intelligatur eū per magicas fecisse artes, non fuit in illis exorcismis uis dæmones compellendi.

SI IUMENTA PRÆTER NATURAM quid pati uideantur, item contra uenena, quid faciendum.

Cap. XLI.

SI uerò præter naturam quid pati iumenta credantur (quod tamen cognitu difficilimum, cum sæpe in pascuis uenena uel depascatur, uel spiritus attractu illiciant) primū omnium his pharmacum contra uenena uel similia uitia offerri potest, & reliqua administrari, quæ ex naturali coniectura & arte (quam doctè copioseq; tradit Vegetius de arte ueterinaria uel mulomedicina libris quatuor, item Columella, Cæsar Cōstantinus, & pleriq; alij ueteres & recentiores) usui fore arbitramur, successum toleranter expectantes. Quæ si minus iuuerint,

Columell. de re Rust. lib. 6. & 7.
Cæsar Cōst. lib. 17, 18, 19.

sed morte armētum abripiatur: uelut speculum, mentis oculis opponenda erit Iobi patientia: & quicquid id est calamitatis ac damni, Deo sic uolenti (qui dedit & abstulit, idq; sicut illi placitum est, ita facit) ferendum erit acceptum: nec ad ariolos aut diuinos, aut Pythonis spiritu turgidos, contra euidens Dei mādātum, impiè confugiendum. Hi nanque imitatione sacrilega comprobare uidentur M. Catonis idola-
latriam, qui in agro lustrando certis utitur ceremonijs, solennibus sacrificijs, uerbis atque uotis Telluri dicatis, ut insuetas alat arbores: ipsis etiam arboribus exoratis ut transmigrent, & in alieno solo accrescāt: rapis quoque obsecratis dum feruntur, ut sibi & familiæ uicinisq; benignè conferant: precibus Marti fusis, ut ager pecoraq; seruentur.

Iob. 1.

Dere rust. cap. 14.

Suffimentum autem animantium morbis prohibēdis utile, legitur apud Vegetium, qui licet id quoq;, lustrare animalia, fascinum tollere, dæmones fugare, & grandines inhibere, ab alijs malè persuasus scribit: tamen odore suo, causa quippe naturali, tam hominum quàm animalium morbis resistere, & aërem defecare addit. ita habet:

De Arte uete. lib. 1. cap. 20.

Recip. sulphuris uiui lib. ij. bituminis Iudaici lib. j. opopanacis, achanti, galbani, castorei, irios crudi, an. unc. sex. salis Ammoniaci unc. ij. salis Cappadoces, cornu ceruini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis femine, an. unc. iij. lapidis hematitis, lapidis sideritis, lapidis argeritis, an. unc. j. equuleas, id est, caballiones marinos, caudas marinas, ungues marinos, an. numero septē. uuæ marinæ unc. iij. medullæ ceruinæ, cedrei, picis liquidæ, an. pondera iij. ossa sepiae numero 7. auri semiunciam, ballucæ siliquā. Hæc uniuersa cōmisceantur, & succendantur. Sed si memoratos lapides aut in-

T 3 uenire

uenire nequiueris, aut enormitate precij ab emptione cessaueris, reliqua efficaciter profunt.

*Pecora dolo-
so maleficio
acta.*

Interea tamen studiosè inquirendum, num aliquid monstri alatur, aut fucus alicubi foueatur: quemadmodum à quodā latomo apud Batauos factum memini, qui stabula ingressus, lupi sterces clam in præsepib. abscondebatur: cuius odore, ut uoracis sui hostis præsentia, ob antipathiam, ueluti malefico actu, territæ pecudes, ultrò citroq; exultare, & insolito concitari furore uidebantur, unde turbati rustici incantamētum esse conijcerent. Quocirca ad fabulæ actorem, uelut è specula hæc obseruantem, atq; sanandi maleficij nomine celebrem concurrebatur: qui testā fascini materia, lupi nimirum excremento, occultè ablata, 20 ocyus malum amoliebatur. Sublata enim causa, tollitur effectus. Sic rem qualemcunq; ex hac professione faciebat: à uiris tamen bonis admonebatur, ut maturè eiusmodi falsitati renuntiaret, ne merita falsarium consequeretur punitio.

Porrò contra quæcūq; uenena, ob-
lata philtrea aut cupidinis pocula, me-
dicorū imploranda erit opera: ut post-
quam perspicaci indagine ex relatu,
circumstantijs & symptomatibus ob-
ortis, si non in ueneni essentia absolute
tam cognitionem, saltem ad eius qua-
lemcunq; coniecturā illi peruenerint
quàm ocysimè (in mora enim hic sæ-
pe periculū existit) tum pro eius qua-
litate deleteria & uehementia, quàm
poterunt artificiosa & exacta metho-
do admoliti euestigiò manum, alexi-
teria, & quæ ars dictabit, ordine admi-
nistrent. Venena, eorumq; assumpto-
rum uel alias inficientium indicia, si-
mul & propria antidota, medicorum
nouit schola: nec ea hic explicare, no-
stri est instituti. Si uerò ita affectos, ad
temerarios alterius scholæ homines
aberrare contingat, mortis aleam pro-
fectò haud rarò, etiam si pestifera ue-
neni uis sit lenta, uirulentia pedeten-
tim accrescente, tandemq; cordis
uitalem fomitem feriente,
experiuntur infe-
lices.

DE MAGORVM INFAM- MIVM, LAMIARVM ET ueneficorum poenis.

Lib. VI.

QVOD MAGIS INFAMI-
bus uarijs diuersa sit irroganda
pœna. Cap. I.

Vo' d meam hic senten-
tiam à uulgari, & iā mul-
tis annis inueterata opi-
nionē dissonā, uelut ap-
pendicem, quinq; supe-
rioribus Libris annectam: non mihi
professione medico, uerti debet ui-

tio, quasi uocationis meæ sepes tran-
siliam. Veritatem enim in profundo
abstrusam inuestigare licet cuilibet,
nec illi uetustatis auctoritatem præ-
ponderare oportet nullam. Negocium
uerò illud dæmoniacum tam inextricabilibus cum sit inuolutum labyrin-
this, ut non facilè quis hinc se expli-
cet, etiam si ducem habeat emuncta-
rum narium Theseum: inde si aliquis
pro

pro ingenij modulo ueritatem elicere studeat, non is reprehensione coercendus: at potius iuuandus, suamq; meretur laudem, si uel bonæ operæ momentum præstiterit. Quare autem non concedetur medico, rerum absconditarum ex professo indagatori, qui huic scholæ aliquandiu nauarit operam (quàm uerò felicem, erit penes alios iudicium) in forum prodire, & suam proponere opinionem, citra eorum quorum interesse agnosco, præiudicium? Iurisperito uicissim, aut cuius alij, nedum non inuidebimus medici, sed eum cum fœnore honorem libenter etiam deferemus, si in re apud nos magis placitis aut longi usus obseruantia, quàm rationum firmitati nixa, uel alioqui cōtrouersa, ingenuè suam interponere uolet sententiam: à nobis certè obuijs amplectendam uis, si in ueri cognitionem aliquo ducat modo: reiiciendā autem, si à ratione comperiatur aliena.

Cum bona itaque Iuriscōsultorum uenia dicam, magos infames uarios quum suprā multo discrimine à sagis & ueneficis meritò distinxerim, non eadem debet his simul confusè & indifferenter statui pœna. Quotquot enim magorum nomine dignatus sum, ij non ignoranter, aut coactè, sed studiò sedulaque uigilantia, factis etiam grauib; impensis, interdum & peregrinationibus huc institutis, curiosas has inquirunt artes, & blasphemiarum plaustra, libros uidelicet execrabiles magno frequenter ære redimunt, è quibus satanicæ scientiæ mysteria, si dijs placet, exugant diaboli mancipia & nutricij. Tales post non uulgarem, sed eximiā suo doctori primario præstitam operam, merita donantur ut strenui discipuli laurea, qua is suos coonestare solet, quos sibi & animo & corpore mancipatos, in præcipitium

rapit: nisi ex Dei gratia, conscientia aculeo pungente adaacti, satanæ nuncium remittant, ac maturè resipiscant. Eiusmodi magos olim capitali supplicio multauit Moses. Fuisse item postea punitos, ex Petri uerbis apud Clementem liquet. Iste, fratres, (inquit) quem ostendo uobis, paulo ante uenit ad me, de Simonis mihi malis artibus nuncians, quomodo ipsam sceleris sui officinā proiecerit in profundum, non quasi pœnitentia ductus, sed metuens ne deprehensus publicis legibus subiaceret. Propterea etiam in Iudææ Antiochiam fugit territus, putans se à Cæsare quæri ad pœnam. Tradit quoque Cassiodorus, Athalarici regis Gotthorum esse sententiam: Maleficos, uel eos qui ab eorum nefarijs artibus aliquid crediderint expetendum, legum seueritate puniri oportere. Quia impium est circa eos esse remissos, quos cœlestis pietas non patitur impunitos. Huc referatur Augustinus, qui ex Ciceronis sententia dicit, in XII Tabulis, antiquissimis Romanorum legibus conscriptum esse: Ei qui has artes exercuerit, supplicium sit. Magus & ueneficus hic intelligitur, non illusa uetula, cunctarum expers artium. Illorum artem exterminant respublicæ omnes bene constitutæ.

Sunt interim pleriq; magi non ita extremè cum aliorum iactura, flagitio scelereq; exorbitantes, qui pro suo nutu ex occulta quadā, quam ex uoluntatis & studiorum consensu cum dæmonibus contraxerunt, societate, recitata superstitionis uel impiæ conuersionis formula, uel submurmuratis secretò insulsis uocibus, cuiuscunque formæ requisitæ imaginem aut spectrum, præstricto oculorum acumine, in urna uel speculo uel aëre aut alibi ostentat. nihil autem uerè in rei essen-

Leuit. 20.

Deut. 18.

Lib. 3. Recog.

Abdi. lib. 3.

hist. Apost.

Lib. 10.

Recog.

Lib. 9. ca. 19.

Lib. 8. ca. 19.

de Cui. Dei.

Exod. 7. 8.

Magorum
alios non ual
de lādētium
pœna.

tia, non phantasticum uel imaginariū, hac ratione præstare hi queūt: quem-
admodum omnes Pharaonis magi, e-
iusdē cum his hominibus professio-
nis & potentiae, nihil præter rerū præ-
stigiousam exhibuere faciem. Hoc ma-
gorum genus non perinde alijs no-
xium, ut repudiata dæmonum cōmu-
nicione ad mentem redeat pœnitens,
& admonendum & compellendum
est. Idem in republica ritē composita
circumforaneis illis præstigiatoribus
& ioculatorijs *αἰγύπτιοις* meritò acci-
dat, ne ea impunitate, curiosarum re-
rum studiosæ plebis oculis cautē in
posterum insidiantur.

Quicūq; uerò diris execrationibus,
exorcismis, precationibus, blasphemio
nominis diuini cōtra secundum Præ-
ceptum abusu, barbaris uocib. autho-
rem pro dentibus, quēcūq; effectum
præter naturæ ordinem, aduersus uer-
bi diuini institutam à Deo rationem
extorquere, in reb. serijs uel ludicris
satagunt: ij ut curiosarum artium ad
propriam perniciem cultores, saniori
doctrina primū instituti, stricta lege
coercendi sunt, & ad resipiscentiā co-
gendi. quòd si præfracti perseuerent,
arbitraria esto mulcta, qua cōstringan-
tur, ne tandē in legem contra blasphe-
mos à Mose latā deliquisse iudicētur.

Leuit. 24.

Magorum
religiosorum
mulcta.

Cæterum magorum plurimi pro-
fessione sunt religiosi, quos uocant,
qui occultam mentiti artem, malefi-
cij dignotionem curationemq; iacta-
re non uerētur. Nam si morbo aliquo
cōtumaci, imperitæ plebi ignoto, nec
uulgari quis conflictetur, atq; eorum
fictæ confusus scientiæ, cōsiliū quæ-
rat, maleficium esse uel incātationem
persuadent morbum ex naturali cau-
sa ortum, medicisq; doctioribus non
obscurum: additis etiam indicijs, qui-
bus uelut digito commōstratur inno-
cens sepe femina. Morbum hac ratio-

ne comminiscuntur, & inuincibilem
calumniam in fonti impingunt, illuso-
res utroque nomine non modò inter
perniciosissimas iniqui quæstus *αἰ-
πύας*, adulterinæ monetæ (quòd pieta-
tis prætextu alios inescant, & dæmo-
nio deuoneant, offerantque) archite-
ctos & falsarios reputandi, uerū e-
tiam illis qui libellos spargunt famo-
sos annumerādi, & uelut ciuilis, ne di-
cam publicæ trāquillitatis turbatores
censendi, si hoc controwersiarum & a-
trocissimorum odiorum, quib. miser-
rimè cōflictantur intonantq; uiciniae,
pagi & urbes, feracissimum semina-
rium, ad iustam trutinetur bilancem.
Suos tamē hi inueniunt patronos, ob
religionis fortē titulū. Hos enim qui
tangit christos, Dei configere pupillā
clamatur. Hoc grande nefas, & morte
piandum. Interim tamen, ut minimū,
ab hoc instituto coercendi sunt, à bo-
norum fruitione suspendendi, uel e-
tiam exilio puniendi: at pro sceleris
enormitate, ijs quorum interest, ne su-
tor (quòd dici solet) ultra crepidā, pœ-
nam decernendi, augendi uel immu-
tandi potestatem relinquo.

Zach. 2.

In horum magorum albo censendi
suo quodam iure, quotquot contra di-
uini uerbi maiestatem & genuinum
usum, in medicinæ, omnium artium
& sacratissimæ & utilissimæ, non to-
lerandum despectum, contra quos-
cunque tum hominum tum bestiarū
morbos, salem coniurationibus uer-
bisq; sacris huc contortis execratum,
& aquam eadem potentia expiatam
propinant. Huc accedunt qui exorcis-
mis uerē uirtutis exortibus, aut incon-
ditis incongruisque uerbis, sacro ali-
quo nomine, uel diuinæ Scripturæ uo-
cibus, scitè fucatis ut dolus lateat, te-
ste Augustino: uel sacris aut alioqui
horrifonis sine intellectu dictionibus
recitatis aut scriptis, & collo suspēsis,
aut

Magorum
medicorum
punitio.

aut alicubi alligatis utuntur. Superstitionis limites hos transiisse fatendum est, & propterea redarguendi acriter refrenandi que, ne in immane idololatriæ scelus & sacrilegium utriusque, & actores, & qui admittunt, incurrentes, illius olim diras subire se pœnas, serò querantur.

QVAM POENAM ARIOLI,
& qui in annulo uel uitro captiuum circumferunt demonem, mercantur, & quòd magici libri sint exurendi.

Cap. II.

PLerique in supermagi Pythonis spiritu inflati, artem diuinandi profitentur: & res perditas quis suffusus fuerit, aut ubi eæ recondite sint, & alia abdita, uel etiam ancipitia, se manifestare posse iactant. Quum autem hi uel *φλαυρίας* fumo inducti, ut aliquo habeantur saltem numero, sibi artem uendicant occultam, & scientiam quam ignorant: uel propria compulsi malicia, ut fraudent: siue auariciæ illecti studio, ut quæstum fraudulenter faciant, etiam si interdum per satanæ cooperationem nihil aut parum nouerint, gloriètur nihilominus de diuinandi cognitione, siue etiam aliquib. exorcismis, execrationibus, uotis & ceremonijs, quod pollicètur, peragant: utrique mendacijs & mendaciorum authori, uelut testi certissimo innixi confisque, non ita impune tolerari debent. Furti enim aut alterius sceleris notam incurrunt ijs qui hinc ut innocentissimi agnoscuntur, ita & ille si nominis inter uicinos antea semper uixerunt pacificè: at hoc notati cauterio præter meritum, calumniam in posteritatem multam sustinent, ut hac ratione graui simultate & odio diuellantur conturbenturque; numerosæ familiæ, & celebres uiciniæ antea continuò pacatissimæ: discordiæ itaque huius exitialis & calumniarum exe-

crandarum authores, non alio habendos esse loco, quàm seditiosos Reipublice turbatores & falsarios, equidem sentio. Quibus, ut minimum, cum primis silentium à magistratu imponi decet: deinde arbitrariam pro delicti qualitate, pecuniæ irrogari multam; ac nisi à maleficio desistant, exilio puniri: quemadmodum in quodam ariolo Ioachimo, ab ornatissimo Senatus Cæsarei ordine apud Geldros, olim prudenter factum memini. Enim uerò pœnam à Mose, ex Dei uoluntate sub lege ueteri, eius farinæ hominibus cōstitutam, illis non imprecor. Ea ita sonat: Vir & mulier, in quibus Pytho uel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos, sanguis eorum sit super eos, uel capitali pœna digni sunt. Item: Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra illam, & excindam eam de medio populi mei. Et Deut. 18: Non inueniatur diuinus qui diuinando futura prædicit, nec mathematicus, nec ueneficus, nec maleficus, nec incantator, nec consulens Pythonem, nec magus, nec à mortuis sciscitans. Abominatur enim Dominus quicumque ista facit, & ob istas abominaciones excindit eos Deus tuus ante te. Sic interijt Ochofias rex Israel, quia infirmus spreto Deo uero, & legitimis medijs, misit ad consulendum Beelzebub deum Accaron. Qua propter à populo Israelitico illos publico edicto designata pœna exulare uoluit rex Saul, qui magos & ariolos abstulit de terra, atque interfecit eos qui Pythones habebant in uentre. Nec pœnas idem ille euasit debitas, quòd huius familiæ mulierculam in Endor consuluerit. Contra Manasse quoque, & Israelitas, Deus mirè excanduit: grauiterque puniti fuere,

Leuit. 10.

Pœna diuini, magis & uenefici à Mose constituta.

4. Reg. 1.

1. Reg. 28.

V quòd

Diuini & arioli ut Reipublica turbatores & falsarii habendi.

quod diuinos sustinuerint, 4. Regum
17 & 21. horum etiam meminit Elaias
cap. 19. & 44.

*Eorum qui
in annulo uel
uitro demonem capti-
uum circum-
ferunt, poena.*

Suus hic locus quoque debetur ijs,
qui, ut ipsis ipsorumq; uoluntati obe-
diat, & ad nutum respondeat, mise-
rum circumferunt dæmonem, in dedi-
tionem extremè suffitibus & ceremo-
nijs adactum, & iam annulo ab auri-
fabro sanè subtili artificioq; incar-
ceratum: item qui eundem ostentant
in duro, nec fragili scilicet crystallo,
aut uitro (mirū est, id à diaboli, ex tar-
taris continuè ardentibus euolantis,
calore non colliquescere) tam strictè
& irremissè concatenatum, ut suis so-
lūm nunc dominis, uelut seruus ca-
ptiuus & mancipium, suam diuinan-
do, aut res abstrusas detegendo, stre-
nuè præstaret operam. Sic ipse natu-
ralis postulat ordo reciprocus, uti do-
minus serui dominus, ita & seruus do-
mini seruus. Hi quum animæ suæ con-
sulant malè, & alijs imponant, impie-
tatisq; inquinamentum affricent, mi-
nimè tolerandi sunt. Præclarum iu-
stæ poenæ, imitationeq; dignissimum
exemplum ante paucos annos in hu-
ius professionis hominem, Iacobum
Iodoci de Rosa nomine, Cortricensem,
Arnhemiae apud Geldros proposue-
runt, promulgaruntq; Cæsaris autho-
ritate eximij uiri Senatorij: eius ordi-
nis clauum uigilanter gubernāte am-
plissimo doctrina, existimatione &
prudencia uiro D. Adriano Mario Ni-
colai, cancellario mihi multis nomi-
nibus obseruando. Annulum ille cir-
cungestabat, in quo exorcismis colli-
gatum putabat dæmonem, quem e-
tiam singulis quinque diebus, ut mini-
mum, alloqui, & de rebus nouis alijs-
que consulere, ut ipse ait, oportuit: li-
bros quoq; maleficas artes coniura-
tionesq; impias continentes habuit,
qua occasione nō modò hominum &

*Adrianus
Marius Ni-
colai Geldria
cancellarius.*

bestiarum morbos ex maleficio ortos
ab alijs discernere, sed & curare uo-
luit. Quapropter post suos carceres,
heros ille publico loco ante ædes Se-
natorias circa forum solēniter specta-
torum corona cinctus, malleo simula-
tum captiui dæmonis carcerem, annu-
lum uidelicet, postea impositum, sentē-
tia ritè lata aperire, atq; omnino per-
fringere cogeatur, eoq; modo ca-
ptum libertate donare: nisi fortè uio-
lento mallei impulsu contritum dæ-
monē credat is, qui annuli solido mu-
nimento illum constringi posse ratus
fuerit. Accessit quoq; ut libros in i-
gnem idem ille conijceret: astaretq;
tantisper, donec flammæ eos absumpsis-
sent. Exilio insuper puniebatur, post
exolutas huius actionis causa factas
impensas. Actum Arnhemiae, 14. Iulij,
Anno 1548. Eadem ratione erūt cry-
stallus, uitra, & reliqua nefario usui
consecrata organa, sententia solenni
condemnanda, & palam infringenda.
Horum artificibus & patronis pro de-
licti magnitudine, ex æquioris magi-
stratus arbitrio irrogabitur poena.

Porro de curiosarū harum artium,
uel potius præstigiorum libris quid
decerni debeat, ne quidē in quæstio-
nem uocādum: quum non modò Ro-
manorum exemplo, qui licet Ethnici
essent, tamen Mathematicos & incan-
tatores Senatusconsulto ex Italia pel-
li, & eorum libros concremari uolue-
runt, aboleri illos oportet: uerū etiā
quod memorabile & posteris omni-
bus sine controuersia imitandum hic
exemplum legamus in Apostolorum
Actis, ubi Pauli apostoli prædicatione
Ephesi comburuntur cuncti eò com-
portati execrationum libri, pecuniæ
quingenta millium precio aestima-
ti. Hermogenes item magus libro-
rum magicorum copiam magnam of-
fert Iacobo apostolo, qui exurebatur.

Eos

*Annulus,
crystallus, ui-
tra, & reli-
qua nefario
usui consecra-
ta, solenniter
infringenda.*

*Magorum li-
bri palam ex-
urenda.*

Act. 19.

*Abdias lib.
4. hist. aposto-*

Eos qui magiam admirati fuerant, uolumina combussisse, tradit Athanasius de Humanitat. uerbi. Imperatores item Honorius & Theodosius constituerunt, eiusmodi libros sub episcoporum oculis consumi flammis debere. Similes quoque congestos tenebrarum libros uti damnabiles, improbatæ lectionis uocauit, prorsusque corrumpi uoluit Vlpianus Iuriscōsultus, 10 l. cæteræ. §. 1. ff. familiæ hercisc.

Huc uniuersum illud diuinorum dæmoniacorū theatrum, secundo Libro inter infames magos relatum, accenseatur. Ob necromantiā accusatus est L. Apuleius à Sycionio Æmiliano, coram Claudio Maximo Africæ proconsule: & ut quidam uolunt, damnatus: licet plerique secus arbitrentur. Carolus VII. Gallicæ rex Egidium regni 20 Marischalcum suspendit ob magiam. De pœna maleficorum apud Persas, & Gyge, Plutarchus in Artaxerxe.

QVID LEGES ET DECRETA de magis, & ariolis, eosdemque consulentibus statuunt. Cap. III.

Quid deinde leges & decreta de tota illa magorū colluie proposita statuunt, subiiciendū duxi: potissimum uerò, quod ab ijs quoque obijcitur, qui Lamias in tempestate cienda & grandine prouocando aliquid posse contendunt, illud est l. multi. C. de maleficis & mathematicis: Multi magicis artibus usi elementa turbare, uitam infantium labefactare, non dubitant, & * manibus accitis audent uentilare, ut quisque suos conficiat malis artibus inimicos: hos (quoniam naturæ peregrini sunt) feralis pestis absumat. Data Non. Decemb. Constantino Aug. IX. & Iuliano II consulis: quorum ille Constantinus secundus dictus, hic non multo post Cæsar factus, & tandem Apostata cognominatus. Lamias autē no-

stras, ut indoctas, uetulas & deliras, artes exercere nullas, nec ulla ratione elementa mouere aut uitare, quemadmodum nec ullum hominem, nec demones cogere ut alijs noceant, posse, satis superque demonstratum est. Quocirca eas decretum hoc minimè concernit. Si quæ sunt, quæ uitæ hominū insidiantur, ei que uim faciunt, ueneno id fieri oportet: proinde etiam ueneficæ tales dicuntur, & sunt: eæ ex hoc edicto puniantur.

Item lib. 9. Codicis, Imperator Constant. A. ad Maximū: Nullus aruspex, nullus sacerdos (id est, uetitæ magiæ doctor) nullus eorū qui huic ritui assolēt ministrare, ad limen alterius accedat, nec ob alteram causam: sed huiusmodi hominum amicitia, quamuis uetus, repellatur, concremando illo aruspice qui ad domum alienam accesserit: & illo in insulam deportando post ademptionem bonorū, qui eum aduocauerit suasionibus uel præmijs. Idem Imp. ad populum: Nemo aruspice consulat, aut mathematicum, nemo ariolum: augurum & uatum praua confessio conticescat, Chaldæi ac 20 magi, & cæteri quos maleficos ob facinorum magnitudinem uulgius appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur: sileat omnibus perpetuò diuinandi curiositas. Idem Imp. Constant. A. & c. ad Thaurum præfectum prætorio: Etsi excepta tormentis sunt corpora honoribus præditorum, præter illa uidelicet crimina quæ legibus demonstrantur: etsi homines magi, in quacunque sint parte terrarum, humani generis inimici credendi sunt: quoniam tamen qui in comitatu nostro sunt, ipsam propemodum pulsant maiestatem, si quis magus, uel magicis certaminibus assuetus, qui maleficus uulgi cōsuetudine nūcupatur, aut aruspex, aut ariolus, aut certè augur uel mathe- 40 maticus,

Videlib. 3. cap. 16.

Contra diuinos, magos, sacrilegos, & ueneficos latæ Imperatoris leges.

Chaldæi, magi et malefici.

August. de Cinitat. Dei lib. 8. cap. 19.

Fulgos. lib. 9. cap. 13.

Alias manus accitos.

maticus, aut narrandis somnijs occultans artem aliquam diuinādi, aut certe aliquid horum simile exercens in comitatu meo uel Cæsaris fuerit deprehensus: præsidio dignitatis exutus, cruciatus & tormenta non fugiat. Si uerò conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit pernegando, sit e culeo traditus, unguis que sulcantibus latera perferat pœnas proprio dignas facinore.

Nullus debet consulere diuinatorem, & quilibet à diuinādo debet cessare: & contrā faciens punitur, h. d. secundum Salicet.

Nullus debet consulere incantatorem de his quæ futura sunt, nec Chaldaeos, nec maleficos: & qui contrā fecerit, ultore gladio capitali pœnæ subiacebit. Viuianus.

Qui dæmones inuocant, uel imagines cereas incantant, puniuntur, h. d. Salicet.

Facientes incantationes ad finem mali, sunt puniendi: de iure uerò Canonico, etiam si faciant ad finem boni. 26. quæst. 2. cap. illos. & c. ex tuarū. extrā, de Sortilegis. & c. fin. d. tt. ubi Glossa. Bart. Salicet.

Ulpianus in l. item apud Labeonē. §. si quis. ff. de Iniur. dicit teneri constitutionibus principum eos, qui aliquā illicitam diuinationem pollicentur, iuxta l. nemo habet. C. de Mathemat.

Diuinatio diuinorumq; consulta in Toletano synodo, & in epistolis Decretalibus condemnantur. Gregorius 3. cap. 12. suorum Decretorum. 26. q. 5.

c. si quis: Si quis ariolos, aruspices, uel incantatores obseruauerit, aut phylacterijs usus fuerit, anathema sit. Gloss.

Phylacteria dicuntur hic chartæ, in quibus continentur incantationes. Idem, & hab. 26. q. 5. contra: Contra idolorum cultores uel aruspices atq; sortilegos fraternitatem tuam pastoralis ue-

hementius hortamur inuigilari custodia: quòd si emendare se à talibus nolle repereris, si serui sunt, uerberibus uolumus castigari: si uerò liberi, inclusione digni, districtamq; sunt in pœnam dirigendi.

Augustinus, & legitur 26. q. ultima, admoneant: Admoneant fideles sacerdotes populos suos ut nouerint, magicas artes incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil remedij posse cōferre, & c. Et si quis hæc exercuerit clericus, degradetur, laicus anathematizetur.

Item ex concilio Ancyritano, can. 26. q. 5. ca. 34. Qui diuinationes expetūt, & mo-
rem gentilium subsequuntur, uel in
domos suas huiusmodi homines in-
troducunt, exquirendi aliquid arte
magica aut expiandi causa, sub regula
quinquennij iaceant secundum gra-
dus pœnitentiæ diffinitos. Gloss. Se-
cundum legem isti concremantur: sed
ille in cuius domo hæc fiunt, post pu-
blicationē bonorum in exilium mit-
titur: ut C. de malefic. l. nullus. In hac
Synodo etiā generali decreto damna-
tur incantandi ars & sortilegium, ut à
diabolo inuentum & perniciosum, &
iubentur ecclesiarum administri, id ge-
nus mali ex ecclesijs eradicare peni-
tus. Dānari adhæc præcipitur illa ma-
leficarū opinio, qua mulieres dæmo-
num illusionibus seductæ, putarent se
se noctu cum Diana equitare in be-
stijs quibusdā, & multa terrarum spa-
cia peruolare: quum tamen nihil earum
rerum uerè fiat, & tantum præsti-
gijs diabolorum decipiantur.

Item ex concilio Martini papæ: Si quis paganorum consuetudinem sequēs, diuinos aut sortilegos in domū suam introduxerit, quasi ut malum foras mittant, aut maleficia inueniant, uel lustrationes paganorum faciant, quinque annis pœnitentiam agant.

Item

In Pannonia
fuit de-
creto D. Iu-
lis Carnothi
episcopi,
lib. 8. tit. de di-
uinationibus
& incantatio-
nibus, ca. 61.
Phylacteria.

tra nostros
cantatores
ecclesiasticos.
6. q. 5. c. non
portet.

Item ex cōcilio Laodicensi, can. 36: Nō oportet sacris officijs deditos uel clericos, magos aut incantatores existere, aut facere phylacteria, quæ animarum suarum uincula probantur: hos autem qui talibus rebus utuntur, proijci ab ecclesia iussimus.

26. q. 5. c. Si
quis Episc.

Item ex concilio Toletano 4. ca. 30. Si quis episcopus, aut presbyter, uel diaconus, uel quilibet de ordinibus clericorum, haruspices, aut incantatores, aut hariolos, aut certè augures uel sortilegos, uel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum similia exercentes, consuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ suspensus, monasterij curam excipiat: ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus, scelus admissum sacrilegij soluat.

Gregor. Hadriano notario: Peruenit ad nos, quod quosdam incantatores atque sortilegos fueris insequutus: & omnino nobis sollicitudinem zelumque tuum gratum fuisse cognoscas. studij enim tui sit, sollicitè quærere: & quoscunque huiusmodi Christi inimicos inueneris, districta ultione corrigere.

Item ex concilio Aurelianensi: Si quis clericus, monachus, uel secularis, diuinationes uel auguria crediderit obseruanda, uel sortes quas mentuntur esse sanctorum, quibuscunque putauerint intimandas, cum his qui cum eis crediderint, ab Ecclesiæ communionem pellantur.

Item ex concilio Carthagin. ca. 89. Augurijs & incantationibus seruientem, similiter Iudaicis superstitionibus uel ferijs inhærentem, à conuentu Ecclesiæ separandum præcipimus.

Ex concilio Acquirensi, part. 2. caus. 26. quæst. 5. episcopi: Episcopi eorumque ministri omnibus modis elaborare studeant, ut perniciosam & à Zabullo inuentam, sortilegam & magicam

artem ex parochijs suis penitus eradicent: & si aliquem uirum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inueniunt, turpiter de honestatum de parochijs suis deiciant. Ait enim Apostolus: Tit. 3. Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuota, sciens quod subuersus est, & is etiam qui eiusmodi est. Subuersi sunt, & à diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore suo, diaboli suffragia querunt: & ideo à tali peste debet mundari sancta Ecclesia.

Canon 61. de sortilegis damnandis: Qui se uatibus tradiderunt, uel ijs qui Centuriones dicuntur, aut ijs similibus, ut ab illis discant, si quid sibi reuelari uelint, secundum ea quæ prius à patribus sunt sancita, Canonibus qui est de sexennio subiiciantur. Eidem pœnæ subijcere oportet eos, qui ursas aut similes bestias ad lusum & perniciem simpliciorum circumferunt: & eos qui fortunam, fatum, genealogiā, aut similibus uerborum turbam ad nugas deceptorias obloquuntur: eosque qui nubes fugare dicuntur, & imprecatōres & amuletarios & uates. In his autem perseverantes, nec mutantes sententiam, nec fugientes hæc perniciofa & ethnica instituta, omnino deiciendos ab Ecclesia definimus, sicuti sacri Canones dicunt. Nam quæ luci cum tenebris communio? aut quæ concordia Christi & Belial?

2. Corinth. 6.

Ex Concilio Agathensi, ca. 3. Perquirendum est, si aliqua fœmina sit, quæ per quædam maleficia & incantationes mentes hominum immutare se posse dicat: item, ut de odio in amorem, uel de amore in odium conuertat, ut bona hominum aut damnet aut surripiat: & si aliqua est, quæ dicat cum dæmonum turba in similitudinem mulieris transformatam, certis noctibus equitare super quasdam

bestias, & in eorum consortio annumeratam esse, talis omnimodo scopis correctæ, ex parochia eiiciatur.

Hic nulla in legib. aut decretis, Lamiarum à nobis descriptarum, aut attributorum iisdem scelerum fit mentio: quare nec eorundem poenis subiici illas oportet.

Quamcunq; item diuinariam artem cõdemnat lex Mahumetica, asseritq; Deum solũ arcana & futura nosse: quare à Mahumetanis Inquisitoribus nonnunquam apprehenduntur, conijciunturq; in uincula illius disciplinæ sequaces.

Subiungam hic Isychij sententiam lib. 2. comment. in 7. cap. Leuit. Quicunq; omina & diuinationes & purgationes, uel dies & tempora custodiunt, multò aut magis magi & uenefici, abominabiles sunt apud Deum. Et lib. 6. comm. in 20. cap. Leuit. Non quaecunq; peccatum esse, declinare ad magos uel ueneficos, prædiximus: in utroque enim à Deo receditur, siue sensibiles Pythonicos & ueneficos, siue intelligibiles dicas, id est, eos qui nomine Christi falsa prophetant deceptores & adulatores, qui ueneficis sermonibus auditus multorum corrumpunt, ut à ueritate quidem auditus auertant, ad fabulas & errorem cõuertuntur. Item: Pythonicum esse uel diuinum siue incantatorem, nimis iniquitatis est. Qui enim talis est, & ipse corruptus est, & alios in sua iniquitate corrumpit. Cyprianus lib. de Duplici martyrio: Qui magicis artibus utuntur, tacitè Christum abnegant, dum cū dæmonibus habent fœdus.

DE MAGORVM INFAMIVM ET
diuinorum poenis edicta Imperialia Germanica. Cap. 1111.

DEcreta adhæc contra magos infames & diuinos promulgata inter statuta Imperij Germani-

ca de Actionibus criminalibus & torturis, hoc loco adiungam, paucis meâ subiecturus explicationem.

Artic. 17. Ex indicijs magi infamis uel cuiuscunque alius diuinariæ artis, nullus carceri tradetur, aut quæstionibus subiicietur: magus aut ille & accusator poenas propterea dabit. Si quoq; iudex ex eiusmodi accusatione magi processerit, is puniti hominis impenas, cruciatus, iniuriâ & iacturam præstare rependereq; tenebitur.

Artic. 35. Si quis aliquem docere artem magicam uoluerit, siue eadem aliqui fuerit minitatus, & incommodum sequatur: uel idem incantatoribus aut incantatricibus familiariter usus fuerit: uel suspectas eiusmodi res, modos aut uerba incantationes spectantia usurpauerit: atque idem ille talis magi nomen sustinuerit, indicia hæc uidentur rationi satis consentanea sufficientiaq;, ut quæstionibus subdatur.

Via autem qua iam proceditur, multò est alia, dum solùm ex maliciosa accusatione, uel falsa aut imperita suspitione ineptæ rudisq; plebis, uetulæ à diabolo delusæ & obsessæ, quinimò maleficio à dæmonio læsæ in terribiles latronum speluncas, & cacodæmonum antra à præfectis conijciuntur, & mox crudelibus tortoribus excarnificandæ traduntur, excogitatis multifarijs ineffabilium tormentorum modis tyrannide non toleranda. Nam uelint nolint, sint & innocentissimæ, non tamen à cruēta hac carnificina prius desistitur, quàm delictum illæ confiteantur. Sic fit, ut temporis momēto semel inter sanguinarios eiusmodi homines in innocentia semel Deo suam offerre malint animam inter flammæ, quàm tragicorum truciumq; tyrannorū phalarides & equuleos continuò sustinere. Si uerò torturarū acerbitate uictæ inter carnificum manus expirent, uel spi-

spiritu uitali uiribusq; eousq; fuerint tormentis inter umbras exhaustæ, ut in lucem productæ, mox exoluantur, animamque reddant, eho cum iubilo exclamatur, eas nimirum sibi uim fecisse (quod & ex cruciatu uel uoluntate & carcerum squallore fieri posset) aut dæmonem ijs collum infregisse.

Sed ubi tandem is apparuerit, quem nihil latet, scrutator cordium & renū, 10 ipsius abstrusissimæ etiā ueritatis cognitor & iudex, uestri actus palam fient, o uos præfracti tyranni, o iudices sanguinarij, hominem exuti, & cæcitate ab omni misericordia procul remoti: ad ipsius extremi iudicis tribunal iustissimum uos prouoco, qui inter uos & me decernet, ubi sepulta & cōculcata ueritas resurget, uobisq; in faciem resistet, latrociniorum ultio- 20 nem exactura. Tum palam fiet uestra Euangelicæ ueritatis cognitio, quam tantopere quidam uestrum eructant: tum experiemini quanti apud uos uerum Dei uerbum fuerit: tum remetietur uobis eadem mensura, qua emēsi estis. Exemplis manifestissimis mihi passim in Imperio Romano, ubi hoc promulgatum edictum, obuijs, hæc demonstrauero haud difficulter: sed 30 unico iam desinam, reliqua præter ea quæ sparsim in toto hoc Opere leguntur, mundo tempore suo ostensurus, nisi ab ea incredibili & plusquam Turcica tyrannide cessetur.

Comes quidam mihi non ignotus, intra biennium ob maleficijs suspicionem mulierculas duas torturis distractas exussit, quarum altera cruciatu acerbitate, priusquam in lucem pro- 40 ducta esset, expirauit. Ex unius confessione, quæ nobilem uirum suo maleficio ad insaniam adactū fuisse subsidio cuiusdam puellæ nobili matronæ famulantis, præ tormētorum magnitudine fatebatur, hæc eadem puella in

carcerem quoq; incunctanter abripitur cum uiro quodam, atq; ea crudelitate excarnificatur uterq; à tortore, ut ipse quæstor à Comite ad me missus, quod priorum fœminarū exustarum confessionem petiissem, suo ore mihi falsus sit, se nihil æquè mirari, quàm quòd incredibilem cruciatuum sæuitiam sustinere quiuerit. Experimento adhæc in puella hac tentatum fuerat, num aquæ iniecta supernataret: quod & accidit, ut etiam hac nota pronunciaretur Lamia. Falsitatem hoc unico argumento ostendi, quòd nobilis nullo maleficio læsus deprehenderetur, sed à dæmone obsessus: quapropter quum sacrificus quidā & monachus in eo abigendo frustra laborassent, nostrum fuit requisitum consilium. Oraui insuper Comitem per eius quæstorem & literas ea causa scriptas, ut in domus meæ ministerium ob innocentia eius certitudinem destinaretur puella dimissa. post menses uerò multos ea cum uiro à tanta carnificina soluta est. Antea tamen etiam in Comitum familiam, & (nisi memoria fallar) in fratrem eius nothum grassatus fuerat suis ludibrijs præstigijsque caco- 30 dæmon. Affigitur & iam lecto ipse Comes menses plures mutilus in ætate nondum decrecente.

Nunc ad articulum 42. Constitut. Imperial. Si quis maleficijs se reum statuatur, inquiretur causa & circumstantia (ut prædictum est) quibus uidelicet organis, quomodo & quando, quibus uerbis & quali operatione id perpetratum sit. Si cōfessionem addat, à se ali- 40 quid sepultum esse uel conseruatum, incantationi perficiendæ idoneum, hoc ut inueniatur, curādū. Si autem uerbis aut alio opere delignatum id intelligatur, similiter attendendum erit, num malefica sint, aut eò spectet: quarendū adhæc, à quo incantamen-

ta edoctus sit, & quomodo huc deuenit: an in alijs quoq; eiusmodi maleficio usus fuerit, & in quo, & quod consequutum inde fuerit incommodum.

Cum primis hic iubetur, ut prius investigatione prudenti inquiratur, qua materia, quibus modis, quo loco & tempore maleficio sit commissum: an ueneficium sit uel ars & ludibrium diabolicum: an etiam in rerum natura existat, & perfici queat: an quoque talibus organis aut medijs: an hæc etiam rei propositi conueniant: quapropter ab ijs rogandum consilium, qui substantias earundemq; uires penitus intelligunt: quid adhæc detrimenti harum ope inuexere, uel inferre poterunt, quum eæ ut plurimum res nihili & inefficaces, imò quisquiliæ comperiantur, ut postea Capite septimo & octauo fusius docebitur.

Artic. 98. Si quis per incantamenta alicui damnum fecerit, punitor hic mortis supplicio, & quidem flammis.

Qui uerò incantamenti citra alicuius iacturam usus fuerit, poenas luet pro delicti magnitudine: atq; ea in re consilium inquireret iudex, quemadmodum de eo quærendo supra scriptum est.

Hic in dubium uenire omnino non debet, quin incantamentorum uel hic aliquis iacturam senserit: quod si factum sit, ueneficium fuisse necesse est, alioqui non: quum intuitu, uerbis, imprecatione, aut inepta quauis materia sub ostij uestibulo aut alibi abstrusa, nulla induci possit læsio, quemadmodum in his Libris multifariam demonstratur.

MAGIS RESIPISCENTIBVS 40

proponitur Syluestris secundi papæ

historia. Cap. V.

Syluestris 2.
magi histo-
ria, eiusq; re-
sipiscencia.

Resipiscantibus autem, pontificis Romani 81. Syluestris secundi famosum exemplum ex Platina, Nauclero, Petro Præmonstratensi, Ben-

none cardinale, Chronico fratris Martini ordinis Prædicatorum, & alijs, proponere uolui. Hic Gilbertus antea uocatus, natione Gallus, malis artibus (ut aiunt) Pontificatum adeptus est. Adolescens enim, in Floriacensi cœnobio diœcesis Aurelianæ inauguratus fuit monachus: relictoque monasterio, diabolum secutus, cui se totum mancipauerat, Hispalim ciuitatem Hispaniæ bonarum artium causa profectus est, ubi se philosopho Saraceno magiæ perito insinuat. Apud magum uerò hospitem uiderat librum necromanticum, quem ille clàm surreptum cupijt. Cum autem religiosus cautiusque custodiretur, per hospitis filiam, cum qua illi domestica intercesserat familiaritas, tandem secretò ademptum ut perlegeret, impetrauit Gilbertus: qui eo bona fide accepto, meditatur abitionem, periculum tamen ex furto sibi metuens. Gilbertus igitur ambitione & diabolica dominandi cupiditate impulsus, largitione primò quidem archiepiscopatum Remensem, inde Rauennatem nactus: pontificatum postremò, anno millesimo (ut tradit Petrus Præmonstratensis: ut alij uerò, anno 997) maiore conatu, adiuuante diabolo consecutus est: ea tamen lege, ut post mortem totus illius esset, cuius fraudibus ad illud dignitatis fastigium cōscendisset. Quanquam interim artes magicas in Papatu dissimularet, caput tamen æneum in abdito conseruabat loco, à quo responsa acceperit, si quando à spiritu maligno quicquā postularet. Demum cum Gilbertus regnandi cupidus, diabolum sciscitaretur, quam diu in pontificatu uicturus esset? respondit humani generis hostis ambiguè, ut solet: Si non attigeris Hierusalem, diu uiues. Dum itaq; Pontificatus sui anno quarto, mense uno, die decimo in basi-

basilica sanctæ crucis in Hierusalem Romæ sacrificaret, graui statim correptus febre, fato se moriturum cognouit ex dæmonum strepitu (teste Petro Præmonstratensi) qui pensum sibi soluendum existimarunt. At pœnitentia ductus Pontifex, & scelus magici erroris sui coram populo fassus deplorat: omnesque primò posthabita ambitione & diabolicis fraudibus, ad bene sancteque uiuendum adhortatus est: deinde unumquenq; rogauit, ut post mortem truncum corporis sui laceri & dissecti, quemadmodum merebatur, bigæ superimponerent, eoq; loci sepelirent, quo sponte ab equis uectum foret. Inter ipsas uerò mortis angustias supplicat (inquit Benno) sibi manus & linguâ abscindi, per quas Deum blasphemasset, dæmonibus sacrificans. Ferunt igitur Dei nutu & prouidentia (ut ait Platina) equos ipsos spontè ad Lateranensem peruenisse basilicam, eoq; in loco sepultum eius fuisse corpus: ut scelerati sciant, apud Deum ueniæ locum sibi relictum esse, si in uita aliquando pœnituerint. Cæterum ab huius funeris tempore circa annum millesimum primum, sepulchrum hoc collisione ossium & sudore emissio, semper Pontificum mortem prædixisse fertur: teste Mario Marco Fryschio Latibano in Catalogo prodigiorum.

RESIPISCENTIS ET REMISSIONEM consequutæ maleficæ Magdalene Cruciæ, uel à Cruce, Hispanæ, historia admirabilis. Cap. VI.

Accidit circa annū Domini quadragessimū quintum supra millesimum quingentesimū, in urbe Corduba Bethicæ Hispaniæ prouinciæ, res non minus stupore quàm admiratione digna. Puella obscuris orta parentibus, quū uix quintum ageret annum, à parentibus aut illis qui

eiusdem curam gerebant, monacharum contubernio adiungebatur, pietatis ne, an paupertatis causa, incertū. In tantula ætate & peccati adhuc nescia (quæ abstrusa sunt Dei iudicia) puellam aggressum esse dæmonē specie humana teterrimi Æthiopis traditur. Quæ licet primo intuitu nonnihil abhorresceret, tamen blanditijs & pollicitationibus earum rerum, quibus illam ætatem affici nouerat ueterator ille, eam tandem in familiare colloquiū pellexit induxitq; cautione semper strictè iniuncta, ne huiusmodi societatem proderet meticulosa adhuc. Apparuit aut toto hoc tempore præcox in puella ingenium ac in doles rara, quæ cæteris uirginib. atq; etiā prouectioris ætatis monialibus mirè commendaretur. Hoc etenim cum primis malo genio fuisse studio uidetur, ut iu uenculam, qua uniuersæ Hispaniæ illudere uoluit, suo instituto idoneam consequeretur, quam ad religionis & sanctimonie speciem ita conformaret, ut ea ratione quæ ad fallēdos mortales unica semper est habita, uoti demum compos redderetur. Hinc ad annum ætatis duodecimum ferè progressa, de cōiugio sollicitatur à dæmonio, se facturum promittente, ut per triginta uel nescio quot annos amplius, ea sanctitatis existimatione per uniuersam frueretur Hispaniam, qua omnes facile uel superaret, uel certè equaret, qui eo laudis genere unquā fuere celeberrimi. Ab illiusmodi contractus opinione, si quandoque Magdalena uoluptuarijs ludibrijs in cellula indulgeret, alter dæmon huius sponsi famulus, interea temporis in ueræ Magdalene forma eiusdem uices gessisse in choro, claustro, templo, in omnibus demum contuentualibus (quos uocant) congressibus magno pietatis studio, scribitur: Magdalene item

X denun-

1545.

Magdalena
de Cruce ma-
lefica.

denunciasset, ubi ab Ecclesiastico seruitio liber esset, quicquid rerum in orbe terrarum tractaretur: quod quum ipsa ijs apud quos in summo erat precio, significaret, eximiae sanctitatis de se existimationem mirè augebat, uatibusque sibi nomen comparabat. Qua ratione præter ætatis morem in Abbatissam tandem communi fraterculorum & monachorum suffragio electa est. Vulgatissimum hoc est, quoties moniales consuetis suis diebus communicabant, sacrificum ex numeratis panis orbiculis, unum semper desiderasse, qui talium scilicet angelorum ministerio ad Magdalenam inter moniales in choro consistentem, clam perferebatur, & quem ore acceptum circumstantibus in miraculi testimonium illa ostendebat. Fertur ad hæc, quod quum inter missæ celebrationem Magdalena non procul abesset, interposito tamen pariete, hic ad hostiæ missalis elevationem dehisceret, conspectaque eadem sacrata cibaretur. Haud minus notum habetur, quoties in aliqua solenni feria sacra, hæc abbatissa à monialibus esset duccenda, ipsam insigni atque prodigioso quopiam miraculo, edito in omnium astantium conspectu, nunc è solo elatam ad tres aut amplius cubitos in altum, nunc ferentem paruuli *IESV* recens nati idolum nudum, ad lachrymosas suas preces (lachrymis etenim ualebat multum) crescete ad imos usque talos capillitio, quod mox ad iustam pristinamque formam rursus contraheretur, cum nudo idolo coopertam: atque id genus alijs præstigijs diem festum actionemque ipsam reddidisse sanctiorem. Quanquam uerò eam summæ pietatis famam ad tot annos duraturam, in contractus initio Magdalenæ promississet mille artifex, id tamen inutilibus factum miraculis. Ne-

que enim ulli mortalium ægrotanti contulisse sanitatem, auditum unquam. Interim à pontificibus, Cæsare & Hispaniarum proceribus accipiebat literas, qui se quoque & sua negocia ardua sanctissimis ipsius precibus commendabant, quinimò de rebus etiam grauissimis eam uelut diuam aut fatidicam quandam Oldam consulebāt: quemadmodum & postea detecto iniquitatis mysterio, docuerunt literæ summorum Christiani orbis magnatum, in ipsius repertæ scrinio. Erant adhuc fœminæ nō ignobiles, quæ prolem recens natam nō alijs inuoluebāt fascijs, quam prius sacris Magdalenæ Crucis manibus contrectatis cōsecratisque. Neque leui hic sibi applausu placebat uniuersus ille monialium ordo, quicquid illud sanctitatis erat, sanctissimæ suæ Regulæ acceptum ferens. Interea in tanto insignium doctorumque hominum cœtu, qui eas dæmonum imposturas agnosceret, fuit nemo: tam densæ fuerunt tenebræ, tanta hominum caligo & cæcitas. Tandem tamen pro ineffabili sua bonitate sceleratam hæc hypocrisin & satanicam fraudem manifestatam uoluit ipse unicus ueritatis Parens. Annis itaque ad minus triginta in dæmoniaca illa familiaritate exactis (duodecim uerò monialibus præfuerat) Magdalenam anteaestæ uitæ cœpit pœnitere. Quocirca diabolicas detestata artes & nefandam societatem, Visitoribus Ordinis quos uocant, qui circa id tempus fortè aderant, præter omnium opinionem, scelus illud insigne ultrò fatetur. Sunt autem Hispani non malæ fidei & insigniter docti, qui mihi narrarunt, Magdalenam animaduertisse conuentuales suas fraudem suspicari, & ea causa se accusandam, ac propterea scelus spontè passam fuisse: cum primis quod apud Hispanos moris sit, si quis crimina

Huius meminit quoque Hieronymus Benzo Mediolanensis in historia noui orbis.

men ultrò confiteatur, eiusdem remissionem consequi reum.

Mirari ac stupescere tum omnes rei nouitate, uisumq; negocium exactissima inquisitione dignum. Ea ut commodius & legitimo administraretur ordine, in eodem monasterio in carcerem includi iubetur Magdalena. Inquiritur demum: illa fatetur singula: interim à suis artibus non desistit Æthiopicus ille dæmon. Enimuerò quū ipsa detineretur captiua, carceres foris obseruatibus uigilanter ministris, dum acta illius examinantur, monialibus hora noctis duodecima ad matutinas preces, quas uocant, chorum ex more ingressis, en Magdalene spectrum, quo illa affolet loco, in primaria quippe chori sede, conspicitur flexis genibus oranti simile, aliasq; moniales ad consuetas preces & conciones expectans, quarum nulla fuit quin ipsam esse Magdalenam crederet. Putabatur uerò ea libertate communes obseruandi preces & conuentus, à Visitatoribus donata esse ob insignem quam præ se ferebat resipiscientiam. Sic nocturnis his orationibus solum præfuit spectrum: quibus finitis, ad suam quælibet monacha redijt cellulam, ausa minimè Magdalenam alloqui ob pristinae existimationis honorem. Insequenti autem die, quum ipsam adhuc carcere coerceri intellexissent moniales, proxima nocte in choro conspectam, Visitatoribus indicant: qui inquisitione penitus facta, ipsam e carcere non fuisse egressam compererunt. Actio in illam instituta, ac iuris processus tandem missus Romam, & ob spontaneam maleficij confessionem, ueniam & plenariam absolutionem consequuta fuit Magdalena malefica. De qua tetriora quædam habet historia, à me studio omissa, quòd solum insigni magistra-

tus tanti exemplo, ueniam resipiscen-
tibus deberi, nec diris flammis tam
atrociter absumendos, ostendere uo-
luerim.

FIGMENTVM MISERABILIS
finis cuiusdam maleficæ mulie-
ris. Cap. VII.

Tristiorem maleficæ Anglicanæ
finē describit ex Guillerino Vin-
centius, licet figmentum esse cre-
dam: tamen ut misceantur seria io-
cis, Lectorē iuuabit fabula, uel historia
fabulæ non absimilis. Mulier, inquit,
eodē tempore apud Berheliā Angliæ
uillam, malefica & diuinatrix, cū quo-
dam die cōuiuaretur, cornicula quam
in delicijs habebat, uocalius solito ne-
scio quid cornicata est. Quo audito,
dominæ cultellus de manu excidit, si-
mul & uultus expalluit: eaq; diutissi-
mè ingemiscens, in hæc prorumpit tã-
dem uerba: Hodie ad ultimū sulcum
peruenit aratrum meū, hodie incom-
modum grande & audiam & patiar.
Adhuc ea loquente, aduenit nuncius,
eodem die eius filium & totam fami-
liam subita interiisse morte narrās. Ea
re intellecta, continuò saucia dolore
decubuit: iussitq; acciri superstites li-
beros, monachum & monacham, qui-
bus cū gemitu ait: Ego miserabili meo
quodam fato dæmoniacis artibus ha-
ctenus operam nauauī, uitiorum om-
nium sentina, & illecebrarum magi-
stra, spe tantum uestre religioni inni-
xa, quum à me ipsa desperarem. nunc
itaque, quādoquidem me dæmones
habituram exactores pœnæ scio, quos
habui scelerum suasores, per materna
uos rogo uiscera, ut mea tentetis leua
re tormenta: erit enim de animæ per-
ditione sententia irreuocabilis. Cor-
pus ergo meum, in corio ceruino in-
sutum includite in theca lapidea, oper-
culum deinde ferro plumboque con-
stringite, & lapidem ipsum tribus ma-

*In Spec. hist.
lib. 26. cap. 26.*

*Malefica &
diuinatrix
quid à mor-
te acciderit.*

gnis circundate catenis. Si tribus noctibus ita securè iacuero, quarto die me sepelietis, quanquam terram corpus non admissuram ob mea maleficia uerear. Cantentur pro me Psalmi quinquaginta noctibus, & Missæ celebrentur totidem diebus. Matris uoluntatem exequuntur liberi, at nihil promouerunt. Primis enim duabus noctibus, cum clericorum chori Psalmos canerent circa corpus, dæmones ostium templi immenso obice clausum, leui negotio confringentes, duas extremas thecæ funeralis diruperunt catenas, media autem operosior permansit illæsa. Tertia nocte circa galliciniū, strepitu eorum qui ostio appropinquabant, totius monasterij fundamenta uidebantur succuti. Vnus autem cæteris uultu terribior, & statura celsior, ianuas maiori uirtute collisas in frustra deiecit, arrogantiusq; funus petit: in clamatoq; mortuæ nomine, ut surgeret imperauit. ea mox respondente, Nequeo ob uincula: Soluêris, inquit, & malo tuo. statimq; catenam, quæ reliquorū ferociam eluserat, nullo conamine ueluti stupam infregit, thecæque funeralis operculum pede detrusit, & apprehensa manu palam omnibus eam ad templi fores protraxit, ubi in procinctu stabat equus niger superbè hinniens, undiquaque prominentibus uncis ferreis: quibus imposita misera, ab intuentium oculis cum uniuerso comitatu euanuit. Suppetias tamen orantis clamores miserabiles per quatuor ferè audiebantur miliaria.

LAMIAS HAERETICIS NON

esse annumerandas: item de custodia

& carceris discrimine.

Cap. VIII.

Quoniam uerò Lamia, quas ita nuncupât, sunt sexu mulierculæ, ut plurimum uetulæ, natu-

ra melancholicæ, mentis impotes, animum temerè despondentes, exiguæ in Deum fiduciæ: ijs uelut idoneis organis libentius se diabolus adiungit, ac promptius insinuat, ut earum mentes uarijs conturbet formis: quarum ludibrijs effascinatae, se fecisse existimant, fatenturq; id quod ab ipsis fuit alienissimum. Enimuerò si perspicaciori mentis acie rem omnem ad normam exigas eorum quæ à dæmone & agi possunt, & aguntur, ac quæ ab hominibus, illius opera ac instrumentis propositis perfici creduntur: à dæmonio, quicquid id est, designatū esse comperies. Vix itaq; inducor, ut eas in hereticorum numero collocare audeam: quum hoc nomen nemo, nisi semel atque iterum admonitus, & tamen fanaticis imbutus opinionibus, constanter & præfractè perduret, mereatur. Error in mente nō facit hæreticum, sed uoluntatis pertinacia. Quare hæc mēte prorsus à satana corruptæ, & falsis imaginationibus distractæ, si nihil aliud ipso actu in alium commiserint, erunt examinandæ, & rectius in præcipuis nostræ fidei Christianæ capitibus instituendæ, ut quod in suæ huius religionis inchoatæ primordijs sponponderint, diabolo renunciantes, atque eius tamen clandestino fraudulentoq; inductu (quod primæ parenti Eux quoq; contigisse scimus) postea declinarint incautæ, id iam resipiscentes, ex salubriori institutione præstare per Dei gratiam, omnibus suis uiribus satagant. Quid hic dæmonio minus poterit, suasionem cōtraria fidelis Christi minister: qui quem satanæ suggestionem perditam requirit, atque ad ouile Christi reducet. Facile uerò, facto attentè periculo in ipso articulo Fidei examine, si fortè alicubi aberrarit malè persuasa, elucescet: & num saniori doctrinæ pertinacius reluctetur

Quomodo Lamia delusa demonis opera putent esse sua.

Hereticus quis.

Tit. 3.

Postea causa.

melius docta, mereaturque hæreseos notam: an conuersa, & à seductionis uitiatæque mentis ueterno excitata, in Ecclesiæ membrum denuò recipi, & pro se orari ex toto pectore cupiat, obsecrerque. Propterea non tam procliues esse decet Christianos, ut fide & mēte propter sexum ac ætatem imbecilles uetulas, ex sinistra alicuius maleuoli opinione, sugillationeq; in tetros illos, squalidos, hominum custodiæ non designandos carceres, horrida cacodæmonum captos torquentium domicilia, præcipites agant, atq; crudelissimo cuius tortori immaniter excruciantas quouis etiam atrocissimo tormentorum genere, uelut in Phalaridis tauro conclusas, in carnicinam, humanitatis profectò affectum omnem exuti tradant: quemadmodum multis in locis non tam prudenter quàm seuerè fieri constat.

*Discrimen
custodiæ &
carceris.*

*Cod. lib. 9. de
custodia reo-
rum, l. 1.*

Præter exorbitantium cruciatuum dolores iniquè inflictos, animaduertendum etiam, inter carcerem & custodiam multum discriminis constitui à Iurisperitorum schola: quæ, eorum qui postea plectentur uita, custodiam neutiquam uult esse pœnam: quam à carcere horrido diram irrogari etiam infontibus senserunt, qui præter meritum quandoq; in illum fuere detrussi. Verùm ut æquitatis commiserationisq; ratio labefactata negligitur, contemniturq;: sic & custodiæ nomē cum usu apud plerosq; propemodum euauit. Ita fit, ut solitudine diutina, carcerū squalore, caligine tetra, uarijsq; dæmonum spectris exhorrescentes misellæ Dei creature, antea nonnihil diaboli assidua suggestionē, fascino & delusione, mētis sensu luxatæ, & iam denuò torturis uarijs excarnificatæ, dum quæstionibus atrociter subijciuntur, cum morte semel momento acerbissimam eiusmodi uitam commuta-

re malint, quæcunq; propofita flagitia libèter cōfessæ, quàm ferocius in eadem putidissimorū carcerum speluncas & equuleos præcipites retrudi.

Hoc modo factum est, quòd haud ita pridem aniculam tormētis eò adgerint, ut iam Vulcano litanda, fateretur se hyemis proximæ anni sexagesimi quinti supra sesquimillesimum, asperitatem incredibilem, frigus extremum, & durantissimam glaciem genuisse. Nec defuere uiri graues, qui ueris ueriores hæc crederent, quum in uniuersa rerum natura nihil extet insulsius, quemadmodum ad me scripsit D. Antonius Houæus, uir doctrina, pietate, atque existimatione amplissimus, abbas Echternacensis.

Ad triculætæ huius tragœdiæ actus egregiè perficiendos, ne quid interim desideretur, ut plurimum accersuntur sanguinarij spiculatores, qui flagitiorum in auditorum, & sepe in rerum natura non existentium confessionem potionibus eliciat: quæ profectò non ex alijs possunt apparari substantijs, quàm quæ uel inebrient, uel demotent. Ab ijs itaq; quibus mens eiusce modi potionum ui læsa est, quomodo ueritatem, cui in re criminali fidentum, inquisieris?

EXPERIMENTA IN DIGNO
scendis Lamijs fallacissima.

Cap. IX.

AT eheu tanquam ad sacram anchoram in Lamijs citra hæsitacionem cognoscendis, & uelut digito commōstrandis, ad aquas confugitur, ubi manibus pedibusq; colligatis, uel pollice manus dextræ, magno digito sinistri pedis, & uicissim pollice sinistræ, digito magno dextræ pedis transversè uinculo astrictis, Lamijs maleficijs reas, aquæ iniectas nunquam submergi, at supernatare, uelut certum experimentum, nec fallax in-

X 3 *dicium*

dicum esse, apud magistratum & car-
nifices in plerisque ditionibus observa-
tur. Næ illud nimis est ridiculum, mi-
rumque; huic insulse persuasioni ullum
hominem, uel leuiter rationis sensu
præditum, fidei tantillum apponere.
Quandoquidem maleficium si quod
est, cum primis è mente emergit, dum
cum diabolo confœderatas Lamias,
Deo renunciasse, creditur. Quid hic
causæ comminisceris, quo minus in
aquis subsidere, quam aliæ, debeant?
Natationis siquidem causas, uti leui-
tatem, raritatem, spiritus sustinentis
conclusionem, corporis uiui habilita-
tem, idque genus reliquas naturales
occasiones, non magis inesse his cor-
poribus, etiam fontibus, ut quidem fa-
teor: ita asserere audeo, si quid eius-
modi præter naturæ ordinem uidea-
tur, id fieri suffulciēte feminas, de qui-
bus etiam falsa est suspicio, diabolo,
ne submergantur (cōiunente Deo ob
incredulitatē magistratus, fallax hoc
experimentum admittentis) quo in-
sentētiā iniquam iudicem tandem
inducat hac fraude impostor ille, ab
initio sanguinarius. Corpus nullo pa-
cto immutat, ut rarius leuiusue & na-
tationi conuenientius reddatur, fidei
abnegatio, uoluntas mala, uel corru-
pta phantasia. Hic profectò credi ma-
gis oportet naturali rationi, quam e-
mentitæ experiētiae, stultæ & ineptæ,
nulli etiam nixæ rationis basi, & ob-
seruatae sæpenumero falsæ, propterea
quoque à diabolo inuentæ, & ab ho-
mine Christiano profligandæ. Mulie-
rem quoque rariore carne præditam, &
teneriorem esse, quam uirum, docet
Hippocrates. Tradit uerò Philarchus,
in Ponto genus Thibiorū esse, & mul-
tos alios, quorum notas in altero oculo
duplicem pupillam, in altero equi
effigiem assignat: nec eosdem posse
mergi, ne quidē ueste degtrautos. Id

Natationis
causæ.

Li. 1. de Mor-
bis muliebr.
in initio.
Plin. lib. 7.
cap. 2.

si uerum est, connatum esse oportet.

Similis temeritatis & superstitiosæ
dæmoniacæque falsitatis experimen-
tum est, quod in Malleo legitur: Die
Dominico sotularia iuuenum axun-
gia seu pinguedine porci, ut moris est
pro restauratione fieri, perungunt: &
sicubi ecclesiam intrant, tam diu male-
ficæ ecclesiam egredi nequibunt, do-
nec exploratores aut exeant, aut illis
exeundi licentiā expressè concedant.
Nec absimile erit, quod in hac digno-
tionem plerisque in locis obseruatur
admodum impiè, ubi ex terra quam
ter spata primū in sepultura iniiciūt
pastores, portiuncula Missæ sacrificio
scilicet sanctificata, calcando templi
limini supponitur: nec sagā, si in tem-
plo sit, tum posse egredi putatur. Item
assulas sume ligni quercini, in quo ali-
quis sit suspensus, uel se strangularit:
inspergantur illæ aqua lustrali, collo-
centurque in templi ingressu: nec egre-
di ea poterit, nisi assulas summoueris.

In libello Coniurationum Romæ
& Auenioni impresso sic legitur: Ad
corrigendum & notificandum male-
ficam, accipe mulctram nouam, & for-
mulam casealem nouam, & stāneam
nouam, & mulge de omnibus uaccis,
quas habes, tantum lactis, quod pos-
sis formare uel facere unum caseum
in nomine illius maleficæ, & forma
per prædicta uasa unum caseū: & cum
factus est caseus, perfora cum armilla
acuta totum caseum: & per hoc denu-
dabitur ipsa malefica in facie, &c. Cō-
sidera item maleficam in fronte illius,
quia diabolus abra dit eam cum ungu-
la post consensum ad delendā sacram
unctionem baptismatis, ita ut stigma
in fronte gerat: id quod tamen sem-
per, quantum potest, cum peplo uela-
re nititur. An hoc uerè ita contingat,
uide lib. 3. cap. 3.

Præterea regulus apud Lamias de-
uoratus,

2. Secunda par-
tis, quæst. 2.
in initio.

uoratus, creditur has, ne delictum in tormentis fateantur, confirmare. At eadem hic est ratio, quæ in alijs, superstitiosa nimirum credulitas. Contra, Achemenidon plantam colore electri sine folio nasci in Tardistylis Indiæ, meminit Democritus, cuius radice in pastillos digesta, in diemque ex uino pota, noxij per cruciatus nocte confiteantur omnia per uanas numinum imaginationes. Experimentis illiusmodi haud absimile, quod olim in Noruegia & alijs multis in locis, cum quæstio ageretur de homicidio aut adulterio, candens ferrum suspecto in manum dabatur: quæ si illæsa maneret, absoluebatur suspectus: at si lædebatur, uti reus condemnabatur. Huc pertinet exploratio, quæ alicubi fiebat per feruentem & bullientem aquam. 20 Innocens sine ulla noxa manum in aquam immittere credebatur, nocens uerò læsionem sentire. De utraq; exploratione, nimirum, per candens ferrum & feruentem aquam, censendum profectò neutram esse approbendam. Duo etenim non leuia hic cōcurrunt peccata, temeraria scilicet Dei tentatio, & ordinis diuini peruersio. Hinc rectè in Decreto dicitur c. 2. q. 4. ca. 30 Consulisti: Nam ferri candentis uel aquæ feruentis examinatione confessione extorqueri à quolibet, sacri non censent canones. Et quod sanctorum patrum documēto sancitum non est, superstitiosa adinventione presumendum non est. Spontanea enim confessione, uel testium approbatione, publicata delicta sunt punienda: occulta uerò & incognita, illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum.

Finiam porrò hoc argumentū puluere Susati loco arcani habito, & tanquam infallibili experientia comprobato, communicatoq; cuidam, qui as-

siduè torturis ex officio præerat, qui & me prius consuluit in exploranda eius uirtute, ne in exhibendo læderet, quàm alicui propinaret. Cōficitur autem ex seminis hyperici (fugam dæmonum uocant) olibani, & seminis cardibenedicti, uniuscuiusque drachma una, quæ est uncix pars octaua. Simul cum aliquo liquore ante torturam offertur. Ad cuiusuis flagitij confessionem hoc assumpto incitari impelliq; reum, putatur, quod nimirum dæmonem cōfessionem criminis impediens, hyperici, ut arbitror, usu fugari credatur. Vide & Caput II. libri huius nostri Quinti.

QVÆ IN MALEFICII PERPETRATI INQUISITIONE SUNT FACIENDA, & CONFES-
SIONI SOLI NON ESSE STANDUM.

Cap. X.

Regulam autem hanc minimè fallacem à quæstionibus obseruare decuit, ut de singulis illis flagitijs iam confessis, accuratè cum indicio inquiratur, quas alios passos dicunt, fatenturq; ærumnas & calamitates à se illatas lamiæ, num ita se habeant, uel in rerū sint natura: & si comperiatur quosdam ita læsos, uel morbos aut damnū perpeffos esse, ut iam ab alijs hæc confessis, designata huiusmodi mala putentur: inde quibus medijs, materiebus aut organis perpetrata sint, penitus inuestigetur: & num illa media, materies aut instrumenta istiusmodi effectibus producendis sint apta, consonaq; Vbi naturalium rerum & uirtutū cognitione celebrium medicorum iudicia in consiliū accersantur, quemadmodum in alijs quoq; casibus eos spectantibus fieri uolunt leges. Vt enim non est ali-
cuius melancholici, aut mente uitiati standum confessioni: ita etiam ex illarum confessione non est infligenda temerè punitio, nisi ex certis circum-
stantijs,

*Confessionem
mente læsi non
est standum.*

In actione criminali oportet probationes luce meridiana esse clariores.

stantijs, & demonstrationibus evidentibus, indubitatum cōstet ueneficium uel uenenatio, pharmaco uidelicet propinato aut illito: aut eo loci, unde halitu certò ferire potuit, deposito. Oportet siquidē probationes luce meridiana esse clariores, maximè in actione quam uocāt criminali, quæ Iurisconsultorum laudabilis est sententia. Nā in hoc maleficii negocio, multa turbulentè, uel ex sinistra opinione aut suspitione, uel malitiosè ex maligno affectu, uel ob morborum difficultatem, aut rerum iacturam, ex incredulitate, quòd non satis Dei iustæ uoluntati ex animo se totos quidem tradant, subiiciantq; dicuntur. Multa insuper confusè de alijs sparguntur, confessione item illusarum à dæmone uetularum sancuntur, diabolo frigida hic suffundente, & machinationis clauum fideliter dirigente: ut si quis aurem applicet faciliè, accusationem & confessionē ratas existimans, ita se tādē delusum sentiet, quo tanquam in labyrintho inexplicabili inuolutus, nunquam sit exitum inuenturus, si ad legum normam & iuris rigorem cuncta ex auditis exequi statuatur. Ea satanæ ars est, res usque ad 30 tritice subtilissimis implicare, confundereque, ut nec ulla Thesei sagacitate extricari, nec Oedipi prudentia explicari queant. Sic uel in principijs omnino substituisse, & intra metas se continuisse, aut maturè retrogressum esse præstare, ne diabolo ab initio homicidæ, ob aperta mendacia aut ueritatem dolo falsitateq; uitiatam, aperiat 40 fenestra, per quam se in actiones nostras insinuet, ipsa re & usus observatione comperi. Nec omnem longius grassandi occasionē satanæ præcidendi, compendiosior unquam erit uia: alioqui mendaciorum, calumniarum falsarum, ueritatis momento in-

terdum mixto ut dolus lateat, criminationum atq; accusationum nullus uidebitur modus aut finis. Proinde hic suum habere neruum sententiam uerè auream Iuris pontificij optarim, 30. q. 5. ca. Nec illud: & sunt uerba Victoris ad Theophilum: Incerta nullatenus iudicemus, quousq; ueniat Dominus, qui latetia producet in lucem, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Quamuis enim uera sint, non tamen credenda sunt, nisi quæ manifestis iudicijs comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur, &c.

Huc Cardani sententiam adduxisse iuuabit. Constat has sæpe meritò 15. cap. 80. plecti, inquit, quòd sint maleficæ, aut etiam ob impietatem: cæterum plerunque stultæ solùm sunt, nec confessio integra, nec iudicium, uelut de latronibus ac furibus, reliquisq; sceleratis hominibus, ad mortis pœnā trahi posset. Sed omnia plena uanitatibus, mendacijs, repugnantia, inconstantiaq; nam illud quod dicitur, conuenire & contestari absentes, omnino falsum est: nec nisi de die congregationis conueniunt, cum uulgata sit quænam sit. Id uerò argumentum si rectè & diligenter examinetur, ostendit hanc artem esse prorsus falsam, & illas non uerè in unum coire: nam una centum aut etiam plures detegere posset, cum illarum muliercularum opinione tot intersint. Verum non nisi fama agnitas, aut uisu, accusant, quas non ex ludo (sic enim uisionem illam uocant) sed ex auditu & colloquijs agnoscunt: utrum uerò uigilantes, an dormientes, certum est quòd in utroque tempore. Eadem autem uident atque audiunt, ob fixam contemplationem, fidemque illius rei: uelut Rasis enarrat de illo qui se gallum ob stul-

ob stulticiam existimabat, statis horis
gallorum more ad canendum surgens
annis pluribus. Hæc autem opinio ac
uisio mutuis inter se colloquijs mul-
tum confirmatur. Neq; adeo frequen-
ter ad hunc abeunt ludum. quædam
enim uix ter in anno accedere sibi ui-
dentur, nec quidem uolentes: quam-
uis & hoc persæpe contingere pute-
tur, maximè unguentorum auxilio. 10
Hæc ille.

TRIVM MULIERCVLARVM
ob maleficij opinionem exustarum confessiones
proponuntur, penitusq; excutiuntur.

Cap. XI.

Porro ut exemplis lucidior eua-
dat res per se obscura, tenebrisq;
inuoluta, duarum muliercularū
in ciuitate Imperiali paucis abhinc an-
nis captarum, exustarumq; confessio-
nes, à me requisitas, Consulisq; assen-
su ex codicillis iudicialibus commu-
nicatas, hic proponere uolui, quibus
subiunxi tertiam.

Prima mu-
liercula uti
Lamia con-
fessio.

Primum una quidem fatetur, se à
Deo omnipotente descivisse, & dia-
bolo maleficio adhæsisse, ac amasium
suum appellari Bernardum: deinde
effecisse singulis uicibus pomo, ut ma-
trona quædam N. sexies partum edi-
derit mortuum. Confitetur item, se
cuiusdam uiri N. filiam, cereuisiæ hau-
stu per maleficio enecasse: identi-
dem & N. uxorem ita iam lecto tan-
quā ex morbo affixam, maleficio læ-
sisse. Propter hanc confessionem, tra-
dendam igni misellam decreuit ma-
gistratus: & quidem non immerito, si
uerè compertum fuisset, illa scelera ab
ea fuisse designata.

Confessionis
refutatio.

Amabò autē tribus excutiatur con-
fessio uerbis. Quòd à Deo descivisse
se fateatur, & dæmonio adhæsisse, id
in foro civili non erit criminale. Quo-
tusquisq; etenim nostrum est, qui id-
ipsum non facit? Siquidem omnis qui

facit peccatū, seruus est (docente Chri-
sto) peccati. Qui cōmittit peccatum, 1. Ioan. 3.
ex diabolo est, quoniam ab initio dia-
bolus peccat. In hoc manifesti sunt fi-
lij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non
facit iusticiam, non est ex Deo: & qui
non diligit fratrem suum. Qui non est
mecum, ait Christus, contra me est: &
qui nō colligit mecum, dispergit. Sed
admoniti resipiscere possumus, & pœ-
nitentiæ locus est. Quid ergo uetat,
quo minus & illa redarguta, rectiusq;
instituta, ad sui cognitionem ualuisse
reduci? Sortiatur hic locum apud libri
Conformitatum patronos, ubi legi-
tur, uxorem ambijsse quendam mo-
nachum, ac ut eam adduceret, diabo-
lum orasse, se illius fore pollicitū, tra-
dito chirographo, ppria manu, & san-
guine consignato. Postea pœnitentia
ductus, animi morbum fratribus fidis
explicuit, qui Missarum pluriū turba
dæmonio schedulam excusserunt.

Quòd se cōcubitum dæmonis Ber-
nardi passam dixerit, phantasticum &
imaginarium prorsus fuisse, ex supe-
rioribus liquet: ubi ex professo dilui-
tur illud phantasma, ut minus fidei uel
hoc saltem nomine confessioni eius
fuerit adhibendum, quæ ex mente hal-
lucinante, erronea quoque censenda
est. Quis alius rogo huic proco Ber-
nardi nomē indidit, quàm ipse sibi:
id corrupto auditus sensui uel ui ima-
ginatiuæ ingerēs, ut edito nomine in-
ter Christianos usurpato, in maiorem
confidentiam, mente titubantem mu-
lierculā illiceret, sibiq; deuinciret? nec
ob hanc satanæ illusionem, mentisq;
mulierculæ læsionem, mortis pœna ir-
rogari debuit.

Nec pomo interim potuit foetus,
nisi accesserit uenenū, quod solertius
indagandum erat: quemadmodum
quoq; num ea fuisset illius ueneni ef-
ficacia foetui enecando peculiaris, ut

Y matri

Ex diabolo
est, qui pecca-
tum committit.

Matth. 23.
Luca 11.

Concubitus
cum dæmone
imaginaris.
Li. 3. cap. 19.
& postea.

matri hinc nihil aliud inferri potuerit incōmodi: & unicum illud uenenum semel tātummodò exhibitum toties diuersis annis fortum excuteret: nec solum inualidæ eius confessioni standum erat. Quod etenim ex Dei uoluntate & arcano consilio contingit, uel diabolo diuinitus permittitur, id uitiato feminæ cerebro demon sæpe ingerit, quasi ab illa designatū sit: cuius tamen sceleris illam planè in fontem esse comperiet is, qui singula ad rationis perpendiculum non somnolēter expenderit. Id ipsum de filia N. cereuisiæ haustu sublata per maleficium, dicendum est. Quid enim cereuisiæ immissum fuerat, quod interim diuim deleteriam obtineret, adhibitis in consilium medicis, in earum rerum cognitione insignibus, uigilantius erat inuestigandum. Nec minori studio inquirendum, quibus organis aut medijs coniugi N. morbum consciuisset. Nec uulgatæ & odiosæ carminis aut maleficij uoci pronas adeò offerre decuit aures. Enim uerò ubi sola incantatione infortunium quodcunq; à se procreatum narrant amentes & inconstantes hæ uetulæ, peruerso dæmonis instinctu id fieri, easq; falsum contra semet dicere testimonium, & à uera morbi eiuscemodi inuestigatione tam esse liberas, quàm quēuis alium, deierare non uererer. Vnde cuius se criminis reos faciant, qui tam inconsideratè immaturas effundunt interdum sententias, ipsi uiderint.

*Alterius
accusata
confessio.*

Iam alterius quoq; eodem in loco igni adiudicatæ cōfessionem editam audiamus, leuiq; inuestigatione excutiamus. Confitetur hæc, quum ante sexennium ferè, hora quadam matutina, præ animi desperatione, de ui sibi inferenda cogitaret, ad se accessisse uirum quendam procerae staturæ, & for-

liquo eiusdē coloris uestitu ornatum. Hic eius dolorē solatus, inter alia iussit eam non abiecto, sed confidenti esse animo, suum pollicitus patrociniū, seq; semper illi res necessarias & pecuniam abundè prospecturum, si modò uicissim ipsius consilio & uoluntati se deuoueret: inde & magnū auri cumulum illi ostentabat hic uir. Ea uerò in ipsius assensit consiliū, abnegans Deū omnipotentē, Mariam matrem Iesv Christi, & omnes sanctos. Hinc chrisma ei ex fronte exemit, atq; se perpetuum fore concubinum spopōdit, nomen sibi esse Alexander, inquiens. Fattetur adhæc, cōcubinum quater domi suæ in lecto opus uenereum secū perfecisse: item, se cuidā cereuisiæ coctori N. felicem rerum fortunam carmine subtraxisse, resinæ uulgaris pauxillo, uasi mancipato huic coctioni, subdito: item, se uectoris N. coniugē ualitudine bona per incantamenta priuasse, quòd alicuius rei donationē ipsi dene-gasset: & puerum N. maleficio morbidum reddidisse ac mutilasse.

Punienda certè flagitia, si uera sunt. Atqui uidēs eam non sanæ mētis mulierculam ad restim propemodum uenisse, atq; cōtractum inijsse uel imaginariū, uel nullius certè momēti, ut tertio Libro amplissimè ostendi, cū amasio phantastico, qui ea imaginaria uestitus forma apparuit, quum solū spiritus esset uestium & coloris expers: speciem auri præstigosè hic protulit, qua illam delusit, nō aurum: quemadmodum quoq; concubitu eam exercuit ludibrioso. Chrisma præterea eximere simulabat, cuius uirtus qualis qualis sit, si in externa duntaxat applicatione consistit, uel consimili exemptione perit, iam dudū aqua, qua frōs & reliqua toties mūdatur facies, eam omnino absterisisset. Baptismi autem uis secus nos docet, eam minimè in-

*Confutatio
confessionis.*

carnis

1. Pet. 3. carnis ablutione consistere, ut sordes abluatur: sed ut bona apud Deum conscientia bene respondeat. Fusioem omnium refutationem Libro 3. cap. 3. 4. & reliquis inuenies.

Matth. 16.
Marc. 14.
Luc. 22.
Joan. 18. Non plus habebit ponderis, huius mulierculæ in fraudulentō contractu abnegatio: quin si admonita, fideliusque instituta, eas diaboli cognouisset artes, resipiscēs, erroremq; confessa, in Ecclesiæ sinum rursus debuerit admit-
ti. Petrus à Christo præmonitus, ipsum ter, sana mente & corpore, contra animi testimonium, abnegauit, etiam præstito iuramento: quem tamen clementiæ suæ oculis Christus usque eò non est dedignatus, ut ipsum etiam Ecclesiæ caput constituerit. Quid frequentius impunitiusque (apud Italos maximè, si quid illis ex uoto minus cedat, præsertim in illicito alexæ lusu) quàm blasphemis horrendisq; uocibus, pollice etiam inter indicem & digitum medium tenso, ac facie cœlum uersus erecta, Deum & Christum, in eorum despectum, abnegare?

Num insuper resinæ modicum, uasi suppositum, habeat eam potestatem uitiandi cereuisiā, in quæstionem exactiorem uocari oportuit. aliam etenim corruptæ cereuisiæ causam necessariò fuisse asserent, qui rerum naturalium fontes uera ratione scrutantur & intelligunt. Nec sanitate fraudari potuit uectoris uxor, nec puer mutilari per carmen, nisi accesserit uenenatio, cuius hic nulla fit mentio.

Tertia ita habet. Apud Hollandos in oppidis maritimis, Roterodamo & Scheidamo, ex piscium captura maximè uiuitur. Horum incolæ quum haleces piscaturi enauigassent, & piscium copia onustas reducerent naves Roterodami, retia lapidibus onerata Scheidami retraxerunt. Quod insperatū infortunium maleficio con-

festim imputabatur. Quocirca mulieri iniicitur manus, quæ incunctanter fatetur maleficis suis artibus id accidisse, & se per uitri foramen (quod ostendebat eius magnitudinis, ægrè ut digitum transmitteret) dum piscibus illi infidiarentur, trāsualasse, & in mytuli testula (mosselscolp nostratibus dicitur) se mari commisisse, illudq; traiecis-
10 iecisse usque ad halecum stationem, & ibi incantamentis haleces fugasse, & earum loco subiecisse lapides. Lata hinc potissimum sententia, flammis illa deuoranda traditur.

Tertia confessio ridicula.

In hac confessione expendendum erat, num in rerum natura sit, operante diabolo quomodocunque pro suo arbitrio & uiribus, per arctissimam uitri rimam, ne digiti quidem capacem, adultum transferri posse hominem, non ex solo spiritu flabilem, aut ex substantia ductili liquabiliue concretum: sed ex solidis ossibus, tenacibus cartilaginibus, siccis tendonibus, ligamentis, neruis, membranisque præter musculosam carnem, cōpactum: qui si etiam in flatus resolui potuisset, eorum tamen simul perrumpente ui illud uitrum infringi debuit. Ad rationis item normā oportuit uocari, quomodo in mytuli testula prouectæ ætatis foemina cum tanto lapidum acruo, fretum potuerit sulcare uarium turbulentumq;. Sed nec traiectu hoc in testula opus fuit ei, quæ mox per uitri angustissimum foramen pernicissimè uolarit. Tam uerò omnis hæc confessio est insulsa, inutilis, dissona, absurda & mendax, ut mulierculam hanc uel delirasse, uel melancholia fuisse agitatam, uel alioqui deprauata phantasia ductam, uel à dæmone obsessam, qui uel huius linguam rexe-
30 rit, uel ex ea uocem ediderit, quilibet non omnino mentis impos dijudicasse ualuerit. Glossas comminiscantur
40

Eius refutatio.

quascunque uolent eiusmodi iudices, sententiam ita sanguinariam ritè pronuciari posse in re uel incognita, siue extra rationem & rerum naturā posita, nullis unquam conuincant rationibus. Quare autē non citius proniusq; credam, ex Dei permissu propter hominum incredulitatē, ut ij punirentur, aut etiam probarentur, si adsint, fideles, diabolus qui potuit, eos inuexisse lapides ut deciperet, quod illi peculiare est: quā admittam, mulierculam, quæ omnino non potuit, ea perpetrasse? Si cum dæmonis subsidio, illā fecisse occlatur, & id quidem constanter nego: si etenim diabolus uel milies hoc uellet & conaretur, per exiguam rimam posset neuti- quam transferre mulierem: quod tamen accidisse, illa confessa est. Si hoc merum esse delirium, nugas & mendacium obtinuerō, mi patres conscripti, quæ reliquis eius farinæ nænijs debebitur fides?

Eodem modo infinitæ possent recenserī confessionum formulæ ex publicis magistratuum diplomatibus, quas si penitus expendis, *ad uariā* uel impossibilitatē (si ita loqui liceat,) inconstantiam, uanitatē, mendacia ueritate fucata testāq; uarietatem, labyrinthum, imò fabulas comperies.

ALIA CONFESSIO EXPLICATA: *ex uerbis aut imprecatione neminem posse ledi: item Lamias esse amentes.*

Cap. XII.

HAud ita pridem quædam in uinculis detenta, se plurimas uirgines religiosas in cœnobio uarijs tetani cruciamentis exercuisse, indita oleribus mixtura ex aspide, bufone & sanguine menstruo simul confusis, fatebatur. Hic omnium primum diligenter inquirendum erat, num ex horum uenenorum cōmixtione, eiusmodi resultent effectus, uel morbi, uel

symptomata. Tandem illa publico iudicio flammis tradenda, in hoc extreme perstitit constanter, illam calamitatem à se atq; matre ægrotis illis uirginibus irrogatam quidem, mortēque perpeti uelle: hoc autem se palam confiteri, ne tantillum unquam à se illis per os illatum fuisse. Quo igitur modo diram hanc induxisset sortem, rogata: se mente & imprecatione eam inuexisse fassa est. Quibus uerò medijs tolli possit illatum malum, deinde interrogata, respōdit: Matre & me prius è medio sublati.

Vnicum hoc dæmonis ab initio homicidæ studium est & machinatio, ut quā plurimus fundatur sanguis. Vtraque enim exusta, nondum desijt horrendum spectaculum: sed à priore sacrificio secundus demum exorcista accessit cæcus, qui ex omnium ferme ægrotarum corporibus dæmonia fugam simulantia abegisse putabatur, à quibus tā atrociter antea fuerāt quibusuis conuulsionum speciebus excruciatæ: necdum propterea remisit hæc pestis, at lōgius hinc in proxima prosperpsit oppida. Hic post muliercularum exustionem, se produnt morborum authores: num uerò illæ uirginū corporibus dæmones cogitatu imprecationē immittere ualuerint Libro quarto decisum est. Eiusmodi hominum impotentiam penitus nouerat Imperator Fridericus primus, Barbarossa nuncupatus, in cuius exercitum cōtra Mediolanenses ductum, hi mercatorem Arabem ablegarunt, qui Fridericum ueneno tolleret: quare cognita, Arabem cepit Imperator, punijq; Ac licet Arabs magus grauius Friderico minitaretur, se illum uerbis enecare, nisi dimitteretur, uelle: nullo tamen modo commouebatur Imperator, uerbis tantam non inesse uim sciens, propterea & acerbis alter dedit

Mente ex imprecatione infortunij aut dæmonem alteri non posse inuelli, demūstratum est Li. 4. cap. 18.

*Lib. 8. de Hi-
stor. animal.
cap. 24.
De Varieta-
te lib. 16.
Lamia melā-
cholica, amē-
tes, à demoni-
acis parū dif-
ferentes, opi-
onum tena-
set.*

dit pœnas. Verè itaque uidetur dicere Aristoteles, incantamenta esse mulierularum figmenta.

Cardani uerbis & historiæ suæ hic erit locus, qui de Lamis sic scribit: Sūt deformes, pallidæ & subobscuræ, atrabilem ipso intuitu præ se ferentes. Sūt taciturnæ, amētesq; : ac parum ab his quæ dæmonio teneri creduntur, differunt: fixæ in suis opinionibus, atq; adeò firmæ, ut si solum ad illarū uerba respicias, quàm intrepidè, qua constantia ea referunt, quæ neq; unquam fuerunt, neq; esse possunt, tamen uera illa esse existimes. Vnde nil mirum ab his moribus, ijs qui philosophiæ expertes sunt, egregiè imponi. Laborare autem eas atræ bilis morbo, tum uictus ratio, tum aëris qualitas, tum forma atque effigies ipsa uultus & corporis, tum uerba ipsa stulticiæ, & (ut ita dicere liceat) impossibilitatis plena, ipseq; toruus in dicēdo aspectus, tum casus quidam qui Philippi uicecomitis Mediolani principis ætate contigit, declarant. Res uerò ita gesta est, ut pater meus retulit. Damnatus erat profanæ huius artis uillicus quidam nomine Bernardus : alioqui uir simplex & frugi, ob idque domino percharus. Sed quia nec minis nec persuasionibus adduci poterat, ut pœnitere uellet, ad ignis pœnam poscebatur à iudicibus. Dominus, cuius pigebat, quiq; principi gratus erat, obtinuit, ut fideiussione data, quanquam illis reluctātibz, liceret hominem apud se uiginti diebus habere. Cœpit ergo illum alere non ut medicus, sed ut rusticum nobilis amicus. quatuor oua recentia manè, totidem uesperis, tum uinū dulce atque iucū dum suppetebat, carnes quoque & iura pingua. Postmodum ubi uidit hominem ex longo ueterno respiscere, hortatus est, ut omisissis falsis atq; absurdis periculosisq; persua-

Quidam à iudicibz igni deuotus ob maleficium, respicit ab amētia meliori ui-
Am.

sionibus, Ecclesiæ adherere uellet. Sed paucis opus fuit, respuit: optimusq; Christianus factus, usque ad mortem absque aliorum querela perseuerauit: quem atrocitas iudicū immeritò crudeli supplicio affecisset.

CONFESSIO EORVM QVI SE
in lupos fuisse transmutatos crediderunt. Cap. XIII.

Hoc loco subiungam eorum confessionem, qui se in lupos aliquoties fuisse conuersos, arbitrati sunt: quam in hoc meo instituto sæpius obiecere uiri alioqui cordati & magnæ existimationis, eamq; uelut ex Tripode prolatam cum summa religione & singulari fiducia, tanquā ueracem obseruant, quibus fortè coram à me non esse factum satis uidebitur. Ut itaque illis, & quibuscunq; alijs, mentis oculi nitidius contra eiusmodi præstigias abstergantur, nec usque adeò temerè illudi se, oculisq; nebulas offundi sinant, neque uelut cæcæ talpæ, in sordibus à dæmone obtrusis perdurent, sed ab oculorum pupilla nubeculas, quinimò & ungues permittant sanari à medico, qui præsens hoc collyrium gratis offert cuicūque lucidos & à præstringente spiritu liberos oculos cupienti: historiam hanc raram uagamque, nec minus admirabilem, ex Sabaudia finitimisque conditionibus in Flandriam, Brabatiā, Geldriam & regiones alias translata, atque à me in qualemcunq; ordinem breuiter ea fide ex Gallico scripto contractam, ut iure nihil quod alicuius est momenti, desiderari debeat: deinde excussam, & uelut ueritatis lapide Lydio exploratam, proponere uolui.

Ad quæstiones M. Ioannis Bom, doctoris Theologiæ, Prioris Prædicatorum in Poligni, & generalis inquisitoris fidei, ordinati in diocesi Besanconensi, confessio Petri Bourgoti, nun-

cupati Magni Petri, & Michaëlis Verdung, captorum ob maleficij hæresin, uarijs diebus in Decēbre extorta, Anno millesimo quingentesimo uicesimo primo, sed maximè coram multis & spectabilibus testibus repetita postremo eiusdem mensis die.

Confessus est Petrus, ante annos circiter nouendecim, ipso die nundinarum Polignensium tam ualidam procellosamq; defluxisse pluuiam, ut non solum nundinæ disturbarentur, sed & armenta quibus ille custodiendis tunc præerat, ita disijcerentur, ut ubi requiri possent, planè ignoraretur. Quum igitur cum reliquis agricolis pecudes uariè quæsitum collectumq; abiret, & solus alicubi aberraret, tres equites nigros, atrumque indutos uestitum habuit obuios, quorum postremus rogabat: Amice, quò abis? uideris esse turbator. Verum est, respondit Petrus, id autem euenit ob pecora ex sæuo tempestuosoque nymbo dissipata, & perditæ: & cum nullam ea recuperandi rationem uideam, animū equidem prorsus despondeo. Bono hunc animo esse iussit eques ille, pollicitus, si modò fidem ipsi daret, magistrum se donaturum, à quo institueretur, ne in posterū ipsius armentū à lupo uel quauis alia bestia impeteretur, aut ullum sentiret damnum, aut etiam ullum periret pecus: ut item ipsum redderet confidentiorem, perditas reperturum pecudes addicebat, nec desideratum iri ullas: pecuniam adhæc se daturum spopondit. Conditionem hic acceptat, se in eundem locū post quatuor aut quinque dies reuersurum promittens. Hinc cū millicorum comitatu indagatum pergit, armentumq; quærendum inuestigat, & post quattriduum eodem ad equitem mox agnitum redit. Querit ille, num operam suam ipsi locare decreuisset Petrus? quo uicissim interro-

gante, quisnam esset? respondit: Seruus sum magni inferorum diaboli: sed ne metuas. Tum ea lege suam dæmoni operam addixit Petrus, si promissis ille in conseruando pecore & beneficijs conferendis staret. Inde Deo, D. uirgini Mariæ, omnibus sanctis & paradisi incolis, baptismo & chrismati renūciare iubetur: quo factō, illi exosculandam manum porrigit sinistram, nigram, uelut mortuā, frigidamq; hinc in genua prouolutus alter, aperto capite honorem satanæ defert, eum appellans dominum. Ne quoque fidei symbolum recitaret, inhibebatur. Perstitit itaq; in diaboli ministerio circiter biennium, non prius templum ingrediens, quàm in fine Missæ, uel saltem post aquæ lustralis consecrationem, qua illum noluit aspergi: sic quoque mandarat ipsius præceptor, cuius etiam nomen tum adhuc latuit, sed postea se Moyset appellari significauit. Interim non erudiebatur Petrus, quomodo iumentum tutari posset: sed hoc officium conseruandi pecoris solum præstare uidebatur diabolus, si quando conspicerentur lupi, qui tum nihil iniuriæ inferebant. Post uerò pascendi pecoris cura exonerata, facile diabolus neglexit, frequentans templa, fideique confessionem recitans, annos circiter octo uel nouem: donec à Michaële Verdung denuò in sui magistri obedientiam dicto in loco excitatus, ea assenserit conditione, si pecuniam ex promisso suppeditaret præceptor.

Ita simul in partibus Chastel charlon uespere quodam cōuenitur in nemore, ubi ab alijs ignotis choreas duci concurriq; uisum est. Cernebat autem Petrus in cuiuslibet manu candellam uiridem, flammam cyaneam subobscuram euomentem.

Aliàs illi à Michaële proponebatur, si modò fidem adhiberet, effecturum se,

*Spiritus car-
nem & ossa
non habet.
Lucæ 24.*

se, ut quantacumq; uellet leuitate procurreret. Consensit Petrus, modò seruarentur promissa, pecuniaq; donaretur: alioqui se fraudem uereri ait. Pecuniam se curaturum abundè, pollicetur Michael: qui exutum Petrum nudum linimento inungit, quod secum ferebat, unde hic se mox in lupum uerè mutatum autumabat, & quatuor suos pedes lupinos ac pilos intuitus exhorruit: sed tam celeriter, quàm uenti flatus prouolat, se concurrissè asseruit: nec id fieri potuisse, nisi uehementis ipsum magistri opera, qui continuò in eiusmodi excursionum uolatu aderat: quamuis eum nò prius uideret, quàm humanæ restitutus formæ. Michael itidem inunctus, unà tam pernici ferebatur cursu, quàm optaret, celeritate etiam uisum prauertens. Vbi eam fuissent passi metamorphosin horam unà aut alteram, rursus à Michaelè illiti, opinione citius in pristinam redière figuram. Vnguentum utriq; donabatur à magistris, Guillemin scilicet Michaelis magistro, & Moyset Petri.

Vbi de sua lassitudine post eiusmodi cursum, ut se difficulter quandoq; erigeret, apud magistrum quereretur Petrus: nihil id esse, respondit ille, & mox curatum iri.

Contigit quoq; Petrum ex Michaelis institutione inungi, & conuersum in lupum, sex uel septem annorū puerum masculum dentibus comprehensum occidere: què tamè ob clamorem & eiulatū relinquere coactus, ad suas uestes cōfugit, ubi se herbis ex Michaelis doctrina fricans, in humanam reuertebatur faciem. Simile quiddā Michaelē cum ipso aliàs tentassè fatebatur, & quodam die in luporum imagine enecasse fœminam pisa colligentem: superuenisse autē dominum de Chusnee, cui etiam nocere uolentes, aliquoties insultabant frustra.

Confessus item est uterq;, se in ea lycanthropia trucidasse puellam circiter annos quatuor natam, eamq; totam deuorasse, excepto brachio: ac Michaelis palato placuisse carnem, licet parum comedisset: non tamen ad Petri identidem uoratis stomachum ita fecisse. Quandam item puellam se iugulasse, eiusdemque exuxisse sanguinem, & collum uorasse, falsi sunt: similiter tertiam perdidisse, eiusq; orificiū uentriculi comedisse ob famelicas Petri fauces. Aliàs etiā se ait in horto puellam interemisse octo uel nouem annorum, cui dentibus collum infregerat Petrus, quòd rogatè ibi elemosynæ repulsam aliquando fuisset passus: & hoc perpetrato facinore, euestigidò elemosynam in Dei honorem ibidem orasse. Hic insuper confessus est, se capram iugulasse prope agrum magistri Petri Bongre: eam scilicet momordisse, & guttur secuisse cultro.

Michael in lupum transfigurabatur uestitus, Petrus uerò exutus: qui etiā se ignorare quòd pili denenirent, quando desineret esse lupus, retulit.

Lupas etiam se inijsse, & cum tanta uoluptate quasi cū uxoribus cōgressi essent, confessioni addidit.

Aliquādo transmutationis tempus designatum, opinione & uoto breuius erat.

Confessioni tandem subiunxerūt, puluerem quoq; coloris uelut cinerei sibi traditum fuisse, quo confricatum brachium sinistrum, & manus, quodcunq; animal contingerent, interiret.

Hos autem interrogatos, diuersè in eodem factò, & controuersè nonnunquam respondisse, operæ precium est meminisse.

CONFESSIO SIGILLATIM EXPLICATA, & CONFUTATA. Cap. XIIII.

Am conuellendæ huius confessionis usque adeò hætenus celebratæ,

Y 4 peri-

periculum pro uirium nostrarum imbecillitate facere aggrediamur.

*Confessio er-
fanta.*

In hoc rei cardo uertitur, num tota illa cōfessio sit uera. Spero autem me, suffragante ope diuina, ostensurū manifestē, eam in pręcipuis capitibus ueritati clarę aduersari: & proinde non modò erroneam, sed & falsam prorsus existere, imaginesq; rerum per insomnia tantū cognitarum, uel pręstigiōse oculis obiectarum, pro ipsis rebus proponi: sic ei nullum deberi locum in concilio sano, sed exhibari potius oportere, ut ueternosi uel cataleptici fabulam, liberē fatebor.

Primū de factę mutua manu stipulationis uanitate, nihil dicam: nec anxie contendam de promissa toties pecunia, & nūquam soluta: ut nec de custodiendi illęse pecoris arte ex pato non tradita: cum tamen fœdus fuerit initum illis legibus, ut pecuniam subministraret, & armenti à bestiis defendendi artem doceret dæmon. Illā ut non habet nisi imaginariam, sic nec hanc tradere ita potuit aut uoluit, quā luporum simulachris, quę pro suo arbitratu offundere quirit, Petrum solum modò territum circumuenire, & in officio continere, sagacius conaretur: à quibus tamen, licet rebus nihili, euanidis, nec ullam relinquentibus noxam, ille dæmonij studio & industria pecudes seruatas esse confideret.

Quamquam etiam de fidei abnegatione & fœdere ficulneo, in tertio huius Operis libro, ubi sagarū historiam describo, copiosius disseruerim: id tamen adhuc leuiter hoc loco aspergere placuit, fœderis compedes tam omnino fuisse inualidos & exigui momenti, ut quum Petrus à sua pascendi pecoris functione desisteret, contractumq; dæmoniacum negligeret, octo aut nouem continuis ferē annis in ueteri religione piē uixerit, unde citius

delusi phantasticiq; hominis stultam fuisse persuasionem dixerim. Dum enim pastorem ageret, & in campis solitudinibusq; seorsim uersaretur, ubi diabolo promptior erat pręstigijs illudendi occasio, eiusmodi exercebatur idolis, non adeò renunciationis ratione, quā solitudinis. Proinde & luporum species quandoque euocabat dæmon, quę nihil damni faciebant, quod nec poterant, ut nudę rerum formę: uel si ueros demus extitisse lupos, illos eò & egisse & abegisse satanam credibile est, fabula in eum finem ab eo instituta, ut deliris suis inductionibus sibi Petrum arctius deuinciret. quod postea cū hic non amplius ea frequentaret loca, relicto pastoris munere, non ita potuit commodē.

Sic anno quadragesimo secundo su-
pramillesimum quingentesimū, apparuit Constantinopoli luporum ingē turba, incolis usque adeò infesta noxiaq;, ut inuiti domos egrederentur. Turca itaq; prius muros ciuitatis pręsidio munitis, postridie cum magno comitatu equestri pedestrique urbem circuiuit, tandemq; lupos circiter centum quinquaginta ad muri eius angulum offendit: qui incunctanter impetiti, per murum euestigio simul transilire uidebantur, nec ullus postea in urbe aut uicinia apparuit.

Chorearum item & cadelarum ludicras effigies à dæmone fabricatas fuisse, & solum fictē oculis apparuisse, uel in somno tantū fuisse cognitās, ex Augustino, Decretis, atq; ipsis rationum fontibus, Libro tertio, & alibi satis superq; demonstraui: ubi quoq; uniuersam illam λυκανθρωπίαν fabulā, mera extitisse somnia ostenditur.

Cæterū admirari satis nequeo, ullum mortalium saltem leuiter mentis sensu tinctum inueniri, qui eò dementię sit dilapsus, ut hominem ad Dei i-
magi-

*Iob. Fincl. l. 6
bro 2. Mirae.*

*Lib. 3. cap. 9.
10. lib. 4. cap.
22. 23.*

Homo.

Genes. 1.
1. Thess. 5.
1. Cor. 3. 6.
Lactant. lib.
2. ca. 12. Inst.
diu. & de opi-
ficio Dei uel
formatione
hominis cap.
2. 8.
Seneca ad
Lucilium e-
pist. 77.
Cic. de Leg.
& 1. Offic.
Aristot. 1.
Metaphys.
& lib. 2. Phy-
sic.
Psal. 8.
Chrysost. su-
per Matth.

maginem & similitudinem creatum,
 conformatumq; ex corpore, anima &
 spiritu, Dei & Spiritus sancti templū,
 rationis hospitium, cupidum scienti-
 arum organum, sublimem, erectum,
 & ad cœli quasi cognationis domici-
 lijq; pristini conspectum, excitatum,
 imò *μικρόκοσμος*, cui Deus omnia sub-
 iecit, oues, boues, campi pecora, uolu-
 cres cœli, & pisces maris, eaq; propter
 solum hominem condidit: hunc in-
 quam, in lupum, bestiam irrationa-
 bilem, pestilentissimum animalium
 gurgitem uoraginemq; siue in ullam
 aliam creaturam, rei ullius potentia
 uel uirtute manifesta, occulta aut spe-
 cifica, uerè transmutari credat. Ordini
 enim diuini prouidentia non ad-
 mittit, occlamat Sacræ literæ, contra-
 dicunt decreta, ipsa rerum natura atq;
 ratio minimè patiuntur. Si itaq; obti-
 nuero, illam metamorphosin non re-
 uera fuisse factam, quod etiam nemo
 mentis sanæ inficiari poterit, & pro-
 pterea imaginariam esse confessionē,
 atq; hac in parte falsam: quam fidem
 quæso merebuntur reliqua, quæ con-
 fessi sunt, flagitia & homicidia? quæ
 in ea transformatione & larua lupina
 solum fuisse designata, nec aliter eo
 modo fieri potuisse, iam in confectum
 uenit. At mera profectò sunt deliria, &
 plusquā nugæ, immò insania. Dolen-
 dum sanè, prudentium uirorū oculos
 hætenus tam dēsa caligine fuisse ob-
 ductos, ut sibi uel fidei momentum in
 his ludibrijs extorqueri permiserint.
 Sed ea fuit superioris potissimū se-
 culi labes & cæcitas, quo pro libidine
 cum hominibus crassè nimis, ridiculè
 & nocētissimè collusit ueterator ille.
 Utinā animo cuiuslibet hoc obstricti
 fascino, etiamnum ex immēsa Dei mi-
 sericordia insonet dulcissima illa uox
 Ephphata, ut quemadmodum ea ex
 Christi ore potēter prolata, surdo au-

res aperiebat, ueritati inde cōuertē-
 das: & linguæ uinculum soluebatur,
 qua porrò ueritatem prædicaret: ita &
 ex hac gratia luminis diuini radius ef-
 fulgeat, quo offusis tam impotenter à
 diabolo tenebris, semel tandem cœle-
 sti luce discussis, profligatisque, in cla-
 rissimæ ueritatis cōspectum & cogni-
 tionem citra præstigiæ impedimē-
 tum rectà perueniri possit. Ne uerò
 quis à me eludi obiectiones crimine-
 tur, paucis reliquū huius fabulæ com-
 mentum excutiam.

Linimentum quo ungebantur lu-
 pum induturi, haud dubiè somniferū
 erat: quale etiam Libro tertio, capite
 decimo septimo descripsi: quod suam
 fortiebatur uim, quum nudis partibus
 corporis illiniretur, illicereturq; à na-
 tiuo calore in actum: inde somno op-
 pressis alto, simulachra conuersionis
 eorum in lupos uagabundos, alijs in-
 filientes, puellas iugulantes uorantes-
 que, cum lupis item coeuntes, & quæ-
 cunque id genus alia idola ingerebat
 mille artifex: hinc & pernix ea subse-
 quebatur uelocitas, qualis imagina-
 tione, cogitatu uel somno haud diffi-
 culter perficitur. Vbi deinde post ho-
 ram, uel longius, unguenti soporiferi
 uirtus elanguesceret, periretque, tunc
 uelut ex graui ueterno expergefatti,
 se homines esse uidebant, qui antea
 fuerant. Simile quid leges apud Au-
 gustinum de Præstantij patre, libro hu-
 ius Operis quarto, capite uicesimo se-
 cundo & uicesimo tertio: ubi ex pro-
 fesso argumentum id fusiis agitur,
 explicaturque, *λυκαὶ θρωπία* etiam mor-
 bus describitur.

Aliud autem linimentum, quo in
 hominem redituri se inungebant, uel
 phantasticum fuit, & in somno usurpa-
 ri uisum, uel contra unguenti somni-
 feri nocumenta facere potuit, uel
 etiam nihil efficere, ut eo tantum suos

clientes illuserit dæmon, quasi id peculiare quippiam in ea metamorphosi ualeret.

6 Quòd etiam citius quandoq; in hominum formam redirent, quàm tempus erat constitutum, id euenit, quòd minus linimenti soporiferi illitum fuisset, uel id ipsum nō satis penetrasset: ac propterea celerius uis fatisceret, somniumq; redderetur breuius.

Quomodo insuper hæc cohærent, quòd se horam unam aut alteram, uel eo amplius in lupos conuersos, in fine puellam cum ossibus deuorasse falsi sunt, & mox hominum conditioni restitutos fuisse? in quo sinu amabo, aut uentre, ipsis tam subitò in homines reuersis delituere illa puellæ caro & ossa? Adhæc, si integram puellā dempto brachio deglutierint, quomodo 20 se parum comedisse, eidem confessionis articulo adiungunt? Superuixisse præterea eas adhuc, quas à se iugulatas fatebantur, compertum forsitan fuisset, si uigilanter fuisset inquisitum: uel si quæ mortem oppetissent, eam citra controuersiam quacunque alia occasione naturali accidisse, fuisset deprehensum. Deinde quomodo in Dei honorem eleemosynam orare potuit 30 diaboli mancipium, suo hero, Dei iuratis: mox hosti ex fœdere obligatum? Si item uerè in lupum conuersus erat Petrus, quarum rogo manuum ope in refecanda capræ gula usus fuit?

9 Licet quoq; Michaël uestitus loca ueneno somnifero in actiones perducendo commoda, ut temporū & manuum arterias, illinire ualuerit, non minus quàm Petrus nudus: quomodo 40 in suis uestibus oberrare, homines mordicis apprehendere, morsuq; trucidare potuit ut uerus lupo?

11 Porro de ueneri congressu cū supra uoluptate, hoc tantum subiiciam, eam imagines somnorinas in illa som-

ni profundioris ex linimento somnifico, illusione admodum temerè ciere: quemadmodum etiam quotidie uenire in sanis obseruamus, quibus ex eiusmodi idolis uoluptas tãta pro obiecta in somno specie delectabili gignitur, ut cum multa titillatione seminis subsequatur quandoq; effusio. Infinitis partibus citius faciliusq; in his 10 hominibus id euenire potest, quorum phantasia procliuem seruilemque, quibuscunque uult imaginibus, imbuunt soporis spiritus.

Ad fatigationem à metamorphosi 12 relictam, quæ memoriæ propemodū exciderat, respondeo, ab eo facile intelligi, quã lassitudinem pariat grauis & inquietus somnus, maximè pharmaco uiolèter cum teterrimis insomnijs impressus, qui incubum in solo inuadentē somno nouit. Eo detentos difficilis comitatur motus, torpidus in somno sensus, suffocationis imaginatio, & uelut ingruentis alicuius detentio: uox etiam supprimitur, aut incerta indiscretaque editur: plerique tam inanibus afficiuntur imaginibus, ut se opprimentes audire credāt. Lassos certè reddit tãta facultatis animalis exagitatio. 30

Laruarum rursus somnorinarū uanitatem amplius ostendit, quòd ubi pili post humanæ formæ restitutionem manserint, se dixerit ignorare Petrus. 13

Num quoque puluerem illum dæmon uerè exhibuerit, uel acceptus ille tantæ etiam fuerit uirtutis, dubium est: quum illos eo fuisse usos, nō posset conuinci. In ea etenim lycanthropia nullum animal præter capram se morsu & cultro iugulasse cōfessus fuit Petrus, nec aliis interempti meminit. Deinde si tantæ erat uenenositatis puluis, ut si uel manus eo conficta, quando- 40 cunque animal etiam pelle crassa densaque, & pilis longis compactisq;

communitū solo tactu enecaret, quomodo à tam effera pharmaci præsentiſſimi malicia tuti eſſe potuerunt hi dementati uiri, affriktionem pulueris in brachio ſiniſtro, arteria & manu, unde ad cor proximè celerrimeque penetrare ualuit, tam innoxie tolerantēs?

15 His ad extremum adde, auditam in confeſſione Gallica fuiſſe inconstantiam controuerſiamque, ut quod aliquando hic affirmabat, negaret alter.

Si eiufmodi æquilibrio expenderentur ſingulæ cōfeſſiones, tormentis crudeliſſimis frequenter extortæ, uel etiam, ſi uoles, ſpontè à captiuis editæ, grauiorem profeſſò indies tyrannidis ſuæ iacturam ſentiret funeſtiſſimus ille homicida: Chriſti autem, qui ueritas & uita eſt, gloria plurimum accreſceret: ſuam item functionem ex Dei uolūtate prouidentius obiret magiſtratus: in meliorem quoque uſum conuerterentur ligneorū faſcium acerui, quibus inſontes crebrò exuruntur, & parceretur ſumptibus in carniſicum mercede ſoluenda iniquè faciendis.

EXEMPLA MULIERCVLARVM 30
*innocenter ob maleficij opinionem puni-
tarum. Caput XV.*

ADde his, celebre apud noſtrates exiſtere, prætorem quēdam ex arioli indicio, deluſas id genus mulierculas cōprehendiſſe quā plurimas, easq; incendio puniuiſſe: tandem ariolum uel Pythium hunc uatē, cui hætenus ille fidē appoſuerat, prætori ſeoriſum pollicitum, adhuc unam maleficij ream ſe indicaturum, niſi iniquè ferret. Prætoſe haud difficulter annuente, eius uxorem quoq; inſimulat index: ac ne quid hac in re hæſigaret, palām ſe id demonſtraturum addicit: horamq; præſigat, qua eam reli-

*Prætoris
uxor falſè ma-
leficij accuſa-
ta.*

quarum ſagarum cōuentui & choreis intereſſe, ſuis ipſe maritus teſtaretur oculis. Conſentit prætor: qui ſtatuta hora quosdam amicos & conſanguineos in eadem menſa ſecum & cum coniuge cœnare uoluit, ſuppreſſa interim cōuocatæ ſocietatis cauſa. Hinc deſignata ab ariolo hora, è menſa ſurgit, iubetque omnes ſimul cum uxore permanere: nec prius loco dimoueri, quā ipſe rediret. Deductus porrò ab ariolo quò is uoluit, lamiarum cœtum, choreas, & neſcio quas alias uoluptatum illecebras, quibus ipſius intererat coniunx, reliquarū delicias ſectata, non obſcurè uidebatur ſpectare. Mox domum reuerſus, amicos uocatos eo quo reliquerat ordine, unā cū ſua uxore, letos menſæ aſſidere comperit. Et cū ſtudioſè, num ſtationē deſeruiſſet coniūx, percūſtaretur: eā eidem affixā fuiſſe loco in ipſius abſentia, uno ab omnibus affirmabatur ore. Itaq; rem omnem aperuit prætor, ob inſictā innocentib. pœnam ſerò pœnitudine ductus: & ſi rectè memini, Pythium accuſatorem morte mulctabat.

Sic in arce Mindenſis ditionis Raed nūcupata, de quibuſdam ſceminis ob maleficiū, paucis abhinc annis extremum fuit ſumptum ſupplīcium, ex accuſatione mulieris Margaritæ Mindenſis nomine, quæ aliàs incarcerata fuerat in caſtro Huiſberch, circa Viſurgim ſito. Eadem poſtea in oram & ciuitatem Verdenſem uocata, quādam denuò accuſauit ea lege, ut niſi illa uinculis tradita maleficium conſiteretur, ſe ream fore uouerit: nec certè felix defuit ſucceſſus. Nam altera conſtanter in carcere flagitium negante, & ex grauiffimis fortè tormentis eodem in loco expirante, attrahi in uincula iubetur accuſatrix, quæ furibunda tanquam uenenum & ignem euomens, tortorem & quoscuque alios exter-

Z 2 ruit,

*Malefica ac-
cusatrix fal-
sa poena.*

ruit, abegitque: donec quidam ratio-
num praefectus, cui penitus innotu-
erant eius technae, manus iniiceret, al-
iosque ad eam apprehendendam ex-
citaret. Sic illa tandem quaestionibus
subiecta, crimen quod alteri confiden-
ter inficiati impeggerat, ipsa luit. Hanc
etenim falsa criminatione detulisse al-
teram in carcere defunctam, atque al-
ias antea flammis absumptas, constan-
ti spargebatur rumore.

Nostri memoria Marcoduri, ubi hor-
torum olera ex grandine dissipata fo-
rent, illaesis proximi horti cuiusdam
uetulae plantis, qui saepius esse solet
tempestatum tractus, uetula maleficii
accusata in carcerem pertrahitur: de-
inde maxima tyrannide dirissimis sub-
iecta torturis, ad nullius criminis con-
fessionem impelli potuit: sed penes se
non esse, tempestatem ciere uel aërem
conturbare, Dei que solius id opus esse,
ualde dixit prudenter. Quapropter per-
trabem suspensam, & onerosis ponde-
ribus utrinque pensilibus distractam,
iamque animam agentem, relicturus in
illis cruciamentis praeses, carnificem
ut secum simul abiret potatumhorta-
tur: uetulam, ubi redirent, alia facturam
inquiens. Tum illa miserabiliter ex-
carnificata, ut prius accerferetur con-
fessionarius, quam ille pocula seque-
retur, praesidem suppliciter orat: qui
irridens discessit. Postea autem reuer-
sus, eam ita adhuc suspensam offendit
mortuam, mentitus eam sibi manus
interea dum abesset intulisse. Nec mul-
to post tempore tyrannus hic in eius-
modi incidit maniam, ut ipse laceran-
dis uestibus, & excrementis faciei suae
illinendis, uim sibi faceret.

*Iniqui iudi-
cis poena.*

Nec ita procul hinc in alio oppidu-
lo, ubi ulla carnificina ad sceleris ali-
cuius confessionem adigi nequiret ca-
pta ob maleficii opinionem muliercu-
la, hanc blandis adorat uerbis sacri-

ficulus, ut se non amplius torturis ita
distrahi sineret hortatus: at leuiter so-
lummodò confiteretur delictum, in-
de se eam aqua lustrali à maleficijs ex-
piatam, & uelut fartam testam Deo re-
stituere uelle promittebat. Hæc ita à
sacerdote inducta, circumuentaque
blanditijs, se fortè quædam huiusmo-
di mala designasse fassa est, ea ratione
quemadmodum persuaserat sacri-
cus, se sperans euasuram. Ob eiusmodi
confessionem fallaciter & dolose
ebladitam, ut Vulcano ea litaretur, la-
ta fuit sententia. Qua præter expecta-
tionem audita, Videte quomodo me
interficiatis, præmonuit surdos mise-
ra foemina.

*Confessio fal-
laciter eblan-
dita.*

Prope Elten pagum, miliare mediū
ab Embrica, in ducatu Cluensi dissi-
tum, circa uiam regiam loco ericeo an-
te annos circiter quadraginta duos,
dæmonium uiatores miris uarijsque
exercebat modis, cædens, ab equis de-
ijciens, uehicularum subuertens: nec aliud
unquam uidebatur, quam manus effi-
gies. Eckerken huic nomē indebatur. *Eckerken.*
Vicini increduli, nec satis hoc dæmo-
nij ludibriū exercitiumque dignoscen-
tes, ad Lamiae maleficiū referunt id fa-
cinus: quare manus mulieri Sibyllae
Duiscops nomine, seruitutis iure Co-
miti Montensi mæcipatae iniicitur: eaque
tandē exusta, desijt uexatio. Non
aut id euenit ea causa, quod illa presti-
giosi actus fuerit rea: licet quoque ob-
crudelem carnificinam, uel etiam in-
credulitatem à dæmonio illusione in-
facti confessionem induci potuerit: ue-
rū ab eiusmodi diuexatione à dia-
bolo solum inuecta, hic destitit ultro,
& quidem libenter, ut homines al-
tius incredulitatis barathro immerge-
ret, & reos sanguinariae sententiae red-
deret, quam cum primis in insontibus
auide appetit, ut ab initio homicida.
Si etenim industriè obseruatum, in-
quie-

Eckerken.

*Sibylla Dui-
scops.*

quisitumque solerter fuisset eisdem horis, quibus manus imagine hoc cerneretur ludibrium, Sibylla domi dormiens ut plurimum, uel aliud agens fuisset proculdubio deprehensa. Si confessionem urgeas: eam fuisse à lictore extortam, uel à uitiata phantasia muliercula editam, respondeo. Quo autem modo illa à diabolo corrumpatur, toties dictum est, ut crebra repetitionis tædeat.

*Plebeiorum
iudicum sinis-
tra decreta.*

Septem uiri iudices cuiusdam ciuitatis ad Mosellam eodem tempore, quo mulierem glutinosi ductilisque lactis nomine captam, à me examinata infontemque pronuntiata, & postea à Reuerendissimo dimissam, subijcere examini uellent, comuni decreto aliam iubent etiam adduci ciuem malefici suspectam à multis annis, nulla habita ratione hydropis, qua tantum non agonizaret tantopere, ut paucos ante dies animam, quam Deo reddere cupiebat, consuetis in Ecclesia Romana sacris & ceremonijs expiarit. Quid fit? Asportatur in sedili, & ad aream arcis, en magnitudine morbi euestigio oppressa, expirat. Nihilominus perseverat plebeiorum iudicum tyrannis: denegatur sepultura in communi cimiterio, quæ tandem adhuc ex gratia conceditur. Hinc fit, ut iustus Deus etiam quandoque magistratus sinistras sententias & inanem plebeiorum credulitatem, plerumque & tyrannidem ulcisci uelit: quemadmodum circiter idem tempus, nimirum 9. Septemb. anni millesimi quingentesimi septuagesimi quarti, non longe ab hoc oppido prope Linsam accidit, ubi ex

ijis qui holocausti Lamiarum inspectione afficiebantur, mox circiter quadraginta nauigio in Rhe-
no submersi sunt in
reditu.

IN ACCVSATIONE OB MA-
leficium, singularis quorundam prin-
cipum prudentia. Cap.

XVI.

Porro ut eiusmodi Syrtes & perpetua animarum naufragia prouidentius declinentur, memoria & imitatione dignissimam sententiam, quam haud ita pridem circa quadragessimam anni sexagesimitertij supra sesquimillesimum, pronunciauit illustrissimus Princeps noster D. Guilielmus dux Cliuiæ, Iulix, &c. cunctorum oculis uelut speculum proponere uolui. Agricola quidam ex Marchiæ comitatu, armento numerofo locuples, cuius uaccæ solito minus lactis aliquantis per reddidissent, ad ariolum confugit, capturus consilium: qui protinus se Lamiam eius iacturæ genitricem ostensurum pollicetur. Hinc ad uillici huius edes comitatus, filiam ex priori eius coniuge adhuc uirginem apprehendit, huic lactis maleficio imminuti crimen impingens. Hæc mox à dæmone illusa, male persuasa & inducta, uerum esse fatetur: sed se non satis esse malefici peritam subiungit, simul fœminas sedecim accusans, quas ea in arte absolute doctas esse affirmavit. Illustrissimo principi hæc ilico significantur à satrapa, qui eas omnes carceribus incunctanter mancipari oportere consuluit. Ne tamen alicui hic manus iniiceret, grauiter inhibuit Princeps: strictè etiam mandans, ut quocunque modo aut insidijs in uincula pertraheretur ariolus ille. Puellam uerò ab ecclesiæ ministro acciri uoluit eius Cels. & in præcipuis fidei Christianæ articulis examinari, deinde ab hac dæmonis illusionem doctrina saniori ad mentem reduci: eamque cautiorem ea ratione à satanæ strophis redditam, fidei uisoribus constitutis, si modo eos contequi posset (ut

*Guilielmi dux
cis Cliuiæ, etc.
prudentia.*

*In Imperial.
constit. de ac-
tion. crimi-
nal. artic. 21.*

Z 3, magis:

magis in officio contineretur) sin minus, tum propria fide interposita, cum bona gratia dimitti. Alias autem matronas, hoc falsæ criminationis cautio à corruptæ mentis uirgine iniustas, ulla omnino re grauari minimè permisum est. Ac prudētissimo hoc consilio desijt hic fabulæ actus, & lacuacorum qua solet copia fluxit. Vtinam hoc salubri exemplo moniti alij, principijs harum tragædiarum quibuscunque legitimis pijsq; rationibus irent obuiam deliberationes: non profectò in re, ubi parum certi posset statui, uelut inextricabili labyrintho implicati, ex simplici errore in mille ita prolaberentur cauti minus, unde tandem nullus uidetur euadendi aut finiendi modus. Eiusmodi telæ genus solerter contexere nouit, consueuitq; ueritatorius ille textor.

Sed maximoperè dolendum est, in ijs qui principibus sunt à consilijs, uel magistratum gerunt, aut rempublicam gubernant, desiderari quandoque maturam deliberationem, discretionem, & absolutam rerum intelligentiam: unde fit, ut præcipientes nimis plerunque ferantur ad sanguinis effusionem tum in hoc negotio dæmoniaco, tum in causis quibusdam alijs non ita diffinitis. Quanta autem consiliorum maturitate ac prouidentia contra has dæmoniorum artes, sine innocentium carnificina, cuncta administrètur in amplissimo regno electoris Palatini D. Friderici, principis (quod citra palpum dictum uolo) sapientiæ insignis, memoradæ pietatis, & modestiæ incōparabilis, præterquam quod res ipsa non obscure docet, & testantur insignia edicta iam promulgata: accedit id quoq; in primis, quod D. Christophorus Probus, Ll. doctor consultissimus, & cancellarius uigilantissimus, nuper in proximo Bingæ desi-

gnato cōuentu principum electorum Rheni, ubi huius mei operis fortè incideret mentio, palàm disertè ac prudenter suam de harum officiarum & dæmoniacæ tragædiæ cōtrouersia sententiam explicuerit.

Optimo iure in hunc referendus erit catalogum generosus & illustris Comes à Niuwenar D. Hermannus, uir profectò linguarum peritissimus, doctrinæ multijugæ, memoriæ fidelissimæ, & ingenij rari: qui haud ita pridè industriè admodum Lamiam, quæcunque flagitia fatuo huic hominum generi assueta, sed imaginariè solùm nota confessam, exilio punijt, quòd huius mulierculæ uicinos hoc incredulitatis fascino adhuc detentos, eam minimè toleraturos uideret. Confessionem mihi ab eius clementia communicatam ipse legi.

Suam quoq; hic laudem meretur generosus comes Montensis Guilielmus, qui quum haud ita pridè in uinculis detineret uetulam octogenariā ob incantamentorum suspicionem, ad illā ingressus, studiosè singula perquiro, licet mendacijs eam onerari, narib. minimè obstructis odorarem. Quum uerò obiectum esset, filium matri captæ, curruiq; ut aueretur, insidenti globum terreum, cuius potentia se à uinculis liberaret, porrexisset: eundem quoq; matrem promissi admonuisse: quod sinistrè etiam torquebant accusatores, quasi effecturam se, ne ea ratione finem uitæ faceret, pollicita fuisset mater. Hos articulos tam acriter apud Comitem urgebant alij, ut nisi ualidiore rationis neruo, atque adeò ipsa rei ueritate seriò restitisset, eam flammæ post dies non multos deuorassent. Inter colloquendum in animi deliquium quandoque incidere uidebatur: quare à me eius os aperiebatur, contrectabantur & manus, &

Comes Niuwenar
D. Hermannus

Guilielmus
comes Montensis

Palatini electoris
Friderici prudentia.

Christophorus Probus
cancellarius
Palatini.

& arteriæ motus pensculabatur: inspiciebam item linguam: donabam postremò pecuniolam, quòd uulgò feratur, Lamias uirus suum eiaculari posse in eum, à quo beneficium fuerint consequutæ.

Cæterum huiusmodi responso obiectionem priorem scitissimè diluit, à filio scilicet non globum terreum, sed in eam formam inuoluta linthea matri 10 fuisse suppeditata, quibus exulceratas grauer tibiae curaret, easq; mihi ostendit tantopere defœdatis crudelitate tormentorum aliàs ob eandem suspicionem in carnificina tolerantorum, quum oleum quippe feruidum in tibiae, ut extorqueretur falsa confessio, infunderetur. En accusationis impudentiam, qua calamitatis huius 20 extremæ facies deformatur. Huius etiã mater ea ratione inter tortoris manus antea interiisse perhibebatur.

Alteram partem, quòd nimirum pollicitationis recordaretur mater, ita explicuit, quòd filiis suis in assidua illa uulgi sugillatione ob malefici famam, addixisset, si fortè ad supplicium eapropter abriperetur, se mortis suæ authorem ad æquissimum Christi iudicis iusti tribunal prouocaturam, ut 30 tricesimo die à suo interitu se ibidem sisteret, sententiæ latæ rationem redditurus. Si itaq; effectus consequeretur, argumentum fore non obscurum innocentiae, filiosq; matrem extra culpam esse intellecturos, quum insontium preces exaudiat Deus iusticiæ uindex unicus, qui ad fictas alioqui orationes obsurdescit. Proinde Comes à me admonitus, & rectius in eo delusionum 40 diabolicarum genere institutus, pauperculâ causa prius uigilanter discussa dimisit. Nec prætermittendus hic eius leuir insignis, Dominus Adolphus, comes à Nassau, qui studij multum impendit apud Danos in bello con-

Adolphus
comes à
Nassau.

tra Suecum Anno 1564, ut ab his præstigijs heroum oculos uindicaret.

Pia & laudabilis omnibus seculis *Sententia* sententia, suum apud hos principes & *piæ* amplissimos uiros pondus & locum habet: Cõsultius nimirum esse decem nocentes dimittere, quàm insontem unum punire.

DE SEDUCTIS ERRORE, ET *Sententia*
hæreticis non interficiendis, sententia

Patrum. Cap. XVII.

QUum uerò horum plurimos mente corruptos esse, erroreq; à satana seductos, iam satis demonstratum sit, citius hæreticorum poenam, quàm uoraces meretur flammæ: qui rectius instituti, si conuertantur, corporali punitione minimè afficiendi sunt: quòd summorum patrum sententijs probare conabor.

Augustinus ad Donatum, pro consulem Africæ: Ex occasione, inquit, terribili iudicium ac legum, ne æterni iudicii poenas incidant, corrigi inimicos cupimus, non necari: nec disciplinam circa eos negligi uolumus, nec supplicijs quibus digni sunt exerceri. Sic ergo eorum peccata compesce, ut sint quos poeniteat peccauisse. Quæsumus igitur, ut cum Ecclesiæ causas audis, quamlibet nefarijs iniurijs appetitam uel afflictâ esse cognoueris, potestatem occidendi te habere obliuiscaris, & petitionem nostram non obliuiscaris. Non tibi uile sit, neq; contemptile, fili honorabiliter dilectissime, quòd uos rogamus, ne occidatur, pro quibus Dominum rogamus, ut corrigantur. Idem ad Marcellinum: Poena illorum, quamuis de tantis sceleribus confessorum, rogo te, ut præter supplicium mortis sit, & propter cõscientiam nostram, & propter catholicam mansuetudinem commendadam. Ad eundem Epist. 159. Imple iudex Christiane, pij patris officium: sic succense

Epist. 127.
De seductis
errore, & hæ-
reticis nõ ene-
candis senten-
tiæ Patrum.

Epist. 158.

Z 4 iniqui-

iniquitati, ut cōsulere humanitati memin-
 mineris. Nec in peccatorum atrocita-
 tibus exerceas ulciscendi libidinem,
 sed peccatorum uulneribus curandi
 adhibeas uoluntatem. Noli perdere
 paternam diligentiam, quam in ipsa
 inquisitione seruaſti: quando tantorū
 scelerum confessionē non extenden-
 te eculeo, non sulcātibus ungulis, non
 urentibus flammis, sed uirgarum uer-
 beribus eruiſti. Et contra epistolā Fun-
 damenti capite 1. Dominus per seruos
 suos regna subuertit erroris: ipsos ue-
 rō homines, in quantū homines sunt,
 emēdandos esse potius quā perden-
 dos iubet. Nec est quōd de conuerſio-
 ne fratris in hēresim prolapsi despere-
 mus. Nisi enim qui eiusmodi est, per
 gratiam Domini posset conuerti, pror-
 sus inanis esset Iacobi admonitio. Scie-
 bat hoc Augustinus, ideoq; se totum
 conuertendis hēreticis mancipabat,
 atq; id iuxta Apostoli monita cū ma-
 gna lenitate ac māsuetudine spiritus,
 nec absq; pij laboris fructu. Sic enim
 in Epist. 48. ad Vincentium scribit: De
 multorū iam correctione gaudemus,
 qui tam ueraciter unitatē catholicam
 tenent atque defendunt, & à pristino
 errore se liberatos esse lātāt, ut eos
 cum magna gratulatione miremur.
 Cum primis autem Christianum ma-
 gistratum hēc decet moderatio, ut à
 sēuitia & crudelitate abstineat. Om-
 nino citra dissimulationem me inter
 eos esse fateor, quibus admodum di-
 splicet, quōd ubi interficiendi sunt er-
 rores, interficiuntur homines. Nullis
 bonis, inquit idem noster Augustinus,
 in catholica Ecclesia hoc placet, si usq; 40
 ad mortem in quenquam, licet hēre-
 ticum, sēuiatur. Et libro primo cōtra
 literas Petiliani, capite uigesimo no-
 no: Diligite homines, interficite erro-
 res, sine sēuitia pro ueritate certate.
 Iterum contra epistolam Fundamen-

ti: Illi in uos sēuiant, qui nesciūt cum
 quo labore uerū inueniatur, & quā
 difficile caueantur errores. Illi in uos
 sēuiant, qui nesciunt quā rarū & ar-
 duū sit carnalia phantasmata pię men-
 tis serenitate superare. Illi in uos sē-
 uiant, qui nesciunt cum quanta diffi-
 cultate sanetur oculus interioris ho-
 minis, ut possit intueri solē suum: non
 istum quē colitis cōlesti corpore ocu-
 lis carneis & hominum & pecorū ful-
 gentem atq; radiantem: sed illum de
 quo scriptum est per prophetā, Ortus
 est mihi iusticię sol: & de quo dictum
 est in Euangelio, Erat lumen uerum,
 quod illuminat omnem hominē ue-
 nientem in hunc mundum. Illi in uos
 sēuiant, qui nesciunt quibus suspirijs
 & gemitibus fiat, ut ex qualicunq;
 parte possit intelligi Deus. Postremō
 in uos illi sēuiant, qui nullo tali erro-
 re decepti sunt, quali uos deceptos ui-
 dent: & cātera. Ergo sēuire in hēreti-
 cos, etiam admodū detestabiles, qua-
 les erant Manichæi, quibus Augusti-
 nus ita scribit, nō uidetur esse piorum
 hominum, qui sciunt quanto cum la-
 bore uerum inueniatur, & quā erro-
 res difficulter caueantur, quibusq; su-
 spirijs & gemitibus fiat ut ex quali-
 cunq; parte possit intelligi Deus. Ex
 libro Quæſtionum Euangelij secun-
 dum Matth. cap. 13. Hinc est quod ser-
 ui dicunt: Vis imus, & colligimus ea?
 Quibus Veritas ipsa respōdet: Non ita
 hominem constitutum esse in hac ui-
 ta, ut certus esse possit, qualis quisque
 futurus sit postea, cuius in præsētia
 cernit errorem: uel etiam quid error
 eius cōferat ad profectum bonorum:
 non esse tales auferendos de hac uita,
 ne cum malos conatur interficere, bo-
 nos interficiat, quod fortē futuri sunt:
 aut bonis obſit, quibus & inuiti fortē
 utiles sunt: sed tunc opportunē fieri,
 cum iam in fine nō restat uel tempus
 compn-

Marc. 4.
 Luc. 13.

computandæ uitæ, uel proficiendi ad ueritatem, ex occasione atq; comparatione alieni erroris. Ibidem quæst. 11. Nectamen consequens, ut omnis hæreticus uel schismaticus corporaliter ab Ecclesia separetur. Multos enim tales portat Ecclesia, quia non ita defendunt falsitatem sententiæ suæ, ut intentam multitudinem faciant: quod si fecerint, tunc pellantur. Idem de Vera religione, cap. 8. Utamur igitur etiam hæreticis, non ut eorum approbemus errores, sed ut catholicam disciplinā aduersus eorum insidias asserētes, uigilantiores & cautiores simus, etiam si eos ad salutē reuocare non possimus. Idem, & habetur 24. q. 3. dixit: Dixit Apostolus, Hæreticum hominem post primam & secundā correctionem deuota, quia subuersus est huiusmodi, & 20 peccat in semetipso dānatus. Sed qui sententiā suam, quamuis falsam atq; peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam nō audacia suæ præsumptionis pepererint, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt: quærunt autē cauta sollicitudine ueritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.

Chrysostomus homilia quadagesima septima, in caput Matthæi 13. Vis igitur abeuntes colligimus ea? Dominus autē prohibet, ne fortē simul cum zizanijs herbam etiam tritici euellāt: quod dicebat, ut bella & effusionem sanguinis prohiberet. Nam si trucidarentur hæretici, absq; fœdere pacis atque inducijs bellum orbi inferretur. Duabus igitur rationib. prohibuit: altera, quia frumētis parum noceret: altera, quia nisi sanarentur, extrema supplicia non euaderent. Quare si puniri eos uultis, & frumentis nequaquam officere, opportunitas temporis congrua expectanda uobis est. Quid autē

est, quod eradicabitis simul cum ipsis etiam frumēta? Certē aut, quia si arma capietis, inquit, necesse est quum hæreticos trucidatis, multos sanctorum simul interimere: aut quia ab ipsis zizanijs multa commutata, in frumenti conditionem se ipsa conuerterent. Si ergo præueniētes euellatis, ea frumenta deperibunt, quæ à commutatis zizanijs prouenirent. Non prohibet autem conciliabula hæreticorum dissipare, ora obstruere, libertatem loquēdi concidere: uerū interficere & trucidare. Ex Homilia octaua, in caput Geneseos 2. Hæretici simili modo adfecti sunt, sicut hi qui morbo laborāt, & corporalibus oculis cæcutiunt. Illi enim ob oculorum suorum infirmitatem solis luci aduersantur, & ob aduersam corporis ualitudinem etiam optimos saluberrimosq; cibos aspernantur: ita & hi anima ægrotantes, & mentis oculis capti, ad lumen ueritatis respicere non possunt. Idcirco nostro fungētes munere, manus eis porrigamus, magna eis mansuetudine loquamur. Nam & beatus Paulus ita 2. Timoth. 2. nos admonuit, dicens: Ut in māsuetudine erudiatur aduersarij, si fortē det eis Deus pœnitentiam in agnitionem ueritatis, & emergant è laqueo diaboli, capti ab ipso in illius uoluntatem. Vides quomodo uerbis declarauit, quod quasi ebrietate obruti sint? Et iterum: Capti, inquit, à diabolo, quasi laqueis irretiti sunt. Vnde & nobis gemina opus est mansuetudine & longanimitate, ut possimus eos eripere & educere ex laqueis diaboli. Dicamus igitur eis: Emergite & respiscite paulisper, aspiciate lumen iusticiæ, &c. Idem in sermone de anathemate: Dogmata impia, & quæ ab hæreticis profecta, arguere & anathematizare oportet: hominibus autem parcendum, & pro salute ipsorum orandum.

*Hæreticorū
conciliabula
dissipari
possunt.*

2. Timoth. 2.

Athanasius ad Antiochenes tomo 12. Omnes qui uobiscum pacifice agere uolunt, in primis autem illos qui in ueteris ecclesiae cōmunionē fuerunt, deinde qui ab Arrianis redierunt, elicit ad uos, eosque ut patres assumite, & ut magistri & tutores recipite, coaptates uos interim dilecto nostro Paulino, eiusque socijs: nihilque amplius ab illis exigatis, quam ut execrentur Arrianorum hæresim, confiteanturque sanctorum patrum in Nicæa fidem.

Seuerus Sulpitius quoque D. Martinum noluisse hæreticos puniri, scribit in eius uita, Libro 3. his uerbis: Maximus Imperator pridie ex episcoporum sententia decreuerat, tribunos summa potestate armatos ad Hispanias mittere, qui hæreticos inquireret, deprehensis uitam & bona adimerent. Nec dubium erat, quin sanctorum etiam maximam turbam tempestas ista depopulatura esset. Sed Martino illa præcipua erat cura, ne tribuni cum iure gladium ad Hispanias mitterentur. Pia enim erat sollicitudo ipsi, ut non solum Christianos, qui sub illa occasione erant uexandi, sed ipsos etiam hæreticos liberaret.

QVOMODO CVM HÆRETICIS agendum, sententia Erasmi.

Cap. XVIII.

IN Apologia aduersus articulos aliquot per monachos quosdam in Hispanijs, exhibitos, hæc scribit Erasmus ad Alfonso Mauricum archiepiscopum Hispalensem, titulo quarto sic à monachis distincto, contra sanctam Hæreticorum inquisitionem. In Paraphrasi Matth. 13: Serui qui uolunt ante tempus colligere zizaniam, sunt qui Pseudapostolos & hæresiarchas gladijs ac mortibus existimant è medio tollēdos, quum paterfamilias nolit eos extinguere, sed tolerari, si forte resipiscant, & è zizanijs uertantur in

triticum. Quod si non resipiscant, seruentur suo iudici, cui poenas dabunt aliquando. Hæc ille.

Ad hunc articulum abunde responsum arbitror in supputationibus ad Bedæ propositionem 32. respondi & Latomo, qui nonnullis uisus est oblique me suggillare, ut superuacaneum sit hic eadem repetere. Quoties mecum reputo, quam execranda res sit hæresis & schisma, non possum damnare legis licet durum cauterium: rursus ubi considero qua mansuetudine Christus plantarit, aluerit, prouexerit, stabilieritque suam Ecclesiam multis seculis, uix reperio quomodo tuear exemplum quod hodie uidemus in nonnullis, qui opiniones scholasticas ilico pertrahunt ad carceres & incendium: ueluti nunc exuri uidemus sacerdotes, qui puellam quicum habet consuetudinem, malunt appellare uxorem, quam concubinam. Equidem talibus mederi soleo, non patrocinari: nec in hoc hæc mihi dicuntur, quod tales uelim esse impunitos: tantum illud admiror, quomodo tanta seueritas conueniat cum ecclesiastica mansuetudine. Non est meum probare aut improbare principum mundanorum leges: habent suum ius, habet sua consilia, habent suum iudicem, cui redduntur rationem. Mea paraphrasis Euangelicæ parabolæ sensum explanat: qui si uerus est, si Christo dignus, si probatis orthodoxis interpretibus placuit, si multis seculis usu ecclesiae comprobatus est, quare reprehenditur? aut si reprehendendus est, quare non pariter in ius uocentur & illi? Usque ad ætatem Augustini, hoc est plus quam quadringentis post Christum natum annis, nusquam legimus orthodoxos implorasse Cæsaris præsidium aduersus hæreticos, quum id frequentissimè factum esset ab ipsis hæreticis.

hæreticis. Nunquam tamē hoc exemplum imitari uisum est orthodoxis, donec Donatistarum & Circumcellionum huc perpelleret peruicax & insanabilis infania, nimium diu tolerata. Nam præter schisma, quo non aliud exitiabilius si processisset, agitant, uulnerabāt, iniecta in oculos calce aceto temperata exoculabant orthodoxos, alios occidentes, alios ad homicidium metu mortis adigentes. Nec mitiores erāt in seipsos quā in alios, ultrò sibi uel gladio: uel si gladium nō esset copia, præcipitio necem accercentes. Quid multis? tanta erat rabies, ut nec ab ethnicis principibus tolerari debuerint: nec à Christianis, etiā si nulla fuisset hæresis, aut schismatis crimen. Per hos quum nulli liceret esse quietū, nec ullus esset infanendi modus aut finis, tandem inter episcopos agitatum de implorando Cæsaris præsidio aduersus Donatistarum intolerabilem improbitatē. Mansuetioribus, inter quos fuit D. Augustinus, non placuit imploratio prophanæ potestatis ad negotium Ecclesiasticum, existimantibus non decere episcopos alijs armis uti, quā uerbo Dei, precibus: & si malum foret insanabile, anathemate, hoc est, separatione à communione. Hoc erat tum extremum ecclesiæ supplicium: & sicut apud Iureconsultos, ciuilis mors dicitur exilium: ita apud Apostolos & horum successores, pœna capitis erat, ab ecclesiæ consortio submouisse. Ad hanc sententiam non solum inuitabant exempla Christi, apostolorū & martyrum: uerū etiam metus propellebat, considerantes fore periculum, ut si ageretur terroribus, pro hæreticis fictos haberent Christianos, maiore Christiani gregis perniciē. Verū ubi uicisset aliorum sententia, resq; bene celsisset multis hac seueritate corre-

ctis, qui uel inuiti manserant in ea factione, uel ambigui, uel errore modò seducti, fortiter probauit Augustinus, quod prius improbauerat. Sed tamen aduersus tam furiosos latrones ac sicarios uerius quā hæreticos, lex meo iudicio nimium mitis lata est, quæ primum nec corpus cuiusquam attingeret, nec quenquam facultatibus excuteret: sed tantum ecclesiarum hæreticarum facultates ad orthodoxorum ecclesias transferret: ad quas qui transire uellet, & ijs quas prius habuerat, & ijs quas inueniebat, uti frui posset, tanta mansuetudine, ut nec clericis & episcopis resipiscētibz suis honos adimeretur, tandem & multa cæteris indicta non admodum graui: quū quum essent pauci, nollēt resipiscere. & adeò nihil tentatum est de occidendis tam immanibus beluis, ut quum prius edictum Macedonij (ni fallor) præsidis sic ambiguis uerbis esset propositum, ut hæreticis uideretur minari necem, ni resipiscerent, Augustinus illum diligēter admonuerit, ne quenquam interficeret, quū hoc ius ex constitutionibus Cæsareis haberet, laudetq; quòd edicto posteriore uerborum ambiguitatem explicuisset. Idem admonet præter alios Dulciciū tribunum, ne quē capite plectat. Ex his satis liquet, quantum illorum animus abhorruerit ab hac cōfiscationum, carcerum, suppliciorum, incēdiorum sæuitia, quæ nunc quibusdā & nimium & sola placet, præsertim ex eorum numero, qui perfectionē Christianæ pietatis profitentur, quorum omne studiū esse decebat mederi potius quā interimere, & legum sinceritatem sua intercessione mitigare. Nunc etiā ultra principum edictum sequitur ab istis clementiæ magistris. Cæsaris edictum habet, Legitimè conuictis: quā hoc interdū fiat legitimè, mea nihil refert:

tamen multis incognitū non est. Nam hoc hominum genus ferè nullis legibus paret, nec ecclesiasticis nec prophanis: sed quicquid uolunt, sanctum est. Mihi nulla placuit unquam hæresis, nec ulli unquam faui, faueo, fauturus sum hæretico, nisi spe medicandi, ne quis me suspicetur hæc mea causa dicere. Nullum abstractum ab ecclesiæ caulis adiunxi mihi: sed ipse constantissimè persistens in ecclesiæ confortio, nonnullos ad illius societatem reuocari. Tantū loquor de quorundam sæuitia, quos oportebat esse mitissimos, etiā si principes terrent gladio, si qui episcopi pro sua autoritate potestatem ad improborū terrorem exerent. Nunc contrā fit, ut illorum sæuitiæ monarcharū ac præsulū autoritas cogatur frenū imponere. Eoq; huius negocij principatus summis ecclesiæ procerib. delegari solet, ne istis liceat, quicquid libet. Quid autē quorundam seditiosis apud populum uociferationibus, sæuitiaque profectum fit, res ipsa loquitur. Fortassis è lōginqua regione nonnunquam scribunt principi quod uolunt: ille rescribit, Si sic habet res, sumatur supplicium. Hoc rescripto non liberantur, sed onerantur illorū conscientie. Præterea quum iudex laicus pronunciat ex illorum relatione, non ex cognitione causæ, totum iudicij pondus in ipsos recidit. Iam mihi confer episcopos ecclesiæ proceres cum monachis, confer sicarios Donatistas cum his qui fortè dixerunt monachorum ordines non esse necessarios ecclesiæ, aut in concionib. Christi spiritū inuocari decetius, quàm uirginem matrem, aut se dubitare, an horum temporum confessio sit instituta ab ipso Christo, & an sacerdotum cœlibatus sit iuris diuini: confer lenitatem Cæsareæ constitutionis uix impetratæ à Theodosio, & confer

atrocitatem suppliciorum, quib. nunc agitur cum idiotis, etiam in qualemcunque inductis errorem, desiderabis planè in nonnullis exemplum ecclesiasticæ mansuetudinis. Sed postea, inquirunt, lex non sine causa lata est seuerior. Non damno cauterium, tantū doleo tam asperum remedium Christianorum peccata mernisse: & parricidarum supplicijs indolesco, tamen hunc dolorem publicæ tranquillitatis respectu consolor. Eodem modo sum affectus erga illos, qui quoniā sanari non possunt, necessariò tolluntur, ne plures trahant in luem. Quicquid agit legum fortassis necessaria seueritas, certè sacerdotum & monachorum est studere sanandis potius, quàm extinguendis. Principum constitutiones nunquā improbaui, quam & ipsos oportet legum rigore ad Christianæ moderationis lenitatē, quatenus licet, deflectere.

Multum enim interesse debet inter principem ethnicum & Christianum: rursum plurimum interest inter prophanum principem & ecclesiasticum. Postremò non nihil interest inter præfulem autoritate publica præditum, & monachum aut theologū, quorum est cum omni mansuetudine docere. Quale est autem, olim nullis theologiæ scholis institutis, solo Dei uerbo feliciter pugnatum esse cum hæreticis: nunc quum orbis celebribus Academicis sit plenus, articulis & fasciculis rem tantū geri? Quid autē reprehendi potest in Paraphrasi, nisi quod non meminerit de Constitutione monarcharum posteriorib. annis inuenta: id non licuit, eo quod illic Euangelistam facio loquentem, qui constitutionem illam non nouerat: nisi debui sic illum inducere loquentem: Usque ad annos octingentos Christus neminem hæreticum uult occidi, sed post illud

Articulis et fasciculis agitur contra eos qui dicuntur hæretici, à monachis.

illud tempus exorietur alia lex, ut ex-
 urantur. Ineptè nimirum imaginatur,
 sermonem hunc à me dici his tempo-
 ribus, quum dicatur ab Euangelista
 priscis ecclesiæ tēporibus. Neq; Chri-
 stus illic agit de gladio principū, quū
 ecclesia tot à Christo passo seculis ege-
 rit sub principibus ethnicis: sed de stu-
 dio loquitur Apostolico cum māsue-
 tudine pertrahendi omnes ad salutē,
 exemplo summi pastoris, qui uenerat
 non ad perdendas animas, sed ad ser-
 uandas. Ita fit, ut hæc mea interpreta-
 tio non officiat principum constitu-
 tioni. Nam illa docet māsuetudinem
 euangelicam, non adimit principi ius
 gladij: illa præscribit quid illi congru-
 eret tempori, non quid in fine seculo-
 rum exactura esset hominum impro-
 bitas. Nonnullæ principum leges ad
 terrorem eduntur uerius quàm ad e-
 xemplū. Atq; ut profani iudicis est e-
 ximere gladium interdum, quo unius
 interitu seruet multos: ita quoties er-
 ror, aut casus, aut ætas excusat crimen,
 & spes est correctionis, debet memi-
 nisse Christianæ clementiæ. Quin &
 illud inspiciendum, an monarchæ ius
 habeant, ob quod uis delictum, capitis
 pœnam indicere. Tum illud etiam ui-
 dendum, an principes uoluerint ob
 quemuis errorem, qui uideri potest
 hæreticus, hominem tradi flammis.
 Etenim si certus est error, nihil hic o-
 pus est theologis, quum tantum sit co-
 gnitio facti: si dubius est, nō est cuius-
 uis theologi, sed Romanæ sedis potis-
 simum, de Articulis fidei dubijs iudi-
 care. Multo durius est ob articulos nō
 solum dubios & controuersos, uerum
 etiam leuiculos hominē flammis tra-
 dere. Sed multo durissimum ob titu-
 los, quos ipsi suo arbitrio confingunt
 subinde nouos, hoc est contra docto-
 res scholasticos, hoc est suspectū, hoc
 scandalodes, hoc contra laudabilem

consuetudinem, hoc malè sonans ut
 iacet, hoc impertinenter dictum, &
 huiusmodi innumeros, ut nihil sit,
 quod non aliquà pateat calumniæ, si
 maleuolus accesserit animus: & inte-
 rim tamen disputant, an ecclesia pos-
 sit condere nouum articulum fidei,
 quum isti quoties commodum est, gi-
 gnant eos in ipsa cognitione, non-
 nunquam & post editam sententiam.

Res agitur per relatores, deputatos, ac *Processus in*
 iudices monachos, nec sincerè, nec le- *fidei nego-*
 gitima iuris forma, pronunciant in car- *cio.*
 cere tres priores, monachis duobus
 testibus, & apparatur rogus. Hæc ne-
 scit princeps, cuius lex prætextitur, pri-
 uato quorūdam odio seruiens, quum
 in publicam utilitatem sit edita. Hæc
 quoniam fieri compertum est, admo-
 nendi erant principes: quæ tamen ad-
 monitio nec hæreticos ueros & insa-
 nabiles subleuare, nec sinceros inqui-
 sitores grauare debet. Constitutio quæ
 in Cod. libro primo. tit. de Hæreticis
 Manichæis & Samaritanis, fertur o-
 ctaua, solos libros & chartas iubet exu-
 ri: doctores tātum capite plecti, disci-
 pulis decem librarum auri multa di-
 citur: eos uerò qui non solum audiūt
 illos, uerum etiam contemptis prin-
 cipum legibus, libros illorum apud se
 seruant, manifestum hæreseos fauo-
 rem præseferentes, in exilium depor-
 tari iubet. Nec hæc tantum constitutio
 ferit quoslibet hæreticos, sed nomina-
 tim Manichæos, Apollinaristas, & Sa-
 maritanos, qui manifestam docebant
 blasphemiam. Huiusmodi ferè sunt
 quæ præcedunt eodem titulo, quæ iu-
 bent inquisitionem etiam usq; ad ca-
 pitis pœnam extendi: sed exprimunt
 certas hæreses. Similiter eodem libro,
 titulo de summa Trinitate, &c. Aria- *Artiani.*
 nos exprimit. At hi spoliabant Dei fi-
 lium, & multò magis Spiritum sanctū
 ueritate diuinæ naturæ. Quemadmo-

*Quos concer-
 nat constitutio Imperat.*

*Apollinari-
rista.*

Donatiani.

dum Apollinariſtæ uerum hominem negabant, detrahentes illi meliorem hominis portionem, nimirum animā humanam: Donatiani furiosi latrones erant, non ſolūm peſtilentiſſimi ſchiſmatici. Non hic agebatur, an hæc confeſſio ſit inſtituta à Chriſto, an conſtitutio hominis pura obliget ad crimen, an ſymbolum ſit fruſtulatim editum ab Apoſtoliſ, an Apoſtoli cal- luerint linguam Græcam: ſed de ma- ieſtate Chriſti, deq; ſumma Chriſtia- nitatis. Iam per Pontificum conſtitu- tiones, quæ ſunt in Decretalibus libro 5. titulo de Hæreticis, & in ſexto eo- dem numero ac titulo, conuiſti, & in errore perſiſtentes, aut in hæreſim ab- iuratam relapſi, tantūm iubentur tra- di curiæ ſeculari: quāquam hic Gloſ- ſematographi de ſuo adiecerunt, Aut 20 comburantur: quando Pelagianis aut Iouinianis ex Cæſarum ediſtis diſta eſt mulcta. Nunc ad ignem pertra- hitur, qui dubitet, an Romanus pon- tifex ius habeat in purgatorium. Et olim in ſynodo epiſcoporum hære- tici citati reddebant ſuæ doctri- næ rationem: conuiſtis libera erat optio, utrum mellent ipſi in ſuum dogma pronunciare anathema, an ſimul cum 30 dogmate feriri anathemate: hoc eſt, à communionem ſeparari. Nam hæc tum erat pœna eccleſiæ grauiffima. Beren- gario, qui non de confeſſionis origi- ne, neque de purgatorio poſtulat e- rat, ſed de ueritate corporis Chriſti, ne tum quidem uis eſt adhibita, quum ſemel dimiſſus in eūdem errorem eſ- ſet relapſus. Nunc interdum mona- chi uanum ſpargunt rumore, mox 40 ueluti ſuſpectum pertrahunt in carce- rem: ibi diſputant ſuo more, notan- tur articuli, & parantur fasciculi.

Eſaiā 43. Linum fumigans nō extinxit Chri- ſtus, nec arundinem quaſſatum con- fregit. Ouiculam ab initio perſequu-

tus eſt lupus, illa autem ſemper tole- rantia uicit.

CENSURA INSIGNIVM IVRIS
conſultorum de Lamijs, quæ pœnitentes, pœnas
euitant corporales: nec in criminalibus ſoli
ſtandum eſſe confeſſioni.

Cap. XIX.

AT in ſagarum patrociniū an-
nectam cenſuram eximij Iuriſ-
conſulti Pauli Grillandi de Sor-
tileg. 10. uolumine Tractatum, quæſt.
7. fol. 44. pag. 235. Nota, ait, unum ual-
de ſingulare, quòd iſtorum apoſtata-
rum duæ ſunt ſpecies. una eſt, quæ ſim-
pliciter retrocedit à fide, & ſequitur
cultum & obedientiam dæmonis: al-
tera eſt, quæ poſtquam Chriſti fidem
abnegando reliquit, & deiecit ex cor-
de ſuo, iterum ſe baptizat expreſſè in
nomine diaboli, & aliud nomen ſibi
ſuperimponit. licet utraque ſpecies
ſit damnata: prior tamen, ſi pecca-
tum ſuum reuocat, admittitur ad pœ-
nitentiam, & euitat pœnas corpora-
les: ſicut hæretici. ut l. Manichæos. C.
de hæreticis. Identidem theologi au-
thores Mallei, in tertiæ partis initio,
quæſtione 35. his uerbis docent: Ex
corde uerò apoſtatae ſi nolunt reſilire,
ut hæretici impœnitentes, tradentur
curiæ ſeculari. Si autem uelint, recipi-
untur prout hæretici pœnitentes. iu-
xta c. ad abolendam. §. pœnitenti. de
hæreticis lib. 6. Concordat Raymun-
tit. de apoſtolica. c. reuertentes. ubi di-
cit: Quòd reuertentes ab apoſtaſiæ
perfidia, cum fuerint hæretici, tan-
quam reuertentes ab hæreſi ſunt reci-
piendi: & hic ſumitur unum pro alio.
Et in 2. parte Decretorum, cauſ. 26.
quæſt. 5. epiſcopi: Ex præmiſſis autho-
ritatibus colligitur, quòd arioli, aru-
ſpices, incantatores & ſortilegi, atque
cæteri huiusmodi ſectatores ab Eccle-
ſia ſunt eliminandi: & niſi reſipuerint,
perpetuò excommunicandi. Sed quòd
in ul-

*Lamia pœni-
tentes euitat
pœnas corpo-
rales.*

Et Isido. cap.
9. li. 8. Etym.
26. q. 5. ca. nec
mirum.

in ultimo Acquirēsi ca. ea quæ sunt per incantatores, non in corpore, sed in spiritu fieri dicuntur, Augustinus in libro de Ciuitate Dei idem uidetur asserere, ita dicens: Quæ magorum præstigijs sunt, non uera, sed phantastica esse probantur. Quare criminali actioni hic nullus erit locus.

In criminalibus
non est statum
soli confessioni.

Ex sola confessione
non iudicatur, nisi
in hæresi.

Si urgeatur hic denuò propria earum confessio: cum D. Ioanne Francisco Ponziuibio Placentino, Tractatum uolumine decimo, de Lamijs, respondere audeo: Cum tales personæ sint illusæ, ut dictum est, ergo debere dici, earum confessionem etiam esse erroneam, nec admittendam. l. error. & l. cum post. C. de Iuris & fact. ignor. No. in l. de ætate. §. fin. ff. de Interroga. action. Confessio enim debet continere uerum & possibile: ut per gl. Bald. & alios in l. i. C. de confess. per gloss. in c. fi. de confess. in 6. ff. ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. fin. Sed ista respuunt ius & naturam: ergo non sequitur: Istæ mulieres sic confitentur, ergo sic est. Nam confessio longè distat ab actu (uel actus possibilitate) & quicquid est contra naturam, deficit in suis principijs, ergo naturaliter est impossibile. Præterea in criminalibus regulariter non statur soli confessioni rei, ut per Bald. & Ang. in l. i. C. de confess. & dicam infra in 2. no. Nec obstat, quod dicit Bald. in d. l. si quis non dicam rapere: quia eius dictum procedit in hæresi, in quantum perficitur in sola mente & cogitatione: quo casu bene, ut inquit ipse: quia cogitatio mentis, quam solus Deus nouit, non potest aliter probari, quàm per confessionem: ideo statur soli confessioni. sed confessio, de qua in casu nostro, continet actum ab extra, & minus possibilem de iure & natura, ac etiam minus uerisimilem: & ideo potest dici, quod licet, quoad ea quæ credunt, sit statum confessio-

ni earum, quoad punitionem: quia talis credulitas pendet ab animo & uoluntate: non tamē quo ad hoc, ut quia sic sit, uel sic fiat, sicut asserunt. Hætenus ille. Nec est quod hic lex Cornelia de sicarijs & ueneficis mihi obtrudatur, quæ suum paulo post sortietur locum, ubi de ueneficorum pœnis agetur.

10 PRAECLARA EXIMII IURIS-
consulti Alciati sententia, ex Grillando
historia de Lamiarum innocen-
tia. Caput XX.

NArrat item D. And. Alciatus, hæreticæ prauitatis (ut uocant) inquisitorem in subalpinis uallibus, aduersus hæreticas mulieres, quas ueteres Lamias, nos Striges uocamus, inquisuisse, & supra centum flammis consumpsisse: quotidieq; ceu noua holocausta, alias super alias Vulcano obtulisse, è quibus non paucae helleboro potius quàm igne purgandæ uidebantur: donec rustici arreptis armis uim illam inhiberent, & negociū ad episcopi iudicium deferrent. Et post: Et quāuis aliqui ex maritis, magnæ fidei homines, asseuerarēt eo potissimum tempore, quo illæ in ludo & choreis sub Tellina arbore fuisse dicebātur, se exploratum habere, in lecto potius secū fuisse: tamen respondebatur, non illas, sed cacoemonem potius, uxoris forma assumpta marito illuisse. Atqui ego replicabam: Cur non potius cacoemonem cum suis dæmonibus, illam uerò cum marito fuisse, præsumis? Cur uerum corpus in ficto lusu, phantasticum in uero lecto comminisceris?
40 Quid hic opus est usque adeò augere miracula, & non tam Theologū quàm τὸ πάτολογον agere, sæuioremq; partem in pœnis eligere? Constabat ex illis actis, semel in eo ludicro per quandam mulierculam nomine *resv* appellato, omnem illum apparatus, omnes sal-

Lib. 8. Pater
gon iuris, ca-
p. 22.

matrices cum amalijs suis repente euanuisse: qui fieri id potuit, si uera fuissent corpora, & non phantasmata, & Tantalihorti? quod apud Philostratum libro quarto, etiam Apollonius Tyaneus censuit: & apud Plutarchum in Bruti uita C. Cassius. Nam & medici maximos effectus corruptæ menti, imaginariæq; ludificationi tribuunt: unde Ephialtici, afflati, superstitiosi, incubitati, amore furentes, imaginosi, Lycaones, Cynanthropi, qui tamen medicamentis curantur: uidenturque hæc esse quæ Plinius & alij ueteres Faunorum ludibria appellant, pœoniaq; herba emendari censuerunt: ut etiam harum pleraq; curari posse sit uerisimile, nisi quod pauperes & fœmellæ omnes sunt, quibus talis facultas non suppetit. Ego certè magis iuri Pōtificio, communiq; nostratium doctorum interpretationi hac in questione, quàm Theologis istis tribuerim, maximè in re à synodo decisa in concilio Anquirens. ca. 1. ubi talia phantasmata mētibus à maligno spiritu irrogari ait. & rursus: Infidelis, inquit, non in animo, sed in corpore euenire opinatur: quis enim in somnijs & nocturnis imaginibus non extra seipsum deducitur? Quæ etiam uidetur fuisse Augustini sententia libro 18. de Ciuitate Dei, cap. 18. ubi: Verum, inquit, corpus nulla arte dæmonum conuerti potest, sed phantasticum: quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilia genera uariatur: & cum corpus non sit, corporum tamen formam capit, sopitis aut oppressis corporeis sensibus, ita ut uera corpora alibi iaceant, sensibus obseratis. Nec refert quòd ibi Herodiadi aut Dianæ honor exhibetur. Hactenus Alciatus.

Paulus Grillandus de Sortil. 10. uolum. Traët. Quidam maritus ex oppido agri Sabinensis habebat uxore ma-

leficam siue strigam, ut uulgò dicunt. De crimine autem solùm erat suspicio, non certa noticia. Nam quum aliquoties à marito rogaretur, num eius esset professionis, negabat constanter. Crescente porrò rumore, & uiris fide dignis apud maritum eius flagitij uxorem insimulantibus, quòd ea familiariter uteretur alijs mulierib. huius criminis ratione cognitis, cum quibus etiam se turpibus miscere sceleribus, & nocturnos agere coetus uidebatur: decreuit maritus ipsam in eiusmodi operibus obseruare & apprehendere: & cœpit pluribus noctibus diligenter & attentè inuigilare: noctesq; circiter duodecim egerat insomnes, attendens studiosè, num illa aliquòd ad dæmonum lusum uel aliud maleficiũ noctu euagaretur, num & penes se in lecto permaneret nocte tota, quando lectum conscendisset: nihilq; unquam fraudis comperit, sed manibus illam semper in lecto contrectauit. Quum uerò post dies paucos unà cum quibusdam alijs de eodem crimine accusatis in carcerem conijceretur, subdereturq; quæstionibus, confessa est demum, se tali interfuisse lusui unà cum alijs mulierculis incarceratis, flagitijq; huius reis, tali die, undecimo mensis, &c. tali nocte, hora tali, &c. Idem fatebantur & aliæ. Maritus uerò in coniugis patrociniũ assererat præstito iuramento grauissimo, eam illa nocte designata, & maximè illa hora, secum decubuisse in eodem lecto: & se eam tum studiosè non semel tantum tetigisse, sed pluries, ac cum ea loquutum fuisse.

POENA, QVA LAMIAS AFFICERE solent Bononienses. Cap. XXI.

Solent Bononiæ maleficos utriusque sexus, quorum damnatæ incantationes generi humano, uel uitæ bestiarũ minus nocuissent (quos mulie-

muliebri in sexu lingua uulgarile strige Itali appellant) nudos ad umbilicum usque ueteri ex palatio educere, a sino impositos inuerso corpore, ita ut ligatis manibus caudam asini, quem lento ductu præibat lictoris minister, retinerent. Capiti imponebatur mitra chartacea, in qua terrifici cacodæmones, qui forcipibus suis ignes infernales mouerent, depicti erant. Interea dum solenni hoc progressu circumducuntur, à lictore comitâte uirgis egregiè in pectore & dorso ceduntur. Cum uerò è foro publico peruentum esset in cœmiterium ædis Dominicanæ celebris sepulturâ gentis Germanicæ, deponebantur ex asino, & à carnifice in conclaue quoddam superum deducebantur, cuius pergula firmata cancellis ferreis, ijsque raris, cœmiterium uersus spectaret: quæ destinata pœnæ hæreticorum à monachis monasterij illius, inquisitoribus hereticæ prauitatis, perhibetur. Hinc capite galeato sediculi, quæ rotis quatuor ferebatur, impositi, ter in pergulam prominentem detrudebantur, ubi & per horæ quadrantem consistebant. Interim à spectante foris turba, ridente, clamanteq; lapidibus impetebantur: frustra tamen ferè, ob interpositos cancellos ferreos. Tandem uinculis soluti, & pro delicti qualitate puniti, ablegabantur in exilium.

Infinitis certè modis præferri decet hanc moderationem magistratus Bononiensis, quæ nonnihil adhuc uetustatis Italicæ prudentiam sapere uidetur, præ aliorum quorundam tyrannide, qui ad igneum illud holocaustum præcipientes nimis feruntur: eoque non minus affici, quàm innocentis sanguinis effusi fumo dæmones, uidentur:

O' cecæ hominum mentes, o' pectora ceca.

MULIERES MINVS PUNIENDÆ

esse uiris. Caput XXII.

Ici solet, mulieres in eodem delicti genere minus peccare, minusq; puniendas esse uiris, cæteris tamen per omnia paribus: nempe ob imbecillitatem animi, mentis & ingenij. I. sacrilegij pœnam, in prin. D. ad legem Iul. pecul. & l. si adulterium. §. stuprum, & §. fratres, & §. incestum. D. ad legem Iul. de adul. &c. sicut dignum, in prin. extra de homicid. &c. indignantur. 32. q. 6. ubi scribitur: tanto grauius uiros puniri oportere, quanto magis ad eos pertinet & uirtute uincere, & exemplo regere fœminas. Et facit text. in l. quisquis. §. ad filias. C. ad leg. Iul. maie. ibi: Mitior enim circa eas debet esse sententia, quas pro infirmitate sexus, &c. Et quod uoluit Bald. in l. quicumque. col. 3. uersic. sed pone statuto. & uersic. & in summa. C. de ser. fug. In quam sententiam apud Saxonem historiæ Danicæ libro 6, Ericus uir quidam multæ prudentiæ contendit, muliebribus erratis sæpius ignoscendum esse, nec pœnam infligendam, nisi correctio culpam corrigere nō potuisset. Et illud Æneæ apud Virgil. lib. 2. Æneidos:

—Nullum memorabile nomen

Fœmineæ in pœna est.

Plinius libro 8. Natur. hist. scribit, leonem, ubi sæuit, in uiros plus quàm in fœminas fremere: ueluti natura eū docuerit, mulieres mitius quàm uiros, esse tractandas. Aristotel. lib. Problemat. 2. 9. capite 11. Cur, ait, mulierem interficere iniquius sit, quàm uirum, quanquam naturæ ratione mas fœmina præstantior est: an quia mulier imbecillior est, minusque proinde iniuriam facere potest? etenim eniti aduersus id quod longè infirmius est, nihil uirile, imò stolidum atq; iniquissimum est. Hæc ille, quæ tam ad ani-

B b

mum

mum quàm ad corpus referri possunt. Tradit Vopiscus, Aurelianum imperatorem, cum Zenobia ad poenam uocaretur à militibus, quòd sibi imperium usurpasset, illam uita donasse: quòd indignum existimaret, mulierem interimere. In quam sententiam Euripides in Hecuba, *ὡς ἀποντέναι φθόνος γυναικας*: Quàm inuidiosum interficere feminas? Quàdoquidem, ut idē in Hercule furēte scribit, mulieres quodammodò sunt masculis miserabiliores:

ποῦν γὰρ πῶς μάλλον οἱ πτόρ ἀρσένων.

Cui astipulatur Bald. consil. 96. factum tale est: Carolus lib. 2. quòd mulier miserabilior est uiro. Nunc porrò filum orationis eò ducatur, ut quo punitio- nis modo in hoc hominū genere casti- gando utendū censeam, intelligatur.

QVOMODO LAMIAE MENTIS 20
errore à diabolo affecta, nec ulli noxia, sint re-
ducenda, & quæ eis statuenda poena: nec om-
nem uoluntatem esse puniendam.

Cap. XXIII.

QVæ ergo Lamiae errore & phā-
tasia delusæ, & satanæ peruersa
institutione seductæ cognoscā-
tur: nec alicui ab ijs malum reuera, at
solum imaginatione illatum esse, cer-
tò sciatur: saniori doctrina informan-
dæ erunt, ut repudiatis dæmonij ludi-
brijs, Christo sacramentū rursus præ-
stent, atq; ut luxata ex corporis com-
page membra, debita ligatura restitu-
antur poenitentes. Quanto pere hic fi-
delem mysteriorū Dei dispensatorem
eniti deceret, ut ad Christi ouile redu-
ceretur ouis perditā, nemo non nouit.
Suum quoq; hic habebunt locum pu-
blicæ & communes preces ex animo
fussæ. Admodū piè hic D. Iacobus ad-
monet: Fratres, si quis inter uos erra-
uerit à ueritate, & cōuerterit quis eū,
sciat q. qui conuerti fecerit peccatōrē
ab errore uia suæ, saluam faciet ani-
mam à morte, & operiet multitudinē

*Supra ca-
p. 6.*

Iacob. 5.

peccatorum. Nec hæresis solum in er-
rore, quòd quis dæmoniorum doctri-
næ adhæret, figitur: sed in sui confidē-
tia quoq; concepto fastu & præfracta
pertinacia, ubi nulla admittitur admo-
nitio: errorem etenim seductionemq;
mentis cōfessus hæreticus, semper re-
missionem ueniamq; ex Patrum con-
sensu & Christiana māsuetudine me-

10 retur. Nam, teste Seneca, quem poeni-
tet peccasse, penè est innocens. & a-
pud Ecclesiasticum legitur: Poenitenti-
bus dedit uiam iusticiæ. Eiusmodi i-
taq; malè à dæmonio persuasæ, & resi-
piscēti fœminæ, rectiusq; iam in Chri-
stianæ fidei sanctissima basi confirma-
tæ, pecuniarum quoq; (si eius res fe-
rant) multa in pauperum subsidiū im-
poni potest, & quæcunq; alia arbitra-
ria, non tamen uitæ poena, pro delicti
ratione & magnitudine. Vel si iniun-
gere uoles multam eiusmodi fœmi-
næ irrogatam à Romanis pontificibus
in taxa sacrae poenitentiariæ, ut ipsi uo-
cant, per me licet. Ibi legitur: Mulierē
incantatricem, postquā superstitiones
abiurauit, in quolibet supradictorum
casuum taxari, Turon. 6. duc. 2. Si etiā
ex usu ob reipublicæ tranquillitatem
30 conseruandam uidebitur, ut exilio ad
certum tempus puniatur, donec uitæ
innocentia uerè se conuersam esse, &
fidelem, persistereque comprobet, ac
deinde libertate hospitij pristina rur-
sus donetur, nō contraierim. Eiusmo-
di esto poena temeritatis, quòd dæmo-
niacæ suggestioni & ludibrijs non sa-
tis constanter resistit, immò etiam
consenserit fatua.

40 Quòd si quis contentiosè uolunta-
tem seuerius puniendam defendat, is
primū distinguat inter uoluntatem
hominis sani perfectam, quæ in actum
uerè dirigi cœperit: & inter uiciatæ mē-
tis sensum, uel (si uoles) corruptam a-
mētis uolūtatem: cui suo opere, quasi

In Thyeste.

Eccles. 17.

*Non omnis
uoluntas puni-
enda.
Vide et post
in epist. prio-
ri ad Brent.*

alte-

*Apol. 2.
Luc. 12.*

alterius esset, colludit diabolus, nec alius insulse uolentem subsequitur effectus. Tale uoluntatis uitium impingi etiam possit melancholicis, fatuis & pueris, qui facile inducuntur, ut uel hæc uel alia se designasse mala falso imaginentur fateanturque: qui tamen à Deo renes & corda scrutante, non equè plecti permittuntur, ac alij mentis compotes: multo certe minus ab hominibus id fieri oportuit. De ijs quid sentiam, qui elementa commouisse, aërem turbasse, grandinem acciuisse calamitosum in frumenti & uinearum perniciem, & rerum aliarum stragem, creduntur, Lib. 3. cap. 16. explicui: ubi argumentum ea de re prosequi, ut continuum filum, ad certiore intelligentiā malui, quam eo diuulso Lectorem suspendere.

AD VERSVS CAPVT PRÆCEDENS obiectionum quarundam productarum confutatio. Cap. XXIIII.

Exod. 22.

Hic Mosis edictum grauer contra me urgetur, Exod. 22. *at pharmakos ou en biblos est*, alias *pharmakos*, legis huius uoluntatem explicuerunt septuaginta seniores, Veneficos non patieris uiuere, aut si maus, ueneficas (genere foeminino) ut uolunt Hebraeorum interpretes, quæ nimirum pharmacis malis, hoc est, uenenis interrimunt. Nec aliæ profecto hic intelligi debent, quam quas Moses, & ea nouit ætas. Lamias autem uulgo dictas, & à me descriptas, ne quidē Christi temporibus apparuisse, multo minus Mosis, inde colligi potest, quod nulla earum uel ab ipsis leſorum mentio fiat in Sacris literis, quum tamen Christus eò in mundum uenerit, ut diaboli conatus & opera manifestaret ac perderet, quorum uero incantatorum meminit Scriptura, magi infames sunt, suis notis antea à nobis depicti. Quapropter illud Mosis decretum adhuc Lib. caput sequens 23. de uenefi-

*Exod. 7.
Leuit. 19. 20.
Deuter. 18.
Esa. 8. 29. 47.
Psalm. 57.*

carum pœnis referendum putari. Quum uero inueniantur, quibus eiusmodi explicatione legis nondum satisfactum sit, qui & omnibus contendunt neruis, ut sub ea nostras cōstringere queant Lamias, illis sic quoque responsum uolo, decretum nullum promulgari contra id, quod rerum natura, ut dixi, nondum agnouit. Adhæc non decet, ut translationis septuaginta interpretum fidem temerè mihi sinam eripi eleuarique, qui sine dubio peritissimi fuere uernaculi patrijque sui idioma- tis Hebraici, tum & linguæ Græcæ: quos senos ex singulis tribubus singulari religione delectos, Spiritus sancti proculdubio inspiratione & ductu, E-

*2. Paral. 34.
Eccles. 12.*

70. interpret.

*Hieron. præ-
fat. secunda in
Paralip.
Philo Iud. de
uita Moſis.*

*Tertull. ad-
uersus gentes
apolog.*

pharmakos, pharmakon.

leazarus Pontifex Alexandriam Pro- lomæo Philadelpho misit, ut Mosis legem extremo studio & indubitata fide in Græcā commutarent linguam. Quod opus pium sanctumque diuini numinis auxilio feliciter absolutum, & à patribus tam longo tempore religiosè habitum, non oportet insolenter in dubium uocare, errorisque nota conspurcare, cum primis ob interpretum numerosam multitudinem & unanimum consensum: quibus profecto & sanctior debetur fides, quam Eliæ Leuitæ, aut quibusdam recentioribus. Hic si in cōceptæ semel opinionis defensionem de uoce *pharmakos* contendere quis pergat, nomen *pharmakos*, quando in malā accipitur partem, ferè apud Dioscoridem, Galenum & totā Græcorum antiquitatem sumi pro ueneno, aut medicamento uenenoso: & qui eiusmodi medicamentis nocere student, *pharmakobios* uel *pharmakos* uocari meminerit. At hic parenthesin admittat beneuolus Lector breuem, quam leuiter aduersario respondeam, à quo mox Dioscorides, uelit nolit, cap. de Zhamno obtruditur: Fertur, ramos eius, si pro foribus aut fenestris ponatur,

tur, ἀπορρέει τὰς τῶν φαρμάκων λανθρῆ-
as. quod aduersarius uertit, Maleficia
pharmacorum seu incantamentorum
pellere. Quur huic uersioni citius cre-
dam, non uideo, & non potius, Mali-
ciam uenenorum aut rerum uenena-
tarum, halitus scilicet malignos expi-
rantium, quemadmodum aer quoq;
in peste infectus agnoscitur. alioqui
quorsum opus fuit coniungere λανθρ-
γείας, quum per solam uocem φάρμακα
potuisset exprimi, si incantamenta so-
net? Veneficia interpretantur alij. Vim
siccantem & refrigerantem (quæ aë-
ris putredini & infectioni resistit) illi
Galenus tribuit. Nec contra nos facit,
quod ex sexto lib. Galeni de Simpl.
pharmac. facult. adducitur de uoce
Pharmac: quemadmodum nec om-
nino liquet ex Galeni uerbis, quod
non candidè obijcitur, ubi lib. 2. λανθρ-
τόν, de Archigenis amuletis loqui-
tur, ad capitis dolorem ea se relicturū,
ut nullam medicam rationem habentia,
ait: uerū quæ ab ipso iuxta me-
dicam rationem sunt tradita, selecta
tantum relaturum iuxta ipsius dictio-
nem, quomodo hætenus de pharmaci-
s facere consuevit. Hæc Galeni uer-
ba, ubi prorsus seiūgit Pharmaca, hoc
est medicamēta naturalia, ab alijs me-
dicam rationem non habentibus, quæ
à Galeno Pharmaca illis locis appella-
ri non comperio: sed medicinas natu-
rales propè semper & ferè citra nume-
rum in illis libris ipse Pharmaca nun-
cupat. Nec profectò satis intelligo,
quorsum Galeni sententia ex initio li-
bri 10. de Simplic. aduersus me torque-
atur, ubi se basiliscorum aut elephan-
torum & equorum Nileorum, neq; al-
terius cuiusquā, cuius ipse periculum
non fecerit, mentionem se facere nol-
le asserit: nec etiam uelle meminisse
poculorum amatoriorum, ἀγυγίων,
ἀναγοπομένων & μισθίων, etiam si abun-

dè illa expertus esset, sicuti nec lethali-
um medicamentorum, aut, ut ipsi uo-
cant, καθαρῶν. Nam illa sanè ridicu-
la sunt, constringere ac uincire alios,
ut in iudicio nihil eloqui possint, aut
grauida abortum afferre, aut ut ne un-
quam concipiat efficere, & quæcunq;
eius sunt generis. Sanè horum plera-
que, uel antequam facias periculum,
scire licet esse impossibilia: quædam
uerò possibilia, cæterum uitæ homi-
num noxia. Itaque ego per deos ad-
miror, qua cogitatione, quoue consi-
lio ad ea scribenda quidā accesserint.
Hætenus Galenus. Hic uox φάρμακον
ab interpretibus & medicis affectu mi-
nus præoccupatis non secus intelli-
gitur, quàm pro medicamento. Quod i-
tem Hippocrates libro de Morbo sa-
cro in auxilium accersatur, sit potius
calumniæ exaggerandæ causa, quàm
ueritatis defendendæ, uelut & alijs lo-
cis. siquidem φαρμακείας ὑπ' αὐθρόντων
uocare uidetur incantatos seu incan-
tatione læsos, cum ibi de curationibus
magicis agat: ita scribit aduersarius.
Verius autem à Cornario uerti intoxi-
catos apparet, hoc est, ueneno ab ho-
minibus læsos. Nec ibi de curationi-
bus magicis secus agitur, quàm quòd
in naturalibus morbis, cuiusmodi est
epilepsia, magicas adhiberi curatio-
nes grauitè incuset. Sed ad nostrum
institutum. φάρμακα Isabelis, uene-
ficia uertit D. Hieronymus, 4. Reg. 9.
Quòd in hac sententiam libentius in-
clinem, facit quoq; Flauius Iosephus,
ex regio & sacerdotali sanguine or-
tus, Mathathiaæ sacerdotis filius, nati-
one Hebræus, patria Hierosolymita-
nus, genere sacerdos: qui decimum-
quartum agens annum, eam cōsequu-
tus est laudem ob intellectus & erudi-
tionis famam, ut de penitiori legum
sensu à Pontificibus & Ecclesiæ Hiero-
solymitanæ primoribus consuleretur.

Nec

Lib. 8. Sim-
plic.

Iosephus.

En nita. Iosephus.

Nec modò patriarum linguarum nemini suæ gentis secundus, sed & externæ literaturæ, nimirum Græcæ studio uel cum Philone conferendus. Proinde & à D. Hieronymo Græcus Liuius appellatur, à recētoribus uerò Iudæis Ioseph Berengarion. Eundem Hieronymus in Catalogo Ecclesiasticorum scriptorum digna cum laude recensuit. Hic quum animaduertisset solos 10 quinque libros Moyfi apud Græcos extare, opera Ptolomei regis Ægypti translatos, ut dixi, decreuit Epaphroditi uiri doctissimi adhortationibus incitatus, uniuersam ueteris Testamenti historiam Græcis auribus tradere: quod & effecit, conscriptis primùm Hebraica lingua, deinde & Græca, De antiquitatibus libris uiginti, in quibus seruatis simul & sanctarum Scripturarum 20 ueritate, & historiæ legibus, quandam uelut paraphrasim in omnes fermè ueteris Testamenti libros accommodauit. Hic cum septuaginta senioribus quoque conuenit, nudè & simpliciter Mosis mentem, & presbyterorum *φαρμακὸς* his explicans uerbis, Antiquit. Iudaic. lib. 4. cap. 8. *φαρμακὸν μήτε θανάσιμον, μήτε τῶν εἰς ἄλλας βλάβας ποιοῦν μένον ἰσραηλῶν, ἐχέτω μηδὲ εἰς, εἰ μὴ ἡ περὶ νόσου φωσθεῖν τιθνάτος, τὸ τοῦ πάχων ὁ δὲ θνητὸν ἐκείντι καὶ δὲ τὸ φάρμακον αὐτὸ πρὸς πονηρίαν.* id est, uenenum neque letale, neque in alios noxios usus præparatum, Israelitarum aliquis habeat: quod si habere deprehensus sit, morte mulsetur, & patiatur id, quod facturus erat illis, aduersus quos uenenum parauerat. Idem ferè sonat lex Cornelia de ficarijs & ueneficis: Qui uenenum 40 malum necandi hominis causa fecerit, uel uendiderit, uel habuerit, plectitur. Nec ullam legem de ueneno prohibito, aut ueneficis puniendis inter reliqua Mosis edicta cōperies, quam eo loco apud Iosephum, qui cum alijs

decretis Mosis Exodi 21. & 22. promulgatis conformis est. Adhæc uoces illas, magos infames, ariolos & diuinos spectantes, quæ Exodi 7. 8. 9. Leuit. 19. Deuter. 18. atque alijs locis leguntur, distinctæque à nobis sunt cap. 1. lib. 2. ab ijs qui crudelius citra ullam commiserationis notā, Lamias excarnificari uolunt, minimè confundi oporteret.

Virgetur præterea sub homicidij lege comprehendenda esse ueneficia, ut & alias occisionis species. Hic affectus seponi optarim, inspicique uicesimum primum Exodi caput, ubi Moses primum de feriendo qui hominem occiderit, sententiam pronunciat generalem: inde ad species progreditur, ut qui seruum interemerit uirga, mortis supplicio mulsetur, sic & qui mulierem uterum gerentem inter lites interneccioni dederit: & post capite sequenti, qui ueneno uel exhibito, uel artibus maleficis, aut quomodocunque apparato occidit siue occidere statuit, aut aliter nocumentum dare uel morbum inuehere conatus fuit, puniatur. Proinde etiam hos qui uenena usurpant, non semper homicidæ nomen mereri constat. Sunt & aliæ homicidij species explicatæ Deuter. 19. Nec locum hic habet, quod de talionis lege opponitur. Prolixius tamen ad hoc argumentum respondetur in libello nostro peculiari de Lamijs.

Si insuper uetus Testamentum ad nouum applicare uelimus, comperiemus in Apocalypseos Ioannis cap. 9. ubi Homicidia tanquā generalis uox cædis prius ponitur, mox *φαρμακία* *φαρμακία* subiūgi, hoc est, maleficia quæ per uenena fiunt: idem inde uocabulum usurpatur & cap. 18. 21. 22. Item D. Paulus ueneficia & cædes separat cap. 5. ad Galatas, ubi inter carnis opera recensentur *φαρμακία* & *φόνει*. Hic *φαρμακία* traduxerunt nostrates Teuberen, in

Lex Cornel.
l. 4. tit. 8.

βασιλεύειν

quo ab Italis uincuntur, qui auuelena-
mento conuerterunt rectius. Si Pau-
lus aliud maleficij genus intellexisset,
alia uoce potuisset uti, aut repetere
uerbum *βασιλεύειν* & *βασιλεύειν*, quod
fascinari & fascinare designat: quo si-
gnificato Theocritus, Dioscorides &
ueteres utuntur, quinimò & ipse Pau-
lus in eadem epist. cap. 3. O amentes
Galatæ, *τίς ὑμᾶς ἐβάσκηκε*, quis uos fasci-
nauit, ut non obediatis ueritati? ubi
Germani rectè transtulerunt, wer hatt
euch bezaubert?

*Mechasse-
pha.
Mechasse-
phim.*

Non interim ignoro, mechassepha,
& mechassephim, uti & *φάρμακον* &
φάρμακεία quandoq; liberius usurpa-
ri, & ad magicas extendi artes, quem-
admodum ex cap. 1. libri huius nostri
secundi liquet: at non ad alias, quàm
ea nouère secula. Lamiarum autem à
me descriptarum conatus ab actibus
illorum magorum, quorum Moses &
sacrosancta meminit Scriptura, peni-
tus sunt diuersi. Nihil hîc firmi ex hi-
storijs ueris illo æuo conscriptis, ad
rem attuleris. Quæ postea de illis poë-
tæ scripserunt, uanissima ut plurimum
sunt commenta, & meræ fabulæ, uel
potius mendacia.

*Horat. de ar-
te poetica.*

— *Pictoribus atq; poetis*

Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
Testimonio sunt Virgilius 4. Æneid.
& in Pharmaceutria, Ouid. 7. Meta-
morph. Horat. Epod. 5. Tibull. libro 1.
Eleg. 2. item & alij, quos uidere licet
suprà lib. 3. cap. 1. quemadmodum &
legem duodecim tabularum de incan-
tatis frugibus confutatam cap. 16. Per
mechassephim Exodi 7. uersu 13. desi-
gnari præstigiatores, ipsa res docet, q
carminibus uel nefarijs artibus apud
Ægyptios familiaribus, quædam in-
credulorum oculis apparenter obij-
ciebant, quæ reuera non erant. id ue-
rò nequaquã nostræ possent Lamiaë,
quum etiam maximè uelint: ad ex-

*Vide lib. 2.
cap. 8.*

perimentum prouoco. Reliquis locis
(legitur enim ea uerbi positio in sacris
Biblijs tredecim omnino locis) nimi-
rum in Exod. cap. 22. uersu 17. in Deut.
cap. 18. uersu 10. in 4. Reg. cap. 9. uersu
22. in 2. Paralipom. cap. 33. uersu 6. in
Isaia cap. 47. uersu 9. & uersu 12. in Je-
remia cap. 27. uersu 8. in Daniele cap.
2. uersu 2. in Michea cap. 5. uersu 12. in
Nahum cap. 3. uersu 4. bis, denique in
Malachia cap. 3. uersu 5. à D. Hierony-
mo conuersa ea uox Malefici uel Ma-
leficia, pro uerbi inflexione scilicet:
magos infames eorumq; actus intel-
ligo. De loco Exodi cap. 22. controuer-
sia est. Veneficia Iesabelis reddidit ille
quarto Regum, Maleficia alij: quum
tamen magicas artes nusquam lega-
tur illa exercuisse, sed cædibus in pro-
phetas sæuijsse, Nabothum in fontem
ob denegatam sui agri uenditionem
obruui lapidibus iussisse, Achabum ma-
ritum Israelitarum regem ad idolorum
cultum perduxisse, quæ simulachris
immolabantur comedisse, artibusque
fuisse usam fornicarijs. Hinc dilucidè
uides, mechassephim ad diuersa in Bi-
blijs usurpari flagitia. Adhæc cæteris
locis suprà citatis ut plurimum cum
coniecturibus & somniorum interpre-
tibus atque auguribus, & hoc genus
hominibus annumerari, unde quan-
dam actionum communionem licet
colligere, deprehendes. Omnes uerò
tales diuinationum uetitarum mo-
dos ignorant nostræ Lamiaë. Quocir-
ca si uocem illam spectare nolles ue-
neficos, ad magos quos dixi inauspi-
catos, & quidem secundum leges pu-
niendos, si hoc malis, referre per me li-
cet. Similiter indistinctius licentiusq;
Germanis nomen Zeuberer torquetur,
ad quod exhorrescit, fascēs q; apparat
ferè quilibet, citra exactam circum-
stantiarum totius causæ inquisitionem,
multo minus notionem.

*4. Reg. 9.
Maleficia
Iesabelis.*

*3. Reg. 18. 21.
Apocal. 2.*

Atqui

*Magica ar-
tes capitales.*

Atqui eò adhuc confugitur, quòd scilicet Magicæ artes sint capitales: & quia sub illarum complexu cõtineantur Lamiarum conatus, eas pari supplicio afficiendas. Antecedens à me non negatur, quinimò in libris meis constantissimè defenditur: uerùm applicatam consequutionē nequaquam admitto: magnum siquidem discrimē est inter Magos & Lamias, uti suprà explicui. Adhæc Magi à seipsis initiū discendi artem uetitam habent, conquisitis præceptoribus & libris, ac ad eam impelluntur propriæ naturæ curiosa inclinatione: Lamiæ uerò extrinsecus: siquidem non petūt instrui, nec præceptorem habēt aut quærunt: sed quomodo illis diabolus se insinuet, uti organis suæ delusioni aptis, suprà satis monstratum est.

Tandem, quòd aduersarij adferūt, scelera ad mores pertinentia, quæcunque Moses capitalia fecit, ultimo quoque supplicio hodie à magistratu puniri debere: quanquam isthæc quæstio non uersetur circa punctū nostræ controuersię, tamen non tam facile mihi, ut credam, persuaderi potest. Nam apud Mosē falsum testimonium mortis uindicta eluitur: sponsa, si non comperiatur uirgo, lapidatur: is qui furem interdū in ædes irrumpētem occiderit, morte punitur: & multa inueniuntur eiusdem seueritatis exempla, quæ tamen nunc tēporis mitigantur. Quare etiam quum scribæ & pharisæi mulierem in adulterio deprehensam iuxta Mosē edictum, lapidibus obruere uellent, quòdnam ex Christi seruatoris nostri ore decretum audiebatur? Qui sine peccato est uestřum, primus in illam iaciat lapidem. Ita eam non solū in foro Mosaico defendit, sed sua etiam beauit misericordia, commiserationis documentum relinquens. Aliàs de his fufius.

*Deut. 19. 22.
Exod. 22.*

Joan. 8.

Alterum aduersæ partis argumentum, cui cum primis nititur, est, quòd foedus Lamiæ cum satana ineant, uerumq; Deum abiurent. Hoc licet suprà lib. 3. cap. 3. & 4. satis sit confutatum: ut tamen non nihil præterea addam, quæro unde hoc, quòd pactum cum dæmone conflagrant, tibi constet? Profectò hoc mihi donabis, quòd nec uideris, nec à fide dignis qui uiderint, habeas. Ergo ex propria stupidarum delusarumq; anicularum confessione. At quæ fatentur, uel faciunt coactæ, uel sponte: si coactæ, confessio est mutila & nullius ponderis, quia cruciatibus torturæ intolerabilibus expressa. Quid autē periculosius, quàm in diabolicis negocijs sine maleficij patrati testibus, pēdere saltem ex confessione anus dementatē, per uim extorta? Sileres haud dubiè, si uidisses oleum illarum tibijs infundi feruens, candelis ardentibus torrerī axillas, & infinita summæ barbariei & immanitatis tormenta in decrepitas exerceri uetulas, sicuti nos in infantibus, partim etiam dimissis ob innocentiam ex nostro patrociniō, spectauimus. Si sponte, aut impossibilia sunt, quæ fatentur, uti grandines prouocasse, per aërem uolasse, in bestias se fuisse transmutatas, cum dæmonibus uenereos expleuisse actus, & id genus similia: aut fatentur quæ factu sunt possibilia, ut uenenum exhibuisse alicui, sed tamen non est factum: aut fatentur quæ facta sunt, & uerè acciderunt, sicuti eo in loco aliquem morbo correptū, infantem interiisse, segetes aut uineas tempestatib. damnum perpeffas. Confessio primi generis non potest puniri, quia uersatur circa *ἀδύνατον*, & propterea omnino est erronea: legitima enim debet continere uerum & possibile. secunda multò minus: quia caret effectu, tertia manca est: quoniam

*Fœdus enim
satana ini-
tum est ima-
ginarium.*

*Confessio La-
miarum er-
ronea.*

*Suprà lib. 6.
cap. 3. 12. 17.*

diabolus ex euentu rei statim inculcat miserarum muliercularum phantasiae, ipsas fecisse, quod naturaliter factum, aut ipsemet fecit. Et hæc est rupes, ad quam sua offendunt capita plerique nimis præcipientes & sanguinarij iudices, ut animaduvertere nequeant dæmonis Dialecticum sophisma, non causæ pro causâ, ut cum barbaris balbutiam. Profectò hoc satis euincit illarum phantasia uana persuasione imbutam, quòd spontè & uoluntariè agnoscant sæpe fœdus & mirabilia quæ faciūt: si etenim saperent, non tam promptè aliquando faterentur, quum de earum uita agatur. Neq; etiā uerū est quod obijcitur, Lamias summo studio scelera sua tegere semper, tantaq; constantia negare facta, ut ne quæstionibus quidem subditæ confiteantur, quantisper tormēta ferre possunt. Contrariū ego sæpius deprehendi, quum citra quæstionum rigorem ultrò fateantur à se facta, quæ nec facta fuere, imò ne quidē natura rerum passa fuisset, propterea & impossibilia. Vnde mihi non inanis suspicio mouetur, aduersarios uel res ignotas proponere, uel quorum admodū tenuem habent experientiam. Si nanq; ipsarum sensus non forēt effascinati, certè talis non consequeretur confessio: at multò magis ipsum supprimerent facinus, nec de illo gloriarentur. Quòd autem tam atrociam sæpius sustinet fortiter tormenta, sit quòd eiusmodi flagitiorum confessio expostuletur, quæ in illarum phantasia nunquam peruenēre. Sed antequam hinc abeamus, proprio aduersariū gladio confodere conabor, ut agnoscat fœdus esse imaginarium & præstigiosum. Fatētur se per aērē uolare, in bruta transformari, tempestates excitare, morbos immisisse imprecatione. Et hæc quidem omnia affirmare uidentur tanta cū sen-

suam integritate, ut uix possis de ijs dubitare. Attamen & ego demonstraui, & tu mecum fateris, omnia illa esse uana & commentitia, diabolicisq; tincta figmētis. Si illa uana, quur reliqua quæ fatētur, debent esse uera, nempe apostasia à Deo, fœdus cum diabolo, homicidia, & id genus scelera, tum & deliria? Posteriora enim si fatētur sensibus integris, quur in fatendis prioribus sensus erūt corrupti? aut si in prioribus confitendis uitiata errauit phantasia, quid est quòd minus in posterioribus etiam aberrauerit? Cuncta siquidem hæc dicunt agnoscuntq; in una hora coniunctim, separatim eadē constantia, iisdē moribus. Quid hic philosophum decipiat, non ignoro. Illa omnia uidet fieri non posse, & propterea mecum falsa & inania pronūciat: hæc autem quia fieri possunt, & ipsæ Striges fatentur fieri, putat hic etiam facta: annon animaduertit nouā diaboli fallaciam, quòd ex possibili concludere uelit impossibile? Ast nō opus est multis ad refellendū, nosti à posse ad esse non procedere argumentum: decebat in defensionibus posteriora cohærere cum antecedentibus.

Ad aliud procedamus argumentū. Quum ad supplicium pertrahūtur Lamiae, aut in fœdere diabolico perseuerant, non implorata Dei misericordia: tunc disertè dico, non esse mox occidendas, alioquin nō solū corporis, sed etiam animæ interfectores erunt iudices. aut à Deo ueniam poscūt, nec alicuius uitæ nocuerunt: tum multò magis dignæ commiseratione & arbitraria pœna. Omnes autē ferè Striges, antequam exuruntur, inuocant æternum Deum, ipsiusque implorant misericordiam, & sæpenumero etiam testem suæ innocentiae appellant, sanguinarijs præsidibus ad cœleste tribunal citatis. Iam rogo, quum se iuxta uestrum

uestrum decretum satanæ mancipa-
rint, unde ulla resipiscencia: non à dia-
bolo: astutior enim est, quàm ut secū
pugnet: ergo à Deo. Si itaq; Deus a-
gnoscat & recipit animā, quur tu Præ-
tor usque adeò inclemēter agis, quum
nulli iniuriam fecerint, ut corpus re-
pudies, maximè quum in tuo non de-
liquerit foro, & tibi nullum in diuino
iudicio relinquatur tribunal? quin ex
me audi sapiētissimum Theologi re-
centioris consilium, cuius nomen ob
quorundam morositatem, prætereo.
Is studiosum quendam, qui uarijs de-
sperationis ex paupertate insidijs ad-
actus, animam suam scienter tradidisset
satanæ, ad præscriptum diem ab eo
possidendam, deduxit in templum, &
cum pijs aliquot uiris pro ipso Deum
orauit, sanauitque afflicti hominis ani-
mam. Ita etiam, si nostræ uetulæ à ue-
ra fide defecissent, non oportuit eas
in illa defectione enecari, sed sanis ad-
monitionibus, ut dixi, in uiam reduci:
at in carceribus Deum æternum pro-
fitentur & inuocant, & multò magis
in agone. Non diu est, quòd quædam
animam suam Deo commendabat iu-
sto iudici & misericordi, quia se puta-
bat submersum iri, quum in Rhenum
præcipitaretur iuxta plebeiū falsumq;
experimentum, num Lamia esset. Si
enim supernatet, nec subsidat, illā cri-
minis ream, *την μισητορ* creditur esse. Ve-
rùm suprà cap. 9. experientiae uanita-
tem demonstraui.

Præterea, nec est ad hoc conuiuen-
dū, ut quis difficiliora loca prætergre-
diatur, & circa facilia non nihil ue-
litare conetur. Quare te uelim sistere,
donec paulò limatius expendamus
D. Petri exemplum, non solum abne-
gantis, sed etiam licet mox præmoni-
ti, Christum Dominum suum præsen-
tem abiurantis. Non etenim Petrum
infirmirate lapsum dicere sufficit, Ec-

quæ illa est infirmitas? non carnis (ut
sic opinari liceat) imò ex eius nimia
uastitate & potentia peccamus: ergo
spiritus. Sic & Lamias nostras excusa-
bo. At ut Petri transgressionem non
prorsus fuisse leniorem intelligas, elar-
gieris mihi peccata esse inæqualia, u-
num altero maius. Supposita iam una
eademq; specie, primū rogo, annon
illud grauius, quod homo excelsus &
illuminatus committit, quàm quod
uulgaris & infimus peccator? Enim-
uerò quò altius quis ascendit, eò de-
cliuiorem & periculosiorem patitur
ex casu ruinam, quàm is passurus sit,
qui pauciores absoluit gradus. Secun-
dò quæro, annon ille magis suum ab-
neget principem, quò ipsi uicinior est,
& ornatus ab eo tum spectabiliore di-
gnitate, tum plurib. beneficijs? Annon
abominabilius, si legatus deficiat à
suo Imperatore, quàm si in defectione
crimen impegit gregarius ali-
quis miles? Tertiò sciscitor, an reli-
quis paribus pastor non delinquat in-
excusabilius tum ob repræsentatio-
nem sublimioris personæ, tum ob scā-
dalum, quàm aliquis ex grege? Quar-
tò, annon peccatum eò censebitur in-
dignius, quò plures & uehementio-
res conspirant illecebræ, quàm ubi mi-
nores? Quintò, annon turpior sit no-
ta peccati in eo qui haud ita dudum
antea præmonitus, non tamen sibi à
delinquendo cauet? Postremò, annon
ad simplicem ancillarum ac ministro-
rum interrogationem ter negare cum
iuramento herum, sit peccatum maius,
quàm si quis flexuosis satanæ persua-
sionibus excæcatus, simile commit-
tat? Eiusmodi propositionibus te sub-
scripturum arbitror: concludas ergo
ipsum. At nemo ista à me adducta exi-
stimet ad D. Petri apostoli exaggeran-
dam abnegationem, sed ad castigand-
um eos qui proprijs uiribus tantum

*Peccata in-
æqualia.*

*Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Ioan. 18.
Petri ab-
negatio.*

ascribunt, & non diuinæ soli gratiæ, quò minus in singulas horas, in ò momenta nomen Christi abiuremus: deinde etiam, quòd sicuti Petrus suæ pœnitentiæ interuentu consequutus est grauissimī lapsus sui, abnegationisq; ueniam & misericordiam, ita & Lamiæ & nos omnes mortales à Deo remissionem delictorum impetrare queamus, quamuis semel atque iterum defecerimus.

Character.

Character, de quo non parum clauditur, difficulter ostendetur à dæmone impressus. Quod si sagæ fateantur, ad mendaciorum è delusa mente ortorum cumulum erit referendū, uel ostendant: nunquam enim in examine cōfessas scio, quibus equidem adfui. At cedò, quid mali extremo supplicio digni ex characteris impressione conuincere potes? Id quod citra aliorum iniuriam impressum est, absq; aliorum læsione rursus eximi potest. At abnegationem fidei eo confirmatam dicis. Quæso unde fidei renūciatæ persuasio? Ex diaboline instinctu? Proclive consilium adest: saniori rursus, & Christiana institutione adducatur saga, ut repudij libello satanæ misso, ueram & orthodoxam amplectatur religionem, ac in matris Ecclesiæ gremium supplicē se insinuet demittatq; hinc & exempto characteris dæmoniæ, si appareat, uestigio, eiusque loco crucis uel Tau signo, aut cruciformi cauterio firmitus infixio, si ita uidebitur, publicam agere & ostendere iubeatur pœnitentiam, iniuncta & arbitraria pro delicti qualitate, ut dixi, multa. Hæc eo modo sanitati integræ restituta assumatur, & pro ea continuo oretur, nec usque adeò temerè flāmis crudeliter obijciatur deuoranda, si nullo insigni flagitio, aut damno dato alios læserit, unde illiusmodi exitium sit merita. Nec semper cōtractus

inter Deum & homines sancitus, & postea uiolatus, si in alterius detrimentum non transferit, mox in foro ciuili erit criminalis. Omnis etenim qui peccatum committit, ex diabolo est, ut D. Ioannes ait, & propterea à pacto cū diuina maiestate iniro desciscit.

Cæterum phantasiā in illis corruptam esse, tam multis argumētis, item ex Augustino & Decretis atque alijs, ad nauseam usque demonstratum est libro 3. cap. 8. 9. 10. 11. 14. 15. 16. 22. 26. 27. 30. 34. & passim per reliquos libros, ut in media luce cæcutire malit, quā nudam amplecti ueritatem, qui contradicit.

Ne quid hinc ad Lamiarum carnificinam requiratur, easdem & idololatrarum pœnæ subijciendas esse, conquisitis hinc inde nescio quibus documentis, obijcitur. Tales autem esse, *Lamia non sunt idololatrae.* nemo mihi facile persuaserit. Nullum siquidem idololatram agnosco, quā qui aliud sibi in animo præsumat certa fiducia, unde suam speret confidatque salutem, quā à Deo: quemadmodum infinita idola tum apud Ethnicos, tū Christianos passim sunt obuia, quibus relicto Deo uero fiditur. item, si quis pecuniæ, aut alicui creaturæ tam firmiter animo agglutinetur, ut Dei omnipotentis patrociniū neglectum habito, aut contempto, inde idolum uel numen suum efficiat. Lamia uerò ex diabolo nihil salutis quærunt, aut credunt: solum ab illo, phantastici spiritus organis uitiatis deluduntur, ut admiranda uel mala, uel ludicra efficere eius operā se opinentur, quæ uel rerum natura non patitur, siue ad quæ perficiēda ipsæ etiam inidoneæ sunt, quamuis constanter fateantur illa se fecisse, ita à diabolo infatuatæ. Si idololatria sit dicenda eiusmodi delusio, non satis equidem intelligo. Sin uerò istes, sagas esse *idolo-*

idololatrias, & tales mortis pœna afficiēdos: quomodo eos cedō, qui mente sana ad aurum, argentum, saxa, ligna, & ad nescio quæ simulachra, resque uetitas & abominandas, necessitatis tempore confluunt, salutem & temporalem & æternam quæritantes, credentesq; , à tam acerbo uindictaueris supplicio?

Apostata. Vt insuper criminali actioni hic pō-
dus accedat, apostasias crimen in subsidium accitur. Ea autem nemini merito impingitur, quàm qui ab agnitæ ueritatis mysterio sensu integro descivit, mordicusq; assumptam impietatem pro ipsa ueritate non modò tutatur, sed & hanc præfractè oppugnat. Nostræ autem insipientes nulliq; noxiæ Lamię, quas mitius clementiusq; tractandas ratus sum, tantum abest ut impietatem defendere conentur, quò etiam resipiscere, & publicam agere pœnitentiā uelint, admonitæ, rectius institutæ, & ab errore reuocatæ. nec talib. sinum præcludit Ecclesia, quam potissimùm etiam spectat defensionis censura.

Huc facit Petri exemplum paulo ante propositum.

Lamia non sunt homicide.

Homicidij præterea insimulantur nostræ Lamiæ. Fateor, si homicidij conuincuntur, interficiendas iuxta legem Mosaicam & ius commune. Atqui agnoscis eas exhibere res innoxias: ergo quum illæ ne hilum prorsus noceant, multò minus periment: non igitur criminis reæ sunt. Proinde nec hac ratione de ijs capitis supplicium sumi debet. Si dixeris, in eis necandi esse animum & uoluntatem, quamuis non respondeat successus: etsi hic responsum abundè putarim in fine proximi capitis, tamen hoc tibi adhuc obijciam, uoluntatis delictum à Deo puniri, non, nisi in actum cœperit dirigi, à magistratu, cui exteriora saltem commissa sunt: alioquin quotidie eorum qui necem aliorum desi-

derarunt & uoluerūt, ad carnificinam traherentur aliquot myriades.

Inde etiam defenditur, dæmones cum Lamijs reuera carnalem explere libidinem, & inter fœdos amplexus in familiari colloquio eas interrogare dæmones quæ uolunt, & responsa quærere. Hoc etsi satis superq; sit confutatum suprà, ut non tam uanam illarum cōfessionem, quàm stultam aduersariorum credulitatem mirer: denudò tamen tribus hic respondeo uerbis, diabolus spiritum, nec carnem, nec ossa habere, quæ ad hoc opus perficiendū desiderantur: organa desunt, nimirum penis testiculiq; & materia, semen scilicet, ex sanguine & idoneo spiritu genitum. Scitè hoc ipsum D. Augustinus comprobat, dæmonem nihil posse, quod per instrumenta naturalia effici nequeat. Hunc actum ludibriosum esse demonstraui, qui tamē à quibusdam uerè & realiter peractus esse contenditur, quemadmodum & choreæ, comellationes cum dæmonibus, & nescio quæ rerum ludibria, copiosè multis documētis tertio libro confutata: quapropter & ea repetere, quæ in rerū natura non sunt, longioremq; disputationis telam contexere, profectò piget. Nihilominus illius quod imaginatione uel in somno contingit, ut icelus exaggeretur, & supplicij crudelitas aggrauetur, collatio fit cum enormi flagitio uerè perpetrato: nimirum, quòd si is qui cum iumento cōcubuerit, morte sit plectendus ex Moisis decreto, quāto acerbior pœna erit tollendus, qui opus illud carnale cum diabolo exercuerit? à minori scilicet ad maius producto argumento. ego autem illud inuerterim iustius, uidelicet à crimine imaginario, uel per somnum ex dæmonis artificio subdolè impresso, ad fœdissimam spurcitiē indubitatè peractam,

Luc. 24.

Imaginario diaboli concubitus.

Exod. 22.

æquissimo iudicio seueriter puniendam. Nec minus absurdum est, quod inter fœdos amplexus (qui reuera nulli sunt) in familiari colloquio dæmones rogent quæ uolunt, & responsa quærant lamia, id quod aduersarius inter cætera urget. At meræ sunt imaginationes, quibus ueri nihil inest. Quod etiam sæpenuerò dæmon in specie canis, hirci, aliæque bruti animalis, siue speciem eorum assumpserit tantum, siue reuera inuaserit & obsederit, ad Lamias accedere, à plerisque feratur, inter ueras Luciani narrationes recenseatur. Absurdis relationibus actiones criminales exaggerare, decet minimè prudentes, sed potius demonstrationibus sole meridiano clarioribus uti.

Quum adhæc in lupos linimeti uirtute, uel si uoles, diabolica arte momento se reuera mutatas, & alia inunctione denuò in homines trāsformatas constantissimè fateantur edentulæ anus, qua fronte aut impudentia quis realem metamorphosin defenderit? Si docuero, profundū somnum unguenti potentia inductum, & à diabolo somnorina eiusmodi simulachra interim impressa, quomodo phantasia hîc illæsam esse quis pertinaciter reclamationat? Similia à me confutata passim in his libris obuia, si hoc sit insanire, quid sapere sit, non satis capio. Quorsum ea quæ natura non patitur, nunquam fuere, uel esse possunt, temerè admittam?

Nec certè prætermittenda silentio illa oppositio, quod alios seducant Lamia. Quū phantasia sint delusæ, quomodo alios seducere queūt? nisi phantasmata sibi falsò à dæmone impressa pro ueris actionibus, tanquam res gestas narrare, appelles seducere: quod etiam si sit, esse quàm rarissimum, nemo dubitet: secus licet fateantur, quæ-

*Alios non
seducere
Lamias.*

admodum & multa alia, quæ per somnia solum ipsis apparuere, & tamen pro ueris defendunt. Quotquot uerò hoc fascino sunt diuexatæ, nullum uniuersæ huius delusionis agnoscunt alium magistrum quàm dæmonem, suis illis technis deludentem. Quantum adhæc uirium in seducendo illis sit tribuendum, attestantur & iners sexus & stupida ætas. Si etiam apud illas quæ seducere & seduci dicuntur, diligenti attendatur animaduersione eorum quæ in hanc rem fatentur, tam insulsa intelliges, uaria nec cohærentia, ut utrasque in ea institutione fuisse deliras, nec mentis compotes, & à dæmone agitatae obsessasque; imò ipsum satanam in eisdem loquutum, facile agnoscas, si ueritatis æquilibrium spectes solum, sepositis affectibus, peruersæ opinionis iam dudum imbibitæ præiudicio obfirmatis. At lamias, in fœderis cōtractu pollicitas esse, quod in hanc societate alios quoque traducere satagent, dices. Nimis profectò multis diuersisque; suprà docui testimonijs, pactiōnem illam esse phantasticam, & uaria simul in ea agitari tum de uetularum uolatu, tum de coitione dæmoniaca, tum de transformatione mox dicta, tum de reliquis ad nauseam nō repetendis, quæ ipse uelis nolis, falsa & imaginaria esse fateberis.

Mirum est quoque hic ad actus criminales agglutinari, quod uetitas mōstrosasque; ediscant artes Lamia: quum nullas certè norint. Sunt etenim indoctæ, uetulæ, deliræ, mentisque nimis quàm stupidæ: unde & à satana citius delusæ, quibusdam apparitionibus, umbris, præstigijs & inanibus imaginationibus fissæ, uelut bis pueri senes, quæcunq; ludibria pro ueris amplectuntur. Eò autem pertinacius hoc urgetur argumentum, ut cautius nostræ Striges possent illaqueari damnarique; decreto

*Suprà lib. 6.
cap. 3.
In libro A.
polog.*

*Suprà lib. 6.
cap. 2.*

decreto promulgato, L. multi. C. de maleficis & mathematicis. uerùm hoc illas non concernere, ostendi tum alibi, tum in epistola priori ad Brentium. Qui uerò artes curiosas magicasque exercuere, magi fuerunt prophani, qui & libros habebat, flammis postea traditos iure, ex Pauli doctrina, Actor. 19. Quosunque huius factionis homines condemnat Moses, & lex Imperatoria.

Huc item pertinet, aliquem occidi posse diris imprecationibus, infandis carminibus, dæmonum inuocationibus, & exorcismis, non citra rationes multas me fortiter pernegare: quemadmodum & stupidas nostras Lamias nunquam ijs friuolè inutiliterque uti, sed magos quos descripsi infames, ipsosque diuinatores iisdem esse celebres famulosque; citra magistratus castigationem, etiam si alios in peruersas ducant opiniones, lites accumulent, & cædes struant, uicissim asseueranter concedo.

Præter hæc, qui Lamiarum phalarides diriter construere satagunt, spiritus immundos quoque ab illis in alia corpora immitti contendunt: quod fieri omnino non posse, lib. 4. cap. 18. satis conuictum arbitror.

Res incantata.

De rebus incantatis, quod etiam obijcitur, liberè dictum uolo, eas nulum dare damnum, nisi naturali uirtute uenena sint, nec quicquam operari extra uim in rerum primordijs à Deo inditam.

Vt crimine adhuc magis onerentur sagæ, subnectitur, dæmones sæpe non cogituros, quæ incitati & exorati à Lamijs tentant, & Deo permittente perficiunt. Quasi uerò illi non propria malicia ineffabili cōtinuò aduigilent, nocte diuque; nos circumeuntes, uelut rugientes leones, quærentesque; quibus noceant, & quos deuorent. Sed & non

modò quæ infatuatæ anus desiderant fortè, nequeunt illi: uerum etiam multa quæ ipsi uelint, naturali impotentia, uel inhabilitate, non possunt, ueluti res nouas creare, uel creatas uerè immutare, aut cum hominibus concumbere, & id genus reliqua: & quæ quidem possunt, non semper permittuntur. Quinimò ipse subtilissimus spiritus stupidarum muliercularum phantasiæ ingerit, ab ipsis non se excitatum talia effecisse, sed illas ipsas perpetrasse, quæ uel ipse præstitit, uel aliunde acciderunt: unde pati eas, & non agere, dicendum esset. Nec sanè credendum, iustissimum & misericordissimum Deum aliquid ex maleficanæ anus phantasia, aut uoluntate (si ita uoles) concessurum, & non iusto suo iudicio, & decreto in eternæ consilio trinitatis pronunciato. Quocirca calamitatum satanicarum authores esse striges nostras, uel instrumenta, nondum est conuictum. Neque hic locum habet: Non innocens est, qui iubente alio interficit hominem.

Vide suprà lib. 1. cap. 25.

Lamias pati, & non agere.

Hic ad obiectiones quasdam, ut obuiæ fuerunt, obiter non nihil dictum: si quid desiderabitur, suis locis passim per hos libros dilutum comperies, ueluti & quod in redarguendis huius argumenti uanis Paracelsi & Ioannis Campani opinionibus requiretur.

Si quos adhuc immodestius aduersus me suas eructare calumnias libeat, ad æqui Lectoris censuram prouoco.

Quòd maleficas mulieres non magis pœna dignas me existimare dicatur, quàm ex melancholico, uel alio quodam morbo desipientes, sit mihi iniuria, & à calumnia me liberabit præcedentis capitis initium, ubi de illis loquor, quæ mentis errore à diabolo affectæ, nec ulli fuerunt noxiæ, quomodo sint reducendæ, & quæ eis statuenda pœna. De his quæ alijs damnū dedisse

disse comperiuntur, ut pro criminis qualitate & magnitudine ex legum decreto supplicium sumeretur, perpetuò mea fuit sententia. Si quis interim sanguinis infontis sitientior omnes nervos viresque in hoc extendat, quibuscunque conquiritis rationibus, ut citra ullum commiserationis momentum nostras Lamias à dæmone illusas, phantasia uitiatas, nec ulli noxias, æquè ex Mosis & Imperatoris edictis non modò puniri debere, sed & diriter torqueri perdiq̃ue, contentiosius urgere pergat, & magistratui in hoc negotio nimis sæpe inhumano fasces flammāsque subministrare mordicus velit, is ut in suo abundet sensu, sitimque expleat, per me sanè licet: quorsum multa cōtentione opus est? Sufficit mihi ingenuè sententiam proposuisse meam, qua à consueta puniti-
onis atrocitate, quæ citra iustam veritatis inquisitionem, & exactam circumstantiarum trutinam, hætenus indiscriminatim exercita nimis, aliquam commonstrare viam conatus fui: testis ille quem nihil latet. Si operæ precium fuerit præstitum, cum iudicio admittant prudentiores & pij: sin minus, bene uolenti ignoscāt. Medicum me esse agnosco, non causarum foren-
sium iudicem. Proinde neq; hīc, quin à me plerique dissentiat, recusare aut possum, aut uolo. Verum à disceptationibus & continuis litigijs naturæ ductu abhorreo, quæ illis qui ijsdem afficiuntur, relinquo libera. Si qui itaque eiusmodi altercationibus delectati, aduersus me quicquam adhuc olim molientur, responsi nihil se post-

hac à me expectaturos sciant, ne
ex meo silentio uictoriæ tro-
phæa sibi pollice-
antur.

DILVITVR SENTENTIA GE-
orgij Pictorij, qua Lamias ille crudeli mor-
te puniendas esse, defendit.

Caput XXV.

ARgumēta, quibus Georgius Pictorius medicus, in libello de Sublunaribus dæmonibus, defendit, Lamias inclementer uel igne uel alio quouis tormento esse tollendas, sparsim in his nostris libris tam solidè confutata esse arbitror, ut superuacaneū certè iudicem, illi uel paucis respondere, uel plura his adijcere. Enim uerò earum phantasiā à dæmone uitiatam esse, ut neminem nisi opinione læserint, satis superq; demonstratum est. quemadmodum etiam manifestè ostendi, dæmonem, uti spiritum, ossibus, carne & halituoso humore, quæ in actum uenericum requiruntur, carentem, cum scēmina cōgredi neutiquam posse. Quod tamen Pictorius hic negat, & se Augustini & Cōciliatoris sententiæ præferre ait cuiusdam Marci testimonium, qui insignis satanę cultor, in Chersonneso uitam egit solitariam, Michaëli Psello familiaris: atq; dæmones genitalia habere, & fœcundos esse semine, docuerit: quod hi salaces istis deformosissimis pecoribus (sic Lamias appellat) generandi studio in locellos infundunt, & proles excitant, sed nostris dissimiles, & nanos fermè simias referentes. Vnde hæc Marcus nouisse potuit, nisi quòd, dum familiariter dæmonum consortio uteretur, in ea forma ab ipso descripta, oculos illius deluserint, & prestigijs umbrā pro re obiecerint, aut eius phantasiā, ut & Lamiarum, huiusmodi suggestionē uitiarint? Debit adhæc, ut philosophus, considerasse, omne semen generare suum simile. Quorsum ergo nani ex dæmonum, qui spiritus sunt, semine gignentur? quæ eorum similitudo? in quibus conueniunt? in quan-

*Organa a-
lius ueneri
ubi desunt, de
sideratur of-
fectus.*

tita-

titatēne, aut in substantia? Simiāsne itidem referunt in generādo dæmones, qui formam norunt mentiri quamcūque, etiam angelorum lucis? Si procreandi his potētiam tribuere uoles, malos gignēt genios uel spiritus. analogiam etenim rerum hic statuere oportet. Accedet quoq; immortalitas, qua ratione à creationis primordijs in tam numerosam excreuerint sobolē ad hoc usque seculum, ut nihil præter has laruas nostris sedulò obuersari oculis, nec usquam hominem ab harum infinitis myriadibus securum fore, non mirum sit. Hanc sententiam qui conuellere uolet, rationes adducat, quibus, ut nugis his, imò apertissimis mēdacijs credam compellar. Demiror sanè, doctum uirum hic sibi illudi, sensusq; perstringi sinere.

Aliam insuper punitionis occasionem nimis friuolam adiūgit, quòd harum Erynnarum numerus in tam immēsum excresceret pelagus, ut ab earum incantationib. tutus degeret nemo, nisi comburerentur. Imò nusquā ab harum læsione securius uiuitur, quā ubi hæc uictima locum habet nullum, nec eæ igni mandatur: nimirum ubi diaboli dolus, artes & præstigiæ, quibus nocte diuq; in suam illucere nassam homines incredulos, uel modicæ fidei satagit, innotuere: ubi in cunctis afflictionibus Deus omnipotens, iustus & misericors cognoscitur imploraturq;: ubi ad Christum unicum diaboli supplantatorem, eiusdemq; regni strenuum euerforem cōfugitur: ubi ordinata à Deo media nō negliguntur: ubi quod solius diuinæ maiestatis est, satanæ aut maleuolæ aui non attribuitur.

Ad Ludouici Milichij censuram de Lamiarum pœnis, uti quoq; ad Iacobi domini in Lichtenburch iudicium, abundè toto hoc Libro responsum esse

existimaui, ut frequentiori repetitione minimè opus esse sentiam.

VENEFICARVM POENAE.

Caput XXVI.

Non aliò torquenda erit lex Cornelia, quā in ueneficas. Quæcunque enim fœminæ morbos, siue mortem, aut iacturam, alicuius ueneni potentia cuiquā induxerunt, Veneficarum nomen & punitionem merentur: atq; his pro criminis qualitate pœnam uel aggrauant, uel moderantur leges. Quemadmodum si quæ philtro uel amatorio poculo apud pcos, amafios, aut alios, amorem extorquere contendunt, eosq; interim uel dementāt, uel morbis excruciant, nō tamen uita orbant: ijs noxæ magnitudinem & uolūtatis studium, pœnæ grauitatem uel moderationē præscribere iustum est. quod de quocunque illato rerum dispendio dictum semel uolo. Lex Cornelia de sicarijs & ueneficis sic habet: Qui uenenum malum necādi hominis causa fecerit, uel uendiderit, uel habuerit, plectitur. Eiusdem legis pœna afficitur, qui in publicum mala medicamenta uendiderit, uel hominis necandi causa habuerit. Et ex Senatusconsulto relegari ea est iussa, quæ non quidem malo animo, sed malo exemplo, medicamentum ad cōceptionem dedit, ex quo ea quæ conceperat decessit. Alio Senatusconsulto effectum est, ut pigmentarij temerè cicutam, salamandram, aconitum, pityocampas, mandragoram, cantharidas, aut quid lustramenti causa dantes, pœna teneantur eiusdem legis. Ante Q. Fabium Maximum ædilem Curulem in nullam de ueneficio fuisse inquisitum, suprā ostendili bro 3. cap. 3. ubi & ueneficarum pœnæ exemplum.

Porro fœminas ab initio ad ueneficium fuisse procliuiiores uiris, grauissi-

Valer. lib. 2.
cap. 16.

mi testantur authores. Refert Diodorus libro quinto de Antiquorum gestis, Hecatē fœminam omnium primum aconitum inuenisse, & ad uenena mortifera conficienda summū studium operamq; impendisse. Quin apud Romanos fœminæ ueneficijs primum usæ sunt, ut testantur Liuius libro 8. & Valerius lib. 2. tit. de Institutis antiquis: & nonnihil D. Augustinus libro de Ciuitate Dei 3. cap. 17. Plinius aut libro uigesimo quinto, capite secundo scribit, sciētiam fœminarum in ueneficijs præualere. Quid enim (ut subdit) nō repleuēre fabulis Colchis Medea, aliæq; in primisq; Italica Circe, dijs etiam ascripta, quemadmodum & Thracia apud Thraces, quorum regioni & nomen dedit? Sed & præter istas, apud Horatium nunquam non uidebis magas & ueneficas mulieres memoratas: Gratidiam, quam & Canidiam appellat, Saganamq; & Veiam Neapolitanas, Foliam Ariminensem, & alias: uiros aut neuiquam. Quin & apud alios scriptores, plures etiam alias reperies: Mycalen scilicet, Erichthonen, Dypsadem, Eriphiam, Guthrunem, Gygen illā Parysatis matris Cyri famulam, Martinam quādam Cornelio Tacito memoratam libro secundo Annalium, & Locustam apud eūdem, ad finem propemodum lib. duodecimi, & alias ferē infinitas. Vetus est pro uerbum de mulierū ueneficijs, *θεσσαλαὶνὴ γυνὴ*, id est, Thessala mulier, Suidæ memoratum, quo scilicet utimur in ueneficas mulieres: quoniam ea gens, & præsertim fœminæ, præ cæteris hoc nomine sunt notatæ. Quintilianus libro 5. Orator. instit. tit. de Argumentis: Latrocinium, inquit, facilius in uiro, ueneficium in fœmina credam.

In Perside ueneficos plecti, ut in amplo lapide caput impingerēt, rursusq; alio superinducto lapide illud effrin-

gerent, fertur. Quid aut hic statui debeat de ijs, qui uenena in hominum uel pecorum perniciem appararint, siue mares siue fœminæ sint, prudentis Magistratus æquitati & iudicio relinquendum censui: ne sibi extra professionis meæ limites quicquam præiudicari queratur ille, cuius ordinationem à Deo esse testantur literæ Sacræ. 10 Sententiam tamē incomparabilis prudentiæ Atheniensium Areopagitarum raram, consilioq; certē maturo pronūciatam aduersus ueneficam, tanquam iudicij deliberati discretiq; exemplū, colophonis loco ex Aulo Gellio subiungere uolui: cuius hæc sunt uerba. Ad Cn. Dolabellam, proconsulari imperio prouinciam Asiam obtinentem, deducta mulier Smyrnæa est. Eadem 20 mulier uirum & filium, eodem tempore, uenenis clam datis, uita interfecerat. Atque id fecisse confitebatur: dicebatque se habuisse faciendi causam, quoniam ille idem maritus & filius, alterum filium mulieris ex uiro priore genitum, adolescētē optimum & innocentissimum, insidijs exceptum occidissent. Idq; ita factum esse, controuersia non erat. Dolabella retulit 30 ad consilium. Nemo quisquam ex cōsilio sententiam ferre in causa tam anticipi audebat, quod & confessum ueneficium, quo maritus & filius necati forent, non admittēdum impunitum uidebatur: & digna tamen pœna in homines sceleratos uindicatum fuisset. Dolabella eam rem Athenas ad Areopagitas, ut ad iudices grauiores exercitatioresq; reiecit. Areopagitæ cognita causa, accusatorē mulieris, & ipsam 40 que accusabatur, ceterisimo anno adesse iusserūt. Sic neq; absolutū mulieris ueneficiū est, quod per leges nō licuit: neque nocens damnata punitaq; est, quæ digna uenia fuit. Ex Valer. Max. libro 8. cap. 23. scripta hæc historia.

Lib. 12. ca. 7.
Val. Publ. 10.

Ouid. in epi.
Sapphus.

IVRIDICA ANACEPHALAEOSIS
de Lamijs. Caput
XXVII.

Lamia non
possunt, quod
creduntur fa-
cere.

Iam tandem Lamias earum rerum
omnium quæ illis ascribuntur pas-
sim, nec naturali ratione, nec in fa-
cto causas esse, comprobatum satis ar-
bitror. Nam si quid eiusmodi hæ ef-
ficiunt, utique possunt etiam. actus e-
nim præsupponit potentiam. Si uerò
posse concludere uolumus, definien-
dū omnino prius est quo modo, quæ-
que ratione possint. At neque per se,
neque per incantationes, neque per
dæmonem, neque dæmones per ipsas
ea præstare queunt.

Per se non
possunt.

Per se quidem ipsas non posse, tri-
plici ratione demonstraui. Quæ
enim ad omnem actionem, siue sim-
plex illa sit, siue certo fine fiat, requirū-
tur, agentis nimirum facultas, aptitu-
do patientis & subiecti, conueniens &
possibilis applicatio, tribus his planè
carèt. Nam quod ad ipsas spectat, mor-
tales sunt: quorum omnis facultas cū
ex analogia consonantiaq; corporis
& animi pendeat, hoc quidem nihil
nisi intelligere & uelle: illo uerò tan-
tum possunt, quantum terrenorū sen-
suum termini patiuntur. Itaque nec
ad superiora sua potentia pertingunt,
nec quicquam omnino possunt ope-
rari, quod sensibus non respondeat.
Sicut enim diximus, ad efficiendum a-
liquid, uel ad effectum producendum
in aliquid, necessaria prorsus est uir-
tus ac potentia causæ efficientis, haud

Subiecti ine-
ptitudo.

l. si adroga-
tor. D. de a-
dopt. l. iurispe-
ritos. & cū ori-
undus. D. de
excus. tut. l.
pupill. D. de
tut. & cur.

Alex. Conf.
118, uol. 1.

secus atque *ἡ πόρτι*. Quantum etiam
attinet ad id in quod agere credun-
tur, hac ipsa ratione fieri non potest
ut terram concutiant, nubes dissol-
uant, grandines prouocent, uentos
cicant, imbres inducant, fulmina euo-
cent, tonitrua eliciant. Nullus enim
uel noster esse potest actus uel alterius
agentis, nisi in patiente apto, beneque

disposito. Non est aut ea aut uniuersi-
tatis ratio, aut elementorum condi-
tio, ut homines in ea uel agere pos-
sint, uel ea ratione possint qua lamia
creduntur, ut superioribus libris latius
explicauimus. Per incantationes igitur
multò minus hæc consequentur. Nec
uerò causato, ut loquimur, plus uirtu-
tis inesse potest, quam ab influxu be-
neficioq; suæ causæ proficiscitur. In-
cantationum carminumq; causæ sunt
lamia, & ij qui ijs utuntur, quemad-
modum uerborum omnium, quorum
quis sit effectus, Aristoteles in secun-
do de Anima subtilissimè docet. La-
mias autem hæc augendi nullam ha-
bere uim, nullam facultatem, iam o-
stendimus. Ergo nec incantationes
talium effectuum sunt causa, nec lami-
arum potentia suffragatur illa regula:
Quicquid est causa causæ, etiam est e-
ius causa quod causatum dicitur. Ete-
nim licet priora duo quæ in omni a-
ctione requiruntur, non deessent, ter-
tium tamen hic deficere uidemus. In-
cantationes enim non esse medium
aptum inter homines & corpora coele-
stia, alijs in locis docuimus. Itaq; uel
hoc ipso totum negotium non solū
impediretur, sed nec institui posset.

l. in omnib. 2.
D. de oblig.
et. act. l. 1. C.
de her. instit.
l. si ego. 1. D. si
cert. petat. c.
2. & hoc autē
qui feud. da-
re poss.

Medium enim inhabile & inconue-
niens, impedit ut extrema uel coniu-
gantur, uel in agendo quid consenti-
ant. Nisi fortè cum Platonicis cōstitu-
amus, mundum hunc esse quoddam
animal quod etiam sentiat, & aures o-
culosq; habeat: cumq; Pythagora, cā-
tibus eum delectari & moueri.

l. et si amicitia.
D. ad l. iul.
de ault.
Doct.

l. fin. D. de
flu. l. qui sel-
la. & fin. D.
de seru. rust.
Macrob. in
Som. Scip.

Sed nec per diabolum eas hæc præ-
stare ostendimus. Nam ut concedam
etiam, quod aut diabolus incantatio-
nibus suis possint cogere, aut diabo-
lus hæc spontè faciat, cum inuocatur
ab illis: tamen nec ad id agendū com-
pellere, nec illud per ipsum possunt ef-
ficere, quod in eius potestate non est.

Dd Li.

Licet enim ipse & omnia quæ commemorauimus, & multa alia possit, quæ nobis miracula modò sunt, modò uidentur esse: nō tamen ea præstare potest, quæ uel ipse, uel homo uellet: nec eo momento, quo uel ipse cuperet, uel clientes optarent & iuberēt: sed ea quæ uult summus Deus, & tum demum cum illi placuerit. Itaque, si quando post incantationes id quod nolunt consequatur, quia non ex libito, imperioque dæmonis aut illarum procedit, sed ex uoluntate iubentis aut permittentis Dei, quæ nullius aut spiritus aut hominis non solum in potestate, sed etiam in scientia est: fortuitū (si ita uoles) id & hominibus & dæmonibus esse oportet. Quare nec magis eorū causa sunt, quàm omniū rerū quæ non à nobis fiūt, sed fortuitò nobis licet optantibus accidunt. Nec deniq; diabolicæ naturæ uis obiectionē illam nobis subministrat, idem esse siue per se, siue per dæmonem ea quæ ipsis attribuuntur, faciant Lamia: nec differre, utrum effectū producant, aut causam immediatè præbeant.

Postremum est, quod dici posset, dæmonem per anus hasce quæcunq; supra diximus operari, ut miserę Lamiæ causæ sint instrumentales. Quasi uerò mille artifex earum egeat opera? Sed ut hoc non sit, quis non uidet inepta prorsus ad cœlū, aërem, nubes ac uentos commouēdos edentulas anus esse organa? Ne igitur illos nequam spiritus tantæ putemus & insipientiæ & inertiae esse, ut has adeant: & naturam eò recidisse, ut pereas moueatur. Ad agendum enim aliquid, instrumenti conuenientia requiritur, & habilitas.

Quamquam etiam, si Lamia dæmonum ad ea quæ Deus op. max. ijs permittit efficienda, necessaria essent, aptaq; organa, quam inde pœnam mererentur miseræ? Primum enim hoc

cas pati uideremus: Ergo minimè facere. Simul enim hæc non concurrūt. Tum etiam certum est, ex causa instrumentali actiones non censerī, nec finem eorum quæ fiunt, ab organo dependere. argumento l. qui mihi donatum. D. de donat. Finis autem in maleficijs tantummodò punitur. l. diuus. D. ad l. Cornel. de sicar. Atq; his promodum rationibus fusiū explicatis, firmissimisq; argumentis stabilitis, per naturam rerum, testem ueritatis optimam, fieri non posse declarauimus, ut quicquam eorum quæ dicta sunt, Lamiæ uerè possint. quod primum est argumentum, eas quoq; nihil eiusmodi facere.

Secundum erat ex facto petitum, quod optimum ueritatis fundamentū est: quia ueritas est certæ rei noticia, habita maximè per uisum. Vsu autem ipsoprehendimus, hos effectus falsissimè Lamijs tribui. Nō solum enim illæ calamitates, quarum causæ dicuntur esse, durant, atque adeò redeunt, postquam iam è medio sublatae, in cineres redactæ sunt: sed ibi quoq; tam crebræ tamq; uehementes quandoq; sunt, ubi lamiarū nec potentia nec nomen cognita sunt. Effectus autem non debet ascribi causæ, qua remota, idem nihilominus contingit. l. cōditionibus pupillus, in pr. D. de cōdict. & dem. argumento l. antep. D. ex quib. causis maior. Cessante enim causa, necessariò quoq; cessat effectus. Cum ergo ex facto habeamus, lamias neq; per se neq; per alium hæc efficere: sed alium absque illis, hoc est uel Deum *ἀμείων*, uel diabolū, summi & omnipotentis Dei permissu: profectò nec equū est, ut aut ex facto alieno onerentur, aut ibi pœna sit, ubi noxa non est. l. sancimus. C. de pœn. Satis est ut unusquisq; ex suo admissio sorti subijciatur. Cū uerò natura sit impossibile, ut non modò lamia,

l. Vranus. D. de fideiuss.

l. testium. C. de test. Bald. 7. col.

Experientia docet, lamias id non facere, quod ijs imponitur. gl. in Auth. de mīstr. cautel. in prin.

l. adigere. §. quamuis. D. de iur. patrō. c. cū cessante. ext. de appell.

l. in causa. D. de procur.

l. crimen paternum. D. de pœn.

l. is damnum. D. de reg. iur. l. 1. §. accesse. D. de ui & ui arm. l. nihil interest. D. ad l. Cornel. de sicar.

Instrumenti habilitas.

l. §. caterū. D. de Acq. poss.

*l. multum. C.
si quis alteri
vel sibi.*

*Nil nisi possi-
bile puniatur.*

miæ, sed & reliqui homines eiusmodi rerū causæ sint efficientes: nostrū sanè non est, in præiudiciū alterius id esse possibile defendere. Neq; uerò de iure quid est possibile, quod natura sit impossibile. l. i. gl. l. filius. D. de cōdit. instit. Et nihil est certius, quàm defectum potentiæ nō solūm actū, sed etiā actus præsumptionē impedire. Quam etiā ob rem nō quæ quis aut uoluisse dicitur, aut potuisse, p̄batur, attendunt iudices: sed ea quæ quis cōmisisse & fecisse demonstratur, quæq; per naturā rerū tam in potestatem q̄ uoluntatem hominis cadunt. Quod adeò uerū est, ut etsi quis uel spontē uel aliter cōfiteretur delictum, quod aut simpliciter cōmittere nō potuit, aut certis de causis naturaliter cōmisisse nō uideretur: tamen ex eo puniri nequeat. Confessionem enim & uerū & possibile continere debere, suprā docuimus. l. inde Neratius. D. ad l. Aquil. c. fin. de confess. in 6. & ibi gl. l. i. C. de confess. ibi Bal. Et Angelus conf. 116. uol. 4. refert, mulierem quandam confessam, se marito uenenum propinasse, ex eoq; illū interiisse, ex tali confessione cōdemnari nō debere: quia iudicio medicorum non erāt lethalia pharmaca, quæ se dedisse confitebatur. Anno quoque 1563, uiderunt filij mei Patauij puerum rapientem in foro poma ab inuita muliere, leuiter uirga in dorso percussus, statim concidisse mortuum. Non tamen uerisimile erat, ex eo mortuum. difficillimum namque medicis uidebatur. Impossibile autem & ualde difficile idem propemodum est in iure iudicium. l. apud Iulianum. §. constat. D. de leg. 1. Quod etiam ad lamiarum spectat patrociniū. Vt enim fieri posse per eas concedamus, quæ posse creduntur: quid tamen ijs ipsis homini esse posset difficilius? Vix igitur etiam uero sunt similia. At quod

uerisimile non est, attendi non debet. c. quia uerisimile. de Præsumpt. l. fin. in prin. D. quod metus causa.

Adhæc quum de causa calamitatū earum, quas lamij impingimus, certò non constet, hoc unū miseras etiam excusaret, quòd multiplices ac uariæ earum possint esse occasiones & causæ. Effectus enim qui multiplici ex causa colligi potest, iustiori semper ascribitur. c. estote, de reg. Iur. in antiq. Nec in dubio delictum omnino præsumitur. l. i. C. ad l. Cornel. de sicar. Iam uerò cum & de remota constet, & de propinqua, quæ propriè causæ appellatione continetur, non solūm innocentes affligerētur respectu nocentis, quo nihil est periculosius (l. fin. infr. C. de his qui latr. l. prægnantis. D. de pœn.) sed ipsi quoq; Deo summam iniuriam inferremus, si manū eius nō agnosceremus: hoc est, si quæ nobis uel ad pœnam, uel ad probationē, uel ad monitionem immittit, ea uel ab alio quàm ipso, uel ob alias causas q̄ legitimas, uel per alia media quàm quib. à mundi primordijs usus fuit, proficisci, & nobis imponi crederemus.

Non obstat igitur l. eorū. nec l. multi. C. de maleficis & mathematicis. nec earum auctoribus Diuo Constantino Constatioq; fit iniuria, licet alioquin legum emendationem summè uitandam esse non negemus, l. præcipimus. infr. C. de appellat. Nam cessante ratione legis, cessat lex. l. quod dictum. D. de pact. l. adigere. §. quamuis. D. de Iur. patron. Ratio enim est anima legis. l. cum ratio. D. de bon. damn. c. ratio nulla. infr. ext. de præbend. Ex ratione lex omnis interpretationē accipit. l. cum pater. §. dulcissimis. D. de leg. 2. Doctores ibi. In l. multi, dicitur, multos artibus magicis elementa turbare, uitam in fontium labefactare, manes accire posse. In l. eorū,

*Causa finales
calamitatum
quæ Lamys
imputantur.
c. cetero. de
homicid. gl. 1.
& Panor.*

*Iniuria Deo
quomodo fit.*

Bart. Cōf. 6.

*Ratio anima
legis.*

dicitur, maleficos, morbos, imbres, grandines, uentos & remouere posse, & auertere: nec eos esse puniendos, qui incantationibus utuntur ad finem boni, sed eos qui ad finem mali. Bart. & Salyc. in sum. Atqui iam & ratione, & experientia, & auctoritate probatū est, nihil istorū uerè per homines fieri.

Leges de maleficis an locū habeant.

Correcta ergo ratione legis, correcta mihi uidetur lex gl. ord. in l. 1. in uerb. Prouidentia. D. de legit. tut. & in l. qua ratione. §. literæ. uerb. Directam. D. de acq. rer. dom. Rationes autem non leues, quòd tempestates & aërem commouere non possint Lamiae, Libro 3. cap. 16. adduximus.

Experientiam suprà attigimus, nec certiore habere possumus, quàm è Libro quarto, quem ex meris propè composuimus exemplis eorum qui cum uel dæmoniacis, uel naturalibus morbis ac uitijs laborarent, maleficio tamen Lamiarum affecti credebātur. Sed & illa clarissima est, quòd quæ posse uidentur inducere & accire, nulla ui remouere possint, atque abigere: quemadmodum etiam nec magi infames quidem ualuère, id quod suprà in

Lib. 2. cap. 8.

Exod. 9.

Pharaonis magis notauimus, qui nec ranas nec cyniphes pellere, nec cauere sibi potuerunt, quin ulceribus affecti, suarum artiū uanitatem detegerēt. Ut enim facere uidetur, qui cum possit, non prohibet, l. adigere, in prin. D. de Iur. patr. ubi gl. ita non facere, qui cum uelit, non potest. Per spiritū Dei nō poterant. Quòd si per ipsos stetisset quominus abigerent, potuisse nō inficiarēmur. Idem hoc est, aliquem posse, uel stare per ipsum quo minus possit.

l. si bona fidei. D. de iur. iur.

Restat autoritas, quā habemus maximam ex concilio Ancyrensi, 26. q. 5. c. episcopi. nec minorem à sanctis patribus eorumq; canonibus. 26. quæst. 2. c. illos. c. ex tuarū. c. fin. ext. de Sort. ubi Glossæ, & Doctores: qui omnes

expressè testantur, hereticum esse, qui credat huiusmodi per magos ac sortilegos fieri posse. 26. quæst. 4. c. igitur. & c. accusatus. §. planè. de hæretic. in 6. quia tribuit creaturæ, quod uni soli; Deo conuenit. 26. quæst. 2. c. qui sine Salvatore. Ioan. And. in rub. ext. de Sort. & c. 1. eod. Panor. Andr. Sic. in conf. 55. Oldr. in conf. 210. Quæ cum ita sint, legum illarum uerba non eò sunt torquenda, quasi Christianus Imperator, uel ipse crediderit, uel alios credere uoluerit, eiusmodi siue miracula siue calamitates ab hominibus per malas magicasue artes edi ac perfici: sed ita potius accipiēda, quasi desumpta & scripta ex opinione uulgi, & secundum communem loquendi formam: quam quidem obseruant & retinent plerumque legum latores. Id quod ex l. nullus. eod. tit. alijsq; ll. optimè patet. Etenim leges legibus conciliare modis omnibus debemus. l. uni. C. de inoff. dot. Quanquam si auctoritatem spectemus, quis est qui ambigat, in hoc negocio iuri diuino summam tribuendam & fidem & reuerentiam? In causis enim definiendis, ijs præsertim quæ spectant ad animum, cuiusmodi nostra est, dicta Patrum & Canonum, legibus sunt præferenda. Panor. in c. super illa. de secundis nuptijs. neq; leges ipsæ dedignantur sacros Canones imitari. Auth. ut cleric. apud proprium episc. in fine.

Leges ha ex opinione uulgi scripta.

Ceterum aduersus ea quæ diximus pro defensione duarum istarum ll. instabunt fortassis & Molitor & alij, licet Lamias nihil eorum quæ dictæ ll. exprimunt, aut posse aut efficere concedatur, cupere tamen & uelle efficere: eadem autem seueritate uoluntatem sceleris, qua exitum, esse puniendum. l. quisquis, in prin. D. ad l. Iul. maiest. l. si quis non dicam. C. de episcop. & cleric. Illud uerò primum exceptio-

Voluntas Lamiarum.

ceptione clarissima possem elidere, quòd nullam aliam ob causam miseris & infantes anus uel capi uel plesti fateantur oportet, quàm quòd eius modi quid uel fecisse uel procurasse credantur: alioquin proprio se iugularent gladio. Nec enim aliter legitime non modò condemnari, sed etiam torqueri possent. Secundò respondeo, illam iuris regulam, In maleficijs uoluntatem spectari, non euentum, l. diuus. D. ad l. Corn. de sicar. præterquam quòd uarias habeat limitationes, hic quoque non adduci posse. Est enim uoluntas illa, potètia facto proxima: & maleficium nihil aliud, quàm malum hominis factum. At facit, qui facere potest: & id facit demum, quod fieri per ipsum potest. Vnde nihil aliud illa definitio denotat, quàm paria esse, delinquere, uel delictum attentare. dictis ll. l. is qui cum telo. C. de sicarijs. Lamias uerò nostras hæc non posse, sæpe multumq; demonstraui. Itaq; nec facere quid eiuscemodi (defectus enim potentiæ impedit actum) nec uelle censendum est. Neque uerò quis id uelle uidetur, quod non potest. l. Lucius. §. Impp. D. ad municip. l. si tibi. §. unius. D. de opt. leg. c. cum a nobis. de sentent. excom. Quæ igitur horum facinorum uoluntas in Lamias cadit, si modò uoluntas iudicanda sit, non nisi uana esse potest & debet. Inanis enim est uoluntas, nisi facultas adsit, & potentia. l. nolle adire, in prin. D. de Acq. hæc. & ibi notat Alex. l. pater Seuerinam, in prin. D. de cond. & demonst. Nihilque est aliud quàm uel puerilis animi persuasio, uel fallax opinio, uel simplex destinatio, quæ in uiuentium actionibus sola nihil efficit. l. si nondum. C. de furt. Vel cogitatio tantum, qua cum nihil sit liberius, eius nemo pœnam patitur. l. cogitationis. D. de pœnis. c. cogitationis. di-

d. l. multum.
C. si quis alt.
uersib.

Voluntas, desti-
natio, cogita-
tio maleficij.

stin. i. de pœnit. l. si fugitiuus. l. sæpe, in fin. de uerb. sig. d. l. inficiando, in prin. de furt. Propositum enim in mente retentum, nihil operatur aut in publicum, aut in priuatū alicuius detrimentum. Ideo cogitatio flagitiorum quorumlibet impunita manet, quæ quis & aggredi & perficere potest. Bald. in l. non ideo minus. C. de accusat. cum suis terminis contenta est. c. cogitatio non meretur, distin. i. de pœnit. Quanto magis earum rerum quæ & naturaliter impossibiles sunt, & in nullius hominis potestatem cadere possunt? Enim uerò huiusmodi cogitationes ac desideria non hominis sani, sed amentis reuera sunt. Sanæ mentis uoluntas, rei possibilis est uoluntas. In ea paria sunt, nolle, & non posse. l. 3. C. de hæc. instit. l. i. §. usus. D. de procur. Amens autem & ratione caret, & uoluntate. Itaq; nec dolus in eo præsumi, nec culpa quidem ei qui suæ mentis non est, imputari potest. l. sed et si. §. i. D. ad l. Aqu. Lamij autem nostris tum ætatem decrepitam, tum ex miseria desperationem, tum phantasiæ uitium, tum pharmaca furorem inducentia, tum dæmonem ita penitus omnem eripere mentem docuimus, ut quæ nec fecere, nec potuere, fecisse tamen se confiteantur, seq; ipsas in apertam præcipitent sua sponte mortem. Quòd nemo sanus, quantumuis fortis, unquam fecerit: quia uoluntas eius talis est, qualis esse debet. Est autem omnium terribilium maximè terribile mors. l. ultimum. D. de pœnis. Furiosorum illud est, amentium, ac infantium. His nullum omnino delictū imputatur. l. infans. D. ad l. Corn. de sic. Non si committant quod perduellionis & maiestatis rei. l. famosi. D. ad l. Iul. maiestatis. Cur ita? quia iudicio carent: hoc est, ea uoluntate quæ in maleficijs spectatur & punitur. l. qui

Lamie conf-
tentes ea quæ
sibi imponun-
tur, amentes
sunt.

Bald. in l. i.
col. 5. C. de
sacr. eccl.
Aristot.
in Ethic.

iniuriæ. l. fin. l. uerum est. D. de furt. Quam etiam ob causam ut maximè Lamiæ nostræ possint quæ facere creduntur, & faciant quæ posse dicuntur: nihilo tamen magis puniri possent, quàm illi: quia non minus illa uoluntate carent malefaciendi, quæ pœnam meretur in maleficijs tantum, dictis ll. l. si seruus, §. etsi puerum. D. ad l. Aquil. l. si quis testamentum, in fin. D. de furt. Hic enim locum haberet illa regula.

Veruntamen, quoniam initium cuiusq; rei spectandum est, l. Pomponius. D. de neg. gest. & causa: nodus hic alter iniicietur, originem scilicet & causam huius siue uitiatæ uoluntatis, siue amentia attendi. Nam etsi necessitatis esse uideatur, tamè ab initio uoluntatis fuit. Deo etenim relicto, cum diabolo contraxere, eumq; secutæ sunt lamiæ, deuiantes à tramite Catholicæ religionis: quod non solum hæreticū est, l. 2. in fin. C. de hæret. & Manich. sed apostaticum etiam, l. 3. in princ. C. de apostat. Denique delictis semper obligatio naturalis inest ex tacito consensu delinquentis: quia delinquendo, ipso facto sequenti pœnæ consentire, ad eamq; se obligare uidetur. gl. in l. 1. §. fin. D. de postul. & in l. si seruus. D. qui not. inf. l. Impp. D. de iure fis. uers. tu huic pœnæ te subdidisti. Et sanè nulla potest miscellis alia imputari culpa, nullaq; iustior earum puniendarum causa uel à Grillando uel à Molitore uel ab alijs Iureconsultis assignatur. At qui rationibus innumeris ostendere possem, contractum ac fœdus hoc nullum esse: itaq; nihil in alterutram partem operari posse, nihilq; huc facere regulam, uniuscuiusq; contractus initium spectandum esse, & causam. l. si procuratorem, in prin. ff. mandati. l. 1. §. non solum. depos. l. si tamen. ad Maced. Ac primò quidem ratione personarum: quia inter quos nulla est com-

munio, inter eos quoque nullum potest esse ius, nullus naturaliter contractus. Ratione rerum: quia quæ dari fieriue nec de iure nec naturaliter possunt, eorum nulla penitus est obligatio. Ratione conditionis adiectæ stipulationi, pactuque: quia nec in stipulantium est potestate, nec ita in casu posita ut natura sit possibilis. Ratione formæ: quia nō ea sit quæ dat esse rei, cuiusq; omissio uitiat actum. Ratione dissensus: quia semper & de alio & aliter sentit dæmon, quàm homo. Postremò non nisi imaginarium est uniuersum negocium. Quæ autem in spiritu tantum fiunt, eorum per testes ueros ac certos, hoc est oculatos, non potest haberi ueritas. Itaq; fœderis huiusmodi noticiam per experientiam, & ex facto consequi nequimus. Eorum enim quæ non apparent, quæ uide non sunt, nulla qualitas est. l. eius qui in prouincia, j. D. si cert. pet. l. fin. D. p. soc. Cæterum quoniam non id solum Libro tertio satis declaratum est: sed etiam ipsas aniculas, quæ plerunque lamiæ dicuntur, dolo circumuentas, ui coactas, metu compulsas, errore inductas, ignorantia deceptas in hac credulitatis temeritatem incidisse: profectò nec hoc obijci miseris poterit, quod in contractibus attenditur, quæ ab initio sunt uoluntatis, ex post facto fiunt necessitatis. l. sicut. C. de act. & oblig. nec illud quod in hæresi, delictum hoc sola uoluntate, & in mente committi. c. excommunicamus. §. credentes. de hæret. Bald. in l. si quis non dicam. C. de episc. & cler. & alij doctores. Nam ubi nullus est contractus, ibi nec contractus initium: ubi uerò dolus, uis, metus, error, ignorantia, ibi neque uoluntas, ut dixi suprà, neque consensus esse potest: quare nec hæreseos, nec alterius delicti, quod à solo animo pendet, suspicio, aut pœna.

Sunt

l. non solum de act. & oblig.

l. cum hi. §. si prator. D. de transf.

l. 1. de hæret. in flit. l. 4. §. si de act. empt. l. fin. de coll. bon.

l. in commo dato. §. sicut. D. commodati. l. si quis argentum. §. cum empt. C. de don.

Fœdus inter dæmonem & hominem nullum.

*Lamia nihil
uoluntate, sed
omnia conata
& decepta fa-
ciunt.*

Dolus.

*Apo. 12.
1. Pet. 5.
Chryso. su-
per Matth.
lib. 1.*

Gen. 3.

*26. q. 5. episc.
De lamis.*

*Li. de diuin.
dam. 3. & 5.
De Spirit. &
anima c. 28.
36. q. 4. c. sci-
endum.*

*Ad Sim-
plic. lib. 2. q. 3.
d. c. episcopi.
2. Cor. 11.*

*Tract. de sorti-
leg. q. 5. nu. 5.*

Sunt enim ea omnia uoluntati con-
sensuiq; contraria: in primis dolus ac
uis. l. & eleganter. D. de dolo. l. in cau-
sa. §. 1. de minor. l. 4. de reg. iur. l. 1. qd
metus causa. ibi: Propter necessitatē
contrariam uoluntati. Labeo enim do-
lum esse definit, calliditatem, falla-
ciam, machinationem ad circumue-
niendum, fallendum, decipiendum al-
terum. l. 1. §. 1. D. de dolo. Quid autem
ad hæc tria grauius efficaciusque la-
mijis simplicib. accidere potest, quàm
dæmonis tentatio? cui lib. Primo do-
cuimus nec uoluntatem deesse, ut to-
tum orbem terrarum seducat: neq; di-
ligentiam, quia alium actum non ha-
bet: neq; technas artesq; quibus cir-
cumuenire, fallere, decipere non mo-
dò fœminam, sed cōstantissimum pru-
dentissimumq; quemque hominum
potest. 3. Sent. dist. 19. q. 3. num. 22. 23.
uerba S. Bonauenturæ. His illum no-
stris mulierculis imponere, mentem-
que earum capere, tum Canones do-
cent, tum liber tertius: partim intrinse-
cus, cū mala pro bonis, bona pro ma-
lis proponit, suadetque miris & inui-
sibilibus (ut D. Augustinus ait) modis,
per illam substantiam suorum corpo-
rum, miserrimarum corpora non sen-
tientium penetrando, seq; cogitatio-
nibus earum miscendo: partim uerò
extrinsecus, cum per imaginum simu-
landarum callidam operationem, ut
idem inquit, se coram illis in angelum
lucis transformat, & Deum mentitur.
Quare quomodo sæpe homo homi-
nē dolo inducit ad aliquid instituen-
dum, quod alioquin ne cogitaret qui-
dem: ita mirum nō est, inquit Grillan-
dus, ut mulier ex se pudica, dæmonū
tentationibus ad eam quam alioquin
odit, delabatur impudicitiam. Illece-
bras enim omnes & intus suggerunt,
& foris ostentant, ut in Libro primo
demonstrauimus.

Veniamus ad uim, quæ maioris rei
impetus est, qui repelli non potest. l. 2.
D. quod metus causa. Quid autem dæ-
monis impetu uiolētius? quo cum re-
pentinos & extraordinarios animæ
infligat excessus, ut inquit Tertullia-
nus, primū mentem harum mulier-
cularum ita subiugat, captiuamq; du-
cit, teste concilio Ancyrano, & D. Au-
gustino, ut credāt ei quod nec est, nec
esse potest. deinde corpus uniuersum
ita obsidet, ut cōtra corporis naturam
moueatur: deniq; linguam earum sic
occupat, ut non nisi quando uult ipse,
nec aliud quàm quod ipsi placet, elo-
qui possint. Suppetit illis, ait Tertul-
lianus, ad utramque substantiam ho-
minis lædēdam subtilitas & tenuitas
sua multū spiritualibus uiribus, quas
uel eo magis attendere debemus in
hac quæstione, quod & inuisibiles &
insensibiles in effectu potius quàm in
actu appareant, eodem teste in Apo-
loget. cont. gent. c. 22. Proinde neque
culpa sua, neque uolentibus hæc acci-
dunt, quæ uel in mente, uel ope cor-
poris, uel in lingua committuntur. Pri-
mū enim, cui uolenti fit uis ac iniu-
ria? deinde quis ui resistere potest? l.
ex conducto. §. 1. V. Seruius. D. lati.
Deniq; qua custodia consequi posset
hominum quisquam, ne damnum in-
iuria dari possit? l. sed de damno. d. tit.
l. si ea. de act. empti.

Tertium erat metus: qui quid aliud
est, quàm instantis uel futuri periculi
causa, mentis trepidatio? l. 1. D. quod
metus. At suprā docuimus, ea omnia
quorum metus meritò & in homine
constantissimo cadat, l. 6. d. tit. pericu-
la, cruciatum corporis, mortem & uio-
lentam & naturalem, l. interpositam.
de transact. partim reuera miseris ani-
culis dæmonem intentare ac minari,
partim ipsis etiam captis ac circūscri-
ptis earum mentibus, ut ait Tertullia-

*d. q. 26.
De ciuit. Dei
lib. 2. c. 10.*

*l. 1. §. filij. de
iniurijs. l. cū
donationis.
C. de transact.*

Metus.

nus, tanto errore obijcere ac inferre, ut cum eorum omnium sibi potestatem esse fingat, eas facile quiduis uideri facere ac pati cogat. Nam & præsensia mala quibus premuntur ac exercentur, paupertatem, odia hominum, calamitates, uel se mentitur immisisse, uel etiam Deo permittente immitit, uel ita delusis earum sensibus imprimit, ut licet nihil eorum patiantur, tamen quasi perpetiantur doleant, ut aut amolitionem eorum ostentās, aut successuum meliorum spem iniiciens, fidem ac obsequium misellis extorqueat. Hic est certè illatus timor. l. metum autem. d. tt. Enim uerò quoscunque superat dæmon, per mœrorem superat, teste Chrysostomo lib. 3. de Pro uident. Timor autem, & tristitia quædam est. Omnes enim ex malo æquè timemus, si immineat, ut affuturum: & dolemus, si præsens iam sit, & lædat. Nam quod lædit, naturæ contrarium, ac uoluntati est. Quicquid autem fit occasione alicuius inuoluntarij, inuoluntarium & est & dicitur l. qui leuandæ. D. ad l. Rhod. Hoc est, propter quod credulitatis temeritatem in lamijs perfectæ uoluntati nequimus imputare.

7. Ethic.
Aristot.

Error. Restat error & ignorantia. Clarum autem est, errantis nullam esse uoluntatem, & ignorantis nullum consensum. l. si per errorem. de iurisd. omniū iud. l. sed hoc. D. de publ. & reat. Quia & hunc inuito similem esse, l. qui potest. §. 1. de reg. iur. & furioso, l. si à furioso. D. si cert. pet. cui parcitur in omnibus, ut dictum est supra. In lamijs autem nostris, error mentis ac cæcitas uoluntatis primùm à morbo pendet naturæ, cuius factum æquo animo ferendū est, l. in summa. §. apud. de aqua plu. arc. Melancholicis enim morbis tam grauitur omnes plerunque uexari, nos Libro tertio, & Alciatus supra

Cap. 5. 6.

singulari capite, docuimus, ut nec apprehendere, nec dijudicare quicquam rectè possint, multo minus eligere, quodq; electionem consequitur uelle, quod omnino liberum denotat arbitrium, l. si de commissis. §. quāquam. de leg. 3. Tanto maius mentis uitium est quod patiuntur, quàm amoris furor: quo tamen nihil esse uehemētius, dicitur in Aut. quib. mod. eff. leg. §. illud quoq; minusq; puniendū. Secundo, in tantam mentis alienationē incidunt diaboli ludibrijs, quib. diximus & mentē earum capi, ut nesciant quid agant, & oculos perstringi, ut scilicet uideant credatq; quod non est. Adeo facti quoque nō alieni modò, uerum etiam sui, quod mirum est, probabili certaq; laborat ignorantia, quo magis diuini iuris ignorantiam in ijs præsumentam & excusandam censeo. Nam si corruptum sensum omnib. animantibus communem habent, si deprauatam phantasiā & apprehensionem, si diaboli tū internis tū exteris fit ludificationibus, ut id ipsum quod & agūt, & uelle uidentur, nesciant: quī uel intelligēt, quale sit id ipsum, in quo consentiunt: uel dijudicare poterunt, faciendum sit, an secus? Adhuc ut nec morbus uitiatæ rationis, nec tantę fraudes quātas adhibet dæmon interueniant: fit quandoque per neglectā diuini iuris ac sermonis tum promulgationē, tum interpretationem, eorumque culpam ad quos eæ pertinent, ut in hanc credulitatis temeritatē incidant: nonnunquam ætatis infirmitate: semper autem sexus tum imprudētia, tum imbecillitate: cui ppter eas causas quas Libro tertio retuli, specialiter indulge

Lib. 6. ca. 18.

Ignorantia
facti proprii
in lamijs.

Cap. 5. 6.

Lib. 6.

cap. 20.

Nunc

Nunc igitur satis arbitror constare, in animum harum muliercularum delictum omnino, quod in sola mente consistit, ac uoluntate, nulla ratione cadere posse: nec eandem earum in fide rationem esse, quam aut hæreticorum, aut apostatarum. Hæreticum enim schisma facere, & pertinaciam uoluntatis, supra docuimus: apostatam uero spontanea ac uoluntaria animi malicia reddit.

Quæcunque uero iam summam diximus, eò recidunt omnia, ut quod Grillandus & Molitor Lamias animo committere, & uoluntate facere uolunt, potius in mente pati, quam facere, uideamus. Nihil enim agit in seipsum. l. ille à quo. §. tempestiuum. D. ad Trebell. Nihil autem magis differt inter se, quam agens & patiens. l. Vranus. D. de fideiuss. argumento l. prætor. de tut.

& cur. Quare commiseratione potius quam pœna enormi dignæ sunt, omniq; potius auxilio, quod dolū, uim, metum passis, furiosis, deceptis, ignorantibus, impotentibus aut ipso iure competit, aut ratione suadente tribuitur. Neque uero pœna pœnæ potest esse, nec afflictionē afflicto addere debemus. l. naui onustæ. §. cum autem. D. ad l. Rhodiam. c. ex parte. de cler. ægrotan. §. quod si uis fluminis. Instit. de rer. diuis. & 7. q. 1. c. cum percussio.

Atque hæc sanè naturalis est ratio, cur neque furiosi, neq; phrenetici puniendi sint ex aliquo delicto, quod satis suo furore torqueantur, & sua calamitate puniantur. l. diuus. D. de offic. præf. l. pœna. §. sanè. D. ad l. Pomp. de parric. Itaq; fati ut illos, sic & nostras, infelicitas excusat. Animo enim illi ac rationis ui destituti sunt, nec ferè ullum habent aut sanæ mentis aut perfectæ uoluntatis consensum, ut satis est superq; dictū. l. 2. C. de contrah. empt. Atqui neque delictum sine consensu potest committi, ac proposito, l. 1. ff. si

quadrupes paup. fec. dic. neq; iniuria inferri sine animo iniuriandi. l. illud. §. sanè. D. de iniur. Ergo nullo modo ex delicto uel Canones eos irregularitate puniunt. Clem. un. de homicid. neq; leges suis pœnis. l. infans. ff. ad l. Corn. de sicar. nullo modo ob parricidium commissum culeo insuuntur. d. l. pœna. §. fin. nullo modo inferunt iniuriam, sed etiam patiuntur. d. §. sanè. nullo modo tenentur Aquilia, ob damnum datum. l. sed etsi quemcunq; §. igitur iniuriā. ff. ad l. Aquil. nullo modo eorum factis leges uel præmiū uel pœnam proponunt: sed pro talibus habent, ac si fortuita sint, in quib. nullius spectari possit hominis uel deliberatio, uel actio, uel consciētia. l. fin. in fin. ff. de administ. tutor. At & nostras, de quibus agimus, animo (sine quo delinqui, usucapi, possideri nequit) ite mente, uoluntate, ratione, cōsensu, deliberatione, βελήσσει, consilio carere, iam ad nauseam ostendimus. Quid igitur grauius delinquant, quam furiosi, quam phrenetici, quam dormiētes, qui illis æquiparantur? c. maiores. §. si. ext. de bapt. Neque profectò ab similes sunt nostrarū muliercularum actiones, seu potius passionēs, illis dormientium, quas Bart. in l. ut uim. ff. de iust. & iur. recenset, & Cardin. Zabari. in d. Clem. un. de ijs qui de nocte surg. hom. commis. Et tamen ille legum Coryphæus, talia commissa rectè excusat, tāquam ea hominis peracta operatione, quæ sensu, quæ uoluntate careat. Dd. l. pœna. ff. ad l. Pomp. de parr. non secus atque à furiosis ac insipidis patrata. l. fluminū. §. uitium. ff. de dam. infect. l. qui occidit. ff. ad l. Aquil. Cur ergo nostræ, quarum similis est ratio, magis peccet illis qui dicuntur non peccare? gl. in c. testamentum. 6. dist. Quid magis illarum urgetur confessio, quam furiosorum, quibus calamitate non pares, sed

Ee superior

Lamia commiseratione digna, non pœna.

Beclaf. 4.

superiores sunt? cum tamen illorū confessio nulla sit: uti probauimus ex l. in negocijs. D. de reg. iur. l. 2. §. furiosus. D. de iur. codicil. c. fin. ext. de successionibus ab intestato.

*Augustinus
lib. 2. de Pecc.
mort. & re-
miss. c. 33.
Iob. 23.*

Nisi fortè replicent, eas pro meritis uoluntatum diuino iudicio tradi illudendas ac decipiendas, illudentibus ac decipiētibus eas prauaricatoribus angelis, ut ait D. Augustinus lib. 2. de doct. Christ. c. 23. Atqui fateor, diuinā iusticiā generaliter hominis meritum præsупponere, diuerso tamen effectu: quia sanctis afflictiones, post peccatorum remissionem, certamina sunt, & exercitationes, ut probetur: reprobis, sine remissione supplicia, pœnæq; iniquitatis. Itaque non solum improbi & in corpore & in anima affliguntur, sed etiam boni, quos Deus diligit: nec ex uirga Dei flagellantis aliquem, præsūmendum statim est facinus aliquod eius, quod etiam ab hominibus puniri debeat. Nam ea ratione dæmoniacos quosque maiori pœna esse aggrauandos à magistratu diceremus. Sed illa sibi relinquenda esse, uel uno hoc innuit Deus, quod ipse puniat ac exerceat eos. Quod enim à magistratu puniri uult, id ipse uicissim illi detegit & relinquit, cuius opera sunt misericordia & iudiciū. Etenim cum tribus tantum modis peccare possimus, quorū Primus cōplectitur omnem interiorē motum ac conceptum in intelligentia uel affectibus, etiam si uoluntas non consentiat: Secundus tum incidit, quoties uoluntas cum motibus & affectibus consentit: Tertius, quoties re exequi conamur, quod cogitamus & uolumus: magistratus non ulterius procedit ad animum aut uoluntatem puniendam, quā si emerferit & constet: Deus autem in illa secretiora, inq; animum ipsum ac cogitationem hominis animaduertit. Ea enim solus

Deus cognoscit. In Clement. exiui. §. quamuis. de uerb. signif. Scrutator enim cordium ac renum est: & tota intelligentia, tota anima, toto corde uult à nobis diligere. Nos uerò animum probamus uerbi factiue præsumptione, nec alia habemus animi indicia. l. 15. qui. §. diuus. C. de tut. & cur. dat. l. La-beo. C. de sup. leg. l. reprehendenda. C. de institutionibus & substitutionibus. Neque iudex uel uoluntatem uel maleficium punire potest, nisi confideret prius, & habeat factum quod animo metitur. Alber. in l. aut facta, uers. qualitate. de pœn. Breuiter, non nisi externa inter homines puniuntur: Per ea interna probantur. l. fin. infra. C. de sicar. & passim Dd.

Sed illud etiā omittendum non est, etiam si uim hanc & metum ex præcedenti delicto patiantur: nec tamen facere posse quod pati miseras uidemus: nec ex eo quod nō uoluntate faciūt, & animi iudicio, sed ex ipso præcedenti delicto puniendas esse. l. nec timorem. D. quod metus causa. Quin cum dæmon etiam nihil eiusmodi rectè possit inferre sicut magistratus, l. 3. d. tit. uers. succurrendum illis esse potius, ex eo uidetur. Nam & contra dæmonis dolos officiū sacerdotum sancti Patres in concilio Ancyrano requisuere, ut probent ea omnia esse falsa, quæ miseris persuadet: tum etiam singulorum Christianorum, ut cōmonefaciant se inuicem de tanti hostis fraudibus & potentia ac profunditatibus, ut uocantur in Apoc. c. 2. Contra uim autem habemus in primis panopliam Christianā, quam suprā descripsimus Lib. 5. cap. 1. 28. dein uerò preces & obsecrationes tum publicas, quib. Deus moueri se cōfirmat, tum priuatas. Multum enim ualet oratio iusti, & oratio humilis penetrat cœlos. Contra morbum, medicorū opera adhibetur, qui post-

*Quomodo
lamie sunt
restituendæ
26. q. 5. cap.
episcopi.*

*Coloss. 3.
Ephes. 6.*

*1. Tim. 2.
Matth. 18.
Iacobi 5.
Eccles. 35.
Vide suprā
lib. 5. cap. 30.*

*Magistratus
in qua ani-
maduertat.*

*Qua Deus
sibi reserua-
rit puniendā.*

*De Nat. &
grat. c. 16.
Iacobi 5.
Iacobi 4.*

1. Tim. 5.

*Augustinus
in Ioan.*

Iacobi 1.

*Ephes. 6.
Sexus, & æ-
tas lamiarū.*

postquam unxerunt afflictas, hoc est, postquam adhibuerunt ea quæ oportet, commendant eas Deo, sicut præcipit D. Augustinus. Oratio fidei saluabit infirmum, hoc est S. Iacobi consilium. Contra metum diligens ad tolerantiam & constātiā admonitio, ut resistamus diabolo iuuabit: quemadmodum Libro 5. c. 20. præscripsimus. Contra errorem prædicandus sermo, instandum tempestiuè, intempestiuè, arguendum cum omni lenitate & doctrina. Semper autē orandus est Deus, ut ipse intellectum earum muliercularum aperiat, cum proficiscuntur in Emaus: hoc est, cum in hos errores animi iudicijque delabuntur. Contra ignorantiam autem, magistratus officium postulandum, ut pastorum somnolentiam excutiat: ut quo tales oues & debiliores sunt, & incautæ magis propter ætatem deliram, & sexum fœmineum: hoc diligentius ac melius ijs caueant à lupis, easque instruant de insidijs eorum. Hac demum ratione in integrum restituendæ sunt.

Etli quoque nec assidua spiritualium astutiarum tentatio, nec tanti aduersarij inuitabilis impetus, nec tam iustus metus, nec tantum corporis mentisque uitium miseras omni uoluntatis culpa liberaret, licet uel heresi uel apostasia laborare concederetur: unica tamē aut ætatis infirmitas, aut sexus simplicitas, uel id ipsum præstaret illis, uel pœnā certē mitigaret. Sic enim & crimen quodlibet attenditur, & animus delinquentis in quolibet crimine, ut expendatur an ignorantia quadā, imperitia, uel simplicitate, an uerò dolo, malicia, pertinaciāque delinquat: ut ijs perspectis, officio iudicis pœnæ temperentur. l. respiciendū. l. aut facta. D. de pœn. l. quid ergo. de his qui not. infam. Dd. in l. 1. §. diuus. l. in lege Cornelia. D. ad legem Corneliā de sicarijs. l.

penult. D. ad legem Pompeiā de parr. Quarum autem fœminarum causam agimus, secundum plerunq; senectutis gradum, & eam attingere partē, quæ decrepita dicitur & est. l. 3. §. ignoscitur. D. ad Sylon. & c. ult. distin. 80. & c. quæ & ipsa morbus est, ut Menander ait, & ferē semper cum animi delirio & iudicij lapsu naturaliter coniuncta est. Itaque remouetur à republica gerenda, honoratur tamē. tit. C. qui se ætat. excus. l. maiores. l. semper, in princ. de iur. immun. l. non tamen, in princ. de mun. & hon. & in criminib. pœnæ relaxationem & ueniam meretur, ut quos premit, eos & culpæ suspitione liberet. d. §. ignoscitur. & tormentis eximat. Bart. in d. l. & in l. de minore, in prin. de quæst. Angel. in tractatu Malefic. gl. fama publica. uers. quero quæ. Hippol. in l. edictum. 3. col. de quæst. Anus autē nostræ non modò tum delirant, cum uiri, hoc est, in secundo ac extremo senectutis gradu: sed etiam quia mulieres sunt, magis repuerascunt: uel certē non minus in primo, quàm uiri in secundo & ultimo. Primum igitur uix est, ut crimen in mēte ac uoluntate magis committat, quàm pueri, qui iudicio animi destituti sunt. Deinde uerò, ut tantum fauoris ac excusationis, ætatis lapsus nō præstet: propter eum tamen nec torqueri debent, ut nunc fit: nec ea pœna affici, qua pessimus quilibet mulctatur.

Quod etiam ad sexum pertinet, cuius, ut Libro 3. diximus, tanta est tum simplicitas tum lubricitas, ut in eodē grauius peccet uir quàm mulier. l. in multis. de stat. hom. 32. q. 6. c. indignatur. & c. seq. c. forus. de uerb. sig. Itaque leniorem etiam meretur pœnā: ut in adulterijs, uir ut sacrilegus punitur. l. quāuis adulterij. C. ad l. Iul. de adult. fœmina castigata uel mulieribus incarcerationa datur, uel in monasterium

*Sexus.
cap. 6.*

condemnatur ad bienniū. ext. de testam. c. Rainutius. & Auth. sed hodie. quæ est C. de offic. ciuil. iud. & Nou. ut nulli iudic. §. adulteram uerò. §. necessarium. Aut. sed nouo iure. quæ est l. quamuis. C. ad l. Iul. de adulter. sed & in crimine maiestatis: subuenitur enim simplicitati & ignorantia. l. 3. de iur. & fact. ignor. l. iuris ignorantia. C. qui admitti. Dd. & Bartolus in l. si qs id quod de iurisdic. omnium iudic. latissimè docent, quomodo propter ætatem & sexum muliebrem doli præsumptio cesset, etiam si in iure ciuili errent. Alex. conf. 103. uol. 1. Cepol. conf. 21. col. 6. & conf. 24. Bald. in l. error. C. de iur. & fact. ignor.

Nec obstat hisce fauorib. ætatis ac sexus, primū quod longè grauius sit æternam quàm tēporalem offendere maiestatem, l. hi qui sanctam. C. de hēred. Aut. garazos. c. ubicunq; de pœn. Secundò, quod eam ob causam nulla sexus aut ætatis habeatur ratio in hæresi. Dd. in l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. Canonistæ in c. uergentis. de hæres. in antiq. & in c. tum secundum leges. eod. tit. lib. 6. Tertiò, quod in crimine maleficiorum ac sortilegiorū specialiter excipiatur. l. etsi excepta. C. de malef. & math. quia in ijs omnes sine exceptione torqueri, notat Hippol. in l. edictum. 3. col. de quæst. Nam ut à posteriori incipiā, magis ac ueneficis hic aduocatus nō sum: sed delusis lamijs, quas multū tum à magis infamibus, tum à ueneficis distare declarauī Lib. 3. Ad alterum primò respondeo, quod illi textus specialem prærogatiuā sexus & ætatis limitant tantū, quoad torturam, ut & in crimine læsæ maiestatis, l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. nō etiam causam criminū. Semper enim hoc manet, qui iudicio animi caret, eū malè facere non posse. Secundò respondeo, satis magnum inter lamijs

& hæreticas esse discrimen, quod singulari capite demonstraui. De-
mum cum Oldrado dico, quod etiam in his quæ formaliter, ac secundum leges canonesq; non sunt hæretica, licet hæresim sapiant, detrahendum sit ob eam quam diximus mulierum simplicitatem & lubricitatē. l. 1. C. de iur. & fact. ignor. l. ult. §. fin. de iur. delib. l. pen. de his quæ sibi ascr. Et hoc, etiā si in articulo fidei errent, ut idiotæ ac rustici. Sufficit enim ijs, ut loquuntur, implicita fides, & ne pertinacia contumaciaq; quadam errorem suum defendant. Bald. in l. error. C. de iur. & fact. ign. Atque hac etiam ratione prima cadit obiectio. Quanquam ut grauius esse non inficior, in maiestatem diuinam delinquere: sic illud quoque sciendum est, & facilius & citius homines in hoc delictum incidere. Incomprehensibilis est enim, & longè à nostris remota sensibus, illa æterna, infinita ac spiritualis maiestas ac uoluntas. Quare qui in terrenis negocijs lyncei sumus, in spiritualibus & ijs quæ ad Deum spectant, talpæ statim efficiuntur: non secus atque ij qui cum summa se putent oculorum acie præditos, quando in terris ea quæ sensu percipi possunt, acerrimè contuentur: si solem aspicere uelint, omnem illam aciem, extremam esse præ tanto fulgore sentiunt caliginem. Duabus igitur de causis facilius hominum in spiritualibus est lapsus: primū, ob diuinorum naturam omni cogitatione humana superiorem: deinde, propter nostræ tum intelligentiæ cæcitatem, tum uoluntatis deprauationem. Quare si quis hac in parte delinquat & erret, mitior esse debet pœna, ac iustior uenia: & id quidem eò magis, si mulier, magisq; si decrepita muliercula cadat.

DETER.

DETERMINATIO PARISIIS FA-
cta per almam facultatem Theologicam, Anno
Domini 1398. super quibusdam su-
perstitionibus nouiter
exortis.

VNiuerſis orthodoxæ fidei zela-
toribus Cancellarius ecclesiæ
Parisiensis, & facultas Theolo-
giæ in alma uniuerſitate Parisiensi, ma-
tre nostra, cum integro diuini cultus
honore spem habere in Domino, ac
in uanitates & insanias falsas non re-
ſpicere. Ex antiquis latebris emergēs
nouiter errorum fœda colluui, reco-
gitare commonuit: quod plerunq; ue-
ritas catholica apud studiosos in Sa-
cris literis apertissima est, quæ cæte-
ros latet: nimirum cū hoc proprium
habeat omnis ars, manifestā esse exer-
citis in ea, sicut ex eis conſurgat illa
maxima, Cuilibet in ſua arte perito
credendum est. Hinc est Horatianum
illud, quod Hieronymus ad Paulinū
ſcribens aſſumit: Quod medicorum
est, promittunt medici, tractant fabri-
lia fabri. Accedit adhæc in Sacris lite-
ris aliud ſpeciale, quod nec experien-
tia & ſenſu conſtant ut aliæ artes, nec
poſſunt ab oculis circumuolutis nube
uitiorum facile deprehendi. excæca-
uit enim eos malicia eorum. Ait ſiqui-
dem Apoſtolus, quod propter auari-
ciam multi errauerunt à fide. Propte-
rea non irrationabiliter idolorum ſer-
uitus ab eodem nominatur: alij pro-
pter ingratitudinem, qui cum cogno-
uiſſent Deum, non ſicut Deum glori-
ficauerunt, in omnem idololatriæ im-
pietatem (ſicut idem commemorat)
corruerunt. Porro Solomonē ad ido-
la, Didonem ad magicas artes pertra-
xit dira Cupido. Alios poſtremò mi-
ſera timiditas tota ex craſtino pendēs
in obſervationes ſuperſtitioſiſſimas
impiasque depulit: quemadmodum
apud Lucanum de filio Pompeij Ma-

gni, & apud hiſtoricos de plurimis no-
tum eſt. Ita fit, ut recedens peccator à
Deo, declinet in uanitates & insanias
falsas, & ad eum qui pater eſt menda-
cij, tandem impudenter palamq; apo-
ſtatando, ſe cōuertat. Sic Saul à Domi-
no dereliſtus, Pythoniſſam, cui prius
aduerſabatur, conſuluit. Sic Ochozias
Deo Iſraël ſpreto miſit ad conſulen-
dum deum Accaron. Sic deniq; eos o-
mnes qui fide uel opere abſque Deo
uero ſunt, ut à deo falſo ludificentur,
neceſſe eſt. Hanc igitur nefariam, pe-
ſtiferam, mortiferamque inſaniarum
faſarum cum ſuis hæreſibus abomi-
nationem plus ſolito noſtra ætate cer-
nentes inualuiſſe, ne forſan Chriſtia-
niſſimum regnum, quod olim mon-
ſtro caruit, & Deo protegente carebit,
inſicere ualeat tam horrendæ impie-
tatis & pernicioſiſſimæ contagionis
monſtrū, cupientes totis conatib. ob-
uiare, memores inſuper noſtrę profes-
ſionis, proq; legis zelo ſuccenſi, pau-
cos ad hanc rem articulos damnatio-
nis cauterio, ne deinceps fallant inco-
gniti, notare decreuimus, rememoran-
tes inter cetera enumerata dictū illud
ſapiētiſſimi doctōris Auguſtini de Su-
perſtitioſis obſervationibus: Quod
qui talibus credunt, aut ad eorum do-
mum euntes, aut ſuis domibus intro-
ducunt aut interrogāt, ſciant ſe fidem
Chriſtianam & baptiſmum præuari-
caſſe: & paganū & apoſtatā, id eſt, re-
trō abeuntē, & Dei inimicum, & iram
Dei grauiter incurriſſe, niſi eccleſiaſti-
ca pœnitentia emēdatus, Deo reconci-
lietur. Hæc ille. Neq; tamē intētio no-
ſtra eſt, in aliquo derogare quibuſcūq;
licitis & ueris traditionibus, ſcientijs,
& artibus: ſed inſanos errores atque
ſacrilegos inſipientiū & ferales ritus,
pro quāto fidē Orthodoxā & religio-
nē Chriſtianā lædūt, cōtaminant, inſi-
ciūt, radicitū, quantum fas nobis eſt,

extirpare satagimus, & honorem suū sincerum relinquere ueritati.

Est autem primus Articulus, quod per artes magicas & maleficia, & inuocationes nefarias quærere familiaritates & amicitias & auxilia dæmonum, non sit idololatria: Error. quoniam dæmon aduersarius, pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur: nec est honoris uel domini cuiuscunque diuini uerè seu participatiuè uel aptitudinaliter susceptiuus, ut aliæ creaturæ rationales non damnatæ: nec in signo ad placitum instituto, ut sunt imagines & templa, Deus in ipsis adoratur.

Secundus articulus, quod dare uel offerre uel promittere dæmonibus qualemcunque rem, ut adimpleant desiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid osculari uel portare, non sit idololatria: Error.

Tertius, quod inire pactum cū dæmonibus tacitum uel expressum, non sit idololatria, uel species idololatriæ, uel apostasiæ: Error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa: cuius effectus non debet à Deo uel natura rationaliter expectari.

Quartus, quod conari per artes magicas dæmones in lapidibus, annulis, speculis, aut imaginibus nomine eorū consecratis, uel potius execratis, cogere & arctare, uel eas uelle uiuificare, non sit idololatria: Error.

Quintus, quod licitum est uti magicis artibus uel alijs quibuscunque superstitionibus à Deo & Ecclesia prohibitis pro quocunq; bono fine: Error. quia secundum Apostolum, Non sunt facienda mala, ut eueniant bona.

Sextus, quod licitum sit aut etiam permittendum, maleficia maleficijs repellere: Error.

Septimus, quod aliquis cum aliquo

possit dispensare in quocunq; casu, ut talibus licitè utatur: Error.

Octauus, quod artes magicæ & similes superstitiones, & earum obseruationes sint ab Ecclesia irrationabiliter prohibitæ: Error.

Nonus, quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur compellere dæmones suis inuocationibus obedire: Error.

Decimus, quod thurificationes & suffumigationes, quæ fiunt in talium artium & maleficiorum exercitio, sint ad honorem Dei, & ei placeant: Error & blasphemia, quoniam Deus aliàs non puniret uel prohiberet.

Vndecimus, quod talibus & taliter uti nō est sacrificare seu immolare dæmonibus, & ex consequenti damnabiliter idololatrare: Error.

Duodecimus, quod uerba sancta & orationes quædam deuotæ & ieiunia & balneationes & continentia corporalis in pueris & alijs, & missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum, quæ fiant pro exercendo huiusmodi artes, excusent eas à malo, & non potius accusent: Error. Nam per talia sacræ res, imò ipse Deus in Eu-
30 charistia dæmonibus tentatur immolari: & hæc procurat dæmon, uel quia uult in hoc honorari similis Altissimo, uel ad fraudes suas occultandas, uel ut simplices illaqueet facilius, & damnabilius perdat.

Tredecimus, quod sancti Prophetæ & alij sancti per tales artes habuerunt suas prophetias, aut miracula fecerūt, aut dæmones expulerunt: Error & blasphemia.

Decimusquartus, quod Deus per se immediatè uel per bonos angelos talia maleficia sanctis hominibus reuelauerit: Error & blasphemia.

Quindecimus, quod possibile est per tales artes cogere liberum hominis

nis arbitrium ad uoluntatem seu desiderium alterius: Error: & hoc conari facere, est impium & nefarium.

Sedecimus, quòd ideo artes præfatae bonæ sunt, & à Deo, & quòd eas licet obseruare: quia per eas quandoq; uel sæpe euenit, sicut utentes eis quærunt uel prædicunt, uel quia bonum quandoq; prouenit ex eis: Error.

Decimusseptimus, quòd per tales artes dæmones ueraciter coguntur & compelluntur, & non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homines: Error.

Decimusoctauus, quòd per tales artes & ritus impios, per sortilegia, per carminationes & inuocationes dæmonum, per quasdam insultationes & alia maleficia, nullus unquam effectus ministerio dæmonum subsequatur: Error. Nam talia quandoq; permittit Deus contingere: ut patuit in magis Pharaonis, & alibi pluries: uel quia utentes seu consulentes propter malam fidem & alia peccata nefanda, dati sunt in reprobum sensum, & demerentur sic illudi.

Decimusnonus, quòd boni angeli includantur in lapidibus, & cōsecrent imagines uel uestimenta, aut alia faciant quæ in istis artibus continentur: Error & blasphemia.

Vicesimus, quòd sanguis upupæ uel hœdi uel alterius animalis, uel pergamenum uirgineum uel corium leonis & similia habeant efficaciam ad cogēdos uel repellendos dæmones ministerio huiusmodi artium: Error.

Vicesimusprimus, quòd imagines de ære, plumbo uel auro uel de cera alba uel rubea uel alia materia baptisatæ, exorcisatæ & consecratæ, seu potius execratæ secundum prædictas artes & sub certis diebus habeant uirtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitatur: Error in fide & phi-

losophia naturali, & astronomia uera.

Vicesimussecundus, quòd uti talibus, & fidem dare, non sit idololatria & infidelitas: Error.

Vicesimustertius, quòd aliqui dæmones boni sunt, alij benigni, alij omnia sciētes, alij nec saluati, nec damnati: Error.

Vicesimusquartus, quòd suffumigationes, quæ fiunt in huiusmodi operationibus, conuertuntur in spiritus, aut quòd sint debitæ eis: Error.

Vicesimusquintus, quòd unus dæmon sit rex Orientis, & præsertim suo merito: & alius Occidentis, alius Septentrionis, alius Meridiei: Error.

Vicesimussextus, quòd intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem, sicut corpus cœli influit in corpus humanum: Error.

Vicesimusseptimus, quòd cogitationes nostræ intellectuales & uolitiones nostræ interiores immediatè causentur à cœlo, & quòd per aliquam traditionem magicam tales possunt sciri, & quòd per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum: Error.

Vicesimusoctauus, quòd per quasunque artes magicas possimus deuenire ad uisionem diuinæ essentiæ, uel sanctorum spirituum: Error.

Acta sunt hæc & post maturam cerebramq; internos & deputatos nostros examinationem, cōclusa in nostra cōgregatione generali Parisius apud sanctum Mathurinum de mane super hoc specialiter celebrata, Anno Domini M. CCC. XCVIII. die XIX mensis Septembris. In cuius rei testimonium, sigillum dictæ Facultatis præsentibus literis duximus apponendum. Originale huius determinationis est sigillatum magno sigillo facultatis Theologiæ Parisius. Ego inueni subiectam in fine Magistri senten-

tiarum.

EPILOGVS OPERIS.

Epilogus.

Non dubium mihi est, candide Lector, plurimos fore, apud quos malam iniero gratiam, calumniam mihi pro opera qualicunq; prestita reposituros: quorum pleriq; quod iniquorū est iudicium, id quod non intelligunt, criminabuntur: alij, opinioni longa annorum serie, hominum animis irradicatae, & uelut iure consuetudinario obfirmatae, quacunque ratione patrocinari uolent: nec deerunt qui dentis Theonini prurigine insolescentes ex more, mordendi occasionem auidius quærent. Ad causas naturales quarumcunq; rerum miracula & monstra referent pugnaces Peripatetici: ac sacrosanctæ Scripturæ religioni, Aristotelis Platonisq; rationes præscribere, uehementi pertinacia contendunt. Hic Petri Pomponatii Mantuani, summi & clarissimi suo tempore philosophi, de Naturalium effectuum causis, siue de incantamentis Opus, abstrusioris philosophiæ plenū, requireretur, accuratiusq; euolueretur, ut oppugner, pessumq; eam: nisi in inuitis Christianæ philosophiæ fundamentis constabilitus, sermonis probabilitatem contemnam, ex D. Pauli, uasis electionis, consilio, qui studiosè præmonuit, uidendum esse, ne quis sit qui nos deprædetur per philosophiam, & inanem deceptionem, iuxta constitutionem hominū, iuxta elementa mundi, & nō iuxta Christum. Quoniam in illo inhabitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter. Pomponatiū quoq; ante redditum spiritus extremi halitum resipuisse ex singulari Dei miseratione, nec permansisse *ἀθροῦ*, sperare uolo. talem etenim fuisse, à clarissimo medicinæ ornamento D. Helidæo Foroliuiensi, eius olim discipulo, non semel auditum est.

At sibi iniuriam fieri à medico, quæ-

dam Scripturæ sacrae loca excutiente, & suæ uocationis metas transiliente, acclamabūt morosiores pleriq; Theologi: Ne sutor ultra crepidam, mordacius oblatrātes. His nihil aliud responsum uolo, quàm, D. Lucam euangelistam medicum Antiochensem fuisse: ac me ex eorum esse numero, quorum huc spectat studium, ut si quo modo tandem ex immensa Dei misericordia atq; ineffabili Christi gratia, ad regale illud sacerdotiū pertingere queant, cuius D. Petrus apostolus, beatus Ioannes Theologus, & propheta Esaias meminerunt.

Regale sacer-
dotium.

1. Pet. 2.

Apocal. 1. 6.

20.

Esaiæ 62.

Quod maleficij quosdam Ecclesiastici collegij homines impuros insimularim, si quoq; egrè ferant: id certè nō debui non facere, argumenti ratione: atq; apertius etiam nominibus eorū expressis potuissem, nisi modestiam hanc ex Theologia edoctus, hos Christianæ fidei eueriores ac reipublice sedatae turbatores, ut adhuc desistāt, statuissem præmonere. Cum magicorum flagitiorum reis mihi controuersia est, non cum uiris pijs, quos unice ueneror & colo, ut si quis alius. Si iniuste se traductos illi conquerantur, ut in theatrum palam mecum prodeant, suamq; tueantur causam, non detrecto.

Doctioribus quibusdam nostri ordinis uiris, uel etiam delicatioribus, si à me non sit factū satis (quod equidem libenter fateor: quàm sit mihi curta suppellex, nō ignarus) ijs tamen rem exactius perpendendi, altiusq; perscrutandi, ac methodo doctiore, ordine magis cohærente, oratione dilucidiore, uerbis aptioribus, & ueritatis argumentis ualidioribus describendi, qualemcunq; subministrasse occasionem pro ingenij tenuitate (quam certè magnā agnosco) uideor. à quibus si alicuius lapsus etiam admonear conuincarq; plurimum à me reportabunt gratiæ: quem-

Coloss. 2.

quemadmodum reliqui omnes, eodē me prosequuti studio: nec me errata retractasse pudebit unquam. non mihi usq; adeo Suffenus sum, nec ita *φιλαντίας* afficit libido. Est aliqua prodire tenus, si non datur ultra.

Quod contra legum duodecim Tabularum auctoritatem, de ijs qui menses excantarunt, à vulgari opinione & Poëtarum figmentis dissentiam, si gra- 10 uiter tolerat Iurisperiti, mala mihi pro beneficio reponitur gratia: quod ueritatis in hoc argumenti genere ab alijs inquirendæ, & criminalis sententiæ hic non secundum placita cæci in religione Christiana seculi, uerum ex ipsis ueritatis mysterijs, debito ordine eruendæ pronuntiandæq; ansam porrigere qualemcunq; uoluerim. Enimvero si alicui in legitima sua uocatione præ- 20 iudicandi animus mihi fuerit, temerarij hominis notam meo quodam merito haud recuso. Cæterum si hac mea purgatione non contentis mordacibus inuidisq; ingenijs, me conuicijs proscindere, imperitiæ redarguere, flagitij iniquè insimulare, & calamū petulanter in me stringere lubeat: ea me Deum omnipotentem cōfirmaturum tolerantia confido, ut quoscūq; aduer- 30 sarios dentes & insultus, patiendosim exuperaturus.

Irritas præterea suas apud me uidēt machinationes impij sacrilegiq; magi, quorum nec præstigijs, nec terriculamentis culmum quidem latum moueor, etiam si me diris suis imprecationibus aut diabolicis exorcismis transformare studeant: aut *εἰς νόραντας*, uel (si malint) cloacas execrandis suis arti- 40 bus compellere nitantur monstrifici malefici. Delphica in me diuinorum oracula, quibus nihil non sinistri mihi in Pythij templo cacanti, & ob id à Pisistrato tyranno statutæ pœnæ subijciendo, uaticinabuntur homines perdi-

ti, prorsus contemno. Incassum me nocturnis lemuribus, aut defunctorū manibus uel laruis terrebit tenebricosus necromātes. Nec contra Geoticorum umbras aquæ lustralis asperginē, uel tædarum ignem iuxta sepulchra arcesso: suis hi spectris me ne utiquam fatigabunt. Tartarearum uocum barbarie aut murmurum ludibrijs si me laceſſat nefarius exorcista, non mihi curæ est. Incantatorum ligaturas, quibus prodigiosos accersere morbos, cōgressum impedire naturalē, imò eius organa pro suo arbitrio auferre & restituere posse creduntur, ne pili quidē facio, rideoq; Si quid maligna imprecatione aut uitiata uoluntatis affectu in me possunt deliræ sagæ, eis & permitto, & remitto. breuiter, ut Horatius ait:

*Somnia, terrores magicos, miracula, sagæ,
Nocturnos lemures, portentaq; Thessala risu
Excipio. —*

Vnicam solummodò ueneficarum pertimesco artem, quæ suis uenenis uel propinatis, uel admotis, uel spiritus attractione ferientibus plurima uerè, non phantasticè inferre nocumenta ualent: harum causam defendendam hic cepi minimè, sed iusta magistratus censura discutiendam decidendamq; relinquo.

At ex labyrintho præstigiarum demoniacarum incantamentorūq; non nihil extricatus, finem dicēdo faciam de monstrosis his ludibrijs, excogitatis certè ut gloriam Dei, & doctrinæ utriusq; sacrae & physicae, ueritatē obſcurent, atque maleficas diaboli artes occultēt uestiantq;, quæ Domino Deo *βδελύγματα* siue abominationes sunt: has auersemur, fugiamus & excremur, quacūque etiam artificiosa proponantur specie. Repugnemus & earum illecebris & occasionib. obiectis, quæ prima fronte blandiri & allube-

scere uidentur. Nec solum corpora nostra, non sponte mancipia & domicilia satanæ faciamus: uerum etiam illi, licet astutissimo ἡ πανουργία, uera fide & uitæ sanctimonia omnes adoriū di nos aditus præcludamus, auxilium à Dei filio assidue ardētibus uotis implorātes, nosq; uiuo Dei uerbo & Spiritus sancti ope uigilāter, ueluti in excubijs sedulo cōstituti, ita munientes, quod etiam si huiusmodi munimento tanquam firmissimo uallo undiquaq; obseptos audacius insultet iuratus ille hostis, non tamen ualida hæc septa perfringat, expugnetq;.

Qualescunq; etiam afflictiones nobis impositas, æquo animo cum Iobo fortiter toleremus, aduersus Deū ne utiquam cum gentibus frementes, nec uetitam opem cum Saule inquirētes. 20 Neq; etiam curiosi, cum Ephesijs, uel lasciu, quæ nouisse nos aut non interest, aut non licet, siue minus expedit, anxie indagemus: uel ex ijs, à quibus

exquiri seuerè inhibuit Deus, sciscitemur: sed illis quas Euangelij ueritas commōstrat, semitis insistamus, inhæreamusq; , furiosas diaboli præstigias & lubrica triuia declinātes, ne quemadmodum Iannes & Mambres resistebant ueritati, nos quoq; Dei præcepto recalcitrantes, cum his qui à sinistris erunt, horrendam olim Christi sententiam audiamus: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. *Matth. 27.*

Nihil autem hic ita assertum uolo, quod equiori iudicio catholicæ Christi Ecclesiæ non omnino submittam: palinodia mox spontanea emendaturus, si erroris alicubi conuincar. Proinde si aduersus hos meos libros prius à quoquam pronuncietur, quàm error euidenti demōstratione appareat, contra hunc, mihi summam fieri iniuriā, in re optimo palam & liberè protestor.

IOANNIS VVIERI

Liber Apologeticus.

CLARISSIMO VIRTUTE, PRUDENTIA AC
eruditione uiro, D. Henrico Vuezio LL. Doctori, &
Cancellario Cliuensi uigilantissimo,
Ioannes Vuierus S.

ORONAE honorem ijs, qui ciuem ex hostium manibus uindica-
sent, offerre solebant Romani, uir amplissime, peruetusta sanè consue-
tudine, & exemplo haudquaquam improbando, ut partim quantum
esset momenti in unius hominis assertionem, intelligerent hostes: par-
tim uerò, ut reliqui hoc laudis ornamento inuitati, frequentes ac se-
duli in suis defendendis strenuam nauarent operam. Quum uerò ante annos ali-
quot uiderem innumeros passim citra iuste inquisitionis studium, multò minus ex-
actam causae notionem ob maleficij suspicionem non modò crudeliter flammis obijci
deuorandos, sed (negocium hoc uigilanter dirigente Satana) ipsos etiam iudices se-
penumero in extremam perpetui exitij ruinam prolabi: non dissimili omnino ratio-
ne motus, uiam qua priores à flammis liberarentur, alteros ab aeternae perniciiei di-
spendio uindicarem, commonstrare studui sex libris de Praestigijs demonum in lu-
cem editis. Licet autem hinc operam ceriè non luserim, quum ex summis magistrati-
bus non pauci hoc nomine ingentes mihi gratias egerint, quippe qui prudentiores
cautioresq; meis scriptis redditi, clementius delusas à demone uetulas iam habent,
& suae salutis felicitati prouidè magis consulunt: nihilominus quosdam adhuc inso-
lentis ingenij, & parum grati erga me animi (quae detestanda huius seculi est labes)
in me nescio quid molitos postea sensi, quibuscum in certamen progressus, monoma-
chia leges minimè detrectaui: num uicerim, penes equum censorem iudicium esto.
Tu porro quum singulari Illustrissimi Principis nostri delectu, & unitis totius summi
ordinis senatorij suffragijs, tum & unanimi bonorum omnium applausu, nò sine di-
uini numinis auspicio, in Concilij caput, & iusticiae antistitem, Cancellarium scili-
cet, inuitus etiam sis constitutus: hanc nostram defensionem libro hoc Apologetico com-
prehensam, ut sub equo iudicij tui arbitrio, & eiusdem singulari patrocinio sarta
tectaque haberetur, tibi cum primis nuncupandam ratus sum: idq; iussis de causis.
Quum etenim Clementissimo nostro Principi libros nostros superiores consecrarim,
ipsiusq; tutelae comiserim, tui erit officij, à cuius ore & consilio sano ipsius Clementia
pendet, nostrae defensionis actus in tuam suscipere clientelam. Hoc & eo nomine mi-
hi erit gratius, quòd cum bona ob causae nostrae certitudinem, conscientia fruar, ta-
lem consequor iudicem, qui non modò solidioris doctrinae, & prudentiae haud uul-
garis, modestiaeq; insignis testimonio multis praelucet alijs: uerum etiam quem ua-
riarum rerum usu pollere, amplissima illa testetur Vualdsassa, cuius administrati-
one aliquot annis multa cum laude feliciter es perfunctus. Sit profecto talis mihi
τοῦ ἀντιθέτου ἀντιθέτου. Precor misericordissimum Deum, ut te totum regere, &
suo spiritu confirmare dignetur, quo tuam uocationem, cui dignè haecenus respon-
dest, ad ipsius gloriam & Reipublicae utilitatem feliciter finias.

DE LAMIA RVM POENA COLLATIO

Ioannis Brentij & Ioannis Vuierii.

DE GRANDINE,
Concio Ioannis Brentij Germani-
ca, à Vuiero Latina fide-
liter reddita.

Vum incredulitas & idolo-
latría, dilecti in Christo, nō
unius, sed uarij sint generis
inter homines, occasioneq;
subministrant non leuem ad corporis
& animæ perniciem: ut utranq; & a-
gnosceret & declinare discamus, in no-
stra uocatione omnib. uitæ diebus piè
persistentes, maximè opus erit.

Idololatria
maria.

Cum primis uerò fatendum, Idolo-
latríam non modò nuncupari, quam
olim infideles Ethnici sunt amplexi,
cuiusmodi est adoratio & cultus ima-
ginum atq; deorum, & id genus reli-
qua: sed & ubi sathan & eiusq; affec-
tis, lamijs & maleficis tribuitur, quod so-
lùm diuinam spectat maiestatem, di-
citur ac est idololatria. Est item, ubi
quis dispendium passus, animo pror-
sus deiecto, Deum superesse tutelare,
qui iuuare queat, non credit, nec pro-
pterea eius auxiliũ implorat, sed aliun-
de opem querit: atq; utinam numinis
fauore, dicta idololatria tã apud nos
concidisset, quàm apud Ethnicos in-
terijt. Atqui tam multos esse, qui ido-
latríæ nomen modò commutarunt
(teste ipsa experientia,) re ipsa autem
uitam impiam atq; ad eò idololatriã
ueram conseruant: tuenturq; heu ni-
mis dolendũ. Hæc ita se habere, osten-
dũt publicè actus haud ita pridem ui-
si. Siquidem damnofo frigore & prui-
na, grandine & tempestate hætenus è
cælo nos aliquãdo afflixit Dominus
Deus, ut se adhuc dominari & rebus
gerendis præesse, testatum redderet:
significatũ & uoluit, quid uel momen-

to aduersus nos posset, quando suam
declarare potentiam cogitaret. Sed
quid uicissim à nobis fit? nihil aliud
quàm solet. Plerique. n. facta ex gran-
dine uini frugumq; iacturã, tam mi-
serandis tulerunt modis, ac si præ im-
patientie enormitate Deũ ipsum mor-
tuum esse, nec quicquam auxiliij siue
in cælo siue in terra sperandum esse,
credere uisi sint. Alij eiusmodi gran-
dinem non esse diuinitus immis-
sum, sed à lamijs excitatum, ideoq; eas
simul Vulcano mox esse cõsecrandas,
impudētibus uocibus proclamarunt:
suorum interea flagitiorum immemo-
res, quasi ne uel aque leuiter unquam
turbatæ essent rei, sed ante Christi tri-
bunal omnino innocentes. En profe-
ctò manifestam idololatriam & gen-
tilissimum merũ. Enimuerò qui in ne-
cessitate de opedi uina diffidunt, Deũ
uelut uitam functum suis gestib. testati:
qui identidem numinis opus diabolo
eiusdemq; clietelæ ascribunt, se fidei
Christianæ primordia nec scire nec
intelligere, ostendunt palàm. In pri-
mo siquidem fidei articulo Deum om-
nipotentem esse fatemur: & in oratio-
ne Dominica precamur nobis panem
quotidianum donari. Similiter & in
primo decem mandatorum Dei mo-
nemur deos cauere alienos, ac Domi-
num Deum adorare solum. Quid ue-
rò de talibus sentiendũ? Hæretici red-
duntur, uti Marcionitæ, duos facien-
tes deos, unum à quo bona, alterum à
quo mala proueniunt: sicq; ipsum dia-
bolum constituunt deum, quæ profe-
ctò non infima est dicenda idololatria.
Hisce animaduersis, operæ precii fuit
uisum, non nihil hoc tempore de toni-
tru & grandine in hac cõcionē sermo-
cinari, & breuiter indicare, unde illa

M. Arcionian.

tonitrua & grandines, à quibus tanto-
perè exhorrescimus, prodeant, ut id
quod hisce profligandis, ne noceant,
usui erit, percipiamus: ut item inue-
ntam à grandine calamitatem in ali-
quod cōuertamus commodum. Hoc
intellecto, cognoscemus & rectè Deū
patrem & filium eius Iesum Christū,
eundemq; adhuc dominari, quamuis
à grandine dispereat messis: & quod
maius est, hac ratione Catechismum,
id est, fidem, orationem Dominicam,
decem pręcepta rectius intelligemus,
uitamque porro magis piam ducere
satagemus.

*Pluuia &
grando un-
de.*

In primis uerò præmonitos uos, cha-
rissimi, uolo, me iam non ita de gran-
dine dicturum demonstratione natu-
rali, sed secūdum Dei uerbum. Enim-
uerò eum procreari scribunt natura-
lium rerum periti, quando è terra sub-
leuantur uapores humidi, & solis ca-
lore in aëris mediū, ubi nubes herent,
attracti, ab aëris frigore in nubes co-
guntur cōdensanturq;: quibus à solis
calore dissolutis, gignitur uel pluuia
uel grādo tempore æstiuo. Pluuia de-
eidit, nisi rursus ex aëris frigore coale-
scant guttæ: grando autem, ubi eo mo-
do illæ concrescunt durefcuntq;. Ita
illi de grādine ex ratione loquuntur.
Cæterum ex Scriptura sancta disci-
mus, quis naturalis eius ordinis om-
nipotens sit conditor & administra-
tor, & qua occasione ita ordinet gu-
bernetq;. Nascitur & homo in corpo-
re materno dispositione naturali: ue-
rū si non existeret Deus, qui eiusmo-
di naturalem occasionem crearet dire-
xeritq;, nequaquam in mundo nasce-
retur homo. Eadem est grandinis ra-
tio, quē ordine licet naturali pro crea-
tum, Deus tamen eiusdem author in
suam conuertit usum. Impiorū est opi-
nio, diabolu, maleficas & lamias gran-
dinem ciere, eoq; uinu & fruges con-

cutere & perdere. aliter autem lon-
gè ex sacrosancta Scriptura docemur,
Deum uidelicet ipsum condere gran-
dinem & efficere, at in hunc finem, ut
eo iniquos puniat, quò in peccatorū
agnitionem perducti, conuertantur:
pios uerò eodē probare conatur, num
in uera fide persistere uelint. Huius lu-
culenta habemus testimonia in Scri-
ptura diuina. In lib. 2. Mosi, cap. 9. legi-
mus, à Deo Mosi mandatum esse, ut
extensa manu super uniuersam Ægy-
ptum, in homines & iumenta grandin-
em prouocaret. En apertum testimo-
nium, quo Deū grandinis esse autho-
rem, & immittere, ut hominum scele-
ra & impietatem eo mulctet, ostendi-
tur. Sic & cap. 38. Iobi, loquitur Deus:
Peruenistine ad thesauros niuis, aut
thesauros grādinis inspexisti? quæ re-
seruauī ad tempus hostis persequen-
di, ad diem conflictus & belli, &c. Ite-
rum audimus ipsum Deum testari, à
se grandinē inuehi. Adiungam exem-
plum ex cap. 10. Iosue, ubi Deum gran-
dinis lapides obiecisse populi Israeli-
tici hostib. dicitur, illisque plures per-
didisse, quā gladius filiorum Israel
absumpisset. Et Aggei 2. ait Deus: Per-
cussi uos carbunculo, & robigine &
grādine omne opus manuum uestra-
rum: nec tamen fuit ex uobis, qui ad
me reuerteretur, dicit Dominus. Duo
hic insinuat uates: prius, grandinem à
Deo prouenire: alterum, ab eodē im-
pijs offundi, ut puniantur, & ad pœni-
tentiam redigātur. Possit hic dici: Er-
go nec satan nec lamia quicquam in
concitādo grandine efficiunt. respon-
deo, Deum, non diabolum esse gran-
dinis authorem rectoremq;, iam de-
monstratum esse.

Cæterum diaboli studium in hoc
omnino propendet, ut tam in tempo-
ralibus quā spiritualibus rebus ho-
mini nocere uelit: at sine Dei cōsensu
potest

potest nihil, quemadmodum in Iobo apparuit, cap. 1. & 2. Perditū quidem illum prorsus cupiebat, uerū absq; Dei nutu ne pilum certē mouere in ipsius capite ualuit. Nec Achabi regis prophetas decipere potuit diabolus citra Dei permissionē, 1. Reg. 2. Velut etiam in Testamento nouo, Matth. 8. in porcos quidem ingredi nequiuit, nisi peculiari assensu permissus. Nec 10 discipulos Christi tentare sine Christi suffragio potest, Luc. 22. Satanās expectauit uos, ut cribraret uelut triticum: sed ego pro te orauī, ne deficiat fides tua, Petro Christus ait. Docemur his exemplis, hostem generis humani, licet pessimē erga nos affectum, tamen impotentem quoq; esse & nullarum uirium, nisi à Deo consensum sortiarur. Si itaq; aërem immutare tempe- 20 statemq; ciere nequit dæmon, multò minus lamia ualebunt.

Quī ergo sit, quòd lex Imperatoria pœnā maleficis & lamijs decreuerit? Sic etenim lex habet: Sunt multi qui malis utuntur artibus, elementa turbantes inficientesq; nec etiam insonitium uitę parcentes, sed inferentes ijs 30 damnum: hi quum naturę sint hostes, supplicio afficiantur. Sic & legimus Exodi cap. 22. Deum Mosi dixisse: Maleficas non patieris inter uos uiuere. Si iam in rerum natura non existit malefica, uel grandinem excitare nequit, cur ex Imperatoris decreto, & potissimū ex lege Mosi, quæ suam habet ex Spiritu sancto originem, plectitur? Hic illud considerandum, maleficas ex iure Cæsareo & Mosi mandato af- 40 fici pœna, non quòd pro suo arbitrio tempestatem uel grandinem prouocare possent, sed quòd se totas diabolo miciparint, ita in satanæ spiritu immersæ, ut nihil cum suo hero satana quàm mortalium perniciem cogitent aut machinentur; nec aliter sentiant,

quàm à se fieri id quod Deo assentiente, ipsum efficit dæmonium. Quum enim dæmoni grandinis ciendi potestatem facit Deus, tum maleficas sibi deuotas, ut sua incantamēta adornēt, commonefacit diabolus: ubi iam dilabitur grando, non maleficarum potentia fit, sed quòd in dæmonis manu ex Dei assensu fuerit. Hoc modo à satana deluduntur maleficæ, quasi ipsarum existat opus, quod solū Deo permit- 10 tente sit effectum. Proinde eiuscemodi uitam impiam, & infidelitatem maleficarum puniunt leges, non quòd quicquam damni ex sese inferre illæ queant, sed quòd se facere opinentur, ac dæmoni se totas in iniuriam & perniciem hominum dediderint.

Atqui cur grandine excitato uinum & fruges in agro dissipare satanæ à Deo cōceditur? Me antea docuisse respondēdo, Deum condere demittereq; grandinem, ut pios in sua fide probet, impios uerò digno castiget supplicio, atq; ad delictorum agnitionem pœnitentiamque coerceat: nec amplius hic addam.

Nunc porrò, quib. rationibus præueniri auertiq; possit grādo, monstrare conabor. Hic denuò se multi offundunt errores. Pleriq; consecratas herbas igni imponūt, dæmonem ex aëre profligari earum fumo rati: sed luculenta est idololatria & incantamentū. 30 Dæmones etenim sunt spiritus, nec omnino se eiusmodi reb. externis abigi sinunt: & qui in fugandis dæmonijs ac maleficis, talibus utūtur suffutibus, maleficis hos potiores non agnosco, nec sanè mitiorem merentur pœnam. Alij cornua Aquensia aduersus tempestates inflant, non minori idololatriæ crimine. Nec cāpanarum sonitus contra grandinem & aëris concitationes intermittitur. Ea de re non nihil dicemus. Pij certē tali sonitu rectē uti pos- 40 sent:

*Idololatria.
Incantamentum.*

sent: impij autem baptizatarum campanarum pulsatione se dæmones ex aëre fugare, eademq; grandinem præueniri credunt. Grauis hæc est idololatria: primùm, quòd campanis applicatur baptismus: secundò, quòd clangori ascribitur id quod Deum modò concernit. Pij uerò in suum conuertunt usum, ut dixi, duabus rationibus, seculari nimirum & spiritali: priori, dum 10 cāpanarum sonitu pusillanimes quaecunque solatium concipiunt, quòd homines adhuc præ manibus esse intelligant: altero, dum tali pulsatione ad indignationis diuinæ agnitionem & preces excitantur ignauiores. Pulsando ad orādum monemur, ut suam remittat iram misericors Deus. Ingruente tempestate, ad ædes sacras concurrendum, & flestendum ab ira cæleste numen. Sed quum eo tempore non semper templum ingredi liceat, campanas pulsarunt ueteres, eo indicio significantes, ut domi non minus nderetur precibus, quàm in tem-
 •stiusmodi pulsatio campanarum et tolerāda: at pulsationi solūm uel campanis à suffraganeo baptizatis tribuere fugandi dæmonis uel grādinis auertendi potestatem, summa est idololatria, quum hæc in re nihil queant. Alij ad grandinem præuertendum, lami-
 as Vulcano litandas proclamant.

Quanquam magistratum oportet ex legum præscripto cum his lamijs agere, easdemq; punire, non tamē ex illarū confessione, sed indubitatis indicijs ac testimonijs. At quid? etiam si omnes lamijs absumpsissent flamme, non tamen propterea desinerēt grando & tonitrua, quæ à Deo, uti dictum est, immitti queunt.

Quibus itaq; rationibus grādinem amoliamur? Suprà dictum est, Deum grandinis authorē administratoremque esse, & ut grandinem euocet dia-

bolo propter peccata nostra permitti. Quænām sunt illa peccata? quis, Deus bone, illa ordine posset recēdere? Pauca solūm, eaq; non longè petita enumerabo. Quibus etenim rebus Deum offendimus, in iisdem nos punire solet, uti lex habet: Oculus pro oculo, manus pro manu, dens pro dente, pes pro pede. Præuaricamur uini & frumenti abusu, proinde iisdē quoq; punimur. Tam diues hic labitur, quàm pauper. Cuncta attrahunt diuites, non secus quàm si ipsis terra esset defestura. Vbi uerò impinguati fuerint, horrea & penaria plena, nullus comessandi, cōpotādi & prodigalitatis finis. Inopibus aut cōmuniter hoc studio est, quomodo suos dominos, quibus pecuniā, fruges decimasq; debent, cautē defraudēt. Hinc euenit, quēadmodū 20 Amos 4 dicitur: Vos Samaritæ ui opprimitis tenues, & cōminuitis inopes. Propterea pluui super ciuitatē unā, super aliam nō pluui. Pars una agri compluebatur: & pars quæ non cōpluebatur, exarescebat. Item Aggæi cap. 1. Sic dicit Dominus exercituum: Diligēter perpendite uias uestras. Seminaſtis multū, & parū infertis: comeditis, sed 30 non ad satietatē: bibitis, sed nō ad inebriationē, &c. Quare? ob id scilicet, dicit Dominus exercituum, quòd domus mea adhuc deserta est, uos autē curritis, ut quisq; domū suā habeat. Idcirco cœli super uos rorē non dant, nec terra prouentū suū. Ego quoq; uocaui siccitatē super terrā & super montes, super frumentū & uinū, super oleū, & super uniuersum quod terra profert, super hominem & super iumentum, & super uniuersum laborē manuum. Et apud eūdem cap. 2. Sic dicit Dominus, Percussi uos carbunculo & robigine & grādine omne opus manuum uestrarū. Quare? quòd domus mea nō dum est extructa, dicit Dominus, Similiter 40 &

Exod. m.

& per prophetā Malachiam cap. 3. loquitur Dominus: In decimis & magnificis donis execratione execrati estis uos, quod me uniuersi uos adfigitis uel dispoliatis. Quot subditorum non illibenter, nec fraudulenter debitum soluunt? ubi pecunia uel decimæ sunt satisfaciendæ, ad diaboli æceruum pertinere murmurant: quod certè luculentum animi impij est indicium.

Tam itaq; egeno, quàm locuplete uitam agente dissolutam, & uino frugibusq; abutente, subministratur Deo occasio, ut grandinè in uini frumetiq; exitium admittat. Quapropter lamias flammis euestigiò tradendas, non est clamandum: eiusmodi etenim uocib. nos ipsos igni adiudicamus. Si uerò urgeatur, lamias, similesq; homines, qui grandinis causa extiterunt, esse exurendos, cedò unde ignis satis habebitur? & quem tum omnino inuenias securum? Imò ne magistratus quidè, nec subditus, nec dominus nec seruus securitatem sibi polliceri possit. Proinde si tonitru & grandinis iacturam præuertere uoles, ex eadem tua graui peccata & impietatem agnoscere discito. Conuertere ad Dominum, & pœnitentiam age, atq; omni studio uocationi tuæ respondeto. Si tum quid fortè detrimenti accidat, sua gratia & benedictione tibi id Dominus Deus præstabit sarcietque per suum filium Christum Iesum, cui laus, honor & gloria cum Deo patre & Spiritu sancto nunc & in æuum, Amen.

D. IOANNI BRENTIO, SACRÆ Theologiæ doctori, præposito Stutgardensi, &c. Ioannes Vuierus

S. P. D.

Salue in eo qui nos dilexit, suoq; abluit sanguine, quotquot cū uera nostri ipsius abnegatione, eius doctrinam amplectimur, & uestigia sectamur, ornatissime domine Brēti.

Quā te iustis de causis semper magnificerim, obseruari coluerimque ob insignem doctrinā & indefessum pietatis studium, quo ductus tam strenuā hactenus operā in expurganda à tam multiplicis idololatriæ monstro Ecclesia, nauasti: iam uerò multo maiori à me loco haberis, & quidem tuo merito, ob eximiam illā, doctam & piā concionē à te habitam, & nuper typis publicatā. In ea enim eleganter & uerè doces, idololatriam non solum esse nuncupadam, quam olim sectati sunt ethnici in idolorum suorumq; deorū inuocatione: sed in eo quoq; eam consistere, si quando diabolo eiusq; ministris, incantatoribus & lamijs attribuitur, quod ad solam maiestatem diuinam pertinet: item, si cui infortunium obtigerit, ex eoq; animū usque adeò deiiciat, quasi nullus super sit deus, qui subuenire queat: nec amplius eū inuocat, sed aliunde auxilium & liberationem quærit. Propterea grauitè, nec iniuriā, cum ijs expostulas, quorum in ducatu Vuitébergico uites & fruges à denso grandine conuassatæ perditæq; fuere, nec ij calamitatem à Deo inuestam ob sua peccata agnoscerēt, multò minus resipiscerent: sed quicquid id esset, lamijs imputadum, ijsq; igne absumptis hoc mali expiandum profligandumq; conclamarent. Rectius hic auditores instruis, euidentissimisq; rationib. & testimonijs exemplisq; sacrae Scripturae demōstras, grādinem, cuius & causas proponis naturales, minimè à diabolo procreari, nec ab eo ulla ratione excitari posse, multò minus à lamijs: sed Deum omnipotentem solum esse grandinis & auctorem & creatorem, eoq; nomine ab illo effici & produci, ut eiusdem potentia impios puniat, ijq; ad peccatorum agnitionem compellatur resipiscantque: pios autem eius immisione probare

G g bare

bare studet, num in uera fide constanter persistere uolēt. Exod. ca. 9. Iob. 38. Iosue 10. Aggæi 2. Nec certè uulgarem esse doctrinam fatèdum est, ubi uiam commonstras, qua tuto & cum bona conscientia eiusmodi calamitatē quilibet declinare queat. Hęc optimè intelligo, mi integerrime Brenti: nec dubito, bonā operam hic reipublicę Christianę præstitam esse, à remuneratore cuiuscunq; boni uberrimo liberaliter rependendam: quū in hoc negotio hætenus densissimam caliginem plurimorū oculis obduxerit mille artifex, potissimū eorū quoq; qui Euangelicę ueritatis lumen sibi præ alijs illuxisse cōfidunt, tam principes & patricij quàm uulgares, quinimò etiam ij quos ex assumpta uocatione, in aliam sententiā saniori doctrina alios tradu-
cere decuit. Hic quū à te mihi abundè satisfactum esse agnosca, gratiasq; eo nomine tibi agam quàm maximas: in altera tamen eiusdem cōcionis parte, ubi mihi tecum minus conuenit, quid desiderem, candidè proponere uolui, meamq; sententiā breuiter explicare, ut ubi rectius me erudieris, eam cōmutem, quam sex libris De præstigijs demonum & incantationibus ac ueneficijs, inscriptis, uigilanter examinandā excutiendāq; palàm omnibus obtuli, sexto maximè libro. Docuisti lamias nullum posse producere grandinem, aut ullam procreare tempestatem, nihilq; in ijs ciendis conferre: sed illas à diabolo illudi, ut quando huic grādi-
ne conquassandi grassandiq; potestatem permissurus sit Deus, hic lamias commonefaciat, quò sua incantamenta (uel potius quisquilias) adornent, ut ubi postea subsequatur plaga proposita & calamitas, à se inductas arbitrentur: eoq; leges punire illas ob uitā impiam & infidelitatē, non quòd induxerint aut inducere potuerint ma-

lum, sed quòd se fecisse putent, ac diabolo se in hoc obligarint. Hic & legē Imperatoriam adducis in hæc uerba: Plurimi sunt, qui malis artib. utuntur, elementa turbant & inficiunt, nec infontium hominum uitæ parcunt, sed damnum inuehunt: quum itaq; hi homines naturę aduersentur, mortis supplicio afficiantur. Confirmas institutū lege à Mose promulgata, Exod. ca. 22. Maleficas nō patieris uiuere. Hic non ægrè feres, si liberè id quod sentio, profiteri quoq; audeam. Ex pia etenim & modesta collatione solet tandem erui ueritas: huc omnem spectare decet discertationem: nihil hic petulanter, temerè aut præfractè à me proponi aut defendi, testor eum quem nihil latet. Fateris prius, lamias mente delusas à demone, nihil eius mali in tempestate concitāda, licet secus putent & fateantur, uerè designasse, aut designare potuisse. Lex aut non de ijs loquitur, qui nihil tale possunt, sed qui malas usurpant artes: quas uerò nostræ lamiaë usurpare queunt, quum sint indoctæ, ineptæ & stupide, tum ob sexum, tum ob ætatem? Lex eos quoq; explicatè nominat, qui elementa turbant inficiuntq;: nec id posse à lamijs fieri, ipse doces: quinimò ne ab ullo quidem homine fieri posse, admittes facile. Has item non lædere hominum uitas, de quibus identidem lex dicit, prolixius in meis libris demonstraui: quum uerò in hac concione te non contraijsse legā, hic uerbosior esse nolo. Si enim ueneno quempiam læserint, non iam uulgares lamiaë, sed ueneficæ dicendæ sunt, quas Moses, Cæsareæ leges, & quæcunque respublicæ iure optimo puniunt, nec in cōtrouersiam uel quæstionem unquam id uenit. Propterea ad nostrarum lamiarum punitionis modum uel statuendū uel confirmandum, nullo modo debet torqueri

Veneficæ puniendæ.

queri lex Imperatoria, cuius ne ullum quidem uerbum illas concernit, quarum phantasia aut uim imaginatiuam, ut se fecisse opinentur quæ reuera non fecere, aut quæ etiam sæpe numero in rerum natura nō sunt, tantopere læsit ueteratorius ille uertiginis spiritus. Hinc multa confitentur, potissimum in tormentis enormibus subditæ quæstionibus, quæ meræ sunt fabulæ, nugæ, mendacia, & nec sunt nec fuere, nec quæ unquam rerum natura patietur, uel admittet. Nec plus his fidei debet apponi in ea confessionis parte, qua se dæmoni hoc uel illo modo consecratas dicunt, & propterea in eius uoluntatē & actiones malas cōsensisse, quàm ubi se aërem conturbasse, grandinem noxium euocasse, segetes & uites dissipasse perdidisseq; uel quoduis aliud malum ijs æquè ἀδυνάτωρ, perpetrasse, liberè dicūt & fatentur. Vnius enim confessionis eadem hora & modo prolatae ab eodem homine articuli & membra sunt. Quare igitur illusionem magis in hoc quàm in altero articulo à præstringente spiritu in mente factam, credere malumus? quū nulla sit probatio aut demonstratio, quàm confessionis incarcerationatæ, excarnificatæ & dementatæ anus, cui in multis nullam esse dandā fidem conuenimus, quocirca non itidem in omnibus, quum nihil certi ex confessione erronea delusæ eiusmodi mulieris dæmoniacæ decerni aut statui queat. Diabolum etenim, qui illam agit at uexatq; mendacem esse & mendaciorum parentem, testatur ipsa Veritas. Illa autem à diabolo agitata, & ferè semper obsessa, effatur id quod menti tam ualidè impressit dæmonium, ut nihil aliud credat illa, quàm se rem uerā proloqui: quinimò à diabolo eius lingua frequenter dirigitur, ut secus loquatur quàm ipsa mens di-

ctet: quod in non raris mulierculis dæmoniacis fit, ut dictorum postea illas à satanæ uinculo liberas pudeat, si ea in memoriam ab alijs reuocentur: id quod coram à monialibus ita læsis in examine nō semel audiui: quæ etiam sanæ mihi fassæ sunt, quandam, quæ eiusmodi plurima facinora à se designata in carcere & tormentis confiteretur, eodē modo in cœnobio à dæmone fuisse uexatam, quo reliquæ, quas ab ipsa maleficio affectas credebāt: hoc locustis tamen materiem suppeditare ipsam, licet modò à satana obsessam, oportuit: quanquam in actione criminali probationes debere esse meridiana luce clariores, seuerè iubeāt leges. Præterea, si in eo suo grauissimo animi morbo se diabolo micipassent illiusmodi anus, non propterea essent comburēdæ: sed quum ex intolerabili mortificatio in eā animi deiectionē & desperationē inciderint, saniori institutione reuocandæ, atq; ut Christo se rursus dedant, consecrentq; resipiscentes ab errore, qui saltem propriā illarum animā (cuius iudiciū solus sibi reseruauit Deus) attrigit, nec in alios actu se expādit, sedula exhortatione erudiēdæ. Sic earum animas lucrabimur, & à morte uindicabimus, ut D. Iacobus docuit. Omnis enim qui peccat, nec facit iusticiam, & fratrem odit, ex diabolo, & non ex Deo est, inquit D. Ioānes. Nec item scortatores, neq; adulteri, neq; simulachrorum cultores, neq; molles, neq; ebriosi, neque maledici, neque auari, regni Dei hæreditatem cōsequuntur. Hi quanquam non à Deo se uolūtate solū, sed ipso maximè opere separarunt scienter, ac diabolicas actiones nulla uitiata phantasia perfecere, non tamen flammis statim obijciuntur, etiam si admissum delictū in alios quoque extendatur, qui eius cōmunionem grauius peccant: punitionem interim

Vide supra
lib. 4. cap. m.

Iacob. 1.

1. Ioan. 3.

1. Cor. 6.

2. Timoth. 3.

diuinam multò duriores non euadent, nisi conuertantur, conuersi autē etiam ab ea pœna securi erunt: quemadmodum & illi quos Paulus describit in extremis diebus fore mente corruptos, & circa fidē reprobos. De hæreticis, qui falsa persuasione à satana seducti, Deo, sibi & alijs iniuriam fecerunt, idē dictum uolo, eos nimirum extremo supplicio non ita afficiendos, potissimum si errorem agnoscunt, ab eoq; desistunt: legitimè tamē coerceri posse, negare nolo. Minus certè à lamijs dictis, ferè omnibus uetulis & sexus fœminei, ac partim à dæmone uexatis delusisq; partim etiam obsessis: & nemini noxijs, in magistratum aut alios delictum erit. Hinc eos qui miseras has, demētatas in fontesq; mulierculas morte puniunt temerè, coram Deo grauiter delinquere, atque olim eiusce carnificinæ rationem reddituros, nisi resipiscentia propitium consequantur prius Deum, non dubito. Flagitium mente cōceptum Deus punit, qui mentem nouit: quemadmodum qui maritus alterius cōiugem aspexerit, ut ei coniungi desideret, hic in corde suo adulter factus, Dei manum minimò effugiet, à magistratu tamē ne utiquā uelut adulterij reus erit puniendus, quanquā tale animi desiderium, studium & affectum palàm profiteatur, iacet & exclamet. Gladij potestatem nequaquam magistratui in eiusmodi peccatis mandatam sentio.

Lib. 6. cap. 22. supra.
An uolunt
punienda.

Si insuper uoluntatē & consensum puniri debere, quis contentiosius urgeat, hunc certè distinguere ad minimum oportet inter uoluntatem hominis sanæ mētis, qui facinus aliquod in politiam publicam animo decreuerit, idq; exequi potuerit, atq; in actū perducere cœperit tētaritq;: & inter eum qui non itidem mentis confirmatæ, imaginetur se uelle facere, imò fecisse,

quæ nec fecit, nec in rerum natura etiam plerunq; consistere queunt: alioqui tale uoluntatis & consensus flagitium quoq; impingi possit melancholicis, fatuis & pueris, qui sæpenuerò falsa persuasione inducuntur, ut se hæc uel illa scelera commisisse credant fateanturq;e. Quid adhæc amplius in quacunq; calamitate uel plaga à diabolo ex Dei uoluntate inducta, commiserunt hic lamiæ, dæmonis iustitiæ Dei exequutoris actionib. consentientes, quàm qui uis alij, qui ita læsis, fortè eiusmodi infortuniū malitiosè inuidia moti fauerunt, precati sunt, & diaboli actiones hoc modo uoluntate, consensu & imprecatione approbaverunt, quemadmodum frequenter nimis usuuenire experimur? Mulieres præterea in eodem delicti genere minus uiris peccare, minusq; puniendas esse, cæteris tamē per omnia paribus, ob imbecillitatem animi, mētis & ingenij, docent uariæ leges, quemadmodum prolixè ostendi lib. 6. cap. 20. Singulari insuper ratione omnib. uiduarum, qualis ferè sunt eiusmodi uetulæ, præcipuam curam imposuisse Deum, testatur Scriptura sancta.

30 Cæterum lamiæ nulli iniurias castigandi puniendique non meliorem tutioremque rationem noui, quàm ut à pio ecclesiaste rectius instituantur, diabolo eiusq; instinctui & actionib. renuncient, & si uoles, palàm in ecclesiæ rursus communionem recipiantur pœnitentes. Si grauiorem temeritatis & delicti, quòd diabolicæ suggestioni & ludibrijs non satis fortiter restiterint, alijsque exemplo sint, quis uelit urgere pœnam, sit exilium ad tempus: pecuniaria insuper multa pauperibus donanda, si sit res ampla domi, uel quæcunq; alia arbitraria pœna pro delicti qualitate & magnitudine, non tamen uitæ.

Mulieres minus puniendas uiris.

Viduarū cura habenda.
Exod. 22.
Deut. 24.
Psalm. 145.
Esa. 1.
Hier. 22.
1. Tim. 5.
Iacobi 1.
Lamiarum castigatio.

Ad

Ad legem à Mose latam Exod. 22. & à te propositam, respondeo, in textu Hebraico legi *חַשַּׁפִּיחַ לֵאשׁוּרִים*: hæc autem uerba & decretum à septuaginta senioribus sic reddita sunt, *φάρμακός* & *φάρμακον*, hoc est, ueneficos, uel si mauis ueneficas, genere fœminino, ut uolunt Hebræorum interpretes, non finetis esse superstites: sic legis uoluntatem explicuerūt illi septuaginta interpretes. Nec *חַשַּׁפִּיחַ* Chasaph, & quæ ab illo deducuntur, uix usquam in prædicta Græca translatione aliter exponuntur, quàm ut ueneficium significet, id est, hisce Græcis uocibus, *φάρμακός*, *φάρμακον*, & quæ huius sunt inflexionis. Ita decretum hoc minimè huc ad lamiarum nostrarum punitionem, quæ non sunt ueneno usæ, sed phantasia deceptæ solùm, torqueri debet: quanquam uulgaribus facile persuaderi aliter potest uersione ueteris Testamenti Germanica, ubi uox Mechasepha redditur Zauberinne. Huc accedit ipsius Iosephi natione Hebræi manifestum testimoniũ, qui explicatius legem ita exponit: Venenũ neq; mortiferum, neq; in alios usus noxios apparatus, Israëlitarum aliquis habeat: quod si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis, aduersus quos uenenum parauerat. Adhuc illud ludibriorũ demoniacorũ genus, quo nostræ lamiae aliquot multis annis uexatæ infatuatæq; fuerunt, Mosis tempore fuisse uisum uel auditum, nemo mihi facile ex ueris historijs si dem fecerit. Moses siquidem & Testamēti ueteris libri, solius quadruplicis incantatorum & maleficorum familiæ meminerunt. primæ sunt illi præstigiatores Pharaonis, qui præstigijs regios fefellere oculos, ut pro ueris ficta apparerent, Exodi 7. & 8. id nostræ Lamiae neutiquā possunt. illos hartumim potissimũ à

Mose appellari arbitror, nisi memoria fallar: Biblia etenim Hebraica inspicere non licuit, quum in arce uenatoria hic Betsburgi inter montes circiter quindecim à mea bibliotheca Cliuensi, miliaria, hæc scribam, dum illustrissimo meo principi hic meam præsto operam. Alterius generis sunt, quos mechasepha, hoc est, ueneficos appellat, qui nimirum ueneno uel medicamentis rebus homines uel iumenta è medio tollunt, uel similem inferunt noxam. Tertiæ classis sunt, qui uario & multiplici diuinandi modo utebatur. Ad hos pertinent eæ uoces, Kasam, Deuter. 18. Hierem. 27. Onen, Deuter. 18. 2 Paralip. 33. Hierem. 27. Michea 5. Nahas, Deuter. 18. & 2 Paralip. 33. Ob, Deuter. 18. Esaiæ 19. 1 Reg. 28. & 4 Reg. 23. ac alibi passim. Iidoni, Deuter. 18. Leuit. 19. 20. 4 Reg. 23. Esaiæ 19. Utuntur quartò Hebræi uocabulo Habar, quando arcana quædam uerba à magis mustantur, quibus inesse efficacia mira putatur: quã uocem Dauid usurpat, simul & Lahas, Psal. 58. ubi aspidis ad incantantis uocem, aures obturantis mentionem facit. At quicquid est harum uocũ, nullo modo eam dementationem, quam in uetulis his experimur, spectat. Si itaque decretum hoc Mosis contra ueneficos promulgatum fuerit, ex præscripto ijdem puniantur: horum patrociniũ minimè suscepi, quos & lex Cornelia de ficarijs & ueneficis condemnat, Dig. lib. 46. tit. 8. Hanc meam sententiam eò libentius transmittere uolui, quod te mihi responsurum sperem, id quod summo operè oro atq; obsecro. Interim faxit misericordissimus Deus, ut ipsius spiritu auctus, dignè uocationi tuæ respondere queas ad Dei gloriã, Ecclesiæ Christi incrementum, & animæ tuæ salutem. Betsburgi 10. Octob. Anno 1565.

Antiquit. Iudaic. lib. 4. cap. 8.

Suprà lib. 6. cap. 21.

Quadruplex incantatorum familia. Suprà cap. 1. lib. 2.

Hartumim.

D. IOANNI VVIERO, ILLV-
strissimi Ducis Iulie, Cluie, &c. me-
dico, Ioannes Brentius

S. P. D.

Salue in Christo, obseruande uir.
Quas è Betsburgo 10. die Octo-
bris literas ad me dedisti, fuerunt
mihi gratissimæ, non hoc tantum no-
mine, quòd insignem erga me bene-
uolentiam spirant: uerum etiam, quòd
summum tuum studium in defenden-
dis innocentibus, aut excusandis er-
rore magis, quàm malicia peccatibus
testificentur. Nec dubito, quin Deus
hanc tuam uirtutem clementer appro-
bet. Vt enim quondam, quum Ethnici
adhuc grassarentur in Christianos, si
quis accusabatur fidei in Christum, uul-
gus uociferabatur, Ad leonem: ita his
temporibus, si quæ muliercule, quam-
uis honestæ, insimulentur tantum ue-
neficij aut incantationis, clamare so-
lent, Ad ignem. Quare si quis in medi-
um processerit, & admonuerit magi-
stratum, ne passim sine ullo discrimi-
ne, & exactissima cognitione in mise-
ras illas mulierculas læuiat, eum ego
arbitror diuinitus excitatum. In quo-
rum catalogo quum te quoque collo-
catum uideam, laudo tuam humani-
tatem, & hortor, ut tuum officiū, quod
cœpisti, facere pergas. Cæterum quæ
admonitu meæ concionis in lucem e-
ditæ, de legibus à Mose & Imperato-
ribus Romanis aduersus incantato-
res & sagas latis, uisum est tibi mecum
conferre, agnosco animi tui candore,
& optarim ut similiter affecti es-
sent multi, mei quoq; ordinis homi-
nes, & eadem moderatione sua inter
se dogmata conferrent: sic enim mi-
nus esset & rixarum & offendiculo-
rum in Ecclesia filij Dei. Dicam igitur
initio de mea concione, cui titulus est,
De grandine. Hæc enim concio, etsi
fatear eam à me in chartis coniectam,

ut soleo, antequam ad concionandum
processero, tamen non est à me in lu-
cem edita, sed ab amicis unà cum alijs
quibusdam cōcionibus è chartis meis
collecta, & typographo tradita, idque
non hoc primum tempore, sed cum
numeraretur à nato Seruatore nostro
ultra sesquimillesimum annus tricesi-
mus nonus, & audio eam iterum à ty-
pographo superiori anno prælo excep-
tam esse. Hoc idcirco uisum est com-
memorare, ne fortè tua humanitas ar-
bitraretur, me data opera eam conci-
onem aduersus tuum scriptum, cui ti-
tulum De præstigijs dæmonum feci-
sti, sparsisse. Deinde uidisti ipse, me in
ea concione (quam certè nesciebam
editam, priusquam tuas accepissem li-
teras, & de ea ab amicis admonitus
essem, qui & mihi exemplum eius iam
exhibuerunt) nullam instituisse proli-
xam disputationem de supplicio illis
incantatricibus inferendo, sed tantum
paucis attingere, ne uiderer publicas
leges damnare: quas ne adhuc quidē
damnandas censeo. sed illud summo
studio & exactissima cura agendum
& cognoscendum est, ut rectè dijudi-
cetur de personis, quæ aduersus has
leges peccasse accusantur, & tam seue-
ro supplicio obnoxie sunt. Ac uideo
quidem, Imperatoriam legem uti his
uerbis: Qui malis artibus utuntur, ele-
menta turbant inficiuntq; & adhuc af-
firmo, elementa turbare, non esse dia-
bolicæ per se, nec humanæ, sed tantum
diuinæ uirtutis: non dubito aut, quin
lex usurpet uerba sua ex uulgari ho-
minū sententia, & loquatur ex illorum
magorum seu incantatricum opinio-
ne: hi enim à satana ita persuasi sunt,
quòd artibus suis turbent elementa.
Punit igitur, inquires, lex uoluntatem
tantum, & falsam persuasionem? Nihil
minus: sed reputat pro opere ipso per-
fectum, ut illi loquuntur, conatū. Nam
cum

cum misera mulier non solum simpliciter cogitat se cocturis aut alijs artibus turbare elementa, uerum etiam illud toto animi instituto agit, in hoc studiū tota incumbit, ut herbas colligat, suis execrationibus præparet, ad ignē admoueat, ac nihil earū rerum omit-
tat, quas edocta est à satana aut satelli-
tibus eius: hic certè lex expedit suam
seueritatem, & punit perfectū illum, 10
quemadmodum iam dicebam, conatum. Nec nouū est, nec insolens, quod conatus perfectus habeatur pro facto & opere ipso. Abraham iussus est unigenitum suū filium Isaacū mactare in sacrificium: et si autē angelus reuocat gladium eius, quem iam in filiū strin-
gebat Abraham, & Isaac seruator inco-
lumis, tamen Deus ipse reputat hunc
perfectum Abrahæ conatum pro facto 20
ipso: Quia fecisti, inquit, hanc rem, & nō pepercisti filio tuo, benedicam, &c. Quod de benefactis hīc dicitur, idem intelligendum est etiam de malefactis. His diebus dixit iuuenis qui-
dam Studtguardiæ causam suam ē uin-
culis, qui cum deperiret alterius uxore, expectauit noctu ante domū eius
bombarda instructus, dum maritus e-
quo pabulum præberet. Itaq; eiacula- 30
tus globum per patulū foramen, errauit quidem à marito, sed occidit equū. Habes hic perfectum conatum. Quare
lata est in eum sententia, tanquam in homicidā, qualis etiam uerè erat tam
coram politico, quā corā cœlesti tri-
bunali. Idem iudicatur de eo qui cum uxore aliena deprehenditur in cubi-
culo clauso solus cū sola, nudus cū nu-
da, etiam si adhuc nihil sceleris cū ipsa 40
designauerit. Hæc accommodanda e-
runt ad incātrices, quod etiam si nec
queant elemēta turbare, nec quicquā
nocuementi hominibus præstigijs suis
aut incārationibus inferre: tamē quia
uoluntas eorum nocendi non consi-

stet intra simplicem cogitatum animi,
sed prorumpit foras in perfectum co-
natum, seueritas legum hac in parte
non potest iurè damnari. Idem sanc-
endum puto de lege Mosi Exod. 22.
Etiā enim uideo, uocabulum *נשא* con-
stanter transferri pro *παρμανός*: tamen
nō ille tantū iudicatur *παρμανός*, quī
alteri exhibet potionem re ipsa uene-
natam, uerum etiā qui nocendi & in-
terficiendi animo pro uenenata poti-
one arripit errore quodam & porrigit
salutarem. Quare quum incantatri-
ces illud unum agant, & in illum sco-
pum totæ intendunt, ut uel frugibus
uel pascuis uel iumentis uel homini-
bus noceant, siue utantur ueneno, siue
alijs rebus planè impertinentibus, nō
possunt excusari, quin habeantur pro
nocentibus. Lex Mosi dicit de teste
mendaci, Reddent ei sicut fratri suo
facere cogitauit: & quidem magna se-
ueritate addit, Non misereberis eius,
sed exiges animam pro anima, oculū
pro oculo. Si de teste mendaci, qui
nec ueneno, nec alijs id genus rebus,
sed tantū lingua ad nocendum pro-
ximo utitur, tam seueriter iudicatur,
quid iudicandum esset de incantatri-
cibus, quæ quolibuscūq; medijs utan-
tur, certè cogitant toto conatu proxi-
mo incommodum inferre? Hactenus
de autoritate legum: interea aut accu-
ratissima cognitione opus est, ut re-
ctè diiudicetur, quis aduersus has le-
ges peccauerit, & supplicio earum ob-
noxius sit. Hic ut rectè sentis, ma-
gnū discrimen habendum est inter
uerè sceleratos & melancholicos, ac
eos qui læso sunt cerebro, quiue sim-
plici superstitione errant. Quis enim
tam crudelis esset, qui in hos poste-
riores seueriter animaduerneret? Fuit
apud nos iuuenis non ineruditus, qui
& scholis præerat, & se honestè gere-
bat: sed tandem eō melancholiæ pro-
cess-

cessit, ut cum audiret aliquem è præceptoribus suis, quos semper reuerenter coluerat, morte extinctum, arbitretur se, quamuis longè absentem, eius mali autorem. Referebat nobis, sæpe uenire ad se noctu homines nescio quos, qui nunc hoc, nunc illud ipsi cõficiendum mandarent. Quis hunc iudicaret homicidam? Imò inter nocentes ipsos magnum discrimen habendum esse censeo: & malo ut decem nocentes impunes, si ulla probabili ratione fieri potest, euadant, quàm ut unus innocens iniuste plectatur. Insigne pietatis genus est, miserorum cura tangi. Quare optimi uiri officium facere perges, si afflictas illas mulierculas malueris ad curam uel tuæ, hoc est medicæ, uel meæ, hoc est Theologicæ professionis, quàm ad gladiũ aut 20 ignem carnificis remittere. Hæc pauca uisum est non ad singulas tuarũ literarum particulas, sed ad causæ statũ respondere. Vterque enim eò respicimus, ut in maleficas exemplum ita statuatur, ne uel impunitate malum ingrauescat, uel crudelitate innocentes aut quasi (quemadmodum Iurisperiti loqui solent) opprimantur. Dominus te clementer custodiat. Bene 30 ac feliciter uale, uir optime. Stutgardia, in die Stephani protomartyris, anno 1565.

D. IOANNI BRENTIO, THEOLOGICÆ DOCTORI, & præposito Stutgardia,

etc. Ioannes Vvierus

S. P. D.

DAtæ nuper tuæ ad me literæ, fuerunt mihi admodũ gratæ, quòd singularem animi tui cãdorem & modestiam declararent, quum me tam patienter in meæ sententiæ explanatione audieris, tuamq; uicissim ingenuè proposueris, mi integerrime Brenti. Proinde ut me denuò audire eadem animi temperantia, & si minus

rectè sentiam, secus docere non dedigneris, te ob cõmunereipublicæ Christianæ commodum, obnixè oro. Maximi siquidem ponderis causam hæc esse sentio, in qua tam enormi tyrannide à Christiani nominis magistratu sæuitur citra ullã commiserationem, quæ semper hominem Christianum in primis ornare solet. Hic autem legum rigorem defendi, suumq; sortiri 10 apud te locum, non obscure arguunt testaturq; palàm habita concio & post euulgata, deinde scripta mihi haud ita pridem epistola. At ego aliter iustis de causis rationibusque manifestissimis & quidem non paucis persuasus, libro satis copioso iam aliquoties edito, huiusmodi dira mortis supplicia in uitiatæ phantasiæ uetulis, nec ullo præstito reuera malicioso uel alijs noxio opere notis, improbens, tales leges eleuo ut irritas prorsusq; suppressas: quarum tamen autoritate magistratum rectè gladium stringere, submergere item, & flammis horrendis dementatas obijcere anus, quas lamias dicunt, astruere uideris. Pænæ siquidem formam licet nō exprimas, tamen leges hac in parte defendis, quæ mortis supplicium decernunt: at modum eius heu nimis truculentum, quinimò, si uerum fateri liceat, plusquam tyrannicum, inde decreti uirtute iam annis nimis multis à magistratu obseruatum, satis nosti. Ex mea uerò sententia illiusmodi uitæ priuatione coram Deo ita delinquitur, ut rationem in eo die, quo omnis elucescet ueritas, redditurus sit transgressor.

Porro quum concedas, ex uulgari hominum opinione promulgatam legem de ijs qui elementa turbant, &c. respondeo, leges minimè ferri debere ex uulgari hominum sententia, uel delusarum uetularum opinione, potissimùm eas quæ inde mortis alios dam-

L. Multi. C. de maleficis et mathematicis.

damnant: sed ex grauib; indubitatis irrefragabilibusq; causis cum matura deliberatione promulgari oportere: quinimò in actionibus criminalibus probationes ipsa luce meridiana clariores, requirere leges, aliàs dixi. Nec iustis rationibus hic obijci debet perfectus conatus, quem uix imperfectum dici admitto, quum nullus perfectus possit appellari conatus, qui perfici nequit. Lamias aut non posse perficere quæ conantur, fateris. Concedis enim, delusas mulierculas in turbando aëre nihil posse: siue tum herbas colligant, excrentur, ad ignem admoueant, uel quascunq; proferant ex corrupta phantasia quisquillas, quibus ne quidem aquæ guttam elicere, aut crepitum ciere (ut cum uenia sic loqui liceat) aut muscæ nocumētum inferre queunt: quorsum hic conatus nūcupabitur & defendetur perfectus eiusmodi delira persuasio, uel, si ita uoles, inefficax & puerilis conatus? cur ex legum seueritate acerbissimo mortis genere plectetur? Quodd Abrahamum adducis, qui in filium Isaacum stringens ensē impediēbatur ab angelo, atque hunc Abrahami conatum pro facto ipso à Deo fuisse reputatum, & quod de benefactis ibi dicatur, idē de malefactis intelligendum esse, hic certē uelim nolim, cōtradicare cogor.

Primū Abrahamus ex Dei mandato conatum cœpit rei possibilis, & quæ mox perfici poterat, atq; perfecta incunctāter fuisset mente sana & instrumentis conuenientibus, nisi à Dei angelo fuisset uetitum: hinc meritò pro ipso opere & quidem perfecto conatus hic inchoatus haberi debuit. Atqui multò secus in hoc nostro negocio res habet, ubi personæ ad huiusmodi uerum actum uel conatū ineptæ sunt, ubi phantasia corrupta, ubi organa quibus operari putatur, ludicra, ficulnea,

& tali perficiēdo operi inidonea sunt, ut si nihil non sic agant & machinentur, nihil efficient, imò aërem uerberabunt & operam ludent. In foro quidē cœlesti criminale esse, etiā si quis mulierem aspexerit, ut eam concupiscat, nō diffiteor: uerū haud item in foro ciuili, ubi adulterium non mente, sed corpore perpetratum uel incoeptum, ita ut perfici mox potuerit, punitur: multò minus punietur uitiatae mentis imaginatio, aut ludicrum aliquod institutum uel uoluntas, unde læsioni subsequutæ uel aliunde inflatæ nihil uel accessit uel decessit, aut accedere aut decedere potuit. Quare mirari nō desino, quodd lamiarum deliram uoluntatem in perfectum conatum foras prorumpere, nec legum seueritatem hac in parte damnandā esse scribas. Imò ego tales leges ex uulgi opinione & poëtarum figmentis latus, libero ore calamoque oppugnare audeo: & me conscientiam læsurum uererer, si cōticescerem: propterea eas quoq; explodere deceret quemlibet magistratum Christianum, ne rerum ignorantia tam impunē hinc sanguis fundatur innoxius. Talem habeo legem illam duodecim tabularum: Qui fruges excantasset, pœnas dato, ne uel alienam segetem pellegeris excantando. Si uerò obseruantiam multam debere legum uetustati & auctoritati existimaueris, eodem iure nunc & olim in sanguinem, quem tu innocentem dixeris, sæuietur ex quorundam Imperatorum & regum promulgatis sæpe legibus & edictis cōtra doctrinam tuam, Lutheri, & aliorum non obscurorum uirorum. Quapropter ut non semper legum auctoritati & seueritati standum censeo: ita multò minus in hoc negocio hætenus usque ad eodē dubio, obscuro, & dæmonum præstigijs inuoluto, ad carnifices cōfugiendum

H h esse,

Conatus perfectus.

Sub tit. de iniurijs, alijsq; delictis, lib. 9. al. tit. 11. Supra lib. 3. cap. 16.

esse, firma stat sententia. Nec locū hic habet in argumenti tui patrocinium, sed ad mei instituti confirmationem, exemplum à te citatum iuuenis illius, qui occidendi animo equū interemit, dum in uirum, cuius uxore fruebatur coniunctus, collimando eiaculatur: quum & interficere maritum, & cum eiusdem uxore congrredi potuerit. Sic clarè ostendis, quid sit conatus perfectus, nempe studio incepta actio, quæ ab ipso iuvene perfici ualuit instrumentis ad hoc idoneis apparatis, & in rei propositæ perfectionem iam operantibus sine ulla uitiata mentis delusione: proinde & optimo iure supplicium mortis perpeffus est.

Exod. 22. Quod etiam huc Mosis legem rursus torquere uelis, non certè mihi tecū conuenit. Moses enim de ijs loquitur, qui ueneno uel rebus noxijs nocuere, uel damnum dare conati sunt, idq; potuere: non de his qui se ledere aut lesisse imaginantur, à quibus nihil mali ulli aut bestiae aut homini aut frugibus accessit: qui potius deliris hominibus, puerilibus, stultis & melancholicis comparari debet, & aliqua ex parte similem supplicij sortem cū ijsdem sustinere, hoc est, redargui & rectius institui, uel uirgis coerceri, atque arbitraria multa, non corporali, ex magistratus æquitate in ordinem redigi.

Deuter. 19. Quod item Mosen de teste mendaci citas, qui mente non delusus, studio destinataq; opera suo mendacio grauius uel nocuit, uel nocere uoluit, atque etiam potuit, nimirum qui alteri falso testimonio intentauit defectionis, ut Hebræi intelligūt, crimen, quare eidem quoq; ex testimonij uirtute fuisset moriendum: talis profectò mendax testis, author sanguinis iniuste fundendi, optimo iure plectebatur, uelut etiamnum plerisque in locis obseruari existimo. Sed quomodo hic

cum Lamijs nostris conferri poterit, cur etiam seuerior ijs infligi debet poena? id quod tamen urgere uideris, quum ille nocere uoluit & potuit, & reuera nocuit: hæc lamiae nec nocuere, nec eo modo potuere. ille lingua sua usus, qua falsum dare uoluit & potuit testimonium: hæc solum corruptam usurpant imaginationem, delusam uoluntatem, & suas quisquillas resq; ludicras, quibus omnino nihil possunt, etiamsi minimè impediuntur. Collatis itaque personis earumq; ingenijs & organis, facile totius negocij discrimen elucescet: inde & poenæ formam minori conscientiae læsione præscribet magistratus pius & Christianus: quam tamen coniuncta simul & opera uestra & seculari potestate in executionem deduci uelim, ut nimirum rectius à tui ordinis hominibus doctis & pijs erudirentur delusæ anus, & præstigijs dæmoniacarum discussis tenebris ad ueritatis lucem saniori mente reducantur: deinde modum poenæ cum commiseratione pro transgressionis qualitate prudens statuatur magistratus. qua in re tibi mecum conuenire, sat scio. Mihi sanè bene uolenti, ut pro singulari tua humanitate & candore ignoscas, quæso, quod seria tua studia & Christiana, dæmoniaco nostro argumento turbare non desinam. Deum misericordissimum oro, ut te suo spiritu indies magis ac magis augere dignetur ad nominis sui gloriam, & Ecclesiae utilitatem. Hambachi 18. Iulij, anno 1566.

Nihil responsi inde tuli.

A P O L O G I A

aduersus quendam Paulum Schalichium, qui se Principem de la Scala uocitat,

ME profectò optimè meritū esse de Republica Christiana, & bonam

nam apud omnes inijsse gratiam existimaui, quod tanto studio & diligentia pro indubitatae religionis nostrae hominibus pugnam coeperim cum principatibus, potestatibus, mundi dominis, rectoribus tenebrarum huius seculi, spiritualibus astutijs in coelestibus, cum principe cui potestas est aëris, qui mortis habet imperium, qui seducit totum terrarum orbem, imò cum rege super uniuersos filios superbiae. Sed opinionem meam longe fefellit insolens quorundam insultus, & mala ab iisdem mihi relata gratia. Enim uerò præter omnem expectationem insurgit aduersus me Paulus quidam princeps de la Scala & Hun, Marchio Veronae, & Dominus Creutzburgi Prussiae, qui numerosa hac titulorum suppellectile, & generosae familiae satellitio instructus, mihi homini non huic simillima, sed tamen domo honestissima nato bellum denunciat, non certè iustis de causis. Licet autem principatum illius amplitudo, & plena terroris dominatio me non immeritò in fugam conijcere potuissent: animum tamen erigit quæ mihi cum dæmone fuit luctus uictoria, quippe qui cum potentissimo generis humani hoste fortiter antea congressus, uirium mearum periculum fecerim, tanto facilius nunc huius principis uim atque impetum sustinebo, quanto & inferioris est, & causa nostra melior. Neque enim uelut ille, friuolis altercationibus aut impotenti ulla concertandi libidine flagro, sed solo ueritatis indagandæ studio ardet animus: qui si aliter esset affectus, tamen & ingrauescens ætas colluctandi feruorem extingueret, & scribendi libertatem ac ocium profectioes uariæ occupationesque assiduæ surriperent. Quo fit, ut non sim tibi Paule princeps obiecturus tuos errores, non calumniaturus tuas contrarietates, non

nudas alienarum uigiliarum rapsodias, non fabulas poëticas, non denique quasdam Platoniorum nugas, quæ in tuis scriptis passim occurrunt: sed ad illa tantum loca, quæ circa finem tertij tui Epistemonis contra me posuisti, responsurus, partim tuas calumnias eo quo collocasti ordine refellendo, partim infirma arcis tuæ fundamenta, quibus niteris, fortissimo ueritatis ueste subuertendo. Ocyus ergo & alacriter in arenam descendamus, nosque prouirili exerceamus.

In libri tertij Epistemonis tui Catholici exordio signa contra me præfers & titulum, quo confutationem Præstigiæ Ioannis Vuieri, te parti Encyclopædiæ tuæ recoctæ adiuncturum polliceris: inde non diu cum status, de barbarismo differens, integram ferè epistolam ad paginas circiter octo, continua orationis serie, Ioannis Pici Mirandulani ad Hermolaum Barbarum Florentiæ 4. Non. Iunij scriptam anno 1485. transcribis. Inde ubi de animæ ab humano corpore separatæ seu abstractæ oberratione & passione ex uarijs discurreris: hinc & utrum peccatum temporis finiti, pœnam finitam recipiat, an infinitam tantum, ex eiusdem Pici tractatu De pœna peccati mortalis, argumentis sumptis & uerbis exscriptis compilaueris: ad quæstionem tandem de anima separata, siue homine post mortem, antequam resurgat, prolaberis, quod copiosum illud caput 41. libri 3. Agrippæ de Occulta philosophia denuò de uerbo ad uerbum transtulisti, non tamen neglecta interim ea cautione, ut leuiter nominis Agrippæ memineris in principio ijs uerbis: Cum moritur homo, corpus in terram reuertitur (quod & Agrippa retulit) de qua sumptus est: mens, unde descendit, in coelos remeat, &c. Ea coniunctione copulatiua uis innue-

re, quasi Agrippa in ea solum particula à te non dissentiat, & reliqua argumentationis demonstratio tua sit, quæ ad paginas circiter decem ex eodem capite transcriptas se extendit, ubi in Eubuli persona, verbis sex saltem orationem interrumpis continuam absque debita authoris Agrippæ professione: qui quum hanc mysticam disceptationem poetarum testimonijs hinc inde confirmarit, ea solum studiò à te prætermittuntur, ut quæ paulatim ex eodem capite aduersus me in quæstionem producere statuisti, non admodum in hoc studiorum genere exercitatis, appareant catholica & mysteriorum plena. Quanquam in eo contextu, quem tuum ex phrasi indubitater nemo non iudicabit, qui in Agrippæ libris minus sit uersatus, pleraque inueniantur, quæ à Catholica Ecclesia non ita probatum iri arbitrer: cuiusmodi est & illud: Vt certum est, neminem sine fide Christi posse saluari: ita probabile est, hanc fidem adhuc multis Paganis & Saracenis post hanc uitam prædicari in illis animarum receptaculis ad salutem, atque in illis ueluti in comuni custodia detineri, donec tempus adueniat, quo maximus Iudex meritorum facturus sit examen: à qua opinione etiam multi Christiani scriptores non abhorrent. Quum uerò huc transtuleris ex posteriori parte capitis dicti Agrippæ, quorundam patrum testimonia, uelut Tertulliani, Clementis, Augustini, Ambrosij atque Lactantij, inserueris & tuo studio Chrysostomi sententiam, nihil minus ijs ostenditur, quàm Paganis & Saracenis post hanc uitam prædicari ad salutem in illis animarum receptaculis. Nollem autem longioris digressionis molestia me fatigare in ijs quæ ex professo non in meam contumeliam scripta sunt. Inde sententijs non concisis ex eodem

capite hinc inde de uerbo ad uerbum compilatis, orationis filum continuas de cōditione inferni, de lemurum natura, & de spirituum loco, ubi hac occasione Agrippæ mentionem denuò obiter facis, in hæc uerba: Legimus alibi, abstulisse Deum de spiritu qui erat in Mose, & dedisse septuaginta uiris. Magnum hic (inquit Agrippa) latet, sed non temerè reuelandum mysterium. Postremò absoluta doctrina hac arcana Agrippæ uerbis, ubi licentia dialogismi Eubulum induxeris tibi Eulogo respondentem, Rem ultra humanum captum, & omni admiratione admirabiliorem animo attentissimo audiui Euloge: mox aduersus me in sequentem erumpis formā: Atque hic mihi occurrit quidam medicus, nomine Ioannes Vuierus, qui hæc omnia nihil aliud asserit esse, quàm præstigias demoniorum, de quibus libros quinque scripsit, & prolixè satis suam intentionem egit. Ita lib. 1. cap. 14. de transformatione allegat Psellum, & exemplum quoddam militis. Atqui, inquit, fusiores ea quæ diximus, aliaque similia agendi modum & rationem, Michaëli Psello explicauit quidam Marcus dæmonij cultor eximius, in Chersoneso Græciæ cōtermina uitam solitariam degens. Dæmones, ait, licet sexu & propria lingua careant, corpus tamen illud æereum sibi cōcessum, pro arbitrio uelut nubes uento flante, in uarias formas mutant, contra huntque atque extendunt, quemadmodum lumbricis uidetur accidere, ob substantiam meliorem, ductuque faciliorem: neque solum magnitudine diuersitas in eis accidit, uerum etiam figuras coloresque uariant multiformes. Corpus enim dæmonis ad utrumque est natura paratum: qua enim ratione est natura facile cedens, sic in uarias figurarum species transformatur: qua etiam æereum est, diuersos aeris instar colores subit. Sed aer qui-

» quidem extrinsecus coloratur, corpus
 » uerò demonis iuxta animi sui affectus
 » species colorum mutat, uelut & homi-
 » nis, sed longè melius, ut quod animæ
 » sit obedientius. Omnia tamen celeri-
 » ter dilabuntur ob corporis mobilita-
 » tem tenuitatemque. Sic tanquam uir
 » apparet, & mox occurrit ut fœmina:
 » leonis more fremit, saltat ut pardalis,
 » latrat ut canis, atq; ad utris uasisq; for-
 » mam se aliquando transfert. Labet
 » non inelegantem hoc loco historiam
 » aptè interponere. Refert Helinandus
 » monachus, se audiuisse ab Ebaudo pa-
 » truo suo, qui à cubiculis erat Henrico
 » Remensi archiepiscopo, Ludouici Gal-
 » lorum regis fratri, quòd Henrico ar-
 » chiepiscopo æstate quadam in itine-
 » re somnum meridianum capiente, mi-
 » les quidam inter cæteros aperto &
 » hiantē ore post prandium dormiret, è
 » cuius ore uisa est ab alijs uigilantibus
 » quædam alba bestiola mustelæ simi-
 » lis exisse, atq; ad uicinum ibi riuulum
 » procurrisse: cum sursum deorsum in
 » ripa riuuli anxia cucurrisset, nec tran-
 » eundi uiam inueniret, quidā ex astan-
 » tibus accedens, euaginatū gladium
 » riuulo angusto ueluti pōtem faciens,
 » imponit. Bestiola ilico riuulum super
 » gladium transgrediens, longius pro-
 » currit, & sese subduxit. Paulo pōst re-
 » dire uisa, cū iterum notum pontem
 » quæreret, atq; eo iam sublato, discur-
 » rens trāsire non ualeret, idem ille qui
 » antea, rursus riuuli ripas imposito
 » gladio coniungit, atq; abscedit. Tum
 » transit bestiola, & ad dormientis ad-
 » huc patulum os rediens, uidentibus
 » omnibus ingreditur: ac ilico qui dor-
 » mierat, expergiscitur: rogatusq; num
 » quid in somno passus esset? respondit,
 » se fessum esse & fatigatum, tanquam
 » ex difficili & longo itinere, in quo bis
 » super pontem ferreum flumen trans-
 » uisset. Vnde focij collegerunt, cū (quæ

ipſi uiderant) uerè somniaſſe. Mihi ue-
 rò diaboli ludibrium eſſe uidetur, qui
 ut uigilantes ſocios falleret, aut ani-
 mam hominis corpoream eſſe, ideoq;
 interituram cum corpore, ipſis oſten-
 deret perſuaderetq; idolū hoc exiens
 dormientis corpus & ingrediens, ocu-
 lis obiecit. Et paulo pōſt: Simile quid-
 dam, inquit, de Guntiano rege legi-
 tur: neque id mirum eſt. nam ut idem
 Marcus loco paulo antè citato deinde
 refert, ſpirituī qui nobis ineſt phanta-
 ſtico propinquant dæmones, utpote
 qui & ipſi ſpiritus ſint: uerba pertur-
 bationum & uoluptatum nobis inſi-
 nuant, non emittētes quidem uocem
 pulſatione quadam & ſonitu, ſed ſer-
 mones ſuos abſque ſonitu immitten-
 tes, &c. Capite tandem 15. id exem-
 plis confirmat, illaq; exempla uariæ
 formæ laruarum, & actionum dæmo-
 niacarum eſſe ait. Hactenus Vuerus,
 qui paſſim eandem aut ſimilem ſuis
 libris cantillat cantionem. Hoc epi-
 phonemate, mi princeps Scalichi, lau-
 di Vuiero dari conſtātiā iudicabunt
 alij, qui eam maximopere in te deſi-
 derant, quòd contra tuam ipſius nu-
 per editam Baſileæ Encyclopædiam,
 ut ſcribis, deprauatā, & maiori ex par-
 te diaboli artibus hæreticā, hoc epi-
 ſtemone catholico, palinodiam ſolen-
 niter canis: quod tamen non uſquea-
 deò in tui cōtemptum, quā mei de-
 ſenſionem obiter dictum uolo.

Adhæc quorſum tanto impudētīæ
 ſupercilio præiudiciū ſtatuerē audeſ,
 me omnia (antea potiſſimū ex illo
 Agrippæ capite à te tranſcripta) nihil
 aliud eſſe aſſerere, quā dæmoniorū
 præſtigias? quod conſtanter (cum bo-
 na tuæ Clementiæ gratia) tibi perne-
 gare nō erubeſco. Reliqua mea uerba
 à te Scalichi enarrata agnoſco, quorū
 mirè artiſcioſam auſpicaris confuta-
 tionem. Pſellus, ais, dictis noſtris non

Lib. 3. cap.

41.

aduersatur. Pōnis nudam istam sub-
sultationem, tanquam legislator de-
cretum aliquod sanciret: uerū non
contentus tuo excursu, serō me profe-
ctō tuæ eruditionis & sapientiæ man-
cipium fatebor, nisi meam prius de te
expectationem saniori respōsione ex-
pleueris. Psellus etenim mecum eas
apparitiones demonis representatio-
ni sub diuersa forma attribuit, quas tu
frequenter animæ obuagantis, & in-
hospitæ occurſui affingis. Longè di-
uersa, imò penè contraria utriusq; elo-
quutio. Pselli sententia aut uera, aut
falsa. Si uera, quod innuere uideris,
quum non solum nihil contradicas,
sed etiam subdolè ab obiectionis ua-
dimonio te expedire coneris, tua ne-
cessariò uacillabit. Si ipsius falsa est o-
pinio, quur subticuisti respōsionem?
Enimuerò qui tacet, consentire uide-
tur. Psellus idem profert, quod in me
accusas. Atqui à me dissentire certè sta-
tuisti, & rectè, quando ita lubet: ipsius
uerò testimonium tibi non aduersari
scribis, & malè. aut enim uterque tuæ
opinionis repugnat, aut neuter: sumus
siquidem hac in statione indiuidui co-
mites. At ambo tuam hanc phantasiā
execramur meritò. Quocirca posthac
oppositiones, è quarum perplexitate
extricare te nequis, finito intactas.

” Quòd autem hanc historiā, inquis,
” Vuierus præstigijs diaboli tribuat, ut
” persuadeat animam corpoream, & id-
” circo corruptibilem, non uideo quib.
” id rationibus & argumentis perficere
” contendat. Non difficulter ab hoc ob-
iectionis telo me uindicauero, quum
nihil hic asseruerim, quod patrocini
adminiculū requirat: & præter meum
fit institutum, de animæ extra corpus
euagantis conditione, longioris disce-
ptationis telam cōtexere & persequi:
solum ad eam Helinandi conclusio-
nem, socios nimirum inde collegisse,

eum, quæ ipsi uiderant, uerè somnia-
se, meam subiunxi non assertionē, sed
opinionem: quæ si ad tuum minus fe-
cerit palatum, per me quidē licet, nec
suauiorē saniorēq; ex generosi prin-
cipis beneficio recusabo. Quòd uerò
dicis, non sequi, omne corpus corrup-
pi: neque me hac in quæstione, à meo
scopo peregrina, quicquam uel affir-
mare uides, uel negare: sed intellexis-
se de corpore materiali & composito,
non diffiteor. Verū enim uerò si tale
quippiam promulgassem, quo suppli-
cio ad pœnitentiam compelli deberē,
haud intelligo. Quorsum insuper ex-
tra meum scopum collimabo ad in-
corruptibile cœlum & elementa non
necessariò, ubi & suum habet locū ca-
pitis 21 Apocalypseos exordium? Est
& Empedoclis opinio, mundum ma-
nere eundem secundum substantiam,
sed mutari secundum dispositionem.

Quòd deinde in orationis tuæ pro-
gressu aduersus Pselli ex Marco sen-
tentiam à me recitatā transformatio-
nis diabolicæ causam statuis, uariorū
subiectorum assumptionē, ea scilicet
demonstratione. Sicut enim homo me-
dijs utens, artificio naturam omnem
imitatur: sic diabolus medio non indi-
gens, in momento subiectum suæ a-
ctioni & proposito conueniens facit:
atq; in illud, sicut anima in corpus, se
abdit, & illud pro sua uoluntate regit.
Hinc est, quod Apostolus ait, 2 Co-
rinth. 11. Ipse, inquit, Satanas transfigu-
rat se in angelum lucis. Inde sequere-
tur, satanam ueri angeli subiectum as-
sumere, & in illo se abdere, & pro uo-
luntate sua illud regere. Sed longè a-
liam esse Apostoli mentem, testantur
præcedentia & sequentia, ubi de per-
uersa Pseudoapostolorū doctrina, &
de operibus malis loquitur, perma-
nente subiecto integro, non de subita
eiusdem mutatione, quemadmodum
hic

hic inuertitur quæstio de uario dæmoniacæ transformationis idolo, uti in capitibus sequentibus ostendo. Aliud enim est, dæmonem corpus aliquod uerum assumere, & illud apparere, ac regere ubi & quomodo diabolus uolet: aliud est, mali aliquid à diabolo suggeri, quemadmodum peccata multa, & mentem inde uitiari: (nam qui peccat, ex diabolo est, teste Ioanne 1. cap. 3.) aliud item, à diabolo obsessum esse: aliud deniq; est, à dæmone simul & in peccata præcipitari, & ab eodem obsideri. Cæterum quod transfigurationis causam & modum spectat, æquum lectorem censoremq; ad utriusque, nimirum Marci & Scalichij, sententiæ exquisitam collationem, & reliquam eiusdem nostri capitis partem, cui & Tritemij opinionem huius argumenti anneximus, relego, ut & ad alia loca huc facientia, quæ sparsim in meis libris ob materiæ oblata occasione erunt obuia: quod etiam spectabunt Augustini sententiæ paulo post enarrandæ: prolixior alioqui foret propugnatio, sed breuis esse laboro.

Toto autem cælo hic errare Scalichium, testatur ipsa ueritas, commonstrant portentosa, quibus satan sæpe numero apparet, idolorum facies, docent luculenter laruæ in eiusdem nostri libri cap. 15. 16. 17. & infinitis alijs locis propositæ. Vbi sub alicuius ante annos multos defuncti forma terret, illiusne mortui corpus uerum induisse dæmonem credemus? quod iam conspicitur ut uiuum esse solet, quum cadauer illud in terris cõputruerit, squalidumque fuerit, uel etiã in patibulo aut rota exesum, uel à canibus alicubi dilaniatum. Quid, ubi monachum induerit, monachine corpore & cuculla sceleratam uerè mentem exornauit satanas? Si hoc ualet, fide sua fallitur, qui in Franciscani alicuius cuculla sepul-

chro mandatur, ut à diaboli machinis securiores sint. Atqui in cuius subiectæ specie tentauit Christum diabolus? Si Agrippæ testimoniū, quo te affici plurimū in tuis scriptis uideo, quum symbolicæ doctrinæ magnalia tractas, admiseris, cucullatum illum fuisse, ex picturis tradit in libro de Vanitate scientiar. cap. 25. de statuaria & plastica.

10 Quomodo præterea cohæreant illæ particulæ, transformationis diabolicæ causam esse, subiectorum uariorum assumptionem, & diabolum non indigere medio, ite in momento subiectum suæ actioni & proposito conueniens facere, non uideo. At ista prosequitur Scalichius: Quum ergo corpus quiescit, non nisi uegetatiua potentia utitur. Ah miseram conditionem infantium, in quibus nullus animæ usus præter uegetatiuam potentiam: spaciatur interim rationalis.

Subiungit deinde paulo post: Et si quidem animæ essentia angelis pares sunt, anne subiectum siue mustelæ, siue columbæ, siue hominis, siue alterius cuiuspiam rei assumere possunt? Nequaquam, respondeo: & miror ab acutissimo philosopho, & doctissimo scilicet Theologo talia excogitari, proponi & defendi, nisi peculiari priuilegio indultum tibi sit decernere quod uoles. Animæ si quidem humanæ hanc corporaturam semper expetunt, cui à Deo destinatae, & non corpus mustelæ. Sequeretur alioqui primum, unam animam esse & hominis & bruti communem, & informare duo corpora. Non conuenit bene institutæ ciuitati, ut princeps tum proprio, tum cerdonis uehiculo utatur. In suo Pimandro diuinè Mercurius Trismegistus dicit, aliud corpus quàm humanum, nō capere animam humanam: neq; fas esse, in corpus animæ ratione carentis, animam ratio-

nalem corrumpere: Lege enim diuina talem generationem prohiberi, multo minus figura humana exutam in corpora degenerare brutorum: atque hunc impium esse errorem. Si autem ueræ mustelæ subiectum ueram militis assumpsisse animam præfractè urgeas, cedò ubinam hæc mustela alba, quæ ex militis ore uisa est alijs uigilantibus, tam quietè citra ullius motus sensum antea in corpore latuit? per quos meatus militem non excitato eluctata est? œsophagus & arteria aspera uia ad os communes & solæ, ob angustias neutiquam admittunt, nec rerum natura patitur: ubi item in corpus regressa mansit? redientem enim ad dormientis adhuc os patulum uidentibus omnibus ingressam fuisse, tradit historia. Atqui rationis fulcimentum, quare animæ tali assumpto subiecto, hominibus appareant, subdis, scilicet, ut ea re aliquid portendant, inquit, Deo ita uolente, uel ut somniantem admoneant. Quæso autem, qua de re hunc militem admonuit hæc mustela induta anima, uel cuius euentus fuit portetum? De nulla siquidem re uera militem admonuisse animam hanc, docet ipsius interrogati responsio. Nam super ferreum pontem flumen non transierat miles, nec difficile & longum iter perpeffus. Nec est quod ad animam responsum referas: hoc enim postea negas, animam uidelicet non esse proloquutam, sed militem locutum. At sit quod uelis, quid inde admonitionis diuinæ, uel portenti successit? Non est quod longius subterfugas. Hanc mehercule responsionem à Vuiero minimè expectauit Sca lichius: quare si propria ipsius uerba sinistrè in me dicta, pro genuinæ suæ mustelæ philosophica defensione, in ipsum retorsero, mihi ueniam dabit. Quod attinet ad bestiolam similem

mustelæ, si ea quæ dicta sunt expendisset, haud dubiè hac de re, & alijs permultis, quorum ibi meminit, longè rectius sensisset, & digito compefcuisset labellum.

Sed ad instituti confirmationem, alio uirum senè traiicere conatur hic iaculo, scilicet: Si ludibrium diaboli fuit ista mustela, quomodo igitur miles fessus & fatigatus fuit? quomodo illa euestigiò referre potuit? Qua arte autem hic euasero, ausculta paulisper. Experrectus miles, num quid in somno passus esset rogatus, respondit, se fessum esse & fatigatum, tanquam ex difficili & longo itinere, &c. Iam nemo diffitebitur, somnorinas imagines sæpenumerò ex humoribus & spiritibus hic sibi conuenientibus, à diabolo in phantasticis organis excitari, & idolis, quæ exhibere uult, confirmari, siue illa sint suauius, siue terrifica, siue etiam uana: ex quibus reuera quoque uel uoluptas, uel dolor consequitur, sentiturque inter somniandum, etiam ubi talis species nunquam antea menti fuerit obiecta, aut uisa uigilanti, uel nullo affectu quis erga talem in mente aut cogitatione antè ductus fuerit, imò ab eiusmodi simulachro uel obiecta in somnis actione semper abhorruerit: uulgaria siquidem somnia pro humorum, cogitationum & affectionum dominio naturæ ductu ferè dirigere non ignoro. Sic fit, ut castissimæ uitæ uiro (quanquam sanguinis etiam pituitosioris, qui nihil spurci pridem in animo concepit, uel admisit, quem nec uigilantem obscæna suggestionem in consensum pertrahere potuit dæmonium) aliquando tamen alicuius fœminæ nunquam uisæ, cum qua congregiatur, delectabile obueniat simulachrum in somno, unde tantus uoluptatis sensus percipitur, ut cum multa titillatione seminis profusio consequatur.

quatur. Eadem ratione in alijs turbulenta laboriosaq; somnia in phantasiae organis posse à dæmone inter dormiendum cieri iudico, unde & manifesta lassitudo & fatigatio sentitur. Testabuntur hoc ipsum & eorum somnia, qui Incubum morbum patiuntur, quemadmodum lib. 3. cap. 18. ostendi. Cæterum ut firmior huic defensioni accedat fides, eximiū purioris Theologiae antistitem Augustinum tibi adducam: Suadent, inquit, dæmones miris & inuisibilibus modis per illam subtilitatem suorum corporum, corpora hominum non sentientium penetrando, seq; cogitationibus eorum per quædam imaginaria uisa miscendo, siue uigilantium, siue dormientium. Item lib. 3. de Trinitate: Si corpora ipsa terrena nonnullis artibus & exercitationibus modificata, in spectaculis theatricis tanta miracula exhibent hominibus, ut hi qui nunquam uiderūt, talia narrata uix credant: quid magnū est diabolo & angelis eius, de corporeis elementis per aëra corpora facere, quæ caro miretur: aut etiam occultis inspirationibus ad illudendos humanos sensus phantasmata imaginum machinari, quibus uigilantes dormientesue decipiat, uel furentes exagitet?

Cap. 28. Idem de spiritu & anima, & legitur in Decretis: Quædam futura prædicunt dæmones, & quædam mira faciunt, quib. homines alliciunt & seducunt. Vnde quædam mulierculæ post satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur nocturnis horis cum Diana paganorum dea, uel cum Herodiade, uel Minerua, uel innumera mulierū multitudine equitare, uel earum iussionibus obtemperare. Quapropter sacerdotes Dei prædicare debent populo, ut nouerit hæc falsa omnino: & non à diuino, sed maligno spi-

ritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Ipse namq; satanas, qui se transfigurat in angelum lucis, cum mentem cuiusque mulierculæ ceperit, & hanc sibi per infidelitatem subiugarit, ilico se transformat in angelum lucis, in diuersarumq; formarum species & similitudines, & mentem quam captam tenet, in somnis deludens, per deuia quæque deducit. Et quoniam solus hoc patitur spiritus infidelis, nec in animo, sed in corpore euenire opinatur. Quis enim in somnis & nocturnis uisionibus non extra seipsum deducitur, & multa uidet dormiendo, quæ nunquam uigilando uiderit? Idcirco nimis stultus & hebes est, qui hæc omnia quæ in spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur. Et de Ciuitate Dei libro 18. capite 18. Non solum animum, sed nec corpus quidem ulla ratione crediderim, dæmonum arte uel potestate in membra uel lineamenta bestialia ueraciter posse conuerti: sed phantasticum hominis (quod etiam cogitando, siue etiam somniando per rerum innumerabilium genera uariatur, & quum corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporis hominis sensibus) ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perducī, ita ut corpora ipsa hominum alicubi iaceant, uiuentia quidem, sed multò grauius atq; uehementius, quàm somno, suis sensibus obseratis: phantasticum autem illud ueluti corporatum, in alicuius animalis effigie appareat sensibus alienis, talisque etiam sibi homo esse uideatur, sicut talis sibi uideri posset in somnis, & portare onera: quæ onera si uera sunt corpora, portantur à dæmonibus, ut illudatur hominibus, partim uera onerum corpora, partim iu-

Contra Scalichium, qui transformationis diabolicæ causam statuit subiectorum uariarum assumptionem.

Lib. de diuinitat. demonum, cap. 3. & 5. lib. de Spiritu & anima.

Cap. 28. 26. q. 5. Episcopi ex consilio.

mentorū falsa cernentibus. Reliqua uide in nostro lib. 4. cap. 22.

Sed ad sequētia mox Scalichij uerba progrediamur. Neque propterea, ait, corporeas animas, ut Tertullianus, asserimus: neq; transire de corpore in corpus, quatenus animam, ut Pythagoreis ascribitur: transfigurari autem nemo dubitauerit, hoc est, non essentiam, sed figuram, id est, externam formam mutari assumptione. Sed ne hīc quidem quicquā definimus. Tantum certē philosophum hīc sibi in duabus contradicere lineis, nimirum Transfigurari nemo dubitauerit, & Ne hīc quidē quicquam definimus, tibi condono, calumniæ occasionem hinc nō quæsiturus, licet cum tanta modestia in me neutiquam inquiratur.

Huc accedit, te hīc negare animas de corpore in corpus trāsire, quod de animæ militis in mustelam transgressionem affirmasti. Tu ipse te ipsum iudica. Iam denuō circiter duas paginas cum dimidia ex dicto cap. 41. lib. 3. Agrippæ de occulta philosophia transcribis, ut Vuieri præstigiæ illustriores, uti scribis, fiant: sed quānam fabularum emendicatione, penes beneuoli lectoris censurā iudicium esto. Videamus, ais, quid apud Saxonem Grammaticum, Danicæ hist. lib. 5. annotatum sit, scilicet: Asuitum quendam & Asmundum inter se communibus uotis coniurasse, quemnam illorum uita prolixior excepisset, mortuo contumulandum. Tandem Asuitus morbo consumptus, cum cane & equo suo uasto mandantur antro, cum quo & Asmundus ob amicitiae iusiurandum uiuus contumulari sustinuit, cibo quo in longum tempus uesceretur illato. Tandem Ericus Sueciæ rex, eò loci cum exercitu pertransiens, Asuiti tumulum, thesaurum inesse ratus, perfrangens, ad aperta specu, eductum As-

mundum luci restituit: quem uidens tetro oris habitu, funebri tabe oblitū, & profluo ex cruda cicatrice sanguine cruentatum (quippe Asuitus noctibus rediuius, crebra colluctatione legum illi aurem abruperat) secti uuln- ris causam referre iussit, quam ille narrauit ijs uersibus:

Quid stupetis, qui relictum me colore cernitis?

10 *Obsolescit nempe omnis uiuus inter mortuos.*

Nescio quo Stygij numinis ausu,

Missus ab inferis spiritus Asuit,

Sæuis alipedem dentibus edit,

Infandoq; canem præbuit ori:

Non contentus equi uel canis esu,

Mox in me rapidos transtulit ungues,

Discissaq; gena sustulit aurem.

Hinc laceri uultus horret imago,

Emicat inq; sero uulnere sanguis.

20 *Haud impunè tamen monstrifer egit:*

Nam ferro secui mox caput eius,

Perfodiq; nocens stipite corpus.

Non dissimile huic legitur in Creten-

sium annalibus, manes, quos ipsi Ca-

techanas uocant, in corpora remeare

solitos, & ad relictas uxores ingredi,

libidinemque perficere: ad quod eui-

tandum, & quo amplius uxores non

infestēt, legibus municipalib. cautum

30 *esse, surgentium cor clauo transfige-*

re, totumq; cadauer exurere. Miranda

proculdubio sunt hæc, ait Agrippa, &

opinionem inimica uideri possent, nisi

fidem facerent & latæ leges, & credi-

tæ antiquitatum historiæ. Hic Scali-

chius præoccupans, ex suo interferit

solennē interrogationem, si quis dæ-

monum præstigijs, quicquid id est, as-

scribere fortassis uellet: At præstigijs

40 *diaboli quid clauus obest?*

Hic unico uerbo lectori æquo &

prudenti ex Arist. 1. de Cælo cap. 6. sa-

tisfecero. Fieri nequit, quod non po-

test esse factum, inquit ille. Num uerò

in omnibus suis narrationibus sit cre-

dendum Saxoni Grammatico, in similis

fidei

*Lib. II. hist.
Scotorum.*

fidei historia à me confutata demonstravi lib. 3. cap. 15. Accedat & testimonium Cardani docti & insignis philosophi, qui post enarrationem de Duffo rege ex Boethio historiographo repetitam lib. 15. cap. 80. de Varietate rerum, suam subiungit sententiã de quibusdam historiarum scriptorib. in hæc uerba: Quæ Boethius refert, condensæ historiæ haud iucundæ non ignavus author, alliciendi lectores causa conscripsit: ut quos Scythica facta, moresq; tum regionis descriptio non delectarent, fabulæ saltem tædium minuerent. Neq; id uitiosum historico: sed ubi historia per se sterilis est, licet eam iocis ac fabulis exornare. Quamobrem & iurè ab his T. Livius abstinuit, & Herodotus iustè damnatur, & Saxo Grammaticus laudatur.

Cæterum qui in hanc tecum palæstram progredi, & producta hæc tuorum mysteriorum arma eripere tibi uolet, ad primum concides amplexum, quum anilium fabularum fulcris præter mentem, mea quidem opinione, nitaris. Hanc profectò pertinacem contra mea scripta, animi insolentiam non possum non mirari in tam celebri philosopho & uiro principe. Quis leuiter ueræ philosophiæ rudimentis initiatus, tibi hanc mortui & uiui cum cane & equo contumulationem eo modo peractam consentiat? quis catechumenus, religionis Christianæ elementis saltè perfunctoriè imbutus, Asuiti notibus rediuiui mordacè colluctationem, cum Asmundo fideli amico in specu habitã, affirmare ausit? Quis stolidi sensus spiritum Asuiti (sic enim habet carmẽ) uel etiam ipsum Asuitum, si ita uoles, ab inferis missum, dentibus alipedem canem & equum in sepulchro uorasse, & amicissimi læuã auulxisse aurem, deinde caput Asuiti in eam monomachia subterranea abscissum,

& corpus eiusdem perfossum crediderit? O quantum est in rebus inane! quàm credula mens hominum, & arrectæ fabulis aures! Cur quæso Scalichii Pausaniæ testimonium præteristi, quod eodem loco ex Delphorum interpretibus acceptum, intertexuit Agrippa? Esse uidelicet dæmonium quoddam infernum, quem Eurynomum dixerunt, qui mortuorum carnes absumeret & deuoraret, ita ut uix nulla relinquerentur ossa. Spiritum aliquem terrestri alimento cibari, & propterea carnes deuorare, nemo nisi mentis luxatæ, Pausaniæ, Agrippæ, aut tibi cõcedat. At quis, Deus bone, Delphorum interpretibus fidem derogarit?

Si insuper tu fidem nobis feceris, mortuorum manes uel animas in corpora putredine & squalore deformata remeasse, & ad uxores hæc sic ingressa, cum eisdem libidine exercuisse, necessariò hos homines uerè reuixisse sequetur. Nam ad illius actus perfectionem necessariò requiritur uerus sanguis, spiritus, caro, nerui, tendines, & reliqua organa huic destinata merè uiua: quinimò homo ipse non modò uiuus, sed & cuius ualetudo nõ sit omnino labefactata. Si itaq; reuixerint, & matrimonium cõcubitu coluerint, contra hos iniuria sunt latæ leges: si non reuixerint, quorsum in mortuos statutæ leges? quorsum defuncti cor clauo transfigendum? Sed leges ex informatione sinistra promulgatæ, nequaquam parem cum bene constitutis merentur existimationem. Atqui ad historiarum antiquitatem creditarum prærogatiuam confugis. Verum si uetustatis ratione quibusuis narrationibus sit credendum, tibi examinandam non Apuleij metamorphosin, & ueras Luciani narrationes, sed Turcarum Alcoranum offero: si & antiquas Christianæ religionis historias requi-

heris, libros Conformitatum D. Francisci euoluendos addam. Non semper quis scripserit, & quo tēpore, sed num uera pronunciarit, inquirendum. At mentis oculos ijs hominibus, qui supra enarratas historias pro ueris uendicarint, præstigijs obscuratos esse, iurari profectò quilibet etiā barbarus. Nihilominus ut fidei pondus eadem fortiantur, ex eodem capite sic institu-
tum prosequi non desinis.

» Neq; demum, inquit idem Agrippa, à Christiana religione alienum est,
» animas multas ante uniuersæ carnis
» resurrectionem suis corporib. restitui
» posse: quin & multos credimus singu-
» lari Dei beneficio cum corporibus in
» gloriam assumptos, multos etiam ui-
» uos in infernum descendisse: audiui-
» musq; nō rarò mortuorum corpora è
» sepulchris per dæmones sublata pro-
» culdubio nō in alium usum, quàm in-
» carcerandis torquendisq; suis mani-
» bus. Verùm ad hos corporum carce-
» res & uincula accedunt etiam uilissi-
» morum & teterrimorum locorum ha-
» bitacula, ubi Ætnei ignes, aquarū in-
» gluuies, fulgurū & tonitruorum con-
» cussus, terrarum uoragines, atque ubi
» regio lucis inops, nec radiorum solis
» capax, ignaraq; syderum splendoris,
» perpetuis tenebris, & noctis specie ca-
» ligat. Mirum est, cur hīc Homeri uetu-
» stissimi poëtæ uersus ad mysteriorum
» suorum certitudinem firmādam non
» adiunxerit Scalichius, quos tamen A-
» grippa post uerbum illud Caligat, sic
» annectit: Quò apud Homerum perue-
» nisse fertur Vlysses, ubi canit:

Cymmerios fama est populos hīc esse, cauernis, 40

Perpetua nebula, cecaq; caligine mersos,

Quos oriens nunquā, nec cum declinat in undas:

Sol uidet, æterna miseri sub nocte premuntur.

Sed poëtarum testimonia non tātam
fidem in mysterijs astruendis mereri,
facile nouerat Scalichius: propterea

ex Agrippa sermonem ita perficit: Ne-
que uerò omnia illa inanes nuge sunt, «
quæ de Patricij antro, Vulcani spelun- «
cis, Ætneis crateribus, Nursiæ specu, «
multi memoriæ prodiderunt, atque «
quæ inibi uiderunt & cognouerunt, «
testati sunt. Narrant siquidem istis «
maiora Saxo Grammaticus de Geru- «
thi regia & Ogarthiloci cauo, &c. Re- «
liquam Scalichij narrationem ex A-
grippæ uerbis de rerum monstris, hīc
persequi nolo, ne lectori tædium pa-
rem, & modi limites transiliat propu-
gnatio satis per se omnibus iurè co-
gnita & probata. Finita autem uer-
borum Agrippæ repetitione, decre-
tum promulgat hic noster Scalichius:
Exempla illa rem ueram testantur. «
Non certè omnia, quod manifestè de-
monstrauit. Verùm ut maiorem, non
mihi, sed Agrippæ fidem tribuat Sca-
lichius, post consarcinata in suis libris
sparsim quàm plurima ex Agrippæ li-
bris de Occulta philosophia, non e-
tiam semper detecto auctoris nomi-
ne, uolui ipsius Agrippæ censuram de
suis iisdem libris maturiori ætate edi-
tam, ex libro de Vanitate scientiarum,
cap. 48. de præstigijs, proponere in hæc
uerba: De magicis scripsi ego iuuenis «
adhuc, libros tres amplo satis uolumi- «
ne, quos De occulta philosophia nun- «
cupaui: in quibus quicquid tum per «
curiosam adolescentiam erratum est, «
nunc cautior hac palinodia recanta- «
tum uolo: permultum enim temporis «
& rerum in his uanitatibus olim con- «
triui. Tandē hoc profeci, quòd sciam, «
quibus rationibus oporteat alios ab «
hac perniciē dehortari. Quicunq; e- «
nim nō in ueritate, nec in uirtute Dei, «
sed in elusione dæmonum, secundum «
operationem malorum spirituum, di- «
uinare & prophetare præsumunt, & «
per uanitates magicas, exorcismos, «
incantationes, amatoria, agogima, «
&

Agrippa:
censura de
suis libris
de occulta:
philosofia.

» & cætera opera dæmoniaca, & ido-
 » lolatriæ fraudes exercentes, præsti-
 » gias & phantasmata ostentantes mox
 » cessantia, miracula sese operari iacti-
 » tant, omnes hi cum Ianne & Mambre
 » & Simone Mago æternis ignibus cru-
 » ciandi destinabuntur. Hactenus Agrip-
 » pa. Plura in sequenti Apologia.

Non contentus uerò superioribus
 in me calumniarū aculeis. Scalichius, 10
 ad Augustinum inde confugit, recitā-
 tem, quomodo Ioannes monachus
 cuidam religiosissimæ mulieri, eundē
 impatienter uidere cupienti, nocte in
 somnis apparuerit. deinde euestigiō
 » infert: Quid ad id Vuierus, præstigi-
 » amne dicet? Non, inquam. Quur ita-
 que tu secus ex inani quodam tuæ i-
 maginationis præiudicio, quid ego di-
 cturus sim, statuis? Sed nimio contra 20
 dicendi studio falleris, & à ueritate
 multum aberras. Tam ex angeli mi-
 nisterio in somnis potest apparere pio
 homini forma pij, quàm impij species
 impio, dæmonis opera. At decreto
 præcipiti præcociq; nimis, abs te citra
 causæ cognitionem condemnor his-
 » ce uerbis: Errat igitur Vuierus: & post
 denuò grauius. Hactenus me uel mi-
 nimi quidem errati à te conuictum es 30
 se non agnosco: & me præstigijs tri-
 buere, quod angelis Dei, &c. tribui de-
 bet, quemadmodum & quod hic con-
 tra Augustini mentem sentiam, ut scri-
 bere non te pudet, id totum tibi per-
 nego. Insimulare & probare semper
 diuersa fuere. Sed quæ hæc impuden-
 tia? quæ nam philosophiæ pars, quod
 nam iuris priuilegium eam tibi dona-
 uit licentiam, ut & actoris & iudicis 40
 simul personam sustinere possis? Cæ-
 terum num à me errores tui hic sint
 detecti, & inconditæ contrarietates ti-
 bi uelut digito ostensæ, aliorum esto
 iudiciū. Errare quidem me posse non
 diffiteor: sed quod ullum tu mihi ere-

raturum uerè adhuc commonstraris, mi-
 nimè fateor. Fortassis equioribus mul-
 tō rationibus tuos libros erroribus re-
 fertissimos esse, quod in me citra de-
 monstrationem maleuolè effutis, pro-
 nunciabunt alij, qui prius editos tuos
 ex autographo cum posterioribus cō-
 tulerint. Atqui in tam erudito philo-
 sopho aded proteruā residere calum-
 niandi libidinem, certè dolendum est.
 Si tam mihi pruriret calamus, suppe-
 teret ocium, & aliena uitia grauius in-
 sectari permetteret conscientia, ad-
 modum sanè luxuriaret orationis ar-
 gumentum. Sed friuolis altercationi-
 bus longè præstat modestia.

Porrò nec alterius te denuò, Scali-
 chi, pudet calumniæ, quam falsò im-
 pingis, dū uniuersale pro particulari,
 20 aut genus pro specie mihi iniquè im-
 mutas obtrudisq; Si etenim te homi-
 nem impudentem dico, non omnes
 tum homines impudentiæ insimulo,
 sed te solum. Scribis me lib. 1. cap. 22. di-
 cere, præstigias dæmonum euanuisse,
 postquam Euangeliū neopisti feruen-
 tius hominum mentibus insonare cœ-
 perunt, ut ne leuia quidem eius uesti-
 gia uideantur reliqua, &c. Hic collatis
 30 meis uerbis innotescat ueritas. Vbi in
 hoc capite nomina diuersa dæmonū
 ex actionis uarietate apud Ethnicos,
 distincta quoque ex officijs apud La-
 tinos, dæmonum inde poëticorū no-
 menclaturas, & dæmones familiares
 explicuissim, tandem argumenti du-
 ctu, diaboli quoddam terriculamen-
 tum, nostratibus dictū Sibyllas albas,
 annunero, olim mirè apud nos famo-
 40 sas, quæ tamen ardentiori Euangelij
 prædicatione euanuissent, ijs uerbis:
 Ludibria insuper quædam diaboli ad
 nostra ætatis crepundia, ante doctrinā
 Euangelij è superstitionum tenebris
 minus euolutā repurgatamq; in Ger-
 mania nostra locis plurimis obserua-

„bantur, familiaria adeò, ut publicæ le-
 „murum (albas mulieres & Sibyllas al-
 „bas uernaculo sermone appellaba-
 „mus) choreæ hoc uel illo loco celebra-
 „tæ narrarentur. Eratq; hoc laruarū ge-
 „nus apprimè infestū puerperis, & in-
 „fantibus lactentibus, cunis adhuc in-
 „hærentibus. Quod etsi olim erat fre-
 „quentissimum, quum Satanæ præsti-
 „gijs nimium tribueretur, Christoq; eius
 „supplantatori, ac nostro patrono uni-
 „co ignauius adhærerent animi, diabo-
 „lo ludente, ridente, uarijsque artibus,
 „quibus ad se imperitā multitudinem
 „illexerat, impium cultum stabiliente:
 „tamen post puriorem feruentioremq;
 „Euangelij prædicationē mentibus ho-
 „minum insonantem, id usque adeò e-
 „uanuisse, est quòd Deo gratias aga-
 „mus summas, ut ne leuia quidem eius
 „uestigia uideantur reliqua.

Iam me cognitioni, obseruationi &
 euentui sisto. Testimonium mihi per-
 hibebunt nostrates, quotquot unquā
 de hoc ludibrio Satanico quicquam
 uel solo aliorum relatu cognouerunt.
 Sed octauo capite eiusdem libri uatū
 diabolicorum auctoritatem præcipuā
 mansisse usq; ad CHRISTVM æter-
 ni Dei filium: eoq; nato, & suæ le-
 gationis ministerio in terris funge-
 te, desisse passim in terrarum orbe o-
 racula & quascunq; diuinationes im-
 pias, ex Athanasio, Iustino, Augustino,
 Eusebio, Lactantio, Plutarcho & Plin-
 io ostendi.

Scripsi & lib. 1. cap. 1. ex Genes. cap.
 1. Deum ante uisibilem terrestris globi
 creationem, prius inuisibilem cœli ma-
 chinam condidisse, eamq; ornasse an-
 gelis diuinæ suæ uolūtatis futuris mi-
 nistris. Nullum hac in re meum agno-
 sco errorem, quem tu mihi obijcis.
 Nam in primo secundi capitis Genes.
 membro, quod corollarium esse præ-
 cedentis declarat coniunctio copula-

tiua, habetur, perfectū fuisse cœlum &
 terram, & omnem exercitum illorum:
 sub quo exercitu, uel si ueterem malis
 translationem, ornatu comprehendī
 etiam angelos sentio. Idem mecū cen-
 sent ueteres Theologi, teipso teste: uti
 Epiphanius lib. 2. tomo 2. item Augu-
 stinus quæstione ad Orosium 21. Iuni-
 lius in Genesim: sic & Isidorus, Raba-
 nus lib. 1. de sermon. proprietate, cap.
 5. Gisbertus in lib. alter. cap. 3. Ans-
 bertus lib. 5. cap. 12. Lombardus lib. 2.
 dist. 2. Multa in sacris literis ex uerbo-
 rum consequutione & locorum colla-
 tione erui debēt: quid enim aliud est,
 scrutari scripturas? Pædobaptismum
 tu comprobes tam expresso, uel, si po-
 tes, clariore testimonio. Quare ualeat
 isthæc tua calumniandi proteruia.

20 Vt porrò insatiabilem hanc concer-
 tandi libidinem magis expleas, aliud
 in me dicis ineptum, & nihil ad rem
 faciens, nec uerū, & confutatione pro-
 fectò indignum. His autem uteris uer-
 bis: Inquit etiā Vuerus, magiam dia-
 „bolicam post diluuium cœpisse: ego
 „autem putarem, quòd cum prima dia-
 „boli tentatione initium habuerit. Vbi
 „uerò Magiæ originem describo lib. 3.
 30 cap. 3. hæc sunt mea in initio uerba:
 Huius artis originem ab angelis præ-
 uaricatoribus deducit apud Clemen-
 tem Petrus lib. 4. Recogn. Deinde a-
 liorum, puta Plinij & Iustini senten-
 tijs adductis, subiungo: Zabulum &
 Zamolxidem in illicitas artes pronos,
 hanc primos excogitasse, uel potius
 propagasse, ut à patre diabolo haud
 dubiè natam, ferūt alij. Inspecto itaq;
 40 libro & uerbis meis, inter Scalichium
 & me iudicet æquus Lector: uti & de
 exorcismis, ubi me Vualdensium &
 Vuicleuitarum hæresim imitari, nullo
 mendacij pudore suffusus, maleuolè
 asserit: quāquam secus testentur mea
 duo integra capita de exorcismis li-
 bro

bro 5. cap. 37. & 38. Vnde & dæmones uaticinari possent, tradidi cap. 10. lib. 1. Conferantur inde rationes meæ cum Scalichij opinione, atque ut sententia liberè pronuncietur, per me licet. Piget siquidem longioris confutationis aduersus obiectiones adeò futiles, imò meras calumnias.

De Sibyllis.

Nunc ad Sibyllas transeat oratio nostra. Ne quæso indignanter feras, quòd plerasq; Sibyllas Pithiis uatibus annumerarim. Verba tua ista sunt: De Sibyllis, quæ Christi præconia celebrarunt, si dicam quod Vuierus ait, respondet mihi Christus: Si Satan Satanam eijcit: aduersus se diuisus est: quomodo ergo stabit regnum eius? Urbano admodum Laconismo citas aduersus me tam seueram sententiam, quam tamen te more tuo fatali cum multis alijs dictis retractaturum, si pauxillum sistas gressum, confido. Equidem cū de imposturis diabolicis commentabar, argumenti affinitate oportuit digito indicare, quomodo Satan, ut sub prophetico prædictionis ueræ prætextu sua mendacia in doctiores ex insidijs etiam spargeret, nonnullas excitarit Sibyllas. Quo minus autem Sibyllarum omnium auctoritatem ac-

*Ortus Sibyl-
larum incer-
tus.*

tem Sambethen omnium primam, a-
lijs Noha patre procreatam, alijs No-
hæ nurum (quod mihi nō fit uerisimi-
le, cū illius sine dubio aliqua in sacris
literis extaret mentio, quemadmodū
aliorum liberorum Nohæ,) alijs Bero-
so patre, & Erymante matre natam, ex
Babylone profectā, teste Iustino philo-
sopho & martyre, præteream: cui quo-
que (licet Erythrææ ab alijs, à plerisq;
etiam Cumanæ hæc ascribatur) uati-
cinia de Christo tribuuntur, de regno-
rum mutationibus, & alijs, quorū fra-
gmenta in Lactatio & Theophilo ex-
tant: quæ & Sabbe, Persica, Hebræa &
Chaldæa dicta. Secundo loco Lybica,
cognomento Elissa, numeratur, cuius
meminit Euripides in Lamiæ prolo-
go: hæc de Græcorū commētis ex Ioue
& Neptuni filia progenitā, à Lybicis gē-
tib. Sibyllam cognominatā, Pausanias
tradidit. Alias haud expressis parenti-
bus ortas nō recensebo. De Erythræa
præ alijs celebri nō nihil dicturus sum:
eam nimirū ex regione Erythris, uelut
Græcis quibusdā placet, Delphis natā,
Erythreis contrā de carminū quæ reli-
quit sententia, in Coryco mōte ab Idæa
nympha progeneratam, patre Theodoro
quodā pastore, cōtendētib. Sūt qui
filiā Apollinis & Lamiæ esse affirmāt,
alij Aristocratis & Hidoles. Proprio
nomine Hierophilen dictā narrāt: ipsa
sibi quoq; Artemidis nomē in suis car-
minibus indidit: quandoq; se Apolli-
nis sororē, plerunq; filiā iactitauit: qui-
busdam uersib. ortam se matre immor-
tali, nimirū una Nympharū, quæ Idam
montem possidere credebantur, & pa-
tre mortali cecinit, inter quos extāthi:
εἰμὶ δὲ ἐγὼ γεγαοῖα μέσθην τε, θεᾶς τε
νύμφης δὲ ἀθανάτης, πατρὸς δὲ αὐτοφάγοιο
μυροβόου ἰδολογυῖος, πατρὸς ἧ μοι ἐστὶν ὀφύθρη
μαρτύριος μητρὸς ἰσθρῆ, ποταμὸς δὲ αἰδώνους.
Hanc alij Siculā uocant, alij Delphicā,
alij Sardam, alij Rhodiā, alij Libysam,

*In fine libri
admonitory
gentium.*

Lybica Elis-

Erythraa.

alij Samiā, alij Clariam, nominauēre. Apollodorus & Suidas tempore belli Troiani uixisse, & Troiæ excidiū prædixisse ferunt: Homeri item nugas & Æneæ errores, donec mēsas ambederet. Cyrillus eam 9. Olymp. floruisse dicit: Augustinus sub Romulo. De hac ita scribit Hermias Platonius, non Christianus, super Phædro Platonis: αὐτὴ γὰρ ἡ σίβυλλα ἡ ὀρυθραῖα, ὡς ῥίης νύχτὶ λέγει ὁ ῥοφύλη ἐναλεῖτο ἐξ ἀρχῆς. λέγουσι ἡ αὐτὴν ἀνδρὶ προελθῶσαν προσεπείν ἐξ ὀνόματος ἐναγορὴν ἢ ἐμμετρα φθέγγεσθαι, ἢ εἰς βραχυὸν χρόνον τέλειον εἶδος ἀνθρώπου λαβεῖν. Hæc ipsa Sibylla Erythræa, de qua nunc loquitur Plato, à principio Erophile uocabatur. Ferunt autem eam continuò, ut edita esset, appellasse unūquēq; proprio nomine, uersusq; numerosos elocutam, breuiq; in perfectā hominis speciem euasisse. Adolescentula νεώπορος egit in templo Apollinis Smintheos, & somnia quæ in templo Hecates excubantibus obijciebantur, explicuit. Huius amore captum Apollinem literarum monumentis proditum est, & ei poscendi quod uellet, arbitrium dedisse. Illa haustis pugillo arenulis, tantundē uitæ poposcit. Id fieri posse respondit Apollo, si Erythræam, in qua habitabat, insulam relinqueret, eandem nūquam reuifura. Venit igitur Cumas, ubi defecta uiribus, uitam in sola uoce retinuit. Quod ubi ciues illius cognouissent, incertum inuidia, an commiseratione, ei epistolam creta antiquo more signatam miserunt. Illa autem uisa terra patria, in mortem resoluta est. Ita uati suæ uerba dedit Phæbus. Vnde nonnulli hanc esse dicunt, quæ Romana facta conscripsit, quod in censo Apollinis templo, inde Romam allati sunt libri, unde hæc fuerat. Virgil. 6. Æneid.

Olli sic breuiter facta est longæua sacerdos.

Ouidius 14. Metam. fabulam paulò a-

liter recitat, ubi Sibyllam loquentem inducit his uersibus:

*Lux æterna mihi carituraq; sine dabatur,
Si mea uirginitas, &c.*

Si quæ hanc sequutæ sunt ordine recensere uellem, eas omnes non fuisse imbutas Spiritu S. intelligerent docti & pij, nullius maleuolentiæ stimulo contra Vuierum incitati: sed non est nostri instituti.

Subiūgam adhuc Cumæam seu Cumanam ex Cuma, nomine proprio Amaltheam seu Herophilen & Αἴμω appellatam, Iouis & Lamiaæ Neptuni filiam, quā Virgilius Deiphoben Glaucci filiam facit. Hæc nouem oraculorū libros dicitur obtulisse certo precio regi Romanorū Tarquinio Prisco, ac pro eis trecentos postulasse, teste Lactantio, philippeos: regemq; aspernatum precij magnitudinem, & derisisse mulieris insaniam: illam in conspectu regis tres combussisse, ac pro reliquis idem preciū postulasse: Tarquinium multò magis mulierem insanire putasse: quæ denuò tribus alijs exustis, quum in eodem precio perseueraret, motum esse regem, ac residuos trecentis aureis emisse: quorum postea numerus sit auctus, Capitolio refeito, quod ex omnibus ciuitatibus & Italicis & Græcis, præcipuè Erythræis, coacti allatiq; sunt Romam, cuiuscunq; Sibyllæ nomine fuerunt. Et nos, inquit paulo post Lactantius, confusè Sibyllam dicemus, ubi testimonijs earū fuerit abutendum. Tres autem illos libros arcæ lapideæ inclusos, sepositosque in templo Iouis Capitolini loco subterraneo, magna cura iussisse custodiri Tarquinium, scribitur, ubi & asseruatos aiunt ad Cornelium Syllam usque: quo tempore, cum incendio Capitolium conflagrasset, simul perierunt. Suetonius ad Augustum usque mansisse incolumes, & sub basi Palatini Apol-

Lactantius libro 1. ca. 6. de falsa religione.

ni Apollinis cū Martiorum uatum & Bagoes Nymphæ carminibus conditos stetit, auctor est. Ad eos quasi ad oraculum, quindecim uiros adiisse, cum dii immortales publicè cōsulendi essent, narrat Gellius lib. 1. cap. 19.

Quis Christianæ mentis, hoc Sibyllæ factum probauerit? quis eam Spiritus sancti numine afflatam cōscripsisse nouem diuinorum uaticiniorum libros, & missæ diuinitus uati licuisse inusitato precio illa Spiritus sancti dona uænundare affirmarit? quum ea redimere cupiens Simon, illud à Petro responsum tulerit: Pecunia tua tecum sit in perditionem, qui donū Dei existimasti pecunijs parari. Quum etiam Christus suos discipulos in prædicationis ministerium ablegaret, eisq; Spiritus sancti dona dedisset, potestatem nimirum aduersus spiritus impuros, quos eijcerent, & sanarent infirmos, leprosos mundarent, mortuos suscitarent: illud simul mādātum subiunxit: Gratis accepistis, gratis date. Prophetiam uerò donum esse Spiritus sancti, docet Paulus 1. Corinth. 12. Si igitur oraculorum cœlestiū mysteria continuerūt nouem illa uolumina, non temerè, sed necessariò in mortaliū usum diuinitus haud dubiè promulgata fuere: quorsum ergo à prophetide ipsa euestigiò comburuntur? Ob denegatā postulatae pecuniæ summam, ob auri ingentis aucupium. En quāta Spiritui sancto fit iniuria? quā enormis blasphemia? Quid commodi ab illorū exustione accessit? Si ueræ prophetiæ fuerint, à multis erroribus, peccatis, & potissimū idololatriæ contagio dehortari & auertere potuissent. Sed ubi exemplum? Vbi ab ullo uate auditum? Libri quidem execrationum comportati ex Pauli prædicatione exurebantur Ephesi: at hoc quid cum illo facinore? Confer-

uari poterant debuerantq; libri, si tam absconditū diuinæ uoluntatis thesaurum, qualem uerè propheticum iudico, incluserant. Si itaq; hæc Sibylla oracula conscripserit, & inauditum popularit pro ijs preciū, eoq; negato tandem ea flammis perdiderit, illā fuisse Dei spiritu ductam, nō mihi fit uerisimile: diuinitatem & quādam cœlitū societatem nobilissimā Sibyllæ ex fœminis cū Plinio tribuat, cuiusq; libuerit: eandē simul apud Græcos Melampodi, apud Romanos Martio ascribat.

Demonstrata primū Sibyllarū ortus incertitudine, accedit & uaticinandi ratio reuera nō prophetica, quæ perfectō talis est, ut qui diuinam dixerit, hæc Spiritui sancto oraculorū certorū authori unico insultare existimarim. Quēdā etenim sua fundētes uaticinia, furibūdos gestus, deformitatū fœdissimarum plenos usurpasse commemorantur. Hoc & Plutarchus non diffitetur in libello, quem inscripsit, Cur Pythia metricè respōdere desierit, inquit: σίβυλλα ἡ μαννομένη σώματι, καὶ ἡράκλειτος, ἀγέλαστα καὶ ἀνακλώπιστα, καὶ ἀμύριστα φθγγόμενή, χιλιῶν ἐτῶν ἐξιννέται τῇ φωνῇ διατὸν θεόν. Sibylla uerò, ait, ore furenti, iuxta Heraclitū, loquēs, incompta, inordinata, irridēda, uoce sua superauit annorū millia Deo afflante. Et hanc fuisse mirè celebrem nobilemq; Erythræā ob uitā tot annis in sola uoce retentā, ex superiori explicatione manifestum est. Accedet & Ciceronis testimonium 2. de Diuinat. Sibyllæ uersus obseruamus, quos illa furens fudisse dicitur, quorū interpres nuper falsa quædam hominū fama dicturus in Senatu putabatur, eum quem reuera regem habebamus, appellandum quoq; esse regem, si salui esse uellemus. Et Virgilius de Cumana loquens, cui mos erat, attestante Varrone, in palmarū folijs oracula conscribere, sic inquit 3. Æneid.

Plin. lib. 7.
cap. 33.

Vaticinandi
ratio Sibyllarū.

*Insanum uatem aspicias, quæ rupe sub ima
Facta canit, folijsq; notas & nomina mandat.*

*Sexus Sibyl-
larum.*

Num adhæc in genus fœmineū habenda sit quæstio in hac controuersia, ista uidendum occasione, quod hic sexus sit simplicior, imbecillior & dīcior, nec ita insidias & astuta consilia cauere possit, & propterea dæmonū fraudibus conuenientior obsequentiorque, quemadmodum prolixius libro 3. cap. 6. ostendi. Eiusmodi aut organa citius cooptare solet milleartifex, quū ueris falsa, diuinis terrena miscere studet, futurorum euentuū denūciationes addens, ut auidius cuncta indistincte non solum populus nouitatū cupidus, sed & doctiores amplectatur. Quorūdā siquidē oraculorū Sibyllarū autoritas inde apud Ethnicos usque adeo creuit, ut experiri aliquid, uel incipere, nisi illis prius salutatis ac consultis, haberetur nefas: nam tanq̃ à Deo cœlitus emissæ ob prædictiones, quib. interim alia plerunq; ad stabiliendum idololatriæ gentilitiæ ornatū adherēbant, censebatur. Hinc & tantus earū cœtus apud diuersas celebratur gētes, ut uerorum Dei prophetarum ab Ecclesia probatorum receptorumq; numero nō sit inferior: librorum aut uaticiniorum supellectile, ut scribitur, longē eosdem post se reliquerit. Nec id mirum, quū genuinos semper numero uicerint mendaces diaboli uates, quemadmodū liquet ex libro 3. Reg. capite 18. ubi unico Eliæ Dei prophetæ res fuit cum quadringētis quinquaginta prophetis falsis.

Doctrina Sibyllarum.

Præterea doctrinæ existimationem non immeritō eleuare debet figmenta de Saturno, Titane, Iapeto, Iunone, Venere, Dione, Ioue, Neptuno, quæ certē mihi spiritum diuinū sapere non uidentur: eorū tamen meminit Sibylla lib. 3. oraculorū. Huc facit & Cicero nis testimoniū de Arusp. responsis; Ne

hoc quidem tibi in mentem ueniebat Sibyllino sacerdoti, hæc sacra maiores nostros ex libris uestris expetisse? Hinc pleraq; gentilium sacra ex Sibyllarū scriptis originem traxisse, indubitatē cōstat. Multa item referunt Sibyllarū libri de Christo, Ioanne Baptista & alijs, quæ potius à Græcis transscripta ex Euangelistis, postquā facta fuere, quā Sibyllarū scriptis prædicta, non temerē affirmarit, qui in receptorū uatū prophetijs de eisdē personis & reb. sit uersatus. Tam siquidē singula cū omnibus circūstantijs nudē & explicitē ob oculos in Sibyllinis libris sunt posita & depicta, ut tenebras esse nostrorū prophetarū scripta cū illis collata, quis dixerit. sic euāgelistæ iustius dicēdæ essent, q̃ uates. Nec parū auctoritatis propheticæ derogat Sibyllinis oraculis, q̃ nusquam in uniuerso nouo Testamēto, horū uel nominis Sibyllarum meminerit siue Christus, siue apostoli: quū tamen ab iisdē allegētur alijs prophetæ expressis nominibus: recensatur & eorū testimonia passim, quæ admodum Matth. 1. Luc. 1. ex Esaia 7. Matthæi 2. ex Iohel. 7. Micheæ 5. Oseæ 11. Matthæi 3. Lucæ 3. Esaia 40. Matth. 4. Esaia 9. Matthæi 8. Esaia 53. Matth. 9. Oseæ 6. Matthæi 11. Malach. 3. Matthæi 12. Esaia 42. Matthæi 13. Esaia 6. Psalm. 77. Matthæi 15. Marci 7. Esaia 29. Matth. 16. Ionæ 2. Matthæi 21. Zachar. 9. Esaia 56. Ierem. 7. Psalm. 8. 117. Matth. 24. Marci 13. Daniel. 9. Matthæi 26. Marci 14. Zachar. 13. Matth. 27. Psal. 12. 22. Marci 11. Malach. 3. Esa. 40. Actor. 1. Psal. 68. 109. Actor. 2. Iohel. 2. Psal. 15. Actor. 7. Amos 5. Esaia 66. & alijs ubique multis locis. Quod uerō Sibyllarum sententias citarunt quidam ueteres, id ipsum nō modō Christianæ religionis homines fecere, sed & Ethnici. Ita D. Paulus quoq; in testimonium uocat poëtam Epimenidē lib. de oraculis.

culis, alij ad Callimachum Cyreneum referunt: Cretenses semper mēdaces, malę bestię, uētres pigri: ad Titū ca. 2. & in Act. 17. Aratū poētā in Phœnomenis cōtra Atheniēses allegat. Quos pręterea Lactātius citat uersus de Christo Sibyllinos, si nō falsō Sibyllis tribuuntur, quū non legātur in octo libris Gręcis carminū Sibyllinorū, consentaneum est fuisse acceptos à patribus, quib. doctrina de filio Dei illuxerat. Quilibet etenim uidetur Sibyllis affinxisse illis temporib. apud Ethnicos, quicquid à sanctis patriarchis, patribus, uel etiā prophetis collectū & scriptū fortē ac conseruatū reperiretur. Vatidicas interim quasdā etiam fuisse mulieres, Sibyllas nūcupatas, quę uel diuino spiritu incitatae scripserūt quędā, uel à pijs maioribus acceperūt, credibile est. Eiusmodi nōnulla producūtur Sibyllarum carmina, patrū doctrinā resipientia: ut sunt quę cū Decalogo congruunt, de fugiendis idolis, homicidijs, adulterijs, incestis, libidinibus, furtis & mēdacijs. Quę à posteriore etate neglecta, dicuntur à Phocylide aliqua ex parte collecta esse, & eius nomine in populo deinde repetita. Sibyllę siquidē nomē generale usurparūt diuersę mulieres uatidicę. Suidas ut Romanā uocē celebrat, Gręci Æolico sermonis genere dictā uolunt, *ὡς οἱ βαλλυὴ* uel *βαλλυῖαν*, quasi Iouis aut Dei consiliū uel consiliariā, *οἷος* pro *Διὸς* posito. Sunt & qui Hebręā quęrūt originem à Kabbala quarundam literarum mutatione, uoce à uerbo Kibel formata: quemadmodum & Sambethen ex Sem & Iaphet compositā asserunt, & nō tam ad personas, quām doctrinam à sanctis patribus acceptam referunt. Anxiē autē hac de re disputationem ingredi longiorem nolo: satis est indicasse, quod nostri est instituti, quarūdam Sibyllarū oracula à Dei spiritu nō promanā-

Sibylla unde dicta.

se, nec omnes hoc nomine celebres eodem cœlesti spiritu esse agitas.

Si earundem miraculis quid hic peculiarare ascribendum esse quis contēdat: respōdeo, ijs sepe aliquid ad idolatrię ethnicę, uel alterius infidelitatis confirmationem fuisse mixtum. Extat exemplum in Plinio de Viris illustribus: Annibale, inquit, Italiam deuastante, ex responso librorum Sibyllinorum, mater Deūm ex Pessimonte accersita, quum aduerso Tyberi uehēretur, repenti in alto stetit.

Miracula Sibyllarum.

Si quis uitam & mores spectet, quū ad prophetiarum mysteria promulgāda selectos semper homines sibi delegerit Deus, inculpatorum morum magistros, uitę innocentia, rerum peritia, spiritu, feruore & animi constantia illustres & prorsus admirabiles: qualem de se ædat confessionem Sibylla in secundo lib. oraculorum, ubi impiorum pœnas, & bonorum pręmia prędixit, hęc ex Latina translatione subiungam. Ita loquitur:

Eheu me miseram, quid me illo tempore fiet?
 Quę demens omnes peccatis exuperarim,
 Nescia coniugij, laudandę nescia mentis:
 Quinetiam, locuples cū uir meus esset, egenos
 Aedibus exclusi, feciq; nefanda scienter.
 Tu me Seruator tortoribus eripe diris,
 Quamlibet infamem conspurcati; pudoris.

Si uaticiniorum multorū fidem cōtētiosius urgeas, prędictionibus indubitatis me nunquā derogasse dico: sed ob res nō sanas hinc inde à plerisque Sibyllis admixtas, recipere cūctas indiscriminatim, nequeo. Eam etenim esse mentiendi artem non ignoras, ut si quis suis uanitatibus fidem cōciliare uelit, nō semper mentiatur, sed quādoq; uera interferat. Ita diabolus, etiā si pater sit mendacij, tamen pronunci-
 auit uerū, quando Eux dicit: Deus no-
 uit, quōd ipso die, quando comederitis
 de fructu ligni uetiti, aperiētur ocu-
 Genes. 3.

li uestri, eritisq; sicut dii, bonū & malum scientes. quando Sauli sub forma defuncti Samuelis euocati, præsagiebat ipsius & filiorum mortem, & castra Israëlitica traditum iri à Domino in manum Palæstinorum postero die: quando Christum testabatur filiū esse Dei: quando ex Psalmis proferebat: Angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. quando ex Pythia puella, de Paulo & Barnaba clamitabat: Isti homines serui Dei excelssissimi sunt, qui annunciant uobis uiam salutis. item illud ipsius responsum: I E S V M noui, & Paulum scio: uos autē qui estis? Item: Quid rei nobis tecum est I E S V fili Dei altissimi? Venisti huc ad cruciandum nos ante tempus. Non autem mirum est, eundem potuisse futuros prædicere euentus, qui prophetas nouerat, qui patriarchas audierat concionantes, qui ante lapsum æternitatis secreta quadantenus nouerat, qui aliquot milliū annorum experientiā habebat, qui promissiones è patribus intellexerat, qui Adami delictum uirginis partu expiari debere facile præsciebat ex omnium promissionum prima in tertio capite Genes. facta, dein ex Esaia cap. 53, alijsq; locis quamplurimis.

De Sibyllarum uerò oraculis si me adhuc demonstrationem mordicū recusēs, Augustinū Steuchum episcopū Kilsamum, abstrusioris doctrine auctorem non obscurum, nec pœnitendum, postremò adducam, qui post reliquū contra ueritas prædictiones argumentum, de Sibyllis hoc infert decretum: Balaham, fuit filijs Israël propheta eo modo, quo Mercurius Trismegistus apud Ægyptios, & Sibyllæ apud alias nationes: qui tametsi uera pleraq; cecinerint, idololatræ tamē & dæmonū cultores fuere. Huc accedat quoque

F. Sixti Senensis sententia in Bibliotheca sancta: Nominantur, inquit, præter alias celebres Sibyllas & multæ Sibyllæ, Sardica, Rhodia, Sicala, & aliæ plurimæ, quas Ambrosius in Cōment. primæ ad Corinth. autumat malo & improbo spiritu arreptas. Aristoteles uerò in 30. sectione Problematum, easdem atræ bilis estu circa mētis sedem succenso exagitatas demonstrat. Cornelius Tacitus scribit, Augustum, quū suis temporibus multa uana sub nomine Sibyllarum ostenderentur, iussisse, conquistā Samo, Erythra, Illo, Africa, & per Italicas colonias carmina intra certum diem ad præfectum urbis adferri, & iudicium censuramq; quindecim uirosum adhiberi, ne haberi priuatim liceret, quod iam à maioribus erat cautum. Hæc post quadringentos annos carmina Stilico, Honorij Cæsaris focer, cōcitaturus in generum sub huiusmodi occasione seditionem, prorsus curauit aboleri. Quod facinus Rutilius Claudius non tacuit, dicens: *Nec tantū Geticis grassatus proditor armis,*

Ante Sibyllinæ fata cremauit opis.

Sed ne ultra clepsidram, hic receptui cano. Num ego iam princeps Scalich, tuos errores & præstigias reddiderim illustriores, quàm tu meas, iudicium penes lectorem beneuolum esto.

Equidē inspecto primū tuæ magnificentiæ scripto, nihil ad hoc respondere decreuerā, q̄ ueritatem in sui propagationem satis potētem, à meis stare partib. considerem: uerū ne quod fastuosus tituli tui apparatus, præiudiciū ueritati apud uulgus pāreret, atq; confidentiā tibi augeret silentij nostri modestia: quin ut & illi, apud quos ante editum tuū Epistemonem, triumphū in Vuerū exclamasse uidebaris, intelligerent, num tantū mysterij in mentis tuæ aditis foueas, quàm fronte polliceris, respondere fuit uisum cōsultius.

For-

Fortè & malam nihil dicendo apud te contradictionis studiosissimum inire potuissim gratiam. Iam ex hac collatione magis innotescet alter alteri: unde & Vuerum nunc albo tuorum inscriptum iri spero.

ADVERSVS LEONIS

Suauij calumnias.

QUum bellū ante annos aliquot diabolo eiusq; cliētelę in meis 10 libris de Præstigijs dæmonum palam denūciarim, nec temerè aut frustra hoc certamen tentarim cum mundi huius Monarcha, nescio quo meo fato sit factum, ut suscepta inde nō infeliciter propugnatione cum principe de la Scala, iam Leonem Gallum peregrinū odiosè mihi excitarit opposueritq; Rex ille superuniuersos filios superbię, noster aduersarius, qui ut leo 20 rugiēs obambulat, quem deuoret inquirens. Enimuerò nullo à me irritatus modo, mordicūs tamen in me irrui. At quis cum tali Leone congregi auderet, qui tanquam Teucer sub clypeo septemplici, se magnifica & terribili inscriptione ostentat? Eiusmodi certè monstrosa specie neutiquam terrear, nec acceptare cum Leone monomachię leges recuso, quippe qui cum 30 primo omnium uirulētissimo serpente luctari, aspides & basiliscos oppugnare, atq; leones draconesq; conculcare fuerim illasē conatus. Sed age mi Suauj, undenam in me rugiēdi tantopere occasionem inuestigaueris, mihi prius fateri uelim, quàm in arenam progrediamur: ne ea, quod Theophrasti Paracelsi patrociniū susceperis, nec Vuerō Medico in sua functio- 40 ne cum ipsius paradoxis omnino conuenire sentias? Quid igitur dentis Theonini aculeis quoq; mordicas præter reliquos, eruditum Paracelsi Germani discipulum, & Chymicę artis mirè peritum Gerardum Dorn, quem

sup

natione Germanum in transferendis Paracelsi libris in linguam Latinam, tu Gallus & nostrę linguę prorsus ignarus, palam calūniarum spinis configere audes? Quod tamen minus uidebitur mirum, si id uerum est, quod tibi in fauces retorquet Gerardus ille, te nimirum & ipsum criminari Paracelsum, & mēdacię insimulare: hoc que defendit in Apologia in lucem edita, & libris artificij Chymici adiuncta cum eiusmodi inscriptione: Veneni quod (nescio quis) Leo Suauius sub I. G. P. uelamine latens, in Theophrasticos euomere conatur, propriū in pectus eius per Gerardum Dorn apologetica retorsio. In hac profectò errorum & uitiorum, quæ à uiro bono quàm alienissima esse decet, non accusaris leuiter. Ostendit, quum te discipulum Theophrasti, & eiusdem doctrinę interpretem, & huius supercilij præsumptione de ea compēdium conscripsisse iactites, te nihil minus quàm Paracelsi mētem intelligere, & auctoritate Gebri non intellecta falsitatis arguisse Theophrastum præceptorem: propterea & laudem ex aliorum cōtemptu uenari asserit, nec pro genuino Paracelsi discipulo te agnoscit: sed Chymicę artis imperitū nuncupat, laruatūque Philosophastrum & Pseudophrastistam. Inter calcinationem & sublimationem, quæ profectò admodum diuersę sunt, non distinguis. Caput mortuum Chymicū interpretaris alembicum, quum massam significet fæcum in fundo retortę uel cucurbitę post extractū liquorem relictarum. Tincturas Paracelsi falsò nuncupas confectiones, quæ res compositę sunt, quum illę sint materię simplicissimę à crassioribus corporibus separatę, ut facilius penetrent, quemadmodum spiritus. Quid uerituis insit scholijs, elucescet, si quæ

Paracelsus de extractione tincturæ auri scribit, legantur. Has autem literas I. G. P. mihi explicuit illustrissimus princeps Chabaneus Ioannes Vidamus Carnutensis, philosophiæ abstrusioris indagator solertissimus, & pietatis eximiæ uir, nomenq; reddidit, nimirum Ioannes Gorctius Parrhisiensis.

*Ladanum
Paracelsi.*

Scribis adhæc, post aurum antimoniij tinctura usum fuisse creberrimè Paracelsum, ut ipse testatur, in morbis extremis & deploratis: usurpasse & Laudanum uel Ladanum, quod secretum suum singulare nuncupat: atque à te explicatur, quasi sit uelut gummi arboreum, sed è rore. Quanquam hoc ex Medicorum libris transcriptum huc trāstuleris, Paracelsus tamē eiusdemque affectu nihil minus per Ladanū, quā Medicis uulgò cognitum, significant: sed eximium aliud compositum, cuius & mihi præparatio non est incognita.

In scholijs in cap. 4. de Epilepsia, legitur: Præterea occiput inunctum balsamo Elenijs (lego, de Elenijs, scribis) in uehementissimo paroxysmo: Heleniū herba est nota, subiungis. Sed Helenium uel enulam non hic intellexisse Paracelsum iudico, uerum potius li-
30 quorem ex recēter enascente animalis alces, Germanis elent dicti, cornu extractum, quem & penes me habeo ex Prussia allatum, hicq; singulariter laudatum: uel alium ex eiusdem ungula in hoc affectu mirè commēdata, præparatum, ob nominis affinitatem opinari malo: at nihil in illis nominū tenebris affirmare uelim: quanquam etiam non ignorem, quendam Para-
40 celsi discipulum Phedronem suo cuidam libello inscripsisse titulum, Eleenus siue perfecta epilepsiæ curatio. Hæc certè in Leonis gratiam obiter interfero præter institutum, dum in folijs ipsius Compendij Theophrasticæ

doctrinæ & scholiorum, uertendis ea fuerunt obuia. Siquidem extra limites nostro certamini, ubi me adorsus es, præscriptos digredi nolo: quanquā ibi rei bene gerendæ campus offeratur: at infructuosæ pugnæ insolētiā auersatur nostra ætas. Verum ex ungue Leonem ut quis cognoscat, ostendere adnitar. Quæ hæcenus dixi, eò
10 referenda, ut uideatur saltē, unde tam impudens in me dentes stringendi libido incesse, quum ne à grauissimo quidem medico & subtilissimo philosopho, ut ipse nuncupat, suo ipsius præceptore, quem nec intellexit, nec à doctissimis eiusdem sectatoribus, ut interim alios summos & celeberrimos præteream uiros, abstinerit: sed in quemuis non ita obuium, at studio
20 quæsitum undiquaq; insilierit. Hæc autē insignis Leonis insolenter furentis proteruia magis elucescet, ubi incōditum in me rugitum promulgauero.

Mihi inconstantia crimen impingis, quòd Agrippam aliquando laudem, aliquando non. Hic sane te ipsum constituo iudicem, quippe qui in tuo libello lucubrationes nostras laude aliqua dignas agnoscis, interim & tuas in easdem criminationes nō prætermittis: Hippocratem, Galenum & Auicēnam aliās honore prosequeris, & quidem non immeritò, rursus alio loco cauillarum morsib. impetis. Age uerò, tūc cuncta Agrippæ scripta erroris nebulis carere affirmas? Vix negare audes: quanquam illius testimonium locis multis sit obuium in adytis tuorum mysteriorum penetrādis,
40 & magnalibus peruestigandis, ex occultæ Philosophiæ libris. At de hoc suo magiæ abditioris scripto, cuius tu fidem tantopere prædicas & amplecteris, quid ille ipse sentiat, ex præfatione in eosdem libros ad Lectorem accipe: Quòd si quæ repperitis, ait, quæ

quæ uobis non placeant, mittite illa, nec utimini: nam & ego uobis illa nō probo, sed narro. Fateor præterea, magiā ipsam multa superuacanea, & ad ostentationem curiosa docere prodigia: simul hæc ut uana relinquit. Item multa insuper Platoniorum cæterorumq; gentilium philosophorum placita secuti sumus, ubi instituto nostro scribendi suggerebant argumentum: 10 ideo si alicubi erratum sit, siue quid liberius dictum, ignoscite adolescenti nostræ, qui minor quàm adolescens hoc Opus cōposui, ut possim me excusare, & dicere: Dum eram paruulus, loquebar ut paruulus, sapiebā ut paruulus: factus autē uir, euacuauī ea quæ erant paruuli: & in libro nostro de Vanitate ac incertitudine sciētiarū hunc librum magna ex parte retractaui. Et 20 in fine: Quapropter iterū nunc quæso te candide lector, ne de præsentī tempore editionis ista libes: sed ueniam des curiosæ iuuentuti, si quid fortē secus quàm placeat, in istis deprehendes. Hactenus Agrippa.

Palinodiæ autem uerba ex dicto libro de Vanitate scientiarum leges in priori mea Apologia aduersus Paulū Scalichium. Qua nunc audacia à me 30 probabitur, quod ab ipso retractatum est auctore? Iniuriarum actionē in me iure instituēdā mererer, si secus, quàm auctor ipse uult, testarer. Atqui tātum abest, ut ad ullius cauillationis Agrippæ occasionem hæc ex eodem repetam, quod etiam ad ipsius laudes, quas extra controuersiam meretur maximas, hoc subiungēdum ratus fuerim, quippe qui curiosæ iuuentutis haud 40 leue exercitium, nec ingenij uulgaris egregium specimen ostenderit: & ipse Tritemij, ut ais, discipulus, cōsciū de suis studijs in ætate maturiori, ubi iudicium accreuit, liberē fateatur quod res est, & quantum eiusmodi narra-

tionibus & mysterijs sit tribuendum fidei, ingenuè explicet, & cādīdè præmoneat. Et certē nota est non obscura philosophi haud præfracti in propugnanda opinione semel euulgata, uelut irreuocabili decreto, sed integerri mi, ac uiri sanè pij & uerè Christiani. Nec deest exemplum tum apud alios, tum ipsum Augustinū, qui sibi in suis amplissimis scriptis credi non uult, si 10 quæ doctrinæ Apostolicæ minus consentanea deprehendantur, & quem propterea etiam Retractionum libros conscripsisse non puduit. Verūm qua fronte tu fallaciter, me in Agrippa magiam probare, & assentationis meæ ratione dixisse, quartū de occulta philosophia librum falsō eiusdem manibus inscriptum esse, effari audes? 20 Vbinam hoc probaui, ubinam assentatus sum? Nōne te tui, mendacisq; linguæ pudet? Non autē hic est, quod me magnopere torqueā, ut à tuis uindicer unguibus, quum & hunc nostrū præceptorem crassē nimis præter Gallo- rum morem falsitatis arguas, ijs uerbis: Vnaquæque pars auri aurum est, quamuis spiritum quendam eius extensiuū extraxisse de massa, falsō Cornelius Agrippa gloriatur. Adhæc quæ- 30 tum illum de Occulta philosophia librum Cornelij Agrippæ, furtim arreptum esse ex nouissimo Razielis asseris in scholijs lib. 4. de Vita lōga Theophrasti Paracelsi. Quem hīc animo parum ingenuo falsi redarguis, eiusdem testimonijs passim tuū exornas Compendium, quinimō & hoc elogio eum dignaris, suppresso tamen Agrippæ nomine (ne cuiusdam prærogatiuæ merito illi id, quod Tritemio malis, tribuere uidereris) ut in tam arduæ tuæ doctrinæ assertionem, Magi nuncupatione eundem cites ijs uerbis in Scholijs in Paracelsi. cap. 4: Quidam magus hæc: In nobis ipsis est omnium mira- 40 bilium

bilium effectuum operator:

Nos habitat, non tartara, sed nec sydera cœli:

Spiritus in nobis qui uiget, ista facit.

Is est qui protestatus est se libros edere magicos, clauē tamen operis solis amicis reſeruata. Hæc Agrippæ ſunt uerba in epiſtola ad Aurelium ab Aquapendente Auguſtinianum, adiuncta calci librorum de Occulta philoſoph. In ſequenti epiſtola ad eundem dicit, Clauē eſſe intellectum, &c. Antea me inconstantē inſimulare, quod Agrippæ placitis haud ſemper conſenſerim, non erubuisti: quæ autem hæc tua inſignis impudentia, quod tuæ temeritatis priuilegium, quum à teipſo hoc factum ſine ullius modēſtiæ aut reuerentiæ momēto, oſtēderim? quid de teipſo præſumis? qualem te habebunt uiri boni? An' ne qui ſemel uerecundiæ limites exceſſit, eum grauitè oportet eſſe in omnes impudentem? Iam te meminisse oportuit, mēdacem ſui memorem eſſe debere, quod tu petulanter & falſo mihi obijcis. Verum quicquid id eſt, non alio interpretari poſſum, quàm quod ex inſolētia iuuenilis audaciæ te proteruum auguror, maximè etiam ex tuæ orationis ſpurcitie in ſine tuorum ſcholorum in Paracelſum, ubi magnetis carnei, nō ferrei, ad facilitandum partum coxendici alligandi prædicas uſum: quāquam tuam ætatem ignorem, quæ tamen ubi maturitatis dignitatem fuerit conſequuta, haud dubiè modēſtius deliberatiſque (ut ſperare uolo) de uiris bonis iudicabit, nec eam calami freno libertatē permittet. At nullius magis teſtimonium in me urges, quàm Agrippæ, in Tritemij deſenſione, in quem me tanto furore debacchatum eſſe, & eiſdem memoriæ eſſe execrabilem, mihi iniquè offundis: eaque præter ueritatē à te ſcripta eſſe, repulſa maledicentiæ tuæ uirulentia in tuas

Leoninas fauces, oſtendam meis uerbis ex lib. 2. cap. 6. quum ferè nullam aliàs Tritemij mentionē fecerim: Steganographiæ Ioannis Tritemij abbatis Spanheimenſis in hæc uerba meminuit Carolus Bouillus, &c. Et poſt recitata Bouilli uerba, ſubiūxi: Quem tamen mendacij & impietatis accuſat Tritemius, ſe purgans in præfatione libri Polygraphiæ ad Maximilianum Imperatorem. Si hic ſolū addidero, Secus res ipſa docebit legentem eoſdem accuratè: num hoc eſt furere, debacchari, & memoriā alterius execrari? Vnde hic nobis momus, unde hic petulcus interpres? Num quid ſit, quod in quæſtionē non immeritò uocari debeat ex Steganographia, prudenti lectori, ipſius Suauij uerba proponam ex ſcholijs in cap. 10. de Vulneribus lib. 2. Paracelſi: Ratio eſt, inquit, certiffima, quæ nihil ſignificent uoces, nullius eſſe momenti aut pōderis: ſed barbara quidem uerba fatebor non eſſe nobis immutanda. Ideo Tritemius iubet in Steganographia, poſt iuſurandum à diſcipulo exactum, magiſtrum illi coniurationum formulas explicare, quæ uidentur uerbis omnino barbaris, uel potius nihil omnino ſignificantibus eſſe conceptæ. Atque me Agrippæ teſtimonium de Tritemio audire uis, ex præfatione & epiſtola dedicatoria, quod nimirum ſuos de occulta philoſophia libros, quos ſe magna ex parte retractaſſe ipſe ſcribit, ut paulo antè monſtraui, examini ſubiecerit Tritemij, uiri harum rerum pleniffimam peritiā tenentis, ut eoſdem caſtigaret, cenſeret, & iudicaret, &c. Huic Agrippæ inſtituto & opinioni de Tritemio conceptæ, à me non eſt contraitum: & ut alij, & tu quoq; illi amplius, quemadmodum facis, aſcribere ſatagatis, per me quidem licet, nec ea de re præter meum ſcopum, anxius

*In epistola
prefixa libris
de occulta
philosophia
Agrippæ.*

xius ero. Verum quum tanti facis Agrippæ sententiam de Tritemio, quæ pluris æstimas, uicissim auribus percipe huius iudicium de Agrippa, & eiusdem libris absq; ulla exceptione, in suo responso: Ipsum uidelicet à diuinitate ingenio donatum esse & amplo & sublimi, asserit: & lumen ueræ sapientiæ, quo maximè & diuinitus illustratur, etiam ut ignorantibus demonstraret, hortatur: secreta pulchrè & uerè ab ipso in lucem prolata esse ait: & opus hoc, quod nemo doctissimorum etiam uirorum satis laudare sufficet, se probare, &c. Longior esse nolo in recitandis Tritemij uerbis. Hic non est quod tergieris: at fatearis necesse est, uniuersum illud opus de occulta philosophia à Tritemio esse approbatum, cuius palinodiam ab ipso auctore in prouectiori ætate promulgatâ, candidè supra commonstrauimus, in quo & à me quædam sunt ab orthodoxæ nostræ fidei sanctionibus aliena, in præcedentibus scriptis ostensa: & tamen nescio quid falsi eidem impingere, paulo antè indicaui. At Agrippæ testimonium in epistola nuncupatoria de Tritemio tibi dono ea conditione, ut præcedentem in eiusdem epistolæ cõtextu sententiam Agrippæ non reicias, cui nec ipse Tritemius cõtradixit, sed eodem decreto, quo totum opus suo confirmauit suffragio, & scriptus eidem de hoc labore epistolæ tenor est sanctus, cuius hæc sunt uerba: Mirabar admodum, neq; minus etiam indignabar, neminem hætenus extitisse, qui tam sublimem sacramq; disciplinam ab impietatis crimine uindicasset, aut illam nobis purè sincereq; tradidisset: siquidem quos ex recentioribus ego uidi, Rogeriũ Bachonen, Robertum Anglicum, Petrum Aponum, Albertum Teutonicum, Arnoldum de Villa noua, Anselmum Parmensem, Picatri-

cem Hispanum, Cicchum Asculum Florentinum, & plerosque alios, sed obscuro nominis scriptores, cum se magiam tradere pollicentur, non nisi aut deliramenta quædam nulla ratione subnixa, aut superstitiones probis omnibus indignas præstiterunt. Tu uerò in tua præfatione in scholia, scribis, ex nouissimis philosophis sapietiam occultam olfecisse Alchindum Arabem, Rogerium Bachonen Anglum, & Guilielmum Parisiensem, eosq; tantum filijs doctrinæ scripsisse. De Bachone Rogerio tradit & Picus Mirandulanus insignis Philosophus in oratione quadam, ubi de magia edisserit, ueram magiam ipsum olfecisse saltem. Dum autem omnibus longioris æuitam philosophis, quàm etiam incomparabilis scientiæ archiatri præferre studes Theophrastum Paracelsum, & immenso laudum cumulo in abstrusioris Philosophiæ mysterijs, & arcanarum medicinarum magnalibus ornare, circa tui Compendij initium, ex Rogerio Bachone Anglo hunc Paracelsum quamplurima hausisse uideri asseris, & cum eodem in omnibus reconditarum rerum opinionibus maximè conuenire. Conferantur iam calculi ex epistola à Tritemio probata, ex insigni Philosopho Pico, & tuus: inde sententia pronuncietur, qualis sit philosophus, quem Paracelsus habuit præceptorem, & cum quo illi in cunctis sepultarum rerum opinionibus conuenit. Iam te denuò tui esse memorem optarim, nec pudore suffusum elabi. Me Paracelsi librum quendam damnasse obijcis, nec hoc agnosco (quanquam etiam si fecissem, non magni referret:) sed me insignem impotentis animi maledicentiam contra ueteres medicos in eo reprehendisse fateor, cuius necdum me poenitet. Verum contra eundem peculiare aggredier-

Thoma Era-
sti doctissi-
ma in Para-
celsum scri-
pta.

di certamen, non est nostri instituti, essetque hoc actum agere. Tibi autem Leo Suavi, quum ad monomachiae conflictum in Paracelsi protectionem nimis pruriant unguiculi, cum doctissimo exercitatisimoque in hoc beligerandi genere Thoma Erasto philosopho, & antiquae medicinae patrono multis nominibus laudatissimo congregere, si quid verae philosophiae, quid artis medicae, quid animi autuiri in te resideat. Ille aperto Marte ex professo Paracelsum aggreditur quatuor partibus disputationum de noua eiusdem medicina iam euulgatis: in quarum prima, quae de remedijs superstitionis & curationibus magicis ille prodidit, exacte ad bilancem examinantur: deinde quae & qualis philosophia eius fuerit, erudite consideratur. Posthaec medica examinantur, primum generatim: mox etiam speciatim aliquot morborum causae, origines, conditiones, curationesque expenduntur: & ut apertius intelligas, epilepsiae, elephantiasis seu leprae, hydropis, podagrae & colici doloris uera curandi ratio demonstratur, & Paracelsica solidissime confutatur. Hanc stationem ualidorum praesidiorum robore tutatur strenue aduersus tuum medicinae Monarcham Erastus: cum hoc experire tuas faribundas fauces, tentato dentium tuorum uires, probato pestilentem unguium aciem. Mihi hoc incumbit, ut cum mundi monarcha Satana nuncupato, praellium designatum perficere contendam. Ita uterque nostrum habet, quod uigilanter agat.

Sed ad characteristica progrediamur, quae solum inconditarum calumniarum rugitu, uocis Stentoreae strepitu, uerborum inutilium fulmine, accitorum hinc inde quorundam patrocinio, sine ullius rationis admi-

niculo per fas & nefas mordicis defendere adniteris: mirè hic quandoque exclamas, fremis horridè, criminaris iracundè, frendes toruè, mordicas uiolenter, at illaesè, truculenter lacerare tentas, licet frustra: interim tamen phaleratis dictis & uerborum lenocinijs non parum tibi places, & orationis copia impensè, ne dicam stultè, gloriaris. Veritatis patrocinium decet esse simplex, dilucidum & modestum. Quorsum tam dira animi impotentia, tam inanis arrogantia, & tantus aliorum contemptus? quorsum odiosae comparationes & calumniarum aceruus? Equidem mirarer magis tuum concertandi cauillandique studium, nisi ad hoc tenatum uel sola mihi nominis tui cum antiphrastica cognominatione impositio declararet.

Cæterum quæ characteristica à te appellata ad doctrinae Paracelsicae magnalia (qua uoce sibi mirè uestri homines placent) illustranda usurpas, & quos in ijs protegendis authores simul aduocas, ex cap. 8. & 18. nostri libri quinti descripsisti, ita ut non praeterieris haec pax max Deus adimax: quinimò ex eodem in tuorum mysteriorum penetralibus simul addideris, uocibus eisdem exaratum poemà à nobili contra canis rabidi morsus deuorandum dari. At corruptas hand-dubiè esse uoces, nemo in quaestionem uocabit, ubi rationis trutinam admouero. Nobilis ille linguae Latinae imperitus, in schedula fortè conscripta reperit contra talem uirulentum morsum haec uerba, immixtis, ut fieri solet in curationibus eiusmodi superstitionis, falsis crucibus: Hoc t postmo t Deus adiunxer t. Inde tam ferè lectionis, quàm linguae ignarus, literam x esse ob affinitatem ratus cruces, confidenter mixtas uoces, eo

artif-

artificio mysticas iam redditas, poma
 impressit: quæ ex Suauij scriptis iam
 plus existimationis sortiëtur, mobili-
 tate uigebunt, & uires acquirant eun-
 do. Inde restat, ait Suauius, quod Vuie-
 rus in Paracelsi contumeliam scripsit,
 domum à lemuribus turbatam illius
 affeclas liberare suspensis in quatuor
 angulis, membranis uirgineis uerba
 sacra continentibus. Deinde addit 10
 in medicorum ludibrium: Si eodem
 modo suæ artis statuunt principia,
 quo hanc commeti sunt curationem,
 non est quod ueterem medicinam
 euersum iri metuamus. Quæ hic, be-
 neuole Lector, in nostræ artis medi-
 cæ laudem & honorem uerè scripsi
 contra Paracelsi eiusque satellitij ca-
 lumnias, ubi tam ineptus dæmonis
 fugandi modus ab illis præscribitur, 20
 impudentissimus hic Paracelsi inter-
 pres ludibrium esse contendit. Quo
 autem rationis firmamento illorum
 hic deliria reiecerim, ex cap. 14. libri
 quinti intelliges: breuitati siquidem
 studeo. Num quoque contumeliæ in
 Paracelsum reus censerì debeam, li-
 cet nec id magnoperè curem, quod
 eiusdem discipulos uerbis rei propo-
 sitæ in idoneis omnino, domum à le- 30
 muribus inquietam uendicare scri-
 pserim (nisi contumeliam mox Leo
 pronunciet, à Paracelsi eiusdemque
 factionis placitis dissentire, manum-
 que ueritati porrigere) alij iudicent.
 Rationibus & patrum suffragijs in i-
 psius ueritatis patrocinium, talem abi-
 gendi dæmonis modum esse super-
 uacaneum, demonstraui, ac ea in sen-
 tentia immotus persisto, donec me re- 40
 stitius instructum cedere deceat opor-
 teatque. Quod in suæ superstitionis
 assertionem subiungat, à Chaldæis di-
 ci, plus posse characteres & figuras,
 quàm materiale quamcunque qua-
 litatem: id quidem Chaldæis liceat,

uerum occlamabunt omnes Phyci
 uerè philosophantes, & Christianæ fi-
 dei mysterijs imbuti, quinimò ipsa ue-
 ritas, & ordo naturæ diuinitus à re-
 rum primordijs institutus. At hæc tua
 præsidiorum effugia eo machinarum
 robore oppugnaui demolitusq; sum, *Lib. 5. cap. 7.*
 ut deditiois iugum facile etiam cum *8. 9. 10. 11. 12.*
 gratiarum actione sis unà cum tuo co- *13. 14.*
 mitatu admissurus: licet non nihil ob-
 strepueris hætenus, quasi negare au-
 derè nouissimos, ut ais, philosophos
 illos: quos tamè expressis nominibus
 deliramenta quædā nulla ratione fir-
 mata, & superstitiones probis omni-
 bus indignas magiæ loco obtulisse, ex
 Agrippæ assertionem ad Tritemium, lu-
 culenter suprā ostendi. Ad hos ut præ-
 cipuas adytum tuorū columnas de-
 nudò hic confugis, horum antistitum
 opem imploras, eos interim execra-
 tus diris uerbis, qui iisdē non consen-
 tiunt, me miserum exclamans, quod
 contra talium opiniones characteristā
 ca negem. imò negaui, & adhuc per-
 nego, donec rationū solidioribus mu-
 nimentis, uel sacrosanctæ Scripturæ
 testimonijs aliter conuincat, alioquin
 in suscepta hac opinione perseueratu-
 rus. Rationis priuilegium, dignitatem
 & prærogatiuam in rebus Phycis, cu-
 iuscunque auctoris existimationi, at-
 que uniuersæ antiquitatis maiestati
 me præferre, inficiari nolo. Ab illa me
 transuersum minimè trahet insolens
 fremitus, aut uesanae calumniæ, qua-
 rum tu zelo ductus me Augustinum
 etiam criminari occlamas. Vbi uerò se
 ex creberrima fama scribere, nec quic-
 40 quā temerè diffinire uelle de dæmo-
 nibus assidue cū mulieribus immun-
 ditiem tentantibus dicit: hic si à me
 subiunctū fuerit, quæ rumore accepe-
 rat, narraffe ipsum, & nihil certi statu-
 re uoluisse, est ne hoc criminari Augu-
 stinū? quem singulari elogio, uri mere-
 tur,

rur, celebraui lib. 2. cap. 10. ubi argutis-
 simum sanctioris Theologiæ cenfore
 illum nuncupo: quanquam nec ipse
 sibi, ubi cum sacrae Scripturae manife-
 sta ueritate non conuenit, credi uult.
 nec certe in naturalium rerum contro-
 uersia, illi extra rationis limites est ac-
 cedendum applaudendumue: quin-
 imò & ipse, ut antè dixi, Retractatio-
 num libros confecit. Galeni item, quæ
 magni facio, ut si quis alius, testimoni-
 um contra me urgeri ab eo qui leuius
 quàm par est, de eodem sentit, admi-
 rarer profectò, nisi quo spiritu ducaris,
 persentiscerem: sed nec adeò illius au-
 thoritati, quàm sententiæ rationibus
 munitè standum sentio. Amicus enim
 & Plato, & Socrates, sed tamen amici-
 or mihi ueritas. Non itaq; nares ringe-
 re Suauium tantopere decuit, si à Para-
 celso atq; alijs, tam iustis motus cau-
 sis, quandoq; digredior.

Historias præterea uetustatis præ-
 iudicio & autoritate confirmatas nō
 in omnibus semper à me commenda-
 ri agnosco: quemadmodum si quæ in
 ijs deprehenduntur, quæ uel sacratis-
 simæ fidei nostræ sunt aduersa, uel i-
 ipsa rerum natura minime patitur: cu-
 iusmodi est, quod à plerisq; narratur,
 dæmonem uerè cum fœminis coire,
 atq; ex tali congressu prolem gigni:
 quod argumentum tam neruose à me
 confutatum est lib. 3. cap. 27. 28. 29. &
 30. tum & lib. 6. cap. 22. ut repetitione
 fore superuacaneam arbitrer. Si He-
 ctori Boethio, qui in historia Scotica
 antiquitatis laudem non meretur, in
 talibus & similibus commentis, uel
 ex aliorum relatu, uel ex schedulis
 fortè alicubi conscriptis, fidem dari
 uoles, nescio cuiam uanissimæ nar-
 rationi tuam iurè derogabis. Si quo-
 que euidentioribus tuæ philosophiæ
 rationibus sapientiam fœlicitatemq;
 esse qui aliquem ex pulmenti esu,

cui sanies ex serpentum ore defluens
 fuerit mixta, quemadmodum narrat
 Saxo Grammaticus, commonstraue-
 ris, quum à me sit negatum, in uestra
 transgredi castra non me pudebit. Hu-
 iusmodi siquidem absurditatum mon-
 stris apud historicos inuentis, quibus
 & bellum indixi, patrocinari studes:
 sed eam senserunt cladem lib. 3. cap.
 15. ut non recalcitratura posthac existi-
 mem. Delectu certè opus est in tanta
 historicorum uarietate, si operam &
 bonas perdere horas nolis. Enimuerò
 sunt qui nihil aliud agunt quàm lu-
 dunt, & aures animosque otiosos de-
 mulcent adductis tantum ad hoc nar-
 ratione uiculis: quales sunt Heliodorus
 & Philostratus, & his uetustiores, ni-
 hilo tamen grauiores, Herodotus &
 Ctesias, ob nimiam mendaciorum li-
 centiam oblitterari dudum, in quibus
 uix quicquam præter facundiam lau-
 des. Si adhuc illiusmodi narrationum
 fidem urgeas, patrocinari non erube-
 sces etiam quæ mendacissima proxi-
 mo anno comperi, typis nihilominus
 Coloniae excusa anno 1572. & scripta
 à Iusto Blancvvalt Theologiæ Licen-
 tiato, nimirum statim ab horrenda cla-
 de in nuptijs Lutetianis anno 1572.
 Augusti die 24. perpetrata, in Innocen-
 tium cœmiterio Lutetiæ paliorum uel
 spinosam arbusculam, annos aliquot
 exuccam aridamque denuò effloruisse,
 foliaque simul & flores profudisse,
 quemadmodum & siccam arborem,
 cui Christum per mare gestans inni-
 tebatur diuus Christophorus, incun-
 ctanter dactylos produxisse. Subiun-
 git tandem is historicus Theologus,
 ut fidem suis historijs conciliaret, cir-
 ca Embricam ciuitatem Cluensem
 in Obseruantum monasterio haud ita
 pridem imaginem D. Anthonij à pel-
 lione ijs uerbis conculcatam: Si quid
 in te est uirum Anthoni, ostende. &

euestigiò ignem è cœlo delapsum eo-
usque ipsius inflammasse tibiam, ut
intra triduum perierit, nec ad sepultu-
ram, nisi extra oppidum, fuerit admis-
sus. Quum autem proximè in nostra
uicinia sit hæc urbs sita, in qua etiam
quàm frequentissimè uerser, figmen-
tum esse certo certius noui, quod ta-
men ueritatis fidem apud posteros su-
perstitionis amantiore fortietur. Cæ- 10
rerum quòd me nouas approbare hi-
storias, quæ meæ suffragantur senten-
tiæ, eo ueritatis pretextu, quo reliqua,
exprobras: quanquam à me hoc facile
possit dilui, nimirum, quòd pleræque
à me non ita in cunctis approbentur,
quàm aliquando ea adducatur ratio-
ne ob argumenti affinitatem, ut etiam
alios meæ esse sententiæ innotescat:
tamen te quoque iam, tertio hîc tui 20
meminisse deceret, & intelligere, in
te ipsum meritò hanc cudi fabam, qui
aliò iniquè torques, cuius te reum ef-
se fatearis oportet, uelis nolis. In scho-
lijs siquidem libri 4. de Vita longa scri-
bis: Si qui prauitatis suspecti scripto-
res quandoque nominentur (citentur
dicere uolebas) ab alijs bona captari
uelim, mala repudiari, ut Virgilius au-
rum è stereore legisse perhibetur. Cur 30
mihi minus quàm tibi huius licentiæ
priuilegio frui concedetur? Hinc &
Olaus me probare, quem saltem no-
minaui, calumnijs & uerborum inani-
tate commentum te esse, mihi testi-
monium perhibebit mea de eo senten-
tia, lib. 2. cap. 7. Recitatis etenim prius
ipsius uerbis, mox subdo: Multa alia
eiusmodi maleficorum opera enar-
rat. Olaus impudenter satis in eius- 40
dem libri capitibus diuersis, quæ pro-
fectò non semper fidem merentur.
Proinde in ijs recensendis breuior ef-
se uolui.

Quòd insuper plerasque Sibyllas
spiritu cœlesti afflatas fuisse negaue-

rim, mirum quàm indignanter excan-
dueris, ut etiam ingenij ruditatem hîc
mihi obijcere libuerit. Verùm si tu
meam de Sibyllis sententiam, aduer-
sus te simul in præcedenti Apologia
explicatam, tui ingenij subtilitate con-
futa ueris, tuæ futilitati (subtilitati di-
xisse uolebam) libenter, ô magister no-
ster subtilis, cedam.

Aduersus item magiam naturalem
clausis me ferri oculis, tantum abest
ut agnoscam (quanquam & hoc men-
daciter, ut soles, impingis) quò etiam
eandem debito suo celebrarim enco-
mio. Testimonio erunt mea hæc uer-
ba ex lib. 2. cap. 3. Penitissima illa natu-
ralium rerum abstrusarum speculatio
& cognitio, uera nimirum philosophia
sanctiorq; magia, à sapientibus solen-
ni plausu excipienda colendaq; à me
hîc non eleuatur, cui etiam nulla ex
parte derogatum uolo, &c.

A' Physicis ligaturis tantum abest
ut abhorream, uti tu maleuolè clami-
tas, qui etiam tuas ex libri mei 5. cap.
6. transcripseris, ut eas etià ualde pro-
bem capite sequenti. Interim tamen
me à periaptorum nulla ratione nixo-
rum uanitate alienum tantisper fate-
bor, donec aliter saniori doctrina eru-
diar. Enimuerò ea etiam detestatur
execraturque, licet & sacris insignita
sint uerbis, os illud sincerioris nostræ
fidei aureum: Dic, inquit, sacerdos 50
insipiens, nonne quotidie Euangeli-
um in Ecclesia legitur, & auditur ab o-
mnibus? cui ergo in auribus posita E-
uangelia nihil profunt, quomodo
possunt circa collum suspensa serua-
re? &c. De his copiosius libro 5. ca-
pite 8. & 9.

A' Tralliano, Aëtio, Gordonio, me-
dicis à me citatis dissentire me in pe-
riaptis, quum tam indignanter & acer-
bè feras, quare tu ijsdem in alijs cura-
tionibus legitimis, ubi à me illis tribui

tur non parum, fidem cum Paracelso denegas? Meam potius in ferenda sententia æquitatem commendare debebas, qui in solius ueritatis fidem iurauerim, rationiq; dederim manum.

Vegetij suffitum ad fascinum tollendum, demones fugandos, & grandinẽ inhibendum, te in meam contumeliã quoq; repetere, non aliò interpretari queo, quàm à te alicubi causam singulari affectu contradicendi Vniuerso inquiri, uel potius emendicari. Huius si quidem controuersie, num scilicet ex materia naturalis suffimenti conscripta lib. nostro 5. cap. 4. ualeant lustrari animalia, fascinum abigi, arceri maligni spiritus, grandines auerti, cuiuscunq; sapientis & pij æquo arbitratui committere neutiquam grauor: quinimò ut extrema mox experiar, ad ipsam prouoco experientiam, certissimum nostræ dissensionis iudicem.

Quòd præterea demones habere corpus feminis capax, & eudæmonas nephelim, id est, filios Dei cum filiabus hominum copulatos, peperisse gygantes intelligas, aliorum auctoritatẽ secutus, sine ullius demonstrationis adminiculo, blasphemia est maxima: quod etsi impio ausu contra me in cœlestium angelorum contemptum defendere non erubescis, nihilominus tam esse uanum quàm quod uanissimum, ingenuè & liberè contra cuiuscunq; secus affirmantis patrociniũ affirmo: aliter persuadeat suæ clientelæ ipse Beelzebub, atq; suum demonet satellitium ut ut uolet. In feminis si quidem humani genimine, & ad sobolis propagationem requiruntur cum primis materia & organa conuenientia: nimirum alimentum, unde caloris naturalis actione sanguis generatur in corpore & spiritus: inde penis & testiculi ex carne, uenis, arterijs, nervis, sanguine & spiritu compositi, & si quæ a-

lia huic productioni necessaria, requiruntur. Vbi iam tu Suauissimis omnibus constare demones comprobaueris, quod etiam si terræ cœlum misceas, omnino nequis, clamites, fremas, frendas, rugias, mordices quomodocunq; libuerit me faciliè in tuæ philosophiæ carceres traduci sinam. at ualidiora erunt peruestiganda præsidia, quàm ex ieiuno Georgij Pictorij scripto de materijs sublunaribus mendicatè obtrudis, ubi hic scilicet pronunciat suæ existimationis prærogatiuã, Lamias à demonibus iniri & parere. Euge, ipse dixit & facta sunt, ipse creauit & creata sunt. An ne Pythagoricorum illud *αὐτὸς ἴσται* Pictorio tribuis? Pictorij nomen unde cœti à te sit, qui ne Cardani quidam philosophi haud uulgaris, uti & quorundam aliorum nō obscurorum uirorum mentionem à me tuleris? At tua maledicendi, criminandi & calumniandi libertate frueri, quam diu uoles, quum tibi connatum esse uideatur: à me posthac fortassis non impedieris. quid à meis sis expectaturus manibus, me in cœlestis contubernij communionem ex Dei gratia per sanguinis Christi asperisionem sublato, ex perieris, nisi ad mentem redeas, & alios dentibus tuis uirulentis impetere desinas.

Conuersionem adhuc Arcadum in lupos transmissio stagno ex Plinio, ueram transmutationem fuisse, Pomponatium dicere, uti & Paracelsum lib. 1. tu quoque adducere audes: sed rationum euidentissimarum opera secus demonstraui libro 4. cap. 22. attestatur mihi & Augustinus li. 8. cap. 18. de Ciuitate Dei. Bonas hinc horas diluendis calumnijs & falsis opinionibus longius impendere, lectoremq; beneuolũ inutili minusq; plausibili argumento suspendere diutius nō libet, quum ijs passim in meis libris ita sit obuiã itũ, ut cui-

ut cuius æquo censori satisfactum esse sperem. Per me licet ut uestrorum magnalium merces ad satietatem prædices, periaptorum monilibus glories, characterum fastu turgeas, symbolorum magnificentiam ostentes, ænigmatum nodos explices, mysteria, si quæ noueris, in aurē infusus: sis sagacior Oedæpo, nasutior Momo, seuerior Aristarcho: fremas, frendas, rugias, mordices: sed te nemini unquam, uel saltē paucis, ex abditissimo illo arcanorum puteo quicquam attulisse opis (num læseris, secretius tua tibi mens dictabit) deierare ausim: quū ueteri & methodica curandi ratione per numinis fauorem me quamplurimis profuisse, quibus tuæ factionis homines malam certē nauarunt operam, testimonium mihi perhibebunt spectatæ fidei homines tam nobiles, quā alij in his prouincijs, ubi stipendio publico medicinam hætenus feci. Tantundem & amplius effecisse in artis nostrę operibus, eiusdē methodi adminiculo, insignis doctrine atq; usus uirum clarissimum D. Ioannem Capellam archiatrum regium, cuius beneficio te quibusdā gloriolæ insignibus ornari in epistola nūcupatoria ambijsti, dubitare nolo.

*CENSURA QVORVNDAM
doctorum piorumq; uirorum de hoc Ope
re, explicata literis ad D. Ioannem Vuerum
datis: quarum hæc prima Theologi
quiusdam eximij est, & abbatis doctrina,
uirtute atq; existimatione
clarissimi.*

S Alue uir, ut eruditissime, ita multis nominibus mihi commendatissime.

Miraberis, sat scio, quid mihi in mentem ueniat, quod cum te ne de facie quidem nouerim, aliquid ausus sim ad te literarum dare. Verū non te la-

teat uelim, me huc uel inuitum, ac manibus pedibusq; reluctantem esse adductum, ingenij tui pulcherrimis monumentis: quæ profectō eiusmodi sunt, ut uel saxa muta, nedum bruta animalia, in amorem pariter ac admirationē tui raperēt. Nam liber ille tuus de Dæmonum præstigijs, Deus bone, quantum habet solidæ doctrine, acris ingenij, ac iudicij consummati? Quis putaret tam longē lateq; patēre uestrā Phisicam? Nunquā mihi magis arrisit de uobis, quā in præsentia, grauissimū Homeri testimonium:

Vir medicus multis alijs præstantior unus.

Certē librum illum nescio quo cum fructu, summa cum animi uoluptate, non tam legi, quā penitus deuorauī. Quem equidem uideo talem esse, ut haud dubiē nomen tuum immortalī cum gloria ad posteros transmittat. O' felicem Cliuiā, quæ tantos habet literarum heroas: feliciorē, quē, ueluti eam decet, eos amplis stipendijs alit, meritissimisq; auget fortunis: felicissimam, cui præest Princeps non modō doctus, pius, ingeniosus: sed etiā doctrine, ueræ pietati, nobilibusq; ac feliciter natis ingenijs mirē, & utroque (quod aiunt) pollice fauens. Nam quanquam hic Princeps ob præstantes cum corporis tū animi dotes, ubique terrarum optimē audit: tamen inter cæteras clarissimas eius uirtutes, clariorem existimo nullā, quā quod ut ipse doctus est, ita ad euehēdos, quos singularis aliqua eruditio commendat, fictus, natus & educatus uideatur, iuxta illud clarissimi uatis:

Principis est uirtus maxima, nosse suos.

Gaudeo mehercule, & ex animo gaudeo, te diuine uir primum hāc glaciem perfregisse, & miseras aniculas ab atroci quadam tyrānide uindicasse. Cardanus quidem non nihil uelitarus fuerat in sycophantas illos: tu au-

tem apertis uelis eos ipsos inuasisti:

Maſte o ingenio, maſte uirtutibus iſtis:

Ritè uiueris eris, nunquam tua fama peribit.

Crede mi uiuere, non modò hac o-
pera multos ſani iudicij uiros, quali
Herculeo nodo tibi deuinxisti, ſed o-
ptimè de religione Chriſtiana meri-
tus es. An non erat in detrimentum
noſtræ Reipublicæ, plus concedere
diabolo, & nescio quib. malis genijs,

2. Cor. 12. quàm unigenito filio Dei? Paulus, ut
uir prudens ac circumſpectus, non au-
det ſe dicere, cum ad tertium uſq; cœ-
lum à Deo eſſet ſublatus, raptum ex-
tra corpus: ſed ſiue in corpore, ſiue ex-

*Differt hac
de re pluri-
mi D. Hiero-
nymus in
prologo Da-
uidis.*

tra corpus, inquit, nescio: Deus ſcit. &
hoc in ſpiritu tantum modò accidisse,
uel Lucas ampliffimus in Geſtis A-
poſtolicis eſt teſtis. At noſtri maiores
(ſi dijs placet) credebant ope dæmo-
num mulierculas uolitare per aëra, in-
gentia corporaliter ſpacia regionum
transmittere, ſubinde in feles mutari:
atq; aded, ſi honos auribus, cum iſtis
malis genijs actu uenereo congregari,
ac quah permisceri.

*Cum dæmo-
nes ſpiritus
ſint, ſpiritus
que, ipſa Ve-
ritate teſte,
carnē & oſſa
non habeat.
Luca 24.*

O cæcas hominum mentes, o pectora cæca.

Quis fascinauit quæſo inſenſatum
hunc mundum, ut tam imprudenter
fabulis anilibus adhærentes, à nuda
ueritate aberrarent? Sed dicet mihi
quiſpiam: Num tu H. credis, quæ ipſæ
tormentis exagitatae, ingenuè confi-
tentur? Certè tormentis fidem non eſ-
ſe adhibendam, doctiffimi atque gra-
uiſſimi quique dicunt. Nam in tormi-
nibus mentitur qui pati multa poteſt,
mētitur qui nihil pati poteſt: dum hic
non uult fateri quæ fecit, alter plura
faterur ſe perpetrariſſe quàm unquam
uel per ſomnium cogitauit. At quid
ſentiendum quæſo, de mulierculis il-
lis, quæ ea ſe feciſſe aiunt, quæ in re-
rum natura ſunt nuſquam? Accidit
hic intra triennium, huius ferè rei me-
morabile exemplum. Omnes mona-

chi ex uino peſſimo & pendulo, quo
nimium ſeſe ingurgitauerat, ad unum
intra annum ferè perierunt. Sacrificu-
lus quidam perſuaſit prædeceſſori, ut
uocant, meo G. in cauſa eſſe pauper-
culam quandam aniculam, quæ certis
ſub gradibus poſuiſſet præſentiſſima
ueneficia, ubi monachis ſemper eſſet
in choro ſtandum. Quid multa? credi-
tum eſt impoſtori, coniecta q; eſt miſe-
ra anicula, Vulcano litanda, in uincula.
Statuit ueterator ille ciuib. diem,
quando locus eſſet ab omnibus perlu-
ſtrandus. Conuenerūt ſtatuto die mul-
ti mortales: euoluto q; lapide, mira ma-
nuum celeritate è manicis eius quæ-
dam emortuæ ranæ, lacertæ, quas è
campis in hunc uſum ſelegerat, ac li-
maces ceciderūt in foueam. Fuiffent q;
hæc omnibus credita, condemnata q;
ad ignem fuiſſet anicula, niſi uir qui-
dam acri iudicio fucum ac ſtropham
ſagacibus oculis conſideraſſet: qui tan-
dem effecit, ut tota tragico comœdia
in ſumum euaneſceret: parum q; abeſ-
ſet, quin præſtigiator cum ſuis quiſ-
quilijs putribus ouis à pueris & colu-
mulierculis impeteretur. Verùm de
his ſatis ſuper q;. Clariffimo uere q; ge-
neroſiſſimo Principi tuo me commen-
dabis, atq; in unico conſeruatore no-
ſtro perpetuò ualebis. Celerrimè, E.
tertio calendas Iulias, Anno 1563.

Tui nominis amantiſſimus

A. H. H. A. E.

CAROLVS GALLVS, EC-
cleſiaſtes Hammonenſis.

S. P. Per Chriſtum. Vt tui codicis do-
ctrinam diligentius perlegerem, ſingu-
la q; accuratius pro iudicij mei tenui-
tate examinarem, ponderarem q;, effe-
cit horribilis ea Satanæ rabies, quæ ſu-
perioribus annis in hac eccleſia Ham-
monenſi graſſata eſt, & multos aliquati
ſper exercuit. Noſti mi Domine uiue-
re, uix

re, uir præstantissime, huic malo multiplicitia excogitata adhibitaq; esse remedia, uariaq; de eo iudicia, tam in nostra Republ. quam inter moniales uirgines uicini monasterij Kenterpē, unde hoc ipsum initio ad nos dimanauit. Interposuit suum iudicium quidā Simon exorcista cæcus infelicitissime, qui mox à propria coniuge dæmonica miserabiliter interfectus, suæ impiæ audaciæ pœnas dedit. Ad eundem modum quidam senex monachus Franciscanus, cui nomen frater Lindemannus, tentauit confidenter suis exorcismis: sed & ipse mox, dum etiam instructus ad Missam celebrandam iret, repentina morte percussus, interiit. Hos secuti sunt & alij duo eiusdem ordinis in hac ciuitate fratres, palam in nomine mille dæmoniorum excitantes diabolica tragœdiam, longè omnium terribilissimam, cuius historiam te accepisse arbitror. Nec defuit quidam suffraganeus episcopi, cum pastore quodam, adiunctis etiam medicis, omnes ab antiqui serpentis solertia delusi. Tandem etiam per Vulcanum ablatae sunt, quæ has dæmonum laruas suis incantationibus peperisse credebantur. Sed neq; hæc seueritas medicamentū, quod expectabatur, attulit. Quod etiamnum præsens calamitas inter uirgines eiusdem cœnobij Kenterpē heu nimium testatur. Porro tuus codex mirum in modum exprimit Satanę naturam, ingenium, solertiam, curam, studium & rabiem, quibus grassatur mille artifex, fallax & potens in incredulis: quorum aspectibus, uarijs artibus illudit, prout merentur eorum peccata. Et ego sanè iam experientia compertum habeo, eius generis diabolicis præstigijs & dementationibus, nō aliter quam iuxta sententiam in tuo libro pulchrè expressam occurrendum. Nam nostri energumēni omnes, nem-

pe quindecim numero, iam Christo propitio liberati sunt, non exorcismis, aut externis ceremonijs elementorū: sed uirtute fidei in Spiritu sancto, per fidelem uerbi Dei instructionem, per assiduas preces & ieiunia, quibus ueræ ad Deum conuersionis optimis medijs uti sumus sedulo. Huc accessit manifestissima experientia de incantationum uanitate, quam etiam in tuo libro urges argumentis grauissimis, & meo iudicio demonstrationibus certissimis, quantum uis illæ à communi ueterū sententia dissentire uideantur. Ego namq; iam aliquoties deprehendi ex ipsis lamijs & sagis, artes, quas præsertim de carminibus & impossibilibus incantationibus & fascinationibus iactitare solent, meras esse ineptias, delirationes, & somnia, quibus se admiscet Satan. Et anno superiori cognoui multas ineptias ex priuata confessione cuiusdā uetulæ incantatricis, quæ cum audisset in mea concione explicari locum ex Actis apost. cap. 19. quod multi Ephesiorum, ex eis qui curiosas artes exercuerant, comportatos libros exusserūt coram omnibus, &c. protinus accessit animo planè consternato: & cum lachrymis arcana sui pectoris in sinum meum effundens, institutionem Christianam admisit. & cum diabolicarum imposturarum uanitatem Dei beneficio intellexisset, & apertis oculis spectasset, facile relictis mendaciorum fumis, ad ueritatis lucem conuersa est. Hęc semel admissa ueritate, sibi meridiana luce clarius eā apparere, satanamq; suorum mancipiorum oculos tantum perstringere, & nihil in ueritate geri confessa est constantissime, cum detestatione diabolicæ suæ artis. Huius exempli historiam contexere plenius cum suis circumstantijs fortè operæ precium foret, sed non ita tutum, propterea lubens su-

perfedeo. Vno uerbo dicam, me satis experientia didiciffe, bonam partē incantationū mera eſſe inſomnia. Quod cognofcit clarius, quiſquis ſaltem uel doctrinam de inſomnijs penitus in-
troſpexerit. Probatuꝛ ex Ariſtotele, Hippocrate, Galeno, alijsq; philoſo-
phis, imò & quotidiana experientia conſtat, inſomnium naturaliter eſſe in
homine ſimul & brutis, & uifa uerſari 10
plerunq; circa phantaſiam: quod ma-
ximè præ cæteris experiuntur uel cæ-
ci, uel dormientes, uel melancholici, uel
phrenetici, & alij qui ſunt in ſenſu cō-
muni & mente uitiati. Quòd ſi uerò
Sacras literas de inſomnijs tradentes
inſpexerimus, deprehendemus etiam
præter naturā ſæpiſſimè immiſſa eſſe
inſomnia: idque uel per bonum ſpiri-
tum, uel malum, aliquādo obſcurius, 20
interdum clarius: & aliquoties in ijs
tam manifeſtas uiſiones, imagines &
ſpectra obijci, ut etiam ſanctè iurares,
omnia ſic uiſibiliter, corporaliter, &
in ueritate agi. Obſcurius & extra na-
turæ ordinē à Deo propoſitas habue-
runt rerum futurarū formas Pharaò,
& eius pincerna, & piſtor, necnon Na-
bucadnezar Babyloniorum rex, Iose-
pho & Daniele eorundem interpreti- 30
bus. Euidetiores autē formas & ſpe-
cies conſpexerunt Ieremias, cui olla
feruens oſtenditur ad Aquilonē con-
uerſa, & alia quàm plurima. Item Eze-
chiel, & impius Baltazar, ſucceſſor
Nabucadnezar, dum cernit in pariete
manus ſcribētis articulos. Omitto in-
ſomnia & uiſiones ſanctorum in no-
uo Teſtamento, Iosephi uiri Marię uir-
ginis, Petri, Pauli, Ioannis, coniugis Pi-
lati, & aliorum. Porro caco dæmoni-
mitatur Deum ceu ſimiam, in ſuis man-
cipijs: quod præter quotidiana noſtra-
rum Lamiarum exempla, etiam pri-
ſcorum ethnicorum monumenta ab-
undè teſtantur. Nunquid Satan olim

ſua oracula edidit in illis locis, ubi ho-
mines ad impetranda inſomnia & ui-
ſiones pernoctabant? quale fuit Am-
phiarai, Amphiloſchi, Trophonij & Æ-
ſculapij: profeſſor ijs in locis dormien-
tibus malignus ſpiritus monſtrabat
pharmaca & remedia, quibus iuuaren-
tur inſirmi, ſimulque de alijs negocijs
reſpondebat. Et ad obtinendum hu-
iuſmodi inſomnia & uiſiones manda-
bantur ſciſcitantibus neſcio qui dele-
ctus ciborum, & ſecubationes, & puri-
quidam caſtiq; dies. Pythagorei fabijs
abſtinebant, eo quòd turbulenta ſom-
nia gignant. Hæc & ſimilia, mi Domi-
ne Viuere, quiſquis exactè conſidera-
uerit, intellexeritq;, faciliſimè iudica-
bit lamiarum artium uanitatē, pro-
babitq; tuum iudiciū. Manet enim ſa-
tan ſemper ſui ſimilis, & quas olim in-
ter infideles operatus eſt illuſiones, &
demētationes, eaſdem etiam nū exer-
cet: perpetuos nempe fumos, & uaniſ-
ſimas umbras, ſomnia rectè dixeris,
pro ueritate uendens. Habes breuiter,
mi Domine Viuere, ſentētiam meam.
Probo diuinum collyrium tui codicis,
quo multorū caliginofos oculos pur-
gaſti. Diuinitus hoc datum eſſe, facile
iudicabūt, obuijsq; ulnis complecten-
tur, quin & magicarum artium incan-
tationes minus formidabunt, quot-
quot librum tuum cum ſano iudicio
legerint, & intellexerint. Vale per
Chriſtum. Datum Hammonæ, 26. De-
cembris, Anno 1565.

CLARISSIMO VIRO BARTOLO
Richio, LL. Doctore, ac Illuſtriſſimi Principis
Henrici Ducis Brunſuicenſis ac Lunenburgen-
ſis conſiliario, Domino ſuo obſeruan-
do, Caſpar Borcholt S.

40
CVM nuper, clariffime uir, de La-
miarum uel ſagarū fraude, quas
ueteres Striges uocabant, quæ
iam à Magiſtratibus ſine discrimine
ad flam-

ad flammam rapiuntur, inter nos sermo erat: tua excellentia uerè grauitèrque iudicauit, magnam in hoc maleficio diiudicando prudentiam adhibendam, ne temerè ac leuiter in pœnis infligendis aliquid statuamus: cum & leges ciuiles proniores ad lenitatē nos esse iubent, ita ut etiā in grauioribus pœnis benignitatis respectum habeamus. l. respiciendum. & l. absentem. 10 de pœnis. Quā uerò in hoc maleficio negotio multa nunc confusè, turbulenterq; , ex sinistra, fanatica ac pestilenti solū suspicione agantur, ex hoc liquet, quòd laudabile illud discrimen inter prophanos uel infames magos, Lamias, & ueneficos, qui ueneno uel propinato, uel illito, uel in eo loco ubi terram inficiat posito, bestias & homines lædunt, & propterea 20 merito lege Cornelia gladio feriuntur, sit confusum, & hætenus confusè de his actum & pronunciatum. Ut autem præclarius hæc differentia, unde pro qualitate delicti pœna infertur, magis magisque tuæ excellentiæ innotesceret: promisi me transmissurum tibi librum clarissimi hominis, doctoris Ioannis Vuieri, ante annos aliquot de Præstigijs dæmonum, incantationibus ac ueneficijs, tam ingeniosè, acutè & doctè scriptum, ut ab omnibus doctissimis uiris in Burgundia & toto Belgico numinis loco habeatur. Ego profectò quoties præstantissimi huius æui Iurisconsulti Iacobi Cuiacij, olim præceptoris mei Bitorigibus in Gallia, mihi omnibus modis obseruandi, recordor (recordor autem sæpe) tum cogor cum eo 40 hoc fateri, nullum me librum maiori cum uoluptate percurrisse: & nœnias fabulasque nostros legum Glossatores, si posito affectu cum hoc scriptore conferantur, nobis reliquisse, quoties hoc negotium tractandum suscepe-

runt. Cum autem & tuam excellentiam optimi iudicij esse non ignorem, peto, ut quantum temporis publicis negocijs suffurari queas, huic libro præsentī perlegendō impendas. Et mihi per occasionem tuam de hoc libro sententiam, quæ magni apud me ponderis est, rescribas. Si uerò quid toto hoc Libro perlecto ad propositam quæstionem de sagis uel lamijs non ita sine discrimine crudeliter cōburendis, quod nunc tanta contentione in Republica agitur, rectè iusteque dictum inueneris: tu illud amplectere, ac quantum potes, innoxium sanguinem defende. Ac utinam talem omnes in hoc sanguinolento negotio animum Principes gererent, qualē Illustrissimus, experientia ac literis doctissimus Princeps GVILHELMVS Iulie & Cluie Dux: cuius Principe uiro digna sententia de Lamijs, in Proœmio libri annexa est. Non etiam uereor, cum sis (uti Cicero de Catone refert) librorum helluo maximus, ut tædium aliquod in legendo tibi obueniat. nam ita historijs, & iucundis narrationibus liber est refertus, ut uix ullum librum hoc iucundiores extare, affirmare ausim. Vale: Datum in castro Sturuuolt, 7. die Augusti, Anno 64.

IOANNI VVIERO, MEDICO
& philosopho clariss. Theodorus Zuuing-
gerus Basiliensis Medici
cum S.

Herculi mōstrorū domitori summos olim honores à Græcia habitos pro repurgato terrarū orbe, grauiissimorū auctorū monumenta testatur. Tibi uerò, uir ornatissime, qui de Præstigijs dæmonum Cōmentario edito, πολυμηχανίς illius ueteratoris stratagemata & insidias elegāter & eruditè detegis, res publ. literaria in primis plura quā uel cogitare unquam

possit, se tibi debere, bonorum omnium incredibili cum consensu, non obscure fatetur: deinde etiam uniuersus orbis Christianus nunquam inter morituris laudibus perpetuo prædicabit. Quæ quum mihi communis cum multis uirtutes tuas suspiciendi atq; colendi occasio fuerit, tū uerò priuata quædam, hoc est, ordini nostro conueniēs, accessit. Quandoquidem subinde uerterem medicinam contra furiosos impudentissimorum sophistarum conatus ita protegis, ut tuis successibus omnes, qui non penitus mentem densis fumis denigratam habent, merito gratulari debeant. Et certè tali opus erat *ἀντισημειωτική* contra tam multicipitem belluam, quæ sub artis medicæ prætextu, impietatem magicis delirijs suffultam, non obscure, sub dolo tamen, profitetur. Tibi igitur, uir doctiss. pro tam honesto certamine, pro tam felici successu, an reipubl. literariæ potius, pro tanto patrocinio gratulari debeā, reuera ignoro: tuæ interim uirtuti & eruditioni fausta & foelicia omnia ex animo precor. Nam hortationes nostras, nec ætas, nec animus, nec eruditio tua ferunt. Cæterum ut *ἐν τῷ θεωρηματικῷ* non modò *τὸ φιλοσοφεῖν*, ἀλλὰ καὶ τὸ *πραγματίζειν* proueniat, etiam atq; etiam à te contendo, ut in amicorum tuorum numerum me recipias. Quod si propter Peripatericos, qui *ἀντισημειωτική* omnem ex amicitijs tollere nituntur, facere non licebit, at certè inter dis. tuos locum nos obtinere patiaris. Ego, quantum in me erit, operam dabo, ut nec obseruantia, nec beneuolentia uel tui studiosissimis inferior fuisse uidear. Libertatem nostram, si huius quoque causas exquiris, tua in primis humanitas cum pari eruditione coniuncta, deinde etiam Oporini auunculi nostri commendatio fulciunt atque fouent: cumq; te Oporino amicissimum esse

sciam, in me fortassis, etsi nullo merito nostro, attamen iure quodam cognationis, partem amoris tui derivari posse confido. Id ut facias, uir eruditiss. te etiam atque etiam rogo: & nisi molestum est, spem nostram non inanem fuisse, ex literis tuis intelligere cupio. Vale Viuere clariss. Basileæ, X. Kl. Aprilis 1566.

D. BALDVINI RONSSEI

Medici, doctrina & artis usu.

celeberrimi, iudi-

ciam.

Porinus ille noster, homo iuuentudinis studijs natus, proximis nudinis Francfordianis ad me misit fragmentum operis tui (nondum enim, uti suspicor, supremam manum iam imposuerat) de Dæmonum præstigijs: quod certè multo mihi gratissimum erat, tum quòd D. Daniel noster Brouchusius Reipub. Gorcomien- si à medicinis, aliquando eius apud me mentionem fecisset, & singularem supra communem hominum conditionem ingenij tui dexteritatem prædicasset: tum quòd sperarem, aliquando detectis huiusmodi muliercularū neruis, idolomaniam, quæ multis abhinc seculis hominum mentes occupauit, penitus eradicatum iri. Nam quantum uis annis abhinc uiginti Iacobus Saugi- us, Andouerpianus medicus, eiusdē argumenti mihi adhuc tum iuueni librum communicasset, quem aliquando, ni mors inopina uirum inuasisset, typis commendare decreuerat: non uidebatur tamen is esse talis, qui insatiā iadudum opinionē euellere posset. Siquidem, etsi physicis quibusdam demonstrationibus deliramenta quædam esse declararet: concessit tamen multa, quæ tu argutissimè & maxima cum ratione refellis: neque is (ut bona uenia uiri alioqui doctissimi dicam) usque

usque adeo Scripturae sacrae testimo-
nio innitebatur, ut qui sua profes-
sione contentus, medicis physicisq; argu-
mentis tantum stabat. Tu contra, anti-
quissimorum Theologorum, Iurisper-
itorum, atq; eorum qui de Magia scri-
pserunt (ut interim medicos taceam)
argumentis innixus, quum aliquid se
iam egisse putant, nihil prorsus iam
actum conuincis, & ut habet Graeco- 10
rum diuerbium, *μηδὲν ὑπερβύκειν*. Dignū
meherculè cedro opus, dignum quod
omnium manibus sceleratissimo hoc
tempore circumferatur, dignū quod
omnium mentibus imprimatur, &c.
Scriberem aliquanto accuratius, ni
Brouchusij nostri propera quaedam
festinatio, dicere simul ac scribere co-
egisset. Vale in eo qui cuncta potest.
Goudæ, nonis Maij, Anno 1563.

D. IOANNIS EVVICHII, ME-
dici & eruditissimi & excellen-
tissimi, sententia.

Quantum uoluptatis ceperim ex
tuis libris de Præstigijs dæmo-
num, *ὅς ἀγαθὸς καὶ εὖδὸς ἐπὶ χρο-
νὶ πολλοτέρῃ* Vivere, uix satis uerbis ex-
plicare possum. Video enim singularem
in ijs prudentiam, iudicium solidum, 30
copiam rerum necessariarum, ordi-
nem mirificum, sedulitatem incredibi-
lem, deniq; animi pietatem (absit adu-
lationis suscipio) & religionis Christia-
nae puritatem: eamque passim propu-
gnandi aduersus omnes impiorum
hominum insultus, & dæmonū frau-
des animositatem infractam. Deinde
non solum, quod ipse sæpe mecum
cogitavi, sed etiam quod unice & o- 40
ptaui & expectavi, in illis abunde sum
consecutus. illud autem est præcipue,
quid de Lamijs (quas uocant) nostri
temporis sentiendum sit, quid uanae
illarum incantationes efficere pos-
sent: & tandem, an pœna illarum ad

mortem usque extendi debeat. Quæ
tria tam uelim hodie omnibus esse re-
ctè cognita, persuasaq; quàm plerūq;
indoctis doctisq; temerè credita. Pu-
det autem me propemodum nostri se-
culi, quod tanto ueterno sopitum res
tam utiles necessariasq; non diligen-
tius inuestigarit, & maturius in lucem
ediderit. Omnes enim ferè tam Medi-
ci quàm Iurisperiti & Theologi
(quorum tamen maximè intererat,
hæc ad unguem cognoscere) contenti
maiorum consuetudine, nimis faciles
aures præbuerunt fabulis: nimisq; te-
merariè, ne dicam iniquè, de uita mor-
teq; multorum pronunciarunt. Sed
cum cogito, idem hodie & ante ætatē
nostram in illis obseruatum esse, qui
iudicabantur hæretici (scilicet quod à
20 Rom. ecclesia in interpretatione quo-
rundam articulorum doctrine, uel usu
ceremoniarum, nulla seditione dissen-
trent) quorum tamen, uel aduersarijs
testibus, mens Deo deuota uitaq; in-
culpata fuit: minus mirum uidetur,
quod in hac Lamiarum causa, quæ ple-
na semper fuit tenebris & dæmonum
ludibrijs, cæcutiant, cæcutiendoq; in-
sones sæpe feriant. Equidem ab eo
30 tempore, quo ætatis maturitate, acce-
dente qualicunque institutione, usū-
que, res humanas cœpi intueri, ualde
semper deplorare soleo hominum i-
gnorantiam. Nam ea mihi causa ui-
debatur uniuersi mali, quod tam mul-
tiplex in uita nostra grassatur. Quod
etsi ipse maximè adhuc ignorans,
Dei tamen gratia cognouerim & de-
fleuerim: nihilominus communi cæci-
tate impeditus in præsentī materia, o-
culos altius adhuc attollere, & uerita-
tem ipsam intueri nondum potui.
Quare quando ingenij mei exiguita-
tem probè scirem, nec negare nec asse-
uerare statueram. At nunc iudicio tuo
confirmatus, lucem mihi uidere uide-

or, & qua eundum & ubi sistendum
 sit, satis intelligo: agoque immortalī
 Deo gratias, quod tua opera eas res
 nobis patefecerit, quæ non eruditis
 modò & titulo doctoribus, sed etiam
 omnibus hominibus, multò uerò ma-
 ximè Christianis cognitu necessariæ
 sunt. Proinde ne quicquā credā post-
 hac illis, qui ita præsenti cuicunque u-
 sui inhærescendum putant oportere, 10
 ut nullo modo aliorum quamuis pio-
 rum eruditorumq; uirorum modestè
 propositam sententiam audiendam,
 cognoscendam, recipiendamque esse
 uelint: longè à principis illius consilio
 dissentientes, qui cum necessitas po-
 stularet, Νυν δ' ἐκείναι, ὅς τις δέ γ' ἀμείμονα
 μῆτιρ ἐνίσποι, ἢ νεὸς ἢ παλαιός, ἐμοὶ δέκναι ἀσμέν-
 νω ἔν. Nam cū, ut dixi, omnis mali ori-
 go & fons ab ignorātia oriatur, & hæc 20
 primū à peccato, peccatum porrò à
 diabolo (qui est uerè pater tenebrarū,

falsitatis & confusionis) principium
 suum ducat, meritò omnis boni causa
 uideri debet sapiētia & cognitio: quip-
 pe quæ lucem, ueritatē, & ordinem in
 tota uita & omnibus actionibus no-
 stris pariat, conseruetq;. Faceſſat ergo
 omnis pertinacia & morositas: sitq; li-
 bera ut audiendi, ita & dicendi scribē-
 diq; facultas: eatenus tamen, ut is la-
 bor utriusq; Reipub. insignem utilita-
 tē spectet, & ad Christi Seruatoris no-
 stri regnum propagādum, diaboli ue-
 rō & Antichristi tyrannidē labefactan-
 dam præclarè faciat. Vale clarissime
 Viuere, monstrosarum opinionum no-
 stræui non minime Hercules. Vale
 inquam: & perge porrò esse, quod fœ-
 liciter glorioſeq; cœpiſti, πατρί τε τῷ μέ-
 γαλ' χάριμα πηληίτε, πάντε δάμω, Αὐσμονέ-
 σιν μὲν πᾶμα, κακοῖς δ' ἄρα δαίμοσιν αὐτοῖς,
 Duisbergi, Anno 1563. iplis
 Calend. Iunij.

E I N I S.

PSEVDOMONAR-
CHIA DAEMONVM▶

O' curas hominum, ô quantum est
in rebus inane?

E Sathanica factionis monopolium usqueadco porrò delitescat, hanc
 Daemonum Pseudomonarchiam, ex Acharonticorum Vassallorum ar-
 chiuo subtractam, in huius Operis de Daemonum praestigijs calce an-
 nectere uolui, ut effascinatorum id genus hominum, qui se magos ia-
 titare non erubescunt, curiositas, praestigia, uanitas, dolus, impostu-
 ra, deliria, mens elusa, & manifesta mendacia, quinimò non ferenda blasphemia,
 omnium mortalium, qui in media lucis splendore hallucinari nolint, oculis clarissi-
 mè appareant, hoc potissimum seculo scelestissimo, quo Christi regnum tam enormi
 impunitaq; tyrannide impetitur ab ijs qui Beliali palàm sacramentum praestitè-
 stipendium etiam iustum haud dubiè recepturi: quibus & perditas has horas liben-
 ter dedico, si fortè ex immensa Dei misericordia conuertantur & uiuant: quod ex
 animo ijs precor, sitq; felix & faustum. Ne autem curiosulus aliquis, fascino nimis
 detentus, hoc stultitiae argumentum temerè imitari audeat, nocet hinc inde prater-
 misi studio, ut uniuersa delinquendi occasio pracideretur. Inscribitur uerò à malefe-
 riato hoc hominum genere, Officium spirituum, uel, Liber officiorum spirituum, seu,
 Liber dictus Empto. Salomonis, de principibus & regibus demoniorum, qui
 cogi possunt diuina uirtute & humana. At mihi nuncupabi-
 tur Pseudomonarchia Daemonum.

Rimus Rex, qui est de potestate Orientis, dicitur Bael, apparet tribus capitibus, quorum unum assimilatur bufoni, alterum homini, tertium feli. Rauca loquitur uoce, formator morum & insignis certator, reddit hominem inuisibilem & sapientem. Huic obediunt sexaginta sex legiones.

Agares Dux primus sub potestate Orientis, apparet beneuolus in senioris hominis forma, equitans in crocodilo, & in manu accipitrem portans. Cuncta linguarum genera docet optimè: fugitantes reuerti facit, & permanentes fugere: praelaturas & dignitates dimittit, & tripudiare facit spiritus terræ: & est de ordine Virtutum, sub sua potestate habens triginta & unam legiones.

Marbas, alias Barbas, Præses magnus, se manifestans in fortissimi leonis specie, sed ab exorcista accitus humana induitur forma, & de occultis plenè respondet, morbos inuehit & tollit, promouet sapientiam artiumque mechanicarum cognitionem, homines adhæc in aliam mutat formam. Præest triginta sex legionibus.

Pruslas, alibi inuenitur Busas, magnus Princeps & Dux est, cuius manilio circa turrim Babylonis, & uidetur in eo flamma foris, caput autem assimilatur magno nycticoraci. Autor est & promotor discordiarum, bellorum, rixarum & malediciorum. Omnibus in locis non intromittatur. Ad quæ sita respondet abundè. Sub sunt huic legiones uiginti sex, partim ex ordine Throni, partim Angelorum.

Amō uel Aamon Marchio magnus & potens, prodit in lupi forma, caudam habens serpentinam, & flammam euomens. hominis autem indutus speciem, caninos ostentat dentes, & caput ma-

gno nycticoraci simile. Princeps omnium fortissimus est, intelligens præterita & futura, hinc & gratiam concilians omnium amicorum & inimicorum. Quadraginta imperat legionibus.

Barbatos magnus Comes & Dux, apparet in signo Sagittarij siluestris cum quatuor regibus tubas ferentibus. Intelligit cantus auium, canum latratus, mugitus bouum & cunctorum animalium: thesauros item à magis & incantatoribus reconditos, detegit: & est ex ordine Virtutum, partim Dominationum. Triginta præsidet legionibus. Nouit præterita & futura: tam amicorum quam inimicorum animos conciliat.

Buer Præses magnus conspicitur in signo*. Absolutè docet philosophiam, practicam, ethicam item & logicam, & herbarum uires: dat optimos familiares: ægros sanitati restituere nouit, maximè & homines. Quinquaginta legionum habet imperium.

Gulfoyn Dux magnus & fortis, apparet in forma zenophali. Explicatè respondet & uerè de præsentibus, præteritis, futuris & occultis. Amicorum & inimicorum gratiam reddit: dignitates confert & honores conformat. Præest quadraginta quinque legionibus.

Botis, alibi Otis, magnus Præses & Comes: prodit in uiperæ specie deterrima: & si quando formam induit humanam, dentes ostendit magnos & cornua duo, manu gladium acutum portans. Dat perfectè responsa uera de præsentibus, præteritis, futuris & abstrusis. Tam amicos quam hostes conciliat. Sexaginta imperat legionibus.

Bathym, alibi Marthim Dux magnus & fortis: uisitur constitutione uiri fortissimi cum cauda serpentina, equo pallido insidens. Virtutes herbarum & lapidum pretiosorum intelli-

git. Cursu uelocissimo hominem de regione in regionem transfert. Huic triginta subsunt legiones.

Pursan, aliàs Curson, magnus Rex, prodit ut homo facie leonina, uiperā portans ferocissimā, ursoq; infidens, quem semper præcedūt tubæ. Callet præsentia, præterita & futura: aperit occulta, thesauros detegit: corpus humanū suscipit & aereum. Verè respon- 10 det de rebus terrenis & occultis, de diuinitate & mundi creatione: familiares parit optimos: cui parent uigintiduo legiones, partim de ordine Virtutum, partim ex ordine Throni.

Eligor, aliàs Abigor, Dux magnus, apparet ut miles pulcherrimus, lanceam, uexillum & sceptrum portans. Plenè de occultis respondet atque bellis, & quomodo milites occurrere 20 debeant: futura scit, & gratiam apud omnes dominos & milites conciliat. Præsidet sexaginta legionibus.

Loray, aliàs Oray, magnus Marchio, se ostendens in forma sagittarij pulcherrimi, pharetram & arcum gestantis: author existit omnium præliorum, & uulnera putrefacit quæ à sagittarijs infliguntur, quos obijcit optimos 30 tribus diebus. Triginta dominatur legionibus.

Valefar, aliàs Malaphar, Dux est fortis, forma leonis prodiens & capite latronis. Familiaritatē parit suis, donec laqueo suspendantur. Decem præsidet legionibus.

Morax, aliàs Foraij, magnus Comes & Præses: similis tauro uisitur: & si quādo humanā faciem assumit, admirabilem in Astronomia & in omnibus arti- 40 bus liberalibus reddit hominem: parit etiā famulos non malos & sapientes: nouit & herbarum & pretiosorum lapidum potetiam. Imperat triginta sex legionibus.

Ipes, aliàs Ayperos, est magnus Co-

mes & Princeps, apparens quidē specie angelica, interim leone obscurior & turpis, capite leonis, pedibus anserinis, cauda leporina. Præterita & futura nouit: redditq; hominem ingeniosum & audacem. Legiones huic obediunt triginta sex.

Naberus, aliàs Cerberus, Marchio est fortis, forma corui se ostentans: si quādo loquitur, raucam edit uocem. Reddit & hominem amabilem & artium intelligentē, cum primis in Rhetoricis eximium. Prælaturarum & dignitatum iacturam parit. Nouēdecima legiones hunc audiunt.

Glasya labolas, aliàs Caacrinolaas uel Caassimolar magnus Præses: qui progreditur ut canis habens alas gryphi. Artium cognitionem dat, interim dux omnium homicidarū. Præsentia & futura intelligit. Tā amicorū quā inimicorum animos demeretur: & hominem reddit inuisibilem. Imperium habet triginta sex legionum.

Zepar Dux magnus, apparens ut miles, inflammansq; uirorum amore mulieres, & quando ipsi iussu fuerit, earum formam in aliam transmutat, donec dilectis suis fruantur. Steriles quoque eas facit. Vigintisex huic 30 parent legiones.

Byleth Rex magnus & terribilis, in equo pallido equitans, quē præcedunt tubæ, symphoniz, & cuncta Musicz genera. Quum autē coram exorcista se ostentat, turgidus ira & furore uidetur, ut decipiat. Exorcista uerò tum sibi prudenter caueat: atq; ut factum ei adimat, in manu suscipiat baculum corili, cum quo orientem & meridiem uersus, foris iuxta circulum manum extendet, facietq; triangulum. Cæterum si manum non extendit, & intrare iubet, atq; spirituum Vinculum ille renuerit, ad lectionem progrediatur exorcista: mox ingreditur idem sub- 40 missus,

missus, ibi stando & faciēdo quodcun-
que iusserit exorcista ipsi Byleth regi,
eritq; securus. Si uerò cōtumacior fue-
rit, nec primo iussu circulum ingredi
uoluerit, reddetur fortè timidior ex-
orcista: uel si Vinculum spirituum mi-
nus habuerit, sciet haud dubiè exor-
cista, malignos spiritus postea eum nō
uerituros, at semper uiliorem habitu-
ros. Item si ineptior sit locus triangu-
lo deducēdo iuxta circulum, tunc uas
uino plenū ponatur: & intelliget ex-
orcista certissimè, quum ē domo sua
egressus fuerit cum socijs suis, prædi-
ctum Byleth sibi fautorem fore, bene-
uolum, & corā ipso submissum quan-
do progredietur. Venientē uerò exor-
cista benignè suscipiat, & de ipsius fa-
ctu gloriatur: propterea quoque eun-
dem adorabit, quemadmodum alij
reges, quia nihil dicit absq; alijs prin-
cipibus. Item si hic Byleth accitus fue-
rit ab aliquo exorcista, semper tenen-
dus ad exorcistæ faciem annulus ar-
genteus medijs digiti manus sinistrae,
quemadmodū pro Amaymone. Nec
est prætermittenda dominatio & po-
testas tanti principis, quoniam nullus
est sub potestate & dominatione ex-
orcistæ alius, qui uiros & mulieres in
delirio detinet, donec exorcistæ uo-
luntatem explerint: & fuit ex ordine
Potestatu, sperans se ad septimū Thro-
nū rediturum, quod minus credibile.
Imperat octogintaquinq; legionib.

Sytry, aliās Bitru, magnus Princeps,
leopardi facie apparens, habensque
alas uelut gryphi. Quando autem hu-
manam assumit formā, mirè pulcher
uidetur. Incēdit uirum mulieris amo-
re, mulierem uicissim alterius deside-
rio incitat. Iussus secreta libenter dete-
git seminarum, eas ridēs ludificansq;
ut se luxuriose nudent. Huic sexaginta
legiones obsequuntur.

Paymon obedit magis Lucifero

quā alij reges. Lucifer hic intelligē-
dus, qui in profunditate scientiæ suæ
demersus, Deo assimilari uoluit, & ob
hanc arrogantiā in exitium proiectus
est. De quo dictū est: Omnis lapis pre-
tiosus operimentū tuum. Paymon au-
tē cogitur uirtute diuina, ut se sistat co-
rā exorcista: ubi hominis induit simu-
lacrū, insidēs dromedario, coronaq;
insignitus lucidissima, & uultu fœmi-
neo. Hūc præcedit exercitus cū tubis
& cimbalis bene sonantibus, atque o-
mnibus instrumētis Musicis, primò cū
ingenti clamore & rugitu apparēs, si-
cut in Empto. Salomonis, & arte decla-
ratur. Et si Paymon hic quandoq; lo-
quitur, ut minus ab exorcista intelliga-
tur, ppter ea is nō tepescat: sed ubi por-
rexerit illi primā chartam ut uoto suo
obsequatur, iubebit quoq; ut distinctè
& apertè respondeat ad quæ sita, & de
uniuersa philosophia & prudētia uel
sciētia, & de cæteris arcanis. Et si uoles
cognoscere dispositionem mundi, &
qualis sit terra, aut quid eam sustineat
in aqua, aut aliquid aliud, & quid sit
abyssus, & ubi est uentus & unde ue-
niat, abundè te docebit. Accedāt & cō-
secrationes tā de libationibus q̄ alijs.
Confert hic dignitates & cōfirmatio-
nes. Resistētes sibi suo uinculo depri-
mit, & exorcistæ subiicit. Bonos cōpa-
rat famulos, & artiū omniū intellectu.
Notandū, quòd in aduocādo hūc Pay-
monē, Aquilonē uersus exorcistā con-
spicere oporteat, q̄ ibi huius sit hospi-
tiū. Accitū uerò intrepidè cōstanterq;
suscipiat, interroget, & ab eo petat q̄
quid uoluerit, nec dubiè impetrabit.
At ne creatorē obliuioni tradat, cauendū
exorcistæ, propter ea quæ præmis-
sa fuerūt de Paymone. Sunt qui dicāt,
eū ex ordine Dominationū fuisse: sed
alijs placet, ex ordine Cherubin. Hūc
sequuntur legiones ducentę. partim ex
ordine Angelorū, partim Potestatum.

Notandū adhuc, si Paymō solus fuerit citatus per aliquā libationē aut sacrificiū, duo reges magni comitantur, scilicet Bebal & Abalā, & alij potētes. In huius exercitu sunt uiginti quinque legiones: quia spiritus his subiecti, non semper ipsis adsunt, nisi ut appareant, diuina uirtute compellantur.

Regem Belial aliqui dicunt statim post Luciferum fuisse creatum, ideoque sentiūt ipsum esse patrem & seductorem eorum qui ex Ordine ceciderūt. Cecidit enim prius inter alios digniores & sapientiores, qui praecedebant Michaelē & alios cōlestes angelos, qui deerant. Quamuis autem Belial ipsos qui in terrā deiectione fuerint, praecesserit: alios tamē qui in cōelo manserunt, non antecessit. Cogitur hic diuina uirtute, cū accipit sacrificia, munera & holocausta, ut uicissim det immolantibus responsa uera: at per horā in ueritate non perdurat, nisi potentia diuina cōpellatur, ut dictum est. Angelicā assumit imaginē impēse pulchram, in igneo curru sedens. Blandē loquitur. Tribuit dignitates & praelaturas senatorias, gratiam item amicorū, & optimos famulos. Imperium habet octoginta legionum, ex ordine partim Vir-
tutum, partim Angelorum. Forma exorcistae inuenitur in Vinculo Spirituū. Obseruandum exorcistae, hunc Belial in omnib. succurrere suis subditis: si autē se submittere noluerit, Vinculū Spirituum legatur, quod sapiētissimus Salomon eos cum suis legionibus in uase uitreo relegauit: & relegati cum omnibus legionibus fuere septuagintaduo reges, quorum primus erat Bileth, secundus Belial, deinde Asmoday, & circiter mille millia legionū. Illud proculdubio à magistro Salomone didicisse me fateor: sed causam relegationis me non docuit, crediderim tamen propter arrogantiam ipsius Belial.

*Scelerati necromantici
uerba sunt.*

Sunt quidam necromantici, qui asserunt, ipsum Salomonem quodam die astutia cuiusdam mulieris seductum, orādo se inclinasse uersus simulachrum Belial nomine. quod tamen fidē non meretur: sed potius sentiendum, ut dictum est, propter superbiam & arrogantiam relegatos esse in magno uase, proiectos in Babylone in puteum grandē ualde. Enim uerò prudentissimus Salomon diuina potētia suas exquebatur operationes, quae etiam nunquam eum destituit: propterea simulachrum non adorasse ipsum sentiendum est, alioqui diuina uirtute spiritus cogere nequiuisset. Hic autem Belial cum tribus regibus in puteo fuit. At Babylonienſes ad hęc exhorrescentes, rati se thesaurum amplum in puteo inuenturos, unanimi consilio in puteum descenderunt, detegeruntque & confregere uas, unde mox egressi captiui, in proprium locum porro sunt reiecti. Belial uerò ingressus quoddam simulachrum, dabat responsa sibi immolantibus & sacrificantibus, ut testatur Tocz in dictis suis: & Babylonienſes adorātes sacrificauerūt eidem.

Bene Dux magnus & fortis, apparet ut draco, tribus capitibus, tertium uerò assimilatur homini. Muta loquitur uoce: mortuos locum mutare facit, & daemones supra defunctorum sepulchra congregari: omnimodò hominē locupletat, redditque loquacem & sapientē: ad quæſita uerē respōdet. Huic legiones parent triginta.

Forneus magnus Marchio, similis monstro marino, reddit hominem in Rhetoricis admirabilem, optima fama & linguarū peritia ornat, tam amicis quā inimicis gratum facit. Subſunt huic uigintinouem legiones, ex ordine partim Thronorum, partim Angelorum.

Roneue Marchio & Comes, assimilatur

latur monstro. Singularem in Rhetoricis intelligentiam confert, famulos item fidos, linguarum cognitionē, amicorum & inimicorū fauorem. Huic obediunt legiones nouendecim.

Berith Dux magnus & terribilis: tribus nuncupatur nominibus, à quibusdam Beal, à Iudæis Berith, à necromanticis Bolfri. Prodit ut miles ruber cum uestitu rubro, & equo eiusdem coloris, coronaq; ornatus. Verè de presentibus, præteritis & futuris respondet. Virtute diuina per annulum magicæ artis ad horam scilicet cogitur. Mendax etiam est. In aurum cuncta metallorum genera mutat. Dignitatibus ornat easdemq; cōfirmat: claram subtilemq; edit uocem. Viginti sex legiones huic subsunt.

Astaroth Dux magnus & fortis, prodiens angelica specie turpissima, insidensq; in dracone infernali, & uiperā portans manu dextra. Verè respondet de præteritis, presentibus, futuris & occultis. Libenter de spirituum creatore, & eorundē lapsu loquitur, quomodo peccauerint & ceciderint. Se spontè non prolapsū esse dicit. Reddit hominem mirè eruditum in artibus liberalibus. Quadraginta legionibus imperat. Ab hoc quilibet exorcista caueat, ne propè nimis eum admittat, ob foetorem intolerabilem quem expirat. Itaq; annulum argenteū magicū in manu sua iuxta faciem teneat, quo se ab iniuria facilè tuebitur.

Forras uel Forcas magnus Præses est: uisitur forma uiri fortissimi, & in humana specie uires herbarum & lapidum preciosorum intelligit. Plenè docet Logica, Ethica & eorundē partes. Reddit hominem inuisibilem, ingeniosum, loquacē & uiuacem: amissa recuperat, thesauros deregat. Dominum uiginti nouem legionum habet.

Furfur Comes est magnus, apparēs

ut ceruus cauda flammea. In omnibus mentitur, nisi in triangulum introducatur. Iussus angelicam assumit imaginem. Rauca loquitur uoce: amorem inter uirum & mulierem libenter conciliat: nouit & concitare fulgura, coruscationes & tonitrua in ijs partibus ubi iussū fuerit. De occultis & diuinis rebus bene respondet. Imperat legionibus uigintisex.

Marchocias magnus Marchio est. Se ostentat specie lupæ ferocissimæ cum alis gryphi, cauda serpentina, & ex ore nescio quid euomēs. Quum hominis imaginem induit, pugnator est optimus. Ad quæsitā uerè respondet: fidelis in cunctis exorcistæ mandatis. Fuit ordinis Dominationū. Huic subiacent legiones triginta. Sperat se post mille ducētos annos ad septimū Thronum reuersurum: sed ea spe falsus est.

Malphas magnus Præses, cōspicitur coruo similis: sed hominis idolū indutus rauca fatur uoce. Domos & turres ingētes mirè extruit, & obuios citò facit artifices maximos: hostium uerò ædes & turres deiicit. Famulos suppeditat non malos. Sacrificia libenter suscipit, at sacrificatores omnes fallit. Quadraginta huic parent legiones.

Vepar, aliàs Separ, Dux magnus & fortis: similis syreni: ductor est aquarum & nauium armis onustarum. Ut mare iussu magistri turgidum nauibusq; plenum appareat, efficit: contra inimicos exorcistæ per dies tres uulneribus putrescentibus uermesq; producentibus homines inficit, à quibus tamen negotio absoluto sanantur omnes. Imperat legionibus uiginti nouē.

Sabnac, aliàs Salmac, Marchio magnus & fortis: prodit ut miles armatus, capite leonis, in pallido equo insidens. Hominis formā transmutat mirè: turres magnas armis plenas ædificat, item castra & ciuitates. Triginta

• dies ex mādato exorcistæ homini uulnera putrida & uerminantia infligit. Familiares conciliat bonos: dominiū exercens quinquaginta legionum.

Sydonay, aliās Asmoday, Rex magnus, fortis & potens: uisitur tribus capitibus, quorum primum assimilatur capiti tauri, alterum hominis, tertium arietis. Cauda eius serpentina, ex ore flammā eructat, pedes anserini. Super dracone infernali sedet, in manu lanceam & uexillū portās. Præcedit alios qui sub potestate Amaymonis sunt. Cum huius officia exercet exorcista, sit fortis, cautus & in pedibus stans: si uerò coopertus fuerit, ut in omnibus detegatur, efficiet: quod si non fecerit exorcista, ab Amaymone in cūctis decipietur: sed mox quum ipsum in prædicta forma cōspicit, appellabit illum nomine suo, inquit: Tu uerò es Asmoday. ipse non negabit: & mox ad terrā. Dat annulū uirtutū: docet absolute Geometriam, Arithmeticā, Astro-nomiam, Mechanicam: ad interro-gata plenè & uerè respondet: hominem reddit inuisibilem: loca thesaurorum ostendit & custodit, si fuerit de legio-nibus Amaymonis. In sua potestate legiones septuaginta duas habet.

Gaap, aliās Tap, Præses magnus & Princeps: in signo meridiei apparet: sed quum humanam assumit faciem, ductor est præcipuorum quatuor regum, tam potens ut Byleth. Extiterūt autem quidam necromāfici, qui huic libamina & holocausta obtulere, & ut eundem euocarent, artem exercere, dicētes sapientissimum Salomonem eam cōposuisse, quod falsum est: imò fuit Cham filius Noe, qui primus post diluuium cœpit malignos inuocare spiritus, inuocauit aut Byleth, & composuit artem in suo nomine, & librū, qui multis mathematicis est cognitus. Fiebant autem holocausta, libamina,

munera, & multa nefaria, quæ operabantur exorcistę admittis sanctissimis Dei nominibus, quę in eadē arte spar-sim exprimuntur. Epistola uerò de ijs nominibus est conscripta à Salomone, uti & scribūt Helias Hierosolymita-nus & Heliseus. Notandum, si aliquis exorcista habuerit artem Beleth, nec ipsum coram se sistere possit aut uide-re, nisi per artē: quomodo autem eun-dem continere oporteat, non est expli-candū, quum sit nefandum, & nihil à Salomone de eius dignitate & officio didicerim. hoc tamen nō silebo, ipsum reddere hominem admirabilē in phi-losophia & artibus omnibus liberali-bus. Facit ad amorē, odium, inuisibili-tatem & consecrationem eorum quæ sunt de dominatione Amaymonis: & de potestate alterius exorcistæ tradit familiares, & uera perfecte responsa de præsentibus, præteritis & futuris. Velocissimo transcurso in uarias re-giones traducit hominem. Sexaginta sex præest legionibus, & fuit de Pote-statum ordine.

Chax, aliās Scox, Dux est & Mar-chio magnus: similis ciconiæ rauca uoce & subtili. Mirabiliter aufert uisum, auditum & intellectum iussu exorci-stæ: aufert pecuniam ex qualibet do-mo regia, & reportat post mille ducen-tos annos, si iussus fuerit: abripit & e-quos. Fidelis esse in omnibus manda-tis putatur: ac licet se obsequuturum exorcistæ promittat, non tamen in om-nibus facit. Mendax est, nisi in trian-gulum introducatur: introductus au-tem loquitur de rebus diuinis & re-conditis thesauris, qui à malignis spi-ritibus nō custodiuntur. Promittit in-super se collaturū optimos famulos, qui accepti sunt, si nō fuerint decepto-res. Huic subiacent legiones triginta.

Pucel Dux magnus & fortis: apparet in specie angelica, sed obscura ualde loquitur

loquitur de occultis: docet Geometriā & omnes artes liberales: sonitus facit ingentes, & sonare aquas ubi nō sunt, eisdem & calefacit, & harum balnea recuperandæ sanitati seruientia certis temporibus, distemperat iussu exorcistę. Fuit de ordine Potestaturū, habetq; in sua potestate legiones quadraginta octo.

Furcas miles est: prodit similitudine 10
sæui hominis cum longa barba & capillitio cano. In equo pallido insidet, portas in manu telum acutum. Docet perfectè practicam, philosophiam, rhetoricam, logicam, chiromatiam, astronomiam, piromantiam, & earum partes. Huic parent uiginti legiones.

Murmur magnus Dux & Comes: apparet militis forma, equitans in uultu 20
re, & ducali corona cōptus. Hunc præcedunt duo ministri tubis magnis: philosophiam absolutè docet. Cogit animas coram exorcista apparere, ut interrogatę respondeant ad ipsius quesita. Fuit de ordine partim Thronorū, partim Angelorum.

Caym magnus Præses, formā assumens merulæ: at quū hominē induit, 30
respondet in fauilla ardente, ferens in manu gladiū acutissimū. Præ cæteris sapienter argumētari facit: tribuit intellectum omniū uolatilium, mugitus bouum, latratus canū, & sonitus aquarum: de futuris optimè respōdet. Fuit ex ordine Angelorum. Præsidet legionibus triginta.

Raū uel Raym Comes est magnus: ut coruus uisitur: sed quū assumit humanā faciem, si ab exorcista iussus fuerit, mirè ex regis domo uel alia suffura 40
tur, & ad locū sibi designatū transfert. Ciuitates destruit: dignitatū despectū ingerit. Nouit præsentia, præterita & futura. Fauorē tā hostiū quā amicorum conciliat. Fuit ex ordine Thronorum, Præest legionibus triginta.

Halphas Comes magnus, prodit similis ciconiæ rauca uoce. Insigniter edificat oppida ampla armis plena; bellū mouet, & iussus, homines bellicosos ad designatum locum mittit obuiam. Subsunt huic uiginti sex legiones.

Focalor Dux magnus, prodit uelut homo, habens alas gryphi forma. Accepta humana figura, interficit homines & in aquis submergit. Imperat mari & uento, nauesq; bellicas subuertit. Notandū omni exorcistæ, si huic mandetur, ne homines lædat, libenter obsequitur. Sperat se post mille annos reuersurū ad septimum Thronū, sed fallitur. Triginta legionibus imperat.

Vine magnus Rex & Comes: se ostentat ut leo in equo nigro insidens, portansq; uiperam in manu. Amplas turres libenter ædificat: lapideas domus extruit, riuos reddit turgidos: ad exorcistę mandatum responder de occultis, maleficis, præsentibus, præteritis & futuris.

Bifrons, monstri similitudine conspicitur. Vbi humanam assumit imaginem, reddit hominem in Astrologia mirabilem, planetarum māsiones absolutè docens, idem præstat in Geometria, & mensuris alijs. Vires herbarum, lapidum pretiosorum & lignorū intelligit. Corpora mortuorum de loco ad locum transmutat: candelas super defunctorum sepulchra inflamma re uidetur. Huic subiacent uiginti sex legiones.

Gamygyn magnus Marchio: in forma equi parui uisitur: at ubi hominis simulachrum assumit, raucam edit uocem, de omnibus artibus liberalibus differens: efficit quoque, ut coram exorcista conueniant animæ in mari exeuntes, & quæ degunt in purgatorio (quod dicitur Cartagra, id est, afflictio animarum) & corpora aërea suscipiunt, apparentq; euidenter, & ad in-

- interrogata respondēt. Permanet apud exorcistam, donec ipsius notum expleuerit. Triginta legiones in sua habet potestate.

Zagā magnus Rex & Præses: ut taurus prodit cum alis ad modū gryphi: sed assumpta hominis forma, reddit hominem ingeniosum: transmutat cūcta metallorum genera in monetas illius ditionis, & aquam in uinum, & e-

diuerso: sanguinem quoq; in oleum, & contrā: & stultum in sapientem. Præest triginta tribus legionibus.

Orias Marchio magnus, uisitur ut leo, in equo fortissimo equitans, cauda serpentina: in dextera portat duos grandes serpentes etiam exhibilantes. Callet planetarum mansiones, & uires fideas perfecte docet. Transmutat homines: confert dignitates, prælaturas & confirmationes: item amicorum & hostium fauorem. Præsidet legionibus triginta.

Volac magnus Præses: progreditur ut puer alis angeli, super dracone equitans duobus capitibus. De occultis thesauris perfecte respondet, & ubi serpentes nideantur, quos & uiribus destitutos tradit in exorcistæ manus. Dominium habet legionum triginta.

Gomory Dux fortis & potens: apparet ut mulier pulcherrima: ac ducali cingitur corona, in camelo equitans. Bene & uerè respondet de præteritis, presentibus, futuris, & occultis thesauris ubi lateant. Conciliat amorem mulierum, & maximè puellarum. Imperat legionibus uigintis sex.

Decarabia uel Carabia, magnus Rex & Comes: uenit similis*. Vires herbarum & lapidum pretiosorum nouit: efficit ut aues coram exorcista uolent, & uelut familiares ac domesticæ morentur, bibant & cantillent suo more. Parent huic triginta legiones.

Amdascias Dux magnus & fortis:

procedit ut unicornis: in humana similiter forma, quando coram magistro suo se sistit: & si præcipiatur, efficit facile ut tubæ & symphonie omniaq; musicorum instrumentorum genera audiantur, nec tamen conspectui appareant: ut item arbores ad exorcistæ genu se inclinent. Optimus est unā cum famulis. Imperium habet uigintinoue legionum.

Andras magnus Marchio: uisitur forma angelica, capite nycticoraci nigro simili, in lupo nigro & fortissimo equitans, baiulansq; manu gladium acutissimum. Nouit interficere dominum, seruū & coadiutores: author est discordiarum. Dominatur legionibus triginta.

Androalphus Marchio magnus, apparet ut pavo: graues edit sonitus: & in humana forma docet perfecte geometriam & mensuram spectantia: reddit hominem in argumentando argutum, & in astronomia prudentē, eundemq; in auis speciem transmutat. Triginta huic subsunt legiones.

Oze Præses magnus: procedit similis leopardo: sed hominem mentitus, reddit prudentem in artibus liberalibus: uerè respondet de diuinis & occultis: transmutat hominis formam: & ad eam insaniam eum redigit, ut sibi persuadeat esse quod non est, quemadmodum se esse regem uel papam, & coronam in capite gestare: duratq; id regnum horam.

Aym uel Haborym Dux magnus & fortis: progreditur tribus capitibus, primo serpenti simili, altero homini duos* habenti, tertio felino. In uipera equitat, ingentem facem ardentem portans, cuius flamma succenditur castrū uel ciuitas. Omnibus modis ingeniosum reddit hominē: de abstrusis rebus uerè respondet. Imperat legionibus uigintis sex.

Orobas

Orobas magnus Princeps: procedit equo conformis: hominis autem indutus idolum, de uirtute diuina loquitur: uera dat responsa de præteritis, præsentibus, futuris, de diuinitate & creatione: neminē decipit, nec tentari finit: confert prælaturas & dignitates, amicorum item & hostium fauorem. Præsidet legionibus uiginti.

Vapula Dux magnus & fortis: conspicitur ut leo alis ad modum gryphi. Reddit hominem subtilem & mirabilem in artibus mechanicis, philosophia, & scientijs quæ in libris continentur. Præfectus est triginta sex legionum.

Cimeries magnus Marchio & fortis: imperans in partibus Africanis: docet perfectè Grammaticam, Logicam & Rhetoricam. Thesauros detegit, & occulta aperit. Facit ut homo cursu celerissimo uideatur transmutari in militem. Equitat in equo nigro & grandi. Legionibus uiginti præest.

Amy Præses magnus: apparet in flamma ignea: sed humana assumpta forma, reddit hominem admirabilem in astrologia & omnibus artibus liberalibus. Famulos suppetit optimos: thesauros à spiritibus custoditos ostēdit. Præfecturam habet legionum triginta sex, ex ordine partim angelorum, partim potestatum. Sperat se post mille ducentos annos ad Thronum septimum reuersurum, quod credibile non est.

Flauos dux fortis: conspicitur forma leopardi & terribili. In humana specie uultum ostentat horrendum, & oculos flammeos. De præteritis, præsentibus & futuris plenè & uerè respondet. Si fuerit in triangulo, mentitur in cunctis, & fallit in alijs negocijs. Libenter loquitur de diuinitate, mundi creatione & lapsu. Diuina uirtute cogitur, & omnes alij demones siue spiritus, ut omnes aduersarios exorcistæ succendant & destruant. Et si uirtute numi-

nis ipsi imperatū fuerit, exorcistæ tentationem non permittit. Legiones uiginti sub sua habet potestate.

Balā Rex magnus & terribilis: prodit tribus capitibus, primo tauri, altero hominis, tertio arietis: cauda adhuc serpentina, oculis flammeis, equitans in urso fortissimo, & accipitrem in manu portans. Raucam edit uocem: perfectè respondet de præteritis, præsentibus & futuris: reddit hominē & inuisibilem & prudentem. Quadraginta legionibus præsidet, & fuit ex ordine dominat.

Alocer Dux magnus & fortis: procedit ut miles in equo uasto insidens: facies eius leonina, rubicūda ualde cum oculis flammeis: grauitè loquitur: hominem reddit admirabilem in astronomia & in omnibus artibus liberalibus: confert bonam familiam. Dominatur triginta sex legionibus.

Zaleos magnus Comes: apparet ut miles pulcherrimus in crocodilo equitans, & ducali ornatus corona, pacificus, &c.

Vual Dux magnus & fortis: conspicitur ut dromedarius magnus ac terribilis: at in humana forma linguam sonat Ægyptiacam grauitè. Hic præ cæteris amorem maximè mulierum conciliat: inde nouit præsentia, præterita & futura: cōfert & gratiam amicorum atq; inimicorū. De ordine fuit potestatum. Triginta septē legiones gubernat.

Haagenti magnus Præses: ut taurus uidetur, habens alas gryphi: sed assumpta facie humana, reddit hominē ingeniosum in quibuslibet: cuncta metalla in aurum transmutat, aquam in uinum, & ediuersò. Tot legionibus imperat, quot Zagan.

Phoenix magnus Marchio: apparet uti auis phoenix puerili uoce: sed antequam se sistit coram exorcista, catus emittit dulcissimos: tūc autem cauendum

dum exorcistæ cum suis socijs, ne suauitati cantus aures accommodet, sed ille mox huic iubeat humanâ assumere speciem, tunc mirè loquetur de cunctis scientijs admirandis. Poeta est optimus & obediens. Sperat se post mille ducentos annos ad septimū thronū rediturum. Viginti præest legionibus.

Stolas magnus Princeps: prodit forma nycticoracis: coram exorcista hominis simulachrum suscipit, docetq; absolute astronomiam. Herbarum & lapidum pretiosorum vires intelligit. Viginti sex legiones huic subiacent.

Legio 6666.

Secretum secretorum tu operans sis secretus horum.

Obserua horas in quibus quatuor reges, scilicet Amoymon rex Orientalis, Gorson rex Meridionalis, Zymymar rex Septentrionalis, Goap rex & princeps Occidentalis possunt constringi, à tertia hora usq; ad meridiem, à nona hora usq; ad uesperas.

Item Marchiones à nona usque ad completorium, uel à completorio usque ad finem diei.

Item Duces à prima usq; ad meridiem: & obseruatur cælum clarum.

Item Prælati in aliqua hora diei.

Item Milites ab aurora usq; ad ortū solis, uel à uesperis usq; ad finē solis.

Item Præses in aliqua hora diei non potest constringi, nisi rex cui paret, inuocaretur, & nec in crepusculo noctis.

Item Comites omni hora diei, dum sunt in locis capestribus uel syluestribus, quò homines non solent accedere, &c.

CITATIO PRÆDICTORUM spirituum.

Vbi quem uolueris spiritum, huius nomen & officium suprâ cognosces: imprimis autem ab omni pollutione, minimum tres uel quatuor dies mundus esto in prima citatione, sic & spiri

tus postea obsequetiores erunt: fac & circulum, & uoca spiritum cum multa intentione: primū uerò annulum in manu cōtineto: inde hanc recitato benedictionē tuo nomine & socij, si præstò fuerit, & effectū tui instituti sortieris, nec detrimētū à spiritibus senties: imò tuæ animæ perditionem.

In nomine Domini nostri Iesu Christi
 10 sti & patris & filij & spiritus sancti: sancta trinitas & inseparabilis unitas te inuoco, ut sis mihi salus & defensio
 & protectio corporis & animæ meæ, & omnium rerum mearū. Per uirtutem
 sanctę crucis & per uirtutē passionis
 20 tuę deprecor te domine Iesu Christe, per merita beatissimæ Mariæ uirginis & matris tuę atq; omnium sanctorū tuorum, ut mihi concedas gratiam & potestatem diuinam super omnes malignos spiritus, ut quoscunq; nominibus inuocauero, statim ex omni parte conueniant, & uoluntatē meam perfecte adimpleāt, quòd mihi nihil nocentes, neq; timorē inferentes, sed potius obediētes & ministrantes, tua districtē uirtute præcipiente, mandata mea perficiant, Amen. Sanctus sanctus sanctus dominus Deus Sabaoth, qui uenturus es iudicare uiuos & mortuos: tu
 30 qui es alpha & ω, primus & nouissimus, Rex regū & dominus dominantium Ioth Aglanabrath El abiel anathi Enathiel Amazin sedomel gayes tolima Elias ischiros athanatos ymas heli Mefsias, per hæc tua sancta nomina & per omnia alia inuoco te & obsecro te domine Iesu Christe, per tuam
 40 natiuitatem, per baptismū tuum, per passionem & crucem tuam, per ascensionem tuam, per aduentum spiritus sancti paracliti, per amaritudinem animæ tuę, quādo exiuit de corpore tuo, per quinq; uulnera tua, per sanguinē & aquā, quæ exierant de corpore tuo, per uirtutem tuam, per sacramentum
 quod

Blasphemia
 mera, & detestandus
 nomen diuinum
 abusus.

Insignis
 meritorum Christi
 contēptus.

Quam reli-
 giosus hic dia-
 bolus.

quod dedisti discipulis tuis pridie
quàm passus fuisti: per sanctam trini-
tatem, per indiuiduam unitatem, per
beatam Mariam matrem tuam, per an-
gelos & archangelos, per prophetas &
patriarchas, & per omnes sanctos tuos,
& per omnia sacramenta quæ sunt in
honore tuo: adoro te & obsecro te, be-
nedico tibi & rogo, ut acceptes ora-
tiones has & coniurationes & uerba 10
oris mei, quibus uti uoluero. Peto Do-
mine Iesu Christe: da mihi uirtutem
& potestatem tuam super omnes an-
gelos tuos, qui de cælo eiekti sunt ad
decipiendum genus humanum, ad at-
trahendum eos, ad constringendum, ad
ligandum eos pariter & soluendum:
& ad congregandum eos coram me,
& ad præcipiendum eis ut omnia quæ
possunt, faciât, & uerba mea uocemq; 20
meam nullo modo contemnant: sed
mihi & dictis meis obedian, & me ti-
meant, per humanitatem & misericor-
diam & gratiam tuam deprecor & pe-
to te adonay amay hortan uegedora
mytay hel suranat yfion ysyefy & per
omnia nomina tua sancta, per omnes
sanctos & sanctas tuas, per angelos &
archangelos, potestates, dominatio-
nes & uirtutes, & per illud nomen per 30
quod Salomon constringebat demo-
nes, & conclusit ipsos Elhroch eban
heragle goth ioth othie uenoch na-
brat, & per omnia sacra nomina quæ
scripta sunt in hoc libro, & per uirtu-
tem eorundem, quatenus me poten-
tem facias congregare & constringe-
re omnes tuos spiritus de cælo depul-
sos, ut mihi ueraciter de omnib. meis
interrogatis, de quibus quæra, respon- 40
sionem ueracem tribuant, & omnibus
meis mandatis illi satisfaciant sine læ-
sione corporis & animæ meæ & om-
nium ad me pertinentium, per Domi-
num nostrum Iesum Christum filium

tuum, qui tecum uiuit & regnat in unitate
spiritus sancti Deus per omnia secula.

O pater omnipotens, ô fili sapiens,
ô spiritus sancte corda hominum il-
lustrans, ô uos tres in personis, una
uerò deitas in substantia: qui Adam &
Eua in peccatis eorum pepercistis, &
propter eorum peccata mortem subij-
sti tu fili turpissimam, in lignoq; san-
ctæ crucis sustinuisti: ô misericordi-
sime, quando ad tuam cōfugio mise-
ricordiæ, & supplico modis omnibus
quibus possum, per hæc nomina san-
cta tui filij, scilicet alpha & ω, & per o-
mnia alia sua nomina, quatenus con-
cedas mihi uirtutem & potestatem
tuam, ut ualeam tuos spiritus qui de
cælo eiekti sunt, ante me citare, & ut i-
psi mecum loquatur, & mandata mea
perficiât statim & sine mora, cum eo-
rum uoluntate, sine omni læsione cor-
poris, animæ & bonorū meorum, &c.
Continua ut in libro * Annuli Salo-
monis continetur.

O summa & æterna uirtus Altissi-
mi, qui te disponente his iudicio uoca-
tis * uaycheon stimulamaton ezpha-
res tetragrammaton olyoram irion e-
sytion existion eryona onela brasym
noym messias sother emanuel saba-
oth adonay, te adoro, te inuoco, totius
mentis uiribus meis imploro, quate-
nus per te præsentis orationes & con-
secrationes & coniurationes conse-
crentur uidelicet, & ubicunq; maligni
spiritus in uirtute tuorum nominum
sunt uocati, & omni parte cōueniant,
& uoluntatem mei exorcisatoris dili-
genter adimpleât, fiat fiat fiat, Amen.

Hæc blasphema & execranda huius
mūdi sæx & sentina pœnam in magos
prophanos bene constitutam, pro
scelerato mentis ausu iure

meretur.

F I N I S.

R E R V M E T V E R B O R V M T O T O H O C
Opere præcipuè memorabilium
I N D E X.

Prior numerus paginam, alter uersum designat.

<p>A. A Aron an magus fuerit 152. 38 Abacuc ab angelo per aerem delatus 276.16 Abaddon dæmon, Græcè ἀπὸλλύω, quid significet 105.25 Abbaris magus 147.38 Abdiæ Bab. Episc. locus de Vualdath deo 31.11 Abel à Caino fratre occiditur 26. 37 an magus fuerit 152.36 Abigor dæmon 915.16 abnegantes fidem Christianam 243.35 abnegationis ueræ exemplū 631.7 Abraham an magus fuerit 152.38 Accius Nauius cotem nouacula diuidit 176.8 Achabi historia 748.22 achemenidon planta ad quid utilis 685.5 Achillis anima ab inferis euocata 193.11 forma dæmon Maximi- liano Imperatori apparet 79. 29 acículas duas Dufeldorpij mulier quædam degluit 397.39 aconitum quis primū inuenerit 767.3 Acquirensis concilij decretum con- tra magos 665.42 acus à muliere deglutita, exq; ea noxa 397.25 deglutita Ve- netijs à uirgine quadam, cum louis excreta 448.37 acus, mulier maleficio læsa, euomit 408.46 acus plurimas pueri dæmoniacci Amsterdami uomitu reijciunt 414.34 Adæ libri magici sub falso titulo circumferuntur 152.36</p>	<p>Adamum fuisse medicum 221.37 S. Adalberti anathema magicum 521.32 adamantis lapidis uirtutes 582.25 Adolphi Clarebachii efficax ora- tio 640.11 Adolphi comitis à Nassau pruden- tia 717.44 Adonis dæmon 30.44 Adramelech dæmon 29.32 Adrianus Marius Nicolai Geldriæ cancellarius 659.26 adulterij pœna 343.22 adulterium quando iure civili pu- niatur 834.7 Aegyptij animalibus diuinos hono- res tribuerunt 31.32 maximi cultores idololatriæ 180.9 Aegyptiorum magia unde origi- nem ducat 27.20. & 146.20 sacerdotes magos fuisse 151.6 & 502.42 Aegyptijs 666 genera sacrificio- rum fuisse 34.24 aer cur inter deos geniales sit con- numeratus 33.27 aeris turbatio ingens 311.12 aera concitare posse dæmonē 266. 29 nullo modo à Lamijs tur- bari posse 297.32 Aesculapij magia 503.7 Aethiopica magia unde uenerit 144.5 aethiopidis herba usus 541.41 Aetium characteribus magicis u- sum esse 574.31 Afflictio qualiscunq; patienter fe- renda 617.10 Asri infantes palam Saturno im- molabant 39.4 Afrorum sacerdotes à Tyberio su- spensi 39.6 Agamemnonis filia Iphigenia ma-</p>	<p>Etata 37.26 Agathensis concilij decretum con- tra magos 666.36 Agares dæmon 913.9 aglaophotidis herba uires 589.12 Agnan dæmon apud Americanos 118.39 Agrippa herus et præceptor Vuiri 365.35 cur aliquando à Vuiro laudetur, aliquando non 876.25 Agrippæ defensio 165.9 mors 166.15 Agrippæ testimoniū de Tritemio 880.32 censura de suis libris de occulta philosophia 856.30 de Agrippa Tritemij iudicium 881.6 Ἀρραπτρία quid sit, & qui ea sint usi 197.39 Alba mulieres dæmones 117.45 Albania incolæ quales 369.41 Albani lacus exundatio 202.31 Albathara 475.13 Albertus Bremensis episcopus ma- gus 504.19 Albertus Teutonicus cuius magia cognitionem habuerit 881.44 Albindus magus 147.34 Alchindi Arabis error 554.40 contra Albindum Ioan. Frans. Pic- cus 534.25 Alchymia quid tribuat author & medici 222.11 Alciati sententia de Lamiarum in- nocentia 734.14 Alcimi carmē de diaboli operibus 99.37 Alcmena 335.4 Alcoranus sacrum uolumē esse, cur credatur 95.7 alea inuentor 120.28 ἀλντρομαρτία quid, & unde or- ta sit</p>
--	---	--

I N D E X.

ta sit	200.23	Amoymon demon	931.19	animalcula cum urinis excreta	443.10
Alexander I. Romanus pōtifex	40	Amphionem Thebanum magum	fuisse 149.6	animalia perfecta & imperfecta	quæ sint 335.39
quæ lustralis consecrationis au		Amsterdami pueri circiter trigin	ta miserè à demonio exagitati	animalium feritates quid domet	578.36
thor	586.5	414.10		animalia nulla ex se cōcipere	336.
Alexander Tyrū expugnat	49.7	amuletorum physicorum uirtutes	578.40	11 ne à maleficis inficiantur,	coniuratio superstitiosa 646.
Alexandri & Darij conflictū un		Amy demon	929.24	25	
de demon prænouerit	48.20	Anacephalæosis de Lamijs	769.1	animantia si præter naturam quid	pati uideantur, quid faciundum
Alexandri ab Alexand. locus de mi		anachitidis lapidis uirtutes	582.37	fit	649.32
ro quodam spectro	75.3	anagallidis rubro flore ad quid u	tilis 579.2	animantium morbis prohibendis	suffimentum utile 650.22
Alexandro Seuero qui uersus in Vir		anathema magicum	521.20	pestes	490.3
gilio obuenerint de regno	201.	Anamelech demon	29.36	animantia quomodo lædant uene	fici 387.8
27		Ancyritani concilij constitutio seu	decretum de magis 664.15	Anna Lemgou uirgo monialis à	diabolo mirè exagitata 423.16
Alexandrum Trallianum magicis		Andras demon	928.11	Anna à Virmont uenenum propi	natum 374.45
characterib. usum esse	574.15	Andreas Mafius	136.25	Annæbergius demon	112.34
Alisi in domo suspēsi uirtus	582.2	Andreas medicus	590.10	annulus nuptialis	538.28
alligationum usus apud medicos		Andræ Tiraquelli lex connubia	lis 386.40	annuli magici figura & uirtus	539
574.21		Androalphus demon	928.19	annulo inclusæ radicis demonem	extrahentis historia 587.22
Almadal	147.33 & 170.9	Androgei cædes quibus rebus sit	placata 38.14	annulorū usus apud medicos	574.
Alocer demon	930.15	angeli an sint creaturæ	25.27	21 magicorum nugæ	537.17
ἀλκυονίδες quid	197.41	quales & ad quid conditi sint	à Deo 18.6	Anquirensis concilij decretum de	Lamijs 735.24
alrunæ	338.42	de Angelorū lapsus causa qui Theo	logi scripserint 21.1	Anselmus Parmensis cuius magiæ	cognitionem habuerit 881.46
alrumna	232.42	angelorum & diaboli distinctio	124.1 ministerio cur Deus u	anseris in Scotia ex arboris fructi	bus in aquam decidentibus nas
Althææ & Meleagri fabula	290.	tatur 617.43 natura & of	ficiū 18.10	scuntur	336.12
13		angelos nescire futura	51.27	Antonius Heliogabalus magus	148.36
Amatoria pocula quantum ualeāt		animæ beatorum, magorum carmi	nibus è designata à Deo sede	antirchinon herba ad quid utilis	581.25
381.29 uenena	380.30	non euocantur 185.20 quot mo	dis appareant 66.7 an subie	Antisthenes Atheniensis magus	148.21
amatorio poculo tres ordine abba		Etam cuiuspiam rei assumere	possint 846.24	Antonini Caracallæ edictum con	tra magos 572.22
tes interempti	384.24	animarum apparitiones unde, &	quo tempore fiant 65.39	Antonius archiepiscopus Colonien	sis 434.23
Ambrosij locus de omnipotentia		animas in manu Dei existentes dia	bolus è sua quiete turbare non	Antonius Houæus	682.16
Dei	129.11	poteſt 132.39 mortuorū quibus	præstigijs demon ludificare so	Antonius Sucquetus	362.20
Ambrosium eadem hora Mediola		leat 62.29 mult. u. defuncto	rum per se expressisse uina uoce	Antonij Sucqueti filij uxor miserè	uexata
ni & Turonis in Martini exe		causam purgationis	64.36		
quijs fuisse	177.17				
Amduscias demon	927.46				
amentes quid efficiat	316.20. &				
381.16					
Americorum mos in petendis ora					
culis 119.19 sacerdotes 119.2					
Ammonitæ hostias humanas Mo					
loch deo immolabant	37.6				
Ammonitarum idolum	30.11				
Amon uel Aamon demon	913.40				
amor & timor fortes imagines gi					
gnunt	262.7				
amoris curatio magica	538.32				
uis	241.41				
amorem cuiusdam mulieris concia					
liandi modus magicus	543.28				
quæ res conciliens	379.16 &				
380.36					

I N D E X

- uexata à dæmonio* ibid. 27
D. Antonius quomodo distinguat dæmones 122.39
Antonij Aegyptij lucta cum dæmonibus 619.29
Antonij Sabellici uerba de ueneficijs horrendis 371.3
Apennini montis incolarum superstitio in tempestatibus arcendis 585.11
Apionis sinistra opinio de Mose 153.21
aproxis usus in magia 171.35
Apollinaristarum hæresis 730.36 & 731.1
Apollo deus 32.13. & 33.18 *Pythius unde sit dictus* 203.14
Apollonius Tyaneus magus 148.4 *puellam Romæ e mortuis suscitatur* 193.6
Apollonij Molonis sinistra opinio de Mose 153.20
Apollonium e Smyrna celerrime Ephesum translatum esse 177.12
apostata qui dicatur 757.12
Appion Grammaticus Homeri animam ab inferis euocat 193.20
L. Apuleius ob artem magicam dænatus 661.15
Apuleij fabula 175.18. & 238.28 & 466.20 *metamorphosis* 149.9 & 269.36
apū regulum cur lamia deuorent 684.46
Apuscorus magus 147.35
aqua cribro hausta 176.23
aquæ lustralis uariis usus 585.42
aquam insalubrem Hierichuntis quibus rebus Elizæus salubrem reddiderit 586.20
Arabes quid de lapsu dæmonū senserint 19.6 *quantum honorem tribuerint magicæ arti* 150.11
Arabum uaticinia 209.17 *dij* 32.3
Arbatel libellus magicus 166.20
Arcadum transformationis in feras explicatio 468.1 *sacrificia* 184.9
arena per aluum mulieris reddita 412.27
Arespagitarum sententia de ueneficis 768.11
Arescusa uirgo in marem mutata 473.5
argentum uiuum uetula quædam marito suo propinat 376.1
arioli qua pena afficiendi 657.14 & 661.23 & 732.42
Aristei anima corui effigie uisa 68.21
Aristodemus filiam & seipsum iugulat 38.6
aristologia radix ad quid utilis 581.27
Aristomenis Messenij cor exectum pilis refertum 446.43
Aristophanis locus de Eurycle mago 140.28
Aristotelis sententia de Lamijs 697.1 *de hippomanes* 383.15
Aristotelici negant dæmones 17.23
Arnoldus de Villa noua cuius magicæ cognitionem habuerit 881.45
Arnuphis magus 147.39
Arphaxat magus fulguris ictu mortuus 155.42
Arrianorum secta 730.44
Arsenius Christi nomine dæmonium expellit 639.41
arsenici usus 373.20
Artemisæ herbæ consecratae usus & uirtutes 584.21
Artephij ars 170.10 *ritus incantationum* 175.38
Artephium fuisse magum 149.11
arteria aspera 394.31
arthritidis curatio magica 531.18
aruspices quomodo apparitiones spectrorum olim Romæ interpretati sint 73.31 *quomodo sint puniendi* 732.42
ἀρυσμωτία quid 200.10
Asikpassa deus Turcarum, quem in matrimonio inuocant 35.13
Asia quomodo ad Macedones peruenit 48.22
Asima dæmon 29.44
asini mira docilitas 93.2
in Asinum iuuenis mutati figmentum 269.8
Asmodæus dæmon 104.32 & 923.5
Asmundus demortuus luci restitutus 852.1
asphaltis usus & uirtus in arcendis dæmonibus 581.9
Assur imago diaboli 110.9
Assyrij quantum honorem Zoroastri tribuerint 147.13 *quid de dæmonū lapsu senserint* 19.6 *quem deum coluerint* 29.34 *maximi cultores magicæ* 150.11
Assyriorum monarchiæ deuastationem unde dæmon prænouerit 49.12
Astaroth dæmon 30.27. et 563.23 & 921.20
Astarte dæmon 30.27
ἀσπαλαμαρία quid sit 199.37
astrologi cuiusdam miserabilis interitus 215.12
astrologica à magicis quid differant 553.10
Asuiti & Asmundi pactum 851.33
Atalanta & Melæagri fabula 290.1
Ates deæ sub nomine quid Homerus intelligat 19.8
Athanasij locus de abolitione oraculorum 41.36 *sententia de hæreticis non enecandis* 723.1 *item de ieiunio* 625.44
Athenienses quotannis septem adulescentes & totidem puellas in Cretam Minotauro deuorandas miserunt 38.15
Atheniensium & Persarum praelium 74.33
Athenodori philosophi obfirmatus contra dæmonis terribilimenta animus 71.6
Atrebatilamia complures combusta 290.25
auaritiæ exemplum 300.14
augures qua pena sint puniendi secundum leges 662.27
in Aue

I N D E X

in Augurijs quæ obseruata sint 139.14	Baianus se in lupum transformari posse credidit 471.8	benedictiōis formula uulgò in mæ lesicij curatibz usurpata 404.2
Augustini locus de abolitione ora- culorum 41.37 item de dæmo- num studijs 97.24 de diaboli origine 19.29 de diaboli cona- tibus 47.16 de diabolo, an hos minū cogitationes sciat 134.33 de dijs gentium 32.8 de omnipo- tentia Dei 129.24 de Samuelis apparitione 189.11 de Dona- tistarum improbitate 725.25 de hæreticis non enecandis 718. 21 de transformatione hominis 466.5	Balan dæmon 930.4	Benedictus quomodo pōtificatum sit adeptus 503.38 equo nigro post mortem uelut 81.1
Augustini Steuchi sententia de Si- byllarum oraculis 871.35	Baldi censura de Lamiarum con- fessione 733.32	Benedicti noni mors. ibid.14
Augustus Cæsar oculis lucidissimis præditus 369.32	Balduni Ronsssei iudicium de Ope- re præstigarum dæmonū Vuie- ri 904.11	Berengarij error 731.33
Auitus Alcimus episcopus Viennen- sis 183.31	balis herba qua magi usi sunt 193. 33	Berith dæmon 921.8
Auli Gellij uerba de ueneficis 768. 15	balsamum quo ueteres reges sunt inuncti 586.40	Bernatium monachorum tragæ- dia uenefica 321.30
Aurelianensis concilij decretū con- tra magos 665.29	balsami in Ecclesia Romana cōse- cratio 587.1	Bernhardus Cronenburgius medi- cus 447.22
Aurelianensis spiritus exorcismi ce- lebris hystoria 601.40	Balthasaris successoris Nabucad- nezar in somnium 899.35	Bernhardus episcopus Hildesheis- mensis ducatum Visenburgen- sem inuadit 114.44
Aureliani Imperatoris clementia erga fœmineum sexum 739.2	bangue planta 320.31	D. Bernhardo dæmon apparet 81. 43
Ausonius reprehenditur 474.20	baptismatis aquæ & missæ usus in magicis artibus 164.43 uim externa exemptione tolli non posse 245.3	bestiarum maleficij curadi modus uulgaris 645.10
Ausonij uersus de quaddam uenefi- ca 374.26	Barbas dæmon 913.20	in Bestias homines non transfor- mari maleficio 464.18 ho- minum transformatio phanta- stica quomodo fiat 268.36
Αἰνουμενία quid 197.6	Barbatus dæmon 914.6	Bifrons dæmon 926.25
Aym dæmon 928.37	Bardi Druidæ 38.44	Bitru dæmon 917.36
Ayperos dæmon 915.46	Bartholomæus Pisanus 82.9	Bæoti quem deum coluerint 32.4
B.	Bartolus Richius Ll. Doctor 900. 38	Bæotiorum lingua. ibid.35
Baal dæmon 29.19	Bartoli sententia de Lamiarum po- tentia & pœna 312.41	Boethius in quibus historicum mu- nus sit sequutus 287.7
Baal Zephan idolum 463.21	Βαρναβας quid sit 144.37. & 747.5	Boethij fabula de incubo dæmone 353.30 hystoriæ ubi non fides sit tribuenda 887.36 carmen de Vlyssis socijs 464.37
Baalberith dæmon 30.41	Bathym dæmon 914.40	Bolfri dæmon qualis sit 921.9
Baalim dæmon 30.38	Batscūbassa deus apud Turcas 35. 31	bombardarum ictus quid probi- beat 573.23
Baaras radix & locus 588.22	Βελιγγια quid sit 185.12	Bononia mulier à dæmone exagio- tata 450.36 cuiusdam uenefi- ci facinus 373.13
Babylonicæ captiuitatis causa 231. 8	Beal dæmon qualis 921.8	Bononienses qua pœna Lamias af- ficere soleant 736.43
Babylonij quos deos coluerint 29. 38. & 31.42	Beelphegor quid significet, & à quibus sit cultus 29.25	Bontenbrouch in arce quidā à dæ- monio miserè uexatus 409.33
Babyloniorum magia unde origi- nem ducat 27.20. & 146.20	Beelzebub princeps demoniorū. ibid.10 legatos emittit ad in- terficiendum Frāciscum 83.41	Βοτανομαγία quid sit 198.6
Baccharis herba uirtus 582.9	Bel quid significet, & quorū deus fuerit 29.2	Bothnicorum populorum septen- trionaliū incantationes 173.19
Bacchus unus ex dijs selectis 33.23	Belial dæmon 919.9	Botis dæmon 914.31
Bael dæmon 913.2	Bellona dea 33.26 hostijs humas- nis placata 39.14	boues ab esu quid exterreant 387. 27
	Bellonius opium sine nocumento comedit 319.28	boum pestilentia 490.38
	benedicta herba uirtus 581.28	Brisia-

INDEX.

Brisiaci in Basiliensi diocesi un-
guentum terribile à Lamijs cō-
fectum 240.31
Brugis mulier miserè uexata à dæ-
monio 362.26
Brugensis uetula fucata religio
549.26
Brutus Romanum imperium obti-
net 201.31
M.Bruto dæmon apparet 72.35
bruxæ 273.7
bryoniæ radix ad quid utilis 581.25
Bucardus comes de Luca interfe-
ctus 114.32
Bucolica qui scripserint 649.41
Budericiæ mulier dæmoniaca mi-
serè uexata 476.44
Buer dæmon 914.17
bufones fugandi modus magicus
530.46
Bulaphiæ ars 170.9
Bune dæmon 920.29
Busis dæmon 912.29
Busciducis puella quædam à dæmo-
neuexata 429.4
Byleth dæmon 916.32
Bythiæ monstrosæ fœminæ in Scy-
thia 368.25

C.

CAacrinolæus uel Caasimolar
dæmon 916.16
Cabala à magia infami uitiata
152.28
Cabalistica artis usus 208.7 &
209.23
Cacodæmon unde dictus 105.8
Cain Abelem interficit 26.37
Calchantis & Tiresiæ uaticinia
de humanis uictimis 37.17
calculus gypseus in tonsillarum fau-
cium abscessu repertus 441.1
calculi ad centum & uiginti tres
in bilis receptaculo inuenti
442.7
Calechutorum dei effigies horri-
bilis 118.30
Caldenbroce in arce uirgo quæ-
dam à dæmone miserè agitata,
à Vuiero curatur 59.42
C. Caligula potionatus ab uxore

383.4
callicia herbae usus in magia 171.
35
Callisthenes ueneficus Lucium Lu-
cullum interficit 382.44
Cambyses magus 147.44
cameli saltatio 93.43
campanæ pulsu in die D. Ioan. le-
mures & lamias pulsari 508.
10
campanæ baptizatae an tempesta-
tes pellant 44.16
campanarum baptismus & exor-
cismus 43.20 sonitus an gran-
dinem auertere possit 814.43
Canibalum idololatria 198.29
canis rabidi morsus remedium Pa-
racelsisticum 884.30 curatio
magica 531.31 curationem
ad quos medici inepti referant
226.40
canis nigri fel ad quid utile 581.37
Carabia dæmon 927.39
carceris & custodiæ discrimen
681.28
carchedonij lapidis uirtutes 582.
24
Cardanus reprehenditur 360.9
Cardani censura de lamijs 894.
45 libri de subtilitate 162.13
Cardani sententia de lamiarum in-
maginationibus 286.31 item
confessione 688.17 unguento
315.26
Cardani uerba contra magos 553.
22 de lamijs 697.4
carminum usus apud medicos 574.
22
carnibus uesci diebus à pontifice
Rom. uetitis quādo liceat 248.
17
carnifex quidam in ducatu Vuira-
tenbergico pascua pecoris uene-
nis inficit 387.45
carnificis pertinacia Antuerpiæ
547.33
Carolus 7. rex Gallia Egidium re-
gni marischalcum suspendit ob
magiam 661.20
Caroli Galli epistola ad Vuierum

896.39

Carpocrates magiam publice do-
cuit 250.40
Carthaginensis concilij decretum
contra magos 665.37
Casali ueneficæ & uenefici com-
plures capti 372.17
Casini ex uirgine puer factus
473.1
Caspari Barcholt epistola de O-
pere Vuieri 900.43
Cassiani sententia de diaboli præ-
notione 136.3 de dæmonum
potestate 125.30
Cassij Parmensis interitus 73.18
Cassio Parmensi nanodaium apo-
paret 72.44
castoris natura 238.35
catalepsis à melancholico sangui-
ne 635.9
Catharinæ Loe historia 636.28
Catoui membra luxata carmine
sanata 531.16
Cauponæ reginæ descriptio apud
Apuleium 238.28
Caym dæmon 925.27
Cerberus dæmon 916.8
ceremoniæ inania rerum simula-
chra 592.13
ceremonijs pueros occidi non pos-
se 245.43
Ceres dea 33.16
ceromantia quid 197.36
Cethim terra 49.1
Chaldaei Lecamantiæ cultores
195.12 qua pœna sint afficiendo
di 662.28 quantum honorem
magicæ arti tribuerint 150.9
Cham filius Noe primus magicæ
cultor 146.17. & 923.41 eius
execratio 27.14
Chamos dæmon 30.8
Chanaan quod simulachrum ex-
truxerit 31.9
Channon piscem ex seipsa nasci
337.10
characterum usus apud medicos
574.22 magicorum nugæ 537.17
characteribus non inesse actiuas
uirtutes 554.26
Chara-

I N D E X.

- Charadij uirtus 369.44
 Charoibes sacerdotes apud Ame-
 ricos 119.2
 Charondas magus 147.44
 chartula inanis collo subnexa 570.
 39
 Chasaph Hebraica dictio quid si-
 gnificet 136.29 & 825.11 ad
 quid proprie spectet 137.21
 Chatrab quid 471.16
 Chax daemon 924.27
 chirurgus sceleratus 559.3
 chirurgi cuiusdam facinus Cliuiae
 609.27
 chirurgi indocti in quos referant
 infcitiam suam 220.25
 Chiridirelles deus apud Turcas,
 quem uiatores inuocant 35.25
 chrisma à dæmone adimi non pos-
 se 692.39
 chrisma uim externa exemptio-
 ne tolli non posse 244.40
 Christiani regis Daciae in follicu-
 lo calculi complures inuenti
 442.1
 Christiano homini quæ necessaria
 sint 802.42
 Christianos quàm uariè diabolus
 illudat 42.27
 Christophorus Probus cancellari-
 us Palatini 715.44
 Christus ab hæreticis magiæ insi-
 mulatus 152.39 an à dæmone
 fuerit delatus & raptus, an ue-
 rò deductus saltem 274.22 cur
 uenerit 42.1 & 51.42
 Christi corpus post resurrectio-
 nem quale 281.38 meritorum
 insignis contemptus 932.37
 miracula qualia fuerint 122.30
 nomen quare seductores pre-
 cationibus & exorcismis im-
 misceant 594.10 nominis inuo-
 cationis efficacia 639.35 pro-
 missio post lapsum hominis 26.
 28 testimonium de medicis
 222.1
 Christum cur daemones prius peni-
 tius, quàm Apostoli nouerint
 51.36 cur diabolus tentarit
 53.39
 Christo nato cessarunt oracula
 41.34
 chrysoliti lapidis uirtutes 582.23
 Chrysostomi sententia de aptis sa-
 thanæ organis 252.26 de hære-
 ticis non enecandis 721.31
 de Pythia uel Apollinis oraculo
 203.33 de sexus fœminei fra-
 gilitate 253.46 de anathema-
 te 527.30
 Choastes magus 149.29
 Choatrae incantatores insignes
 150.34
 cholera morbus unde oriatur 396.
 7 adusta qualia somnia pa-
 riat 263.22
 cholericus uapor qualia insomnia
 moueat 263.11
 Chymia quantum tribuat author
 222.11
 Cicchus Ascalus Florentinus cuius
 magiæ cognitionem habuerit
 882.1
 Ciceronis locus de dæmone qui Ta-
 gi apparuit 73.41
 Ciceronis testimonium de Sibylla-
 rum doctrina 867.46
 Cimeries daemon 929.16
 Circe uenefica 767.21 socios V-
 lyssis in bestias mutauit 184.7
 & 468.5
 Circes omnipotentia descriptio
 234.3
 Circenses ludi iussu dæmonis de
 nouo instituti 566.40
 circulatoris insignis exemplum 91.
 14
 circultores apud Fessas 207.34
 & 208.23
 Circumcellionum secta 725.3
 Citieus magus 148.32
 Claudiani uersus de Lauro 198.22
 Claudio Imperatori qui uersus ex
 Virgilio regnum prædixerint
 201.35
 clausa qua herba aperiantur 541.
 41
 claustrorum apertio, diabolica.
 ibid.31
 clauus ferreus sub illasa cute latens
 & excisus 416.1
 clauos mulier maleficio lasa euo-
 mit 408.25
 Cleopatra uenenum bibit 489.41
 Clementis locus de dæmonum sub-
 tilitate 47.33 sententia de dæ-
 monū machinationibus 95.20
 Clementis & fratrum oculos quo
 modo Simon magus effascina-
 rit 144.29
 clerici cuiusdam melancholia &
 insanitas 257.41
 Cliuensis turris cygnea 357.4
 Cliuensis principis laus 894.26
 prudentia 714.12 & 902.20
 Cliensium ducum originis uetu-
 stas unde comprobetur 357.7
 Cliuiae cuiusdam chirurgi facinus
 609.27
 Cobares magus 147.35
 Cobali daemones 113.14
 coelibatum Plato è sua Republ. ex-
 terminauit 335.30
 cœli imaginibus nullæ magicæ uo-
 ces conueniunt 534.13
 cœlo quem deum præfecerint Græ-
 ci 32.39
 cogitationes hominum an diabolus
 sciat 134.42
 sine Coitu uiri cur multi nati fin-
 gantur 340.44
 colici doloris remedium physicum
 579.3
 Coloniae in monasterio Nazareth
 uirgines religiosæ à dæmone mi-
 ris modis uexatae 427.21 mon-
 strum nascitur 447.3 turris
 inquietissima ob spectra 640.
 7
 Coloniæ trium regum ossa mis-
 sa, & ibi condita 280.24
 columbæ Mahometis mira docili-
 tas 94.14
 Columella locus de Dardanijs
 149.28
 Cometho Dianæ Triclarie maesta
 tur 37.33
 connata quæ sunt occulte, non de-
 bent referri ad potestatem la-
 miarum
 P P

INDEX.

micrum 367.40
conatus perfectus quid sit 835.10
sape habetur pro facto 829.13
conciliorum decreta contra magos
 663.35
concubitus cum dæmone imagina-
rius 322.32 & 325.30 & 690.
 24 & 758.3 *cum lupa imagi-*
narius 707.44 *promiscuus*
 251.28
concubitus impotentiam etiam à
dæmone modo naturali inuebi
 457.19
in Concubitus maleficio quid fa-
ciendum 635.36
concubitus dæmones exercere nō
possunt 129.44
concupiscentia quale uitium 21.10
confessio erronea 703.8 *fallaciter*
eblandita 712.11 *qualis esse de-*
beat 733.19
confessione soli non est standum in
criminalibus 733.30 *mente læ-*
si non est standum 686.42
tortoris exactæ fides non est
tribuenda 668.39 & 895.34
in Confessione crimina celare, an
sit peccatum reale 249.20
ex Confessione sola non iudicatur,
nisi in hæresi 733.35
confessiones in criminali causa qua-
les esse debeant 822.16
Conformitatum liber à quo & u-
bi sit conscriptus 82.42
coniectores qui dicantur 142.29
connubiales leges 386.43
consecratio ridicula 648.6
Consentes dii qui dicantur 33.19
Constantinus à Lyskerken 428.17
Constantini Imperatoris sententia
de phylis 383.32 *constitutio*
de Lamijs 661.35 *lex de poten-*
tia Lamiarum 312.37
coraceia usus olim in magia 171.
 34
coralli rubri uirtutes 582.26
corinthidis usus in magia 171.35
Cornelia lex de ueneficis 745.39
de quibus ueneficis agat 766.5
Cornelij orationis & eleemosyna

rum uis & uirtutes 627.15
corpus quid sit 283.1 *unum eodem*
tempore duobus in locis esse nō
potest 282.14
corpus non nisi per iusta spacia
ferri posse 281.1
corporum penetratio. *ibid.* 16
corporibus hominum curse immer-
gere cupiant dæmones 95.21
corpora an dæmon sine corpore
ferat 276.41 *an & quando*
possint spiritus transferre 275.
 7 *quando dæmon per aerem*
deferat 279.7 *quomodo si-*
ne corpore assumpto dæmon per
aerem ferre possit 279.24
Craca saga 292.33
Crantij locus de Vandalorum dijs
 34.38
creare solius Dei 129.39 & 178.31
 & 181.21 *diabolus nihil po-*
test 129.38
credulitas temeraria quantum in
magicis curationibus ualeat
 569.41
credulitatis constantis potentia
 569.6
Creontis filius pro patria macta-
tus 37.23
Cretenses semper mēdaces 869.2
cribri diuinitio quomodo fiat
 197.20
criminalis actionis probationes
quales esse debeant 687.6
crocodilis in forma dæmon cultus
in Arsinoe 55.4
Cræsi interitus 49.31
crux ab Aegyptijs inter sacras li-
teras relata 401.42
crucis uis & potentia. *ibid.* 27
crucem calcare secretò, an sit pec-
catum reale 249.36
cruciatuum insensibilitatem qui la-
pis inducat 550.28
crystallomantia quid sit. 196.4
Cupidinis & Psyche uelutatio ue-
nerea 354.24
Curson dæmon 915.4
Curtio Rufo dæmon mulieris for-
ma apparet 70.18

cultus ex cuiusdā puellæ latere exe-
ritus 430.1 *eiusq; longitudo*
& forma 437.35
culiri in uentriculo demortui in-
uenti 416.20
cuspis ferrea in thorace relicta,
quæ iuxta alium post bienniu
excidit 448.15
custodiæ & carceris discrimen
 681.25
Cuthæorum idolum 29.41
Cybeles Galli sacerdotes dicti
 204.11
Cyanea turris Cliuensis 357.4
cygnus nauiculam argentea cates-
na trahens 356.36
cynocephaliæ uirtus 582.8
cynocephali Hermopolitani pro
deo coluerunt 31.41
Cynops magus submergitur ora-
tione Ioannis 156.2 & 639.
 30
Cynopsis magi historia 154.42
cynospasli herbæ magicæ uirtutes
& usus 589.11
Cyprianus magus D. Iustinam uir-
ginem Aglaio frustra concilia-
re nititur 148.33
Cypriani locus de diaboli studijs
 96.27 *libri magici sub falso*
titulo circumferuntur 152.43
sententia de ieiunio 625.44
uerba de dæmonis curatione et
studio 565.30
Cyrenaico Achori litatum, ut mu-
scæ facefferent 32.30
Cytretæ dæmones 351.33
 D.

D *Aemogorgon magus* 147.45
dæmon Annebergæ duode-
cim operarios in specu interfio-
cit 112.35 *an corpora sine cor-*
pore ferat 276.41 *Cassio Par-*
mensi apparet 71.45 *cogitatio*
nes hominum ignorat 449.41
cuidam puellæ specie Aethiopis
apparet 673.44 *cuidam pue-*
ro sub forma Christi apparet
 519.33 *cur coire nequeat* 331.5
cur non manum, sed eius for-
 mans

INDEX.

nam in stipulatione extendat 240.15 & dæmonium quid significet 104.43 Hildesheimē si episcopo noctu apparet 114.38 in Dianæ templum à Ioanne Euangelista fugatus 638.42 in quodam cœnobio forma canis sepiſſimē uisus interdiu 422.13 iuuenem quendam immorigerum parentibus auferre conatur 76.31 & 78.2 monachi forma uiduæ cuidam apparet 87.10 mulieris forma Curtio Rufo apparet 70.18 puellæ cuidam sub forma iuuenis eximij apparet 420.19 qua substantiæ commoditate tam uariam machinetur 66.24 quando corpora per aerem deferat 279.7 quomodo corpora transportet 276.21 quomodo hominum sensus obsideat 253.1 quomodo in uitro carminibus coercendus sit 158.16 quomodo lamiis in aere concitando illaqueet 298.17 quot modis hominum mentes constringat 58.33 quot in species se transformare possit. ibid. 27 quibus in locis, et quàm uarijs sub formis sit cultus apud ethnicos 54.41 quibus præstigijs religiosos ludificare soleat 62.30 Tagi pueri specie apparet 73.44 uisibiliter in Hildesheimensi diocesi multis apparet 114.19 unde sit dictus, & ubi in sacris literis eius mentio fiat 104.43 unde Tyri destructionem prænouerit 48.42 sub forma felium uisus 422.19 dæmonis fraus 355.2 pellendi superstitiosa curatio 556.37 imbecillitas & impotentia multis sententijs ostenditur 615.17 in nomine nihil boni sit 405.7 insidijs quomodo sit resistendū 493.20. & 619.8 ludibrijs qui magis expositi sint 272.35 mendacium 551.18 multa studia & opera breuiter compre-

hensa 54.17 terriculamenta quibus literis arceantur 232.29 dæmonem alteri inuehi non posse imprecatione 696.10 captiuum qui uitro circumferunt, qua pœna sint afficiendi 659.4 nulla radice extrahi posse 587.20 quare Deus cōstituerit hominibus aduersariū 102.43 dæmones an concubitum exercere possint 129.43. & 325.30. & 328.39 & 332.26 an à magis cogi possint 172.20 an habeant corpus seminis capax 891.23 boni & mali quomodo appareāt 121.40 cur aliquando futura prænuncient 47.23 cuius figurā maximē adaptent 69.38 cur homines in bestias transformare non possint 466.27 cur hominum corporibus se immergere cupiant 95.21 cur in locis seoparatis ab hominibus se nō ostendant 66.19 cur plus sciunt, quàm homines 47.41 cur prius Christum penitus, quàm Apostoli, nouerint 51.36 cur sint superiores hominibus 20.7 cur ueritatē de Christo & suis Apostolis confessi sint 53.1 exorcismo quomodo & quando sint eijciendi 636.45 expauescunt uerē credentes 500.6 familiares 111.33 familiares priuatorum hominum 116.43 in cauernis mineralibus 112.33 in quot ordines à Trithemio diuidantur 167.40 montani 112.26 montani ubi maximē laborent 114.3 olim communibus precibus expulsi 622.41 poetici & fictici qui dicti sint 119.34 pro dijs habiti, & eorum nomina 29.8 quibus herbis in colloquium allici possint 579.37 quibus plerunq; appareant 262.14 quibus sacrificijs maximē afficiantur 40.22 quo nomine expelli possint 401.25

quomodo agnouerint Christū, quem Iudæi non agnoscebant 191.34 quomodo eleemosynis eijciantur 627.6 quomodo ieiunijs eijciantur 624.29 quomodo pro dijs haberi uoluerint, & præsidere regionibus 28.16 quomodo se insinuent corporibus hominum 99.28 quomodo se in uarias formas transmutent 840.41 quomodo sonitum emittant 68.33 quomodo spiritū nostrum suscipiāt. ibid. 28 quot modis appareant 66.7 quot modis hominibus insidias struant 96.10 tetrici familiares 112.24 tres uisi in deserto 76.1 unde aliquando futura prædicant 871.20 unde nomina sumpserint 30.23 unde tam admiranda possint 47.35. & 54.38 unde uaticinari possint 48.4 ut dij habiti 28.23 dæmonum bonorum & malorum discretio 121.36. & 124.1 signa qualia 122.21 de Dæmonum lapsus causa & natura qui Theologi scripserint 21.1 dæmonum citatio per magos quomodo fiat 931.40 commentitia nomina unde tā uaria 119.26 conatus descriptio ex Augustino 46.25 culius apud quos potissimū uiguerit 150.19 distincta nomina quis conscripserit 124.11 distinctio secundum Theologos 120.6 diuinationes unde 48.4 epulæ 99.11 genus quod pessimū sit 113.8 illusiones 45.2 illusionibus qui homines maximē expositi sint 252.16 in arbitrio uoluntatem nocēdi non esse positam 125.30 inquisitio quando fieri debeat 64.41 lapsus 19.1 lapsum qui ex philosophis priscis denotarint 19.18 machinationum finis 102.35 Pp 2 montas

motanorum statura, forma & operationes 113.21 nomenclaturæ 29.2 nomina ex actionis uarietate apud ethnicos 110.18 nomina ipsorum studia proidentia, quibus nuncupantur in sacris literis 103.30 oracula quædiu durarint 41.29 & quæ ambigua sint 48.17 origo 18.25 operationes uariæ 59.20 potestas nocendi in quo sit sita 125.30 prænotiones unde 48.21 prodigia unde, ibid. 35 profligatio Paracelsistica 558.21 pseudomonarchia 913.1 studia quo pacto à patribus describantur 95.20 technæ sape à sagacioribus hominibus detectæ 55.14 transformatio quo pacto fiat 850.25 uaria apud diuersos distinctio 120.45 uaria nomina 29.2. & 109.1
 demonibus hæcenus multa falsò attributa sunt 134.7 limites nocendi constituti 124.30 quæ sint impossibilia 132.5 quomodo in corpora ingrediendi locus detur 95.31 quomodo quidam resisterint 619.29
 de Daemonibus fabulæ 17.28
 demones cur hominibus aduersarios Deus constituerit 95.12 corpora hominum pro sua libidine ingredi non posse 453.33 eijciendi Ecclesiæ ueteris modus 642.5 esse qui negent 17.23 expellendi & aufugiendi methodus certissima ex sacris literis 611.38 fugandi modus Paracelsisticus 884.22 ignorare hominum cogitationes, sententijs patrum ostenditur 134.15 latronibus similes esse 565.3 malos in quot gradus theologi distinguant 120.6 nemo potest imprecando immittere 453.36 nõ aliter sanare morbos, quam à læsione ab illis inuecta cessando 563.12 nullis plantis aut terrena materia allici aut fugari

I N D E X.

posse 578.20 procreandi potestatem non habere 765.4 prorsus nihil posse, ex Decretis ostenditur 133.32 qui lapides pellant 582.23 quomodo Latini distinxerint 111.14
 demoniaca mulier in Saxonia Græcè & Latine loquitur 644.12 Romæ optimum uersum ex Virgilio recitat 644.30
 demoniacæ femellæ figmenti historia elegans 484.15 mulieris partus lamia imputatus 362.11 fictæ obseßionis curationes certæ 633.1 obseßionis iuuantibus sacrificis historia 481.16 prædictæ exemplum 49.31 puellæ figmentum Cliuicæ 609.35 puellæ historia memorabilis 400.6 puellæ ridicula curatio 570.39 uirginis superstitiosa curatio 556.37. & 558.2
 demoniacarum actionum exempla uaria 70.8 imprecationum punitarum exempla 455.27 laruarum exempla 79.1 uirginum curatarum prope Xantos memoranda historia 629.40
 demoniacas curationes nihil ualere, multis argumentis ex Patrum sententijs probatur 563.23
 demoniacus quidam factus à mali esu 451.11 apud Gadarenos maleficio læsus 390.35 ab Hilarione sanatus 638.20 quidam equestris ordinis factus 451.34
 demoniaci uaticinij exempla 50.10 ficti historia festiua 484.16 obsidij figmenta 477.19
 demoniaci ad quindecim Hammonæ quib. remedijs liberati 898.1 cur aliquando transferantur 177.4 cur melancholici iudicentur 476.21 quibus rebus olim sanati sint 622.41 quomodo communibus precibus cu-

rentur 621.16 quomodo sint curandi, certa methodus 613.20 & 631.18 ubi plures uno in loco sunt, quid faciundum 628.33
 demoniacorum historia, qui à Lamis affici credebantur 408.17 puerorum Amsterdami historia 414.3
 Dagon demon 30.15
 δακτυλομαχία quid 196.11
 Daniel Brouchusius medicus 904.22 an magus fuerit 152.39
 Danielis uaticinium de Asiæ regni translatione 48.24
 Dani magicas artes in bello timet 305.39
 δαφνημαχία quid sit 198.9
 Dardaniæ artes unde sint dictæ 149.26
 Dardanus magus 148.5
 Dardani Aegyptiorum magi libri 149.21
 datura planta 321.4
 Decarabia demon 927.39
 Decij Mundi amoris impotentia 341.41
 Decreta quid statuant de magis et ariolis, eosdemq; consulentibus 661.27 in concubitus maleficio 636.1 de magorum miraculis 183.45
 defunctorum animæ quo tempore & quot modis appareant 65.39
 δεινιλον cur ueteres Hecaten appellarent 110.32
 Delphi quem deum coluerint 32.12
 Delphicum oraculum 203.23 Ionibus datum 37.31
 Delphici oraculi ambiguitas 49.27
 Demarchus in lupum conformatus 464.21
 Democritus Abderites magiæ cultor 149.20
 dentium doloris remedium ex sacris literis 511.14
 Deumus demon à Calebutis cultus 118.24
 Deus

I N D E X.

Deus cur diaboli & angelorum
eius ministerio utatur 617.43
deus ex homine non potest nasci
335.8

Deus non uult prædicari suam glo-
riam ab impio 405.20 quæ
sibi referuarit punienda 787.
44 solus lapidator homi-
num 134.24 sine ordine nihil
condidit 126.44 unus ubique
est 282.20

Dei nominis abusus execrabilis in
curationibus morborum magi-
cis 510.30 minister in quibus
sit diabolus 130.13 uerbi genui-
nus usus 528.3

Deo quid impossibile 129.15.23.28
quomodo iniuria fiat 774.20

Deum peculiarem singulis in na-
tura corporibus adesse 33.4

dij communes 33.24 consentes qui
dicti fuerint 33.19 familiares
111.33 geniales 33.27 gentium
quomodo in sacris literis nomi-
nentur 35.39 Græcorum 32.
37 indigetes 33.42 maiorum
gentium. ibid.13 patrij & tu-
telares. ibid.45 penates. ibid.
23 populi Dei 36.5 Romano-
rum 33.9 selecti qui dicti sint.
ibid.21

deorum cognomina qui conscripse-
rint 29.1 commentitiorum su-
pra triginta millia fuisse 34.19
gentium genealogiam qui con-
scripserint 28.41 libidines per
sacerdotes exercentur 343.39
prouinciarum nomina 31.25
deos ac demones non coire 331.
36

diabolus ex quibus interiora homi-
nis agnoscat 135.4 in cuiuscun-
que materia uel nominis idolis
colitur 42.41 in quibus sit
Dei minister 130.13 monstro-
sa specie apparet 73.17
quam uarie in Christiana Eu-
ropa illudat 42.40 quibus in
locis spiritus dicatur 106.15
quibus somnijs se libentius infi-

nuet 263.20 quomodo decepe-
rit Euā, & quomodo primum
mundum corruerit 24.6. &
26.23 quomodo in tam uarias
figurarum species transforme-
tur 67.2 quomodo uaticine-
tur 57.18 quid significet 104.
41 simia Dei 274.46 specie
togarum Romæ uarijs in locis
apparet 73.28 sine consensu
Dei ne quicquam potest 129.38
& 812.43 unde futura prædi-
cat 189.40

diaboli aduersus conatus curatio
præseruans 493.16 cibus 99.5
concubitus imaginarius cū La-
mijs 758.15 & angelorum di-
stinctio 124.1 odium erga
Christum 54.6 odium erga
Deum immedicabile 24.13 po-
tentia & actiones 54.28 &
59.7 prauitate omnia mundi
mala sunt commissa 46.45 sub-
tilitatis exempla 190.36 uersu-
tia 45.2

diabolo agendi limites à Deo con-
stituti 124.30 multa falso at-
tributa sunt 134.7 non est po-
testas permessa in hominis ui-
tam 410.41 quæ sint impossi-
bilia 131.41

diabolum creaturas uerè nec con-
dere, nec transformare posse
270.37 ignorare hominum co-
gitationes 134.15 per se opera-
ri maleficia, nec indigere in his
Lamiarum consensu 392.29

diaboli quando limites transgre-
diantur 127.35 unde sint fa-
cti 25.44

diabolica commixtionis figmentū
comprobantes historias omnes
esse fabulosas 353.14

Diana dea 33.16

Dianæ templi deuastatio per Ioan-
nem Euangelistam 638.42.
Triclarie cur Iones annuatim
iuuenem & puellam immola-
rint 37.35

Diasaren Arabes coluerunt 32.4

Didius magus 148.35

die Dominico ieiunare, an sit pec-
catum 247.41

diluuij causa 26.41

Diodori Siculi locus de dijs gentiū
29.15

Diomedes in insula Diomedeā pro
deo cultus 32.11

Diomedis fuga & exilium 470.
2

Diomedenses quem deum colue-
rint 32.11

Diomedeæ aues 468.8

Dionysio Syracusano dæmon ap-
paret 72.26

Diophanes magus 211.8

Diti & Proserpinæ Romani aram
sub terra erigunt 73.22

diuinitas ex uisceribus mactatorū
hominum 40.29 magica Tur-
carum 210.35

diuinationes dæmonum unde 48.3
diuinationum magicarum species
195.10

diuinatoris cuiusdam miserabilis
interitus 215.10

diuinatrici quid à morte acciderit
678.13

diuinorum pœna inter edicta im-
perialia Germanica 667.44

diuinis pœna à Mose constituta
658.16

Dodona, aliàs Epirus 27.28

Dodonæum oraculum 54.41
à quo sit inuentum 27.27

doloris insensibilitatem qui lapis
inducat 558.28

dolus quid sit 781.7

L. Domitio rure reuertenti iuue-
nes gemini apparent 176.35

domus infamis Athenis dæmonis in
dolo 70.33

Donatianorum hæresis 731.4

Donatistarum secta 725.3

Donnerbeitel 585.25

Dordraci duæ uirgines à dæmonio
exagitatae 413.6

dormienti testes execti 318.2
cuidam spectrū apparet 75.10

Draco magnus in terrā proiectus,
Pp 3 cuius

I N D E X.

- cuius personam denotet 18.40
 Druidæ Bardi 38.44
 Driades Gallorum quam magiam coluerint 152.7
 Duffi regis maleficio læsi historia mira 283.46 historiae figmentum unde sit sumptum 289.42
 Duruueiß pagus, in q; eo exorcistæ cuiusdam factum 596.14
 Dufeldorpij monacho cuidam testes execti 458.23
 Dufij dæmones 349.22
- E.
- E** Brietas cibis diaboli 99.5
 ebrietatis initium 27.13
 Eckercken dæmonium prope Eliæ pagum hominibus multa damna inferens 712.26
 ecnephas uentus 279.40
 Effascinare quid sit 144.34
 effascinatrices gentes 369.10
 effigierum magicarum nugæ 537.17
 Eyyaspiræ mulieres quomodo uaticinentur 204.40
 Egidius regni Gallici marischalculus ob magiam suspensus 661.20
 D. Egidio epilepsiæ curatio tribuitur à medicis ineptis 226.44
 Eleazari miraculum 587.21
 elemosynarum encomion 627.6
 elephas in sacris literis quid denotet 103.43
 elephantiacos diabolus mundare non potest 132.32
 Eligor dæmon 915.16
 Elsa Kamensis à diabolo miris modis exagitata 425.1
 Emath uiri quem deum coluerint 29.44
 Empedocles quas nationes perlustrarit ob magicam artem 149.45
 Empedusæ dii 111.25
 empusis qui lapis aduersetur 582.20
 Engelbertus Holter chirurgus 458.37
 Enthusiastarum origo 40.45
 Enxley & inxley quid significet 139.24 & 144.35
 ephemeris auis genitura 336.42
 ἐφιάλτης quid sit 323.20
 epilepsia an morbus sacer sit, Hippocratis sententia 227.6
 quid sit, & unde oriatur 323.16
 epilepsiæ causa & natura 229.46
 curatio Paracelsistica 875.24
 curationem ad quos medici inepti referant 226.43
 & superstitiosa curatio 530.14
 remedium physicum 579.2
 superstitiosa curatio apud priscos 229.12
 uariæ causæ, ibid. 37
 epileptica puella, putatur dæmoniaca 481.16
 epilepticus à dæmoniaco quomodo sit dignoscendus 487.30
 epilepticis quæ sint uitæda 227.25
 epilepticorū curatio magica 593.29
 Epiphaniij Palæstini sententia de philtis 383.42
 Epirus prius Dodona dicta 27.28
 episcopi pleriq; infames magi 504.19
 ἐπιστάτης quid sit 145.6
 Equæ Fauonio flante obuersæ, an male spiritū concipiunt 337.25
 equestris exercitus quo pacto magica arte comparetur 542.40
 equi in formam fæmina mutata 269.38
 equum nigrum Stetineses diuino honore prosequuntur 31.18
 equorum uermis remedium magicum 514.35
 equos ab esu quid exterreant 387.26
 apud Nigritas carminibus strenuiore reddi 533.33
 quid illos conseruet, ibid. 10
 Erasmi locus de quodam paracho 82.14
 de quodam spectro ficto 609.1
 de hæreticis, quomodo cum his sit agendum 723.33
 Erichthio malefica mortuum quem dam suscitatur 193.2
 Ericus frater Rolleri 292.30
 Ericij Danici prudentia 758.25
 Erophile 863.17
 errantis nullam esse uoluntatem 783.32
 erucarum & brassicis abigendarum coniuratio magica 553.44
 Esaiæ uaticinium contra magos 231.6
 de Tyri destructione 48.44
 Esau dolus & astutia 28.6
 Euam cur dæmon aggressus sit, & non Adam 253.39
 quomodo diabolus deceiverit 24.6
 euangelia collo alligata an uim contra dæmones habeant 535.35
 Eucharis Rosenbader medicus 416.15
 Euchetarum nefanda sacrificia 250.40
 Eudemus philosophus & magus 538.6
 Eunus Syrus fictus dæmoniacus 481.3
 Euphemi Cartandem aduentus in Satyrides insulas 350.18
 Eurycles magus 140.27
 Eusebij locus de abolitione oraculorum 41.43
 de Maxentij interitu 156.23
 de Zoroastre 147.5
 Euxodus magus 147.45
 Exorcismus ad gehennam condemnans 599.31
 exorcismi breuis formula 640.29
 formula apud ueteres 642.28
 exorcismi quādo & quomodo adhibendi sint 636.45
 item 2 quibus 637.26
 exorcismorum abusus 591.28
 exorcistæ cuiusdam miserabilis interitus 897.7
 facinus 601.31
 exorcistam qualem oporteat esse 637.4
 exorcistarum quorūdam interitus 897.7
 quorundam historiae memorabiles 596.5
 exorcizare quibus olim licitum sit 637.26
 exploratio nocentium per ferrum candens 685.15
 item per aquæ bulli.

I N D E X.

bullientem. ibid. 20
 extispicina auctor quis fuerit 73.
 40
 F.
Fabae inuersae usus 316.20
 fabam Graecam quid Ligures
 appellent 138.7
 fascinare quid sit 144.34
 fascinationes quae prohibeant
 582.1
 fascinum quid sit 144.46
 fascinum quid auferat 581.22
 Fauni 349.18 dij quando &
 quales sint creati 34.5
 Faustini uultui facies impressa
 Simonis 144.31
 Faustus Batoburgi captus 157.42
 ubi artem magicam didicerit,
 eiusque interitus. ibid. 31
 Febris curatio superstitiosa & hor-
 rendo 562.10 curatio magica
 511.18 & 532.41 quartanae ef-
 fectus 432.47 quotidianae cu-
 ratio magica 532.25
 contra Febres breuiola 538.21
 felis cerebrum ad quid utile 380.33
 felem Aegyptij pro deo coluerunt
 31.35
 Feretrii dij fulminum 33.12
 ferramenta duo aspera in uentri-
 culo inuenta 416.22
 Fessae tria diuinorum genera 210.
 10
 Fessensium muliercularum com-
 mixtio cum daemone 345.40
 Festi uersus de Strigibus 232.19
 Fesulis ingens multitudo inter se
 pulchra lugubri ueste interdum
 ambulare uisa 73.34
 Fidei in negotio processus 730.11
 fidem Christianam qui abnegent
 243.35
 figuris nullam uim inesse 552.21 &
 554.24
 filij immorigeri parentibus, insi-
 gne exemplum 76.31
 filij Dei qui sunt 330.26 ad filios
 hominum ingressi sunt, locus
 hic Moysi explicatur 328.27
 filorum sphaerulae ex ore cuiusdam

daemoniaci extrahuntur 410.6
 Finni populi Septentrionales olim
 uetos uenales habebant 174.22
 Finno insignis magus 173.45
 finiti ad infinitum nulla est propor-
 tio 282.33
 Flammulenta cur noctu clarius lu-
 ceant 89.28
 Flauros daemon 929.35
 Flins numen Vandalorum 34.46
 Florina daemon, amasia Pineti
 359.44
 Focalor daemon 926.7
 fodinarum metallicarum daemones
 112.33
 fecunditatem quid impediatur 367.
 2
 foemina ob nefaria iuramenta a dae-
 mone auehitur 457.1 pudica in
 equam uersa 269.38
 foeminae ab initio ad ueneficium
 procliuiiores 766.45
 foeminarum in marem mutatio un-
 de 90.21 transmutatarum in
 uiros exempla aliquot 473.1
 foemineus sexus cur maxime daemo-
 num illusionibus expositus sit
 253.31
 Folleti dij 111.25
 Foraij daemon 915.37
 Fornex daemon 920.38
 Forras uel Forcas daemon 921.37
 fortes non uident spectra 262.4
 Franciscus Luciferi successor, &
 Christi uexillifer 83.9
 Francisci error 620.45
 Francisco daemones frustra insidi-
 as struunt 84.1 diabolus pe-
 cuniam offert 410.27
 Franciscanum suis exorcismis dia-
 bolum compulisse ad ueritatis
 confessionem 597.21
 Franciscanorum Aureliae figmen-
 tum 603.10 caetum Christo
 uiciniorum esse 83.14
 Fratricellorum Neapolitanorum
 secta 251.8
 Fratriceres quae dicantur 346.9
 Frigga Gothorum numen 34.18
 Fridericus Austriacus Imperator

philtro necatus 383.28
 Fridericus primus Imperator
 696.35
 Friderici Palatini electoris prudē-
 tia 715.37
 Friderici tertij ducis Saxoniae, in-
 uesicula lapis inuentus 442.3
 Froe Vpsalensis deorum satrapa
 39.32
 fruges a lamijs non posse excanta-
 ri, nec laedi, sed a daemone &
 ueneficis 299.16
 frugum penuria & sterilitas unde
 309.10 & 811.46 ob peccata
 nostra saepe accidit 491.12
 Eugenstal in pago Bistetenensis epi-
 scopatus quidam a daemone
 miserè exagitatus 415.41
 fugientes quomodo Turcae ab iti-
 nere incantatione retrabant
 463.11
 Fulgentij locus de daemonum lapsu
 21.5 sententia indigna 334.12
 fulmina quid auertat 584.29
 ciere an magi possint 171.25
 fulminum dij apud Romanos qui
 habiti sint 33.11
 funabuli quomodo sua opera per-
 agant, & cuiusdam Itali mira-
 agilitas 92.6
 fur tormenta nil curans 545.39.
 & 547.1 ut deprehendatur,
 magica coniuratio 520.41
 furis inuestigandi modus daemo-
 niacus 517.20 laedendi im-
 pius modus 521.32
 Furcas daemon 925.10
 Furfur daemon 921.46
 furiosi cur non sint puniendi ex al-
 liquo delicto 785.34
 C. Furius Cresinus ob copiam fru-
 menti Romae accusatus 299.
 33
 furorem quae herba inducat 320.
 13
 furti poena apud Gallos 38.36
 furta quo pacto magi inquirant
 197.8
 futura per quas imagines olim
 praedixerint 211.23
 Pp 4 Gabi-

I N D E X

G.
G Abirum Macedones pro deo
 coluerunt 32.8
 Gabriel Fallopius medicus 444.
 24
 Galeni scripta quatenus sint imi-
 tanda 887.15 sententia de
 epilepsia 227.5
 Galgarandus medicus daemoniaca
 curat 613.22
 Galgulus 370.5
 Gallacia daemon poeticus 119.35
 Galli Phrygiae fluminis natura
 204.9
 gallum se esse fingens 688.9
 Gallorum idololatria & uictima
 humana 38.19 mos & cere-
 moniae in mortuis sepeliendis
 602.28 rusticorum superstitio
 57.38
 Gallos astragalomantiae esse cul-
 tores 200.7
 Gamygyn daemon 926.37
 Gaap daemon 923.31
 gariophylatae herbae usus 581.28
 γαρφαύρις quid sit 195.29
 γαρφαύρις quid sit 204.30
 Gaudentij Merulae credulitas 585.
 30
 Gedeon Baal idolum destruit 29.
 23
 gelotophyllidis usus 320.13
 Gemma Phrysius maleficas her-
 bas in horto suo plantat 317.25
 gemma stuporem inducens 318.
 27
 Genesiae ueneficae multae combus-
 tae 373.1
 geniales dii 33.27
 geniturae quae necessariae sint 891.
 38
 Genus unus ex dijs selectis 33.22
 genij mali qui dii dicti sint 111.20
 & 120.43
 genij qui & quot fuerint 33.31
 gentium maiorum dii 33.13
 geomantici 207.38 Fessae repe-
 riuntur 210.5
 Georgij Agricola locus de uirun-
 culis montanis 112.31

Georgij Buchanani carmina uari-
 as historias comprehendens
 606.11
 Georgij Sabini carmen 84.28
 Georgij Pictorij de Lamijs senten-
 tia diluitur 764.5
 Georgio Pictorio quantum sit tri-
 buendum 892.10
 Gerardus Dorn Paracelsi discipu-
 lus 295.24 Theophrasti Para-
 celsi translator 874.46
 Gerardi uicarij in Blatsum malefi-
 cium 219.31
 Germa magus 148.5
 Germani locus de Lamijs 283.9
 Germani quantum tribuant La-
 mijs 143.18
 Gigantes unde sint nati 330.12
 γίγαντες quid designet 19.9
 Gigantum habitatio olim 30.35
 Gilbertus magus apud Octrogo-
 thos in speculigatus 463.7
 Gislebertus Horstius medicus 374.
 7
 Gladius spiritus qui sit 494.15
 Glasyalabolas daemon 916.16
 Gnostici haeretici 154.31
 Gnosticorum nefanda sacrificia
 250.15
 γωγς quid significet 141.13
 Goap daemon 931.21
 Gobrias magus 147.46
 Godhardus ab Hagen bellum dia-
 bolo facit 598.27
 Gog magus 148.5
 γογς quid sit 144.35
 Gouelmirschin deus apud Turcas
 35.31
 Gomorrae & Sodomae exitium
 27.42
 Gomory daemon 927.31
 Gordiani peregrinatio 75.36
 Gordonius quatenus sit ab autho-
 re reprehensus 890.42
 Gerson daemon 931.20
 Goslariensis ludimoderatoris ma-
 gi mors 158.33
 Gothi hostijs humanis suos deos
 placauerunt 39.22 quos deos
 coluerunt 34.16

Gothorum superstitio in tempe-
 statibus arcendis 583.43
 Graeci nouarum rerum studiosi 150.
 25 scriptores quid de lapsu dia-
 boli senserint 19.7
 Graecorum credulitas 469.23
 idololatria & superstitiones
 32.37 sacerdotes magos fuisse
 503.3 sacrificiorum numerus
 34.25
 Graecos quos primam magiam do-
 cuerit 148.7
 grando unde 809.39 & 811.20
 quibus rationibus auerti possit
 814.28
 grandinis Deum esse authorem
 812.10 ex maleficio natae seda-
 tio superstitiosa 648.16
 de Grandine concio Ioannis Bren-
 tij 809.7
 grandines minime a diabolo exci-
 tari posse 818.38
 Gratiani locus de muliebris sexus
 imbecillitate 254.40
 Grauius carnificis uxor trium ui-
 rorum capita uult detruncare
 377.30
 Grigri demonium apud Ameri-
 cos 118.44
 Groningae trium melancholicorum
 corrupta natura, ut se Deum
 patrem, filium & spiritum san-
 ctum crederent 256.38
 Guesorum Belgicorum consilia
 & tumultus a diabolo per pu-
 erum praedicta 50.14
 Gulielmus Roschildensis magus
 504.20
 Guilielmus famulus Meineri Clat-
 sij a demonio exagitatus 409.
 33
 Guilielmi Brabantini locus de quo
 dam qui se lupum esse credebatur
 470.36
 Guilielmi comitis Montensis prae-
 dentia 716.23
 Guilielmi ducis Cluiuae &c. prae-
 dentia in accusatione ob male-
 ficiis 714.12 & 902.19
 Gusfoyn daemon 914.24
 Guteli

I N D E X.

Guteli daemones	113.44	dicantur	142.2	Hermogenes suos magicos libros	
Gygis Lydorum regis annuli uir-		Haitscipettefch Turcarum deus		Iacobo apostolo comburendos	
tus	538.14	35.9		offert	660.14
γυγομαντία quid sit	207.43	Haymonis sententia de diaboli prae-		Hermāni comitis Niuuernarij pru-	
gyromanticarum figurarum artis		notione	135.8	dentia	716.8
fictum	209.34	Hecataea	110.30	Hermannō Vuolfratgen Euerfel-	
gyromantica quomodo suos circus-		Hecatae Enodiae quando causa epis-		densi monacho testes execti	
los conficiant	208.23	lepsiae attribuitur	228.45	458.27	
H.		Hecaten primum aconitum inue-		Hermes magus	148.2
H Aagenti daemon	930.36	nisse	767.3	Hermiliana daemon, amasia sacer-	
Habar Hebraica dictio quid		Hedeckin	114.23	dotis	359.39
significet	139.23. & 826.22	Heiran luc herbae usus apud Tur-		Hermippus magus	147.46
Haborym daemon	928.37	cas	319.46	Hermogenem fuisse magum	148.
Hachamim qui dicantur	142.31	Heliae preces quantam uim habue-		32	
Hadrianus Turnebus	205.21	rint	621.29	Hermopolitani quid pro deo colue-	
haereticus quis sit dicendus	680.16	Helidaeus Foroliuensis medicus		rint	31.41
haeretici cui similes sint	722.15	799.43		Herodis animum cur daemō ita con-	
multi ex magis prodire	153.45	Helidaeus Paduanus Foroliuensis		tra Iesum inflammari	51.30
quomodo sint puniendi secun-		medicus	373.45	Herodoti historiae quae fides adhi-	
dum constitutionem Codic. 730.		Helinandi monachi locus de quo-		benda	888.19
24 resipiscentes cur non sint in-		dam milite, cuius ex ore bestio-		heroes unde dicti sint	329.37
terficiendi, patrum sententijs		la egressa & rursus ingressa est		Heronitus a quo pro deo sit cultus	
probat	718.21	67.17		35.2	
haeticorum conciliabula dispa-		Heliodori historiae quanta fides sit		Hesus deus a Gallis humanis ho-	
ri possunt	722.10	attribuenda	888.17	stis cultus	39.35
haeticis Lamiae non sunt annus		Heliogabali interitus	40.37	Heueorum idolum	30.2
merandae	679.40	heliotropij lapidis uirtutes	582.33	Hex quae dicatur	233.1
contra haeticos articulis & fa-		Heliseus oleum in uasibus uiduae		Hibernorum idololatria	32.24
sciculis agitur a monachis	728.	uacuis auget	132.25	Hieremias Brachelius medicus	317.
35		Hellerus, alias Lamia	232.43	18	
um haeticis quomodo sit agen-		Helmoldi locus de Sclauorum dijs		Hieremiae testimonium de Lamia-	
dum, sententia Erasmi	723.30	34.40. & 39.41		rum impotentia	313.19
Halphas daemon	926.1	Henrica uirgo quaedam miserē a		Hieronimi libri magici sub falso	
Hammonis Iouis oraculum	27.22	daemō exagitata	59.32	titulo circumferuntur	152.44
& 57.10		Henricus Vuesius iurisconsultus		locus de omnipotentia Dei	129.
Hammela omnicolor daemon tibi-		297.22. & 807.2		20 sententia de faeminei sexus	
cen ad centum & triginta pue-		Henrici Barzij Cluensis cancella-		dobilitate	254.9
ros abducit	80.10	rii laus	7	Hierophile Sibylla	862.33
Hammonae daemon tragœdias mo-		Hensbergi in collegio daemon sub		Hilario daemōiacum sanat	638.
uet	119.25	felium specie uisus	422.18	21	
modis moniales uirgines exagi-		herba lunaria	89.12	Hilarionis lucta cum daemonibus	
tat	896.43	herbae maleficia tollentes	581.15	602.13 sententia de daemonum	
Hāmonenses ciues quidam a damo-		herbis an homines in bestias trans-		ueneficio	492.36
nio miris modis agitati	425.24	formari possint	466.1	Hildegardis sententia de ligaturis	
Hans Vatter impostoris commen-		daemones allici minimē posse		464.6	
ta	478.41	580.15		Hildesheimensis episcopi in aula	
Harealo magus	149.32	Hercules Semideus	335.1	daemon uisibiliter multis appa-	
hartummim uocabulum quam ua-		unde sit natus.	ibid.4	ruit	114.17
rijs in locis usurpetur	142.24	Herculi Canopio, ut culices minus		Hipocis magus	147.34
quid significet	825.46	infestarent, litatum est	32.31	Hippocratis sententia Christiana	

I N D E X.

- 229.32 contra uersutos medicos
& sacrilegos magos 227.13 de
epilepsia. ibid.4 de Lamia-
rum inani conatu 237.36
Hippolyto priuigno suo Phædra
amatorium poculum propinat
385.18
Hippomanes quid sit, & quid scri-
ptores de eo sentiant 379.7 &
383.14 unde nomen habeat
380.6 in amore eoncitando
parum ualet 381.33 eius usus
379.15
Hircum Mendefij pro deo coluerūt
31.45
Hirūdinum pulli ad quid utiles sint
380.44
Hispanus Phillippaldus medicus
373.24
Hispani cuiusdam clerici melan-
cholia 257.41
Hispani qua ratione in Belgis se à
malis & peste cōseruarint 513.
13 unde uirginitatem dijudi-
cent 327.8
Hispanorum superstitio in Belgis
513.34
Historijs quibus in rebus author fi-
dem non tribuat 887.23
Historicis quibus fides sit adhiben-
da 888.11
Histrionis cuiusdā historia 92.42
Holubæ herbæ uirtus aduersus dæ-
mones 581.34
Hollerus magus trucidatus 157.7
Homeri umbram ab Appione e-
uocatam esse 193.20 uersus
855.40
Homericā medicatio 574.26
homicidæ qui sint 757.32 quomo-
do sint puniendi secundū legem
Mosis 745.14
homicidium à quo primū exco-
gitatum, & unde ortum sit 26.
40
homo à Deo qualis sit creatus 335.
41 hostis Dei factus ex inobe-
dientia 25.16 post lapsum
quantis bonis à Deo sit priua-
tus. ibid.22 non nascitur
nisi ex utroq; sexu 335.15
hominis anatome 593.19
homines quātis bonis exornati fue-
rint ante lapsum 26.10 qui
maximè dæmonum illusionibus
expositi sint 252.13. & 271.35
quomodo decipiantur à dæmo-
ne 252.38
hominū ante lapsum status 26.10
cogitationes dæmon ignorat
134.15. & 449.42 corpora
quā uariè dæmon transferre
possit 60.5 corporibus cur-
se immergere cupiant dæmo-
nes 95.21 mactatorum exui-
sceribus diuinatio 40.29 men-
tes quot modis diabolus con-
stringat 58.33 transformatio
phantastica in bestias quomo-
do fiat 268.36
hominibus quare Deus dæmonem
aduersarium constituerit 95.
12. & 102.43 quot modis dæ-
mones insidias struant 96.5. &
98.10
homines an dæmones per aerem
uehere possint 275.34 à dæmo-
ne in bestias transformari non
posse 466.39 furiosos quæ her-
bæ faciant 320.21 impietatis
pertinacis cur Deus aliquando
magis excæcare & indurare
faciat 187.9 magica arte
per aerem ferri non posse 277.
25 in bestias non transformati
ri maleficio 464.18
in Homines quare aliquid diabolo
permittatur 124.44
Honorij constitutio de magicis li-
bris 661.4 libri magici sub
falso titulo circūferuntur 152.34
Hornuar nomen dæmonis 119.32
horarum ictus rusticus quidam in
corde sentiens 41.35
Horatij carmen de inani conatu la-
miarum 247.24 item de quo-
dam melancholico 257.27 di-
ctum 802.20 locus de fortilegis
202.36
hospes quidam ob malitiosam im-
precationem à diabolo aufer-
tur 456.43
hostiæ humanæ à quo sint ortæ
37.15. & 40.3
hostiū agmē quid trepidet 171.40
Houioulsira deus Americorū 119.
10
Hubertus Faber medicus 448.25
& 557.7
Huberto Ardennati canis rabidi
curatio attribuitur 226.40
Hugonis Cluniacensis locus de Ma-
tisconensi comite 160.21
humani generis degeneratio 26.
41 sanguinis uictima à quo sit
inuenta 37.3 sexus immuta-
tio naturalis 472.41
Hutgin spiritus 114.24
Hunni unde sint procreati 338.10
Hyæna unde nascatur 337.17
hydropicus uenenato potu præter
spem curatur Romæ 374.8
hydropicorum curatio. ibid.19
hymenis membranæ ratione com-
mōstrari certissimè, dæmonum
cum mulieribus concubitum
esse uanum 325.25
hymene omnes uirgines dotatae
sunt 325.46
hyosciomi succus ad quid utilis
316.18
hypericoni nullam inesse antipa-
thiam contra dæmones 579.
24
I.
Iacobus Cuiacius Iurisperitus
901.36
Iacobus Iodoci de Rosa Cortricen-
sis ob magicam artem exilio pu-
nitus 659.29
Iacobus Sauagius 904.33
Iacobi de Cusa uerba de appari-
tionibus dæmonum 62.38
Iacobi domini in Lichtenberg li-
bellus de Lamijs reprehenditur
438.25 censura de Lamijs
765.44
Iada Hebraica uox quid significet
140.44
Iadua animal, de q; eo Hebræorum
fabula

I N D E X.

- fabula 141.3
 Iamblichus quomodo distinguat bonos à malis demonibus 121.37 scholæ Aegyptiacæ Platonice patronus 148.43
 Iamblichi opinio de demonibus 17.29 sententia de phantasia 260.43
 Iannes unus ex Pharaonis magis 154.1
 Ianus unus ex dijs selectis 33.22
 Iasonis forma Medæ maleficijs præponderata 236.30
 iaspidis lapidis uirtutes 582.20
 Ibim auem Aegyptij pro deo coluerunt 31.36
 Ixουμαρτία quid sit, & qui ea sint usi 197.46
 Idiota quidam à dæmone breui tempore doctissimus effectus 116.34
 idololatra qui dicendus sit 756.3
 idololatria & incantamentum 814.34 uaria 809.15 quando incæperit 27.33
 idololatriæ in populo Dei 36.5
 Ieiunari die Dominico utiliter 247.41
 Ieiunium in die Dominico à quo sit interdictum 248.14
 ieiunij encomion 248.1. & 624.32
 in operibus diaboli uincendis energia 624.26
 Ieremiæ insomnium 899.32
 Iesus Syrach sententia de medicis 221.42 testimonium seu auctoritas quantum ualeat in Ecclesiâ 188.6
 Ignis cur ex remotiori loco clarius luceat 90.1 cur sit inter deos geniales connumeratus 33.27 fatuus inter quas res sit connumerandus 88.28 lambens inter quas res cõnumeretur. ibid. 40
 ignem Orimasda Persæ pro deo coluerunt 31.46
 ignorantis nullum esse consensum 783.33
 Ihenæ magus quidam ob ueneficia cuidam fabro exhibita comburitur 159.14
 Iidonoijm qui uocentur 141.4
 ijdoni Hebraica uox quid significet 140.43
 Imaginatio corrupta melancholicorum 256.11 intensa sanationis efficax 568.9 quid sit 261.18 & 262.40 unde oriatur 261.22
 imaginationis uis. ibid. 25
 imaginatiua uis quomodo uitietur à diabolo 260.25 & 263.41. & 264.29
 imagines damnosæ 542.45 quæ apparent in somnijs, quomodo ad caput ferantur 263.3
 imagines somnoriæ 264.17 quomodo diuersas figuras capiunt 263.1 unde accidunt 848.17
 imagines uanas quæ herba faciat 320.21
 impij qui dicendi sint 228.16
 impudicitie exemplum 251.28
 imprecatione neminem ladi posse 695.37
 imprecationes malitiosas inefficaces esse 453.36
 imprecationum dæmoniacarum punitarum exempla 455.30
 imprecandi malum cõsuetudo uulgarijs 454.9
 Incantamentum & idololatria 814.34
 incantamenta esse muliercularum figmenta 697.2 qui lapis pellat 582.25
 incantare quid sit 144.34
 incantatores Italia pulsi 660.34 quomodo sint puniendi 732.43 præstantissimi qui fuerint 150.39
 incantatorum poena inter statuta imperialia Germanica 667.44 quadruplex familia 825.40
 incantatio quid sit 145.1
 incantatione pluuiam cieri nõ posse 312.32
 incantationes quid sint secundum Originem 250.7
 incantationum bonam partem meruisse insomnia 889.2 modi apud Septentrionales 173.16 uerba nihil posse 299.1 uis & potestas 139.30
 incubus unde dictus 322.42 uocem edit 355.1
 incubi congressus exemplum ridiculum 352.19 dæmoniaci illusiones esse imaginarias 322.32 illusionem infestare quandoque probas etiam matronas 351.34
 incubum passus sacrificus 324.2 quomodo Germani appellent 323.30
 ob Incubum uirgo religiosa apud Hollandos exasta 325.37
 incubo dæmone puella grauida facta 353.31
 incubi quando & quales sint creati, & cur sabbathum fugiant 34.6 qui proprie dicantur 349.12 quibus & quando contingant 323.31 unde fiant. ibid. 4
 incuborum uariæ appellationes. ibid. 8
 Indi quantum honorem magicæ arti tribuerint 150.12
 indigetes dij 33.42
 indulgentiarum ad D. Virginem potentia 597.24
 indusium necessitatis 573.19
 infans posteriore naturæ parte solidus nascitur 90.9
 infantes à magis quibusdam cocti & deuorati 240.36 tredecim à Lamijs deuorati 241.2
 infantibus lactentibus qui dæmones infesti sint 118.2
 infantes quomodo Lamiæ comedant 241.22 mortuos ex sepulchris effodi, delusorium est 246.1
 inferis quādo parentatū sit 110.22
 inimici ledendi impijs modus 521.32
 insomnium quid sit 899.9
 insomnia unde descendant 262.37
 Qq 2 insomnia

I N D E X.

- insomnijs quantum sit credendum* 899.15
Intemperantia quot malorum sit causa 95.43
inuisibilem qui lapis reddat 582.33
Ioannes Anglicus exorcista 593.29
Ioannes Antennanus uir celebris 428.19
Ioannis ab Essen crudelitas in filiam 459.22
Ioannis Baptistæ uerba de Laniarum impotentia 314.2
Ioannis Brentij concio de Grandine 809.3 *epistola ad D. Ioannem Vuierum* 827.1
Ioannes Campanus iniuste Vuierum reprehendit 762.32
Ioannes Capella medicus insignis 893.27
Ioannis Cassiani locus de dæmonij lapsu 22.44
Ioannes Cimiscus Orientis Imperator ueneno necatus 372.7
Ioannis Cuspiniani locus de Turcarum religione 35.6
Ioannes Echterius medicus Colonienfis 374.2. & 556.29
Ioannes Euangelista in Patibmon insulam relegatur 639.3
Ioannis Euangelistæ in fugando dæmone contra magum Cynopamiracula 638.42
Ioannis Euangelij caput collo alligatum an uim contra dæmones habeat 535.35
D. Ioanni epilepsiæ curatio tribuitur à medicis ineptis 226.43
Ioannes Fernellius medicus 451.12 *eius testimonium de quodam mago* 172.41
Ioannis Francisci Pici historia de incubo dæmone 359.29 *locus de uana spe magorum* 159.43
iudicium de Rogerio Bachone 882.13 *locus de magis* 147.37 *locus contra Porphyrium* 149.2 *libri de prænot.* 213.23
Ioannis Francisci Pontinibij censura de Lamijs 733.10 *sententia de Lamiarum confessione* 273.38
Ioannis Galeacci crudelitas in Astrologum quendam, qui ei uitæ finem prædicebat 215.11
Ioannes Gorætius Parisiensis 875.8
Ioannis Grammatici historia de Cracasaga 292.29
Iohannis Herold libri de dijs Gentium 29.5
Ioannes Kentman 440.45
Ioannes Langius uir celebris 415.43
Iohannes Legereti præsidens Sabaudus 286.3
Ioannis Leonis locus de asino & camelo docili 92.38 *de Fesfarum diuinationibus* 209.28
Ioannes Lihodius medicus 352.36
Ioannes Maria Bettus medicus 373.24
Ioannis Patris figmenta 478.41
Ioannis Salisberiensis sententia aurea 594.38
Ioannes Sartorius exorcista 597.1
Iohannes Sobetius medicus 462.40
Ioannes Sleidanus 602.21
Ioannes Sturmius. *ibid.* 18
Ioannem Teutonicum Halberstadeum una nocte tribus diuersis locis missam celebrasse 177.21
Ioannis Verneti præceptor 602.9
Ioannes uicesimilis & uicesimus primus pontif. magi infames 503.41
Ioannes Vuinclelius pastor in Biecht 596.23
Iob maleficio affectus 389.31
in Iobum quatenus Deus diabolo potestatem dederit 126.11
Iobeth magus 147.25
Iones qua ratione peste liberati sint 37.30 *singulis annis Diana Triclaria iuuenem & puellam mactabant.* *ibid.* 35
Iosephus reprehenditur 587.29
Iosephum Israelis filium fuisse magum secundum Iustinum 153.6
Iosephum fuisse medicum 221.39
Iosephi argumenta cōtra scriptores, qui sinistrè de Mose senserunt 153.23 *historia quid designarit.* *ibid.* 6 *laus* 744.41 *locus de Astaroth dæmone* 30.28
Iouialium malleorum usus apud Gothos 584.4
Ipes dæmon 915.46
Ipbigenia filia Agamænonis uiuamactata 37.26
Ipbigenia trāsmutata fabulæ explicatio 468.13
Irenæi locus de Carpocrate 250.37 *de Marco mago* 69.35
Irmgardis sacellum & festum 56.36 *peregrinatio* 55.41
Irmgardem crucifixum Romæ alloquitur 56.2
Isidis sacerdotes lenones 342.23 *trucidantur* 343.28
Isidem deum Aegyptij coluerunt 31.26
Isidori locus de Sortilegis 199.21
Isim quid 334.14
Israelitæ ob magiam à Deo puniti 658.45
Israelitarum idololatria 36.20 *punitur.* *ibid.* 24
Isychius quomodo dæmonem desinat 109.6
Isychij sententia de magis & maleficis 667.16 *uerba de dæmonum curatione* 566.21
Italica scholæ Platonica patronus qui fuerit 148.42
Iubam Mauri coluerunt 32.7
Iudas diaboli membrum 110.6
Iudam cur diabolus ita contra Christum inflammavit 54.7
iudicis iniqui pœna 711.38
iudices iniqui & inquisitores, opes aliorum, non religionem quærunt 288.38
iudicum plebeiiorum sinistra decreta 713.18 *quorundam tyrannis* 291.30
Iuditha uirgo religiosa Busciducis à dæmone miserè uexata 429.3
Juliao

INDEX.

Julianus imperator qua diuinationum specie sit usus 19.1
Julius Scaliger reprehendit Psel- lum 353.7
Julius Scaligeri uerba ad Carda- num de maleficijs 312.15
Julio simulachrum Cai Casij appa- ret 73.23
iumenta si præter naturã quid pã- ti uideantur, quid faciundum 649.32
iumentorum morbis prohibendis suffimentum utile 650.22
Iuniperus Christi nauta 596.16
è iuncis lac non emulgeri 426.44
Iuno dea 33.14 *inter deos Pena- tes numerata* 33.24 *unde sit petita à Romanis* 55.32
dæmon poeticus 119.34
Iunonis templum Romæ 55.35
responsum sinistre interpreta- tum. *ibid.* 26
Innonem Sami pro dea coluerunt 32.8
Iupiter dæmon poeticus 119.36
deus 33.17 *apud Enchadas hu- mano sanguine placatus* 39.12
Iouis Apameæ fanum communibus precibus destructum 623.46
Iouis Hammonis oraculum 57.10
à quo sit institutum 27.22
Iouis imber aureus 346.22
Ioui cœli imperium Græci tribue- runt 32.39
iurisconsultorum insignium censu- ra de Lamijs 732.8
Iusti Blancuualt historici figmen- tum 888.28
Iustini locus de abolitione oraculo- rum 41.36 *sententia de Sa- muelis apparitione* 192.30
Iuuenalis uersus de hippomanes 380.4 *de philtris* 378.42
iuuenis pro Deo coit 342.43 *qui- dam in asinum mutatus* 269.8
iuuenis cuiusdam parentibus immo- rigeri insigne exemplum 76.31

K.

K *Ano Acéμωp Casio Parmensi apparet* 72.45

καπνομαντία quid sit 198.3
Karentina in urbe obscœnum dia- boli ludibrium 46.6
Kasam Hebraica dictio quid signi- ficet 138.20. & 826.15
κατοπομαντία quid sit 195.43
Kentorpij dæmon tragedias mo- uet 119.31
Kentorpio in monasterio uexatio diabolica ad Lamias relata 422.24
καταλανομαντία quid sit 197.33
καγομαντία quid sit. *ibid.* 36
Kimbi opinio de Samuelis appari- tione 188.38 *quid per filios Dei intelligat* 332.18
κλαρομαντία quid & quotuplex sit 199.12
κλυτωπίς quid 475.14
Kneckstein abbatia, ubi campanæ non baptizatae è turri à dæmon- ne fuerunt proiectæ 44.4
Κεβαλοι dæmones qui dicti sint 110.36
λοοκινομαντία quid sit 197.7
Κρυταλλομαντία quid sit 196.4
Κωαοβρωπία quid 471.26

L.

L *Ac congelatum unde conficia- tur* 58.44 *glutinosum* 426.20 *ne per incubos abstra- hatur, coniuratio superstitiosa* 646.45
lactis uaccini restitutio superstitio- sa 647.46
lac à iuncis non emulgeri 426.44
consecratio ridicula 648.6
lacerta cerebrum ad quid utile sit 380.33
lacertas fugiendi modus magicus 531.1
Lactantij locus de Beelzebub 29.11 *de dæmonum studijs* 97.29
de dæmonum illusionem 45.1
Labas Hebraica dictio quid signi- ficet 139.46. & 826.26
lamia delusa à Germanis quomo- do dicatur 142.44 *pluuiam excitare non potest* 367.29
quid sit, & circa quæ uersetur

233.6

lamia cuiusdam resipiscentia 898.29 & *dæmonis cōgressum esse imaginarium* 322.32
lamia à magis ut differant 9. & 747.37 *à Rege Sueciæ in bel- lum ducta ad deterrendos ho- stes* 305.18 *à ueneficis quo- modo separentur* 9.13 *aliquot in Germania ob tempestates excitatas combustæ* 308.26
an ex natatione super aqua sint dignoscendæ 683.10 *an igne sint puniendæ* 815.38 *an mira- cula edere possint* 130.37
an ob fidus cum dæmone ini- tum sint puniendæ 689.41 & 750.4 *an per caminum & per aerem in longinqua loca deferantur* 313.36 *an propter characterem à dæmone impres- sum sint occidendæ* 755.19 *an sint apostatæ* 757.11 *an sint ho- micide.* *ibid.* 28 *an ueneficium sine contactu inferre possint* 365.21 *commiseratione dignæ, non pœna* 785.21 *complures ob uitiatam tēpestāte uineam combustæ* 301.41 *complures in arce Forressensi captæ, & quæstionibus appositæ* 286.1
complures Atrebatii combustæ, earumq; confessiones 290.25 *confitentes ea quæ sibi imponū- tur, amentes sunt* 778.25 *cur dictæ sint* 231.22 *cur corpore non transferantur* 273.35 *cur fruges excantare non possint* 303.10 *cur non sint idololatæ* 756.21 *cur non maiori pœna puniendæ sint, quàm furiosi* 785.33 *cur non sint puniendæ* 820.44 *cur non sint statim oc- cidendæ* 752.31 *cur pœna ca- pitali non sint puniendæ* 666.5
cur regulum apum deuorent 684.46 *cur sint occidendæ, ra- tio Georgij Piætorij* 765.21 & *magi infames quid differant* 143.41. & 233.24 *exilio uel a-*

Qq

3

liamul-

INDEX.

lia multa puniendæ 824.41
 hæreticis non sunt annueran-
 dæ 679.40 in professione
 federe cum dæmone quæ con-
 tra ecclesiæ statuta iurent 247.
 30 maleficio affectæ 393.14
 melancholicæ & amentes 697.
 6 nulli noxiæ quomodo sint
 reducendæ 739.20 naturali-
 bus usæ pharmacis quandoque
 deluduntur à satana 313.32
 nihil uoluntate, sed omnia coas-
 ctæ & deceptæ faciunt 781.1
 non possunt quod creduntur fa-
 cere 769.4 pœnitentes cui-
 tant pœnas corporales 732.22
 qua custodia & carcere sint re-
 tinendæ 681.27 qua pœna à
 Bononiensibus afficiatur 736.
 4 qua ratione tam constantes
 sint in torturis 684.46 quam
 uim habeant nocendi 6.1
 quam crudelibus torturis ali-
 quando exagitantur 668.35
 quo pacto res duras in corpus
 inferere possint 438.36 quo
 pacto magicam artem ediscant
 240.37 quibus ledere credun-
 tur, res ridiculas esse 365.21
 quibus rebus hominem interfi-
 cere queant 6.7 quibus re-
 bus fugentur 508.10 quomo-
 do dolusæ dæmonis opera pu-
 tent esse sua 680.6 quomodo
 illudantur à dæmone in aere
 concitando 297.37 & 814.3
 quomodo restituendæ sint
 680.27 & 755.28 & 788.26
 quomodo sint reducendæ &
 puniendæ 835.26 quomodo
 demententur à dæmonio, ut
 credant fateanturq; se fecisse,
 quæ prorsus non potuerunt 271.
 4 quomodo sint dignoscendæ,
 experimenta falsissima 682.32
 quomodo sint castigandæ 824.
 30 quomodo sint puniendæ
 secundum censuram insignium
 iurisconsultorum 732.8
 unde suam artem petant 9. &

365.2 supra centum in subal-
 pinis montibus combustæ 734.
 14
 lamiarum actiones esse imaginarias
 247.5 actionum anacepha-
 læosis 769.1 in causa cur
 tot sint opiniones 906.25
 confessio cur sit erronea 733.
 13 & 750.20 confessioni cur
 non sit standum 687.10 con-
 fessiones torturis expressæ, sæ-
 pius erroneæ 668.39 confes-
 siones illusiones tantum esse 821.
 26 corpora an dæmon per ae-
 rem deferat 279.7 & dæmo-
 nis stipulatio cur sit dolosa
 240.15 & 243.9 doctor phan-
 tasia 365.2 deceptio ex quibus
 causis maxime oriatur 288.16
 error 783.31 fedus cum dæ-
 mone quomodo fiat 240.2
 fedus cum dæmone nullum esse
 779.37 impotentia 297.32
 imprecationes inutiles esse 453.
 36 in somno uariarum ima-
 ginum causæ 315.41 inno-
 center ob maleficij opinionem
 punitarum exempla 709.30
 inquisitiones quales esse debeant
 686.21 maleficia à quo exer-
 ceantur 389.4 maleficia falso
 credita 408.20 mentionem nul-
 lam in sacris literis fieri 365.13
 & 392.16. & 825.33 nomina
 in sacris literis 232.23 nostrarum
 confessionem phantasticam esse,
 secundum Augustinum 267.45
 phantasia quomodo regat dæ-
 mon 273.24 professionis mo-
 dus 239.34 & 242.4 quarun-
 dam in Moravia opera in Duf-
 fum regem 285.3 sexus & ætas
 consideranda 789.27 stulta
 phantasia 292.10 tortura qua-
 lis 668.32 uariæ appellatio-
 nes 232.32 uariæ descriptio-
 nes secundum diuersos scripto-
 res 231.26 uariæ imaginatio-
 nes unde oriuntur 706.20 uis
 782.1 uoluntas quomodo sit pu-

nienda 776.36 unguentum se-
 cundum Cardanum 315.25 un-
 guenta unde conficiantur 314.13
 lamijs Germani nimium tribuunt
 143.17 nullam potestatem esse
 760.37 phantasiam esse corru-
 ptam 756.8
 lamijs alios non seducere 759.38
 esse amentes 695.35 extra con-
 natam naturæ humanæ uirtutē
 nihil posse 130.22 id non facere
 quod ijs imponitur, experientia
 docet 772.21 in spiritu equi-
 tare 274.15 nec Mosis, nec
 Christi tempore fuisse 741.34
 non esse instrumenta dæmonis
 762.22. & 771.28 non esse
 domi simul et alibi 283.10 non
 inuehere eos morbos, quorum
 se fatentur effectrices esse, ibid.
 35 nullo modo aerem turbare
 posse 297.32 pati, & non age-
 re 762.14 sine tactu prorsus
 nihil posse 366.24 tempesta-
 tes ciere non posse 662.2
 de Lamijs hominum opinio 3
 in Lamijs ignorantia facti proprii
 784.12
 de Lamijs prouerbum nostro tem-
 pore 827.23
 Lampfaceni quem deum coluerint
 32.10
 Laodicensis concilij decretum con-
 tra magos & incantatores
 665.1
 lares familiares qui dicendi sint
 111.33 aliquando futura præ-
 nunciant, ibid. 41 quid fuerint
 33.31
 laruæ dij qui dicti sint 111.19
 larynx caput arteriæ asperæ 394.
 31
 lapillus tussi reiectus 395.2 fabæ
 magnitudine, ex sinistris pulmo-
 nibus dissectus, ibid. 15
 lapis auellanae magnitudine in stea-
 tomate generatus 440.18 in
 cerebro repertus magnitudine
 & forma mori, ibid. 45 phi-
 losophorum qui sit 640.39
 lapides

I N D E X

lapides maleficium tollētes 582.17
 lapidibus cur saepe pluat 279.45
 Lappo insignis magus 173.44
 T. Latinus à dæmone exagitatus 566.38
 Latini cur Martē coluerint 33.25
     quomodo dæmones distinxerint 111.13
 Latopolitani piscem latū pro deo coluerunt 31.40
 latrocinij pœna apud Gallos 38.37
 laurus cui cōsecrata fuerit 198.25
 lauri uirtutes. ibid.20
 Lausanensi in ducatu magos quosdam proprios infantes coxisse & comedisse 240.35
 Legio cur diabolus nominetur 105.42
 λικανωμαυρία quid sit 195.10
 lemures cur sabbatum fugiant 34.10 dæmones 111.23 quando & quales sint creati 34.5 quibus rebus fugentur 508.13
 lemurum profligatio Paracelsistica 558.21
 lenocinij pœna 343.26
 Leo Suauis suggillatur 295.13
 Leonis Suauis calumnie in Vuerum refutantur 873.9
 leonem Leontopolitani pro deo coluerunt 31.44
 lepidotū piscem Aegyptij pro deo coluerunt 31.37
 Leuensteet in pago cuiusdam puellae admirabilis historia 430.5
 leuiathan quid significet 104.22
 lex Imperatoria de quibus maleficis agat 828.38
 lex Cornelia de sicarijs & ueneficis 745.39 quibus conueniat 766.5
 lex de lamiarum potestate 312.37
     duodecim Tabularū de his qui fruges excantant 299.26. & 801.7
 leges de maleficis an locum etiam habeant de lamijs 775.9
     unde sint sumptae 776.10
 leges quid statuunt de magis & ariolis, eosdemq; consulentibus

661.27
 leges unde ferri debeant 832.43
 λικανωμαυρία quid sit 198.8
 ligationes quot modis fiāt 463.24
 ligatos curantia 583.3
 ligaturae fictae exemplum 478.40
     magicae formula 521.20
 ligaturae physicae 592.23 uariae 461.22
 ligaturas incantatione nullo modo fieri posse 462.1
 lignum & cultri in uentriculo inuenti 416.20
 Lilit Hebraica dictio quid denotet 232.24
 Lindemannus exorcista repentina morte interijt 897.13
 Liuia & Lucilla ueneficae 382.20
 Liunionenses lupi, Germanicè Vueruuolff dicti, an ueri lupi sint 269.43
 Locale loco suo conuenire debet 281.5
 Loelji uersus de philtris 378.44
 lolij usus 316.20
 Loray dæmon 915.24
 Loth ebrij incestus 28.4 uxor in salis petram mutata 132.14
 Lotharingus quidam Constanti nopoli in Galliam per aerem delatus 278.29
 Lucani locus de Tage 74.8
     de maleficis 236.5
     de Druidis 38.45
 Luciani metamorphosis 269.37
 Lucifer dæmon 918.1
 Lucilla uxor Lucretij marito suo uenenum propinat 382.17
 Lucio Valerio Flacco Romae multa spectra apparent 73.27
 Lucius Lucullus amatorio poculo interemptus 382.44
 Lucretius poeta amatorio poculo interemptus. ibid.12
 ludorum inuentor 120.27
 Ludouici Guarnae Salernitani filiae duae in uiros mutatae 473.27
 Ludouici Romani Patricij locus de Calechutorum dæmone 118.33

Ludouici Milichij censura de lamiarum pœna 765.43 de lamiarum potentia 438.33
 Luna cur sit inter deos geniales numerata 33.18 unde dicatur caelo deduci 237.45
 Lunae simulacrum à Iuda apostolo decastratum 638.30
 lunaria herba 89.13
 lunaticus quomodo à dæmoniauo sit dydicandus 487.37
 lunatici curatio magica 593.29
 lunaticos quid efficiat 381.15
 lupina melancholia 471.24
     unde oriatur. ibid.28
 lupi in cauda pilus ad quid utilis 380.31 stercoris usus 387.17 & 579.3
 lupum Lycopolitani pro deo coluerunt 31.40
 lupi noxij in Liunia, qui Germanicè Vueruuolff dicuntur, an ueri lupi sint 269.44 quomodo ligari possint, ne armentis noceant 463.1
 luporū capita ianuis affixa an dæmones aufugiant 579.29 ingens turba Constantinopolis apparet 704.22 in formam qui crediderunt se trāsmutatos fuisse, quomodo hæc confessio sit intelligenda 698.10
 in Lupos num Lamiae uerè transformantur 270.35
 de Lutheri ortu dæmoniaco commentum 338.32
 Luthero monachi forma dæmō apparet, & cū eo disputat 87.39
 Lutheranorū secta oritur 288.40
 lutrae & laceriae in corporibus inuentae 448.29
 Lycaon Arcadiae rex in lupum mutatus 472.4
 λικανωμαυρία quid sit 471.22
 lyncurij lapidis uirtutes 582.31
 Lysimachi sinistra opinio de Mo- se 153.20
 M.

Macedones quem deum coluerint 32.7
 Qq 4. Macedo-

Macedoniam esse terram Cethim
 49.2
Macedonij praesidis edictum cono-
tra haereticos 726.22
Magdalena uirgo Constantiae à
dæmonio compressa 358.30
Magdalenæ Cruciae Hispanæ &
malefica historia admirabilis
 673.44
Magdeburgi mulieris cuiusdam fa-
cinus 599.13
magia Aegyptiorum, Babylonio-
rum & Persarum unde origi-
nem trahat 146.20 à quibus
ad Græcos peruenerit 148.8
magia infamis quādo coeperit 27.
 18 quid sit, & unde originem
trahat 145.4 cur sit detestanda
 152.20
magia & Fortia quid differant
 145.31
magia naturalis quid, & eius com-
mendatio 151.3
magia unde originem trahat
 146.7
magiae artes quaedam 170.8 origo
 860.29 stipendia 160.41
magiam Aegyptiorum inauspica-
tam Calasiris 144.1
magiam infamem quis primū do-
cuerit 923.41 qui coluerint
 147.33. & 150.9. & 155.3
Carpocrates publice docuit
 250.40
magica ars Constantinopoli publi-
cè docetur 210.35
magicae artis potestas cur à Deo
dæmonibus data sit 161.1
finis qui sit 179.39 uarij modi
 170.25
magicae artes earumq; sectatores à
Moyse damnantur 230.41 à
Nerone sublata. ibid.34
capitales 749.2
magicae curationes 530.1 uoces
nullae cum imaginibus caeli con-
ueniunt 534.13
magiarum diuinationum species
uariae 194.40
magicis uerbis & carminibus nul-

I N D E X.

la efficacia inest 535.19
magicis artibus an uti liceat 795.
 37
magici libri sub falso titulo Adæ
inscripti circumferuntur 152.33
cur palam sint exurendi 660.
 28 Ephesi exusti 596.1 quo
stylo sint scripti 161.25 qui
sub titulo Adæ & aliorum pa-
triarcharum circumferuntur, à
quo sint scripti. ibid.22
magicorum librorum catalogus
 162.6 medicorum punitio 656.
 29 oraculis cur non sit creden-
dum 211.33
magus infamis quid sit 143.41
Magdeburgi in aera cum equu-
lo conscendere uidetur 177.28
à serpente enecatur 160.32
uiuus à diabolo ablatas. ibid.4
magi resipiscantis historia 673.6
magi Aegyptij quomodo ad uerā
fidem conuersi sint 182.39
magi an dæmones in seruitutem
cogere possint 172.20 an uen-
tos sedare possint 175.7 an mi-
racula faciant 171.9 arioli
qua poena puniendi sint 657.
 14 Athenis expulsi 148.24 cur
nesciant benedicere 405.34
cur non sint adeundi 211.33. &
 214.39 transferuntur interdum
 177.4 infames quibus nomini-
bus & in quibus locis in uete-
ri testamento significantur 135.
 19 & Lamiae quid differant
 143.41. & 749.10 malefici
 45.12 nostro tempore qui ma-
xime floruerint 155.6 olim phi-
losophi dicti 151.14 quare Chri-
sti nomen precationibus & ex-
orcismis immisceant 594.11
qui dicantur 184.8 qui capita-
li supplicio sint puniendi 654.
 4 qui res perditas & furto
ablatas incantatione recupera-
re student, quomodo sint puni-
endi 657.14 quot modis
artes suas perficiant 170.25
quo pacto praestigias faciant

169.40 quo pacto dæmones
aduocent 931.40 quomodo
sint puniendi secundum leges
& decreta 661.27 sacrilegi bu-
ius seculi 507.15 sub nomine
qui comprehendantur 144.18
unde suam artem petant. ibid.
 1. & 653.31 Xerxis copias à
tempestate liberant 175.11
magorum Aegyptiorum nomina
 183.10 alios non ualde liden-
tium poena 655.6 apud ua-
rias gentes nomina 147.33
ars omnis & potetia unde con-
stet 144.23 blasphemiae in
euocandis dæmonibus 932.8
carminibus non obediunt bea-
torum animae 185.20 cura-
tiones nihil ualere, multis argu-
mentis probatur 563.15 in-
famium & diuinorum poena
inter edicta imperialia Germa-
nica 667.4 instrumenta
qualia sint 164.17 illusiones
 45.12 ac Lamiarum artibus
quodam esse communia 143.
 36 & Moysi operum discrimen
 178.26 praestigiae quomodo
fiant 144.23 qui annulo uel
uitro dæmonem captiuum cir-
cumferunt, poena 659.4 quo-
rundam funestus interitus 156.
 31 quorum mentio fiat in sa-
cris literis 741.42 religio-
rum multa 655.33 apud
Septentrionales populos incan-
tationum modi 173.20 signa
cur mendacia dicantur 183.
 28
magis à Mose poena constituta
 658.13 omnibus non debet ea-
dem infligi poena 651.21 cur ma-
gicae artis potestas data sit 161.
 2 infamibus qui dæmones in-
seruiant 120.31
magos quosdam in ducatu Lausa-
nensi proprios filios coxisse &
comedisse 240.35 consulenti-
bus qualis poena sit constituta
 658.23 & 661.25

magna-

I N D E X.

- magnetis uirtutes* 578.33
Mahometes qua astutia se regem fecerit 94.45 quibus artibus populum seduxerit. *ibid.* 14
Malaphar demon 915.32
malefica ut capillis suspendatur, imago 543.36
malefica accusatricis falsæ poena 711.5 cuiusdam resipiscentis historia 673.35
malefica quid à morte acciderit 678.13
maleficarum mutua commixtio 345.22 poena 664.32 quibus in locis sacræ scripturæ mentio fiat 748.4 trium exustarum confessiones excutiuntur ueris argumentis 689.12
maleficium quid sit 145.2
maleficij curatio 531.25 curandi formula superstitiosa 556.20 & 591.19 curationis sacrilegus modus 529.31 curatio magica 538.39 curandi methodus certissima ex sacris literis 611.41 curationis per benedictionem formula 404.2
maleficio affecti qui læsi ubi plures uno in loco sunt, qui faciundum 628.33 laforum multa exempla 389.31 & 408.20
maleficia quibus uerbis resoluatur 548.20 quibus materijs arceri possint 581.22 quomodo communibus precib. sanentur 621.16
maleficia cur aliquando permittat Deus 415.21 inferendi modus magicus 542.45 maleficijs repellere an liceat 795.43 omnia à diobolo exerceri 389.4
maleficius quidam à iudicibus igni deuotus ob maleficium, resipiscit ab amentia meliori uictu 697.27
malefici cuiusdam confessio 699.8 & malefica qua lege Mosis damnentur 136.38
maleficorum quadruplex familia 825.40
mali esu quidam factus daemoniacus 451.11
malicia radix 26.6
malitiarum an diabolus sit author 135.3
mallei louiales 584.4
Malleus maleficarum 5
Malphas demon 922.22
mali origo unde 907.19
malum imprecandi consuetudo uulgariis 454.9
Mammona demon quid significet 104.36
Manasses cur à Deo sit punitus 658.44 quales deos ex æde Domini abstulerit 36.3
Manassis regis flagitia 145.45
Manichæorum hæresis 730.36
mandragora herba unde Helle- rumna sit dicta 232.45
mandragoræ usus 316.23 ex radice homunculus 590.16
manes qui dij dicti sint 111.21
C. Manilij uersus de fascinatrice 235.9
μαρτοβιδαι quid significet 138.25
maraka 198.31
Marbas demon 912.20
Marchocias demon 922.11
Marcionistæ hæretici 154.35
Marcionitarum secta 810.35
Marcoduri mulier quædam ob maleficij falsam opinionem torturis enecata 711.12
Marcus demonis cultor 66.32
magus quibus artibus homines deceperit 69.30
Marcus quibus rebus mulieres ad se attraxerit 384.16
Marci Seruilij temeraria credulitas 570.33
mares in fœminas non transformari 474.19
Margaretha comitissa Burenfis à demonio exagitata 419.24
Marmaridius magus 147.36
Mars deus 33.17
Martem quem deum ueteres nominant 29.22
Marsilium Ficinum magicum an nulum gestasse 538.12
Martiani carmina de Minerva 255.44
Maribim demon 914.40
materias duras per solidas corporis partes diabolus in ipsa corpora immittere non potest 133.10 ore reiectas, non omnes fuisse in corpore 393.34 duras in corpus ingerendi ridiculus modus 438.18
Mathematici libri exusti 660.35
Senatusconsulto ex Italia pulsati *ibid.* 34
Matifconensis comes uiuus à diobolo ablati 160.11
Matthæus Curtius medicus 373.23
Matuta demon poeticus 119.34
Maubuse quidam se demoniacum esse fictè simulat 482.23
Mauri quem deum coluerint 32.7
Maxentij Imp. interitus 156.29
Maximi Imperatoris edictum contra hæreticos 723.16
Maximiliani uerba de cōsecratione campanarum 44.8
in Maximiliani 2. corde tres lapilli inuenti 441.7
Maximiliano Imperatori demon Hectoris, Achillis, & Dauidis in forma apparet 79.22
Mechasepha Hebraica uox quid significet 136.41. & 747.14. & 825.23
mechassephim quid significet 137.30
Medea uenefica 767.15
Medæ descriptio 234.17
medicina artium uetustissima 217.29
medicinæ ueteris laus 222.6
medici indocti in quos referant inscitiam suam 220.25
medicorum encomion in sacris literis 221.42
medicos eximios alligationibus, characteribus, carminibus usos esse 574.11 doctissimos à demoniacis sæpe falli 449.25
Mediolani aliquot uenefici capti Rr 373.

INDEX.

- 373.2 quidam maleficus igni deuotus ab amentia resipiscit meliori uictu 697.27
- Mediolanenses magum contra Friericum Imperatorem mittunt 696.37
- Medioxumi dii qui appellati sint 334.39
- Megalopolis in finibus foemina quadam a daemone ob nefaria iuramenta auctitur 457.1
- Meineri Clatsij famulus a daemone misere depopulatus 409.33
- melancholia causa 260.19
- melancholiam esse diaboli balneum 476.39
- melancholicus humor diabolo conuenientissimus 433.9 uapor qualia somnia commoueat 263.8
- melancholicus quidam Athenis persuasum habebat, omnes naues in Piraeum appellentes esse suas 257.12
- melancholici confessioni non est standum 686.42 cuiusdam rythmi de bellis in Gallia ortis, &c. 257.4 cuiusdam horribile exemplum 257.40
- melancholici cur plerique daemones ei putentur 476.21 cur plerumque sibiipsis necem inferant 256.22 maxime daemones illusionibus expositi 252.23 quomodo sint curandi, methodus certa 612.41 tres Groningae adeo correpti, ut se Deum patrem, filium & spiritum sanctum crederent 256.38
- melancholicorum corrupta imaginatio 256.11 uaria exempla 260.4 uariae afflictiones 259.14
- Melancholon a daemone irridetur 450.20
- Melchias papae edictum de ieiunio in die Dominico 248.14
- Melchom daemones 30.12
- Meleagri interitus 289.42
- memaphim & mechassephim qui dicantur 138.1
- Memphis cuiusdam asini docilitas 92.39
- memphitis lapidis uirtus 550.30
- Menaidis usus in magia 171.35
- Menalippus Dianae maciatur 37.33
- Menadri haereticum dogma 154.22
- mendacium a quo primum inuentum sit 26.2
- Mendicus iustus fidei daemoniacus 477.25
- Menippus Lycius 176.11
- mensam refertissimam hospitibus discubituris magus quidam ex improviso apparabat. ibid.1
- menstrui mulierum potus quid efficiat 381.13
- Mercurius Alexandriae abbas 78.37
- Mercurius deus 33.17 a Gallis humanis hostijs placatus 39.9
- Mercurius magus 148.2
- Mercurium suum qua herba Chibimici fixum reddant 89.21
- Merlinus semideus habitus 338.23
- Merlini fabulae 356.14
- Messenij qua ratione contra Lacedaemonios uictoriam nacti sint 37.39
- metallici daemones 112.34
- Methodius quomodo impotens sit factus 459.36
- Methodius insignis magus occiditur 156.32
- metus quid sit 782.35
- Michael Villanous 602.16
- Middelburgi ciuitatis direptio praedicta 50.32
- militis cuiusdam dormientis historia de bestiola ex eius ore egressa 67.24 & 841.20
- Minerua dea 33.16 cur sine matre fingatur esse nata 255.40 a Scythijs culta 32.5
- Minotauro singulis annis Athenienses septem adolescentes & totidem puellas deuorandas miserunt 38.15
- miracula spirituum bonorum ad quid conducant 122.28
- miracula in brutis 92.35
- miraculorum diaboli finis 102.35
- Misraim filius Noe magia inuentor 27.16
- Missae ad gehennam deturbans 601.19
- Missae usus in magicis artibus 164.44
- Moabitae quae deum coluerint 29.21
- ob Maerorem daemones multos superat 252.29
- Moloch deus Ammonitarum sanguine humano placatus 37.5
- moly nullam inesse antipathiam contra daemones 579.23
- monachus quidam a daemone stragulatus 81.37
- monachi commixtio cum succuba 358.18 & 359.30 forma daemones cuius uiduae apparet 87.10
- monacho daemones apparet, & una cum eo per montes deuotos equum amissum quaerit 77.15 sano uolentiq; testes exequi 458.23
- monachorum Aureliae figmentum 603.10 forma daemones prope Spiram Rhenum trasuecti 84.28 quorundam magica diuinatione 216.24 quorundam tragodia uenefica 321.30
- monialis uirginis Hispaniae admirabilis historia 673.39
- moniales uirgines Neomagi a diabolo infestatae 421.43
- monialium curatarum apud Maeria arborem prope Xanctos historia 629.40
- monstrum nascitur 354.17 Coloniae 447.3 apud Geldros 455.12
- Montaniani haeretici 154.35
- montani daemones 112.26
- Mopsus Aphri pro deo coluerunt 32.5
- Morax daemones 915.37
- morbi qui grauissimi sint 489.20
- morborum curatio diuis non est adscribenda 226.39 magica & superstitiosa curationes 530.7 morbos

INDEX.

morbos quatenus daemones sanent
 563.12
 Morpheï fabula 70.2
 mortis inuentor qui fuerit 26.5
 Morsæ quæstoris filius à daemonio
 exagitatus 411.44
 mortuorum animæ quomodo dæ-
 mon imitari soleat 62.37
 apparitiones quales sint, &
 quomodo Ethnici dydicarint
 135.32 suscitatio & apparitio
 unde dependeat 193.23
 mortuos diabolus ad uitam reuoca-
 re non potest 132.33
 à Mortuis non querenda ueritas
 185.6
 Mosis authoritati quantum sit tri-
 buendum 17.40 decretum de
 criminibus non in omnibus lo-
 cis imitandum est 749.21
 edictum contra magos quibus
 conueniat 741.32 edictum
 contra ueneficos 10 lex de
 quibus maleficis agat 813.31
 præceptum contra magicas ar-
 tes, earumq; sectatores 230.43
 operum comparatio cum Pha-
 raonis magorum operibus 178.
 26
 Mosen à Iosepho artem magicam
 accepisse 153.12
 Mosselscolp 694.8
 Mubazzimin magi & circulator
 res apud Fessis 207.36
 mulier cur ad credendum facilis sit
 254.25 à dæmone exagitata
 Bononiæ 450.36 Lutetiæ la-
 pidem habens in utero 442.40
 maleficio lesa clauos & acus
 uomit 408.13 unde sit dicta
 254.35 maleficio lesa 391.37
 quædam acum deglutit 397.13
 quædam uaria per urinam ex-
 creat 397.12 quædam Marco-
 duri innocenter tormentis ene-
 cata 711.12 Vuell in pago à dæ-
 mone exagitata 633.4
 mulieris cuiusdam maleficæ finis
 miserabilis figmentum 678.8
 cuiusdam Osnaburgi crudele

facinus in maritum 598.38 dæ-
 moniacæ de partu Lamia im-
 putato, historia admirabilis
 362.11 maleficæ constantia in
 tortura ferenda 547.17 phan-
 tasticæ uera historia 296.27
 mulieres ab initio ad ueneficium
 procliuiores 766.45 albæ dæ-
 mones 117.45 complures Ham-
 monæ captæ 426.16 malicio-
 sæ cur dæmonum illusionibus
 maxime expositæ sint 252.36
 & 253.31
 mulierum calculi 443.22 molæ
 338.17 proprium quod sit
 254.9
 mulieribus cur ex lege tutores &
 curatores dati sint 255.37
 probis illusio incubi accidit
 351.40
 mulieres facilius decipi, & despe-
 rare citius quàm uiros 254.29
 minus puniendas uirgines 738.36.
 & 814.20
 mulierculæ quomodo à dæmone
 decipiantur 268.12
 muliercularum mutua commix-
 tio 346.8 innocenter ob ma-
 leficij opinionem punitarum
 exempla 709.30 trium exusta-
 rum confessiones excutuntur
 689.12
 mundi magni res naturales 88.22
 parui res naturales 90.4
 mundum alterutra quomodo diabo-
 lus corruerit 27.11 quomodo
 primum diabolus corruerit
 24.7
 murem araneum Athribitæ pro
 deo coluerunt 31.45
 mures ne insidiarentur cascis, Apol-
 linis Parnopæi numen inuoca-
 batur 32.33
 Murrur dæmon 925.18
 muscæ ut facerent, Cyrenaico
 Achori litatum est 32.29
 Myrrhæ usus 581.23
 Myrton 475.17
 Mythrae simulacrum apud Persas
 32.19

N.

N Aberus dæmon 916.8
 Nabuchadonezar maleficio
 laesus 126.2. & 390.26
 Nabus Hebraica uox quid signifi-
 cet 139.7
 Natalis Ramardus 602.5
 natura quid sit 127.5
 naturales res quandoq; iudicari dæ-
 moniacas 88.19
 Nacleri locus de Benedicto nono
 81.13
 Naucratis quem deum coluerint
 32.5
 Nazianzeni locus de angelorum
 natura 18.21
 Neapoli duæ uirgines in uiros mu-
 tatae 473.30
 necromantia quid sit 192.39
 quamdiu durarit etiam in po-
 pulo Dei 194.7
 necromantici quomodo dæmones
 aduocent 931.40
 uirgines 185.40
 Neomagi mendici cuiusdam dæ-
 moniaci figmentum 477.24
 moniales à diabolo infectatæ
 421.43 quidam ouum inte-
 grum deglutens, mox suffoca-
 tur 394.18
 Nereum ueteres Neptuno adiun-
 xerunt 33.1
 Nergal dæmon 29.40
 Nero comperit magicas artes uas-
 nas esse 230.13
 Nephilim quid 334.13
 qui dicantur 329.6
 Neptunus deus 33.17
 Neptuno maris imperium Græci
 tribuerunt 32.39
 Neuri populi Scythiæ se in lupos
 transformari posse crediderunt
 472.15 incantatores insignes
 150.39
 Nibbas dæmon 29.46
 Nicolaus Gattel Vuimariæ exustus
 479.3
 nimbi procellosi quando plerunq;
 fiant 307.40
 Ninus quot annis ante tempora
 Rr 2 Troia-

I N D E X.

T roiana uixerit 147.9	donis sententia 386.1	O ues ex terra nascuntur 337.20
Nisroch daemon 30.5	Onen Hebraica dictio quid significet 138.40 & 826.16	earum pestilentia unde 490.20
Noba primus inebriatur 27.13	Onomacritus magus Athenis expulsus 148.24	Ouidij locus de dijs praestitibus 33.
Norici quem deum coluerint 32.6	ὄνομακρίτης quid 200.20	35 de dijs gentium 32.14 de hippomanes 380.1 & 381.41
Norimbergensis magistratus prudentia summa 480.38	Ophis quid secundum Pherecydem 19.19	de lamijs 234.8 de sortilegis 203.1 de Strigis 231.26 de Vlyse & Circe 236.43
notoria ars 170.9	Ophite haeretici 154.31	ouum integrum quidam Neomagi degluties, mox suffocatur 394.19
nothhembd 573.20	Opilio Macrino qui uersus obuerint ex Homero 201.43	oua lustralia ad quid utilia 582.45
Nucem grandem Pomerani olim adorauerunt 31.16	Opis daemon poeticus 119.36	Oxyrinchum Aegyptij pro deo coluerunt 31.38
Numa Pompilius hydromantiae cultor 196.41 magicos libros secum recondi in sepulchro uoluit 149.40 ludificator magicus 176.1 quo daemone familiari sit usus 117.11	opium quibus in locis plantetur 319.15	Oze daemon 928.27
Nursiae infans posteriore naturae parte solidus nascitur 90.11	opij usus 316.21. et 318.43 et 550.13	P.
Nymphae 31.3. & 475.16	oracula per insomnia quomodo fiant secundum magorum doctrinam 164.5 daemonum quando cessarint 41.31 post Christum qualia fuerint 42.14 unde & ubi olim petita sint 900.1	P aganorum lustrationes facientes quomodo sint puniendi 664.45
O.	oracula qui lapis reddat 582.37	Pages sacerdotes apud Americanos 119.2
O B Hebraica dictio quid significet 140.1	oratio & ieiunium cur fere coniungantur 248.10	Palastinorum deus 30.27
Obotriti quem deum coluerint 34.45	orationis efficacia 624.20	palmae Christi portatae usus 581.25
Oceanus daemon poeticus 119.35	orationum communium in maleficio sanando efficacia 621.13	Paletheobori populi 369.12
Ochosiae regis interitus causa 658.33	Oray daemon 915.24	paliurum exuccam Parisijs denuo effloruisse 888.32
Octavianum carminibus magicis usum fuisse 574.43	ore materies reiectas non omnes fuisse in corpore 393.34. & 407.39	Panici terrores 74.39
oculorum lippitudine cuiusdam mulierculae laborantis curatio magica 570.4	Orias daemon 927.14	Paphnutius uno uerbo daemones fugauit 640.3
Oddo Danicus magus submergitur 157.22	Orientis daemones qui sint 913.1	Paracelsus qualem praecipitorem habuerit 882.33
Odhen Gothorum numen 34.17. & 39.23	orificium neruosum & ualde sensile 395.34	Paracelsistae cuiusdam impudentia & inscitia in terra Iuliacensi 222.24 & 226.15
odium quid conciliet 380.42	Origenis sententia de Samuelis apparitione 192.33	Paracelsistae quibus characteribus in curatione utantur 884.22
Oenothora uirtutes 578.36	Orimasda ignem Persae pro deo coluerunt 31.46	Paracelsistarum curationes 875.9
Asophagus 395.27	Orobas daemon 929.1	Paracelsistica profligatio daemonum 558.21
olauis Magni quid significet 138.45	Orphea quid sit 200.40	παράδοτοι daemones qui dicti sint 111.4
Olauis Magnus reprehenditur 175.3	Orpheum magum fuisse 149.7	parietum imprecationis exemplum horrendum 455.10
Olai magni locus de Gothorum dijs 34.16 historia quanta sit fides adhibenda 889.40	Osirim deum Aegyptij coluerunt 31.26	Parnopion quid significet 32.35
oleum somniferum 316.5 ex gagate ad quid utile 582.40	Os naburgi cuiusdam mulieris crudelitas facinus in maritum 598.38	parsimonia exemplum 300.14
oliua a meretrice plantata, infructuosa perpetuo manet 581.19	Otis daemon 914.31	Pasetes ludificator magicus 175.44
oluae rami ad quid utiles. ibid. 18	Otto Imperator & Crescentij uxore uenenis necatus 372.4	Pastoris cuiusdam commentum 218.1.37 & 219.20
Olympiadis uxoris Philippi Macedoniae		pastorum officium 268.9

I N D E X.

Patauij agricola quidam se lupum
 esse credit 470.45 monachus
 quidam ueneficus captus 373.7
 Patmos insula 154.44
 patrum quorundam sententiæ de
 Samuelis apparitione 189.45
 aduersus demonum insidias
 494.27 de demonum machi-
 nationibus 95.10 de demo-
 num potentijs & studijs 100.
 13 de seductis errore & here-
 tics non enecandis 718.21
 Paulina ui stupratur 343.1
 Paulinæ probitas 341.36
 Paulus an magus fuerit 152.43
 Pauli diaconi locus de Valentis ty-
 rannide 50.4
 Pauli Grillandi locus de quodam
 melancholico 257.40 de ma-
 teria uaria ac dura, sententia
 406.20 uerba de fure tormen-
 ta nil curante 545.34 historia
 de quadam lamia 735.44
 sententia de Lamijs 732.12
 Pauli Schalichij errores & rapso-
 dia 838.25 impius error 847.4
 aduersus Paalum Schalichij Vuie-
 ri apologia 836.40
 Pauli Veneti locus de potu sopori-
 fero 321.40
 Paymon demon 917.46
 Peccatum unde 907.21
 peccati author, ubi diabolus appel-
 letur 106.14
 peccata inæqualia 754.8
 peccata quot modis committantur
 787.32
 pecora dolofo maleficia acta 651.6
 pecora ab esu quid exterreat 387.
 17 et 651.9 uenenis tolli 387.11.
 & 489.45
 pecoribus lac ne per incubos ab-
 strahatur, coniuratio supersti-
 tiosa 646.45
 in Pecoribus exagitandis dolus
 387.17
 penates qui fuerint 33.23
 Penelopes proci quo pacto proditi
 sint 197.18
 pentaphyllon herba ad quid utilis

581.15
 periaptorum physicorum uirtutes
 578.40 uanitas 535.29
 periaptis quantum sit fidendum
 579.11
 de Perdicibus falsa 348.46
 peripatetici negant esse demones
 17.23
 Persæ Mithræ bouem immolabāt
 32.28 quantum honorem ma-
 giæ tribuerint 150.11 quid pro
 deo coluerint 31.46. & 146.31
 Persarum & Atheniensium præ-
 lium 74.33 magiæ origo 27.
 21. & 146.21 magi quam ma-
 giam coluerint 152.5 pœna
 contra ueneficos 767.44
 apud Persas qui primò magiam
 excoluerint 147.29
 pestilentia septuaginta millia ui-
 rorum cadunt 28.14 quæ ra-
 tione in Ionia sit sedata 37.32
 unde generetur 489.26
 pestis remedium magicum à pon-
 tifice Romano Hispanis in Bel-
 gis exhibitum 513.12
 pestes animantium 490.3. &
 491.12
 Petrus Aponus cuius magiæ cogni-
 tionem habuerit 881.44
 Petri de Abano elementa magica
 164.29
 Petri Alphonsi locus de demonum
 lapsu 23.35
 Petri Blefensis uerba de demonis
 mendacijs 213.44
 Petri Brabantij uentriloqui dolus
 205.29
 Petri Damiani sententiæ de Lamiæ
 rum confessione phantastica
 269.30 locus de demonum la-
 psu 23.24
 Petri lapsus & conuersio 245.33
 Petri Lombardi locus de demonis
 potentia 160.45
 Petri Polignensis confessio 699.8
 Petri Pomponatij Mantuani opus
 de naturalium effectuum causis
 799.21
 Peuceri laus & doctrina 194.35

Phantasia quid sit, & quomodo
 uiuietur à diabolo 260.40 &
 296.25 Lamiarum doctor
 365.2
 phantasia effectus 261.20
 phantasmata quid fuget 582.42
 phantastica mulieris exemplum
 296.27
 phantastici qui dicantur. ibid. 23
 Pharaon imago diaboli 110.8
 inuitus Dei miracula agnoscit
 182.6
 Pharaonis insomnium 899.27
 pharmaca in locis semotis sepulta
 à lamijs nō posse nocere 366.14
 φαρμακία 746.39
 φαρμακον quid Iosephus appellet
 745.28
 φαρμακός 137.12. & 742.33
 Pharsalici belli euentus à demone
 prædictus 193.5
 Phauorini sententia de magorum
 uaticinijs 214.34
 Phégor demon à quibus sit cultus
 29.28
 Pherecydis locus de demonum la-
 psu 19.18
 Philetas magus 148.33
 Philippus apostolus draconem in
 Scythia profligat 638.33 ab
 angelo delatus 276.16
 Philippus Macedonum rex puella
 lam quandam amat 385.29
 Philippi Melanchthonis iudicium
 de demoniacis 643.41
 Philippus Vueselich Colonienfis,
 à demone exagitatus 631.21
 Philistini quem deum coluerint
 30.16
 Philonis locus de nymphis 31.1
 philosophi qui olim habiti & di-
 cti sint 151.14
 philosophorum sententia de demo-
 nibus 121.30
 Philostrati historiæ quanta fides
 sit adhibenda 888.18
 philtum quid sit 378.38
 philtum cur sint detestanda 386.12
 in amore concitando parum ua-
 lent 381.33 mortem sapius
 Rv 3 accedat

I N D E X.

- accelerant 383.22 uaria 378.36
 & 381.16 uera 386.7
 phlegmaticus uapor qualia in som-
 nia moueat 263.13
 Phædra Hippolyto priuigno ama-
 torium poculum propinat 385.
 18
 Phoenix dæmon 930.43
 Phorcis dæmon poeticus 119.35
 phylacteria quid sint 663.42
 Picus avis ad quid utilis 583.3
 pila in bouis uentriculo unde nata
 445.12
 pila magnæ nigræ ex bouis iunio-
 rum uentriculo exemptæ 445.
 3
 Pinneti amasia Florina dæmon
 359.40
 Pirithoum primum à cælo detra-
 xisse lunam 238.4
 pisces capiendi magicus modus 533.
 32
 piscibus Aegyptij diuinos honores
 tribuerunt 31.37
 pius qualis sit 496.11
 Planetarum characteres quæ uim
 habeant 553.35
 Planipes nomen dæmonis 119.28
 Platina locus de Benedicto octa-
 uo 80.45
 Plato unde suam philosophiâ hau-
 serit 122.15 unde sit natus
 338.2
 Platonis opinio de dæmonibus 17.
 26. & 47.32 de mulierum ge-
 nere 255.46 de imprecatione
 parentum 455.21
 Platonicarum scholarum patroni
 præcipui qui sint 148.37
 Platonicis quomodo distinguant
 dæmones 121.27
 ex Platonicis qui magiam colue-
 rint 148.37
 Plinij locus de uarijs actionibus dæ-
 moniacis 70.33 item de abo-
 litione oraculorum 42.4 opi-
 nio de animis 68.13 item de
 Mose 153.13
 Plotinus Italicae scholæ Platonicae
 patronus 148.42
 Plotini opinio de dæmonibus 17.
 29
 Plumifascis nomen dæmonis 119.
 27
 Plutarchi locus de abolitione ora-
 culorum 42.2
 Plutoni imperium inferni Græci
 attribuerunt 32.41
 Plutonem quem deum Græci ap-
 pellarint 29.12
 Plutus unus ex dijs selectis 33.22
 pluuia & grando unde 811.20
 pluuiam cieri non posse carmini-
 bus 312.32 lamia non potest
 excitare 367.28
 Πυθαγόρας quid sit 323.23
 Podaga numen Vandalorum 34.
 46
 Pœni quem deum coluerint 32.8
 poetici dæmones qui dicti sint 119.
 34
 Polaborum deus 34.43
 Politiani carmen de uenefica 382.
 26
 Pomerani olim grandem nucem
 adorauerunt 31.16
 Pomponatius quomodo melancho-
 licum curarit 613.3
 Pomponatij locus de quodam cir-
 culatore 90.29 sententia de
 sanatione dæmonis 568.11
 Pontani locus de tempestate incan-
 tatione excitata 306.10
 Pontifices Romani qui arte magi-
 ca pontificati sunt adepti 503.
 35
 Porenutij quem deum coluerint
 34.35
 poros minime à diabolo distrahi
 innoxie posse 439.11
 Porphyrius magus 148.37
 Porphyrij deliramenta 555.2
 opinio de dæmonibus 17.28
 Portumnus deus marinus 33.3
 possibile puniatur in criminalibus
 actionibus 773.9
 potus dementans & soporiferus
 321.37 tartareus 241.36
 Potamantis herbae usus 321.26
 Prædictio cuius opus sit 213.26
 prædictionis dæmoniacæ exemplū
 49.32
 prædictiones dæmonū unde 48.3
 prænotiones dæmonum unde ibid.
 20
 Præstantij pater in longo altoq;
 somno se equū putabat factum
 467.19
 præstigiatores quibus nominibus
 in ueteri testamento significen-
 tur 137.20
 præstigium quid sit 144.43
 Præstites dii 33.35
 Priapus dæmon 29.15
 Primasij locus de dæmonum lapsu
 22.43
 principum quorundam singularis
 prudentia in accusatione ob ma-
 leficia 714.1
 probationes in actione criminali
 quales esse debeant 687.6
 Proclus Asiatica scholæ Platonicae
 præceptor 148.44
 Procli opinio de dæmonibus 17.
 28
 prodigia uaria in uarijs locis 56.
 40
 Πρηνεὺς 203.32
 Propertij carmen de lunæ obnubi-
 latione 238.7 de bippo-
 manes 379.42 de lauro
 198.17
 prophetia donam spiritus sancti
 865.26
 prophetarum testimonia quibus in
 locis citentur 868.27
 Προφῆταις quid sit 144.7
 Proserpina 29.16
 Proue idolum Sclauorum 34.42
 Prusus dæmon 912.30
 Psalmi LXVIII. uis contra dæmo-
 nes 536.30
 psalmi CVIII. in magicis incanta-
 tionibus usus 525.21
 Psellus quomodo distinguat dæ-
 mones 121.5 quot genera
 dæmonum recenseat 113.6
 Pselli locus de dæmonibus 66.31
 nugamēta de Eucharistia & Gno-
 sticis 250.14 opinio de dæ-
 monis

I N D E X.

monibus 17.23
Pseudomonarchia demonum unde
desumpta sit 911.2
~~Ab~~ ~~Ab~~ ~~Ab~~ qui dicantur 110.10
Psyche uelutatio uenerea cum Cu
pidine 354.24
Psylli populi 369.1
Pucel demon 924.45
pudenda an demon uitiare possit
367.8
puella demoniaca 431.46 pre
cibus communibus à demonio
liberatur 623.6
puella à demone uexata 429.3. et
449.29 Romæ è mortuis sus
citata 193.7 quædam spon
sa in uirum transmutata 473.
35 Vuerlensis epileptica, puta
tur demoniaca 481.16
puellæ demoniacæ historia memo
rabilis 400.6 figmentum
Cliuæ 609.35
puellæ historia admirabilis, cuius è
latere culter exectus est 430.1
puellæ ad septuaginta Romæ dæ
moniæ factæ 415.27
puer Beneuenti in uirginem muta
tus secundū Ausonium 475.42
demoniacus nouem annorum
50.16 à demone abripitur
363.16 ex phantastica mu
liere natus 357.35
puerorum demoniacorum histo
ria 414.3
pueros ad centum & triginta dæ
mon abducit 80.10 occidi
non posse ceremonijs 245.43
puerperis qui demones infesti sint
118.2
pulueris Susati usus 685.44
de Purgatorio mortui Parisijs fi
cta querela 205.39
Pursan demon 915.4
Pythonicorum & Pythiarum ua
ticia 204.35
Pythagorei cur fabis abstinerint
900.13
Pythagoram ob magicam artem
nationes longissimas accessisse
150.4 uxo momento & in

Thurijs & in Metapontijs fuisse
177.10
Pythia mulier quæ dicta sit 203.
31
Pythiæ quomodo uaticinentur
204.40
Pythiarum uatum origo 41.6. &
203.32
Pythias non esse consulendas, lege
Mosaica prohibitum 41.
10
Pytho unde, & Pythium oraculū
203.18
Python aut Pythonicus spiritus
quid Hebraicè significet 140.
2
Pythonijs consulentes quomodo
sint puniendi 794.30

Q.

in Quæstionibus quomodo tacitur
nit. is induci credatur 544.
36
quercus in Epiro culta 54.40

R.

Ræd in arce quædam mulier
cula falso accusata 710.28
rana uiridis os ad quid utile sit
380.34
Raum uel Raym demon 925.37
Raymundi censura de Lamijs 732.
34
Reatus quidam Mantuanus incre
dibilia miracula dexteritate
manuum operatur 90.32
religionis falsæ usus 342.20
Rempha demon 30.42
Renerus Solenander medicus cele
bris 317.14
reorum custodia 681.28 pæ
na apud Gallos 38.36 stus
por & taciturnitas an uerbis
dissoluatur 548.16
reuelationum ars 170.10
Rhabarbari usus 557.19
Rhodij uentriloqua fœmina 205.
5
Robertus Anglus cuius magiæ co
gnitionem habuerit 881.43
robur ingens 278.30
Rodicosano ad focum dormienti

demon ignitum carbonem in
manum tradit 297.27
Rodigas Obotritorum deus 34.
45
Rogerius Bachon cuius magiæ co
gnitionem habuerit 881.
43
Rollerus Danus matrem artem ma
gicam exercetem inuenit 292.
33
Romæ furis & mulieris maleficæ
constantia in tortura ferenda
547.2 lapis reperitur, quo pe
tijt diabolus S. Dominicum
280.8 mulia spectra uisa,
eorumq; significatio 73.28
multi ueneficijs horrendis ne
cati 371.6 puellæ circiter
septuaginta, simul una nocte
demoniacæ factæ 415.26
quidam iuuenis immorigeras
parentibus mirè à demonio co
xagitatus 78.2 quidam se
demoniacum simulat 634.35
quidam hydropicus uenenato
potu præter spem curatur 374.
18
Romanus Argyrus Imperator O
rientis ab uxore ueneno extin
ctus 372.11
Romanus populus à demone delu
sus 566.35
Romani Diti & Proserpinæ sub
terra aram erigunt 73.22
dominationis natura cupidi
150.28 unde ritus sacrorum
mutuati sint 37.12
Romanorum idololatria 33.9
& 34.25
Romanis & Albanis inter se bellia
gerantibus diabolus monstrosa
specie apparet 73.15
apud Romanos quis primum ue
neficium inuenerit 767.8
Roneue demon 920.46
Rosearbor nomen demonis 119.
29
Rotterdamensium uictus 693.39
Rudolphus episcopus Erfurdensis
cur factus sit Frāciscanus 83.24

Rr 4   Rugiani

INDEX.

Rugiani miris modis à diabolo delusi 46.7	relegatum habuerit 919.37	uis 581.29
Rugieuihi quem deum coluerint 34.34	quam deam coluerit 30.20	Sclauum quem deum coluerint 34.39
Ruperti locus de abolitione oraculorum 41.46	de Salomone necromanticorum figmentum 920.2. & 923.39	Scoxi demon 924.27
rusticus quidam horarum ictus in corde sentiens 413.35 quidam uermem longitudinis octo pedum excreat 448.1	Saltzburgi incantator à serpente occiditur 160.32	Scythæ cur nulla spectra seu imagines uideant 262.9 quem deum coluerint 32.5
rusticorum superstitio & incredulitas 312.3	Samaritanorum hæresis 730.36	Secretum Secretorum demon 931.16
rutæ uirtus 582.1	Samaritani quem deum coluerint 29.21	Sedulij locus de demonum lapsu 22.46
S.	Sami quem deum coluerint 32.8	Seinckmest 600.20
Sadia opinio de Samuelis apparitione 188.45	Samuelis apparitionis historia quomodo uere sit intelligenda 185.1	semidei quales crediti 334.15
Sabellici locus de demone Atheniensium quodam 70.31	Sambethen unde dicatur 869.39	seminis per succubum & incubum translatus uanitas 347.1
Sabnac demon 922.41	sanguinis fluxus remedium magicum 530.35 humani uictima à quo sit inuenta 37.3	profusio in somnis unde eueniat 848.44
sacerdotum fraus olim 343.39	sanguinem sistendi modus magicus 512.8	Sempronius Rufus magus 148.28
sacerdotium regale 800.11	ad Sanhedrim qui admissi sint 151.10	Sennacherib rex Assyriorum quem adorauit 30.6
sacra scripturae abusus in curationibus morborum magicis 510.30	sardij lapidis uirtutes 582.22	Seneca sententia de Lamiarum impotentia 298.39
sacrificus incubum passus 324.2	Sathan quid significet 105.15	Senensium monachorum figmentum 606.39
sacrifici quidam inepti, malefici morbum mentiuntur, & eius reas statuunt infantes 216.39	quomodo sit fugiendus 619.1	Senones quales dicti 334.15
sacrificorum superstitio 508.10	sathana uoluntas semper iniusta 125.18	sensum quæ simplicia perturbent 316.20
quorundam magica diuinitas 216.16	Saturnus demon poeticus 119.36	Sepharuaim ciuitas quem deum coluerit 29.34
sacrilegus qui proprie dicatur 527.42	humanis hostijs ab Afris placatus 39.4 unus ex dijs selectis 33.22	Septuaginta interpretum laus 742.10
Sadducaei negant esse demones 17.24	Saturni adulterium 343.38	Septentrionalium populorum incantationes 173.16
saga unde dicta 232.35	satyri animalis descriptio 350.41	Serapim Naucratis coluerunt 32.6 quem deum ueteres nominauerunt 29.16
saga ledenda impius modus 521.32	satyri cur sabbathum fugiant 34.10 an ueri fuerint demones 350.10 quando & quales sint creati 34.5	Serarum apertio diabolica 541.46
sagarum fœdus cum demone quomodo fiat 240.2	satyros olim locutos esse 351.21	Q. Serenum carminibus magicis usum fuisse 574.38
Sabacat mulieres uenefica 346.8	Satyrides insula 350.29	Sergius monachus praeceptor Mambometis 94.14
Saitæ quem pro deo coluerunt 31.39	Saul cur iuste à Deo sit punitus 187.1 ob quam causam poenas dederit 41.13	Serpens magum enecat 160.32
Saliceti constitutio de magis 663.15	Saulis interitus causa 187.44	sub ostij limine repositus quid efficiat 367.2
salis exorcisati usus uariis 586.19	Saxonis Grammatici historiae ubi non sit adhibenda fides 888.3	Serpentes à Nigritis fascinari 516.11
Salmac demon 922.41	Saxonibus armatis demon horrenda forma apparet 74.41	Serpentum coniurationis formula 515.13 & 531.3
Salomon an magus fuerit 152.40	scedula ridicula collo appensa 570.24	Q. Sertorius demone familiari usus 117.6
quem demonem in uase uitreo	Scheidamensium uictus 693.40	Seruius Tullus semideus habitus 338.
	scillæ in domus limine suspensæ uir	

INDEX.

- 338.27 Laris filius & scorti
348.43
fetas porcinas quidam demonia-
cus cum excrementis deiecit
412.10
Seueri Sulpitij sententia de hære-
ticis non enecandis 723.13
de Gallorum rusticorum super-
stitione 57.38
Sibylla Brythraea quando uixerit
863.2 eius ætas. ibid.32
uaticinium 211.20
Sibyllæ Cumææ descriptio & ori-
go 864.11 uersus 870.26
Sibyllæ albæ 117.45 quæ dictæ
sint 858.38
Sibyllæ an uates diuinæ fuerint
865.7 quæ dictæ sint 869.17
Sibyllarum carmina abolita 872.
20 doctrina qualis fuerit 867.
39 honor apud ueteres. ibid.19
libri & uaticinia 41.14 mira-
cula qualia 870.3 nomina 862.
15 ortus incertus 861.31 prima
quæ fuerit 862.1 sexus 867.3
uita & mores 870.14 uatici-
nia de Christo 41.23. & 862.
12. & 868.7 uaticinandi ratio
866.15
Sibyllas spiritu diuino non fuisse
præditas 889.45
Sidonij quem demonem coluerint
29.21. & 30.19
sigillorum magicorum nugæ 537.
17
sigillis nullam uim inesse 553.23
signa demonum bonorum & ma-
lorum quid differant 122.20
silices ex ore cuiusdam demoniaci
extrahuntur 410.5
Simon apostolus quo nomine simu-
lachrum solis diminuerit 638.
28
Simon magus unde sit natus 338.
22. & 356.27 eadem hora in
conclauis cum Nerone, & foris
cum populo loquitur 283.28
quo demone familiari sit usus
117.14 hæresium seminariū
154.4 Clementis oculos effa-
scinat 144.29 eius interitus
154.10
Simon Molitor ex Hassia insignis
exorcista 598.31
Siua numen Vandalorum 34.
46
Smaragdi locus de demonum stu-
dijs & potentijs 102.6
Snebergius demon 112.42
Sobrij cur esse debeamus 248.2
Socrates demone familiari usus
116.46
Socratis locus de Valentis tyrannide
50.3 temperantia
470.10
Sodomæ & Gomorræ exitium
27.42
Sol cur sit inter deos geniales nu-
meratus 33.27 unus ex dijs
selectis. ibid.23
solis simulachrum à Simone apo-
stolo deuastatum 638.29
solanum maius herba 317.22
solani furiosi radix imagines uas
nas inducit 320.21
somnia herba 317.3
somniaferum oleum 316.5
somnia uera quæ arbor pariat
198.20
somniaferum imagines quomodo di-
uersas figuras capiant 263.9
somnia quibus maxime diabolus
se insinuet 263.20
somniaferæ imagines 264.17. &
848.17
somnia furiosum quæ simplicia
faciant 316.20
Sorciere Lamia Gallis dicitur
233.3
sortes uariæ 199.29
sortilegi unde dicti sint 202.33
qui dicantur 199.22 quæ pœ-
na sint puniendi 665.28. &
732.42
sortilegium quid & quottuplex
sit 199.12
sortilegia quid sint 202.19
Sossigenis opinio de rebus, quæ in
tenebris lucere uidentur 89.25
Sozomeni locus de Valentis tyrannide
50.4
Spectrum mirum 75.11
spectri ficti historia lepida 609.1
horribilis exemplum 78.23
spectra quibus plerunq; appareant
262.13
Spira unde sit dicta 84.34
Spiræ uaria spectra forma mona-
chorum uisa 84.28
spiritus carnem & ossa non ha-
bet 331.11 & 700.10
spiritus boni & mali quomodo dis-
tinguantur 122.18.41 sitire
aut esurire non possunt 331.16
unde plerunq; nomina sumpse-
rint 30.23
spirituum apparitiones quomodo
inquiri & agnosci debeant, si
uerè aut fictè appareant 63.1
citatio per magos quomodo fi-
at 931.40
spiritibus quæ habitatio ab initio
sit data 127.16
Spolei ex muliere sit uir 473.14
Stabulum quid propriè dicatur
269.1
Stanitia quem deum coluerint 34.
35
Statores fulminum dii 33.12
Steinbusius satrapa Grauiæ 377.
12
stella à magis uisa quid designarit
151.23
Stephanus eques Neapolitanus a-
matorio poculo in furorem ex-
citatus 382.28
stipes fatalis 290.11
stipulatio dolosa cur non ualeat
243.9
στομαχουτις quid sit 201.11
Stolas demon 931.9
Strabonis locus de dijs Aegyptio-
rum 31.32 sinistra opinio de
Mose 153.7
striges qua uirga fugentur 231.38
quæ dicantur 315.4
studiosi cuiusdam resipiscantis hi-
storia 753.14
Stumpffij locus de Bernatium mo-
nachorum fraude 321.33
Ss
Rupo

I N D E X

- stuporem & taciturnitatem inducentia uerba* 544.36
stupri poena diuina 428.40
Subligaculum ex ore cuiusdam demoniaci extrahitur 410.5
Succot Benoth demon 29.37
succuba cum monacho rem habet 358.18
succubi cur non ueri sint 360.15
Suecia rex quatuor lamias secum in bellum contra Danos ducit 305.16
Sueones Iouiales malleos coluisse 584.16
sulphuris uirtus in arcendis demonibus 581.5
Suma muliebre numen apud Polabos 34.44
Sumanus demon 29.14
superbia instigatur qui fuerit 26.6
superstitio quomodo imitetur religionem 569.25
superstitionis authores qui fuerint. *ibid.* 32
Suuantenith deus Sclauorum humanis uictimis cultus 39.42
suum pestilentia 490.19
Sydonay demon 923.5
συδωναια quid sit 198.7
Sylla satyrus animal apparet 351.5
Sylli locus de Marsis 369.6
Syluani 349.17 *quando & quales sint creati* 34.5
Syluester demonem in capitolio claudit 638.40 *quomodo pontificatum sui adeptus* 503.35 & 672.3
Symmachus senator Romae miserè trucidatur à Theodorico rege Gothorum 74.11
Synesij sententia de demonum studiis 99.10
Syri quem deum coluerint 32.6
Sytry demon 917.36

T.

Tabacum herba 321.14
Taciti sinistra opinio de Mose 153.13
taciturnitas & stupor an uerbis dissoluatur 548.15
taciturnitatem & stuporem inducentia uerba 544.36
Tages aruspicinae & extispicinae inuentor 73.40
talionis lex ubi locū habeat 746.31
tamaraka 198.31
Tamerini 118.37
Tap demon 923.31
tarantulae morsus symptomata & curatio 488.26
Tartac demon 30.3
Tatianus Assyrius 564.19 *eius locus de angelis & diabolo* 25.25
scriptum de demonum studiis 97.44
tauri Mahometici docilitas 94.32
Telchines populi omnia aspectu suo in prius mutant 369.23
τελχιναι quid sint 145.25
tellus inter quos deos sit connumerata 33.23
teli extractio magica 514.10
tellurū iectus quid prohibeat 573.22
tempestas incantatione excitata in Neapolitano regno 306.26
ingens in ditione Rauesteinenfi 310.43
tempestatis sedatio impia 648.16
tempestates an campanis baptizatis pellantur 44.16 *quibus rationib. auerti possint* 814.28
tempestates à lamijs nudo pacto excitari posse 297.32 *quo pacto quidam populi auertant* 585.11
contra Tempestates remedia 583.34
tentationis permissae causa 125.16
temptationes diaboli fortiter sunt ferendae 617.10
ternistratores demones qui dicti sint 111.9
terra cur inter deos geniales sit numerata 33.27
terrei uiruxculi demones 111.28
Tertulliani locus de Afrorum uictimis 39.3 *de Claudia Vestali uirgine* 176.31 *de curatione demonis* 564.10 *de demonum diuinatione* 48.1 *de demonum operationibus* 61.42
de dijs gentium 28.42
de omnipotentia Dei 129.5
de ueriloquarum uaticinijs 204.45
de Samuelis apparitione 192.27
testes monacho sano uolentiq; exes
Et 458.23 *quomodo adimi possint* 460.1
testes carmine non adimi 457.25
Teutates deus à Gallis humanis hostijs placatus 39.35
Theangelidis usus 321.18
Thebani ouem pro deo coluerunt 31.39
Creontis filium mactant pro patria 37.23
Θεαυτε quid Hebraice significet 140.9
Theod nomina habentes Valens imperator omnes interficit 49.41
Theodoreti locus de omnipotentia Dei 129.31
Theoderici Gothorum regis crudelitas punita 74.20
Theodorus filius Ioan. Vuieri iureconsultus 92.29
Theodori Gronij laus 598.23
Theodori Lopors ancillae consecratio ridicula 648.6
Theodori Zuingeri epistola ad Vuierum 902.32
Theodosiolus nobilis Hispanus à Valente interficitur 50.1
Theodosius imperator per quod diuinationis genus sit praecognitus 200.37
Theodosij constitutio de magicis libris 661.4
theologi quomodo distinguant demones 120.1 *qui de demonum lapsu scripserint* 21.1
theologorum opinio de Lamijs 4
Parisiensiū determinatio super quibusdam superstitionibus nouiter exortis 793.6
quorūdam signum de succubo & incubo 347.6
Theophylacti sententia de demonibus 103.9
Theophrasti medicina reprehenditur

INDEX

- ditur 22.10 sententia de La-
miarum potestate 438.27 de
periaptis 579.15
Theraphim imagines quo pacto
factae sint 211.23
therionarca in Cappadocia et Mi-
sia usus 491.8
thesaurum inquirendi magicus mo-
dus 541.16
Thespheion magus 147.39
Thessala gens ueneficis maxime
dedita 767.38
θεωμαντὶς γυνή, prouerbiū. ibid. 35
θησπία quid sit 145.11
Theurgus magus 147.41
Theutus demon inuentor ludorū
et alex 120.26
Thibiorum genus in Ponto 368.
36 et 683.42
Thilonem a dracone interfectum,
herba quadam suscitatum esse
193.34
Tholuscol magus 147.25
Thomas Brastus medicus insignis
576.44 eius doctissima in Pa-
racelsum scripta 883.7
Thomae libri magici falso sub titu-
lo circumferuntur 152.44
Thomae sententia de transforma-
tione hominum 469.5
Thor Gothorum numen 34.16
Thracia regio unde dicta 767.18
uenefica. ibid.
Thrasyllus magus Tiberio Casari
gratus 148.26
thūs ad quid conducat 581.23
Tiberium Casarem ut felem in tea-
nebris uidisse 369.37
Tibulli uersus de fascinatrice 234.
32 de hippomanes 379.40
Timixtitae in America, idola san-
guine hominū conspersa 39.18
timor et amor imagines fortes gi-
gnunt 262.7
tipula quid sit 471.20
Tiresiae et Calchantis uaticinia
de humanis uictimis 37.17
Tiresiae uatis Thebani transfor-
matio 476.2
Tobia a quo angelo libri magici
sint traditi 161.22
Toletana synodi constitutio de ma-
gis 663.36. et 665.8
Tonantes fulminum dii 33.12
tonitrua quid auertat 584.29
tophacei calculi in utero unde gi-
gnantur 442.43
tophi in iuncturis 440.38
tormentorū tolerantia an uerbis
dissoluatur 548.17
tormentis fides non est adhibenda
895.34
tormenta nil curans fur 545.39
quomodo quidam non sentiant
544.20
torturarum tyrannis 668.35
Trallianus quatenus sit ab authore
reprehensus 890.42
transformatio phantastica homi-
num in bestias quomodo fiat
268.36
Tremoniae mulier uenefica marito
suo argentum uiuum in olere
cocto exhibet 376.9
Triglas triceps apud Stetineses
cultus 35.1
Trismegistus magus 148.1
Trismegisti locus de daemonum la-
psu 19.23
Trithemius in quot ordines damo-
nes partitus sit 167.39
Trihemij iudicium de Agrippa
881.18 locus de daemonū me-
tamorphosi 69.37 Steganogra-
phia culpatur et examinatur
166.32 uerba de quodam dæ-
mone in aula episcopi Hilde-
ensis 114.17
Troia quo anno post mundi crea-
tionem sit capta 147.20
Troianorum dii 33.14
Trulli daemones 113.45
Tuccia uirgo uestalis aquam cri-
bro haurit 176.21
Tullus Hostilius magus fulmine i-
ctus 156.5
Tuneti gyromantie genus reperi-
tur 209.41
Turca quidā per Italiae urbes ober-
ras mirabilia miracula manuū
dexteritate operatur 90.42
Turcae Lecamatie cultores 195.13
natura superstitiosi et idolola-
træ 210.38 quod medicamen-
tum contra febrem adhibeant
533.1 quomodo fugientes in-
cantatione ligent 463.11
Turcarum uarij dii 35.6 magica
diuinitio 210.35 prouera-
bium de opio 319.34
Turcis λεγομενη familiaris 197.
36 opij usus frequens 318.43
Turneri sententia de anseribus Sco-
ticis 336.15
tutelares dii 33.45
Tyberius Aphrorum sacerdotes
strangulat 39.6
Typho uentus 279.41
Tyranni sacerdotis Saturni adulte-
rium et libido 343.39
Tyresias ichthyomantia usus 198.1
τυρομαντεια quid sit 197.45
V.
V Accae ex Iberia cis Pyrenaeos
delatae 279.39
Valens Imperator per quod diui-
nationis genus sui successoris
nomen cognouerit 200.33
Valenti Imperatori quam oblique
demon responderit 49.37
Valentini haereti 154.35
Valeriana herbae usus 581.24
Valerij Maximi locus de demoni-
technis 55.16 de cacodamo-
ne quodam 72.44
Valejar demon 915.32
ualetudinis aduersae deuotio unde
57.34
Vadali quos deos coluerint 34.46
Vapula demon 929.10
uaticinari quomodo diabolus ui-
deatur 266.1
uaticinia demonum qualia 57.25
unde 47.23
uaticiniorum demoniacorū exem-
pla, quae nostro tempore accide-
runt 50.10
Vegetij suffimentū animantium mor-
bis prohibendis utile 650.22
ueneficae quomodo a lamijs sint di-
gnoscen-

I N D E X.

- gnosceda 825.17 puniendæ
820.40
- ueneficarum aliquot nomina 767.
16 pœna apud Romanos 768.
30 pœna secundum uarios au-
thores 766.5 quibus in locis
mentio fiat 748.4
- ueneficis à Mose pœna constituta
658.13
- contra Veneficis edictum 10
- uenefici cuiusdam famuli carnifi-
cis, eiusdemq; maleficæ cōiugis
memoranda historia 376.36
- uenefici qui propriè sint 370.21
circa quæ uersentur. ibid.28
quibus nominibus & in quibus
locis in ueteri testamento signi-
ficentur 135.19 quo pacto iuxta
legem Moysi sint puniendi 746.
22 quomodo lædant animantia
387.11 à Lamijs quomodo se-
parentur 9.13 ad centum Ro-
mæ comburuntur 371.33
- ueneficium quis primùm apud Ro-
manos inuenerit 767.8
- ueneficia ex qua herba quidam pa-
rent 89.20 quid depellat 582.5
- de Veneficijs Parisiensium theolo-
gorum determinatio 795.3
- uenenosa quomodo carminibus fu-
giantur 531.3
- uenenum quod efficacissimum sit
489.9
- uenena intro assumpta ibid.1
amatoria 380.30
- Veneræ delusionis incubi historiae
359.22
- Veneri actus organa ubi desunt,
desideratur effectus 764.18
- Venetianellus funambulus 92.6
- Venetijs fur quidam arte magica
ex uinculis liberatur 541.44
- uētos an magi sedare possint 175.7
- uentriculi dolores 395.45
- uentriloqua 140.38
- uentriloquæ quomodo uaticinen-
tur 204.40
- uentriloqui cuiusdam Parisijs do-
lus 205.40
- uentriloqui uiri quomodo uatici-
nentur 205.13
- Venus dea 33.16 Sidonia 30.21
- Venerem Arabes coluerunt 32.3
- Vepar daemon 922.31
- uerbasçi cum sua radice tusi usus
530.26
- uerbenæ usus 581.24
- uerbum Dei non mortua est litera,
sed spiritus & uita 536.1
- uerbi Dei genuinus usus 528.3
- uerbis neminem lædi posse 695.34
- uermis longitudinis octo pedum à
quodam rustico excretus 447.
44
- uermes duo in cadauere puellæ cu-
iusdam hydropicæ inuēti 442.
28 equorum quo pacto ma-
gico remedio curentur 514.35
- uermibus quæ potestas ab initio sit
indita 128.30
- Vespasiani miraculum 577.24
- Vesta Troianorum dea 33.14
- uetonica herba uirtus aduersus dæ-
mones 581.32
- uetula quædam ob zelotypiam ma-
rito arsenicū propinat 375.42
- uetulæ cuiusdam historia memora-
bilis - 315.3
- uetulæ idolum 433.28
- uetulæ cur maximè dæmonum illu-
sionibus expositæ sint 252.34
- uetularum duarum prope Romanis
ficta transformatio 268.43
- Victima humani sanguinis à quo
sit inuenta 37.3
- Victoria dea 33.26
- uiduarum cura habenda 824.26
- Vincentij historia de Merlino 356.
4
- Vine daemon 926.17
- uinum ne uertatur, remedium 515.
9
- uini penuria unde ueniat 811.45
- uir ex muliere fit 473.4 quid-
dam prudens eredit lupū se ræ-
pacem esse 470.37
- uiri complures Atrebatii combusti
290.25 cur grauiori pœna af-
ficiendi sint, quàm mulieres
738.3
- uiri multi Romæ ueneficijs necati
371.6
- uiros in fœminas non transforma-
ri 474.19
- Virgilij locus de aeris turbatione
311.19 de Anube 31.30 de hip-
pomanes 379.23 de incantato-
ribus 139.28 de Lamijs 233.
37 de peste pecudum 490.23
de Vlyssis socijs 464.29
- Virgilij uersus optimus qui sit
644.35
- Virgilianæ sortes 201.29
- uirginitatis hymen 327.29 zona
& signum quod sit 325.43.
& 327.1
- uirginitatem unde Hispani dijudi-
cent 327.8
- uirgo in puerum transformatur
473.1 quædam incantatione
in furem concitata 551.14
- religiosa apud Hollados ob in-
cubū præcipue exusta 325.37
- uirginis dæmoniacæ superstitiosa
curatio 556.30
- uirgines dæmoniacæ arbores con-
scendunt ut feles 419.18 duæ
in uiros mutatae 473.30 hy-
mene dotatae sunt 325.46
- uirginum dæmoniacarum Vuerte-
ti oclusarum historia horrenda
da 418.4 transmutatarum in
uiros aliquot exempla 477.30
- uiruncolorum montanorum statu-
ra & forma 113.20
- uisionis author manifestus 83.23
- uisum qui lapis perstringat 582.33
- Vitalis Besumbæus 602.15
- Viti quem deum coluerint 34.34
- uitrum quidam rusticus euomit
413.27
- uituli aurei adorati 31.13. & 36.
20
- Viuiam constitutio de magos contra
sulentibus 663.16
- Vlpiani constitutio de magis 663.
30 sententia de magicis libris
661.10
- Vlricus Molitor iurifconsultus
358.2
- Vlricus

INDEX.

Vlricus Neufesser agricola miserē
à dæmone exagitatus 416.2
Vlysses cur non sit in suam transf.
mutatus 470.28
Vlyssis socij in bestias mutati 184.
7
Vlyssis sociorum in feras transmu-
tatorū fabulæ explicatio 464.
29. & 468.5
umbras inferorum qui lapis edus-
cat 582.36
unguentum lamiarum imaginariū
246.9 lamiarum quando uim
habeat 706.14 unde con-
ficiatur 314.13 terribile las-
miarum 241.32
Volac dæmon 927.24
uolucris quæ potestas sit data
128.24
uoluntas an sit puniendā 740.40
& 823.37 in lamijs an sit pu-
niendā 777.10 lamiarū quom-
modo sit interpretāda 776.36
quid sit 777.39 quomodo sit
distinguenta 740.42
Vpupæ pennæ ad quid utiles 582.
42
Vranum Pœni pro deo coluerunt
32.8
Urbanus pontifex ad Imperato-
rem Græcorum tres agnos Dei
mittit 537.5
ursi transformationis imaginatio-
nes quid efficiat 472.24
ursum se esse, quidam Hispanus cre-
dit. ibid.27
VV.
V Val dæmon 930.23
Vualdat deus 31.11
Vualdsassia mulier phantastica ca-
pta 296.27

Vuellerensis mulieris obsessio 633.4
Vuerteti inclusarum monialium
uirginum historia horrenda
418.4
Vuerruolff an ueri sint lupi 269.
43
Vuesaliensis exorcista 598.2
Vuierus cognomine Piscinarius
602.3 quæ in insula Creta
uiderit 448.15 reprehenditur
à Paulo Schalichio 840.20
Vuieri filij 205.24 iactura ex
grandinis procella 310.41
parentes & fratres 112.2
peregrinatio in Prusiam 599.
21 præceptor 365.35 sententia
uera de lamijs, & defensio
contra Ioannem Campanum
762.37 uera & Christiana fio-
des 801.33
Vuiero quæ causa scribendi fuerit
3 uenenum exhibitum 375.25
Vuirtenbergico in ducatu pascua
pecoris ueneno inficiuntur 387.
32
Vuisenburgenensis ducatus Ecclesiæ
Hildesheimensi cōiunctus 114.
46
Vulcanus deus 32.9. & 33.17
uulpes gallinam auferens, à quo-
dam ligatus ne prædam aufer-
ret 462.21
Vulstauius Vigorniensis episcopus
magus 504.20
Vuolgaſti deus 35.4
Vuymariæ quidam impostor exus-
sus 479.4
Vxorem impudicam uir quidam
longè profecturus, dæmoni
commendat 115.
41

X.

X Anthi historici locus de quo-
dā mortuo suscitato 193.30
Xenophon de Circes potentia
470.7
Xerxis copiae à tempestate mago-
rum ope liberantur 175.10
Xurgumina quæ dicantur 273.6
Z.
Z Abulus inuētor magicæ artis
147.29. et 665.45. & 860.35
Zacharias Babylonicus an magus
fuerit 152.42
Zachariæ uaticinium de Christo
42.6
Zagen dæmon 927.5
Zairagia quid sit 208.8
Zaleos dæmon 930.23
Zamares magus 147.44
Zamolxis magicæ cultor 147.29.
& 860.36
Zaratus magus 147.35
Zarmocenidas magus. ibid.37
Zaroës magus fulguris ictu mor-
tuus 155.42
zauberer quomodo aliàs dicantur
142.43
zauberey 746.46
zauberin & zaubersche quæ di-
catur 233.1
Zenobia ab Aureliano Imperato-
re libera dimissa 739.3
Zepar dæmon 916.25
Zoe Romanum Argyrum maritū
ueneno necat 372.11
Zonara locus de Vincentis tyrannide
50.14
Zoroastres quis fuerit, & quādo
uixerit 147.1 eius interitus
155.40
Zymymar rex & dæmon 931.20

INDICIS FINIS.

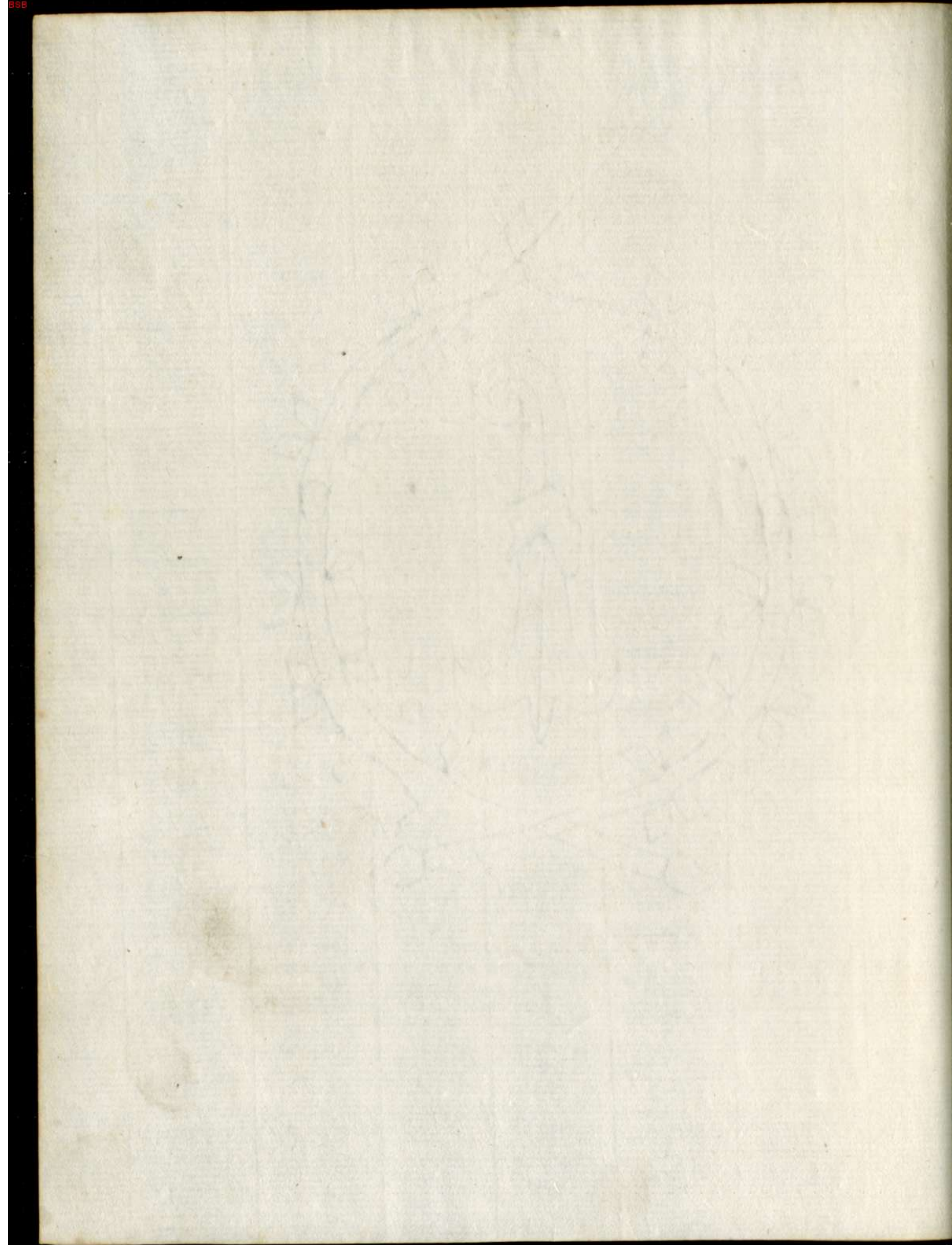

BASILEAE, EX OFFICINA OPORINIANA, PER
BALTHASARVM HAN, ET HIERONYMVVM GEMV-
sæum, Anno Salutis humanæ M. D. LXXXIII.
mense Augusto,

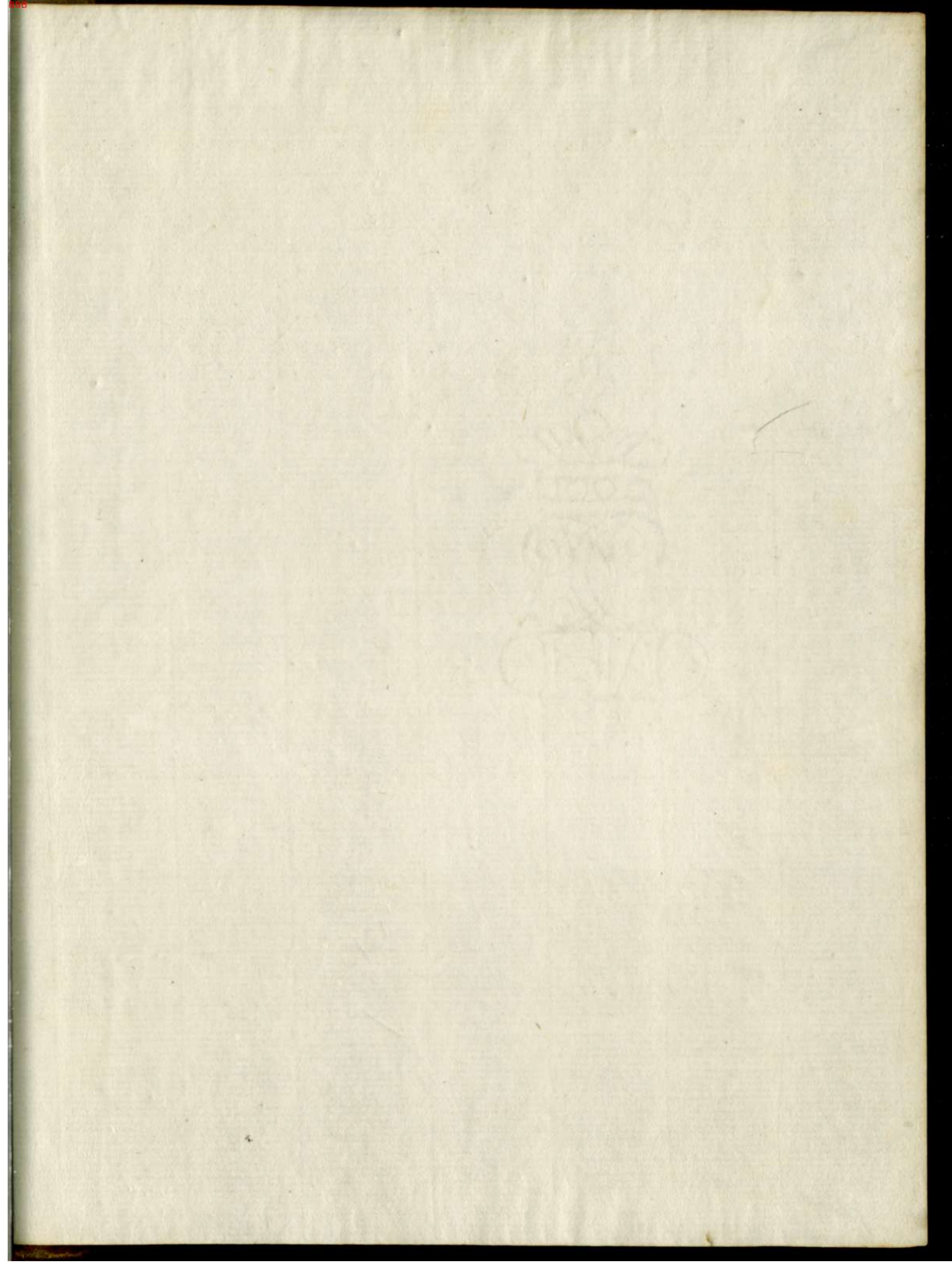

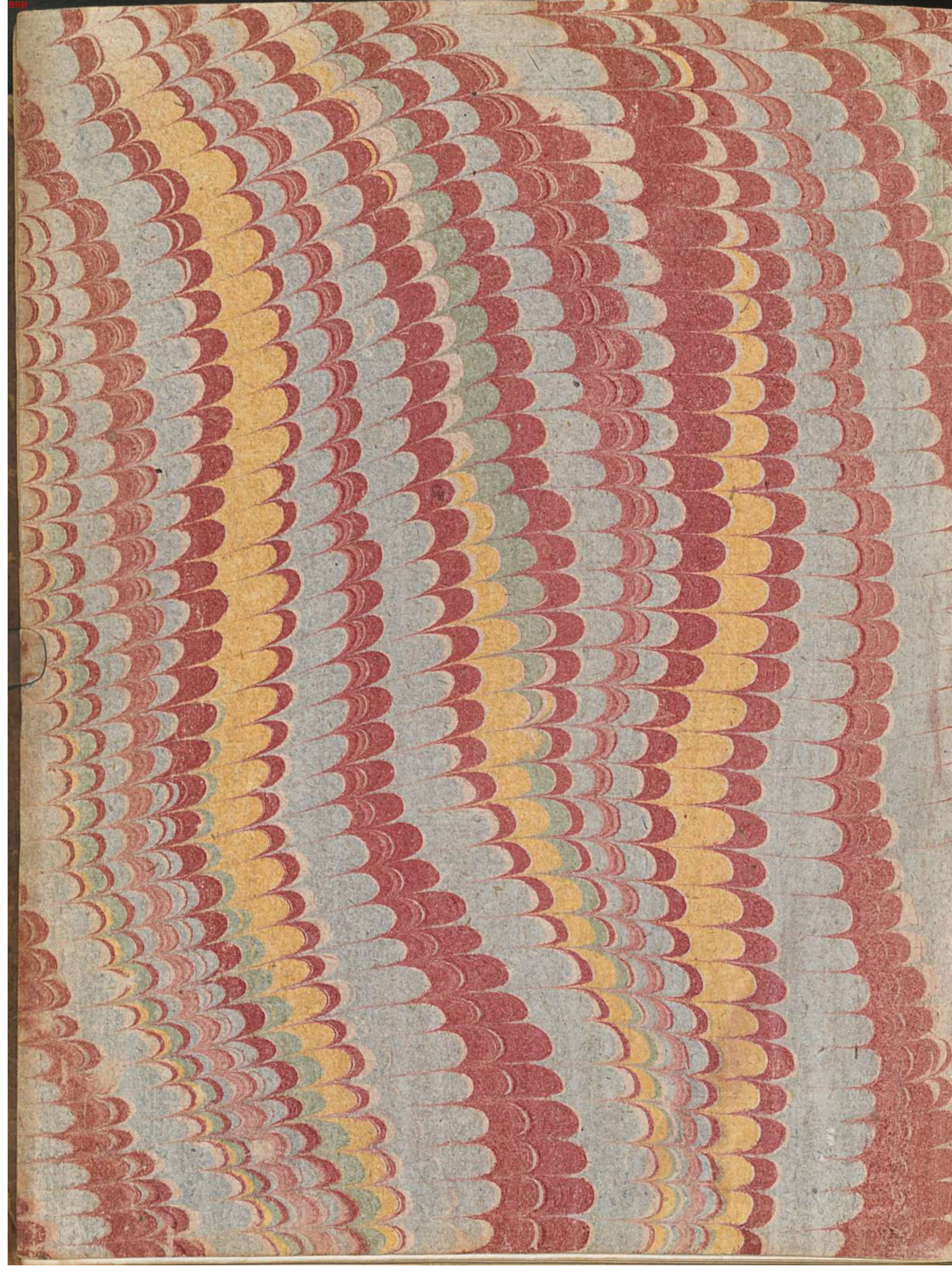

Aus Feuer und Wasser gerettet
beim grossen Brande der
Bayerischen Staatsbibliothek
im März des Kriegsjahres 1943
J. STEIGER

